

savaş romanları serisi: 4

PEARL HARBOR BASKINI VE SONRASI

John Toland

PEARL HARBOR BASKINI VE SONRASI

John Toland

BAŞKAN YAYINLARI

Yazan : **JOHN TOLAND**

Çeviren : **SAMİH TİRYAKİOĞLU**

Nurettin Uycan Matbaasında dizilmiş ve basılmıştır

İktibas hakkı mahfuzdur.

Baskan Yayınları A Ş.

İstanbul - 1973

GİRİŞ

«DALGALAR YÜKSELİYOR»

6 Aralık 1941 günü Washington resmî çevreleri, Dışişleri Bakanı Cordell Hull'ın 26 Kasım günü yolladığı çok sert notaya Tokyo'dan gelecek cevabı bekliyorlardı. Bu, ya soğuk savaşın sürüp gitmesini sağlayacak, ya da sert çarpışmaların başlamasına yol açacaktı.

Massachusetts Avenue'deki Japon Büyükelçiliği'nde de hava gergindi. Buraya da Japonya Dışişleri Bakanı Şigebori Togo'dan şu üç bölümlük mesaj gelmişti:

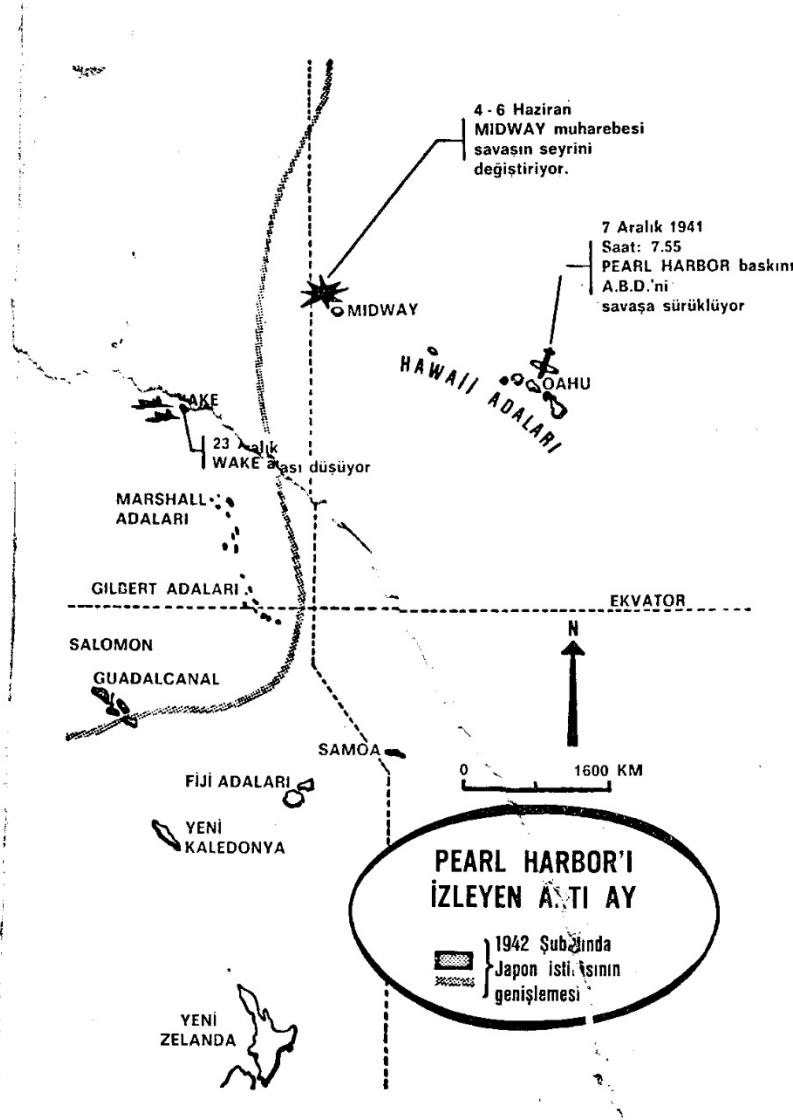
«1. Hükümet, 26 Kasım tarihli Amerikan teklifini uzun uzadıya görüşmüş ve buna, 902/b sayılı mesajıma konu olan bir muhtırayla cevap vermiştir.

2. Bu çok uzun, ondört bölümlük mesajı herhalde yarın almış olacaksınız. Durum çok nâziktir; bu metni de yeni bir emre kadar gizli tutmanızı rica ederim.

3. Bunu ilgili makama ne zaman vereceğinizi size ayrı bir telgrafla bildireceğim. O zamana kadar bunu uygun bir biçimde kaleme alınız ve benden direktif gelir gelmez Amerikalı'lara verilecek şekilde hazır bulundurunuz.»

Kesin kararların verilmek üzere olduğu bu günlerde, 1940 yazında ortaya çıkmış olan kriz, en yüksek noktasına ulaşmıştı: Almanya; Belçika, Hollanda ve Fransa'yı öylesine kolaylıkla işgal etmişti ki, yakında İngiltere'yi de fethedecekler gibi görünüyordu. Dünyanın öbür ucunda ise Japonya, Çin'le olan bitmez tükenmez savaşa dalıp kalmıştı. Dünyadaki büyük devletlerden yalnız ikisi, Birleşik Amerika ve Rusya savaşa girmemişlerdi.

Amerika'da birçok fikir, çatışma halindeydi. Amerika'nın savaşa girmesini isteyen ve başlarında Başkan Franklin D. Roosevelt'in bulunduğu «müdahaleciler»; ülkenin geleceği ve güvenliği uğruna, demokrasilerin, kendilerine saldıranların ezilmelerine yardım etmesi gerektiğine inanmaktaydılar. İngilizler'den yana olan «Bundles for Britain» derneğiyle Avrupa'da aileleri Hitler'le Mussolini'nin zulmüne kurban gitmiş olan ulusal azınlıklar da bu görüşü destekliyordı.

Fakat onlara karşı olanlar sayıca daha kalabalıktı. «Barışçı Cephe», acayip birleşmelerden kuvvet almaktaydı: Bu 'Cephe' içinde ünlü pilot Charles Lindbergh, onun ülkeyi herşeyden üstün tutan *America Firsters*'i, senatör Borah, Amerika-Almanya Derneği, komünist ve sendikalist barışçılar ve ayrıca Orta-Batı'nın gelenekçi ayrılık taraflıları yanyana yer almışlardı. Hele bu sonuncular, İngiltere ve Çin'e besledikleri dostluğa rağmen, silâhlı bir çatışmanın dışında kalmak istiyorlardı.

Roosevelt, 3 Eylül'de- kuşatılmış durumdaki İngiltere'den askerî üsler alıp bunlara karşılık elli tane eski destroyer verince, koyu ayrılık taraflıları, bunun Amerika'yı dolaylı biçimde savaşa sokmak için icat edilmiş bir kurnazlık olduğunu ileri sürdüler. Japonya, 27 Eylül'de *Roma-Berlin Mihveri*'ne resmen

katılınca durum daha da kötüleşti. Üçlü Pakt, «yeni bir düzenin kurulması için» Asya'nın doğusunda Japonya'nın, Avrupa'da da Hitler'le Mussolini'nin üstünlüklerini tanıyordu. Taraflardan biri «o zamana kadar Avrupa'daki ya da Çin'le Japonya arasındaki çatışmaların dışında kalmış bir devletin saldırısına uğrarsa», ötekiler onun yardımına koşmayı garanti ediyorlardı.

Hem Pasifik'te, hem de Atlantik'te savaş çıkabileceğini üstü kapalı bir tehdit olarak ileri süren paktın amacı Birleşik Amerika'yı tarafsız kalmaya zorlamaktı.

Pek çok Amerikalı, tarafsız bir politika güdülmesinin mi, yoksa işe karışmanın mı ülkeleri için yararlı olacağı konusunda bir karara varamıyorlardı; bu yeni ittifakın kendi yurtlarına karşı dolaysız bir tehdit olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar. 10 Mart 1940'ta, Roosevelt «*Ödünç Verme-Kiralama Kanunu*»nu Kongre'den geçirtmeye yetecek kadar destek kazanmıştı. Amerika, artık «*Mihver*»in düşmanlarına, savaş hariç, sınırsız yardımda bulunma taahhüdüne girmiş bulunuyordu; böylelikle 'demokrasilerin silâh deposu' hâline gelecekti.

Hitler, üç aydan daha kısa bir süre içerisinde 22 Haziran günü Rusya'yı birdenbire istilâ ederek, kendi müttefikleri de dâhil, bütün dünyayı yerinden oynatmıştı. Bu davranış, zâten çok güçsüzleşmiş olan ayrılıkçı hareketi darmadağın etti. Rusya'ya yakınlık gösteren sol kanat barışçıları, bir gün içinde Roosevelt'ten daha müdahaleci kesildiler.

Bu saldırı, Japon yöneticilerini de iyiden iyiye sarstı. Bazıları Sibirya'ya hemen saldırıda bulunmaktan yanaydılar ama, ordu buna karşı çıkıyordu. Savaş Bakanı General Hideki Tojo, beş yıldır Komünist yayılması karşısında duyduğu korkuyla birtakım önemli teşebbüslerde bulunmuştu; ne var ki şimdi bu işe tehlikeli bir mâcera gözüyle bakıyordu. Buna karşılık Güneydoğu Asya doğrultusunda bir harekete girişmeyi daha uygun buluyordu. Zira burası kalay, kauçuk ve petrol bakımından efsânevî bir hazine gibiydi.

Hitler, Rusya'da kazandığı ilk zaferlerle dünyayı hayrete düşürürken, Japonya da 25 Temmuz'da Çinhindi'ni savaş vermeksizin ele geçirmişti. Artık savaşın dışında bir tek büyük devlet kalmıştı; o da Birleşik Amerika'ydı. Fakat ertesi gün Roosevelt, çarpışmaların vaktinden önce başlamasından çekinen Donanma kurmayının düşüncesine aykırı olarak, Japonya'nın Birleşik Amerika'daki alacaklarını bloke ettiğini açıkladı. Bu da ekonomik bir 'yıldırım savaşı'ydı. Savaşın can damarı olan en önemli petrol kaynağı, böylece birdenbire kurumuştu.

Bu tedbir, Japonya'nın, toplam yüzölçümü Türkiye'ninkinin hemen hemen yarısına eşit adalarda üstüste yığılmış bulunan 74 milyonluk nüfusu üzerinde büyük tepki yarattı. Bütün dinamik ülkeler gibi Japonya da, yoksulluk yüzünden güçsüzleşmiş ikinci derecede bir devlet olmak istemiyor; bunun için de yayılması, genişlemesi gerektiğine inanıyordu. Tokyo'da herkes şöyle düşünüyordu : «*Amerika da dahil, Batı dünyası yüz yıldan beri Doğu'yu yağma ederken; Birleşik Devletler, Çin olayı yüzünden niçin bu kadar şekilci davranıyor?*»

Her iki ülkedeki aşırı uçların daha da gerginleştirdiği resmî ilişkiler, çok geçmeden tehlikeli bir noktaya ulaştı. Japon askerî şefleri, Japon büyükelçisi Kiçisaburo Nomura ile Amerika Dışişleri Bakanı Hull'ın yürüttükleri görüşmelerin kolay kolay bir sonuca ulaşamayacağı kanısındaydılar. Onun için de

Birleşik Devletler'e açılacak savaşın tarihinin tespiti için diretiyorlardı; çünkü petrol yedekleri tehlikeli olabilecek ölçüde azalmaktaydı.

Japon İmparatoru, bakanlarıyla danışmanlarını 6 Eylül'de topladı. Oturumun başında, Donanma Kurmay Başkanı Amiral Osami Nagano, gösterişli bir tavırla şöyle dedi: «Japonya, pek yakında daha çok hammadde bakımından genel bir kıtlıkla karşılaşacaktır. Başka bir deyişle, düşmanı güçlenirken, Japonya tehlikeli bir tarzda yoksullaşmaktadır.»

Özel Konsey Başkanı ve Muhafazakâr Parti'nin şeflerinden biri olan Baron Yosçimiçi Hara, savaş hazırlıklarının görünüşte diplomasiden daha üstün tutulduğunu belirterek bu konuda açıklamalar yapmasını yüksek komutanlıktan rica etti.

Geleneğe göre o zamana dek hiç konuşmamış olan imparator Hiro-Hito birdenbire söz aldı. Ordu ile Donanma'nın belirli bir tutum takınmayışlarından ötürü üzgün olduğunu söyledi. Sonra da orada hazır bulunup da şaşkın şaşkın susmakta olanlara, büyükbabası İmparator Meiji'nin yazdığı bir şiiri okudu:

«Bütün dünyanın okyanusları bir tek damla

iken

Niçin dalgalar yükseliyor, rüzgârlar kudurmuşçasına

esiyor?»

İmparator sözlerine ekledi:

– «Bu şiiri daima sevdim, İmparator Meiji'nin barış zihniyetini hep gönlümde yaşattım. Bu zihniyetin de sürekli olmasını diledim.»

Uzun bir sessizlikten sonra Amiral Nagano ayağa kalktı:

– «Bu uyarma beni çok etkiledi,» dedi. «Fakat Majestelerinin şuna inanmasını isterim ki Yüksek Komutanlık, diplomatik görüşmeleri ön planda tutmaktadır; ancak mecbur kalırsa silâha sarılacaktır.»

Bunun üzerine şöyle bir politika güdülmesi kararlaştırıldı: Japonya, istediklerini elde etmek için bütün diplomatik çâreleri sonuna kadar kullanacaktı. Fakat görüşmeler hiçbir çözüm şekline ulaşılmadan uzayıp giderse, Amerika'ya da, İngiltere'ye de savaş açacaktı. Başka bir deyişle, en geç yıl sonuna kadar barış içinde yaşanabilecekti; fakat savaş hazırlığı yapılması gerekiyordu. Arlık fitile ateş verilmişti; bunu, yalnız bir diplomasi mucizesi söndürebilirdi.

Nomura ile Hull arasında Washington'da yapılan görüşmeler hiç ilerleme olmaksızın bir ay daha sürdü. Hull, Japonya'nın "Mihver"le ilişkisini kesmesi ve Çin'den askerlerini çekmesi için diretiyordu. Japonya'da 'ılımlı' çevreler, ortalama bir çözüm yolu kabul ettirmeye çalıştılar; bu çevrelere göre, Japon birlikleri birkaç yıl içersinde geri çekilecekti. Fakat militarist çevrelere söz dinletmek mümkün olamadı.

General Tojo:

– «Hiçbir uzlaşma kabul etmiyeceğiz,» dedi. «Çin'de katlandığımız fedakârlıklardan sonra Ordu gerilemeye asla yanaşmayacaktır. Yoksa moral çöküntüsüne uğrar.»

Herkesin hırpalamakta olduğu başbakan Hidemaro Konoye, artık ipin ucunu elden kaçırmıştı. 12 Ekim'de bakanlarını olağanüstü bir toplantıya çağırdı. Bu toplantıda Amerikalı'ların hammadde bakımından da zengin olduklarını belirterek, General Tojo'ya:

– «Amerika ve İngiltere'ye karşı girişeceğimiz bir savaşta zafer kazanma şansınız nedir?» Diye sordu.

Tojo, mutaassıp bir savaşçıydı, samurayların gelenekleri iliklerine işlemişti:

– «1904'te de Rusya karşısında zafer kazanacağımızı sanmıyorduk,» dedi. «Japonya Başbakanı, kendisini Kiyomizu tapınağından aşağıya atacak kadar yiğitlik gösterebilmeli!»

Bu tapınak dimdik bir uçurumun başındaydı, yâni Başbakan Prens Konoye'nin büyük bir tehlikeyi göze alması gerekiyordu.

Üç gün sonra da istifasını verdi ve 18 Ekim'de yerine kararlı bir kişi olan general Hideki Tojo geçti. Milliyetçi duygular hiç böylesine coşmamıştı. Japonlar, kendilerine düşen görevin şaşmaz ahlâk ilkeleri üzerine kurulu yeni bir dünya yaratmak olduğuna inanmaya başladılar. Batı'nın bireycilik ve maddecilik anlayışlarının yol açtığı kötülüğü kökünden söküp atmalıydılar. Artık, «*Japonya'nın kaderi, Asya'yı Asyalı'lara geri vermektir,*» deniliyordu.

Tokyo'daki Amerika Büyükelçisi Joseph Grew iki hafta sonra Dışişleri Bakanı Hull'a bir patlamanın yakın olduğunu haber verdi: Heyecanlı karakterleri, Japonları «*ya zafer, ya ölüm gibilerden bir anlayışla harekete geçmeye, bir çeşit ulusal harakiri tehlikesine katlanmaya...*» itebilirdi. «*Sağduyunun bunu önlemesi gerekirdi ama, konuyu Amerikan mantığına göre değerlendirme imkânı yoktu...* Japonya, Amerika ile silâhlı çatışmayı kaçınılmaz hâle sokacak dramatik ve tehlikeli bir eyleme birdenbire atılabilirdi.»

Hull, bu mektubu aldıktan üç hafta sonra, 26 Kasım'da, Amiral Nomura'ya ve bu nâzik görüşmeler için özel olarak gönderilen diplomat Saburo Kurusu'ya bir nota veriyordu. Bu, Tokyo'nun daha önce gönderdiği «*Amerika, Japon alacaklarını serbest bırakır ve bir miktar da petrol verirse Japonlar'ın Çinhindi'ndeki kıt'alarını geri çekeceklerini*» bildiren notanın karşılığıydı.

Hull'ın cevabında şöyle denilmekteydi: «*Amerika hükümeti, Japonya'nın ulusal refahı için gereken önemli ekonomik araçları onun emrine verecek olan büyük ekonomik tâvizlerde bulunmaya hazırdır. Fakat Çin'den olduğu kadar Çinhindi'nden de bütün askeri birliklerin geri çekilmesinde kesin olarak ayak diretmektedir.*»

İki Japon diplomatı pek üzölmüşlerdi. Kurusu:

– «Cevabınızı hükümetimize iletacağız, belki de görüşmelerden vazgeçer,» dedi.

Hull'la yaptığı gereksiz bir tartışmadan sonra da sözlerini, bezgin bir tavırla, şöyle bağladı:

– «Teklifimize verdiğiniz cevabı, bu işin burada bittiği şeklinde yorumlayabileceğimi sanıyorum. Fakat bir geçici uzlaşmaya, bir ateşkese de râzı olmaz mısınız?»

– «Biz meselenin bu yönünü de özenle inceledik.»

– «Öteki devletlerle anlaşmaya varamadınız mı yoksa?»

Diplomatik çevreler Çin'le İngiltere'nin Amerika'ya, Japonya'ya karşı uzlaşmaz bir tavır takınmasını öğütlediklerini biliyorlardı. Hull ekledi:

– «Uzlaşmaya varma çârelerini çok aradım ama, olmadı.»

Görüşme sona ermişti. İki Japon, kendi büyükelçiliklerine döndüler. Gerçi bu nota bir ulti­matom değildi ama, Nomura, başkent Tokyo'nun bunu ulti­matom sayacağını biliyordu. Amerika'daki görevi başarısızlıkla sona ermişti.

*
* *

Washington resmî çevreleri, Hull'ın «ulti­matomuna» Tokyo'nun cevabını bekledikleri sırada, 6 Aralık 1941'de durum böyleydi.

Öğleüstü Japonya Büyükelçiliği personeli, «Myflower» otelinde verilen resmî bir öğle yemeğine çağırılmıştı. Dört gözle beklenen mesaj, Tokyo-Washington arasındaki şebekeden gelmeye başladı. «*Purple Code*» diye adlandırılan diplomatik şifreyle yazılmıştı.

Öğleden sonra saat üçte, Washington'daki bir başka binada, Amerikan donanmasının karşı-casusluk servisinden birtakım kimseler, aynı mesajı incelemekteydiler. Bu adamlar, Amerika askerî tarihinin en büyük sırrını ellerinde bulunduruyorlardı: Emekli yarbay William Friedman'ın yönettiği bir şifre uzmanları ekibi, -Kızıl Şifre diye anılan- «*Purple Code*»u çözmeyi dört ay önce başarmıştı.

BİRİNCİ BÖLÜM

FETHİN BAŞLANGICI

«NİİTAKA DAĞINA TIRMANIN»

Washington'da

Massachusetts Bulvarı'ndaki Japonya Büyükelçiliğinde, Tokyo-Washington hattı şimdi susmuştu. Mesajın ilk onüç bölümü yollanmıştı; ondördüncü bölüm ise ancak yarın gelecekti. Günlerden Cumartesi, vakit de öğleden sonra olduğu için, şifre memurları işlerini bitirmeden çalışmayı durdurdular. Notanın, Hull'a Pazartesiden önce verilmeyeceği kanısındaydılar.

Metinler, herhangi bir daktiloya teslim edilemeyecek kadar gizli olduğundan, Büyükelçilik Birinci Kâtibi Katsuzo Okumura bunları makinede kendisi yazıyordu. Dinlenmek için bodrum katına indi. Oradaki oyun salonu hemen hemen boştu, iki muhabir ping-pong oynuyorlardı. Domei Basın Ajansı'nda Masuo Kato, onu görünce raketini bıraktı. *Tatsuta Maru* gemisi hakkında bilgi almak istiyordu. Bu gemi 2 Aralık'ta Yokohama'dan ayrılmıştı; 14 Aralık'ta Los Angeles'e gelmesi bekleniyordu. Amerika'da oturan ve sürüp giden gergin havadan kaygıya düşen birçok Japon, bu gemiyle yurtlarına dönmeyi umuyorlardı.

Okumura, esrarlı bir tavırla:

– «Bir dolarına bahse girerim ki bu gemi gelmeyecek,» dedi.

Tutuştukları bahsi perçinlemek için el sıkıştılar. Sonra Kato bir Çin lokantasına, yemeğe gitti. Yemeğini bitirip bürosuna döndü. Asansörde «*International News Service*» adlı Amerikan haber ajansının bir muhabiri ona sordu:

– «Başkan, İmparator'a barışın korunması için bir çağrı göndermiş; bundan haberiniz var mı?»

Kato, ilkin Amerika'nının şaka yaptığını sandı, fakat çok geçmeden bu haberi başkaları da doğruladı; bunun üzerine Kato'nun kaygısı arttı. Durum, korktuğundan da kötüydü. Birdenbire aklına Birinci Kâtip'le giriştiği bahis geldi. Beri yandan, Siyam Körfezi'ne doğru yol alan ve Japon birliklerini taşıyan bir konvoy üzerinde ısrarla dolaşan söylentilerden de haberi vardı. Bu, yoksa Singapur'a bir saldırı yapılacağı anlamına mı geliyordu?

Roosevelt'in mesajıyla ilgili haberini makinede yazıp Tokyo'ya gönderdi.

*
* *

Donanma Bakanlığındaki şifre servisleri Japon meslekdaşlarına göre daha hızlı çalışmışlar; Tokyo'dan gönderilen mesajın ilk onüç bölümünü deşifre etme işini akşamın saat sekizbuçukunda sona erdirmişlerdi. Binbaşı Alwin Kramer, metnin üslûbundaki sertliğe bakarak, önemli bir şeyin sözkonusu olduğunu anladı. Bundan, Japonların görüşmeleri kestikleri anlamı çıkarılabildi.

Mesajın kopyalarını almaları gereken bütün önemli kişilere; Donanma Bakanı Frank Knox'a, Donanma'nın çeşitli daire başkanlarına, son olarak da Beyaz Saray'a telefon etti. Yalnız bir kişiyi bulamadı: Donanma Harekât Dairesi Başkanı Amiral Harold Stark'ı.

Mesajın örnekleri kilitli çantalara yerleştirildi. Kramer, bürosundan çıkarken saat dokuzu çalışıyordu. Karısı onu arabayla Beyaz Saray'a götürdü; Kramer de çantayı nöbetçi subayı Teğmen Schulz'a verdi.

Schulz'a ikinci katta bulunan büroya çıkma izni verildi. Orada başkan Roosevelt, özel danışmanı Harry Hopkins'le konuşuyordu. Aradan geçen on dakika içinde Roosevelt, Hull'ın görüşmelerin esaslarını bildirmek üzere verdiği notayı reddetmek için Japonya'nın ileri sürdüğü sebepleri okudu. Sonra hiçbir şey söylemeksizin kâğıtları danışmanına verdi. Hopkins de bunları okuyup bitirdikten sonra, Roosevelt:

– «Bu, savaş demektir!» dedi.

Birlikte Japonların son günlerde yaptıkları kuvvet gösterilerini gözden geçirdiler. Roosevelt, Çinhindi'nden askerlerini çekmesi için imparator Hiro-Hito'ya o gün gönderdiği telgrafı hatırlattı.

Tam o sırada da bir konvoy, Siyam Körfezi'ne doğru yol alıyordu. Bu istilâ kuvvetinin gideceği yer neresi olabilirdi?

Hopkins:

– «Savaş, Japonlar için en uygun anda patlak vereceğine göre, ilk darbeyi bizim indiremememiz acı şey,» dedi.

Roosevelt cevap verdi:

– «Bunu yapamayız. Biz, demokrat ve barışçı bir ulusuz...» Sonra sesini yükselterek ekledi: «Ama dosyamızda da iyi belgeler var!»

Sonra telefonu açarak:

– «Bana Amiral Stark'ı bulun,» dedi. Beyaz Saray'ın santral memuru, Amiral'in tiyatrodâ olduğunu söyleyince âhizeyi yerine koydu ve: «Sonra ararım onu,» dedi. «Oyunun orta yerinde onu telefona çağırarak panik yaratmak istemiyorum.»

Başkan, meslek hayatının en acıklı çıkmazı karşısında bulunuyordu. Japonlar'ın İngiliz ya da Hollanda sömürgelerine saldırmaya hazırlandıklarını biliyordu. Buna göre ne yapmalıydı, ne yapabilirdi? İngilizlerle Hollanda'lılar kendilerini savunacak kadar güçlü değillerdi. Amerika işe karışmazsa Japonlar Aleut adalarından Hindistan'a kadar uzanan sömürge imparatorluğunu kolayca ele geçireceklerdi. Fakat Amerika, henüz savaşa hazır değildi. Mecburî askerlik kanunu Kongre'den

ancak dört ay önce ve bir tek oyla çoğunluk sağlayarak çıkabilmişti. Churchill son günlerde Amerika'nın da savaşa katılmasını kendisinden istediği zaman : «*Kongre'den savaş ilân etmesini istersem bu işi üç ay sürüncemede bırakabilir,*» diye cevap vermişti.

Kesin olan tek şey şuydu: Amerika'lılar Singapur, Java, hattâ Avustralya için savaşa girmeyeceklerdi.

*
* *

Birkaç ay süren çok sıkı bir çalışmadan sonra Amiral Stark «*Öğrenci Prens*» oyununun temsiline giderek biraz dinlenmek istemişti. Fakat bunalımı unutamıyordu; sonraları, o akşam ne yaptığını bile hatırlayamayacaktı. Daha 27 Kasım'da, henüz Hull'ın yolladığı sert notadan haberi bile yokken, bir Japon saldırısıyla karşılaşabileceklerine öylesine inanmıştı ki, Hawaii ve Filipinler'deki astlarına alışılmadık bir mesaj göndererek şöyle demişti:

«*Bu telgrafım savaş için alarm niteliğindedir. Pasifik'teki durumda istikrar sağlamak için Japonya ile girişilen görüşmeler kesilmiştir. Önümüzdeki günlerde Japonlar'ın savaşçı bir eylemini beklemek durumundayız. WPL 46 savaş planı'nın hazırlanması için öngörülen savunma hareketlerini uygulayınız.*»

Kendisinin yaptığı görevi kara ordusunda yapan General George Marshall gibi, o da, ilk darbenin nerede ineceğini sormaktaydı; bu kararsızlık da boyuna zihnini kurcalıyordu. Siyam Körfezi'ne yaklaşmakta olan konvoy, Singapur'a gider gibi görünüyordu ama, pekâlâ Filipinler'e ya da hattâ Panama Kanalı'na da gidebilirdi. Hiç değilse Hawaii sıkı sıkıya savunulmaktaydı. Hattâ Stark, Pearl Harbor deniz üssünün ânî bir hava saldırısına karşı korunması için hazırlanan deniz-kara kombine planından öylesine memnundu ki, bunu örnek diye bütün kesimlerin komutanlarına da göndermişti.

Binbaşı Kramer hep karısının sürdüğü arabaya binmiş olarak, başlıca askerî şefleri bulmak için dolaşmaya devam etti. Şeflerin hepsi de bu mesajın, görüşmelerin kesildiği anlamına geldiği noktasında birleştiler. Kramer, bu işi bitirince bürosuna gitti. Mesajın son bölümünün gelmemiş olduğunu görünce, evine dönmeye karar verdi.

Saat sabahın birine geliyordu; 7 Aralık gününün başladığı bu saatte Washington'daki yüksek askerî ve politik çevrelerde hiç kimse henüz uykuya yatmamıştı. Herkes: «*Japonlar nerede, ne zaman darbeyi indirecekler?*» diye soruyordu. Fakat başta Roosevelt olmak üzere, Cordell Hull, Stimson, Knox, General Marshall ya da Amiral Stark vb... bu darbenin Pearl Harbor'da ineceğini aklından geçirmiyordu.

Hawaii'de

Hawaii'de henüz akşamın saat yedibuçluğu; Washington'da olduğu gibi orada da herkes savaşın başlamak üzere olduğunu seziyor ve endişeleniyordu. Akşam yemeğinde konuşmalar Roosevelt'in imparator Hiro-Hito'ya yaptığı olağanüstü çağrı etrafında dönüp dolaşıyordu. «*Star-Bulletin*» gazetesinin birinci sayfasında, birbiriyle çelişen iki başlık vardı. Birisi: «*JAPON BASINI*

SAVAŞ KIŞKIRTICILIĞI YAPIYOR» şeklindeydi, ötekinde ise «JAPONYA'DA BARIŞ SÖYLENTİLERİ VAR» deniliyordu. Fakat savaş çıkarsa sonucunun ne olacağı hakkında şimdiden bir tahminde bulunuluyordu. Bir senatörün «Associated Press» ajansının bir muhabirine verdiği demeç aynı gazetenin onuncu sayfasında çıkmıştı. Senatör: «Birleşik Devletler Donanması, Japon Donanması'nı ne zaman ve nerede olursa olsun ezebilir,» demişti; herkes de onun bu kanısını paylaşıyordu.

Hawaii'deki kara ve donanma komutanları da Washington'dakiler gibi Pearl Harbor'a havadan bir saldırı yapılacağını tahmin etmiyorlardı. General Walter Short da Marshall'dan, Amiral Stark'ın Donanma'ya gönderdiğini andıran, fakat daha yumuşak bir alarm mesajı almıştı. Bunda: «Her an başlayabilecek olan düşmanca eylemler»den söz ediliyordu. Ona ayrıca Haberalma Servisleri'nin bir telgrafını getirmişlerdi. Bunda da: «Japonya ile yapılan görüşmeler ölü noktaya gelmiştir. Savaş harekâtı başlayabilir. Bozguncu bir eyleme karşı uyanık olun,» deniyordu.

Stark için bunun tek anlamı vardı: Hawaii'de bulunan 157.905 Japon'un sabotaj yapmaları tehlikesi sözkonusuydu. Orduyu bu ihtimale karşı uyanık bulunmaya çağırdığını Washington'a bildirdi. Cevap almayınca da bundan, kendisinin yapılması gerekeni yaptığı sonucunu çıkardı.

O akşam General, kendi haberalma subaylarını toplantıya çağırmıştı. Şehirde oturan bir Japon dışıyle Hawaii'de olup bitenler hakkında bilgi edinmek isteyen Tokyo'lu bir gazeteci arasında geçen telefon konuşmasının metnini hep birlikte inceliyorlardı: İkisi de uçaklardan, uçaksavar ışıldaklarından, havadan, hattâ çiçeklerden söz etmişlerdi. Dışçı özellikle birtakım tropik ağaçların çiçek açtığını da bildirmişti.

Subaylar pek düşünceliydiler. Bu, şifreli bir dil miydi? Eğer öyleyse, askerî terimleri niçin açıktan açığa söylemişlerdi? Öte yandan, çiçeklerin sözünü etmek için avuç dolusu para vermenin ne gereği vardı? Bir saat süreyle konuyu tartıştılar. Eşleri dışarda sabırsızlıkla kendilerini bekliyorlardı, Sonunda Short:

– «Her ne olursa olsun, yarın sabahtan önce bir şey yapamayacağız,» dedi.

Hepsi eşlerinin yanına gitti. 20 kilometre ötedeki Subaylar Kulübüne gitmek için acele ediyorlardı; orada, bir hayır kurumu yararına balo veriliyordu.

*
* *

Donanma'da da yumuşak bir hava esiyordu. Tümamiral Fairfax Leary, Honolulu usulü yemekler yapan bir lokantada akşam yemeği veriyordu. Pasifik Filosu Komutanı Amiral Kimmel de yemekteydi ama, zihnini bir şeylerin kurcaladığı apaçık belli oluyordu. Enerjik, dinamik bir adamdı; en çok sevdiği şey, çalışmaktı. Her zamanki gibi bir kokteyl içtikten ve geleneğe uygun olarak küçük bir söylev verdikten sonra saat dokuzbuçukta oradan ayrıldı. Gidip yatmak istiyordu. General Short'la arasının pek iyi olmadığı söyleniyordu; oysa, ertesi sabah onunla buluşup golf oynayacaktı. Bu da Kimmel'in, bürosunda geçirmedığı nâdir pazar günlerinden biri olacaktı. Amiral, kudretli Pasifik Filosu'nun Amerika'nın Uzak-Doğu'daki savunmasının temel taşı olduğunu bir an bile unutmuyor; ne

ağır bir sorumluluk altında olduğunu çok iyi biliyordu. Bu yüzden de, kendisini işine gücüne adayabilmek uğruna çok bağlı olduğu karısının Amerika'da kalmasını uygun bulmuştu.

O da tıpkı General Short gibi, aynı çıkmaz karşısında bulunmaktaydı: Hawaii yalnız bir ileri mevzi değildi, aynı zamanda bir eğitim merkeziydi. Eğer alarm sürüp giderse askerler bitkin düşecek, malzeme de yıpranacaktı. Öte yandan, Washington'dan gelen uyarılar Pearl Harbor'a bir hava saldırısı yapılacağını belirtmemiş, hattâ bunu îma bile etmemişti. Bu yüzden, iki askerî şef ortalama bir çözüm yolunu benimsemişlerdi: Kimmel, denizaltılarla yapılacak bir saldırıya; Short da sabotajlara karşı tedbirler almışlardı. Fakat Amiral Stark'ın pek övündüğü o ünlü deniz-kara kombine savunma planı, 6 Aralık gecesi uygulanmış değildi. Subaylarla askerlere izinleri, barış dönemindeki gibi veriliyordu.

Ertesi gün için verilen emirlerde her zamanki çalışmaların devamı ve hava devriyelerine çıkılması öngörülmüştü. Pearl Harbor'daki uçaksavar bataryaları her türlü Japon istilâ teşebbüsüne karşı başlıca engeli sınırlı kadrolarla koruyorlardı: Bu engel, aralarında 8 zırhlı ile 9 kruvazör de bulunan ve 94 parça gemiden oluşan Pasifik Donanması'ydı. Vardiyadakilerin dışında, bütün mürettebat yatmaya hazırlanıyordu. Tropik iklim gecelerinin güzelliği sürüyordu; o akşam da her zamanki gibi olaysızdı, sâkindi.

Yalnız havaalanlarına özel direktifler verilmişti. Uçaklar, nöbetçilerce sabotajlara karşı daha kolay korunacak biçimde, pistlere gruplar hâlinde dizilmişlerdi. Fakat bu korkular tamamen yersizdi. Hawaii'de bir tek Japon casusu vardı; bu da genç ve öfkeli deniz teğmeni Takeo Yoşivaka'ydı. Kendisine yardımcı olarak bula bula bir kız bulmuştu ama, o da hiç işe yaramıyordu. Japon kolonisinden hiç kimse onunla işbirliği yapmak istememişti. Hepsi kendilerini sâdık Amerikalılar sayıyor, teğmen de bu işe pek şaşıyordu. Yoşikava onları bir türlü anlayamıyordu: Çoğu koyu Budist ya da Şintoist'ti; İmparatorluk ordusuna yardım fonu için açılan bağış kampanyasına bol bol para vermişlerdi.

Teğmenin Amerikan denizcileriyle yaptığı sohbetler de işe yaramamıştı. Bunlar bir sürü lâf ediyorlardı ama, içinde dişe dokunur hiçbir şey yoktu. Teğmen, elle tutulur tek tük bilgileri basit, olağan yöntemlerle elde etmişti: Her sabah Pearl City'nin bir başından öbür başına giderek yarımadanın uç noktasına varıyor, tekneleri dikkatle inceliyordu. Her küçük kıyı parçasına doğru yüzerek denizaltı korunma tesislerini gözden geçiriyor, denizin gelgitlerini özenle not ediyordu. Fakat özellikle Pearl Harbor'a yüksekten bakan bir tepenin üstündeki Japon lokantasının tıraşına gidiyordu. Şimeko ya da Mariçevo adındaki geyşalarla hasırların üstüne oturarak açıkta demirli bulunan savaş gemilerinin krokilerini yapıyordu. Hattâ geyşaların Oahu üzerinde yapacakları bir hava gezisine kendisini de çağırılmalarını sağlamayı başarmıştı. Bu gezide Hawaii'de giyilen cinsten, gözalcı renklerde bir gömlek giyen Yoşikava'nın yanında cıvı cıvı, çok güzel kızlar vardı. Hava durumuyla ilgili gözlemler yapıyor; askerî havaalanlarının resmini çekiyordu ama, bindiği uçağın pilotu işin farkında değildi.

Kendisine başka hiç kimse yardım etmemiştir. O güne kadar Tokyo'ya gönderilen bütün bilgiler 600 dolara malolmuştur; bu da tam Takeo'nun gelirken masraflara karşılık avans olarak aldığı para kadardır.

Takeo, resmen «Konsolos Yardımcısıydı, adı da Tadaşi Morimura idi. O gece Honolulu'daki Japon Konsolosluğu'na gitti ve geç vakte kadar çalıştı. Daha önce Tokyo'ya şifreli bir mesaj yollamış, Pearl Harbor'un üzerinde balon barajı bulunmadığını bildirmişti. Şimdi de bir başka haber veriyordu: «Enterprise ve Lexington savaş gemileri Pearl Harbor'dan ayrıldılar.»

Telgrafını radyo odasına bıraktı, konsolosluktan çıktı. Uzakta, Pearl Harbor'un ışıkları gökyüzüne yansıyor, havada hiçbir uçak devriyesi yoktu. Gidip yatmaya niyetlendi; zira Tokyo radyosunun meteoroloji bültenini dinlemek için ertesi sabah erken kalkmak istiyordu. Eğer bültenin ortasında ve sonunda «higaşi no kaze, ame- doğu yeli ve yağmur» sözleri iki kere geçerse, bu, Japon-Amerikan ilişkilerinin kötü, savaşın da yakın olduğunu ortaya kovacaktı.

Los Angeles'e giden «Tatsura Maru» gemisi o akşam Honolulu'ya yaklaşıyordu. Fakat birden bire ve sebebini yolculara tek kelimeyle anlatmaksızın, Japonya'ya dönmek üzere dümen kırdı.

Wake Adası

Hawaii'de tek başına iş gören bu casus aldanmamıştı. Amiral Kimmel'in iki uçak gemisi denize açılmıştı. 12 numaralı müdahale grubu, Lexington'la, Midway Adası'na uçak götürmüştü. Enterprise'ı, 3 kruvazörü ve 9 destroyeri içine alan 8 numaralı grup da Hawaii'nin 500 mil kadar doğusunda bulunuyordu. Koramiral William Halsey'in komutasındaki bu grup, üç gün önce Wake Adası'na 12 Wildcat uçağını ve pilotlarını bırakmış, şimdi de dönüş yolunu tutmuştu. Kötü hava yüzünden Enterprise bir gün geç kalmıştı. Cumartesi akşamı izinlerini Honolulu'da kullanamadılar diye, mürettebatın çoğu pek öfkeliydi. İzin yapamadıkları için, kendilerine Birinci Dünya Savaşı'yla ilgili, Çavuş York adlı bir film gösterilmişti. Gerçi Amiral Halsey onlara:

– «Gece ya da gündüz, her an, hemen harekete geçmeye hazır olmalıyız,» demişti ama, mürettebattan hiç kimse yeni bir savaşın çıkabileceğini düşünmüyordu.

Amiral Halsey ise kamarasındaydı, neredeyse patlamak üzere olduğunu bildiği savaşı bekliyordu. Amiral Kimmel, 28 Kasım'da Pearl Harbor'dan ayrılırken, Wake Adası'nın savunması için taşıdığı uçakların önemi üzerinde özellikle durmuştu. Bütün işlerin tam bir gizlilik içinde yapılması gerekiyordu. Japonların bunlarla ilgili hiçbir şey bilmemeleri gerekmekteydi.

Halsey:

«İşi nereye kadar vardırıabilirim?» diye sormuştu.

Kimmel de şöyle cevap vermişti:

– «Karar vermek size düşer, azizim. Bu bir sağduyu meselesi.»

Denize açılır açılmaz, Halsey gemileri savaş düzenine sokmuştu. Torpidoların savaş başlıkları takılmış, uçaklara bombalar yüklenmişti. Pilotlar da gördükleri her gemiyi batırmak, her uçağı düşürmek için emir almışlardı.

Harekât subayı Yarbay William Buracker, şaşırarak :

– «Amiralim, siz mi izin verdiniz buna?» diye sormuştu.

«Evet,» cevabını alınca da şöyle demişti:

– «Ama efendim, siz kendi hesabınıza, kişisel bir savaş yapamazsınız ki! Bu işin sorumluluğunu kim üzerine alacak?»

– «Ben. Bir terslik olursa önce ateş ederiz, sonra da işin tartışmasını yaparız.»

O akşam; yemekten sonra 12 *Wildcat* filotillasının başında olan binbaşı Paul Putnam bir ara Amiral Halsey'in yanına giderek:

– «Wake adasına gitmem gerektiğini biliyorum ama orada ne yapacağımı hiç bilmiyorum,» demişti.

Binbaşı, 211'inci Deniz Piyadeleri Grubu'nda- ki(*) avcı uçaklarının yarısını Wake Adası'na götürmek üzere *Enterprise* gemisine yükleme emrini almıştı ama, orada normal bir hafta sonu tatbikatı yapacağını sanıyordu. Askerlerin çoğu yanlarına bir temiz şortla bir diş fırçasından başka şey almamışlardı.

(*) Son savaşta Amerikan hava kuvvetleri özerk değildi. Bu yüzden, üç silâhlı kuvvetten herbirinin, yâni Donanma'nın Kara Ordusu'nun ve (özel bir vurucu kuvvet olarak kurulmuş bahriye silâhendazlarından meydana gelme) deniz piyadelerinin kendi ayrı hava birlikleri vardı. Amerikan Hava Ordusu (US Air Force adı altında) ancak 1947'de kuruldu.

Amiral sözlerine ekledi:

– «Putnam, Wake Adası'na varınca durum neyi gerektiriyorsa onu yapacaksınız, aldığımız direktifte böyle deniyor. Doğrudan doğruya benim emrimdesiniz ve ada komutanına tekmil verecek değilsiniz.» Sonra binbaşıya elini uzatarak:

– «Hadi, iyi yolculuklar ve iyi eğlenceler,» dedi.

Şimdi Putnam'la pilotları Wake Adası üzerinde, Hawaii'ye dönmekte olan Amiral Halsey'in 1.500 mil batısında bulunmaktaydılar. Saat farkı yüzünden 7 Aralık günü akşamına ulaşmışlardı bile. Deniz piyadelerinin komutanı, adaya varır varmaz emrindeki 12 uçağın, Pasifik'in bu önemli üssünün tek hava savunma kuvveti olduğunu öğrenmişti. Fakat kendisi de, emrindekiler de tıknaz görünüşlü *Wildcat* uçaklarıyla ancak birkaç saatlik uçuş yapabilmişlerdi.

Adada ayrıca «*Pan American*» havayollarının 70 memuru, 1146 sivil işçi, 69 denizci, ulaşım için 6 kişilik bir ekip ve binbaşı James Devereux (Dövrö)'nün komutasında da 388 deniz piyadesi vardı. Bu birkaç uçaktan ayrı olarak, savunma için adada altı tane 20'lik topla 12'lik on iki tane uçaksavar topu, birkaç ağır makineliyle otomatik browning, dört yüz kadar da tüfek vardı.

Emirler uyarınca binbaşı Devereux'nün deniz piyadelerinin görevi sadece «küçük ölçüde bir «akın»ı önlemekten ibaretti. İki aydan beri ilk olarak izin alabilmişlerdi. Denize girmişler, balık avlamışlar, kâğıt oynamışlardı. Binbaşı Devereux çadırında oturmuş yine, Pasifik'e gitme emrini aldığı Ocak ayının o gününü düşünüyordu. Kardeşine:

- «Soluğu küçük, ıssız bir adada alacağım herhalde,» demişti. Kardeşi:
- «Yaaa, sonra?» Diye sormuştu. Devereux:
- «Ben de senden fazla bir şey bilmiyorum ama, ömrüm boyunca balıkla pirinçten başka şey yiyemeyeceğim galiba,» diye cevap vermişti.

Filipinler'de

Manilla'da, 7 Aralık günü, akşamın saat beşiydi. Gündüz hava açık ve sıcaktı. Herkes savaşın yakın olduğunu iyice anlıyordu. Ama ne zaman? Asya donanması komutanı Amiral Thomas Hart, savaşın akşama-sabaha patlak verebileceğini düşünmekteydi. «USAFFE» diye anılan Uzak-Doğu Silâhlı Kuvvetlerinin komutanı General Douglas MacArthur, çarpışmaların 1942 Nisan'ından önce başlamamasını diliyordu. O zaman Birleşik Amerika'nın bütün takviye birlikleri işbaşında olacaklardı. Clark Field bombardıman uçakları alanının üstünde ardarda dört gece bir yabancı uçak dolaşmıştı ama general kendini telâşa kaptırmıyordu.

Çavuş Lorenzo Alvarado'nun bir uyarısına da aldırış etmemişti. Bu adam, 1917'den beri gizli ajan olarak Birleşik Amerika'nın hizmetinde çalışıyordu. Alvarado, onbeş gün önce bir Japon'un evinde yapılan, «Legionarios Del Trabajo'nun (Çalışma Lejyonerleri) gizli bir toplantısında hazır bulunmuştu. Ev sâhibi bu gizli toplantıda bulunanlara 100 Japon savaş gemisiyle birçok uçağın Filipinler'i istilâya hazırlandıklarını açıklamıştı.

Amiral Hart, o akşam bunalımın neredeyse başlayacağına her zamankinden daha çok inanmıştı. Asya Filosu Komutanı, aylardan beri bunu askerlerine tekrarlayıp duruyordu. Onun için de 1 ağır kruvazörden, 1 hafif kruvazörden, Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma 3 destroyerden ve 29 denizaltından oluşan küçük filosu, sürekli olarak alarm halindeydi. Cephaneler yerlerine sürülmüş, torpillerin savaş başlıkları takılmış, Manilla ve Subic körfezleri mayınlanmış, gemiler de Borneo'ya kadar dağılmıştı.

Kısa boylu olduğu için kendisine «Parmak Çocuk» adı takılmış olan, Singapur'da üslenmiş İngiltere Uzak-Doğu Filosu'nun komutanı Koramiral Tom Philips, Manilla'ya gelerek Amiral Hart ve general MacArthur'la görüşmüştü. Üçünün de zihnini Çinhindi kıyılarının açığında görülen, sonra sisler içinde kaybolan Japon konvoyu kurcalamaktaydı. Bu, Malaya ile Singapur'a yapılacak bir saldırıyı mı, yoksa Siyam'a yapılacak bir çıkarmayı mı haber veriyordu?

MacArthur, durumun gergin olduğunu kabulleniyordu ama, 1942 Nisan'ında elinde 200.000 kişilik eğitilmiş bir ordu ile 256 bombardıman ve 195 avcı uçağından oluşan güçlü bir hava kuvveti

bulunacağını söylemişti. Böylece yalnız Filipinler'in değil, bütün Güneydoğu Pasifik'in de savunulmasını sağlamış olacaktı.

Amiral Hart:

– «Hepsi iyi, güzel ama, şimdi ne yapacağız?» diye sormuştu.

MacArthur'un elinde şimdi üniformalı 130.000 asker vardı; bunların 100.000'i eksik donanımlı, üstünkörü eğitilmiş Filipinlilerdi. Hepsi heyecanlı ve iyiniyetliydi, generallerini de taparcasına seviyorlardı ama, doğru-dürüst selâm vermeyi bile beceremiyorlardı. İçlerinden çoğu ellerindeki eski, külüstür tüfeklerle bir tek defa bile ateş etmemişti. Hava kuvvetleri ise daha kötü durumdaydı. MacArthur'un teorik olarak elinde bulunan 277 uçaktan yalnız 35 uçankale ile 107 'P 40' tipi uçak, modern savaş aracı sayılabilirdi.

İngiliz Amirali Phillips, Amiral Hart'ın kendi emrine 6 Amerikan destroyeri vermesini istemiş ve almıştı. Tehlikeli bir hâl alan Japon donanmasına karşı koymak için Malaya kıyısı üzerine bir çıkış yapmak istiyordu. Fakat elindeki iki zırhlı, *Repulse* ile *Prince of Wales* için ancak dört tane refakat destroyeri vardı.

Akşamın saat altısında, hepsinin gitmeye hazırlandığı sırada İngiliz Amirale bir mesaj getirdiler; o da bunu yüksek sesle okudu. Singapur'dan havalanan uçaklar Japon konvoyunun Siyam kıyıları açığında olduğunu görmüşlerdi. 240 dereceye doğru yol alıyordu.

Amiral Hart, «Parmak Çocuk»a sordu:

– «Amiral, Singapur'a ne zaman döneceğinizi söylemiştiniz?»

– «Yarın uçakla gitmeyi düşünüyorum.»

– «Savaş patlak verdiği sırada orada olmak istiyorsanız, hemen yola çıkın, daha iyi edersiniz.»

*
* *

7 Aralık günü Manilla'da 27'nci Bombardıman Grubu (bu grupta 1.200 kişi vardı ama, tek bir uçak yoktu) General MacArthur'un emrindeki hava kuvvetlerinin komutanı general Lewis Brereton onuruna büyük bir kabul töreni düzenlemişti. Bu gece, katılanların anılarında çok başarılı bir toplantı olarak yaşayacaktı. Fakat onur konuğunun akli başka yerdeydi: Zihnini boyuna savaş ve emrindeki hava kuvvetlerinin acıklı hâli kurcalıyordu. O akşam Amiral Hart'ın Kurmay Başkanı, ona:

– «Savaşın başlaması gün, hattâ saat meselesi!» demişti.

General MacArthur'un Kurmay Başkanı da bu telâş uyandırıcı kehanetleri doğrulamıştı.

Brereton, bütün havaalanlarını alarm hâline geçirmesi için kendi kurmay başkanına telefon etti. İyi ki takviyeler yoldaydı. 4 Ocak'ta bir konvoyun gelmesi bekleniyordu. Bununla 52 pike bombardıman uçağı, 2 topçu alayı ve önemli miktarda yiyecek maddesiyle cephane gelecekti. Ayrıca, birkaç güne kadar da 30 uçankalenin geleceği umuluyordu. Bunlardan 12'si California'dan havalanmıştı ve şafakla beraber Hawaii'ye inecekti.

Kuş uçuşuyla 75 kilometre uzakta olan Clark Field alanında, havalanmaya hazır 16 uçankale vardı. Ayrıca, 3 uçankale de hangarlarda, onarımdaydı. Kıyısında yalnız birkaç ağaçla yüksek otların bulunduğu alan, tek kişilik boy çukurları ve siperlerle çevriliydi. Ay ışığı altında esrarlı, gerçekdışı bir hâli vardı.

Tahta barakalardan birinde, 30'uncu Bombardıman Grubu'ndan Çavuş Frank Trammell, kendi eliyle yaptığı bir alıcı-verici telsizle California'daki eşiyle konuşmak için uğraşıp duruyordu. Bir aydan beri her akşam böylece karısıyla konuşmaktaydı. Fakat bu akşam ne bir ses vardı, ne de bir nefes... Ancak bir şehirle, Singapur'la bağlantı kurabildi; ne var ki orayla konuşma hakkı yoktu...

Singapur'da

Asya kıt'asının güneyinde, Malaya'nın en ileri ucunda, 500 kilometrekare yüzölçümündeki Singapur adası, yarımada ya yüksekten geçen bir şoseyle bağlıydı. Müttefik savunma sisteminin bu kilit taşı düşerse, bütün Malaya, onunla birlikte de kalay, petrol ve kauçuk yedekleriyle bütün Hollanda Çin'ini elden gidecekti.

O gece Singapur'un üzerinde gökyüzünü yer yer, projektörlerin kımıldayıp duran ışıkları aydınlatmaktaydı. Kıyıyı 380'lik uzun menzilli toplar koruyordu. 60 milyon Sterlin'e malolan büyük deniz üssünde de dünyanın en büyük iki savaş gemisi, *Repulse* ile *Prince of Wales* demirliydi.

Her askerî tesiste heyecanlı bir hava vardı. «*Baskın*» sözü şifreli olarak her yana yayılmış, bütün Malaya'yı alarma geçirmişti. En yüksekinden en küçük rütbelisine kadar bütün askerler, hemen eyleme katılmaya hazırdılar, İngiliz, Avustralya ve Hindistan askerleri güven içindeydiler. Singapur, ele geçirilmesi imkânsız bir 'müstahkem mevki' idi.

Hong-Kong'da

Singapur'un 1.650 mil kuzeydoğusundaki Hong-Kong, Majeste İngiltere Kralı'nın Asya'daki ikinci kalesiydi; o da savaşa hazır durumdaydı. Kıt'a Çini'nden vapurla birkaç dakika uzakta olan adada General C.M. Maltby, emrindeki 11319 askeri alarma geçirmişti.

Geceyarısı limanda yerli kayıklar, sampanlar(*) ve yelkenliler, bir renk cümbüşü yaratmışlardı. Haberciler, geceleyin şehrin bütün barlarıyla dansinglerini dolaşarak ticaret donanmasının mürettebatını bulmuşlar, hemen gemilerine dönmelerini sağlamışlardı. Japon konvoyunun Siyam Körfezi'nde bulunuşu, ancak bir tek sebebe bağlanarak açıklanabilirdi: Ok yaydan çıkmıştı artık. Ama Hong-Kong'da da güven hüküm sürüyordu.

(*) **Sampan: Uzak-Doğu'da yolcu ve yük taşımak için kullanılan, üzeri bambu ile kaplı bir deniz taşıtı.**

*
* *

Washington'dan Hong-Kong'a, Los Angeles'ten Singapur'a kadar Pasifik'in bütün enginlerinde ve Asya'nın en uzak noktalarına dek her yerde, herkes Japonya'nın ilk darbeyi indirmek üzere olduğunu

biliyordu. Herkes de kendini «hazır» sanıyordu. Fakat bu, çoğu durumlarda anlamı olmayan bir sözdü. Savaşın katı gerçeğine gerçekten hazırlanmış olanların sayısı pek azdı. Ve o dakikada matematik bir kesinlikle gelişmekte olan gözüpek Japon planının ne olduğunu kimse bilmiyordu.

Tokyo'da

Bir hafta önce Japonya'nın sivil ve asker şefleri Saray'da, İmparatorun huzurunda toplanmışlardı. Bunun, ülkenin tarihindeki en önemli toplantılardan biri olduğunu, savaşa ya da barışa bu toplantıda karar verileceğini herkes biliyordu. Buz gibi bir sessizlik içinde ayağa kalkan Başbakan Tojo, her gün içtiği on iki fincan kahveyle elli sigaranın sağladığı canlılığa ve sinirliliğine rağmen, sakın bir tavırla konuşmaya başladı:

– «Majestelerinin yüksek müsaadeleriyle bugün görüşmeleri ben yöneteceğim,» dedi, sonra sözlerine şunları ekledi: «Amerika Birleşik Devletleri'yle diplomatik yoldan bir uzlaşmaya varmak için herşeyi yaptık, fakat Hull'ın 26 Kasım'da verdiği notada bir ultiatom üslûbu var: Zira Çin'den askerlerimizi çekmemizi istiyor, karşılığında da hiçbir şey vermiyor. Böyle isteklere boyun eğmekle yalnız Japonya'nın otoritesi yıkılmakla ve Çin sorununun memnurluk verici bir tarzda çözülmesi için harcadığı çabalar hiçe inmekle kalmayacak, ülkenin varlığı da tehlikeye düşecektir.»

Sonra durumun ne merkezde olduğunu anlattı ve ciddi bir tavırla sözlerini şöyle bağladı:

– «Gelişmeler, şimdi şu noktaya dayanmıştır: Japonya, İmparatorluğunu korumak için Birleşik Devletler, Büyük Britanya ve Hollanda ile savaşa girmek zorundadır.»

Onun peşinden Komuta Heyeti'nin temsilcisi olan Amiral Osami Nagano askerî durumu açıkladı: Batı Devletleri, Doğu'daki kuvvetlerini arttırıyorlardı. Kısa zamanda iş işten geçmiş olacaktı. Öte yandan, Almanlar'ın kazandıkları zaferler dolayısıyla, şimdiki hâlde Rusya'dan hiç korkulmamalıydı. Amiral, şunları da ekledi:

– «Ordu ile donanmada askerlerle subayların morali hiçbir zaman böylesine yüksek olmamıştır. Hepsi, canları pahasına da olsa, İmparatorlarına ve yurtlarına hizmet etmek dileğiyle yanıp tutuşuyorlar.»

Sonra ülkenin malî ve ekonomik durumu üzerindeki iyimser raporlar dinlenildi. Peşinden, İmparatorun Özel Konsey Başkanı olan Baron Yoşimiçi Hara da ayağa kalktı. Kendisi, ülkenin muhafazakâr kesiminin temsilcisiydi, söyleyeceklerini herkes sabırsızlıkla bekliyordu.

– «Japon İmparatorluğu artık tâviz veremez,» dedi. «Yoksa, 1894 Çin-Japon Savaşı sırasında kazandıklarımızın hepsini kaybederiz. Çin'de dört yıl süreyle çarpıştıktan sonra yeni bir savaşa katılmak zorunda oluşumuz üzücüdür ama, Birleşik Amerika ile yapılan diplomatik görüşmelerin ulaştığı sonuç, harcadığımız bütün çabalara rağmen, bizde hiç umut bırakmamaktadır... Başka çâre olmadığına göre, ben de kendimi bu planı onaylamak zorunda sayıyorum. Askerlerimize güvenmeliyiz; zaferi kazanacağımıza inanmalıyız; aynı zamanda ulusun birliğini korumak için hiçbir şeyi ihmal etmemeliyiz.»

Tojo, Hara'ya; Amerika'lılar samimî barış görüşmeleri yapmaya yanaşırlarsa kendisinin savaş planlarını hemen yürürlükten kaldırmaya hazır olduğu yolunda teminat verdi. Sonra, kimsenin itirazda bulunmadığını görerek:

– «Sözlerimi bağlamak için şunu söylemek isterim ki,» dedi, «İmparatorluğumuz şimdi ya ilerlemeye, ya da ölüme mahkûmdur.»

Hiç söze karışmamış olan İmparator üç günden beri ülkenin yüksek politik kişileriyle, özellikle eski başbakanlarla sık sık toplantılar yapmış ve ne pahasına olursa olsun savaşı önlemeye çalışmıştı. Hepsisi de ona aynı şeyi söylemişti: «Eğer Japonya, Birleşik Amerika'nın 'haksız ve akılsızca' isteklerine boyun eğerse, hemen ikinci sınıf bir devlet hâline gelecektir.»

O zaman savaştan yana olanlara karşı her türlü direnmenin ulusun iradesine karşı gelmek olacağını hissederek, barış yoluyla ara bulmaya çalışan İmparator, alınan kararları istemeye istemeye onaylamak zorunda kalmıştı.

Ertesi gün, 2 Aralık öğleden sonrası, Donanma Genel Karargâhı, İmparator'un verdiği kararı öğreniyordu. Saat 17.30'da Pearl Harbor'daki güçlü müdahale kuvvetine gizli ve acele bir radyo mesajı gönderilmişti. Bu kuvvetin -altısı uçak gemisi olmak üzere- otuz iki savaş gemisi, o sırada Japonya ile Hawaii adaları arasında, yarı yoldaydı.

Gönderilen emir birkaç kelimedenden ibaretti ve: «*NİİTAKA DAĞINA TIRMANIN,*» diyordu; bu, «*SALDIRIYA GEÇİN,*» anlamına gelmekteydi.

Pearl Harbor'da

7 Aralık günü, sabahın saat üçbuçuğunda, Amerikan mayın tarayıcıları ile destroyerleri, Pearl Harbor limanının girişinde devriye gezmektedirler. Altlarında beş Japon cep denizaltısının geçide doğru yol aldığından haberleri yoktu. Herbirinde iki kişi bulunan bu denizaltıları taşıyan büyük denizaltılar, bunları geceyarısına doğru denize salıvermişlerdi.

Saat 3.42'de *Condor* mayın tarama gemisinde birisinin bağırdığı duyuldu: Bir gözcü, limanın girişinin 1000 metre kadar uzağında esrarlı bir şey görmüştü.

Hemen alarmı geçen *Condor*, araştırmalara başladı. Saat 3.58'de, yakınında bulunan *Ward* destroyerine: «*Bir şey gördük, denizaltı olsa gerek,*» diye haber saldı.

Ward'ın komutanı olan yüzbaşı Outerbridge de mürettebatı alarma geçirdi. Dört bacalı külüstür gemi tetikte olan bütün gözcüleriyle o bölgeyi tam dört saat kalburdan geçirdi. Fakat kimse bir şey görmedi ve saat 4.43'te vardiyadakilerin dışında herkes yatmaya gitti.

İşin tuhafı şu ki, ne *Condor*, ne de *Ward* bu olayı yüksek makamlara haber verdiler!

Saat 4.47'de limanın girişini korumakta olan 'mania ağı' yavaş yavaş açılmaya başladı. On bir dakika sonra, giriş serbestti... *Crossbill* adlı mayın tarayıcısı limana ulaştı; az sonra onu *Condor* izledi,

saat 5.32'de içeriye girdi. Bu sefer de, bir işi iki defa yapmamış olmak için, 'mânia ağı' açık bırakıldı; zira üç çeyrek saat sonra *Keosanqua* römorkörü Pearl Harbor'dan ayrılacaktı.

Böylece limanın girişi beş Japon denizaltısının önünde, ardına kadar açık kaldı. Bunlar topu topu yirmiiki metre uzunluğundaydılar ama, herbirinde iki güçlü torpil vardı.

Japonya'da

Condor, Pearl Harbor geçidini aştıktan onüç dakika sonra Pasifik savaşı da «yanlışlıkla» başladı. İmparatorluk Genelkurmayı'nın planlarında, ilk darbenin sabahın saat sekizinde Pearl Harbor'da indirilmesi öngörülmüştü. Bunu Singapur'a, Hong-Kong'a, Filipinler'e, Guam ve Wake adalarına yapılacak saldırıların izlemesi gerekiyordu. Güneydoğu Asya'nın altı ayda fethi işinin ilk aşamaları bunlardı.

Yanlışlık, bir gayretkeşlikten ileri gelmişti. Müttefikler'in iki gün önce Siyam Körfezi'nde gördükleri Japon konvoyu, Singapur'a saldırarak birlikleri taşıyordu. Gemilerden bazıları, Malaya kıyılarının açıklarına öngörülen zamandan önce geldiler. Kota Bharu kıyılarının savunmasını sağlayan İngiliz kıt'aları bu gemileri gördüler ve mahallî saatle 12.45'te sahra toplarıyla ateş açtılar... Talihin cilvesine bakın ki, Pasifik Savaşı'nı İngilizler başlatmışlardı!

Aynı anda Tokyo'da tarih 8 Aralık; saat de sabahın 1.15'iydi. Donanma Başkomutanı Isokuro Yamamoto, amiral gemisi *Nagato*'da ve Japon kıyılarının açığında bulunuyordu ama, savaşın bir kaza sonucu başladığını bilmiyordu. Pearl Harbor Müdahale Kuvveti Komutanı Tümamiral Çuiçi Nagumo'dan haber beklemekteydi. Altı uçak gemisi şimdi hedeflerinin 250 mil kuzeydoğusunda bulunuyordu. Bir çeyrek saat sonra, yâni 7 Aralık günü Hawaii saatiyle sabahın altısında, ilk uçak grubu havalanacaktı. 40 torpido uçağı, 51 pike bombardıman uçağı ve 49 ağır bombardıman uçağı, taşıdıkları patlayıcı maddeleri iki saat sonra Amerika'nın Pasifik Filosu üzerine boşaltacaklardı.

Amiral Yamamoto (birinci adı olan *İsokoru*, «elli altı» anlamına gelmekteydi; zira o, babası elli altı yaşındayken doğmuştu), ne sabırsızdı, ne de sinirli. Büyük bir enerjiye ve eşsiz bir karakter gücüne sahip bu adamın yüzünde hiçbir heyecan belirtisi yoktu. Öteki birçok subayın tersine, Pearl Harbor'a yapılacak saldırıdan hiç korkmuyordu. Saldırıyı büyük bir dikkatle düşünüp en geniş etkinliği sağlayacak şekilde hazırlamıştı. Nagumo verdiği direktifleri noktası noktasına yerine getirirse, bu saldırı, başarı kazanabilirdi.

Talihin cilvesine bakın ki, yaptığı plan kabul edilmişti. Çünkü Amiral, Japonya'nın zaferi kazanamayacağını düşünerek İngiltere'yle Birleşik Amerika'ya açılacak bir savaşa hep karşı çıkmıştı. Fakat sözünü kimseye dinletemeyince, aldanmış olabileceğini dikkate alıp çalışmaya başlamıştı. Derin bir incelemeden sonra da şu sonuca varmıştı: «*Japonya'nın tek başarı şansı, Amerika'nın korkunç Pasifik Donanması'nı tek vuruşla sakatlamaktadır.*» Böylece, Doğu'daki Amerikan askerî gücünü yok etmeyi, aynı zamanda düşmanın moralini de kırmayı umuyordu.

Yamamoto'ya hem emrinde çalışanlar, hem de Donanma Kurmayı şiddetle muhalefet ettiler. Amiral ancak istifa tehdidinde bulunduktan sonra 20 Ekim'de, hazırladığı Pearl Harbor'a saldırı tasarısını kabul ettirebilmişti.

Amiral iyimserdi ama, son dakikada gelecek bir emrin, «Niitaka dağına tırmanış» emrini iptal edebileceğini düşünmekten de kendini alamıyordu. Son günlerde dostlarına:

– «Amiral Nomura çok usta bir adamdır, Birleşik Amerika ile Japonya arasındaki görüşmeleri belki çıkmazdan kurtarabilir,» demişti ama, vakit geçtikçe Başkomutan her türlü umuttan vazgeçmek gerektiğini anlıyordu.

Tokyo'daki Amerika Büyükelçisi Joseph Grew, Başkan Roosevelt'in İmparator'a gönderdiği özel mesajı Dışişleri Bakanlığı'na vermişti. Mesaj Genel Karargâh'ın emriyle merkez postanesinde on saat alıkonulmuştu.

Grew, saatin geç olmasına rağmen, Togo'ya başvurarak, kendisi için imparatorudan huzura kabul talebinde bulunmasını rica etti. Togo kabul etti ve mesajı alıp okudu. Bunda, Japonya ile Birleşik Amerika arasındaki uzun dostluk hatırlatılıyor ve Japonya, Çinhindi'ni boşaltırsa burayı hiçbir ülkenin almayacağı belirtiliyordu.

Mesajda yeni hiçbir teklif yoktu ama, Togo, İmparator'un bunu görmesi gerektiğini düşündü. Eğer son bir fırsat kaldıysa, bunu hiç kaçırmamak gerekiyordu. Öğleden sonra Hull'ın «ültimatoma» verdiği cevabın on dördüncü ve sonuncu bölümünü de göndermiş; bunun 7 Aralık günü, Washington saatıyla 13.00'te, yâni Pearl Harbor'a yapılacak akından otuz dakika önce yerine verilmesini sıkı sıkıya tembih etmişti. La Haye Anlaşması'nda savaşın ilânı ile ilk silâhlı çatışma arasında geçmesi gereken asgarî zamana ilişkin herhangi bir hüküm yoktu. Togo, kendi hukuk anlayışıyla Birleşik Amerika'nın sonradan kendisine «alçakça» bir tecavüzde bulunduğunu ileri sürerek Japonya'yı suçlamasını önlemek için yarım saatin yeterli olacağını düşünüyordu.

Washington'da

7 Aralık pazar sabahı. Bir gün önce bütün akşamı Japon notasının ilk onüç bölümünü dağıtmakla geçirmiş olan Binbaşı Kramer, saat 7.30'da bürosuna gitti. Büyük bir sabırsızlıkla beklenen son bölümün sabahın saat dördünde geldiğini ve şifreyi çözme işinin hemen hemen bitmek üzere olduğunu öğrendi. Birkaç dakika sonra bu bölümü ve özellikle tehdit dolu son fıkrayı okudu:

«Japon hükümeti, Amerikan hükümetine, takındığı tavırdan ötürü görüşme yoluyla bir anlaşmaya varmanın imkânsız olduğunu işbu nota ile bildirmek zorunda kaldığı için üzüntü duyar.»

Kramer, notanın çeşitli bölümlerini bir araya topladı, dağıtım işine yeniden başladı.

General Marshall, sabah kahvaltısını bitirmek üzereydi. Bir gün önce Roosevelt'e ve Donanma'ya verilen metnin suretleri Kara Ordusu'na da verilmişti ama, ordunun başı olan kendisinin hiçbir

şeyden haberi yoktu. Genelkurmay Başkanlığı Sekreteri olan Albay Bedell Smith de notanın bir örneğini almış olduğuna göre, bu iş daha acayip bir durum alıyordu.

Bu önemli mesajdan hiç haberi olmayan Marshall, gazeteleri okudu; saat sekize doğru da her zamanki gibi atına binip gezintiye çıktı. Hızlı hızlı ilerleyerek Federal Hükümet'in deneme çiftliğinin bulunduğu yere doğru yol aldı; sonradan burada Amerika'nın Savunma Bakanlığı'nın binası «Pentagon» yükselecekti.

*
* *

Kramer, saat 10.20'de bürosuna döndü ve orada daha da kaygı verici yeni bir Japon mesajı buldu. Japonya Dışişleri Bakanlığı'nca Nomura'ya gönderilen ve «Acele ve çok önemli» kaydını taşıyan mesajda şöyle deniliyordu:

«Cevabımızı Birleşik Devletler hükümetine ve tercihan Bakan'ın kendisine 7 Aralık günü Washington saatiyle tam 13.00'te vermenizi rica ederiz.»

Kramer, bu mesajı dosyalara yerleştirirken, çabucak bir hesap yapmaktaydı. Siyam Körfezi'ndeki Japon konvoyunun hareketleriyle bu on üç sayısı arasında ne gibi bir ilişki bulunabileceğini araştırıyordu. Bu, Kota Bharu'da 8 Aralık gününün saat 13.30'u demekti. Bu ise bir saldırının başlatılmasına uygun bir saat değildi. Sonra Hawaii saatini hesapladı: Sabahın 7.30'u! Kendisi de Pearl Harbor'da iki yıl kalmış olduğundan, bunun sâkin bir saat olduğunu ve gemilerde kahvaltı vaktini bildiren çanların o zaman çaldığını biliyordu.

Hemen Donanma Harekât Şubesi Başkanı Amiral Stark'ın yanına koştu. Amiral, Japon notasının son bölümünü okuyordu. Kramer, bitişik odada beklerken, kendi dolaysız şefi olan Haberalma Servisi'nin Uzak-Doğu Şubesi şefiyle tartışmaya girişti. Bu tartışmada özellikle Washington saatiyle 13.00'ün taşıdığı anlam ve bunun Malaya ve Hawaii'de yol açabileceği gelişmeler üzerinde durdu.

Amiral Stark'a bütün Donanma'yı alarma geçirecek genel bir emir göndermesi teklif edildiyse de o, bu teklifi kabul etmedi. 27 Kasım'da yaptığı uyarının herkesi tetikte tutmaya yeteceğini düşünüyordu.

Amerikan usulü pazar dinlenmesine alışmış olan Japon hariciyecileri, Büyükelçilik'e geç geldiler. Amiral Nomura, kendisine notayı saat 13.00'te vermesini bildiren Bakan'ın direktiflerini öğrenir öğrenmez, Hull ile bir buluşma sağlanması için Dışişleri Bakanlığı'na telefon etti. Fakat Hull, öğle yemeğine bir yere davetliydi. Bunun üzerine Nomura, müsteşarla görüşmek istedi. Telin öbür ucunda bir sessizlik oldu. Büyükelçi, bu görüşmenin önemi üzerinde durup ayak diredi. Nihayet Hull'ı saat 13.00'te göreceği hususunda kendisine teminat verildi.

Nomura, telefon işi biter bitmez, notanın geri kalan bölümünü görmek istedi. Baş tarafını bir gün önce okumuştı. Şifre memurlarının cumartesi öğleden sonra erkenden çıkıp gittiklerini, daha yapacak iki-üç saatlik işleri olduğunu öğrenince şaşkına döndü. Saat de onbire geliyordu.

Beri yandan, nihayet bulunabilen General Marshall'a, bürosunda kendisini önemli bir mesajın beklemekte olduğu bildirilmişti. Saat 11.00 de General, nota metnini büyük bir dikkatle incelemekte, kimi yerlerini de birkaç defa okumaktaydı. Sıra «saat 13.00'te verilecek» notaya gelince General hemen telâşlandı. Geri kalan bölümle ilgilenerek bunca vakit kaybettiğine üzüldü; zira bu yeni nota çok daha önemli ve anlamlıydı.

Hemen telefonla amiral Stark'ı aradı:

– «Bu haberi Pasifik'teki bütün komutanlara bildirsek... Ne dersiniz?» diye sordu.

Amiral cevap verdi:

– «Onlara o kadar çok şey gönderdik ki, çekiniyorum artık. Bu türden yeni bir mesajın zihinlerini karıştıracığından korkarım.»

Marshall telefonu kapadı. Stark gibi düşünmüyordu; Pasifik bölgesini alarma geçirmeye karar vermişti. Kendi eliyle şu emri yazdı:

«Japonlar bugün Washington saatiyle 13.00'te ultiatom niteliği taşıyan bir nota verecekler. Aynı zamanda şifrelerini hemen yok etmek için de emir aldılar. Bu belirli saatin anlamının ne olduğunu bilemiyoruz ama, tetikte durun!»

O sırada telefon çaldı. Karşısındaki Amiral Stark'tı; kaygılı bir sesle şöyle dedi:

– «George, Hull ile görüşme saatinin özel bir anlamı olabilir. Pasifik'i alarma geçirme konusunda ben de sizinle aynı fikirdeyim.»

Sonra da Marshall'a, donanmanın ulaşım araçlarından yararlanmasını teklif etti. Marshall:

– «Hayır, teşekkür ederim,» dedi. «Bu telgrafi çabucak yerine ulaştıracağımı sanıyorum.»

– «Öyleyse subaylarınıza talimat verin de, donanmadaki arkadaşlarına da bu telgrafın metnini hemen bildirsinler.»

Marshall:

– «Olur,» dedi ve telgrafına o yolda bir cümle ekledi. Üstüne de şu notu yazdı: *«öncelikle No. 1, gizlidir.»*

San Francisco'ya, Panama Kanalı'na, Filipinler'e ve Hawaii'ye çekilmesi için, telgrafi hemen muhabere merkezine yolladı. Zihnini, hep telgrafın ne kadar zamanda gideceği kurcalıyordu. Bu yüzden, telgrafın ne süre içinde şifrelenip radyoyla gönderileceğini öğrenmek üzere bir subayı birkaç kere muhabere merkezine gönderdi. Aldığı cevap yüreğine su serpti: Bu iş, 30 dakikadan daha kısa sürede olacaktı. Marshall için telefonda yararlanmak sözkonusu olamazdı; elinde her zamanki ticarî hatlar vardı. Konuşmaları dinlemekte olan Japonlar, onun sözlerinden «Kızıl» şifrelerinin çözüldüğünü hemen anlayacaklardı.

Herşey önceden tasarlandığı gibi olup bitti. Ya da aşağı yukarı öyle oldu! Marshall'ın kendi eliyle yazdığı mesaj çabucak şifrelendi; öğle üzeri de San Francisco'ya, Panama Kanalı'na ve Filipinler'e

ulaştı. AMA HAWAİİ'YE ULAŞMADI! Orayı bulmak mümkün olamamıştı. Honolulu iki tane radyo ulaşım aracı daha vardı: Bunların biri Donanmanın, öbürü de FBI'nın şebekeleriydi. Nöbetçi muhabere subayı, durumun ciddiliğini kavrayamadı. Donanmadaki rakiplerine başvuracak yerde telgrafı özel «Western Union» şirketi kanalıyla gönderdi. Hattâ üzerine «ACELE!» kaydını bile koymadı.

Pearl Harbor'da

Beş gün önce, kendi haberalma subayı olan Albay Eddie Layton, Amiral Kimmel'e başlıca iki Japon filosunun nerede olduklarının bilinmediğini haber vermişti. Bunlar Hitokappu Körfezi'nde esrarlı bir şekilde kaybolmuşlar, o gün bugün de nerede olduklarını kimse öğrenememişti.

Amiral biraz da muziplikle ışıldayan asık bir yüzle albaya bakmış:

– «Şu anda filoların adanın burnunu döndüklerini, ama bundan haberiniz olmadığını mı söylemek istiyorsunuz yâni?» demişti.

– «Öyle olsaydı onları görürdük, amiralim.»

Fakat 7 Aralık pazar gününün sabah saat 6.30'unda, hâlâ Pearl Harbor'a saldıracak olan deniz kuvvetini gören olmamıştı. Oysa ilk bombardıman uçağı grubu havalanmıştı bile; Hawaii'ye bir buçuk saat sonra ulaşacaktı.

Büyük deniz üssünün girişi önünde, *Ward* destroyerinin komutanı olan Teğmen William Outerbridge, topçu subayı Oscar Goepner tarafından uyandırılmıştı. Outerbridge, sırtında bir Japon kimonosu olduğu hâlde komuta köprüsüne koşmuştu. Şafağın alacakaranlığı içinde, elinde dürbün, iskele yönünde *Antares* adlı hedef gemisine bakıyordu: Gemi, bir salı limana doğru çekmekteydi. Onu da acayip bir şey izliyordu.

Goepner, heyecanla:

– «Bir süredir gözlüyoruz... Kimildiyor da galiba,» dedi.

Adetâ limana girmek için *Antares'in* peşinden giden bir denizaltının kaptan köşküne benziyordu. Outerbridge:

– «Savaşa hazır ol!» diye bağırdı.

Aynı anda *Antares*, ışıklı işaretler vererek pupa sancak başomuzluğunda, kendisinden 1.500 metre uzakta küçük bir denizaltı bulunduğunu doğruladı.

Denizaltıyı üssün üzerinde dolaşan bir *Catalina* uçağı da görmüştü. Görüş şartları iyi olmadığından, pilot bunu güç durumda olan bir Amerikan teknesi sanmıştı. *Ward'ın* o yöne doğru hızla ilerlediğini görünce, «kurtarıcılar»a kolaylık olsun diye iki tane sis bombası attı.

Ward, denizaltıya yüz metre kadar yaklaşınca ateş açtı. Mesafe çok yakındı ama, 1 numaralı top hedefi iska geçti. 3 numaralı top tam isabet kaydetti; cep denizaltısı batmaya başladı. Topçular çığlıklar atarken Outerbridge:

– «Sualtı bombaları!» Diye bağırdı.

Düdük dört defa çalınca dört tane sualtı bombası baş taraftan denize salıverildi.

Catalina'nın pilotu, *Ward*'ın saldırdığını görünce işe karışmak istedi; birkaç bomba da o attı. Sonra birdenbire telâşlandı; «*Batmakta olan, Amerikan teknesi olmasın sakın?*» Diye düşündü. Ya bir Amerikan denizaltısını batırmışsa?...

Ward'da da bâzı kimseler aynı şeyi sorup duruyorlardı, fakat Outerbridge kendinden emindi. Saat 6.51'de bir mesaj göndererek: *Savunma alanında dolaşmakta olan, denizaltı olabilecek bir tekneye dört sualtı bombası attık,*» dedi.

Sonra bu metnin yeterince kuvvetli olmadığını düşündü. Bir cep denizaltısını batırdığına emindi. İki dakika sonra yeni bir mesaj gönderdi: «*Savunma bölgesinde dolaşan bir denizaltıyı top ateşiyle ve sualtı bombalarıyla batırdık.*»

Birkaç dakika sonra *Ward*'da yeniden alarm verildi: Yasak sularda tek direkli bir Çin teknesi yol alıyordu. Outerbridge onu kovalamaya başladı. Japon balıkçısı beyaz bayrak çekti. *Ward*, radyo ile yeni bir mesaj yolladı:

«*Bir sampanın yolunu kestik. Honolulu'ya kadar birlikte geliyoruz. Kıyı koruma gemilerine haber verin; onu teslim almak için bir motorbot göndersinler.*»

Outerbridge'in denizaltıya yapılan saldırıyla ilgili şifreli mesajını çözmek için biraz zaman geçmesi gerekli ve 14'üncü Deniz Tümeni'nin kurmay başkanı olan Yarbay John Earle, bunu nihayet saat 7.12'de alabildi. Üç dakika sonra telefonla âmiri Amiral Bloch'u buldu. Fakat görünüşe göre, Outerbridge'in mesajı elden ele dolaşa dolaşa işin başındaki heyecan uyandırıcı ivediliğini kaybetmişti.

Amiral Bloch sordu:

– «Ne dersiniz bu işe?»

Earle şüpheciydi:

– «Sonradan asılsız çıkan buna benzer öyle çok mesaj aldık ki! Bence telâşlanmamak gerek,» dedi.

Şu da var ki, son aylarda bu çeşit oniki kadar olaya rastlanmıştı.

Bloch:

– «Tamam,» dedi. «Verin de kontrol etsinler.»

Fakat birkaç dakika sonra Outerbridge'in sampanla ilgili mesajı gelince, artık hiçbir kuşkuyla kapılmamak gerektiği anlaşıldı. Gerçekten de herkes: «Eğer *Ward* destroyeri *sahiden* bir denizaltıya saldırdıysa, bir küçük tekneyi kovalamak için bulunduğu yerden ayrılmazdı,» diye düşündü.

Aynı anda, apayrı türden bir başka uyarı da Hava Kuvvetleri'nin Alarm Servisi'ne telefonla ulaştırılmıştı. Oahu Adası'nın kuzey ucundaki radar istasyonunda er Elliott, ekranın üzerinde geniş bir leke görmüştü. Normal olarak Elliott'un orada olmaması gerekiyordu; zira istasyon gündüzleri

çalışmıyordu ve radar cihazı da her zaman saat yedide kapatılıyordu. Fakat Elliott acemi olduğundan cihazların kullanılışını bilmiyordu. Ekip arkadaşı Joseph Lockard'la birlikte titreşim aracını kullanıp tâlim yapmak üzere, çavuşundan biraz daha kalma izni almıştı.

Saat 7.06'da, leke görünür görünmez, Lockard acemi arkadaşını uzaklaştırarak aracı kendisi kullanmaya başladı. Ekranda hiç böylesine büyük bir leke görmemişti: «*Acaba teknik bir arıza mı var?*» diye düşünerek bütün cihazları incelemeye başladı, fakat sonunda işin aslını anlamakta gecikmedi: Ekrandaki leke, kalabalık bir uçak grubunun yaklaşmakta olduğunu gösteriyordu!

Beri yandan da Elliott, lekenin yerini tâyin etmişti: 173 mil kuzeyde, 3 derece doğudaydı. Çok heyecanlanmıştı. Arkadaşına:

– «Bu bilgileri Haberalma Merkezine ulaştırırlım,» dedi. Lockard aynı fikirde değildi:

– «Nemize gerek, canım. Biz saat yediden beri görev başında değiliz ki!»

Ama Elliott ayak diredi; bunun üzerine Lockard onun telefon etmesine razı oldu.

– «Kuzeyde, 3 derece doğudan gelen bir sürü uçak var,» dedi.

Santraldaki Joseph McDonald, söylenenleri dikkatle kaydettikten sonra ekledi:

– «Yalnız, burada kimse yok, ben de ne yapacağımı bilmiyorum.»

– «Öyleyse anlayan birini bul; o da bu işin çâresine baksın.»

Elliott, telefonu kapadı.

MacDonald, araya araya bir nöbetçi subay, Teğmen Kermit Tyler'i buldu. Kendisine mesajı uzatarak sordu:

– «Bir şeyler yapmak gerekir mi acaba, teğmenim?»

Tyler, arama-tarama uzmanı değil, avcı uçağı pilotuydu; şimdi de bir staj yapmakla meşguldü. «*Gelenler, Los Angeles'ten beklenen uçankaleler ya da bir Amerikan gemisinden havalanan uçaklar olsa gerek,*» diye düşündü.

Mac Donald yine santrale döndü, radar istasyonunu aradı. Telefonda Lockard cevap verdi; o da Elliott gibi heyecanlanmıştı. Leke boyuna büyüyordu; uçaklar Oahu'dan topu topu 140 kilometre uzaktaydılar. Teğmen Tyler de telefonun başına gelip Lockard'ın söylediklerini dinledi; ne var ki hâlâ gelenlerin dost uçaklar olduğuna inanıyordu. Sonunda:

– «Aldırmayın canım,» diyerek kesip attı.

Onun bu inanmazlığı Lockard'ı yatıştırdı; cihazları söndürmeye hazırlandı. Fakat Elliott:

– «Olmaz!» Dedi. Tâlim yapmaya devam etmek istiyordu. İkisi de uçakların dalgalar hâlinde ilerleyişlerini sâkin sâkin seyrettiler. Saat 7.00'de uçaklar 75 kilometre uzaktaydı. Dokuz dakika sonra bu mesafe 33 kilometreye indi. Sonra leke o dolaylardaki tepelerin ardında gözden kayboldu. Ekranda,

artık hiçbir şey görünmüyordu. İki asker cihazları söndürüp radar postasını kapattılar; rahat rahat sabah kahvaltısı etmeye gittiler.

O sırada da ilk Japon saldırı dalgasına katılan 183 uçağın motor gürültüleri Oahu Adası'nın kuzeybatı kıyısı üzerinde işitilmeye başlamıştı. Tam saat 7.40'ta saldırı kuvvetine komuta etmekte olan Yarbay Mitsuo Fuçida bir işaret verdi. Torpido atan uçaklar, ağır bombardıman ve pike bombardıman uçakları saldırıya hazırlanmak için dönmeye başladılar.

Tokyo'da

Dışişleri Bakanı Togo, Roosevelt'in mesajını İmparator'a götürmeye hazırlanırken, Başbakan Tojo ile bunun üzerinde tartışıyordu:

– «Herkesi böyle geceyarısı rahatsız etmek ne kötü!»

General Tojo, gizli bir alaycılıkla:

– «İyi ki bu telgraf bu kadar geç geldi,» dedi. «Ya bir-iki gün önce gelseydi hâlimiz nice olurdu?»

Togo, İmparatorluk sarayına gitti. Telgrafi özel mühürdar Marki Kido'ya okudu. Kido:

– «Pek de önemli bir şey değil, ha? Tojo ne düşünüyor?» Dedi.

– «O da sizin gibi düşünüyor.»

Sonra Tojo, İmparator'un huzuruna çıktı. Birleşik Amerika Cumhurbaşkanı'nın mesajını ona okudu; daha önceki tekliflerin tekrarlandığını anlattı ve Tojo ile birlikte hazırladığı cevabın metnini de İmparator'a sundu: Cevap, terbiyeli bir 'red'di kapsıyordu.

İmparator, cevabı onayladı. Togo, sabahın saat 3.15'inde, İmparator'un davranışından pek etkilenmiş bir durumda, oradan ayrıldı. Hükümdarda «soylu bir insancıl kardeşlik duygusu» sezmişti.

Togo, bir muhafızla birlikte, resmî tavırla uzun koridorlardan geçti. Sarayın önündeki alan, yıldızlar altında boştu, sessizdi. Arabasının lâstikleri altında çakıtaşları gıcırdadı. Birkaç dakika sonra dünya tarihinin en önemli günlerinden biri başlayacaktı. Japonya Dışişleri Bakanı, ülkesinin mümkün olan en iyi tutumu benimsediğine inanıyordu.

«TORA .. TORA... TORA...»

Pearl Harbor'da

7 Aralık pazar sabahı, Pearl Harbor'un doğusunda ve batısında yükselen dağların doruklarında bulutlar vardı. Fakat büyük deniz üssünün bulunduğu vâdinin üzerinde gökyüzü bulutsuzdu. Görüş (rüyet) çok iyiydi ve kuzeybatı yeli saatte on mil hızla esiyordu.

Saat 7.45'te birkaç sivil uçak gökte dolaşıp duruyorlardı ama, herhangi bir askerî uçak görünmüyordu. *Enterprise* gemisinden kalkan 18 uçağın her an Ford Island'a inmesi bekleniyordu.

MacArthur'a California'dan gönderilen 12 uçankalenin de bir saate kadar Hickham alanına inmesi gerekmektedir. Oahu havaalanında hiçbir uçak devriyeye çıkmış değildi. Uçakların hazır olmaları için dört saatlik bir süre gerekiyordu. Bir sabotaja uğramalarını önlemek üzere hepsi kanat kanada sıraya dizilmişti. Hickham'da, Bellows'da, Wheeler'de ve deniz piyadelerinin alanı olan Ewa'da da durum aynıydı.

Hawaii'deki hava kuvvetlerine bağlı uçaklardan yalnız yedi tanesi, Donanma'nın 'PBY' tipi uçakları devriye gezmekteydi. Onlar da güneydoğu doğrultusunda, açık denizde ve çok uzaktaydılar. Uçaksavarların başında kimseler yoktu. Donanmanın 780 topunun yalnız dörtte birinin personeli görevlerindeydi. Ordunun 31 bataryasından 4'ü mevzilenmişti ama, bunların da cephaneleri yoktu; bozulmalarını ya da paslanmalarını önlemek üzere cephaneler depoya gönderilmişti!

40 kilometre kuzeybatı doğrultusunda ilk Japon pilotları, altlarında uzayıp giden kıpırtısız, yemyeşil manzarayı şaşkınlık ve hayranlıkla, seyrediyorlardı. Bütün adanın, doğmakta olan güneşin eşsiz ihtişamı içinde, uyur gibi bir hâli vardı. Uzaklarda, bacalarından hiç duman çıkmayan gemiler de adetâ Pearl Harbor körfezinde uyuyorlardı.

Saat 7.40'ta, kullandığı bombardıman uçağıyla çok yüksekten uçan Yarbay Fuçida, saldırı emrini mors işaretleriyle verdi:

– «TORA... TORA... TORA...»

Birkaç kere tekrarlanan bu sözleri dalgalar tâ Amiral Nagumo'ya kadar iletiler. Kelime daha da uzaklara, Japonya kıyılarına dek yankılandı. Amiral Yamamoto, Donanma Karargâhı işini gören Nagato zırhlısında tek söz söylemeksizin ve yüzünde en ufak heyecan belirtisi görülmezsizin bu kelimeyi dinledi. Fakat öteki subaylar coşkunluklarını zaptedemediler. Bütün gemi neşe ve heyecanla titredi: «TORA...»

«Kaplan» anlamına gelen bu söz, şifreli olarak: «*Baskın, başarıyla sonuçlandı.*» Demekti.

Bununla birlikte, henüz hiçbir bomba düşmemişti. Uçakların boğuk homurtusu dışında, Honolulu'da herşey sâkindi. «Western Union» telgraf şirketinin bürosunda müvezzi Tadao Fuçikami,

dağıtacağı telgrafları sıraya koyuyordu. Bir tanesi sâdece «Başkomutan General'e» gönderilmişti. Bu, herhalde General Short'tu. Fakat zarfın üzerinde «öncelikle verilecektir,» yahut «gizlidir,» hattâ «aceledir» gibilerden hiçbir işaret bulunmadığı için, Fuçikami önce öteki telgraflarla ilgilenmeye karar verdi. Böylece de General Marshall'ın Washington'da iki saat önce, aceleyle yazdığı alarm mesajı masanın bir köşesinde kalakaldı.

Aynı anda, Japon avcı ve bombardıman uçakları, Oahu Adası'nın merkezinde, Wheeler askerî havaalanına pike yapıyorlardı.

Teğmen Robert Overstreet tahta bir barakada mışıl mışıl uyumaktaydı. Birden korkunç bir çatırdıyla uyandı, ilkin deprem oluyor sandı.

Birisi:

– «Japon uçakları galiba!...» diye bağırdı.

Bir başka ses cevap verdi:

– «Yok canım, donanma manevra yapıyor.»

Overstreet'in odasının kapısı açıldı, arkadaşı Teğmen Skalwold içeriye girdi. Benzi sapsarıydı, dudakları titriyordu:

– «Japonlar saldırıyorlar galiba!» dedi.

Overstreet pencereyi açtı, havada halkalar çizerek dolaşan uçaklar gördü, içlerinden biri barakanın üzerine doğru pike yaptı, öyle yakına indi ki, pilotu ve kuyruktaki mitralyözcüsü bile görünüyordu. Gövdeyle kanatlarda «DOĞAN GÜNEŞ» ışıldıyordu! Overstreet çarçabuk giyindi, dışarıya fırlayıp bir avcı pilotları grubunun yanma gitti.

Teğmen Brown:

– «Haydi gidelim de bu kerataların birkaçını zımbalayalım!» diye bağırdı.

Bir başka pilot ona alev alev yanan hangarları ve uçuş pistini gösterdi: Pistin üzerine özenle sıralanmış uçaklar, muazzam bir alev yığını hâlinde, cayır cayır yanıyordu.

Brown:

– «Haliewa'ya gidelim!» diye bağırdı.

Haliewa, kuzey kıyısında bir yardımcı alandı; orada da birkaç tane 'P 40 ve 'P 36' uçağı vardı. Hepsi birden Brown'ın açık Ford'una doluştular.

Ne yapacaklarını şaşırmış askerler dört bir yana kaçınırlarken, bombalar yağıyor, binalar havaya uçuyordu. Overstreet bu kargaşalık arasında kendine yol açtı. General Davidson'la Albay Mood, sırtlarında pijamaları, kapılarının önüne çıkmışlardı; yüzleri bembeyaz kesilmiş, gökyüzü ne bakıyorlardı. Flood:

– «İyi ama, donanma ne yapıyor? Bizim avcılar nerede?» diye bağıırıyordu.

Overstreet:

– «Generalim, orada durmayın! Uçakların kuyruklarında ağır makineli var!» diye seslendi.

Sonra malzeme ambarına koştu. Burası Midway Adası'na gönderilecek ağır makineli cephanesiyle doluydu. Alev alev yanıyordu. Ansızın, bir donanma fişegi gibi patlayıverdi.

20 kilometre güneyde iki makinist, Gaines ile Conway, Hickham alanının pistine doğru ilerliyorlardı. O gün erken kalkmışlardı. Hiç uçankale görmedikleri için, Amerika'dan gelmesi beklenen 'B 17' uçaklarını merak ediyorlardı.

Saat 7.55'te birdenbire batı yönünden uçaklar görüldü, düzgün bir V biçiminde sıralanmışlardı.

Conway:

– «Aaaa, bak, arkadaşlar bize bir gösteri yapacak!» dedi.

İlk uçaktan bir şey kopup düştü.

Gaines:

– «Eyvah! Uçaklardan birinin tekerleği düştü!» diye bağırdı.

Conway:

– «Kimin umurunda be! Japonlar bunlar!» diye haykırdı.

– «Aklından zorun var galiba!»

O sırada pistin kıyısındaki düzgün sıralanmış olan uçakların tam ortasında bir bomba patladı, iki arkadaş koşmaya başladılar. Gaines benzin varilleri gördü, kendine siper etmek için bunların arkasına geçti. Avcılar pike yapıyorlar, ağır makineli turuncu alevler püskürtüyordu. Gaines, ansızın yaralandığını farkettiler.

Yaşlı bir çavuş:

– «Çek git oradan be! Variller benzin dolu!» diye bağırdı.

Gaines zorlukla doğruldu. Başını kaldırıp baktı ve gökten düşen bütün bombalarla mermilerin gelip kendisini bulduğunu sandı. Korkudan deliye döndü; sağa-sola koşmaya başladı.

3 kilometre kuzeyde; ilk bomba, Pearl Harbor'un tam ortasında bulunan Ford Island'daki donanma alanına düştü. Donald Briggs, 'PBY' tipi bir uçağın içinde oturuyordu, ilkin *Enterprise* gemisinden bir uçağın döne döne düşüp yere çakıldığını sandı. Sonra patlamalar birbirini kovaladı; ona öyle geldi ki, adetâ gökyüzü başının üzerine yıkılıyor.

Japonlar'ın planı basitti, etkiliydi. Japonlar, bir hava karşı-saldırısını önlemek için, bütün askerî havaalanlarını sistemli biçimde yakıp yıkmakla işe başlıyorlardı. Birkaç dakika içinde donanmanın Kaneohe ve Ford Island'daki, Kara Ordusu'nun Wheeler, Bellows ve Hickham'daki, deniz piyadelerinin Ewa'daki havaalanları savaştışı edildi.

İlk bomba düşer düşmez Pearl Harbor semaforu(*) amiral Kimmel'in karargâhına alarm vermişti. Üç dakika sonra, saat 7.58'de Tuğamiral Bellinger, radyo ile dünyayı dolaşacak olan şu mesajı gönderiyordu:

«PEARL HARBOR ÜZERİNE HAVA AKINI YAPILDI. TÂLİM AKINI DEĞİL!»

(*) **Semafor: Gemilerde işaretle haberleşmek için kullanılan cihaz.**

Bu şaşırtıcı haber dalga dalga Pasifik'ten Filipinler'e, denizdeki bütün gemilere yayıldı; Washington'a kadar Amerika kıt'asının her yerinde duyuldu. Beri yandan da İmparatorluk donanmasının torpido taşıyan uçakları, başlıca hedeflerinin, yâni demirli olarak hapis kalmış Amerika'nın Pasifik Filosu'nun üssüne doğru dalış yapmaya başlıyorlardı.

Amiral Bloch, tıraş oluyordu. «Herhalde civardaki taşocaklarında çalışıyorlar...» diye düşündü. Patlamalar birbirini kovalayınca, karısına:

– «Dışarıya çıkayım da gürültünün nereden geldiğine bakayım,» dedi.

Kapının önüne çıkınca, alevler içinde bir uçağın düştüğünü gördü:

– «Japonlar bizi bombardıman ediyorlar! Hemen karargâha gitmeliyim! Sen de orada durma!» diye bağırdı.

Oradan birkaç kilometre ötede; donanma birinci sınıf demircisi Lawrence Chappell henüz yataktan kalkmamıştı. Bir uçak homurdanarak geçti.

Karısı pencerenin önüne giderek:

– «Bu da nesi?» diye sordu. «Devriye ise saat çok geç.»

– «Herhalde geciken uçaklardır.»

Mrs. Chappell:

– «Doğan güneş! Doğan güneş! JAPONLAR!» diye bağırdı avaz avaz.

– «Deli misin ayol? Gel yat hadi!»

Bir uçak daha geçti, bu sefer Chappel de kalktı. Bir torpido uçağıydı bu, öyle yakından süzülüp gitti ki, Amerikan denizcisi, pilotun sakın bir tavırla dönüş yaptığını bile gördü. Çarçabuk giyinip dışarıya fırladı. O zaman uçaksavarların takırtılarını duydu; Pearl Harbor üzerinde de alevlerle kara dumanların yükseldiğini farkettiler.

Birinci saldırı dalgası doğudaki demirleme yerini hedef tutmuştu. Orada filonun en büyük teknelerinden yedisi, yanyana demirlenmişti. Hava torpidolarından onları hiçbir ağ korumamaktaydı. Bu koruma tedbiri üzerinde çok tartışma yapılmış, orada denizin derinliği ancak 12 metre olduğundan tedbir gereksiz görülmüştü. Hattâ İngilizler'e de danışılmış ve herkes torpidoların 20 metreden fazla derinliğe ihtiyaç gösterdiği noktasında birleşmişti.

Varılan bu sonuç da özellikle hayret vericiydi; zira İngilizler, bir yıl önce Taranto limanında, sığ sularda demirlemiş olan İtalyan donanmasına karşı özel araçlarla başarılı bir hava saldırısı

yapmışlardı. Japonlar da İngilizler kadar kurnaz davranmışlardı: Sığ sular için özel olarak hazırlanmış, tahtadan kanatçıkları olan torpidolar atıyorlardı.

California zırhlısı büyük tekneler sırasının en sonuna, diğerlerinden uzağa demirlemişti. İlk önce - hem de iki yerinden- bu zırhlı torpido isabeti aldı. 8 derece yana yutarak sulara gömülmeye haşladı. Delinen tanklardan akan mazot, alt güverteyi bastı, Peşinden bombalar yağdı; zırhlı da birkaç dakika içinde alevlerden meydana gelme bir duvarla çevrildi.

Onun önünde, yanyana duran iki zırhlı daha vardı. Karadan yana olan *Maryland*'ı *Oklahoma* kısmen korumaktaydı. Bu zırhlı bir dakikadan az bir süre içinde dört torpido isabeti aldı. Tekne iskeleye doğru yan yatarken o sırada gemideki en yüksek rütbeli subay olan Yarbay Jesse Kenworthy, gemiyi sancak tarafından terketme emrini verdi. Boyası sıcaktan kabarmış demir bir kirişin üzerinden sâkin sâkin aşarak yan yatan omurganın üzerinde ilerledi. Zırhlı, sancak pervanesi göğe dikilmiş bir hâlde sulara gömüldü. Teknedeki 400 asker, dışarı çıkamamıştı.

Biraz ileride *Tennessee* ve onun önünde perde gibi duran *West Virginia* zırhlıları vardı. Bu sonuncunun komuta postasında bulunan seyir subayı Binbaşı Beattie, Yarbay Mervyn Bennion'un inlediğini duydu.

Acıdan iki büklüm olan komutan:

– «Vuruldum,» diye mırıldandı.

Kopan bir demir parçası karnını deşmiş, barsaklarını meydana çıkarmıştı; güverteye yığılıverdi. Beattie'nin boğazına bir şey düğümlenmişti. Yarbayın gömlek yakasını gevşetti, bir hastabakıcı çağırmak üzere adam gönderdi. Fakat komutan öleceğini biliyor ve gittikçe her yanı kaplayarak yaklaşan ateşe bakıyordu.

Birinci uçak, önde duran *Arizona* zırhlısına isabet kaydedemedi. Az sonra, yüksekten uçan bombardıman uçaklarının attıkları beş bomba hedefi buldu. Bombalardan biri baş kasarayı delerek ikinci güvertede patladı, yangın çıkardı. Patlayıcı maddelerin en tehlikelisi olan kara barut, (hem de 800 kilo) bütün kurallara aykırı olarak burada depo edilmişti.

Ateş, alev ve her türlü enkaz parçaları saçan *Arizona*, muazzam bir patlamayla sudan fırlar gibi oldu. Sonra 32600 tonluk büyük zırhlı ikiye bölündü; bir alev ve kara duman girdabı içinde sulara gömüldü. İçindekilerden tek kişinin bile sağ kalması imkânsız görünüyordu.

Yedinci zırhlı *Nevada*, sıranın başındaydı, iskele tarafından yediği bir torpidoyla burnu sulara daldı.

Demirleme yerinin öbür yanında, torpido atan uçaklar eski Utah zırhlısına saldırıyorlardı. Bu tekne otuzüç yıllık hizmetten sonra hedef gemisi hâline sokulmuştu. Güvertesinden her şey kaldırılarak tahtayla kaplandığı için, yukarıdan bakılınca bir uçak gemisini andırıyordu. Gemiye ilk torpido saat 8.01'de isabet etti. Dört dakika sonra, tekne 40 derece yana yatmıştı. Avcı uçakları devrik güverteyi ağır makineli silahlarla tararlarken, mürettebata gemiyi terketme emri verildi. Saat 8.12'de bu yorgun, emektar zırhlı alabora oldu; omurgası sudan dışarıya çıktı. Bundan sonraki sessizlik içinde,

karada herbiri bir yere sinmiş olan askerler, tekneye içeriden vurulduğunu duydular: Teknede kalanlar, yardım istiyorlardı.

Saat 8.10'da bir tek geminin, *Helm* destroyerinin hareket serbestliği bulunmaktaydı. O da kaçmak için 27 mil hızla limanın ağzına doğru ilerliyordu.

Condor'un limana girmesi için açılmış olan 'mânia ağı', hâlâ açık duruyordu. Cayro-pusulası bozulmuş olan bir Japon cep denizaltısı, limanın girişine doğru körlemeden ilerlemeye çalışıyordu. Teğmen Kazuo Sakamaki, etrafını görebilmek için suyun yüzüne çıktı. Periskopta kara duman sütunlarını gördü. Yardımcısı Onbaşı Kiyoshi İ nagaki'ye bağırdı:

– «Hava bombardımanı! Enfes! Şu dumana bak. Düşman gemileri yanıyor!... Şimdi de sıra bizde!»

Teğmen İ nagaki, saat 8.15'te limandan çıkmakta olan *Helm*'i gördü. Destroyer öyle yakındı ki, Teğmen, denizcilerin beyaz üniformalarını bile seçebiliyordu. Fakat, alt tarafı bir destroyerd i işte. Ateş etmedi, iki torpidosunu daha büyük bir av için saklıyordu. Çabucak daldı, limana doğru ilerlemeye devam etti. Bir kayaya çarpınca geriledi ama, yine de geçmeye çalışıyordu. Omurgası kayaya sıkışınca komuta köşkü suyun yüzüne çıktı.

Teğmen saat 8.18'de korkunç bir patlama duyunca, «*destroyer beni gördü galiba,*» diye düşündü. Kafasına bir şey çarptı; kısa süre kendinden geçmiş durumda kaldı. Ayıldığında küçük iç bölme beyaz bir dumanla dolmuştu. Sersemlemişti, midesi bulanıyordu. Kayadan kurtulmak için tornistan ettiyse de sonuç alamadı. Yapacağı tek şey kalıyordu: Pruvaya kadar sürüne sürüne gitmek ve 6 kiloluk safrayı geriye çekmek. Bunu yaparak gemisini yeniden yürütebildi ve suya daldı.

Bu işler olup biterken *Helm*, sallanmakta olan kaptan köşküne durmadan ateş ediyordu ama, bir türlü isabet kaydedemiyordu. Hedefi birdenbire kayıp yokoldu. Destroyer radyo ile hemen alarm verdi: «*Küçük bir Japon denizaltısı limana girmeye çalışıyor.*»

Bu mesaj bütün gemilere bildirilirken bir başka cep denizaltısı yavaşça suyun yüzüne çıkıyor, saldırıya hazırlanıyordu. Sabahleyin çok erkenden limana girmiş ve suyun dibinde gizlenip kalmıştı.

Saat 8.30'da *Breese*, denizaltının kaptan köşkünü gördü. Birkaç gemi aynı anda ateş açtılar. Denizaltı iki torpidosunu da attı. Birisi bir rıhtıma çarparak, öteki de kıyıya vurarak patladı. *Monaghan* destroyeri olanca şiddetiyle denizaltıya çarptı, sonra da sualtı bombalarıyla onun işini bitirdi.

Gökyüzünde bir an için durgunluk oldu. Kimmel'in kurmay başkanı Amiral Smith, saldırı sırasında tıraş oluyordu. Hemen karargâha gitti. Deniz piyadeleri, kapının önünde tüfekleriyle boş gökyüzüne ateş ediyorlardı.

Kimmel çok sakindi. *California*'dan canını güç kurtarmış olan, üstü başı mazot içindeki Tümamiral William Pye ile görüşüyordu. Amiral Smith, aynı bombayla ölmemeleri için, onları birbirlerinden ayrılmaya zor ikna etti.

Birkaç dakika sonra, saat 8.40'ta gökyüzü yine saldırıcıların iç karartıcı homurtularıyla doldu. Nagumo'nun ikinci dalgası da 80 pike bombardıman uçağı, 54 yüksek irtifa bombardıman uçağı ve 36 avcı uçağıyla yaklaşıyordu; bu sefer güneyden ve doğudan gelmekteydiler, ilk olarak 1 numaralı havuza saldırdılar. Sekizinci zırhlı *Pennsylvania*, bu havuzdaydı.

Kaçmaya çalışan *Nevada*'yı da kendilerine hedef seçtiler. Zırhlı, cayır cayır yanmakta olan *Arizona*'nın önünden geçiyor, denizciler de cephaneyi müthiş sıcaklıktan korumak için vücutlarını siper ediyorlardı. *Nevada* bir torpido yemişti ama, yine de ilerlemeye devam ediyordu. Alabora olan *Oklahoma*'nın önünden geçtiği sırada, omurganın üzerinde duran askerler *Nevada*'yı alkışladılar.

Fakat saldırganlar azıttıkça azıttılar. Birkaç dakika içinde altı bomba hedefe isabet etti ve güverteyle köprü üstü kısımlarını ateşe verdi. Tekne iskeleye dümen kırdı ve *Pennsylvania*'nın bulunduğu havuzun yanında, iki römorkörün yardımıyla karaya oturdu.

Bu saldırı sırasında 12 uçankale California'dan çıkageldi. İlk 6 uçaklık filodan 4 uçak, hiçbir aksaklık olmadan Hickham'da yere indi. Beşincisine yanlışlıkla yerden ateş açıldı; altıncısı da kuzeye doğru yol değiştirdiyse de Bellows'da yere inerken parçalandı.

Waikiki kıyısına yaklaşmakta olan ikinci filodan Yüzbaşı Richard Carmichael, gökte uçakları görünce hava-deniz kuvvetlerinin manevra yaptıklarını sandı. Sonra Hickham alanından yükselen alevleri farkedince işin ciddî olduğunu anlayıp telsizle kontrol kulesini aradı. Kendisine:

– «Batıdan doğuya doğru yere inin, yalnız dikkat edin, alan bombardıman edildi,» diye cevap verdiler.

İniş takımlarını indirdiği sırada, içinde bulunduğu uçak, Pearl Harbor'daki gemilerden gelen zorlu bir uçaksavar ateşiyle karşılaştı ve bunun üzerine Wheeler doğrultusunda, kuzeye doğru yol değiştirdi. Fakat pike bombardıman uçaklarının ateşi altında bu alan da cayır cayır yanıyordu.

Carmichael kaçtı ve Koola Dağı'nın çevresini dolaştı. Yarım saat yetecek yakıtı kalmıştı... Çabucak bir iniş noktası bulması gerekiyordu... Bellows yanıyordu... Kaneohe de öyle! Birdenbire Haliewa'daki avcı uçaklarının kullandıkları ufacık alanı hatırladı. Her tehlikeyi göze alarak koskoca uçankaleyi 400 metrelik çayıra indirdi; tam çayırın kıyısında durdu. Arkadaşlarından biri de onun ardısıra gelip yere indi. Bir başkası, Kanuka golf alanına inmeyi tercih etti.

Son üç uçankale de Hickham'a inince, Teğmen Welch onlara doğru koştu. Çok şık, fakat çok şirin iki yüzbaşının indiklerini gördü. Onlara:

– «Ağır makinelerinizi doldurun, havalanmaya hazırlanın!» diye bağırdı.

Yüzbaşılar şaşkınlıktan âdeta taş kesilmişlerdi:

– «Biz savaştığımız hâlde değiliz,» dediler.

Silâhların üzerinde koruyucu bir yağ tabakası vardı ve temizlemek için saatlerce uğraşmak gerekiyordu.

Wheeler'de askerler hâlâ birinci saldırının etkisi altındaydılar ki, ikinci saldırı da başladı.

Teğmen Overstreet, depoda silâh elde etmek için kavga ediyordu.

– «Tüfek, tabanca, ne olursa verin!» diyordu.

Depo çavuşu:

– «İmzalı izin kâğıdı olmadan nasıl silâh verebilirim size?» diye mırın kırın ederken etrafta bombalar patlamaya başlamıştı. Overstreet:

– «Savaşta yız be herif!» diye bağırdı ne bulduysa aldı.

Ford Island'daki donanma hava üssünde, bütün uçaklar yerde tahrip edilmişti. Palmiyelerin arkasında gizlenen altı pilot, tabancalarını öfkeyle saldırganların üzerine boşaltıyorlardı. Artık yapılacak başka şey yoktu!

O sabah yalnız kara ordusunun otuz avcı uçağı havalanabildi ve bombalarla torpidoların yarattığı kasırga içinde, ellerinden geldiğince savaştılar. Düşürülen 11 Japon uçağından 7'sini bunlar indirmişlerdi.

Saat 10'da herşey bitmişti ve gökyüzünde buruk bir mazot kokusu saçarak yükselen koyu dumanlardan başka bir şey yoktu. Altüst olan limanın yıkıntıları içinde *Arizona*, *Oklahoma* ve *California* oldukları yerde batmışlardı. *West Virginia* sulara gömülürken bir yandan da yanıyordu. *Nevada* karaya oturmuştu; *Maryland*, *Tennessee* ve *Pennsylvania* adlı öteki üç zırhlı da çok ağır yaralar almışlardı.

*
* *

Honolulu'daki Japon Konsolosluğu'nda tek başına çalışmakta olan Takeo Yoşikava, sabah kahvaltısını ettiği sırada camlar zangırdadı. Duvardaki resimler çivilerinden kurtulup yere düştü. Yoşikava, Pearl Harbor'dan gelen patlama seslerini duyunca ayağına terliklerle dışarı fırladı. Konsolosluğun öteki memurları da bahçede toplandılar; durumu anlamadan şaşkın şaşkın bakiştılar.

Başkonsolosla casus, Tokyo radyosunu dinlemek için hemen içeriye koştular. Spiker:

— «Doğu rüzgârı ve yağmur...» diyordu. İkinci kez: «Doğu rüzgârı ve yağmur,» diye tekrarladı. Savaş demekti bu! Konsolosun odasına koştular, şifrelerle gizli direktifleri harıl harıl yakmaya başladılar. Polis saat 8.30'da geldiği zaman ortada, yarı yanmış harita parçasından başka şey kalmamıştı.

Sonra F.B.I.'ın adamları Konsolosluğa doldular. Casus Yoşikava, kendisi için savaşın sona erdiğini anlamıştı. Fakat görevini de yerine getirmişti. Pearl Harbor'un üstünde döne döne yükselen duman biraz da onun işi ve yolladığı bilgilerin sonucuydu. Topu topu 600 dolar karşılığında! (*)

(*) Yoşikava, şimdi Şikoku adasında bir benzin istasyonu işletmektedir.

Honolulu'nun üzerine de birkaç obüs düştü ama şehirde hiçbir panik olmadı. Mermiler Japon yapısı değildi; karşılık veren Amerikan toparlarından geliyordu. Her ne olursa olsun, birkaç kilometre ötede olup bitenlerin sebebini bilen yoktu. İkinci uçak dalgası gelirken, radyo yayınında, «*Oahu üzerine yer yer yapılan hava saldırılarından*» sözedildi. Dinleyicilerin çoğu «yer yer» sözlerinden bir anlam çıkaramadılar; sâdece bir «gösteri» yapıldığını sandılar.

Başkaları için de alelâde bir pazar günüydü... Saldırının en civcivli ânında, millî elbiselerini giymiş Hawaii'li kızlar, kucaklarında çiçekten gerdanlıklar olduğu hâlde, yolculara «Aloha» demek için sivil havaalanının yolunu tuttular. Artık folklor gösterilerinin sonunun geldiği kendilerine anlatıldı. Uzun bir süre için... Hem de belki çok uzun bir süre için. Zavallı kızlar, bir şey anlamadan, kederli kederli geri döndüler.

Washington'da

Amiral Kimmel, bir radyo yayınında: «Bunlar manevra değildir!» şeklinde bir açıklama yapmış ve bu San Francisco'da da duyulmuş; hemen Washington'a iletilmişti.

Donanma Bakanı Frank Knox, saat onikiyi geçmiş olduğu hâlde, hâlâ bürosundaydı. Öğle yemeğini getirmeye hazırlandığı sırada, Amiral Stark, elinde Amiral Kimmel'in mesajıyla fırtına gibi içeriye daldı. Knox:

– «Aman Allah'ım! Olur şey değil! Filipinler sözkonusu herhalde!» diye mırıldandı.

Amiral Stark'ın yüzü asıktı. O da kesinlikle aynı kanıda olduğunu belirtti. Knox hemen direkt hattan Beyaz Saray'ı aradı. Saat 13.47'ydi. Öğle yemeğini Harry Hopkins'le yemekte olan Başkan Roosevelt, biraz sonra telefonun başına geldi. Knox'un kendisine söylediklerine bir türlü inanamıyordu. Hopkins de öyle. Japonya'nın Honolulu'ya saldırması aklın alacağı şey değildi! Sonra Roosevelt, barışı korumak için yaptığı çabalarla ilgili birkaç şey söyleyip sâkin sâkin ekledi:

– «Bu haber doğruysa, artık hiçbir şeyi önleyemem.»

Saat 14.05'te Hull'ı çağırdı ve ondan, Pearl Harbor'un sözünü etmeksizin, Japon temsilcilerini çağırmasını istedi. Resmî ve soğuk davranacak, onları geri gönderecekti.

Sonra Savunma Bakanı Stimson'a telefon ederek:

– «Haberiniz var mı?» diye sordu.

– «Evet, Japon konvoyunun Siyam körfezinde ilerlediğini haber aldım.»

– «Onun sırası mı canım! Japonlar Hawaii'ye saldırdılar! Şu anda Pearl Harbor'a bomba yağdırıyorlar!»

Biraz sonra Roosevelt, Çin Büyükelçisi Dr. Hu Shih'i kabul etti ve Pearl Harbor, Amerika'yı kudretli bir müttefik hâline soksa bile, sevinç gösterileri yapmaktan kaçınılmasını bildirmek üzere Çungking'e bir telgraf çekmesi teklifinde bulundu.

Donanma Bakanlığı'nda da, Amiral Stark, Başkan'ın onayını aldıktan sonra Pasifik ve Panama'daki bütün subaylara şu mesajı gönderiyordu :

«JAPONYA'YA KARŞI UÇAKLAR VE DENİZALTIYLA TOPYEKÜN SAVAŞ BAŞLAMIŞTIR.»

Knox, oraya yakın bir başka büroda da, Pearl Harbor'daki Amiral Bloch'la telefon konuşması yapıyordu. Donanma Bakanı, Amiral'in gözleri önündeki tahribatı kendisine anlatırken gösterdiği soğukkanlılık karşısında pek şaşırmıştı:

– «Şüphesiz, çok büyük bir felâket!» diyordu, «ama daha da kötü olabilirdi.»

– «*Oklahoma* ile *Arizona* ağır yaralar aldılar. Fakat *Pennsylvania* ile *Tennessee* hafif hasarla kurtuldular. *California*'yı fazla güçlüğe uğramaksızın yüzdürebileceğiz. İyi ki tersanelerle silâh depolarına ve mazot yedeklerine bir şey olmadı.»

Knox telefonu kapadı ve bu haberleri başkan Roosevelt'e bildirmek için Beyaz Saray'a koştu. Başkan, ertesi sabah Kongre'de vereceği söylevin metnini hazırlamak için Bakanlar Kurulu'nu olağanüstü toplantıya çağırmıştı.

*
* *

Hawaii üzerine ilk bomba düştükten bir saat sonra, Japonya Büyükelçisi Nomura ile özel temsilci Kurusu, Dışişleri Bakanı Cordell Hull'ın kendilerini kabul etmesini bekliyorlardı. Saat onüçte vermeleri gereken ondört maddelik notayla birlikte, saat ondörtte gelmişlerdi. Fakat bu gecikmeye, şifreyi çözerken karşılaşılan çileden çıkarıcı zorluk ve metnin makinede yazılması için geçen süre yol açmıştı.

Yalnız görevini zamanında yapamadığı için değil, çok acele yazılmış olan nota metninde yanlışlar da bulunduğu için, Nomura'nın canı sıkılmaktaydı. Büyükelçilik Birinci Kâtibi notayı yeniden yazmak istemişti ama, Nomura kâğıdı öfkeyle onun elinden kapmıştı. Aslında Amiral, notayı dikkatle okumaya bile vakit bulamamıştı; zâten gereği de yoktu, insan şöyle bir göz atınca görüşmelerin sona erdiğini hemen anlayıveriyordu.

Nomura ile Kurusu, saat 14.21'de Hull'ın bürosuna alındılar.

Amiral, özür dileyen bir tavırla notayı uzatarak:

– «Bunu size saat onüçte vermek için tâlimat almıştım,» dedi.

Hull'ın yüzü asık ve sertti:

– «Niçin notayı bana saat 13.00'te vermeniz gerekiyordu?» Diye sordu.

Nomura, dostu Hull'ın bu gecikmeye canı sıkılmış olmasına şaşmıştı:

– «Bilemiyorum doğrusu,» dedi.

Dışişleri Bakanı, kızgınlığının nedeni üzerinde tek kelime konuşmadan, kendisine uzatılan metni sert bir tavırla aldı, şöyle bir göz attıktan sonra acı acı şunları söyledi:

– «Dokuz ay süren görüşmeler boyunca açıksözlü davrandım, hep gerçeği söyledim. Sizler ise bugün bana yalan-yanlış şeylerle dolu bir nota veriyorsunuz.»

İki Japon diplomatı, Hull'ın bu saldırgan tavrına şaşmışlardı. Büyükelçiliğe döndüler. Orada birinci kâtip sabırsızlıkla kendilerini bekliyordu:

– «Uçaklarımız Pearl Harbor'u bombardıman etmişler,» dedi.

Bunun üzerine büyükelçi işi anladı.

Haber ilk olarak saat 14.26'da, önemli bir futbol maçının naklen yayını yarıda kesilerek, 'WOR' radyo istasyonunca verildi. Stadda bu konuda hiçbir anons yapılmadı ama, Albay Donovan hoparlörle çağırılınca stadı büyük bir mırıltı kapladı.

Amerikalıların çoğu, haberi New York Filârmoni Orkestrasının 'C.B.S.' şebekesinde saat 15.00'te başlayan konserinden hemen önce öğrendiler. Washington'da, Denizcilik İşleri Dairesi Başkanı Amiral Chester Nimitz, Arthur Rodzinski'nin resitalini dinlemeye hazırlandığı sırada haber okundu. Amiral koltuğundan fırladığı gibi Donanma Bakanlığı'na koştu.

Japon haberler ajansı *Domei*'nin muhabiri Masuo Kato, zatürreeden ölen bir askerî ateşenin cenazesine gidiyordu. Şoför, haberi duyunca:

– «Vay namussuz Japonlar vay! Bir temiz sopa çekmeli bu keratalara!» diye bağırdı.

Amerikalıların çoğu haberi hiç beklemedikleri anda öğrendiler. Ne heyecan gösterdiler, ne de paniğe kapıldılar. Fakat sokakta herkes, karşısındakinin yüzüne daha ciddî bir tavırla bakıyordu. Ulusal felâket, kişisel sorunları ikinci plana itmişti. Artık «Müdahaleciler»le ayrılık taraflıları arasındaki kavgaların anlamı kalmamıştı. 130 milyon Amerika'lı, topyekûn savaşı oybirliğiyle kabul etmişti.

Londra'da

Pazar akşamı, İngiltere'de Başbakan Winston Churchill, Chequers'teki konağında 21.00 haber bültenini Harry Hopkins'in armağan ettiği portatif radyodan dinliyordu. Ne Pearl Harbor baskınından haberi vardı, ne Malaya'daki çarpışmadan... B.B.C.'nin spikeri, kişilikdışı, sâkin sesiyle ilkin Rusya'daki savaşılarından, sonra Libya cephesinden sözetti, nihayet Japon'ların Hawaii'ye yaptıkları saldırıyı haber verdi.

Averell Harriman'la John Winant, Churchill'e misafir gelmişlerdi. Haberi duyunca irkildiler. Metrdotel de:

– «Doğru,» dedi. «Biz de haberi dışarda duyduk. Japonlar, Amerikalılar'a saldırmışlar.»

Uzun bir sessizlik oldu. Sonra Churchill ayağa kalktı, hızlı adımlarla bürosuna doğru yürüdü, telefonu açtı:

– «Bana Başkan Roosevelt'i bulun,» dedi.

Başbakan, son günlerde Japonya'ya karşı savaş ilân edeceğini açıklamıştı. Winant, onun dediğini hemen yerine getireceğini düşünerek:

– «Sâdece radyoda verilen bir haber üzerine savaş ilânına kalkmazsınız herhalde,» dedi. «Bırakın da Başkan'la önce ben konuşayım, işin doğrusunu ondan sorayım.»

– «Peki, sonra da onunla ben konuşurum.»

Biraz sonra Winant, Roosevelt'le konuşuyordu. Bilmeceyi andıran bir tavırla:

– «Burada bir dostunuz var, sizinle konuşmak istiyor,» diye ekledi. «Sesini duyar duymaz kendisini tanıyacaksınız.»

Churchill, telefonun alıcısını kaptı:

– «Sayın Başkan, bu Japonya konusunun içyüzü nedir?» diye sordu.

Roosevelt cevap verdi:

– «Haber doğru. Pearl Harbor'da bize saldırdılar. Şimdi hepimiz aynı geminin yolcuları sayılırız.»

– «Bu, sâdece işleri basitleştirir. Tanrı yardımcınız olsun!»

Churchill büyük bir sevinç duymaktan kendini alamıyordu. Amerika da yanibaşıdaydı şimdi. İngiltere, nihayet partiyi kazanmıştı. İngiltere Uluslar Topluluğu ile İmparatorluk kurtulmuştu! Otuz yıl önce ünlü İngiliz devlet adamı Edward Grey'in Birleşik Amerika'yı muazzam bir kazana benzetmiş olduğunu hatırladı; Grey: «*Bu kazanın altı yakıldı mı, ürettiği enerji sınırsız olur,*» demişti.

Churchill, heyecandan titreyerek yatmaya gitti; külçe gibi yatıp uyuyakaldı.

Tokyo'da

«Doğan Güneş», Tokyo'yu aydınlatmaya başlıyordu. Pearl Harbor baskınına ilişkin ayrıntılı haberler geldikçe, İmparatorluk Donanması Genel Karargâhı'ndaki coşkunluk arttıkça artıyordu. En ölçülü, ihtiyatlı kimse için bile Amerika'nın Pasifik Filosu'nun perişan olduğu apaçık bir şeydi. Şimdi dönüş yolunda olan Amiral Nagumo komutasındaki donanmanın bu işten sağ sâlim kurtulacağı da muhakkaktı. Amerika'lılar bu donanmayı güneye doğru araştırıyorlardı ama, yanlış yol tutmuşlardı. Amiral Yamamoto'nun eleştirilere uğrayan parlak plânı, umulanın çok üstünde bir başarı kazanmıştı. Müttefikler'in Pasifik'teki kudretlerinin başlıca aracı artık felce uğramıştı ya, Güneydoğu Asya'nın fethi işi devam edebilirdi: *Banzai!* (*)

(*) «**Banzai!**»: Japonların zafer haykırışı.

Pearl Harbor'da

İlk bombanın düşüşünden dört saat sonra, «Western Union» telgraf kumpanyasının dağıtıcısı Tadao Fuçikami, motosikletle Amerikan karargâhının kapısından içeriye girdi. Saldırı yününden geç kalışını hoşgörmek gerekti. General Marshall'ın, General Short'a alarma geçmesini bildiren mesajı, nihayet yerine varıyordu. Olup bitenler yüzünden, o sırada hiç kimse Washington'un verebileceği

öğütlerle uzun boylu kafa yormuyordu. Bu yüzden, telgrafın şifresi daha sonra çözüldü; General'e de ancak öğleden sonra saat üçte verildi.

Short, telgrafı okuyunca, tiksintiyle kaldırdığı gibi kâğıt sepetine attı. Telgraf yedi saat geç gelmişti.

Birtakım inanılmaz yanlışlıklar, şanssızlıklar ve rastlantılar sonucu, 'Japon fetih zihniyeti'ne karşı başlıca engel olan Pasifik Filosu ezilmişti. 18 gemi batmış ya da ağır hasara uğramış, 188 uçak tahrip edilmişti. 159 uçağın esaslı onarıma ihtiyacı vardı. Ve nihayet 2403 Amerika'lı da ölmüştü.

Düşmanın kayıpları ise gülünç denecek kadar azdı: 29 uçak düşürülmüş, 5 cep denizaltısı batırılmış, 55 havacıyla 9 denizaltıcı öldürülmüştü. Bir de esir alınmıştı ki bu, Teğmen Kazuo Sakamaki'ydi.

Bu felâketin sebebi üzerinde yıllar boyu acı tartışmalar yapılacaktı. Politika bir yana bırakılırsa, sebep basitti: Amerikan Yüksek Komutanlığı, Japonların bağımsız ve böylesine çevik bir saldırı gücü kurabileceğine hiçbir zaman inanmamıştı. Sonra Amerikalılar, Japonların Pearl Harbor'a saldırmak «aptallığını» göstereceklerini de hiçbir zaman düşünmemişlerdi.

Fakat işin biraz daha derinine inilirse, her Amerikalının bu işteki sorumluluk payını kabullenmesi gerekir. Bütün büyük askerî felâketler gibi bu da aslında bir karakter zaafından ileri gelmişti: Amerikalılar, yirminci yüzyılın politik ve ekonomik gerçeklerini kabule yanaşmamışlardı. Savaş ve onun çıkardığı leş kokusu, onları hemen bu gerçeklerin içine daldırıveriyordu.

Halk şimdi daha ciddî bir imtihan geçirmek zorunda kalacaktı. Uzun ve masraflı bir savaşı bütün ihtimalleriyle ortaya çıkaran bu korkunç felâketten sonra acaba ne gibi bir tepki gösterecekti?

FİLİPİN GÖKLERİNDE

Wake Adası'nda

Pearl Harbor'daki enkaz yığınının tüten kara dumanlar üzerinden sonuncu uçak da uzaklaşırken, başka Japon uçakları da Singapur'a saldırıyorlardı. Birbuçuk saat sonra da sıra Filipinler'de ve Guam'daydı. Hong-Kong'daki zayıf hava savunması hiçe indirilmişti.

Fakat, her ne kadar şaşılacak bir şey olarak görünürse de, stratejik Wake Adası, iki saat sonra hâlâ sapasağlamdı. Ordu muhabere kamyonunun içindeki Çavuş Rex, boyuna Filipinler'den gelen mesajları Birleşik Amerika'ya iletliyordu; zira bütün dolaysız bağlantılar işlemez haldeydi. Çavuş Rex, sabahdan öğleye kadar Pearl Harbor felâketiyle ilgili haberleri Avustralya'ya ve Yeni Gine'ye ulaştırmaya çalışmıştı ama, muhabere ettiği kimseler buna inanmamışlar, kendisiyle alay etmişlerdi.

Adanın kuzeybatı ucundaki Peale adacığında Pan American havayollarının *Clipper* uçağı yolcularla postayı boşaltarak şafakla birlikte Guam'a doğru havalanmıştı; fakat pilot John Hamilton, savaşın patlak verdiğini öğrenince geri dönmüştü. Uçağıyla devriye uçuşuna çıkmak için de hemen gönüllü yazılmıştı.

Avcı filosuyla asıl adaya inen deniz piyadelerinin komutanı Paul Putnam, çadırından çıktı. Önünde, bir kilometre uzunluğundaki dar pist uzayıp gidiyor; üzerinde de birbirinden 50 metre uzakta 8 avcı uçağı dizili duruyordu. Öbür altısı havalanmaya hazır, ikisi *Clipper*'e eşlik edecek, öteki dördü de devriyeden dönenlerden nöbeti devralacaktı. Gerçi sabahdan beri alarm halindeydiler ama, Putnam kaygılıydı. Başta radarlarla dinleme cihazları olmak üzere herşeyleri eksikti. Bunların yerine kendisine son günlerde bir çöp kamyonu vermişlerdi!

Saat 11.50'de Putnam, bir sağanakla kararan güneye baktı. Birdenbire, 1500 kadem yükseklikte, bulutlardan sessizce çıkan uçaklar gördü.

– «Kendinizi koruyun... Bombardıman uçakları geliyor!» diye bağırdı.

Askerlerinin çoğu mihlanmış gibi oldukları yerde kalarak 34 uçağın kendilerine doğru dalışlarını seyrettiler. Ötekiler daha çabuk davrandılar; çukurlara koştular. Putnam'ın yakınında hiçbir şey yoktu; oradan 100 metre uzakta olan pistin ucuna doğru koşmaya başladı, ilk bombalar düşmeye başladı. Putnam, lisede 100 yarıyı 2/10 saniyede koşmuştu. Çevresine her uçaktan 12 bomba düştüğünü gözucuyla seyrederken, kendi rekorunu kırmak üzere olduğunu da anlıyordu. Ağır makineleri duyar duymaz kendini yere attı ve helâların çukuruna balıklama daldı. Bacakları havayı dövüyordu; elleriyle yüzü de helâ çukurunun içindeydi; bütün bunlara rağmen orada olduğu için hayatından memnundu.

Beş dakikada herşey olup bitti. «Doğan Güneş» işaretli uçakların çoğunluğu bulutlar arasında kayboldu ama, 10 tanesi Pan American havayollarının alanı üzerinde dolaştı; oteli havaya uçurdular, öteki binaları yakıp yıktılar, benzin tanklarını ateşe verdiler, 10 sivil memuru da öldürdüler.

Wake havaalanına da sanki cehennemin bütün ateşleri yağmıştı. Yedi uçakla 3.000 litrelik iki benzin tankı kocaman bir meşale hâlinde alev alev yanıyordu. Paramparça olmuş cesetlerin yattığı yerden yaralıların iniltileri yükseliyordu. Putnam'ın tedaviye ihtiyacı vardı; bir kurşun sırtını sıyrıp geçmişti, ayrıca bombardıman yüzünden şok geçirmişti. Bütün bunlara rağmen, tedavi görmek istemedi ve bu kargaşalığa biraz çekidüzen vermeye çalıştı. Askerlerinin yarısı ölmüş ya da yaralanmış, Adayı korumak için, topu topu dört uçağı kalmıştı.

Peale sivil havaalanında *Clipper*'in gövdesindeki ve kanatlarındaki delikleri kapatmak için herkes harıl harıl çalışıyordu. Yolculardan hiçbiri yaralanmamıştı; yine uçağı bindiler. Gizlice binmiş olan iki Guam yerlisi dışarıya çıkarıldı ve uçağı mümkün olduğu kadar fazla sayıda kumpanya memuru bindirildi. Tıklım tıklım dolu olan kuvvetli uçak, saat 13.00'te Midway Adası'na gitmek üzere havalandı.

Bunlar olup biterken, 650 mil güneyde; Japonların Wake Adası'nı istilâ edecek olan kuvvetleri, Kwajalein adasından ayrılmaya hazırlanıyorlardı. Tokyo hükümeti, Tuğamiral Sadamiçi Kajioka'ya herhangi bir özel talimat vermemişti. Bu gerçekten de yerine getirilmesi çok kolay bir görevdi. Bombardıman uçakları geri dönünce, dört tanesi dışında adada herşeyin tahrip edildiğini haber verdiler. Wake Adası'nın alınışı küçük bir gezinti hâline gelecek ve herşey iki gün içinde bitirilecekti.

Filipinlerde

Pearl Harbor'a ilk bombanın atılışından iki buçuk saat sonra, Manilla'da takvim 8 Aralık'ı, saat de sabahın beşini gösteriyordu. Uzak-Doğu Hava Kuvvetleri Komutanı General Brereton, MacArthur'un kurmay başkanı General Sutherland'la konuşuyordu. Sutherland, çoğu zaman Başkomutanla emrindekiler arasında tampon görevini de yapardı. Havacı:

– «Formoza'ya Clark havaalanında bulunan bütün *B 17*'lerle saldırmayı düşünüyorum,» diyordu.

Uçankalelerini şafakla birlikte havalandırarak 600 mil kuzeydeki, Formoza'nın güneyinde bulunan Takao limanını bombardıman etmek niyetindeydi.

Sutherland:

– «Bana kalırsa, uçaklar hazır olmalı ama, MacArthur 'evet' demeden havalanmamalı,» dedi.

Brereton'un da beklemekten başka yapacağı iş yoktu, zira «hazırol» emri önceden verilmişti. İlk vuruşu bir an önce yapmak istiyor, bu yüzden de, ona vakit çok ağır geçer gibi görünüyordu.

Birkaç dakika sonra Filipinler üzerinde söken şafak, yanısıra «Doğan Güneş» işaretini taşıyan ilk uçakları da getirdi. Adaların en güneyde bulunanına, Mindanao'ya pike yapan bombardıman uçakları, iki deniz uçağıyla bunların ikmâl gemisine saldırdılar. Gemi kurtarıldıysa da iki uçak battı. Aynı anda

başka uçaklar da güneydeki Luçon Adası kıyısında bulunan Aparri Radyo İstasyonu'nu tahrip ediyorlardı.

Uzak-Doğu Hava Kuvvetleri Komutanı, kendi bellibaşlı hava alanlarından ikisine -Luçon adasındaki Clark'a ve Mindanao adasındaki Del Monte'ye çok yakın olan bu saldırılardan habersizdi. Yine general Sutherland'a gitti:

– «Şu Takao'yu bombardıman etmek niyetindeyim,» diye ayak diretti.

Kurmay başkanı:

– «Generale bir sorayım bakayım...» Dedi.

MacArthur'un odasına girdi, az sonra dışarıya çıktı:

– «General istemiyor,» dedi. «Çarpışmalara biz başlamamalıyımız.»

Brereton itiraz etti. Peki, ya Pearl Harbor bombardımanı? Ama Sutherland aldırmadı. Brereton'un, Formoza'daki hedefler hakkında bilgisi olmadığını biliyordu; zira orada hiçbir ciddî keşif hareketi yapılmamıştı ve bu akının boşyere yapılması gibi bir tehlike vardı. Oysa şu anda hava kuvvetlerinin rolü, savunmadan ibaret olmak gerekirdi.

Brereton, yarım saat sonra Manilla'nın güney banliyösündeki çıplak bir ovada bulunan karargâhına dönmüştü. Bir nişangâh gibi açık-seçik farkedilen uçak hangarının damında sarılı-karalı dörtgenler görölüyordu.

Askerleri onu sabırsızlıkla bekliyorlardı. Haberalma subayı Yüzbaşı Allison, Formoza hakkında bilgi toplamıştı. Gerçi elinde en iyi yaklaşma eksenlerini ve bombaların atılması gereken noktaları gösteren haritalar yoktu ama, bu konuda daha geniş bilgileri çok sonra elde edebileceğini de biliyordu.

– «Formoza bombardımanı konusunda neye karar verdiniz?» diye sordu.

Şafak vaktinden beri tartışmışlar, sonra da uçankalelerle hemen yola çıkma hususunda anlaşmışlardı.

Brereton, dişlerini gıcırdatarak cevap verdi:

– «Hayır! Bize ateş edilmedikçe hücum etmeyecekmişiz!»

Subayları kulaklarına inanamıyorlardı. Düşmanı şimdi vurmazlarsa bu fırsatı belki hiç bulamayacaklardı.

Fakat mesele havacıların düşündüklerinden çok daha çapraşıktı. Gerçi Filipinler, Amerikan toprağıydı ama, burada bir devlet kurulmuştu. Demokratik bir hükümete sahip olan bu devlet, üç yıl sonra tam bağımsızlığa kavuşacaktı.

Adalara yapılan iki küçük akından hâlâ habersiz olan MacArthur, Filipinler'in de yakında saldırıya uğrayacağından emindi. Fakat birçok yetkili, Japonların Filipinler'i bağımsız bir ulus sayarak kendilerine dokunmayacaklarını hâlâ ummaktaydılar. MacArthur, yanlış bir adım atarsa, 'Filipin

Ulusal Ordusu' kurmak için inceden inceye hazırladığı planın bozulacağını biliyordu. Ayrıca Marshall'ın son emirlerini de hatırlıyordu: «*Savaş kaçınılmaz hâle gelirse, Amerika ilk adımı Japonlar'ın atmasını ister,*» demiştir.

Bununla birlikte, Brereton, Başkomutan'ın sonunda fikrini kabul edebileceğini umarak yine de Formoza üzerine keşif uçakları gönderilmesini emretti. Sonra Kara Ordusu'nun Hava Kuvvetleri Komutanı olan General Henry Arnold, Washington'dan ona telefon ederek Pearl Harbor'da herkesin gafil avlandığını bildirdi:

– «Sizin kuvvetlerinizin de aynı âkıbete uğramasını istemiyorum. Filipinler'de bütün önleyici ve koruyucu tedbirlerin vaktinde alınmasını diliyorum,» dedi.

*
* *

Formoza'da 11'inci Hava Filosu'nun Japon subayları da Amerikan havacıları kadar üzgün ve bezgindiler. Havaalanlarını yoğun bir sis kaplamıştı. Filipinler'deki avcı uçağı üslerine ve özellikle Clark havaalanına saldırmak için şafak sökmeden yola çıkmaları gerekiyordu. Vakit ilerledikçe, kudretli uçankaleler gelip de pistin üzerinden uçuşu bekleyen kendi uçaklarını ezecekler diye kaygılanmaya başlıyorlardı.

Kara Ordusu'nun uçaklarındaki arkadaşları daha şanslı çıkmışlardı. Sis alanlarından daha erken kalkmıştı; bunun üzerine onlar da gidip Aparri'yi bombalamışlardı bile. Fakat onlara ancak 'taktik' görevler verilmişti; Filipin seferinin kaderi, aslında tamamen donanma pilotlarının kazanacakları başarıya bağlıydı; çünkü MacArthur'un hava kuvvetini yıldırım hızıyla yok etme görevi onlara verilmişti.

Sabahın saat dokuzunda, takımadaların köylerinden çoğundaki halk, ülkenin tehdit altında bulunduğundan habersizdi. Meryem Ana'nın gebe kalışının yıldönümü yortusu dolayısıyla hemen her yerde şenliklere hazırlanılıyordu.

Fakat başkent Manilla'da gazetelerin özel baskıları ile birçok radyo yayını, Pearl Harbor'la ilgili haberi şehirde oturan 600.000 kişiye ulaştırmıştı. Ne var ki yine de buna Amerika'lıların hepsi inanamıyordu. Herkes savaşın yakın olduğunu biliyordu ama, hiç kimse psikolojik bakımdan hazır değildi. Bir süre önce, ünlü sinema aktörü ve yapımcısı Orson Welles, dünyanın Merih'liler tarafından sözde istilâ edilmesini anlatan bir radyo oyunu hazırlamıştı. Herkes bu yayının yarattığı panik havasını hatırlıyordu.

Brereton'un karargâhının bulunduğu Nielson üssünde hava savunma komuta postası, bombardıman uçaklarından oluşan bir grubun Lingayen Körfezi'ne doğru yol aldığını öğrendi. Hemen Clark havaalanı alarına geçirildi; yerde tahrip edilmemek için –bir tanesi dışında– bütün uçankaleler bombasız olarak havalandılar. Aynı zamanda, P 40 tipi 18 avcı uçağı saldırganların yolunu kesmek için uçuşa geçiyordu. Gökyüzünde bunlara Nichols havaalanından gelen başka bir birlik de katıldı.

Karargâha boyuna yeni yeni haberler geliyordu: Luçon Adası'nın kuzey kıyısı açıklarında büyük düşman savaş gemileri görülmüştü. Luçon'un kuzeyindeki küçük takımadaların üstünden de 3 Japon deniz uçağı geçmişti.

Saat 9.25'te kargaşalık en yüksek noktasına ulaşmıştı ki, tam o sırada gelen iki haber ortalığı bûsbütün karıştırdı. Büyük Luçon Adası'ndaki *Baguio* ile *Tuguegarao*, bir grup uçak tarafından bombardıman edilmişti, oysa herkes bu uçakların Clark'e gitmekte olduklarını sanıyordu. Bu, hiç değilse savaşın başlaması sorununa bir çözümyolu getirmiş oluyordu. Brereton hemen Sutherland'a telefon etti:

– «İzin verin de şu Formoza'yı bombardıman edeyim,» diye yalvardı. «Clark alanı, saldırıya uğrarsa, kullanılamaz hâle gelecek,» diye de belirtti.

Brereton bezgin bir tavırla telefonu kapadı. *B 17* filosunun komutanı Yarbay Eubank'a bakarak başını salladı. Kendilerine izin verilmemişti. Eubank, saat 10.10'da alana gitti.

Dört dakika sonra telefon çalıyordu. Karargâh, Formoza'ya saldırı yapılmasına izin verildiğini bildirdi. Fakat evvelce öngörüldüğü üzere Takao limanına saldırmak için şimdi iş işten geçmiş görünüyordu. Brereton, bir başka 'görev' hazırlamak için hemen çalışmaya başladı.

Aynı anda Formoza'da da hummalı bir faaliyet vardı. Sis dağılmıştı; 196 Japon uçağı havalanmaya hazırlanıyordu. Birdenbire canavar düdükları alarm işareti vermeye başladı. Amerikan uçakları adaya yaklaşıyordu. 53 bombardıman ve 53 avcı uçağı gidip İba avcı uçakları alanını yok etmek için hemen havalandılar. 54 başka bombardıman uçağıyla 30 avcı uçağı da Clark havaalanına saldıracaklardı.

Güçlü hava filosu Formoza'dan ayrıldığı sırada alarmla sebep olan uçaklar açık-seçik görüldü. Avcı uçakları gruptan ayrılarak saldırıya geçmeye hazırlandılar. Tam zamanında da sözde Amerikan uçaklarının kanatlarında «Doğan Güneş» işaretini gördüler: Aslında bunlar, *Baguio* ile *Tuguegarao*'ya saldırmış olan Japon bombardıman uçaklarıydı.

Filipinler'de; kocaman uçankaleler yerde tahrip edilmekten kurtulmak için Arayat Dağı'nın çevresinde dönüyorlardı. Yine alana inme emrini aldılar. Alarm işaretinin aslı çıkmamıştı. Yere indiler, yanyana sıraya dizildiler. Koruma avcı uçakları da benzin almak için indiler; mürettebat öğle yemeğine gitti. Sabahtan beri alanda hüküm sürmüş olan gerginlik saat onbirde yatıştı; Clark üssü yine sükûnete kavuştu.

Sarp Zambales sıradağlarının ötesinde ve Çin Denizi kıyısında, 65 kilometre batıda küçük İba köyü vardı. 18 tane *P 40* tipi uçağın ve özellikle de bu bölgede çalışan tek radarın bulunduğu çayırılık pistin kıyısında birkaç tane kulübe görölüyordu: Burası, Filipinler'in ikinci avcı uçağı pistiydi.

İba'daki pilotlar yorgunluktan bitkin hâldeydiler. Sabahın saat ikisinden beri radar ekranının haber verdiği görüntüleri kovalamakla uğraşmışlardı. Gelecek alarmı bekliyor, sigaralarını tütürerek uçaklarının yanbaşında dinleniyorlardı. İçlerinden birkaçı filo komutanı Teğmen Thorne ile şakalaşıyor, savaşın bu ilk günü için unutulmaz, fiyakalı bir slogan bulmadığı için ona takılıyorlardı. Birisi şöyle bir teklifte bulundu: «*Torpidolara boş verin, siz de gidip koruluklarda gizlenin.*»

Saat 11.27'de radar ekranı yeniden canlandı: Büyük bir birlik, Çin Denizi'ni aşıyordu; avcı uçakları bir an içinde yine havalanmışlardı. İba, hemen karargâha da alarm verdi, 18 avcı uçağı Manilla Körfezi üzerinde devriye gezmek için Nichols alanından havalandı.

Manilla'da canavar düdüklere alarm işareti verdilerse de, sokaklarda hiçbir panik olmadı. Kıyıdaki şehirlerden -bazan çelişen- çeşitli haberler geliyordu. Özellikle avcı uçaklarının çoğunlukta olduğu 27 uçaktan söz ediliyordu. Bir kısmı da 54 bombardıman uçağının geldiğini bildiriyorlardı. Bu haberler yorumlanınca, büyük bir birliğin Manilla üzerine, başka birliklerin de Clark üssüne doğru gitmekte oldukları anlaşıyordu.

Fakat uçankalelerin üssü çok sâkindi. Hiçbir canavar düdüğü alarm işareti vermemişti. Makinistlerle mürettebat ve oradan bir kilometre uzakta konaklayan süvariler, sâkin sâkin öğle yemeğini yiyorlardı.

Saat 11.45 te Albay Alexander Campbell, Nielson üssünün hava savunma komuta postasından Clark alanına bir mesaj yolladı ama, yerine ulaştıramadı. Bunun üzerine radyo ile temas kurmaya çalıştı. Yine sonuç alamadı. Radyo operatörü yemeğe gitmiş olmalıydı. Campbell, nihayet. Clark üssünü telefonla bulabildi. Hat arızalıydı; güçlkle konuşulabiliyordu. Bununla birlikte küçük rütbeli bir subay, Campbell'e:

– «Merak etmeyin albayım, haberi hemen üs komutanına bildiririm,» diye teminat verdi.

Saat 11.56'da Nielson alanında canavar düdüklere çılmaya başladı. Herkes bir yere sığındı, Brereton yeni bombardıman harekâtını düzenlemek için Sutherland'a telefon etti. Hava kararırken Clark üssünün uçankaleleri Formoza'nın güneyindeki, bilinen havaalanlarına saldıracaktı. O sırada 800 kilometre güneyde, Mindanao Adası'nda üslenmiş bulunan öteki 14 tane B 17 uçağı da ertesi gün Formoza'ya başka bir akın yapmak için Clark üssüne gönderileceklerdi.

Saat 12.10'da, Luçon Adası'nın alanlarındaki -Clark'takiler müstesna- bütün avcı uçakları saldırganların yolunu kesmek için ya havalanmışlardı ya da havalanmak üzereydiler... Kırk dakika önce Del Carmen'deki 18 tane P 35 uçağına Clark üssünü koruma, bunun içinde üzerinde uçuş yapma emri verilmişti ama, mesaj yerine ulaşmamıştı.

Görevli avcı uçakları, emirlerin karışıklığı ve muhabere güçlükleri dolayısıyla işin içinden çıkamıyorlardı. İba'daki 18 uçaktan 12'si havada dönüp durmaya devam ediyorlardı. Fakat radyo bağlantısı kesilmiş olan öteki 6 uçak, Japon'ları arayarak Manilla'ya doğru uçuyorlardı. Bunlar birdenbire radyolarında açık-seçik bir bağırış duydular:

– «Taiaut!»

Sonra da bir ses işittiler:

– «Haydutlar Clark üzerindeler!»

6 tane P 40 uçağı hemen geri dönüp son hızla kuzeye doğru yollandı.

Nichols üzerinde dolaşmakta olan 12 avcı uçağı da aynı çağrıyı duydu. Onlar da döndülerse de, filo komutanının karargâhla hemen temasa geçmesinden sonra Manilla Körfezi'nde devriye gezme emrini aldılar.

İba'dan 6 tane P 40 uçağı havalanmıştı; bunlar, nihayet Clark üssünü gördüler. Herşey gayet sâkindi. Alarm yine asılsız çıkmıştı. Uçaklar, üslerine dönmek için batıya yöneldiler.

Saat 12.25 olmuştu. Clark pistinde düzenli biçimde sıraya girmiş uçankalelerin üzerinde bir tane bile uçak dolaşmıyor, onları korumuyordu. Kanatları pırıl pırıl parıldayan kırmızı güneşle süslü 27 bombardıman uçağı, Clark üssünün topu topu 30 kilometre kuzeyindeydi. Bir Filipinli bunları gördü ve alarm vermek için en yakın postaneye koştu.

Alanda herkes sâkin sâkin işiyle gücüyle uğraşıyordu. Cephaneçiler, daha boyanmaya bile vakit bulunamamış olan bu yepyeni devlere bombaları yüklemekle meşguldüler. 18 avcı uçağının pilotları da uçaklarına binmişler, pistin kıyısında bekliyorlardı. Bazıları ise henüz kantindeydiler; yemeklerini yerlerken bir yandan da Manilla radyosunun verdiği haberleri dinliyorlardı. Spiker:

«Henüz doğrulanmayan bir habere göre Clark hava üssü şu anda bombardıman edilmektedir,» diyordu.

Bu sözler, konuşmaların uğultusu, çatalların, bıçakların her zamanki gürültüsü arasında alaylar, gülüşmelerle karşılandı. Zâten askerlerin çoğu da Pearl Harbor'da olup bitenlere inanmıyor; bunun herkesi tetikte tutmak için generalin biri tarafından uydurulmuş bir palavra olduğunu düşünüyordu.

*
* *

Japon bombardıman uçaklarının birinci dalgası Clark hava üssüne yaklaştı ve Japonlar, üsse 30 kilometre kala güneşte ışıldayan uçankale yığınına gördüler. Yapacakları iş, çok kolaydı: Arayat Dağı'nın girintili-çıkıntılı doruğu, bir işaret direği gibi 1100 metreye yükseliyordu. Ovanın ortasında alan, tabak gibi meydandaydı; onu koruyan hiçbir şey de yoktu.

Bombardıman uçaklarının pilotları, biraz sonra beyaz binalarıyla, sıra sıra akasya ve hindkirazı ağaçlarıyla, büyük polo sahasıyla Stotsenberg Kalesi'ni seçebiliyorlardı.

Tam bitişikte de Clark alanı vardı! Havada ise tek bir uçak yoktu! İlk pilotlar gözlerine inanamadılar: Bütün uçankalelerle P 40'lar alana düzenli bir biçimde dizilmişlerdi. Ne inanılmaz şanstı bu! Pearl Harbor'dan on saat sonra, Pasifik Hava Kuvvetleri'nin tümü, kımıltısız ve savunmasız bir hedef olarak kendisini onlara sunuyordu.

Saat 12.35'te, ikinci uçak dalgası da tam arkadan geliyordu. 36 Zero avcı uçağı saldırganlara katıldılar; bombardıman uçaklarının üzerinde çoban köpekleri gibi döndüler. Herşey önceden hazırlandığı gibi, tam bir isabetle olup bitiyordu.

Fort Stotsenberg'de taksi şoförlüğü yapan George Setzer, boğuk bir homurtu duydu. Ne olup bittiğini öğrenmek için kızı Stella'yla birlikte durdu. Kuzeybatıdan gümüş parıltılı, heybetli bir uçak sürüsü geliyordu.

Keyifli keyifli:

– «Amerika'lılar bize tam zamanında takviye gönderiyorlar!» dedi.

Havaalanının çevresinde uçaksavar topçuları ya öğle yemeği yiyorlar, ya da 35'lik ve 75'lik toplarının etrafında âvâre âvâre dolaşıyorlardı. Birisi:

– «Aaa, bak! Donanma uçakları!» diye bağırdı.

Çavuş Davis, fotoğraf makinesini alarak çok düzgün, birlik hâlinde ilerleyen uçakların resmini çekti. Başka birisi:

– «Bunlar ne diye konserve kutuları atıyorlar?» diye sordu.

– «Konserve kutusu değil be, gelenler Japon kerataları!»

Aynı anda hızla ilerleyen trenin sesini andıran, boğuk bir gürleme duyuldu.

Bir yer ekibi şefi, alanın batı ucunda, 20'nci Takip Filosu'nun harekât dairesi olarak kullanılan çadırın önünde duruyordu. Gökyüzüne baktı:

– «Aman Allahım! İşte geldiler!» diye bağırdı.

Onun bu sözlerini duyan Filo Komutanı Teğmen Moore, kendi P 40 uçağına doğru koşmaya başladı. Ardındaki altı pilotla birlikte piste saldırdı; bir anda dikine havalandı. İki uçak daha havalanabildi; fakat son dört uçak bomba isabeti aldı.

B 17'lerin mitralyözcüsü ve fotoğrafçısı olan Onbaşı Douglas Logan karargâha gitmiş, 'Formoza Görevi' konusunda düzenlenen brifinge katılmıştı. Solunda Bombardıman Filosu Komutanı Albay Eubank vardı. Onbaşı, albayın dalgın dalanı pencereden gökyüzüne baktığını, sonra başka birşey düşünüyormuş gibi döndüğünü farketti. Onbaşı da baktı ve alanda askerlerin her yana koştuklarını gördü.

Albay, gördüklerinin ne anlama geldiğini birden kavrayıp pencereye koşarak bağırdı: 'Kendinizi koruyun! Geliyorlar!'

Tam o sırada bombalar patladı. Onbaşı, kapıya gidenlerin sonuncusu oldu. Ayağının altında döşeme ileri-geri sallandı; odanın bir köşesine yuvarlanınca içgüdüüne uyup korunmak için ellerini yüzüne kapadı.

Dışarda alarm düdüğü çalıyordu. Birisi:

– «Hangarlardan çıkın!» diye bağırdı. Askerler ağır-aksak yürüyerek dışarının çiğ ışığında göründüler. Başlarının üzerinde, büyük bir V biçiminde dizilmiş uçaklara bakıyorlardı. Bu kusursuz birlik onları etkiledi... Ama, bombalar, P 40'ların ve alanın öbür ucundaki B 17'lerin üzerlerine yağmaya başlayınca kadar! Sonra, Üs Komutanı Yarbay Maitland'ın emriyle yeni kazılan siperlere daldılar. Oysa, alay olsun diye bu siperlere «Maitland'ın delilikleri» demişlerdi.

Onbaşı Brooks, pistin batı ucunda, ranzasında yatarken bombaların düşmeye başladığını farkedince yere atlayıp koştu. Helalardan geçti, dışarıya fırladı ve siperlerden birine daldı. Beyaz üniformalarıyla açşılar da oraya doluşmuşlardı. Gökyüzüne baktı, daha küçük üç V'den meydana

gelme muazzam bir V gördü. Büyülenmiş gibi bu görüntüyü seyrediyordu ki, tam o sırada 100 metre uzağına bir bomba düştü. Bunun üzerine birisinin kendisini öldürmek istediğini anladı. Kitaplığa doğru koştu, bir odun yığınının ardında gizlendi. Her bombanın patlayışında havaya fırlayacakmış gibisine geliyordu.

Havalandırmaya hazır avcı uçaklarını hedef alan bombardıman, binalarla hangarlar üzerinde yoğunlaştı. Uçaksavar topçularının keyifleri yerindeydi. İlk olarak sahici bir hedefe ateş ediyorlardı; zira o zamana kadar Amerika'da süpürge saplarıyla, tahta sandıklarla tâtlim yapmışlardı. Atışları hedefin çok uzağından geçse bile, sahiden ateş etmenin zevkini çıkarıyorlardı.

Fort Stotsenberg'de süvariler, hindkirazı ağaçlarının altında bekliyorlardı. Düşen bombalar ve topçu ateşi yeri göğü titretirken atlarının kılı bile kıpırdamamıştı. Bu yüzden de pek gururlanmaktaydılar.

General Jonathan Wainwright, bungalovunun kapısı önünde durmuş, olup bitenleri seyrediyordu. Emir eri, gözleri yuvalarından fırlamış durumda, ona miğferini getirmek için koştu.

– «Ulu Tanrım! Ne yapacağız şimdi, Generalim?»

– «Git, bana bir şişe bira getir.»

Tam o sırada generalin yaveri Yüzbaşı Tom Dooley çıkageldi.

General öfkeyle bağırdı:

– «Aptal herif, bombalar altında otomobille geldin ha?»

– «Rapor için hemen gel, demiştiniz ya bana, Generalim.»

Wainwright bürosuna girdi, Dooley'in gösterdiği yararlığın günlük emre geçmesi için gerekli talimatı yazdı.

Bombardıman birdenbire durdu. Onbaşı Brooks, aptallaşmış bir hâlde alana doğru ilerledi. Savaştı bu!... Yeni ve korkunç bir şey! Paramparça olmuş cesetlerle kollar, bacaklar her yanda sürünüyordu. Bir siperde iki genç Filipinli, kendilerini hiç görmemiş olan birisi tarafından öldürülmüşlerdi. Brooks, bir türlü anlayamıyordu az ileride bir başka arkadaşı, 19 yaşında bir Polonya'lı, dum dum kurşununun etkisiyle balon gibi patlamıştı. Yarı-saydam bir görünüşü vardı şimdi.

Başka askerler de sendeleye sendeleye siperlerden çıkıyorlardı. Birdenbire çöken sessizlik içinde yaralıların iniltileri duyuluyordu. Binaların çoğu yanmaktaydı. Büyük benzin tankı da alev alev yanıyor, koyu duman bulutları gökyüzüne yükseliyordu.

Albay Eubank, uçaklarını gözden geçirdi. İki uçankale, yanmakta olan hangardan alalacele çıkarılıyordu. iyi ki bombardıman uçaklarının çoğuna bir şey olmamıştı.

Clark üssünün 6.000 metre üstünde; Teğmen Moore, P 40 tipi uçağının içindeydi. Teğmen Keator'la Teğmen Gilmore da kendisini izliyorlardı. Dokuz tane Zero tipi Japon avcısı birdenbire Gilmore'un üzerine dalış yaptı. Moore'la Keator çabuk davrandılar; Keator, bir Zero'yu düşürdü. Bu,

Filipinler üzerinde düşürülen ilk düşman uçağıydı. Az sonra Moore, önünde bir Japon gördü. Tetiği çekerken: «*İnsan hakikî mermilerle atış yaparken ne hisseder acaba?*» diye düşündü. Cephane ziyan olmasın diye şimdiye kadar kendilerine hakikî mermi kullanma izni hiç verilmemişti. Önündeki Zero'da patlama olurken Moore ikinci bir hedefe pike yaptı; ikinci bir patlama daha oldu!

20 kilometre güneydeki Carmen'de üslenmiş olan 34'üncü Filo'nun pilotları, Clark alanından dumanlar yükseldiğini gördüler. Emir bile beklemeden eski P 35 tipi uçaklarına binip havalandılar. Daha savaş yerine ulaşmamışlardı ki, karşılarına çıkan Japon Zero'ları bu modası geçmiş uçakları kolayca püskürttüler.

Saat 12.40'ta İba'dan havalanan avcılar, saldırganları bekleyerek hâlâ alanlarının üzerinde dönüyorlardı. Birdenbire radyolarında sinirli bir ses duydular:

– «*Bütün avcılar Clark üzerine! Bütün avcılar Clark üzerine! Düşman bombardıman uçakları orada!*»

Avcılar, kulaklıklarında bombaların patlayışı, hemen doğuya yöneldiler.

İba alanında da Teğmen Gleen Cave, avcıların gözden kayboluşlarını seyrediyordu ama, bir şey anlayamıyordu. Saat 12.44'te, bir pilot, ona:

– «*B 17'lerin şu güzel uçuş düzenine bak!*» dedi.

Cave, güney yönünde tam 52 tane uçak saydı. Hepsi de 4 kilometre kadar yüksekten, çok düzgün bir tarzda uçuyorlardı.

– «*Deli misin yahu! Filipinlerde bu kadar çok uçankale bulunmadı hiç!*»

Uçaklardan kara kara bir şeyler düşmeye başladı. İki pilot bir siperin içine balıklama atladılar. Cave altta, öteki üstteydi. Bombalar patlar, toprak sarsılırken, Cave altta olduğu için bencil bir memnurluk duydu.

Aynı anda Clark üzerindeki aslı çıkmayan alarmı duyan ve Manilla Körfezi üzerinde devriye uçuşu yapmış olan İba üssünün 6 avcısı, hiç telâşlanmadan üslerine dönüyorlardı. Kontrol kulesi harıl harıl onları çağırıyor, «*Üstümüzde bombardıman uçakları var,*» diyordu ama, radyo yayını bozuk geliyordu.

Birinci uçak inerken, arkadaşlarını korumak için geride kalmış olan Teğmen Krieger, alanın muazzam bir alev bulutuyla havaya uçtuğunu gördü. Öyle sert bir tarzda havalandı ki, motorunu soğutmak için uçağın çıkabileceği azamî yükseklik olan 3100 metrede dolaşmak zorunda kaldı. Yerde uçaklar görünüyordu; alanın üzerinde dönermiş gibi bir hâlleri vardı. «*Bu P 35'ler de aptal mıdır nedir, bombardımana uğramış piste inilir mi hiç?*» diye düşündü. Sonra kanatlar üzerindeki «*Kızıl Güneş*»leri gördü. Japonlardı bunlar! Meydana getirdikleri dairenin tam ortasına daldı, önüne ilk çıkanın üzerine ateş açtı. İzli mermilerin her yanını sardığını görünce döndü ve üç tane Zero'nun kendisini kovaladığını anladı.

Alanda bulunan Cave de pike yapan uçakları P 35'ler sanmıştı. Fakat kanatlardaki kızıl lekeler onu şaşırttı. Kumun üzerinde mermiler sekince kendisine ateş edildiğini birden anladı. O sırada boğuk bir

homurtu, ikinci bombardıman uçağı dalgasının gelişini haber verdi. Bu sefer çukura ilk atlayan, öteki oldu. Bacakları yarı-yarıya dışarıda kalan Cave, kendi kendine: «*Vurulur muyum acaba?*» diye sordu.

*
* *

İba ile Clark arasında, yarı yolda, öteki avcılar Krieger'in kendilerine:

– «Bütün filo İba üzerine!» diye bağırdığını duydular. Avcılardan altısı yön değiştirdi, fakat Teğmen Robert'le arkadaşlarından altısı Clark üzerine pike yapmaya hazırlanan Japon Zero'larına saldırmaya devam ettiler. Benzini biten üç Amerikan uçağı çabucak düşürüldü. Robert, düşman uçaklarının daha hızlı, daha kullanışlı olduğunu, korkunç bir hızla yükselebildiklerini görüp şaşırdı. Bunlar nasıl Japon olabilirdi? Ona, hep: «*Japonya'da iyi avcı pilotu yoktur,*» dememişler miydi?

Teğmen Robert, Zero avcıları hakkındaki bilgilerin, parlak, fakat hiç de ele-avuca sığmaz bir Amerikan havacısı olan Claire Chennault tarafından, 1940 sonundan itibaren Savaş Bakanlığı'na gönderildiğini elbette bilemezdi. Uçan Kaplanlar Filosu'nun komutanı olan Chennault, aynı zamanda daha ağır olan P 40'ların, daha hızlı olan Zero'ların üstesinden nasıl gelebileceklerini de anlatmıştı. Fakat birçok Amerikan pilotunun hayatını kurtarabilecek olan bu bilgiler dosyalarda kalmış, unutulup gitmişti. Chennault'yu Hava Kuvvetleri'nin üst kademelerinde pek tutmazlardı.

Teğmen Robert, uçağının kanatlarında delikler gördü. Ayağının dibindeki kablo birden kesiliverdi. Bacağında bir acı duydu; bacak uyuşmaya başladı. Benzin deposunun ibresi sıfıra yaklaşıyordu. Birdenbire batıya, İba'ya doğru yöneldi.

Zambales sıradağlarını aştıktan sonra havaalanından dumanların yükselmekte olduğunu farkettiler. Ufak ufak bir şeyler -herhalde Japon avcı uçakları- havada dönüp dönüp dalış yapıyorlardı. Her ne pahasına olursa olsun, oraya gitmesi gerekiyordu, iniş takımlarını çıkartamadı. İki kişilik bir Japon avcısının ardından dalış yapınca arka mitralyözden kızıl alevler fışkırdığını gördü. Kısa bir yayılım ateşi açtıktan sonra denize yöneldi. Topu topu 40 litre benzini kaldığından, denize iniş yapmaya karar verdi. Saatte 190 kilometreyle denizin yüzüne doğru dalış yaptıysa da mesafeyi yanlış hesaplamış olduğunu, çok yüksekte bulunduğunu farkettiler. Balıklama daldı ve kıyıda 30 metre uzakta denizin yüzüne çarptı.

Yüzerek karaya çıktı. Bütün binalar yanıyordu. Eskiden küçük bir Filipin köyüydü burası; şimdi de kulübeleri ateş sarmış, palmyeler köklerinden sökülmüş, arabalar devrilmiş, bacakları havaya dikili atlar ölmüştü. Yerliler inliyor, çocuklar korkudan bağıırıyor, bir domuz keskin çığlıklar atıyordu.

İniş pistinde sıra sıra çukurlardan başka şey yoktu. P 40 tipi uçaklar cayır cayır yanıyordu. Radar operatörleri, kırılan cihazlarının başında ölmüşlerdi. Mermilerle kalbura dönen kontrol kulesinde bir tek canlı yoktu.

İba alanı baştan başa harabolmuş, sağ kalanlar yaralanmıştı. Soğukkanlılığını yitirmeyen tek kişi, genç hekim Teğmen Frank Richardson'du. Komutayı ele alıp bir kamyonu el koydu, yaralıları buna yükleyerek Manila'ya gitti.

Clark alanındaysa sağ kalanlar şaşkın şaşkın yıkıntılara bakıyorlardı. Birisi bağırdı:

– «Ağır makineliyle taramaya geliyorlar!»

Sıra, *Zero* avcı uçaklarındaydı. Bombardıman uçaklarının üzerinde dolaştıktan sonra şimdi de uçankalelerle *P 40*'lar üzerine pike yapıyorlardı. İba'da işlerini bitirmiş olan arkadaşları da yeni hedefler bulmak için gelip onlara katıldılar. Benzin depolarını tutuşturan izli mermilerin ateşi altında uçankaleler art arda patlamaya başladılar. Bir subay:

– «Herkes koruluğa, marş marş!» diye bağırdı.

Askerler kurşun yağmuru altında siperlerden çıkarak yakındaki koruluklara doğru koşuştular.

Yemekhaneden beyaz ceketli yirmi kadar Çinli çıktı. Bir *Zero* uçağı hemen onlara doğru daldı; bir süre sonra da toprak, onların birbiri üzerine yığılan cesetleriyle aklaşıp kızıştı. Hemen oralarda, Onbaşı Brooks, umutsuzlukla sığınacak bir yer arıyordu. Pek derin olmayan bir hendeğe kendini attı; avcılar üzerine saldırır, fakat isabet kaydedemediklerinden o da elleriyle, ayaklarıyla toprağı kazmaya çalıştı. Sonra daha derin bir sipere koştu, orada bir çavuşun üstüne yığılıverince:

– «Özür dilerim,» dedi.

Çavuş cevap verdi:

– «Bir şey değil, canım. Mermiler gelirken üzerimde birisinin bulunması daha iyi.»

Hemen oracıkta, su soğutmalı cinsten eski bir ağır makineli, avcılara ateş ediyordu. Genç bir makinist de tulumbaya asılmış, olanca gücüyle su çekmekteydi. Uçaklar uzaklaştıktan sonra da kendinden geçmiş bir hâlde tulumbayı çalıştırmaya devam etti.

Derken bir kamyon geçti. Kasasının aralıklarından kanlar akıyordu, içi, Fort Stotsenberg Hastanesi'ne götürülen yaralılarla doluydu. Başka yaralılar da şaşkın şaşkın, aptallaşmış bir hâlde yayan yürüyorlardı.

Zero uçaklarına artık kimse karşı duramıyordu. Suları kaynayan ağır makineli tutukluk yapınca, başlarında bulunanlar tüfeklerini kaptıkları gibi rasgele havaya ateş etmeye başladılar.

Saldırı nasıl başladıysa yine öylece, birdenbire bitiverdi. Koyu, kara duman bulutları döne döne yükseliyordu. Bütün *P 40* avcı uçaklarıyla 30 hafif bombardıman ve gözetleme uçağı alev almıştı. 3 tanesi dışında bütün uçankaleler harabolmuştu. Jayon Hava Kuvvetleri bir tek akınla MacArthur'un Uzak-Doğu'daki hava kuvvetlerinin yarısını yok etmişlerdi. Amerikalılar, Avrupa'daki savaştan çok geç ders almışlardı: Avcıların gereğı gibi korumadığı, dinleyici ve bulucu araçlarla teçhiz edilip hava savunmasına katılmayan bombardıman uçaklarının hiçbir işe yaramayacağı tâ o zaman anlaşılmıştı.

Dönüşte, Japonlar, uğradıkları kayıpların hesabını yapıyorlardı: 7 av uçağı kaybetmişlerdi ama, bir tek bombardıman uçakları bile düşürülmemişti. Uçuş sırasında tahrip edilen 25 ve yerde tahrip edilen 71 uçakla Amerikan kayıpları öylesine yüksekti ki, Formoza'daki kurmay heyeti bu sayıları kuşkuyla karşıladı. Fakat sonradan gerçeğı kabul etmek zorunda kaldı: Bu, ikinci bir Pearl Harbor olmuştu.

Tokyo'da ise Genel Karargâh hayatından memnundu ve bunu gizlemiyordu. On iki saat içinde Güneydoğu Asya'nın fethine karşı durabilecek üç kuvvetten ikisi yok edilmişti; artık Pasifik Filosu ve MacArthur'un hava kuvvetleri diye bir şey yoktu. Geriye, kala kala «*Parmak Çocuk*» diye adlandırılan İngiliz amirali Phillips'in deniz birlikleri kalmıştı. Keşif uçaklarının verdikleri son haberlere göre *Prince of Wales* ve *Repulse* zırhlıları hep Singapur limanında demirliydiler. Uçaksavarlarca sınıksız korunuyorlardı, hava torpidolarının onlara ulaşmasına da imkân yoktu.

Ah, ne olurdu, şu iki zırhlıyı açık denize çekmek mümkün olsaydı!...

SAVAŞ İLÂN EDİLİYOR

Pearl Harbor'da

Yıkıntılardan tüten dumanlar yüzünden daha da karanlıklaşan Pearl Harbor üzerine akşam çökmek üzereydi. Mazot, yangın ve ölüm kokan şehre incecikten bir yağmur yağıyordu.

Bütün Hawaii, hâlâ geçirdiği sarsıntının etkisi altındaydı. Yetmiş birlik Vali Joseph Poindexter, Roosevelt'le telefonda konuştuğundan sonra yatışmış, sıkıyönetim ilânına karar vermişti. En akla gelmez söylentiler dolaşmaktaydı. Japon birlikleriyle dolu sekiz taşıma gemisinin Barbers Burnu'nu döndüğünü görenler vardı. Kaneohe'ye planörler ve paraşütçüler inmişti. Başkaları da şeker kamışı çiftliklerinde ya da Manao Vâdisi'nde gizlenmişlerdi. Donanma ise şu haberi vermişti: «*Düşman kıt'aları kuzey kıyısına, çıktılar. Sırtlarında kırmızı şeritli lâcivert üniformalar var.*»

Taksilerin direksiyonlarında, kahve masalarında, bahçelerde ve bakkal dükkânlarının tezgâhlarında... Her yerde casusların ve 'beşinci kol'dan sabotajcılarının bulunduğu haber veriliyordu. Bunlar kendilerine şeker kamışlarından oklar yapmışlar, sampanlara binerek Oahu'yu kuşatmışlardı; Japon istilâcılarını hedeflerine götüreceklerdi. Havaalanlarına süt kamyonları götürmüşler, Amerikan uçaklarının kuyruklarını tahrip etmişler, su haznelerine de zehir atmışlardı. F.B.I.'ın esiri olan, tek başına iş görmeye alışık casus Takeo Yoşikava, bu palavraları duysa kahkahayla gülerdi.

Karargâhta, Amiral Bloch da çok kaygılıydı: Washington'dan gelen bir telgrafta, gizli bir Japon radyo istasyonunun Deniz Piyadeleri kışlasının bodrumunda çalışmakta olduğu kendisine bildiriliyordu. Fakat bodrumda bir yığın süpürgeден başka şey bulunamadı. İyiniyetli, ama iyi haber alamayan, kim olduğu belirsiz bir kimse, bütün muslukların üzerine: «*Bu sudan içmeyin, zehirlidir!*» yazılı levhalar asmıştı.

Karanlık basınca dışarıda bulunmak tehlikeli bir durum alıyordu. Her kımıldayan nesne, tetikte bulunan bir keskin nişancı için hedef hâline gelebilirdi. Wheeler havaalanında bir pilot uçağının benzininden söz ederken «gaz» sözünü kullanmıştı. (Amerika'da benzin anlamına gazolin'in kısaltılmışı olan «gaz» sözü de kullanılır). Bunun üzerine hemen zehirli gazlara karşı alarm işareti verildi. Hickham havaalanında binalar bombalandığı için askerler dışarıda yatıyorlardı. Birdenbire bir nöbetçi esrarlı bir gölgenin kendisine doğru ilerlediğini gördü. Bu herhalde helâdan gelen arkadaşlarından biriydi. Fakat asker şaşkınlıktan çılgına döndü; birkaç el ateş etti. O anda da her yandan: «*Japonlar saldırıyorlar!*» diye bağırışmalar yükseldi. Uçaksavar mermileri, kocaman bir şenlik fişegi gibi gökte yükselmeye başladı. Elinde silâh bulunan her asker havaya ateş ediyordu. Birçok yaralının hastaneye kaldırılması gerekti.

Saat 17.30'da Teğmen Fritz Hebel, 6 uçakla birlikte *Enterprise* uçak gemisinden geliyordu. Amiral Nagumo'nun filosunu aramak için güneydoğu yönünde boşyere kontrol kulesinden tâlimat istedi. Kendisine:

– «Sırayı bozun, nizamî ışıklarınızı yakın!» diye cevap verildi.

Pilotlar, Waikiki kıyıları üzerinden uçarken karartma emirlerine rağmen adada ışıkların parıldadığını görüyorlardı. Fakat hâlâ batırılan gemilerin yerlerini gösteren korkunç kıızıl ışıkların dışında, Pearl Harbor karanlığa gömülmüştü. Uçaklar kalın duman bulutunun içinden geçtiler. Pilotlar da rahat bir soluk aldılar. Bütün gün sıkı çalınmışlardı ve herşeyin bitmiş olmasına seviniyorlardı.

Yere otuz metre kala, sağa doğru basamaklar hâlinde sıralandılar; kendilerinden istenildiği üzere kırmızı-yeşil ışıklarını da yaktılar. Tam Webel tekerleklerini çıkaracağı sırada tersaneden izli mermilerle bir yaylım ateşi başladı. Bunu bir ikincisi izledi.

Webel, uçaklarından birinde bir patlama olduğunu farkettil. Hızla sağa döndü ama, o da isabet aldı; Aeia'ya doğru pike yaptı. Bir başka pilot da mermi yağmuru içinden geçerek mazot kaplı kara sulara paraşütle indi.

Öteki üç uçak nizamî ışıklarını söndürdü. Birinci uçak, gövdesinde 38 tane delikle yere inmeyi başardı, ikinci uçak denize doğru uzaklaşarak ateşin durmasını bekledi ve alçaktan uçarak geri dönüp sağ sâlim yere indi. Üçüncü uçağın pilotu da paraşütle bir şeker kamışı tarlasına atladı.

Uçaksavarlar, attıklarını vuruyorlardı. Topçular tecrübe sâhibi olmaya başlamışlardı. Altı uçaktan dördü tahrip edilmiş, bir başkası da ağır hasar görmüştü. Bu sefer, Pearl Harbor baskına uğramamıştı!

Sonra herşey bir parça sâkinleşti. Gemiler hâlâ yanıyordu. *Oklahoma'nın* devrilmiş teknesinden de alevler yükselmektedir. Askerle, içeride kalan on arkadaşlarını kurtarmak için tekneyi delmeye umutsuzca uğraşıyorlardı.

West Virginia'daki 66 başka asker, teknenin içinde kalan bolca hava sâyesinde hâlâ yaşamaktaydılar. Bunlar hapsedikleri denizaltı zindanından tekneye var güçleriyle vuruyorlardı ama, onları kimse duymuyordu.

Filipinler'de

Manilla'da ikinci olmuştu. MacArthur, Marshall'ın bir telgrafını okuyordu. Bunda «*Savunma Bakanlığı'nın kendisine tam bir güven beslediği*» ve «*eldeki imkânlar çerçevesinde her türlü yardıma güvenebileceği*» bildirilmekteydi. Takviye istemek için kavgalarla geçirilen aylardan sonra, bu sözler ferahlık veriyordu insana.

Fakat aynı anda Manilla'ya gelmekte olan bir asker ve uçak konvoyunun yolu değiştirilerek bunlar Fiji adalarına gönderilmişti. Ayrıca, dört asker taşıma gemisi de San Francisco'ya dönme emri almışlardı.

MacArthur'un hem bundan, hem de Pearl Harbor baskınından çok önce İngilizlerle Amerikalılar arasında imzalanan gizli bir askerî anlaşmanın hükümlerinden haberi yoktu; Hitler, demokrasiler

için en büyük tehlike sayıldığından, ikmâl-iaşe ve takviyelerin Avrupa'ya gönderilmesi gerekmektedir. Uzak-Doğu'da bir savunma stratejisiyle yetinilecekti. Bu mantıklı plan, iki ülkenin büyük askerî şeflerince oybirliğiyle kabul edilmişti.

Gece olurken, aralarında «Boise» adlı hafif kruvazörler de bulunan 4 gemi, bombardımanlardan korunmak için Manilla Körfezi'nden güneye doğru açıldı. Ertesi gün öğleyin, bu konvoyun başına o sırada hüküm sürmekte olan ruh hâlini gösteren tipik bir iş geldi. Gemilerden birindeki gözcüler, gökyüzünde iki motorlu bir uçağı andıran ve bulutlar içinde dalış yapan gümüşî bir nesne gördüler. Hemen alarm verildi, bütün uçaksavarlar ateşe bağladılar. Ateş, ancak konvoydaki sarnıç gemilerinden birinden, seyir subayı tarafından gönderilen şu mesaj alındıktan sonra kesildi:

«Güç isabet kaydedeceksiniz. Zira Çobanyıldızı'na ateş ediyorsunuz!»

8 Aralık akşamı, denizaltılarla onarımdaki iki destroyer hâriç donanma, Filipinler'in savunmasını MacArthur'un kara ve hava kuvvetlerine bırakmıştı.

İba üssü yoktu artık. Bombalarla altüst olan alan kullanılmaz hâle gelmişti. Yanan binalar boşaltılmış, askerler anayoldan Manilla'ya doğru kaçmaya başlamışlardı. Askerlerden bazıları da gidip Zambales dağlarında saklanmışlardı. O yakınlardaki kıyıya Japonların çıkarma yapmakta oldukları söylentisi dolaşıyordu. Bir pilot, o sabah birisinin ortaya attığı alaycı sloganı hatırlattı: «*Torpidolara boş verin, gidip koruluklarda gizlenin!*» Bu kehanetin tuhaf tarafı kalmamıştı artık.

Clark Havaalanı'nda da aynı panik havası esmekteydi. Yeni bir bombardımandan korkan askerlerin çoğu gidip yüksek otlar arasına saklanmışlardı. Başkaları da o dolaylardaki tepelere doğru kilometrelerce koşmuşlardı. Paraşütçülerden, sabotajcılardan başka bir şey konuşulmuyordu. Askerler o gece tüfekleri ve gaz maskeleriyle yattılar. Altüst olmuş pistte bir traktörün üstüne çıkan Albay Eubank, çevresini sarmış olan askerlere şöyle diyordu:

– «Arkadaşlar, biz daha ilk ava çıkışında işleri ters giden iyi bir av köpeğı gibiyiz.»

Bu sözlerin yatıştırıcı bir etkisi oldu. Yaşlı komutan, savaşçılığından hiçbir şey kaybetmemişti.

Manilla'da MacArthur, elinde ne kadar kuvvet bulunduğunu hesaplıyordu. Yakında artık ne deniz kuvveti,-belki- ne de hava kuvveti olacaktı, iyi ki ona, kara ordusuyla Marshall'ın vaatleri kalmıştı.

Washington'da

Amerika'da herkes pazartesi sabahı çıkan gazeteleri okuyordu. Amerikalılar, ülkelerinin en büyük askerî felâketini öğrenince şaşkına dönmüşlerdi. Washington'daki subaylar da orta hâlli vatandaşlar kadar kahırlanıyorlardı. Pasifik Filosu'nun ezilmesi ve MacArthur'un elindeki hava kuvvetlerinin yok edilmesi, Doğu'daki savaşla ilgili görüşleri bir gün içinde baştan başa değiştirmişti. Savunma Bakanlığı, şimdi de uçak gemileriyle Panama Kanalı'na ya da California'daki uçak fabrikalarına bir saldırı veya tersanelerin sağlam olduğu Pearl Harbor'a yeni bir baskın yapılmasından korkuyordu.

Kötü haberler yayıldıkça hükümet çevrelerine bile bir çılgınlık havası hâkim oluyordu. Birisi Beyaz Saray'a telefon etti. Bağıra çağıra:

– «Batı kıyısı artık savunulmaz hâle geldi, Rocky dağlarında yeni bir direnme hattı kurmak gerek!» dedi.

Oysa halkın tepkisi bambaşka oldu. Bu savaş, utanç içinde başlamıştı. Ancak bozgunun verdiği aşağılık duygusu halkı kamçıladi. Beyaz Saray'a mektuplar, telgraflar yağmaya başladı, herkes yardım ve tam bir işbirliği vaadediyordu. Yamamoto çok büyük bir yanlış yapmıştı. Donanmanın yok edilmesi, halkı dehşete düşürecek yerde, üzerinde bir hakaret etkisi uyandırmış, herkesin öfkesini ve savaşkanlığını kabartmıştı. Halk, Pearl Harbor'u hiç unutmayacaktı!

Senatörler, öğleden sonra Kapitol'ün uzun koridorunda ilerleyerek toplantı salonuna girdiler. Sonra Yüksek Mahkeme'nin yargıçları sırtlarında kara cübbeleriyle gelip kürsünün solunda yer aldılar. Kürsünün karşısında da Amiral Stark'la General Marshall bulunmaktaydılar. Halka ayrılan yerde Bn. Roosevelt, Başkan'ın arzusuna uyarak, Birinci Dünya Savaşı sırasında Amerika Cumhurbaşkanı olan Woodrow Wilson'un dul eşinin yanına oturmuştu.

Saat 12.28'de Kabine üyeleri içeriye girdiler. Başkanlık etmekte olan Sam Rayburn, çekiçle kürsüye vurarak:

– «Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı!» diye haber verdi.

Roosevelt içeriye girince, sürelî alkışlarla karşılandı. Başkan, deniz albayı üniforması giymiş olan büyük oğlu James'in koluna dayanarak yürüyordu. Rahibin kısa duasından sonra Başkan derin bir sessizlik içinde kara kaplı bir defteri açarak okumaya başladı:

– «Dünkü 7 aralık 1941 günü - ki tarihte bir alçaklık günü olarak kalacaktır - Amerika Birleşik Devletleri, Japon İmparatorluğu'nun bile bile yaptığı ânî bir saldırıya uğramıştır.»

Roosevelt, barış görüşmelerinin devam ettiği sırada Pearl Harbor'a yapılan akını küçümseyici sözlerle anlatırken havadaki gerginlik arttı:

– «Böylece Japonya, bütün Pasifik bölgesinde, baskın şeklinde başlayan saldırının sorumluluğunu yüklenmiş bulunmaktadır. Dün ve bugün meydana gelen olaylar, ayrıca anlatmaya gerek kalmayacak kadar apaşıktır. Bunun -ulusumuzun yaşaması ve güvenliği bakımından- sonuçları ne olursa olsun, Birleşik Amerika durum hakkında fikir edinmiş bulunmaktadır. Kara ve deniz orduları başkomutanı olarak savunmamız ve bütün ulusun uğradığımız saldırının niteliğini hiçbir zaman unutmaması için, herşeyin yapılmasını emrettim.»

Topluluktan bir alkış tufanı yükseldi. Roosevelt başını kaldırdı, gülümsedi ve eliyle selâm verdi. Herkes ayakta ve Başkan'ı alkışlıyordu.

Başkan'ın sık sık alkışlarla kesilen söylevi birkaç dakika daha sürdü ve şu sözlerle sona erdi:

– «Silâh kuvvetlerimize ve ulusumuzun kendi kaderini kendisinin serbestçe tâyin etmesine güvenerek eninde sonunda zaferi kazanacağız. Tanrı yardımcımız olsun! Tek yanlı alçakça saldırının

yapıldığı 7 Aralık 1941 pazar gününden başlayarak, Amerika Birleşik Devletleri'yle Japon İmparatorluğu arasında fiilî savaş durumunun mevcut olduğunu ilân etmesini Kongre'den istiyorum.»

Bu sözlerin onaylandığını bildiren alkışlarla ıslık sesleri her yandan yükseliyordu. Roosevelt defterini kapadı, hazır bulunanları selâmlamak için kolunu kaldırdı ve sağır edici bir gürültü arasında oğlunun koluna dayanarak dışarıya çıktı.

Roosevelt, başkan oluşundan beri ilk olarak herkesin düşündüğünü açıkça söylemişti. Bütün politik eğilimlerle inançlar tek bir amaç içinde erimişti. Parti kavgaları geçici olarak unutulmuştu. Amerika, topyekûn savaşa başlıyordu.

Roma'da

İtalya'da, pazartesi akşamı Almanya Dışişleri Bakanı Joachim von Ribbentrop, İtalya Dışişleri Bakanı Kont Ciano'yu telefona çağırdı. Japon saldırısı dolayısıyla Alman bakanı hayatından memnundu. Coşkunluğunun, uzun vadeli yararlar üzerinde pek şüpheli olan Ciano'ya bile zevk ve heyecanını aktarmayı aşağı yukarı başardı. Fakat Mussolini'nin damadı telefonu kapadıktan sonra kuşku, kaygı yine de baskın çıktı.

Tokyo'da

O 9 Aralık sabahı, Japonlar sabah kahvaltılarını ediyorlardı. Ülkelerinin Amerika ve İngiltere ile savaş hâlinde olduğunu anlayarak, geçirdikleri şoktan sonra kendilerine gelmeye başlıyorlardı. Çin'le dört yıldır sürdürülen çarpışma, onları topyekûn savaş düşüncesine alıştırmıştı. Kısıtlamalar bilinçli olarak kademe kademe ve öylesine ustalıkla uygulanmıştı ki, dört yıl önce kendilerine imkânsız görünen şeyi şimdi gerekli ve hemen hemen normal sayıyorlardı. Bu umutsuz durumun sorumluları, tabîî doğu'yu yağma etmiş olan ve gemileri için muhtaç olduğu petrolü Japonya'ya vermeyen İngiltere'yle Amerika idi.

Japon vatandaşı, çocukluğundan beri otoriteyi kabule ve canını 'Yaşayan Tanrı' olan İmparator Hiro-Hito'ya adamaya alıştırmıştı, işte bu zihniyet içinde mutaassıp bir savaşçı hâline geliyordu.

İlk günlerin şaşırtıcı ve ezici zaferleri herkesi oybirliğine götürmüştü. En ihtiyatlılar bile savaşı sâkinlikle, azimle karşılıyorlardı. En hürriyetçi olanlar dahi kendilerini herşeyden önce Japon hissediyorlardı. Savaşı önlemek için ellerinden geleni yapmışlardı ama, artık olayların akışını değiştirmenin imkânsız olduğunu anlıyorlardı. Hattâ bazı reformcular bu savaşın, herkesin eşit olmasını isteyen eski hayâllerini gerçekleştireceğini bile umuyorlardı. Amerika'daki gibi, birbirine hasım olan herkes birleşmişti. Japonya, adâlet ve meşru savunma uğrunda kutsal savaşa başlıyordu ve herkes canını fedâyâ hazırdı.

Singapur halkı, 8 Aralık günü, sabahın saat dördünde, yâni Pearl Harbor'a yapılan saldırıdan tam iki saat sonra, bomba sesleriyle uyanınca Pasifik'te savaşın başlamış olduğunu birdenbire anladı. Yarım saat önce avcı harekâtı komuta postasına milliyeti anlaşılamayan uçakların Singapur'dan 225 kilometre uzakta oldukları bildirilmişti. Komuta postası o zamandan beri pasif savunma karargâhını boyuna telefonla aramıştı ama, hiçbir cevap alamamıştı.

Böylece de, tatlı bir hayrete uğrayan saldırganlar, bütün akın boyunca ışıkları yanık kalan şehri büyük bir kolaylıkla bulabildiler. Şehir cereyanını kesecek şalterin yer aldığı odanın anahtarlarını üzerinde taşıyan bekçiyi bulmak mümkün olamamıştı.

63 ölü, 113 yaralı tespit edilmişti. Bir tek Japon uçağı düşürülmemişti. Bununla birlikte, herhangi bir panik de olmadı. Uzak-Doğu'daki İngiliz Başkomutanı, Hava Mareşali Sir Robert Brooke-Popham, öğleye doğru şu güven verici günlük emri yayınlattı:

– «Hepimiz hazırız!.. Kendimize güveniyoruz. Savunmamız sağlam, silâhlarımız etkilidir... Düşmanımız Japonya, yıllardır Çin'de sürdürmekte olduğu çılgınca savaş yüzünden yıpranmış durumdadır... Güven, azim, ataklık ve dâvamıza bağlılık, her savaşçı için güç kaynağı olacaktır. Malaya'lılardan, Çin'lilerden, Hint'lilerden ve Birmanya'lılardan oluşan sivil halkın, Doğu'nun büyük erdemlerini, yâni savaşçılarımızı son ve kesin zafere kadar destekleyecek bulunan o sabrı, o dayanıklılığı ve o sakinliği göstereceğine inanıyoruz.»

Fakat bu iyimser sözler herkesi yatıştıramadı. özellikle «*Associated Press*» Ajansı'nın muhabiri olan Yates McDaniel, 'Brewster Buffalo' koruma avcı uçaklarının süratsız ve kullanışsız olduklarını biliyordu. Malaya'da bir tane bile tank yoktu ve donanmanın hemen hemen bütün ağır topları denize yönelmişti; dolayısıyla, karadan bir saldırı yapılırsa kullanılamayacak hâldeydi. Birlikler balta girmemiş ormanlarda savaşmak için hiç eğitim görmemişlerdi. Hiçbir yerli de toprağının savunmasına katılmıyordu.

Gazetecinin bürosundaki telefon çaldı. Telefon eden, dostu Tümamiral Sir Geoffrey Layton'du. Sesinin tonundan, verilen kararı onaylamadığı belli oluyordu:

– «İki büyük gemimizi Amiral 'Parmak Çocuk' Phillips'in komutasında açık denize çıkarıyoruz. Siz de gitmek ister misiniz?» dedi.

– «Kaç gün sürecek bu iş?»

– «Beş-altı gün.»

Sonra Sir Layton tamamlayıcı bilgiler verdi: Amiral Phillips, kuzeye doğru gitmeye ve Malaya'nın doğu kıyısı boyunca ilerleyerek iki noktaya Japon kuvvetleri çıkarmakta olan istilâ konvoyuna saldırmaya karar vermişti. Bu kuvvetlerin yarımadadan aşağıya sarkarak Singapur'a arkadan saldıracakları belliydi.

Yapılan çağrı çekiciydi ama McDaniel kabul etmedi: Ajansın Singapur'daki tek muhabiriydi ve bu yakınlarda şehirde önemli olaylar meydana gelmesini bekliyordu.

C.B.S.'() radyosunun muhabiri Cecil Brown, öğle yemeğini bitirmek üzereyken telefon çaldı. Aynı teklifi kendisine yaptılar; o, biraz çekindikten sonra kabul etti.

(*) İngilizce «Columbia Broadcasting Systems» adının kısaltılmışı.

McDaniel aldanmamıştı. Amiral Layton Phillips'in verdiği karar yüzünden pek kaygılıydı. Limanın nisbî güvenliğini önemsememeyi ve miktarı bilinmeyen düşman kuvvetleriyle karşılaşmayı tehlikeli buluyordu. Üstelik bu iş, ancak dört destroyerin eşlik edeceği, hava korunmasından da hemen hemen yoksun olan *Prince of Wales* ve *Repulse* gibi iki zırhlı ile yapılacaktı. İtiraz edip durmuştu ama, rütbece Phillips'ten daha kıdemli olmasına rağmen, ona karşı koyma yetkisi yoktu. Doğu'ya eskiden beri alışık olan Layton, yıllar yılı Çin ve Java denizlerinde gezip dolaşmıştı ve Japonlar'ın imkânlarını iyi biliyordu.

McDaniel; akıllı, sağlam karakterli, yiğit bir denizci olan Phillips'i çok takdir ediyordu. Kısa boylu amiralin güverteden ötesini daha iyi görmek için bir sandığın üzerine çıkışı hiç gözünün önünden gitmiyordu. Fakat Phillips, İngiltere'nin Uzak-Doğu Filosu'nun komutanı sıfatıyla ilk olarak denize açılmaktaydı. Gazeteci, birdenbire *Prince of Wales*'in maskotu olan karakediyi hatırladı: Atlantik Paktı imzalanırken bu kedi de Başkan Roosevelt'in kucağında oturmaktaydı. Bu ona hayra alamet değilmiş gibi göründü.

Phillips, denize açılmadan az önce hava Vismareşali Pulford'a kendi emrine nasıl bir hava savunma kuvveti verebileceğini sordu. Eski bir denizci olan Pulford da ona elinden gelen yardımı yapmaktan başka şey düşünmüyordu ama, Kuzey Malaya'daki havaalanları harap olmuştu. Ertesi 9 Aralık günü, bir hava keşfi yaptırmayı vaadetti, fakat ayın 10'undan önce elinde hiçbir uçak bulunamayacağından korkuyordu.

Phillips, ikinci gün -hava desteğinden yoksun oluşu sebebiyle- pek kaygılı bir hâlde *Prince of Wales*'e bindi. Pulford'a bir mesaj yollayarak bu nokta üzerinde yine ayak diredi.

Güneş batarken filo limandan ayrıldı. *Prince of Wales* önde gidiyor, peşinden de *Repulse* ile dört destroyer geliyordu. Adanın burnunu döndükleri sırada Phillips'e şu telgrafı uzattılar: «Avcı uçaklarıyla koruma imkânsız. Üzülerek bildiririm.» Amiral omuzlarını silktili:

– «Ne yapalım, öyle olsun! Biz de hava korumasından vazgeçeriz,» dedi.

Phillips, iki kudretli zırhlının Singapur'a gelişi dolayısıyla koparılan bunca gürültüden sonra, bunları rıhtıma bağlayıp işsiz güçsüz bırakamayacağını düşünüyordu.

*
* *

Ertesi gün öğleyin yağmur ve bulutlar arkasında gizlenerek ilerleyen filo, yolunun yarısına gelmişti. Japon konvoyuna ertesi sabah saldıracaktı. C.B.S. radyosunun muhabiri Cecil Brown,

Repulse'ın süvârisi olan Albay William Tennant'la konuşuyordu. Gazeteci, amiral gemisinde olmadığı için pek kızgındı:

— «*Repulse*'ın sözünü bile edemeyeceğiz!» diye sızlandı.

Süvari, gülererek cevap verdi:

— «Hiç önemi yok! Şimdiye kadar *Repulse*'ın sözünü eden olmadı!»

İkibuçuk savaş yılı boyunca zırhlı hiçbir harbe katılmamıştı; bu yüzden, askerler de bir şeyler yapmak için sabırsızlanıyorlardı.

Saat 13.45'te Japon *I 56* denizaltısı, iki zırhlıyla onlara eşlik eden gemileri gördü. Komutan, haberi hemen radyoyla gönderdi. Fakat çok parazit vardı. Haberi birkaç defa daha yolladı.

Saygon'da, 22'nci Hava Filotillası'ndan Tuğamiral Sadaichi Matsunaga, kurmayı ile toplantıdaydı. İki keşif uçağı, *Prince of Wales* ile *Repulse*'ı Singapur limanında görür gibi olmuşlardı. Peki nasıl saldıracaktı bunlara?.. Limanın derinliği ve en iyi yaklaşma yolları gözden geçirildi.

Saat 15.00'te Matsunaga'ya denizaltıdan gelen mesaj verildi: «*İki zırhlı ile dört destroyer, Prokondir Adası yakınında, saatte 14 mil hızla kuzeye doğru yol alıyor.*»

İki haberden hangisi doğrudu? Bir süre tartıştıktan sonra herkes denizaltıdan gelen haberin daha mantıklı olduğunu düşündü.

Hemen torpiller yüklendi, uçaklar da o coşkunluk havası içinde havalanmaya hazırlandılar.

Repulse'da, saat 15.30'da güverteye şu hizmet emri asılmıştı:

«*Yarın şafakla birlikte bütün mürettebat, ateşten korunma teçhizatı ile birlikte savaş postalarında yer almış olacaktır.*»

Sonra Amiral'den bir mesaj geldi:

Hava keşiflerinden korunmak için uzun, dolambaçlı bir yoldan geldik. Yarın güneş doğarken düşmana baskın yapacağımızı umuyoruz. Böylece Siyam Körfezi'nde birkaç Japon kruvazörü ya da destroyeriyle boy ölçüşme fırsatını bulacağımıza ve bütün toplarımızı yararlı olacak şekilde kullanacağımıza inanıyoruz. Fakat, hedefimiz ne olursa olsun, Japonlar bize saldırmak için çok büyük bir hava yığınağı yapmadan önce doğuya gitmek üzere işimizi çabuk bitirmemizi istiyorum. Onun için, hedefe ateş!»

Repulse zırhlısında büyük bir telâş vardı: Nihayet düşmanla karşı karşıya gelinecekti. Akşam yemeğinden sonra subaylar, Japonlar'ın değeri ve gücü hakkında tartışmak üzere toplandılar:

— «Japonlar aptal adamlar. Birbirinden çok uzak noktalarda saldırılar yapmaktan ibaret stratejileri budalaca bir şey.»

— «Uçmasını bilmiyorlar. Geceleri gözleri iyi görmüyor. Eğitimleri de yeterli değil.»

— «İyi gemileri var ama, ateş etmeyi beceremiyorlar.»

Brown da söze karıştı.

– «Siz İngilizler çok yamansınız,» dedi. «Düşmanı hep küçük görüyorsunuz. Bu Norveç'te de böyle oldu, Fransa'da da, Yunanistan'da da, Girit'te de...»

Subaylar bu eleştirilere şaşılar:

– «Biz de kendimize çok güvenmiyoruz ha?» dediler. «Sâdece düşmanın büyük bir değerinin olmadığı sonucuna varıyoruz; zira beş yıl uğraştıkları hâlde Çin'i bir türlü yenemediler. Şimdi de şu yaptıklarına bakın: Bir-iki noktada toplanacakları yerde harita üzerindeki hemen her yere sığıyorlar. Bunu yapmak için, fazla kurnaz olmak gerekli değil.»

Saat 21.05'te hoparlörde süvarinin sesi duyuldu. Filonun üç düşman uçağınca görüldüğünü haber veriyordu. Amiral Phillips, bu şartlar altında düşman konvoyuna alarm verileceğine ve gemilerden her birinin bir yana dağılacağına inanıyordu. Süvari devam etti:

– «Bu sefer de savaşa giremeyeceğiniz için, ne kadar hayâl kırıklığına uğradığınızı biliyorum. Fakat Başkomutan'ın kararını onaylayacağınızdan eminim. Bu yüzden, biz de Singapur'a dönüyoruz.»

Subaylar, hayâl kırıklıklarını ve kederlerini gizleyemediler. Brown ne gibi bir tepki gösterdiklerini öğrenmek için denizcilerin yemekhanesine koştu. Hepsi masaların başına oturmuşlardı; kimisinin gözleri yaşarmıştı. İçlerinde biri:

– «*Repulse* ile hep böyle oluyor,» dedi.

– «Olur şey değil. Bir uğursuzluk var bunda.»

Gerçekte, Phillips'i Singapur'a dönmek zorunda bırakan üç uçak Japonya'nın değildi; Müttefik uçaklarıydı. İngiliz gemilerini ya görmemişler, ya da görüp haber vermemişlerdi.

*
* *

Saygon'da geceyarısı olmuştu ve Tuğamiral Matsunaga cesaretinin kırıldığını hissediyordu. İngilizler'i bulup saldırmak üzere gönderdiği bütün uçaklar, Japon gemilerinden başkasını görmemişlerdi. Amiral da buna bakarak şu sonuca vardı: İlk verilen haber doğrudu, gemiler Singapur'da kalmışlardı. Bunun üzerine uçaklarını geri çağırdı.

*
* *

Prince of Wales'te, Philips'in kendi Kurmay Başkanı'ndan aldığı mesajda «Düşman, Kuantan'a çıkarma yaptı,» deniliyordu.

Kuantan, aşağı-yukarı dönüş yolu üzerindeydi ve Japonlar daha kuzeyde başka noktaları da işgal etmiş olduklarından, buranın savunulması ayrı bir önem taşıyordu.

10 Aralık gecesini, saat 0.52'de *Prince of Wales* yolunu değiştirerek batıya dümen kırdı ve saatte 25 mil hızla Kuantan'a doğru ilerlemeye başladı. Aslında, orada hiç kimse karaya çıkmamıştı.

Japon I 58 denizaltısı da aynı yönde ilerliyordu; saat 2.10'da, iki İngiliz zırhlısını Kuantan'ın 140 mil kuzeyinde gördü. Komutan, *Repulse*'ı hedef alarak mevzilendi ve önce iki, sonra da dört torpil savurdu. Hiçbiri hedefe isabet etmedi. Büyük gemi, olup bitenlerden habersiz, yoluna devam ediyordu.

«ÖYLE GÜZEL BİR GEMİYDİ Kİ!»

Guam'da

Ancak üçüncü günde savaş, Guam Adası'nın kıyılarına ulaştı. Wake Adası ile Filipinler arasında, yarı yolda bulunan bu Amerikan toprağı, Japon mandası altındaki küçük Tinian Adası'ndan hemen hemen görünmekteydi. Stratejik durumuna rağmen, burada tahkimat yapmak, hattâ bir liman kurmak için boşuna para harcamak gereksiz görülmüştü. Bu yüzden, Guam Adası'nın valisi olan Albay George McMillin'in emrinde sâdece sembolik bir kuvvet vardı. 430 deniz piyadesiyle 180 mahallî muhafız kuvvetinin elinde 1914-1918 savaşından kalma 13 adet *Lewis* ağır makineliyle 170 adet *Springfield* tüfeğı, 15 tane de *Browning* otomatik tüfeğı vardı.

10 Aralık günü, sabahın ikisinde muhafız Juan Perez, başkent Agana'nın birkaç kilometre doğusunda, kıyıda devriye geziyordu. Arkadaşlarıyla birlikte denizde tehdit saçan büyük gölgeler gördü. Sonra çıkarma gemilerinin suyu yarararak ilerlediklerini farkettiler. Perez, 'Browning' ile bir yayılım ateşini açtıktan sonra istilânın başladığını McMillin'e haber vermek için Agana'ya doğru koşmaya koyuldu.

O noktaya 400 Japon deniz piyadesi çıktı; gelen birliklerdeki diğer Japonlar da kıyının üç ayrı noktasına ayak basmış bulunuyorlardı. Toplam olarak 5400 asker, 9 taşıma gemisi, 4 destroyer, bir de mayın gemisi küçük adaya saldırarak ortalığı kırıp geçirmeye hazırlandılar.

Saat 4.30'da Agana'daki hükümet konağı yakınlarında nöbet beklemekte olan Perez, alandan bir gölgenin süzüldüğünü görünce ateş etti. Başka gölgeler de sığınacak yer bulmak için koşuştular; ateş şiddetlendi.

Şafağın ilk ışıkları ortalığı aydınlatırken, «*Geri çekilin!*» anlamında bir boru çaldı. Perez'le arkadaşları vali konağına sığındılar. Birisi:

– «Herkes başının çâresine baksın!» diye bağırdı.

Perez, boş otomatik tüfeğini bırakarak eline bir karabina aldı.

Saat 5.35'te bir klakson üç defa öttü: «*Ateş kes!*» demekti bu.

Konaktan Yarbay Giles çıktı. Perez binanın arkasına geçti ve sürüne sürüne bataklığa doğru ilerlemeye başladı. Binanın önünde, bir Japon subayı el-kol hareketleri yaparak Giles'i, yerlilerin haklarına saygı gösterileceğine, esirlerin de savaş kanunlarına göre muamele göreceklarine inandırmaya çalışıyordu.

Görünüşe göre, bu kanunlar iki ülkede aynı değildi. Albay McMillin teslim olmak için dışarıya çıkar çıkmaz, Japon askerleri elbiselerini çıkararak kendisini don-gömlek bıraktılar. «Guam Savaşı» sona ermişti. Amerikalılardan 17 asker ölmüş, buna karşılık Japonlar bir tek kayıp vermişlerdi.

Aynı gün şafak sökerken, Japonlar iki noktadan Luçon Adası'na çıkmaya hazırlanıyorlardı. Müfrezelerden birine komuta etmekte olan Albay Toru Tanaka, üç gün öncesinden, Formoza'dan ayrılalıdan beri düşmanın bir hava saldırısında bulunmasından korkmaktaydı. Herhangi bir şey olmaması, mucize sayılırdı. Komuta ettiği 2000 asker Aparri'ye çıkacaklar ve orada -havaalanı da olan- bir köprübaşı kuracaklardı.

Genç Yedek Teğmen Alvin Hadley, Aparri'de, deniz kıyısında durmuş, korkunç düşman donanmasının yaklaşışını seyrediyordu. Kendini savunmak için elinde sâdece üstünkörü eğitilmiş 200 Filipinli vardı. Postaneye koşarak 10000 Japon'un karaya çıkmak üzere olduklarını bildiren bir telgraf çekti. Cevap da hemen geldi: «*Karşı-saldırıya geçin, onları denize dökün.*»

Genç Hadley en akıllıca şeyi yaptı. Altı tane eski ağır makineli bir araya topladı, herbiri başka bir şiveyle konuşan askerlerine durumu el-kol işaretleriyle anlattı ve güneye doğru çekildi.

Vigan'daki ikinci köprübaşında, Japon müfrezesinin karşısında genç bir teğmen bile yoktu. Şehri kimse savunmuyordu, saldırganların işini yalnız fırtınalı deniz güçleştiriyordu. Fakat P 40 tipi uçağıyla gece keşfine çıkmış olan Teğmen Grant Mahoney, bu gemi topluluğunu saat 5.13'te gördü; hemen radyoyla alarm işareti verince, 47 dakika sonra, beş uçankale oraya geldi. Bu, onların savaşta ilk bombardıman görevleriydi, pilotlar şevk ve heyecan içindeydiler.

Uçak grubu arkalarında bembeyaz köpükler bırakarak giden taşıma gemilerinin üzerinde uçtu, beri yandan da açıktaki hafif kruvazörler, uçaksavarlardan çıkan alevlerle aydınlanmaktaydılar. Bombardıman uçakları ikinci defa geçtiler. Sonra P 40'lar çıkageldiler; çıkarma gemilerinin üzerine dalış yaparak bunları ağır makineli ateşiyle taradılar.

Savaşmak arzusuyla yanıp tutuşan, fakat uykusuzluktan bitkin hâlde olan pilotların kullandıkları eski P 35'ler de görüldü. Bunlardan 16'sı havalanmaya kalkışmıştı ama, yalnız 7'si uçabilmişti. Kruvazörlerle destroyerler kıyıya yaklaşırlarken 7 külüstür uçak, tehlikeyi hiçe sayarak pike yaptı. Birçok şalupa batırıldı, üç taşıma gemisinde de yangın çıktı. Küçük kafası ve sivri burnu yüzünden kendisine «*fare*» adı takılan Teğmen Marret, en büyük taşıma gemisine ağır makineliyle saldırı üzerine saldırı yapıyordu. Teknenin çevresinde dönüyor ve direklerin hizasına kadar gelip duruyordu. Gemi ansızın havaya uçtu, bir P 35'in kanatlarından birini de hasara uğrattı.

Bu yiğitçe saldırıya rağmen Japon kuvvetlerinin küllî kısmı öğleyin Vigan'da karaya çıkmıştı. Aynı anda Formoza'dan ardarda, dalgalar hâlinde gelen orta bombardıman uçakları gökyüzünden güney yönünde ilerliyorlardı.

Yirmi dakika sonra Manilla'nın kenar mahallelerinde, Brereton'un kurmayında alarm işareti veriliyordu. Haberalma subayı Yüzbaşı Allison Ind, iki günden beri ilk olarak başını masasına dayamış, uyurken, yardımcısı:

– «Geliyorlar! Hem de doğru üstümüze!» diye bağırdı.

İnd hemen uyandı:

– «Durum tehlikeli mi?» diye sordu.

– «Öyle görünüyor. Kuzeyden inen büyük bir birlik. Gelirken belki Clark üssü üzerinde dururlar ama, yollarına devam edecekler gibime geliyor. Bu sefer galiba kabak bizim başımıza patlayacak!»

Gerçekten, Japon uçakları üç ayrı saldırı grubu hâlinde yaklaşıyordu.

Saat 13.00'ten az önce 27 tane 'Bettie', Manilla'nın üzerinde uçarak bombalarını Nichols havaalanının binalarına savurdu. Hemen sonra da Zero uçakları, yerdeki uçaklara ağır makineliyle saldırdı. Devriye gezen Amerikan avcıları karşılık vermeye kalkıştılsa da ya düşürüldüler, ya da yakıt yokluğundan kendileri düşüp parçalandılar.

31'inci Piyade Alayı'nın rahibi olan Yüzbaşı Robert Taylor, biraz uzakta durmuş, saldırıyı seyrediyordu, ilk bombalar düşer düşmez sokaklardaki kalabalık paniğe kapıldı. Sonra canavar düdüklerinin, otomobil klaksonlarının gürültülerini, arabacıların bağırıışlarını bastırarak, Manilla'daki kiliselerin çanları çalmaya başladı. Taylor, kalabalığın yatıştığını görünce, çanların gereken mesajı yolladığını anladı: «*Sakin olun. Güveninizi yitirmeyin. Savaşta da, barışta da Tanrı, aynı Tanrı'dır.*»

*
* *

15 kilometre güneydoğuya doğru, Filipin 6'ncı Hava Grubu Komutanı Yüzbaşı Jesus Villamor, Manilla'nın çanlarını duydu. Kendisini izleyen pilotlarıyla birlikte hangarlara doğru koştu. 6 tane Zero avcı uçağı, üzerine doğru pike yapıyordu.

Villamor uçağına bindi, makinistler de güç belâ motoru işlettiler. Motorun ısınmasını bile beklemeden, gerçekten müzelik olan P 26 uçağına havalandırabildi. Tam ardında bir Zero görünce, âdeta havacı olduğuna üzüldü... Yalnızdı, korkmuştu, yaşayacak birkaç dakikası kaldığını biliyordu... Birdenbire alanın bitimindeki vadiye daldı. Zero hep ardındaydı. Villamor, cüretli bir «yalama» uçuş yaptı, sonra da birdenbire sağdan yükseldi. Japon peşini bırakmamıştı ama, Villamor'un içine güven gelmişti, iyi bir pilot olduğunu ve birkaç keskin dönüşten sonra Japon'un arkasına düşeceğini biliyordu.

1.500 metre yüksekte, meslek hayatının en keskin dönüşünü yaptı. Ne var ki Japon onu yine kolayca izledi. Villamor, çizdiği ardarda zikzaklara rağmen, kendisine saldıran Japon'dan bir türlü kurtulamadı. Beklenmedik bir şey olmazsa kurtulamayacağını da anladı.

Birdenbire önünde yüksek gerilimli bir elektrik kablosu gördü, onun altına daldı. P 26'nın yere düşüp parçalandığını sanan Japon, kendine başka bir kurban aramak için uzaklaştı. Villamor kurtulmuştu ama, sadece o an için.

27 bombardıman uçağından kurulu ikinci grubun Del Carmen alanına saldırması gerekiyordu. Fakat avcılar oradaki son P 45'leri de ağır makineliyle tahrip etmiş olduklarından, yapacak iş

kalmamıştı. Bu yüzden, uçak grubu ikinci derecedeki hedefine, Manilla yükleme limanına doğru yol alıyordu.

27 Nells'ten oluşan üçüncü grubun hedefi ise Cavite deniz üssüydü. Bombardıman saat 13.30' da başladı. 75'lik 9 top ateş açtı, fakat mermiler çok yükseklerle çıkabilen uçakların altında patlıyordu. Bombalar -mendireğin yanında patladığından- cephane deposuna isabet edemediyse de, tersaneye, elektrik santralına, dispansere, komutanlığa ve torpil deposuna düştü. Kontrol kulesinin askerleri öylesine şaşırmışlardı ki, bütün bombardıman süresince adetâ, taş kesildiler. Sonra yeni bir uçak dalgasının yaklaştığını gördüler. Gelenler, Manilla limanına saldıran ikinci grubun uçaklarıydı. Askerler birdenbire çevrelerinin cam kırıklarıyla dolu olduğunu farkettiler. Çabucak aşağıya indiler, gidip rıhtımın altında saklandılar.

Asya Filosu Komutanı Amiral Hart, Manilla'da bir binanın en üst katına çıkmış, kurmayının ihtiyatlı davranması için verdiği öğütlere aldırmadan Cavite üssünün tahrip edilmesini asık bir yüzle seyrediyordu. Şehrin başka bir noktasından da Life dergisinden bir gazeteci, Time dergisinden bir meslekdaşıyla birlikte Japonların hedeflerini nasıl bombaladıklarını dürbünle seyrediyordu. Görünüşe göre hedefe isabet etmeyen bir tek bomba bile yoktu.

Cavite'de, Tuğamiral Rockwell'in yâveri Teğmen Malcolm Champlin'in bindiği bir otomobil olanca hızıyla bombardıman bölgesine doğru gidiyordu.

Teğmen, tersanenin girişinde, köprünün yakınlarında, yaralı taşıyan birçok otomobille karşılaştı. Champlin'in önüsıra giden bir kamyon karşıdan gelen bir başka kamyonla çarpıştı. Teğmen koştu, iki Filipinli şoför, el-kol hareketleri yaparak birbirlerine küfürler savuruyorlardı. Champlin:

– «Susun be!» diye bağırdı.

Arabaların tamponlarının birbirine geçmiş olduğunu görünce, yaralıların kamyonlardan özel arabalara taşınmasını emretti. Kendisi de kamyonu atladi, yaralıların taşınmasına yardım etti. Kucağına aldığı son yaralı kan içindeydi; sâdece bir gözü sağlamdı. Filipinli sağlam gözünü açtı; Champlin'in rütbe işaretlerini görünce gülümsemeye çalıştı:

– «Teşekkür ederim, teğmenim! Teşekkür ederim!» diyebildi.

Sonra da korkunç bir gürültü çıkararak, teğmenin kollarında gevşeyiverdi. Ölmüştü!

Tersanede her taraf cayır cayır yanıyordu... Arabalar, sokaklarda yatanları çiğnememek için ağır ağır ilerliyorlardı... Teğmen, Komutanlık'ın yakınındaki küçük sığınağa doğru koştu. Orada Amiral Rockwell'i buldu; başında kasketi yoktu, gömleği kan içindeydi, o da yaralıları taşıyordu.

Elektrik santrali harap olduğundan bütün yangın söndürme sistemi de kullanılamaz hâle gelmişti. Amiral, Manilla'ya telefon ederek deniz suyu kullanabilecek bütün tulumbaların gönderilmesini istedi. Yüzü asıktı:

– «Yangını cephane deposuna erişmeden önce mutlaka durdurmak gerek,» dedi.

Rüzgâr birdenbire döndü, alevler gökyüzüne doğru yükselmeye başladı. Teğmen çevresine bakındı; en önemli binaların yerinde kömürleşmiş kirişler ve kül yığınları görölüyordu; bunların altında da 500 ölü yatıyordu.

*
* *

Filipinli pilot Jesus Villamor, 1.250 metre yükseklikte bulunduğu sırada ikinci saldırı grubunun Cavite'yi bombaladığını, sonra kuzeye doğru uzaklaştığını gördü.

Çıkabileceği en yüksek noktaya çıkıp Japon'ların yaklaşmasını bekledi. Sonra en baştaki uçağa doğru alçaldı; iki ağır makineliyle kısa bir yayılım ateşi açtı. Bombardıman uçağından koyu bir dumanın çıktığını ve uçağın döne döne düşüp kaybolduğunu farkedince şaşıtı kaldı.

Üç gözüpek pilot, Villamor'u izliyorlardı. Bunlardan biri, önündeki bombardıman uçağını mahmuzlamayı üç kere denediyse de, P 26 tipi uçağı çok yavaştı. Villamor'un düşürdüğü hâriç, bütün Japon uçakları sağ sâlim yollarına devam ettiler.

İkinci üzeri tersane hâlâ cayır cayır yanıyordu. Teğmen Champlin'le yanındaki gönüllü grubu, yanan bir depodan içleri gaz maskeleriyle dolu sandıkları çıkarıyorlardı. 700 sandık çıkardılar; tam bina çökerken kaçabildiler.

Champlin, adamlara teşekkür etti. İçlerinden biri:

– «Beni harp divanına vermişlerdi. Lehimde tanıklık eder misiniz?» diye sordu.

Champlin elinden geleni yapacağına söz verdi:

– «Ederim!»

Bunun üzerine ötekiler de sordular:

– «Bizim için de tanıklık edersiniz, değil mi ?»

Bunların hepsi bombardıman sırasında salıverilen mahpuslardı.

Üssün tamamı bir enkaz yığınının ibaretti. *Sealion* denizaltısının demirli bulunduğu yere bir bomba isabet etmiş; 200'ü aşkın torpido kullanılmaz hâle gelmişti. Asya Filosu Komutanı Amiral Hart, hasarı şöyle bir hesaplayınca Manilla'nın artık harekât üssü olarak işe yaramayacağına karar verdi. 2 destroyere, 3 torpidoya ve 2 mayın tarayıcıya güneye gitmeleri emrini verdi. Filipinler Filosu'ndan kala kala denizaltılar kalmıştı.

Gece olurken Manilla'da en inanılmayacak söylentiler dolaşmaya başladı: Amerika'lılar, Filipinler'i bırakıyorlarmış... Her yana Japon paraşütçüleri iniyormuş... Sabotajcılar içme suyu şebekesini tahrip ediyorlarmış... Casuslar, uçaklara yol göstermek için yerden aydınlatma fişekleri atıyorlarmış!...

Paraşütçülerle ilgili hikâyeler daha sabahtan başlamıştı. Pilotlarla süvariler, âdeta Arayat Dağı'nın yamaçlarını kalburdan geçiriyorlardı.

Vakit ilerledikçe, korku ve dehşet daha da artıyordu. Japon sanılan paraşütçüler aslında, tutuşmuş uçaklarından atlayan Amerikan pilotlarıydı.

Malaya'da

Bütün bunlar, savaşın bu üçüncü gününde, oradan 2500 kilometre güneybatıda, Malaya kıyıları açığında olup bitenlerin yanında hiç kalırdı.

158 denizaltısından şafak sökmeden önce alarm işareti alan Amiral Matsunaga'nın 10 keşif uçağı ile 96 bombardıman uçağı, boşu boşuna *Prince of Wales* ile *Repulse*'ı araştırıyorlardı.

İki zırhlı, Japonlar'dan 200 kilometre batıda, Kuantan açığında bulunuyordu. Limana doğru keşif yapmaya gönderilen *Express* destroyeri, Amiral Phillips'e işaretlerle şu mesajı ilettiler: «*Herşey, Londra'da bir pazar günü kadar sâkin.*» Japonlar'ın çıkarma yapacakları haberi, yine bir palavraydı.

Amiral Phillips, Singapur'a doğru yol almadan önce, şafak sökerken görülmüş olan bir römorkörle dört açık deniz şalupasına yaklaşıp onları daha yakından incelemeye karar verdi.

O sırada Japonlar, İngilizleri bulmaktan yana bütün umutlarını yitirmişlerdi. Saat 10.15'te, tam dönüş emri verileceği sırada keşif uçaklarından biri bulutlar arasından iki zırhlıyla destroyerleri gördü. Hemen Saygon'a haber saldı.

Saat 10.30'da, Kanoya grubundan, torpido taşıyan 27 uçağa gemilerin tam olarak nerede bulundukları radyoyla bildirildi. Bunlar hemen yol değiştirdiler ve 3.000 metre yüksekliğe çıktılar. Grubun üçüncü müfrezesinin komutanı olan Teğmen Haruki İki, bu yüzden uykusuzluğunu da açlığını da unuttu. Emrindeki 9 uçağın mürettebatını öyle iyi eğitmişti ki, bunlara «*Donanma uçaklarının şampiyonları*» deniliyordu.

Saat 10.50'de, Genzan grubunun ikinci müfrezesine komuta eden Teğmen Sadao Takai, Amiral'den İngiliz gemilerinin Kuantan'ın 70 deniz mili güneybatısında bulunduklarını bildiren şifreli bir mesaj aldı. Takai, maiyetindekilere alarm verdi ve yön değiştirdi. Birinci müfreme mesaj almamıştı ama, Takai'nin yön değiştirdiğini görünce onu izledi. Üçüncü müfreme ise çoktan üssüne dönmüştü. Şafak sökerken iki zırhlıya eşlik eden, fakat mazotu kalmadığı için Singapur'a gitmekte olan dördüncü destroyere 9 bomba atmışsa da, utanç verici bir başarısızlıkla karşılaşmış; bir tanesini olsun tutturamamıştı.

Gökyüzünde toplanan bulutların arasından deniz yer yer görünüyordu. Herkes, düşmanı ilk olarak görme şerefini kendisine maletmek istiyordu. Takai öyle sinirliydi ki elleri titriyordu ve çişini etmek ihtiyacıyla kıvranıyordu. Komutanlarının daha o sabah verdiği öğütleri hatırladı: «*Sâkin olun ve karnınızı sıkın.*»

İngilizler de savaşa hazırlanıyorlardı. Keşif uçakları görülmüş, yakın olan savaşın heyecanı bütün gemileri sarmıştı.

Repulse zırhlısında, C.B.S. radyosunun muhabiri Brown, topçuların, saldırıdan önce kâğıt oynarlarken, resmini çekiyordu. Geminin manevra yaptığı sırada, 800 metre ileride yol almakta olan *Prince of Wales*'i de yakalayıp fotoğrafını çekti.

– «Düşman uçakları yaklaşıyorlar. Mürettebat savaş postalarına!»

Muhabir güneye baktı. Saf hâlinde 9 uçak, 3700 metre kadar yükseklikten yaklaşıyordu. İşaret köprüsünün iskele yanındaydı; olduğu yerde adetâ taş kesilerek, yaklaşan bombaların irileştiklerini gördü. Birdenbire, 10 metre uzağında denizden bir su sütunu yükseliverdi; onu tepeden tırnağa ıslattı. İçgüdüsüne uyarak eğilirken, boğuk bir gürültü duyuldu; zırhlı titredi. Bir ses de ortalığı cınlattı:

– «Filika güvertesinde yangın var!»

Electra destroyerinde topçu Cain, bombardıman uçaklarının çok düzenli bir birlik hâlinde uçtuğunu görmüştü ama, fazla telâşlanmamış; tecrübelerine dayanarak şu sonuca varmıştı: Çok yüksekten yapılan bombardıman, zarardan çok korku verirdi. En iyi Alman pilotları bile hareket hâlindeki bir gemiye isâbet kaydedemiyorlardı...

Sonra da bombaların şaşırtıcı ve korkunç bir şaşmazlıkla hedefine yağmakta olduğunu gördü. 238 metre uzunluğundaki zırhlının etrafında, çepeçevre patlamalar oldu. Kocaman bir duman bulutuyla sudan bir duvar, *Repulse*'ı görünmez hâle soktu. Destroyerdeki mürettebat, şaşkınlıktan konuşamaz durumda, olup bitenleri seyrediyordu. *Repulse* yine göründü; güvertesinden kara bir duman yükseliyordu. *Electra*'daki bütün askerler, sevinçlerinden: «Hurra!» diye bağıldılar.

Savaş gemisinin ışıldağı yanıp sönerik işâret verdi:

– «İsâbet aldık... Biraz hasar var... Duruma çabucak hâkim olduk... Savaş gücümüz eksilmiş değil...»

Destroyerin mürettebatı yeniden sevinç gösterilerinde bulundu.

Kanoya grubunun üçüncü müfrezesinden Teğmen İki, savaş yerinden henüz 10 kilometre uzaktaydı ki, ilk bombardımanı gördü. Boğazı kupkuruydu. 9 arkadaşı da ardında sıralandı, öteki müfrezelerden 13 uçak, *Repulse*'a, doğru yol alıyorlardı. Bunun üzerine Teğmen İki, *Prince of Wales*'i torpillemeye hazırlanan öteki 5 uçağa katılmaya karar verdi. Damarları zonkladığı hâlde pike yaptı. Hedefine 8 kilometre kala, zırhlının kıç tarafında, daha sonra da baş tarafında birer korkunç patlama oldu. İki, o anda fikir değiştirdi, yolunu değiştirip kuzeye yöneldi; *Repulse*'a doğru ilerledi.

Prince of Wales, iskele tarafına 13 derece yatmış durumda saatte 15 mil kadar hızla ilerlemeye devam ediyordu. İskele yanındaki iki uskuruyla dümeni işlemez hâldeydi.

Gonzan grubunun birinci ve ikinci müfrezeleri de yaklaştılar. Teğmen Takai'nin kulaklarında şu sözler cınladı:

— «Saldırıya hazır ol! İleri!..»

Birinci müfreme önünden geçti, alçalmaya başladı.

Singapur, topu topu 200 kilometre uzaktaydı ama, havada bir tek avcı uçağı yoktu. Takai'ye öyle geldi ki, birinci müfreze uçaksavar ateşinin içine dalmaktadır. Yanında 3 destroyer bulunan büyük gemiye dürbünle baktı; üzerinden ince bir duman sütunu yükseliyordu. *Repulse*'dı bu, ama *Kongo* adlı Japon zırhlısını da andırıyordu. Takai, arkadaşlarının yaklaştıklarını görünce damarlarındaki kanın buz kesildiğini hissetti. Kendi gemilerinden birine mi saldıracaklardı yoksa? Takai duyduğu kaygıyı gözcüsüne de söyledi, o da titreye titreye cevap verdi:

– «Evet, ben do onu *Kongo*'ya, benzetiyorum!»

Takai şimdi ideal durumda, yâni 500 metre yükseklikteydi ama, karar veremiyordu. Bir daha bakınca kuşkusu kalmadı; Japon zırhlısı değildi! Düşmanı şaşırtmak için bulutların içinde bir dönüş yaparak yön değiştirdi. Birdenbire hedeften 2 kilometre uzakta, yine meydana çıktı.

Repulse'de boru çaldı, hoparlör gürledi:

– «Baraj ateşi!»

Zırhlının her topu, Takai'nin 9 torpido atan 9 uçağına karşı ateş püskürmeye başladı. Birisi, Brown'a:

– «Şu hergele Japonlara bak!» dedi.

Zâten gazetecinin yapacağı başka iş de yoktu. Topların kızıışan namlularında tenis topu iriliğinde boya kabarcıkları meydana geliyordu. Sabırsızlıklarından yerlerinde duramayan topçular, kan-ter içindeydiler. Brown, torpidoların birer birer düştüğünü gördü. Zırhlı, fil gibi, hantal hantal manevra yaparak, bütün torpidoları savuşturdu. Saldırı sona ermişti.

Yanındaki adam, Brown'a:

– «Yiğit herifler şu Japonlar,» dedi. «Gördüğüm en güzel saldırı bu!»

Brown, denizcinin hayatından pek memnun görüldüğünü ve düşmana karşı hiçbir hınc beslemediğini farkedip şaştı. Albay Tennant, komuta köprüsünde *Prince of Wales*'in «*Dümen tutmuyor!*» diye işaret verdiğini gördü. Amiral gemisine hasar derecesini sordu, ama, Phillips cevap vermedi. Sonra Albay, üstüne şu mesajı ilettili: «*Tanrı sayesinde şimdiye kadar 19 tane torpilden kurtulduk!*» Arkasından, «*bombaların yaptığı hasara hâkim olduklarını*» ekledi. *Repulse*, hâlâ savaşıacak durumdaydı. Fakat yan yatmakta olan *Prince of Wales*'in sesi soluğu çıkmıyordu. Tennant, kendi kendine sorup duruyordu: «*Acaba Amiral, saldırıyı Singapur'a haber verdi mi?*» Sonra da: Ne olur ne olmaz düşüncesiyle: «*Hava saldırısına uğradık!*» diye bir mesaj yolladı.

Singapur bunu saat 12.04'te aldı. Phillips'in sabahki, «*Limana tasarladığımdan daha erken döneceğim,*» yolundaki haberinden beri ilk mesajdı bu. 11 dakika sonra da altı *Buffalo* avcı uçağı havalanıyordu.

Albay Tennant boyuna sorular yağdırıyordu ama, Phillips'ten ses-soluk çıkmıyordu. Bunun üzerine amiral gemisine yaklaşıp yardımda bulunabilmek için hızını saatte yirmi mile indirmeye karar verdi. Tam o sırada da 9 torpido uçağı onlara doğru yol alıyordu. 6'sı sola, *Prince of Wales*'e doğru dalış yaptı; öteki 3 tanesi dosdoğru *Repulse*'in üzerine gitmek üzere yoluna devam etti. Tennant,

sancağa doğru dümen kırmaya başladı. Bir torpido uçaktan ayrıldı. Bir şey yapacak halde olmayan Tennant, onun düşüşünü seyretti. Kaçmak için manevra yapmaya kalkışsa, öteki iki torpidoya hedef olacaktı. Torpido geldi, geminin tam orta yerine çarptı.

Gemi iskele tarafına yatarken, Tennant:

– «Herkes sancak tarafına!» diye bağırdı.

Repulse bu isabetten sonra bile ciddî bir tehlike altında değildi; 25 mil hızla manevra yapma yeteneği vardı. Fakat daha korkunç bir saldırı hazırlanıyordu: Teğmen İki'nin 9 uçağı, zırhlının üzerine gidiyordu, İki, 400 metre yükseklikte birdenbire bulutlardan çıkıverdi. Uçaksavarların mermileri çevresine yayıldı. Bir ara yine yükselmeyi düşündü ama, daha çok yaklaşmak gerektiğini biliyordu. Denizin 40 metre üzerine kadar alçaldı. Karşısında *Repulse*'tan yükselmekte olan alevden bir duvar dikiliyordu; bunun içinden geçmek zorundaydı. Zırhlıya 500 metre uzaklıktan torpilini geminin enlemesine attı.

Derken kanatlarında delikler belirdi. Sola doğru sert bir dönüş yaparken gemi de sancağa döndü, bir süre paralel durumda kaldılar. Güverteye serilmiş yatan denizcileri görebiliyordu. Uçağın mürettebatı bunları ağır makineliyle tararken, bazı yüzler ondan yana döndü. Arkasında Assubay Momi'nin kullandığı ikinci uçak, ansızın patlayıverdi; büyük bir turuncu demet görünümü aldı. Üçüncüsü de Assubay Taue ile birlikte gidip denizin yüzüne çarptı. *Repulse*'ın pruvası iki patlamayla sarsıldı. İlk üç uçaktan ikisi hedefe isâbet kaydetmişlerdi. İki, öbür uçaklarını beklemek için hızla yükselirken zırhlıya üçüncü bir torpidonun vurduğunu gördü.

Electra destroyerindeki askerler, İki'nin attığı torpilin uçaktan ayrılıp *Repulse*'a doğru süzüldüğünü açık-seçik görmüşlerdi. Torpido gidip geminin baş tarafına vurdu; havaya muazzam bir su sütunu fışkırttı. Hemen hemen aynı anda, birkaç metre geride ikinci bir sütun yükseldi. Dayanacak yer ararken sendeleyen kör bir dev gibi, koca zırhlı da sebepsiz yere bir sancağa, bir iskeleye dümen kırıyordu.

İki'nin attığı torpido, *Repulse*'ın dümenini işlemez hâle getirmişti. Gemi şimdi sulara kapılmış, sürükleniyordu. Tennant, artık zırhlısının mahvolduğunu anlamıştı. İkisi iskeleden, biri sancaktan olmak üzere üç torpido daha geminin işini bitirdi.

Bir komutanın vereceği: «*Gemiye terkedin!*» emri, en üzücü emirlerden biridir ama, Tennant yapılacak hiçbir şey olmadığını biliyordu. Askerlerin geminin içinde hapis kalmalarını önlemek için, herkesi güverteye çıkarttı. Filikaların palamarları çözüldü...

Gemi, bir dakika içinde 30 derece iskeleye yatmıştı. Askerler can yeleklerini takıp düzenli biçimde güverteye sıralandılar. Tennant bunların sıkı disiplinine hayran oldu: Bu denizciler, savaşmaya can atıyorlar ve tam kendilerinden beklediği gibi davranıyorlardı.

Hoparlörde, çok sâkin bir sesle:

– «Gemiden ayrılmaya hazır ol!» dedi, sonra sözlerine ekledi: «Tanrı yardımcınız olsun!»

İşaret güvertesinde bulunan gazeteci Brown, bu inanılmaz soğukkanlılık karşısında şaşkına dönmüştü. Genç bir denizci, kendine yol açıp ilerlemeye çalıştı. Genç bir teğmen, onu tersleyerek:

– «Acelen ne ? Hepimiz aynı yere gidiyoruz!» diye homurdandı.

Bunun üzerine denizci, arkadaşlarını itip kakmaktan vazgeçti.

Yaralı koca tekne, adetâ: «*İyice alabora olayım mı, olmayayım mı?*» der gibiydi; sallanıp duruyordu. *Prince of Wales*, ileride, her yanından buhar püskürterek kımıltısız kalakalmıştı.

Askerler denize atlamaya başladılar. Brown, onsekiz yaşında genç bir Avustralyalının bir direğin tepesinden, 50 metre yükseklikten dalış yaptığını gördü. Bir başkası geminin bordasına çarparak hurdahaş oldu. Bir üçüncüsü doğru bacanın içine daldı. Oniki kadar deniz silâhendazı geminin pruvası boyunca kaydılar, fakat bir uskurun anaforuna kapılarak paramparça oldular.

Yükselmekte olan sular yüzünden birçoğu içerde hapis kaldı. 42 denizci, can havliyle bir 'yalancı baca'ya tırmandılar. Ne var ki bacanın bitiminde bir demir parmaklık vardı. Açık havadaydılar ama bir demir kafesin içinde mahpustular.

Gemi 70 derece yana yatınca, Tennant, subaylarına:

– «Eh, baylar, sanırım gitme zamanı geldi artık,» dedi.

– «Siz de gelecek misiniz?» diye sordular.

Komutan:

– «Hadi, çabuk olun! Vakit kalmadı!» diye cevap verdi.

Kendileriyle birlikte gelmesi için yalvardılar; komutanın gemisinden ayrılmak istemediğini görünce, onu güvertede ittiler. Tennant, olanca gücüyle küpeşteye yapıştıysa da, subaylar onu da kendileriyle birlikte sürüklediler.

Saat 12.33'de gemi alabora oldu. Brown, kendini teknenin üzerinde buldu. Ne yapacağını hâlâ bilemiyordu. Birisi yanından kaydı, yavaşça suya girdi. Brown da doğrulup atladı. Fotoğraf makinesi hâlâ omuzunda çaprazlama asılıydı. Sıcak, yağlı suya erişince içgüdüsüne uyarak saatine baktı: 12.35'ti. Gözleri mazottan yandığı hâlde, *Repulse*'ın provasının gökyüzünde bir kilisenin çan kulesi gibi yükseldiğini gördü.

1.600 metre yükseklikte, Teğmen İki, gözlerine inanamıyordu: Deniz devinin burnu, kendisinden yana dikiliydi. Sonra ağır ağır ortadan kayboldu. Heyecanı son noktaya ulaşan İki, ünlü savaş nârasını attı; mürettebat da bunu hemen tekrarladı:

– «Banzai! Banzai!»(*)

(*) «**Zafer! Zafer!**»

Kollarını sallamak için komuta âletlerini bıraktı; bombardıman uçağı denize doğru pike yapmaya başladı. İki, uçağı doğrulttu, şarap içme emri verdi. Uçaktakilerin hepsi zaferlerinin şerefine kadeh

kaldırdılar. Altlarında uçsuz bucaksız denizin üzerinde binlerce küçük nokta yüzüyordu. İki destroyer, onları toplamak için ağır ağır yol alıyordu.

Brown, bulduğu tahta parçasına tutunmuş; yağlı suyun içinde çabalayıp duruyor ve kendi kendine: «*Bütün bunları hatırlamam gerek,*» diyordu. Sonra: «*Neye yarar canım? Nasıl olsa bu felâketten yakayı kurtaramayacağım,!*» diye düşündü. Bitkindi; kendini bırakarak bir sala doğru sürüklendi. Fakat üstünde o kadar çok insan vardı ki, sala tırmanmaya kalkışmadı bile. Genç bir deniz piyadesi ona yardım ederken:

– «Allah! Allah!» diye bağırdı. «Fotoğraf makineniz hâlâ yanınızda, ha?»

Yolcular, yüzen sığınaklarının üzerinde eski, romantik bir İrlanda şarkısı söylemeye başladılar. Sonra İki'nin uçakları gelip başlarının üzerinde homurdandı:

– «Hepimizi kurşun yağmuruna tutacaklar!»

– «Suya dalalım!»

Brown, suya atarsa bir daha hiç çıkamayacağını biliyordu; salda kaldı. Japonlar, onlara aldırış etmeden kuzeye doğru yollarına devam ettiler. Kazâzedeler: «*Cephaneleri kalmamış galiba,*» diye düşündüler. Fakat Teğmen İki, yanındaki mermilerin pek azını harcamıştı; sağ kalanları kurşun yağmuruna tutmak da aklının kenarından bile geçmemişti. İngilizler, askerî geleneğe sonuna kadar uyup yiğitçe savaşmışlardı. Başlamakta olan savaşta, henüz iki taraf da mert davranıyordu. Fakat çok geçmeden, bugün canı bağışlanan düşmanın yarın öldürebileceğini öğreneceklerdi.

Saat 12.41... Beş torpido yiyen ve tehlikeli biçimde yan yatan *Prince of Wales*, zar-zor ilerleyebiliyordu. 9 bombardıman uçağından kurulu yeni bir grup yaklaştı. Bütün uçaksavar topları atışa geçtilerse de başarı elde edemediler. Saat 12.44'te bombalar düşmeye başladı. 4 tanesi hedefin dört yanına düştü; bir tanesi de tam ortasına isabet etti.

35.000 tonluk zırhlı, yediği darbeyle sendeler gibi oldu. *Express* destroyeri, yaralının sancak tarafından yer almak için olanca hızıyla koştu. Albay Leach, bütün yaralılarla geminin yürütülmesi için gerekli olmayan herkesin destroyere taşınmasını emretti.

Komuta köprüsünde «Parmak Çocuk» Phillips, herşeye rağmen gemiyi kurtarmaya kararlıydı:

— «*Express'e* söyleyin, Singapur'a alarm versin de bize birkaç römorkör göndersinler,» dedi.

Fakat *Prince of Wales* öldürücü bir yara almıştı. Birkaç dakika sonra batmaya başladı. Üst güverteyi dalgalar yalıyordu. Leach gemiyi terketme emrini verdi; kendisi de gidenleri selâmlamak için Phillips'le birlikte kaldı:

– «Yine görüşürüz inşallah! Hepinize teşekkürler! Yolunuz açık olsun! Tanrı da sizleri korusun!» diye bağııyordu.

Prince of Wales, saat 13.19'da birdenbire iskeleye doğru takla attı. Küçük Amiralle Albay Leach de onunla birlikte kayboldular. Bir dakika sonra İngiliz donanmasının çok övündüğü bu gemi sulara

gömölüyor, son âna kadar sadık bir dost gibi yanından ayrılmayan Express destroyerini de az kalsın ölüme sürüklüyordu.

Prince of Wales kaybolduğu sırada Singapur'dan yola çıkan altı *Buffalo* uçağı da zar-zor gelebildiler. Görünürde bir tek Japon yoktu. Heyecandan allak bullak olan Yüzbaşı Vigors, yüzlerce askerin yüzmekte olduğu suya sürtünürcesine alçaktan uçtu. Askerler kollarını salladılar «İşler yolunda» anlamına başparmaklarını havaya kaldırdılar. Vigors, Dunkerque'ten ve Londra üzerine yapılan gece akınlarından beri felâketin ne demek olduğunu biliyordu ama, hiçbir zaman böyle sarsılmaz bir azim karşısında bulunmamıştı. Sağ kalanların yüzlerini daha iyi görmek için iyice alçaldı. Bunlar her an boğulabilirler ya da kurşun yağmuruna tutulabilirlerdi. Oysa yine dostça işaretler yapıyorlar, plajda denize giren insanlar gibi şakalaşıyorlardı.

Electra destroyerinin mürettebatı için böyle bir facia yeni bir şey değildi. Almanların *Bismarck* zırhlısı İngilizler'in *Hood* zırhlısını batırdığı zaman o da oradaydı. Komutanı, olup bitenlerin hemen Singapur'a haber verdi. Fakat üzerinden *'Buffalo'*ların uçtuğunu görünce kendi kendine: «*Amiral Phillips niçin daha önce bir hava korunması istemedi acaba?*» diye sormaktan da kendini alamadı.

Belki de, birinci red cevabından sonra uçak yardımını nasıl olsa elde edemeyeceğini düşünmüştü. Japon'ların Malaya'da ilerleyişleri yüzünden kuzeydeki havaalanlarının kullanılmaz hâlde olduklarını biliyordu. Radyosunu çalıştırıp sessizliği bozarak bulunduğu mevki belli etmek istememiş de olabilirdi. Onun bu tehlikeyi iyice farketdiği biliniyordu. Muhakkak olan şu ki, artık bu soruların cevabını hiç kimse, hiçbir zaman bilemeyecekti. *Prince of Wales*'in bütün subayları gemide kalıp «Parmak Çocuk» ve Albay Leach ile birlikte sulara gömüldüler.

*
* *

Tegmen İki, Saygon yakınındaki üssüne yaklaşıyordu. Arkadaşları Momoi ile Taue'nin ölümleri neşesine gölge düşürtmüştü. *Repulse*'a isabet kaydettiğinden emindi ama, ilk iki bombayı arkadaşlarının attıklarını söyledi. Bu, onlar için yapabileceği küçücük bir fedakârlıktı.

Japon havacıları alana gelince uçaklarından çıkarılarak omuzlarda taşındılar. Grup komutanının yüzü, keyfinden ıslıl ıslıldı, İki'yi kucaklayıp öptü. Havalanmadan az önce, adamlarına:

– «Tokyo'daki Yasukuni tapınağında buluşuruz inşallah. O zamana kadar ölesiye savaşacağız.» demişti. Askerleri de, geride kalanlar da hiçbir üzüntü ve pişmanlık bırakmayacak tarzda savaşacaklarına andıçmışlar ve sözlerinde durmuşlardı.

İki'nin pilotlarından biri, kendisine yaklaşıp itiraf etti:

– «Saldırı için pike yaptığımız sırada torpidoyu atmaktan çekindim. Öyle güzel gemiydi ki!..»

*
* *

Singapur'da *Express*, *Vampire* ve *Electra* destroyerleri, kurtulan 2.081 kişiyi karaya çıkarıyorlardı. Hemen en olmayacak söylentiler dolaşmaya başladı: Uçak gemilerinden havalanan bin kadar Japon bombardıman uçağı ansızın çıkagelmiş, iki zırhlıyı tahrip etmişti.

Bu felâket haberi bütün sömürge için çok üzücü olmuştu. Zira filonun bir tek seferde yok edilmiş olduğu anlamı çıkıyordu. Donanma yetkililerinin çoğu, teknelerin uçak taşıma gemilerinden gelen uçaklarca batırıldığına inanıyorlardı. Japonların değerlerinden hâlâ şüphe eden başkaları ise *Bismarck*'ın eşi olan Alman *Tirpitz* zırhlısının da harekâta katılmış olacağı iddiasındaydılar.

Hava Vismareşali Pulford, allak bullak olmuştu. Birçok çocukluk arkadaşı, iki gemiyle birlikte batmıştı; Albay Tennant'ı görünce ona şöyle dedi:

– «Beni bundan sorumlu tutmazsınız inşallah. Nerede olduğunuzu bile bilmiyordum.»

Uzak-Doğu Kuvvetleri Başkomutanı'nın isteği üzerine Churchill'in özel temsilcisi Duff-Cooper, o akşam radyoda bir konuşma yaptı:

— «*Prince of Wales* ile *Repulse*'ı kaybetmiş olmamız cesaretimizi kırmamalı, tersine, savaşmak ve uğradığımız kayıpların öcünü almak için bizde yılmaz bir azim uyandırmalıdır,» dedi.

Fakat bu sözler Singapur halkını fazla etkilemedi. Mademki adı «yenilmez»e, «yokolmaz»a çıkan zırhlılar batmıştı, kale de -iddia edildiği gibi- zaptedilebilirdi.

Tokyo'da da haberler herkesi şaşırttı. Eski denizciler buna inanamıyorlardı. Onlara göre, hareket hâlindeki büyük savaş gemilerini uçaklar *batıramazdı*. Buna karşılık genç havacılar sevinçlerinden kaplarına sığamıyorlardı. Görüşlerinin doğruluğunu ispatlamışlar, topu topu da birkaç uçak kaybetmişlerdi.

*
* *

Aynı gün, 10 Aralık sabahı İngiltere'de Winston Churchill henüz yatağındaydı. Kalkmadan önce telgrafları gözden geçiriyordu. Telefon çaldı. Ahizeyi kaldırınca, Amirallik Birinci Lordu Sir Dudley Pound:

– «Sayın Başbakan, size şunu haber vereyim ki...» diye söze başladı.

Pound öksürmek için duraladı, sonra boğazına bir şey tıkanmış gibi devam etti :

– «...bir hava saldırısı sonucu *Prince of Wales* ile *Repulse*, ikisi birden batırıldı.»

Churchill çok üzülmüştü. Savaşın en sert darbelerinden birini yemiş bulunuyordu.

*
* *

Ertesi sabah şafak sökerken, Teğmen İki, denizin üzerinden uçtu. Dev zırhlıların suların dibinde yatmakta oldukları yerin üzerinden geçerken, denize çiçek demetleri attı.

İKİNCİ BÖLÜM

İSTİLÂ

ÖLDÜRÜCÜ BEKLEYİŞ

Wake Adası'nda

11 Aralık günü, sabahın 1.50'sinde 11 Japon gemisi Pasifik'in ortasındaki Amerikan ileri karakolu olan Wake mercan adasına ihtiyatlı ihtiyatlı yaklaşıyordu. *Yubari* hafif kruvazöründen, 6 destroyerden, 2 devriye gemisinden ve içlerinde 560 deniz piyadesi bulunan 2 taşıma gemisinden oluşan konvoy, kıyıdan 8 kilometre açıkta durdu. Her devriye gemisi denize içinde silâhlı 80 asker bulunan bir çıkarma gemisi indirdi. Taşıma gemileri de bordalarından filikalar indirmeye başladıysa da -dalgaların bunları hızla tekneye çarptığından- hepsini yine yukarıya çekmek gerekti. Amiral Sadamiçi bu tersliği haber alınca karaya çıkmak için güneşin doğmasını bekledi.

Amiral gemisi *Yubari* ile 4 destroyer saat 3.00'ten az önce adaya yaklaştılar. Haberalma servislerinin bildirdiğine göre, Wake'e yapılan bombardımanlar sonucunda topların en azından yarısı kullanılamaz hâle gelmiş, hava savunması diye bir şey de kalmamıştı. Kajioka da geri kalanları bombardıman etmeye karar verdi. Kıyıda hayat eseri yoktu. Amiral: «*Düşman her zamanki gibi uyuyor galiba!*» diye düşündü.

*
* *

Fakat Amiral aldanyordu. Amerika'lılar pekâlâ da alarm halindeydiler. Ufak-tefek komutan James Devereux, gere dürbünüyle denizi inceliyordu. Adanın yapısı, savunulmasını epey güçleştiriyordu. Bu mercan adası, «V» biçimindeydi, kuzeybatıya doğru açılan, aşağı yukarı 8 kilometre uzunlukta iki dili vardı; bunlar da kanallarla ayrılmıştı ve böylece üç küçük ada meydana geliyordu. Topraklarının yüzölçümü, 6 kilometrekareden fazla değildi.

Her taraf çıplak ve düzlüktü. Adanın doruğu 6 metre yükseklikteydi; orada yalnız birkaç bodur ağaç vardı.

Devereux, başlamak üzere olan istilâya karşı kendini savunmak için, 127'lik 6 topunun ancak 4'ünden yararlanabilirdi. Bunlar da bombardımanlarda kısmen hasar görmüştü.

Küçük komutan, V'nin burnuyla kollardan birinin bitimindeki savunma tesislerinin başında bulunan teğmenleri, Barninger ile McAlister'i telefonla aradı:

– «Benden emir almadıkça ateş etmek yasak,» dedi.

Sonra 1500 metre uzunluğundaki küçük pistte dizilmiş deniz piyadeleri uçaklarından sorumlu olan komutan Putnam'ı çağırdı:

– «Havalanabilecek durumda kaç uçak var elinizde?» diye sordu.

– «Dört.»

– «Ben ateş açmadıkça havalanayım demeyin. Onları üzerime çekmeye çalışıyorum, uçaklarınız herşeyi berbat edebilir.»

– «Tamam. İyi şanslar.»

Yubari, günün ilk ışıklarıyla birlikte, peşinde destroyerler olduğu hâlde üçgenin ucuna doğru yol almaya başladı. 7000 metre kala dümen kırdı ve kıyı boyunca ilerledi. Beş gemi, saat 5.30'da ateş açtı. *Yubari*, kolun ucuna gelince geri dönüp ters yönde ilerlemeye ve bombardımana devam etti; bu sefer kıyıya biraz daha yakındı. Bir kere de 6000 metre uzaktan geçti. Herşey tam bir sessizlik içindeydi; Amiral Kajioka da Wake'deki topların kesin olarak tahrip edildiğinden emindi.

Adada, Devereux'nün telefonu itirazlarla çınlıyordu. Muhabere onbaşısı Brown, kendisiyle konuşanlara:

– «Komutandan emir almadıkça ateş açmayın !» demekle yetiniyordu.

Teğmenlerden biri bağırdı:

– «Peki, ama bu adam neyi bekliyor yahu? Onlara bir kerecik ateş edemedi ezdirmeyi mi istiyor yâni?»

Fakat komutan, Japonlar geçtikçe hiç istifini bozmuyor; biraz daha yaklaşmalarını bekliyordu. Saat 6.10'da Barninger'in toplarından en fazla 4500 metre uzaktaydılar.

Devereux komutunu verdi:

– «Ateş!»,

Barninger'in bataryası gümbürdedi. *Yubari* ilk salvoda zikzaklar yaparak açık denize doğru yollandıysa da sonraki salvonun çemberi içinde kaldı.

Destroyerler hızlandılar, amiral gemisini korumak için bir duman perdesi yaratmaya çalıştılar. Beri yandan McAlister de *Hayate* destroyerine ateş açtı. Üçüncü salvoda kalın bir duman bulutu gemiyi büsbütün gizledi. Duman dağıldığında, destroyer yoktu artık.

Topçular taşkın sevinç gösterilerine başladılar. Bir subay:

– «Kesin artık!» diye bağırdı. «Toplarınızın başına dönün. Nerede sanıyorsunuz kendinizi? Futbol maçında filân mı?»

Saat 6.15'te Putnam'la 4 uçağı, adanın 5000 metre kadar üstündeydiler ve bir uçak gemisinde üslenen uçakların hava saldırısına geçmelerini bekliyorlardı.

Putnam, radyo ile pilotlarına:

– «Havada hiç Japon yok galiba,» dedi. «inelim de eğlenelim biraz.»

Bulutları aştıktan sonra içerisinde bulunduğu *Wildcat* uçağı Japonların uçaksavar ateşiyle karşılaştıysa da inmeye devam etti. 1000 metrede bir destroyerin üzerine pike yaptı. Ellişer kiloluk iki bombasını 450 metre yükseklikten attı fakat hedefin 200 metre ötesine düştüler.

Bir başka destroyere doğru dalış yaptı. Komuta köprüsündeki camlar yerinden çıkarılmamıştı, güneşte parılıyordu. Güvertenin hizasına kadar inen Putnam, komuta köprüsünün üzerine doğru gitti, 4 ağır makineliyle birden ateş etti. Cam kırıkları gökkuşağı gibi ışıldıyordu. Cephanesi bitince, ikmâl yapmak üzere geri döndü.

Kajioka'nın emrindeki müdahale birliği, bombalarla obüslerden kurtulmak için umutsuzca zikzaklar çiziyordu. Bir *Wildcat* uçağı *Yubari*'nin üstüne kadar inip güverteyi ağır makineliyle taradı; az kalsın Amiral'i de tarıyordu. Kajioka çekilme emrini verdi; filo da peşinde hep o 4 uçak, güneye doğru uzaklaştı.

Saat 7.35'te dördüncü seferine çıkmış olan Putnam, konvoyun gerisinde güçlkle yol almakta olan *Kisaragi* destroyerini gördü. «*Acaba yaralı destroyerin işini bitirsem mi, yoksa kruvazörle mi uğraşsam?*» Diye düşünerek biraz yavaşladı. Tam o sırada *Kisaragi* ateşten bir top gibi patlayıp havaya uçuverdi. Saat 1.42'de, onun bulunduğu yerde sâdece pırıltılı hârelerle bomboş uzayıp giden Okyanus görülüyordu. Putnam'dan önce gelenlerden birisi, herhalde bir bomba isâbet ettirmiş olacaktı; çıkan yangın da cephaneliğe yayılmıştı.

Birinci 'Wake Savaşı' sona ermişti. Ufukta gemiden eser yoktu. Devereux'nün komuta postasında durum yine sâkinleşmişti. Bilanço, şarapnel isâbeti alan üç hafif yaralıdan ibâretti. Küçük komutan merak ediyordu: Japonların niçin hava desteği yoktu? Niçin daha çok yaklaşarak bombardıman etmemişlerdi? Niçin çıkarma gemileriyle karaya asker yollamamışlardı ?

Telefondaki er:

– «Epey hareketli bir gün geçirdik komutanım, öyle değil mi?» diyordu.

Devereux kaygılı kaygılı başını salladı. Daha şimdiden, gelecek saldırıyı düşünüyordu.

Filipinler'de

O sabah Manilla'da büyük bir telâş vardı. Geceleyin Lingayen Körfezi'nde büyük bir savaş olduğu söylentisi dolaşıyordu. Japon istilâ kuvvetleri nihayet karaya çıkmaya karar vermişlerdi ama, 21'inci Filipin Tümeni gemilerden çoğunu batırmıştı. Körfezin sularında boğulmuş insanlar yüzüyor, kıyılarda da Japon cesetlerine rastlanıyordu.

Life dergisinin foto muhabiri Carl Mydans, savaşın olanca hızıyla devam ettiğini öğrenince hemen oraya koştu. Ne var ki öğleye doğru geldi ve kıyıyı bomboş buldu. Yalnız silâhlarına gelişi-güzel dayanmış birkaç Filipinli asker vardı.

Bir Amerika'lı komutan, gülümseyerek sordu:

– «Ceset mi arıyorsunuz?»

– «Karargâhta öyle bir söylenti var da... Burada, savaşın en civcivli yerindeymişsiniz siz.»

Komutan anlattı:

– «Kıyının yakınında geceyarısına doğru kara gölgeler gördük. Bir batarya ateş açtı, kısa süre içinde de toptan tabancaya kadar bütün ateşli silâhlar aydınlatma fişegi atmaya başladı; Lingayen Körfezi gündüz gibi aydınlandı.»

Hepsi bu kadardı! «*Büyük Lingayen Savaşı*,» diye adlandırılan olaya yol açan şey, keşif görevi yapan küçük bir Japon botuydu. Sağlam olarak kurtulmuştu: «*Onbir gün sonra yapılması öngörülen çıkarma, 60 kilometre daha kuzeyde yapılmalı; zira orada kıyı savunması diye bir şey yok.*» diye rapor vermiş olmalıydı.

MacArthur, iki gün sonra Washington'dan ferahlatıcı haberler alıyordu: General Marshall'ın isteği üzerine ilkin Manilla'ya yollanacakken sonradan Hawaii'ye gitmek üzere yolunu değiştiren *Pensacola* konvoyu yine Filipinler'e gönderilmişti. Getirmekte olduğu toplara, uçaklara ve askerlere büyük ihtiyaç vardı, fakat konvoy önce Avustralya'daki Brisbane limanına uğrayacaktı.

Washington'daki havanın böyle birdenbire değişmesine pek sevinen MacArthur, hemen Asya Filosu Komutanı Amiral Hart'la görüştü. MacArthur'un gelişinden, Temmuz'dan beri iki komutan arasında çeşitli anlaşmazlıklar çıkmıştı. Son bozgunlar dolayısıyla görüş ayrılıkları daha da derinleşmişti. Amiral, MacArthur'un heyecanını epey soğuttu:

– «Konvoyun Avustralya'dan buraya getirilebileceğini sanmam,» dedi. «Bana kalırsa, gemiler daha Brisbane limanından ayrılmadan Japonlar, Filipinler'i iyice abluka edecekler.»

Hart, MacArthur'da adaların düşman eline düşmeye mahkûm bulunduğu yolunda bir izlenim uyandırdı.

MacArthur'u hiçbir şey bundan daha çok kızdıramazdı. Bu 'bozguncu' davranışa çok içerlemişti; hemen Marshall'a şu telgrafı çekti:

«*Batı Pasifik'in kurtarılması gerekiyorsa, burada ve hemen kurtarılmalıdır.*»

Hiçbir Amerika'lı Filipinli'lerin ahlâkıyla yeteneklerini MacArthur'dan daha iyi bilemezdi. Babası da generaldi ve adaların ilk askerî valisi olmuştu. Oğlu orada aralıksız on yıl teğmen, sonra tuğgeneral ve başkomutan, son olarak da Başkan Quezon'un askerî danışmanı olarak görev yapmıştı.

MacArthur çok eleştiriliyordu. Filipinliler onu, oybirliğiyle yaşayan en büyük insan sayıyorlardı ama, emri altında hizmet edenler, onu başka türlü görüyorlardı. Albay Hugh Casey gibi en yakını olanlar: «*Onun kafasının içinde, hesap makinesi kadar doğru işleyen bir fotoğraf makinesi var,*» diyorlardı. Kurmayı, onu çağının en seçkin askerî şeflerinden biri saymaktaydı. Aleyhinde olanlar ise -ki genellikle bunların kendisiyle az temasları vardı- onda: «*Dünyanın merkezi benim!*» diyen bencil bir karakter bulunduğunu ileri sürmekteydiler; onlara göre, yanındaki kurmay heyeti de pek o kadar değerli değildi, özellikle şef çevresinde bir efsane yaratmakla uğraşıyorlardı. Kasketinin orijinal

biçimini, özenle taranmış seyrek saçlarını, mısır koçanından yapılma piposunu ve geniş çene kemiklerini gülünç buluyorlardı.

Mac Arthur, Marshall'a şunu anlatmıştı:

– «Filipinliler, Amerikalıların durumdan umudu kestiklerini anlar anlamaz, çevremde herşey yıkılacaktır. Filipinlerdeki harekât alanında ya zafer, ya da yenilgi kararı verilecektir.»

General, Washington'a stratejisini yeniden gözden geçirmesi ve Japon ilerleyişini durdurmak için kendisine hemen yeterli hava kuvveti göndermesi için çok yalvarmış:

– «Filipinleri kurtarmak için, imâl edilen bütün uçaklarla malzemenin hepsi buraya gönderilse yeridir,» demişti.

14 Aralık günü, adalardaki gerginlik daha da arttı. Luçon Adası'nın güney ucundaki Legaspi'ye yeni bir Japon çıkarması yapıldığı haberi doğrulandı. MacArthur, haklı olarak, Vigan ve Aparri'ye karşı olduğu gibi, şimdi de ufak çapta bir harekâtın söz konusu olduğunu düşündü. Şimdi, artık gecikmeyecek olan kuvvetleri bekleyerek kımıldamadı bile. Gazetecilere:

– «Temel taktik, düşman savaşa iyice girişinceye kadar kuvvetleri sağlam olarak elde tutmaktan ibarettir,» dedi.

Fakat Manilla'da, çok kimse çıkarmanın en önemli safhasının gerçekleşmiş olduğunu düşünüyordu; zira gazeteler, Lingayen Körfezi'ndeki büyük çarpışmayla ilgili -sözde doğru haberlere dayanan- olayları anlatmaya devam ediyorlardı. Hattâ MacArthur'un basın danışmanı düşmanın körfeze yapmaya kalkıştığı çıkarmanın bir Filipin tümenince püskürtüldüğünü gazetecilere bildirerek basının bu yayınlarını bir bakıma doğrulamıştı.

Arkadaşları bu büyük zaferi bildirmeye koşarlarken, Life'ın muhabiri Carl Mydans, basın subayını bir kenara çekerek:

– «Ben ordaydım,» dedi. «Hiçbir şey olmamış.»

Subay az önce okuduğu bildiriye gösterdi:

– «İyi ama, bunda öyle yazmıyor,» diye cevap verdi.

Gazeteci: «*Bu savaşta da insan hep yalan-yanlış haberler alıyor, olur şey değil,*» diye düşündü. Öteki gazeteciler şehirde oturuyorlar, bildirileri gazetelerine ulaştırmakla yetiniyorlardı. Fakat bundan dolayı yalnız onları sorumlu tutmak haksızlık olurdu. Çünkü hiçbir şey organize edilmemişti; gazeteleri de gidip olayları yerinde görmeleri için muhabirlere herhangi bir baskı yapmıyordu.

Bir başka yalan haber de Japonları pek güldürmüştü: Japonlar, *Haruna* adlı zırhlılarının 10 Aralık'ta, Appari'de Yüzbaşı Kelly tarafından batırıldığını haber almışlardı. En akıl almaz hikâyeler, biçim değiştirerek yayıldıkça yayılıyordu. İşin içyüzü şuydu: Kelly, uçankalesiyle giderken Appari açıklarında büyük bir gemi görmüş: '*Bu bir zırhlı olsa gerek,*' diye düşünmüştü. Sonra da 300'er kiloluk üç bomba atmıştı. Üçüncü bomba bacadan girmiş, gemi de koyu bir duman içinde kaybolmuştu.

Haruna'yı batırdığına inanan Kelly, Clark Field'e dönmüş; Luçon Adası üzerinde de bir Japon 'Zero' uçağı tarafından düşürülmüştü.

Kelly, bildiride adının geçmesine hak kazanmış, böylece ikinci Dünya Savaşı'nın birinci kahramanı hâline gelmişti. Heyecanlı haberlere susamış olan gazetecilerin halkın hoşlanacağı biçimde uydurdıkları hikâyelerden biri, onu «*ilk intihar uçağı pilotu*» haline sokuyordu.

Gerçekte ise *Haruna* oradan 2000 kilometre uzaktaydı ve o sırada Filipinler'in yakınında hiçbir büyük savaş gemisinin dolaştığı yoktu. Bu, herhalde büyük bir taşıma gemisiydi; fakat ne batırılmış, ne de hattâ hasar görmüştü.

Washington'da

14 Aralık sabahı, «*Lingayen Körfezi'ndeki savaş*» hikâyesi bütün Amerikan gazetelerinin sütunlarını dolduruyor, hepsi de bunu okuyucularına büyük bir zafer olarak sunuyorlardı. Üç gün süren çarpışmadan, bir teki bile kıyıya ulaşamayan 154 düşman teknesinin batırıldığından sözediliyordu.

Halk böylece ferahlarken, General Marshall da yeni terfi etmiş olan Dwight D. Eisenhower adındaki tuğgeneralı kabul ediyordu. Tuğgeneral, Kurmay Başkanı olduğu 3'üncü Ordu'dan gelmekteydi ve Washington'daki yeni görevinin ne olacağı hakkında hiç fikri yoktu.

Marshall, ona Pasifik'in batısındaki durumu ana hatlarıyla anlattıktan sonra damdan düşercesine sordu:

– «Şimdi bizim ne yapmamız gerekir?»

Eisenhower, Filipinler'de, MacArthur'un kurmayında dört yıl bulunmuştu ve meselenin ne kadar çetrefil olduğunu biliyordu. Birkaç gün düşünmek için izin istedi. Gerçek, cesaret kırıcıydı. Pasifik Filosu'ndan arta kalan birlikler, kendilerini Filipinler'de tehlikeye atmaya cesaret edemiyorlardı; Donanma yeni baştan kurulmadıkça da oraya yeterince takviye gönderilemeyecekti.

17 Aralık günü, Eisenhower yine Marshall'ı görmeye gitti:

– «Generalim,» dedi. «Biz daha uzun süre oraya takviye gönderemeyiz; eğer düşman büyük kuvvetlerle saldırırsa, garnizon, bizim damla damla göndereceğimiz yardımla tutunamayacaktır. Fakat yine de onlar için elimizden gelen herşeyi yapmamız gerek. Çin, Filipin ve Hollanda Hindistanı halkının gözleri üzerimizde. Bir başarısızlığı bağışlarlar, ama yüzüstü bırakılmayı bağışlamazlar. Onların güveni ve dostluğu bizim için önemlidir. Saldırı harekâtımız için Avustralya'da üs kurmamız gerekir. Sonra da büyük tehlikelere katlanmaya ve büyük masraflar yapmaya hazır olmalıyız.»

Marshall, kısaca:

– «Ben de sizin gibi düşünüyorum, onları kurtarmak için elinizden geleni yapın,» diye cevap verdi.

Donanma Seyir Dairesi Başkanı Amiral Chester Nimitz de Donanma Bakanı Knox tarafından çağırılmıştı; niçin çağırıldığını bilmiyordu. Birçok denizci gibi o da Pearl Harbor'da olup bitenler

karşısında şaşırıp kalmıştı. Fakat işi-gücü ve başındaki bir sürü gaile yüzünden Pasifik'teki durumu derinliğine incelemeye fırsat bulamamıştı.

Pearl Harbor'dan dönmüş olan Knox:

– «Kimmel ve kurmay heyeti ciddî bir sarsıntı geçirmişler; bunun sebebi kolayca anlaşılabilir,» demişti.

Fakat onların tutumu, Pasifik'teki bütün stratejiyi etkiliyordu ve bu stratejiyi baştan başa yeniden gözden geçirmek istiyorlardı. *«Zırhlılarımızı kaybedişimiz, bizi, kuvvetlerimiz yeni baştan kuruluncaya kadar tam bir savunma hâlinde kalmaya zorlamaktadır,»* diye yazmışlardı. Knox:

– «Bu yüzden,» dedi, «Pearl Harbor'dakileri felce uğratan bozgunculuğu ve korkuyu dağıtmak, sonra da atakça bir saldırıya başlamak üzere Hawaii'ye yeni bir komutan göndermek gerek.»

Nimitz de bu düşünceyi doğru buldu; ona göre de savaşlar hiçbir zaman savunma ile kazanılmamıştı.

Knox sordu:

– «Ne zaman yola çıkabilirsiniz ? Pasifik Filosu'nun komutanı siz olacaksınız!»

Nimitz şaşırdı. Kimmel'in yerine atanabileceği aklının kenarından bile geçmemişti. Kendisinden daha kıdemli 28 amiral daha vardı:

– «İlkin yerime geçecek birisini bulmalıyım,» dedi. «Tuğamiral Randall Jacobs'un atanmasını isterdim.»

– «İmkânsız. F.D.R. (Franklin Delano Roosevelt) onu sevmez.»

– «Ama o başarabilir.»

– «Peki. Onu alın öyleyse!»

Nimitz, Jacobs'un denizde, görevde olduğunu sanıyordu. Onu Knox'un odasından çıkarken, koridorda görünce şaşırdı:

– «Randall, nerden çıktınız?» diye sordu. «Ben de sizi arıyordum. Şu andan itibaren Seyir Dairesi'nin başkanı sizsiniz.»

Hong-Kong'da

13 Aralık sabahı, son Hint'li, İskoçya'lı ve Kanada'lı kuvvetler Kıta Çin'ini terke zorlanarak dar körfezden Hong-Kong adasına çekiliyorlardı. Askerî durumun ne kadar umutsuz olduğunun kimse farkında olmadığından, yenik askerlerin gelişi bir panik başlangıcı yarattı. Hayat, normal seyrini izliyordu; dükkânlar açıldı, otobüsler işliyordu, eğlence yerleri de her akşam tıklım tıklım doluydu.

Sabahın saat dokuzunda, beyaz bayrak taşıyan bir Japon karakol gemisi körfezi aşarak gelip Victoria rıhtımına yanaştı. Yarbay Tokuçi Tada, ada valisine Hong-Kong Hücum Birlikleri Komutanı

Korgeneral Takaşı Sakai'nin bir mektubunu getirmişti. Bunda, insancıl bir tedbir olan 'teslim olma' sayesinde mâsum sivillerin canlarının kurtulacağı bildiriliyordu. Olumsuz cevap verilirse, Japonlar, topçu ve hava kuvvetleriyle yoğun bir bombardımana başlayacaklardı.

Vâli Young, nâzik, fakat kesin bir red cevabı verdi... Küçük bir kayalık ada olan Hong-Kong, kuşatılmak üzereydi.

Alaylı bir tarzda «*cin içenlerin hattı*» diye adlandırılan, kıta üzerindeki savunma hattının çöktüğünü şimdi herkes bütün ayrıntılarıyla biliyordu. Başlıca tahkimli nokta olan Şingmum Tabyası, ayağı çarıklı bir avuç Japon tarafından ele geçirilmişti. Bunlar, dağdaki, savunucularının kendilerini tam bir güvenlik içinde sandıkları beton sığmağa kadar tırmandıktan sonra hava deliklerinden içeriye elbombaları atmışlardı.

Adadaki 10.000 asker, 14 Aralık'ta, Winston Churchill'in Vali Young'a ve Hong-Kong'u savunanlara gönderdiği bir mesajla rahat nefes almışlardı. Mesajda şöyle deniliyordu:

«Hong-Kong limanyla kalesini yigîtçe savunmanızı her gün, her saat izliyoruz. Siz dünya uygarlık tarihinde ün kazanmış olan, Doğu ile Avrupa'yı birleştiren bir köprünün bekçilerisiniz. Kalenizin haksız ve barbarca bir saldırı karşısındaki savunmasının, Büyük Britanya tarihine şanlı bir sayfa ekleyeceğine inanıyoruz.

Geçirdiğiniz bu sınavda can ve gönülden sizlerle beraberiz. Direnmeyle geçen her gün, bizi nihaî zafere biraz daha yaklaştırmaktadır.»

Sömürge'nin gazetesi, ertesi gün 7'nci Çin Ordusu'nun sınırdan ancak 50 kilometre uzakta olduğunu, yakında Hong-Kong'u kurtaracağını haber verince moral daha da yükseldi.

Japonlar, o gece Çin yelkenlilerine, sallara ve şişirme lâstik sandallara binerek sessizce kıyıdan ayrıldılar. Fakat İngilizler tetikteydiler. Dört tekne batırıldı ve çıkarma hareketi başarısızlıkla sonuçlandı.

Sonraki üç gün içinde gerginlik daha da arttı. Derken 18 Aralık günü, alacakaranlık bastırırken, bu «*Öldürücü Bekleyiş*» sona erdi ve Japon ağır topları adanın kuzeydoğu kıyısını dövmeye başladı. Aynı zamanda, yüzlerce şalupa ile şişirme lâstik sandal, üç grup hâlinde denize açıldı.

Bulutlu hava ve sık sık sağanak hâlinde yağan yağmur, küçük teknelerden meydana gelme bu küçük donanmayı gizledi. Bunlar kıyıya yaklaştığı sırada topçu da benzin tanklarını ateşe verdi. Koca kara duman bulutları kıyı boyunca yayılarak savunmacıların önlerini görmelerine engel oldu.

Japonlar, birkaç dakika içinde bütün kuzeydoğu kıyısı boyunca karınca gibi kaynaşmaya başladılar. Fakat çıkarma öylesine karışık, çarpışma da öylesine sessizdi ki, savunmacılar istilâyâ uğradıklarını anlamadılar bile. Bir saat içinde Lyemum tepesinin hemen hemen bütünü Japonlar'ın eline geçmişti. Bununla birlikte, 100 metre ötede, bir kale nöbetçisi: «*Bildirmeye değer hiçbir şey yok,*» şeklinde haber veriyordu.

Akşamın saat onunda, birisinin şöyle bağırdığı duyuldu:

– «Biz Japonlar, Saiwan tepesini ele geçirdik. Direnmek yararsız!»

Şafak sökerken durumun umutsuz olduğu anlaşıldı. General Maltby, adanın doğu yarısıyla bağlantı kesilmesi tehlikesi doğduğunu anlayınca, ağır topları kullanan askerlere toplarını tahrip ederek geri çekilmelerini emretti. Paniğe kapılan askerler, toplarını havaya uçurarak küçük dağ yolundan şehre doğru kaçışmaya başladılar. Arkalarında bütün cephanelerini, çikolatalarını, giyeceklerini, Noel pastalarını ve içkilerini bırakmışlardı.

Saat 11.30'da Vali Young, General Maltby'nin bulunduğu sığınağa geldi. Gerçi Japonlar'ın çabucak kazandıkları zaferin haberleriyle sarsılmıştı ama, Maltby'ye -askerî durum ne kadar kötü olursa olsun- sonuna dek savaşmak gerektiğini bir kere daha söyledi. Kazanılan her gün, savaşa dolaysız bir yardım olacaktı.

Japonlar, ertesi gün öğleyin adanın yarısını ele geçirmişler ve -güney kıyısına kadar- içerilere girmişlerdi. General Sakai, buna rağmen durumdan memnun değildi. İngilizler'in çıkarma yapılır yapılmaz teslim olacaklarını sanmıştı. Oysa savunmacılar, uğradıkları ağır kayıplara rağmen, her karış toprak için kıyasıya savaşıyorlardı.

Maltby, hep Çin'lilere güveniyordu. Bunlar, 60.000 askerin saldırıya hazır bir hâlde sınırda beklediğini radyoyla bildirmişlerdi. General bu haberi hemen bütün birliklerine ulaştırdı ve ekledi: «Herkes, ne pahasına olursa olsun mevzilerinde dayanmalıdır. Kala kala çaba harcayacağımız bir kaç gün daha kaldı!»

Fakat Chungking'deki Çin hükümetinin askerî ataşesi, saat 16.00'da büyük Çin saldırısının 1 Ocak'tan önce başlayamayacağını radyoyla bildirdi. En iyimserler bile, Hong-Kong'un elde gittiğini biliyorlardı. Bu, bir saat meselesiydi artık.

Filipinler'de

O 20 Aralık gecesi, Filipinler'deki «öldürücü Bekleyiş» pek yakında sona erecek gibi görünüyordu. Sabahın saat 2.00'sinde, MacArthur'un kurmayına bir denizaltının Linageyn Körfezi'nin 60 kilometre kuzeyinde 80 taşıma gemisinden oluşan bir konvoy gördüğü haber verilmişti.

Sonra kötü haberler birbirini kovaladı: Şafaktan önce bir uçak gemisiyle kruvazörler eşliğinde 14 taşıma gemisindeki 5000 asker, güneydeki büyük Mindanao Adası'nda bulunan Davao'ya yaklaşmışlardı. Ağır makineli kullanan birkaç Filipinli asker tarafından durduruldular; sonunda da obüsler altında ezilip gittiler. Saat 15.00'te şehirle havaalanı işgal edilmişti; istilâ kuvvetlerinin yarısı, bundan sonraki sıçramaya hazırlanarak yakında bulunan Jolo Adası'nı ele geçirmeye niyetleniyordu. Japonlar, Borneo'nun kuzeyini zaten işgal etmiş oldukları için, Jolo'nun düşmesi Amiral Hart'ın uğursuz kehanetini doğrulayacak, Filipinler'in Avustralya ile olan bağlantısı kökünden kesilecekti.

Ertesi gün *Stingray* denizaltısı, Lingayen Körfezi'ne yaklaşmakta olan konvoyu gördü. MacArthur, bu sefer büyük istilânın sözkonusu olduğunu hemen anladı. Kuzeye çarçabuk tanklar gönderdi ve hava Generali Brereton'dan, eldeki bütün bombardıman uçaklarını şafakta yapılacak saldırı için bir araya toplamasını istedi. Kıyı savunma postalarına da alarm verildi. Amerika'lılar olaklardan

önceden haberliydiler ama, buna rağmen bir kere daha faka bastılar. Japonlar'ın Agno Nehri ağzına çıkarma yapacaklarını sanmışlar, topçu kuvvetlerinin önemli bir kısmını oraya yığmışlardı. Oysa harekâta 60 kilometre kuzeyde başlanması öngörülmüştü; burada da savunma diye hemen hemen hiçbir şey yoktu.

İstilâ kuvvetlerine Korgeneral Masaharu Homma komuta ediyordu, işin tuhafı şu ki, Japonlar'da rastlanmadığı kadar uzun boylu olan bu general (1.80 m. boyundaydı), orduda Anglo-Sakson'lardan yana olan azınlığın sözcüsü ve Alman'lardan yana olan General Tojo'nun da baş düşmanıydı.

Homma, özellikle 1918'de, Fransa cephesinde İngiliz ordusuyla birlikte sekiz yıl geçirmişti. Nankin'in düşüşünden sonra «*bir felâkete uğranılmak istenmiyorsa hemen barış yapmak gerektiğini*» açıkça söylemişti. Koiso kabinesinin kuruluşu sırasında savaşı durdurması için Başbakan'a yalvarmıştı. Homma'ya Tojo'nun Savaş Bakanlığı'na getirilmesi hakkında ne düşündüğü sorulduğu sırada, Tojo ile Homma'nın karşılıklı kırgınlıkları en yüksek noktasına ulaşmıştı: Homma, buna şiddetle itiraz etmişti. Şimdiyse can düşmanı yalnız ordunun başında değildi, Başbakan'dı da üstelik!

İmparatorluk Genelkurmayı, Homma'nın kulağını bükerek bombardımana uğrayabileceğini ona haber vermişti. Günler geçmiş, konvoy da hiçbir saldırıyla karşılaşmadan hedefine yaklaşmıştı. Homma, şansına inanamıyordu. Neredeydi Amerikan uçaklarıyla savaş gemileri?

Geceyarısından sonra, saat 1.10'da kılavuz gemisi demir attı. Komutan, karanlık dolayısıyla aldandığını ve güneye doğru 12 kilometre fazla gittiğini çok geç farketti. Fakat uzun bir dizi hâlinde sıralanmış olan taşıma gemileri de demir atmışlardı. Her çıkarma gemisinin, hedefine ulaşmak için 12 kilometre fazla yol gitmesi gerekecekti.

Saat 2.00'de, 14'ünü Ordu'nun 43110 kişilik mevcudundan ilk parti, gemilerin küpeşteletlerini aşmaya başladı. Homma, kıyı bataryalarının ateş açmalarını sinirli sinirli beklerken sâdece çıkarma gemilerinin, gemilerin bordalarına çarparak yaptıkları gürültüyü işitiyordu. İri dalgalar bunları saman çöpü gibi sallıyor, içlerine tehlikeli su savruntuları dolduruyordu.

İki piyade taburuyla bir dağ topu grubunun saldırıya hazır olmaları için saat 4.30'u beklemek gerekti. 47 dakika sonra, ilk araba karaya çıkıyordu. Fakat General Homma'nın bundan haberi yoktu; askerleriyle bağlantısı kesilmişti. Zira bütün radyo cihazları deniz suyu yüzünden bozulmuştu.

*
* *

Patlayan dalgaların devirdiği çıkarma gemilerinin çoğu kumların üzerinde ters döndüler; kimisi hiç kullanılamaz hale geldi. Kargaşalık o derecedeydi ki, General, 'ağır' birlikleri çıkarmak için denizin biraz daha yatışmasının beklenmesini emretti.

Bütün bunlar olup biterken bir el tüfek sesi bile duyulmadı, hiçbir uçak görülmedi. Ama Homma yine de kaygılıydı. Ya denizaltılar gemilerinin orta yerine dalıverirlerse?

Gerçekten de 5 Amerikan denizaltısı körfezin sularında dolaşmaktaydı. Saat 6.00'da külüstür S 38 denizaltısı periskopunu çıkardı ve bir sürü Japon gemisinin arasında bulunduğunu farketti. Hepsisi de

bir park yerindeki otomobiller gibi dizilmişlerdi. Savaş harekâtı başladığı sırada, Amiral Hart, fazla gözüpek davranmamaları için denizaltıcılarının kulağını bükmüş:

– «Japonların savunma araçlarının neler oldukları hakkında en ufak fikrimiz yok. Savaş uzun sürecek, yiğitlik gösterme fırsatını herkes elde edecek,» demişti. Fakat eski bir boks şampiyonu olan Binbaşı Chappie: «*İhtiyatlı davranmanın sırası değil,*» diye düşündü. Refakat destroyerlerinin yanısıra ilerleyerek kendisine özene bezene 4 hedef seçti. Fakat 4 torpidodan hiçbirisi de hedefe isabet etmedi! Chappie su kesimini yanlış hesapladığını düşünerek dalış emri verdi ve tüplerin yeniden doldurulmasını istedi. Elindeki 10 torpidonun öngörüldüğünden daha derine dalmak gibi 'kötü bir huyları' olduğundan ve bunların arasına patlamadığından haberi yoktu.

Denizaltıların komutanları, masraftan kaçınmak için savaştan önce hakikî torpidolarla hiçbir deneme yapmamışlardı. Destroyerler tarafından kovalanan Chappie bir başka taşıma gemisine yaklaştı ve sabahın saat 7.58'inde iki torpido daha attı. 30 saniye sonra da eski denizaltı, zorlu bir patlamanın etkisiyle sarsıldı. 5500 tonluk *Hayo Maru* taşıma gemisi, birkaç dakika içinde dalgalar arasında kayboluverdi; Amerika'lıların Pearl Harbor'dan bu yana batırdıkları ikinci Japon gemisiydi.

Brereton'un birkaç bombardıman uçağı ise bu kadar da hasar yapamamışlardı. Brereton'un uçaklarının çoğu şimdi Avustralya'daydı ve bunları vaktinde bir araya toplamak mümkün olamadı. Başka uçaklar da Mindanao Adası'ndaki Davao köprübaşını bombardıman ediyorlardı. Birkaç tane P 40 da taşıma gemilerini ağır makineli ateşine tuttu. Fakat bunlar, bir sürü *Zero* avcı uçağı tarafından çabucak darmadağın edildi. Bu kısa saldırı sırasında Teğmen Wagner öldü: Bir obüs, pilot mahalline isabet etmiş, Teğmen'in gözüne bir cam kırığının kaçmasına yol açmıştı.

Homma, öğleye doğru birinci grubu karaya çıkarmıştı. 25 kilometre uzunluğundaki kıyı boyunca, sadece bir Filipin taburu direndi. Bu birlik, birkaç ağır makineliyle Japonlara ağır kayıplar verdirmeyi başardı. Fakat saldırganlar çok geçmeden bunları saf-dışı etiler ve onbir gün önce karaya çıkıp kıyı boyunca güneye doğru inmekte olan 4000 askerle buluşmak üzere kuzeye doğru ilerlemeye başladılar. Saat 11.00'de temas kurulmuş, köprübaşı sağlamlaştırılmıştı.

MacArthur, Manilla'da, kaygı içinde haber bekliyordu. Gelecek saatler tehlikeli olacaktı. Deniz ve hava desteğine büyük bir ihtiyacı vardı. Uçak gemilerinin Filipinler'e bir uçuş menzili kadar yaklaşıp yaklaşamayacaklarını Washington'dan sordu. Marshall, cevabında donanmanın bunu mümkün görmediğini bildirdi: MacArthur'un yararlanabileceği uçaklar, o sırada Brisbane limanında bulunan *Pensacola* konvoyunun uçaklarıydı.

Homma, saat 17.00'de, körfezde demirlemiş olan gemisinden, azgın denizin kıyıyı dövmekte olduğunu görebiliyordu. Piyade ve tankların yarısı karaya çıkarılmıştı ama, toplar henüz nakledilememişti. Askerleri tuzağa düşme tehdidi altındaydılar. Bununla birlikte, ilk planını değiştirmemek kararını verdi: Güneye doğru yürüyecekti.

Atılğan davranan, daima bunun mükâfatını görür. Akşam olurken Japonlar 8 kilometre ilerlemişlerdi. Doruğunu 26'ncı Süvari Alayı'ndan 500 Filipinli öncünün tuttuğu bir tepeye tırmanmak için doğruya dönüp yollarına devam ettiler.

Saat 20.00'de, Amerikan destek tankları çekilme emri aldıklarını bahane ederek öncülerini mevzide yalnız bıraktılar. Az sonra da Japon tankları yaklaşıyordu. Karanlık yüzünden yanılan süvariler bunları Amerika'lı sandılar ve hatlarının arasına girmelerine ses çıkarmadılar. Japon zırhlı kuvvetleri de ansızın şiddetli bir ateş açtılar.

Askerler ve süvarisiz atlarla katırlar; kaygan, dar yoldan, sözle ifade edilemeyecek bir panik hâlinde inmeye başladılar. Amerikan Komutanı Trappnell, bu kargaşalığa biraz çekidüzen vermek istediye de bir sonuç alamadı. O da tepenin eteğine koştu, tahta bir köprüyü ateşe verdi. Böylece, Japon ilerleyişi hiç değilse birkaç saat gecikecekti.

Wake Adası'nda

Aynı gün, saat 22.30'da Binbaşı Devereux, beton sığınağının damında dikilmiş duruyordu. Gökyüzüne, kuzeybatı doğrultusundaki acayip ışıklara bakmaktaydı. İlk bunları ışıklı işaretler sandı ama, hem sayı, hem yoğunluk bakımından artmakta oldukları için orada bir deniz savaşının cereyan etmekte olduğu sonucuna vardı.

Wake mercan adasını meydana getiren üç küçük adadaki askerler de aynı yere bakıyorlar ve aralarında tartışıyorlardı. Bunlar, vaadedilen takviyelerin neredeyse geleceğine inanmaktaydılar. Aynı zamanda 1200 sivil de bu takviyeleri getiren gemilerle taşınacaktı. İlk çıkarma teşebbüsünden beri hemen her gün birbirini kovalayan bombardımanlar yüzünden herkes bitkindi ve Devereux'nün atış gücü de yarı yarıya eksilmişti. Bütün bunlara rağmen, uzaktaki bu ışıklar herkesin umudunu ve heyecanını canlandırıyordu.

Bu ışıklar, ne yazık ki Japon gemilerinden gelmekteydi. 2 uçak gemisini de içine alan özel bir birlik, Pearl Harbor'dan dönen Amiral Nagumo'nun konvoyundan ayrılmıştı. Binbaşı Putnam'ın elindeki son *Wildcat* uçaklarını düşürenler de zâten bu uçak gemilerinin 'Zero' avcılarıydı.

Wake Adası, Japonlarca iyiden iyiye kuşatılmıştı. 15 kilometre güneyde 9 gemi, bütün ışıklarını söndürmüş, ağır ağır ilerliyordu. 150 mil doğuda da 4 ağır ve 2 hafif kruvazörle 2 destroyer, ufacık mercan adasına doğru ilerlemekteydi. 10 Aralık'ta kepaze olan Amiral Kajioka, öcünü almaya kararlıydı.

Wake'i savunanların büyük bir sabırsızlıkla bekledikleri yardım güçleri ise henüz 500 mil doğuda bulunmaktaydı. Amiral Fletcher, *Saratoga* uçak gemisinde meslek hayatının en ezici, en sinir bozucu günlerinden birini geçirmişti. Birinci Dünya Savaşı'nın kahramanlarından biri olan Fletcher donanmada hem asık yüzlü, hem güleç olarak tanınırdı. O gün de yüzünden düşen bin parça oluyordu. Denizin dalgalı oluşu, ancak 4 destroyerin ikmâlîni yapabilmesine imkân vermişti. Koca koca dalgalar, birçok halatla 7 mazot hortumunu koparmıştı.

Fakat beterin beteri vardı! Pearl Harbor'da Amiral Nimitz gelinceye kadar, komutan vekilliği yapmakta olan Tuğamiral Pye'in davranışları, onun ne istediğini bilmeden hareket ettiği izlenimini veriyordu. Önce:

– «Wake'e 200 mil kala yaklaşın, uçakları havalandırıp düşmanı araştırın,» diye emir vermişti. Sonra bu emrine aykırı bir karar alarak sivillerin boşaltılması işinin, deniz uçakları ikmâl gemisi *Tangier* tarafından yapılacağını bildirmişti. Fakat bu emir de değiştirildi. Fletcher kendi kendine: «*Ne oluyor yahu?*» diye sorup duruyordu. Ama Genel Karargâh, elbette ki ondan daha iyi bilirdi. Pearl Harbor'a saldırmış olan korkunç filolar belki de çok yakındı ve bundan sonraki 'kurban' olarak onu seçmişlerdi. Amiral, durmadan gecenin zifirî karanlığına bakıyordu ama, düşman tavırlı denizden başka şey görmüyordu.

O gün Amerika'da herkesin aklı fikri Wake Adası'nın 6 kilometrekarelik yüzölçümündeydi. Ada, Birleşik Devletler'in direncinin sembolü hâline gelmişti. Doğrusu şu ki, uçsuz bucaksız Pasifik savaş alanında onları sevindirecek başka bir şey de yoktu. Hiç değilse orada, bir avuç deniz piyadesi, Japonlara Amerikalıların nasıl savaşabildiklerini gösteriyor ve kendilerine neye ihtiyaçları olduğu sorulunca gururlu ve kararlı bir tarzda:

– «Bize başka Japonlar gönderin!» diye cevap veriyordu.

Tarihî gerçeğe saygı göstermiş olmak için şunu belirtmek gerekir ki, Wake Adası'nın savunucuları, bir radyo yorumcusunun bu kahramanca sözleri mikrofonda aktardığını duyunca öfkelerinden bar bar bağıldılar. Devereux, yeminler ederek:

– «Ne ben, ne de ada valisi Yarbey Cunningham asla böyle bir mesaj göndermiş değiliz,» dedi. Bu iç karartıcı yıkıntılar yığını üzerinde böyle bir şeyi yapmaya hiç kimsenin yüreği varmazdı.

Bununla birlikte, sonradan sanıldığı gibi bu cümle, usta bir basın subayının muhayyilesinde doğmuş değildi; gerçekten de radyo ile gönderilmişti. Fakat şifreli bir mesajda yer doldurmak için kullanılmış anlamsız sözlerdi bunlar. Mesajı gönderen de, şifreyi çözecek kimsenin bunları noktası noktasına alıp metne koyabileceğini hiç aklından geçirmemişti!

Saat 23.00'te adanın üzerine bir sağanak çöktü, kuzeybatıdaki ışıklar donuklaştı, sonra büsbütün kayboldu. Devereux, sığınağına indi... Dalgaların homurtusu topçu ateşini andırıyordu. Gidip portatif karyolasına uzandı ve hemen uykuya daldı.

Kajioka'nın istilâ filosu topu topu 7 mil güneydeydi. En önde 3 destroyer ilerliyor, arkadan da içinde amiral olduğu hâlde *Yubari* hafif kruvazörü geliyordu. Saat 23.30'da, taşıma gemisi şekline sokulan 2 eski destroyer, filodan ayrılarak kıyıya yöneldi; bunlar mümkün olduğu kadar yaklaşmak için emir almışlardı.

Bir saat sonra birinci gemi kayaya çarptı; askerler güverteye fırladılar. Tekne kayaya sürtünürken gıcırdadı. Dalgalar yüzünden suya bir tek çıkarma teknesi indirilebildi. 8 asker bunun içine tıka-basa yerleştiler. Saat 00.40'ta 'V'nin ucundaki Peacock Point'a ulaşıyorlardı. Bir tek el bile ateş edilmediğini görerek çok şaştılar.

İkinci taşıma gemisi de kendisinden öncekinin biraz solunda, kayaya çarptı. Denize iki filika indirildiyse de kimse bunlara binemedi.

Bir destroyer de adanın 2 mil güneybatısında, herbirinin içinde 80 asker bulunan iki küçük tekneyi denize indiriyordu. Bunların hedefi de mercan adasının güney ucundaki küçük Wilkes Adası'ydı. Fakat yarı yolda seyir subayı yanıldı ve tekne asıl adaya doğru sürüklendi.

23 Aralık günü, sabahın saat    nde savunmacıların ikinci istilânın başladığından haberleri bile yoktu.

KUŞLAR ADASI : WAKE

Wake Adası'nda

Devereux'nün komuta postasında, Onbaşı Brown yarı uykudaydı, mercan adasının bütün mevzilerine bağlı olan telefonu dinliyordu. Tam sabahın saat birinden önce ansızın ayağa kalktı, gidip ufak-tefek komutanı dürterek:

– «Düşman Toki'ye yaklaşıyor!» dedi.

Devereux hemen fırladı. Mercan adasının kuzey kolu ucunda olan Toki'de savunmada kullanılabilecek ancak 2 tane 127'lik top vardı. Devereux bu mevzii tutmakta olan teğmeni hemen telefonla arayarak:

– «Hiçbir gemi yanaşmadı mı oraya?» diye sordu.

– «Henüz yanaşmadı.»

Binbaşı: «Şaşırtmaca yapıyorlar herhalde,» diye düşündü. O, düşmanı daha çok adanın, kara sayesinde rüzgârdan korunan güney dili üzerinde bekliyordu. Kuvvetlerinin büyük bir kısmını da oraya yığmıştı: 200 deniz piyadesiyle denizci ve piyade askeri, 7 kilometrelik bir mesafe üzerine yayılmış bulunmaktaydı. Geri kalanlar, yâni 250 deniz piyadesiyle 100 sivil gönüllü de hava savunmasında ve kıyı topçusunda görev almıştı. İşler kötü başlıyordu.

Saat 1.15'te, Wake'nin güney kolu ucundaki Wilkes Adası'nda 1.90 boyunda, 130 kiloluk, kızıl çember sakallı ve pos bıyıklı bir adam olan topçu McKinstry, denizden gelen bir gürültüyü işitir gibi oldu; sonra da dalgaların homurtusu arasında bir motorun gürültüsünü açık-seçik duydu. Hemen yüzbaşısına haber ulaştırdı. O da Güney Carolina'lılara özgü bir sâkinlikle cevap verdi:

– «Emin isen ateş et!»

Saat 1.20'de ağır makineliler ateşe başladılar. İzli mermiler, yanaşmak üzere olan bir tekneyi aydınlattı. İki gönüllü, mercan kayalarından oluşmuş kıyıya koştu ve tam tekne denizin dibine sürtündüğü sırada içindekilerin üzerine el bombalarını attılar.

Komuta postasına haberler yağmaya başlıyordu: Japonlar, adanın dört noktasında karaya ayak basmaktaydılar.

127'lik topların namluları, saldırganlara yakından ateş açmak için yeterince aşağıya indirilemiyordu. Fakat 'V'nin son ucuna hâkim kum tepeliklerinde 76'lık bir uçaksavar topu vardı. Teğmen Hanna ile 1 onbaşı ve 3 sivil, topu atışa hazır hâle getirmek için çalılıklar arasında 300 metre koştu; Japonlar kıyıda bata-çıkı ilerlemeye başlarlarken topun yanına vardılar. Topun nişangâhı yoktu; Hanna -çıkarma gemilerinden birine nişan almak için- namlunun boşluğu içinden bakmak zorunda kaldı. İlk atışta da hedefi buldu.

Deniz piyadelerinin komutanı olan hava binbaşı Putnam, bütün uçaklarını kaybetmiş olduğundan şimdi de piyade olmuştu. 11 pilot subayı ve 11 erle birlikte, Hanna'nın topuyla kıyı arasında bir koruyucu hat kurma işini üzerine almıştı. Yola çıkacağı sırada, adada çalışan işçilerden 22 sivil de onunla gelmek istediler.

Putnam:

– «Savaşta esir düşerseniz büyük tehlikeyle karşılaşacaksınız. Bizimle gelemesiniz,» dedi.

John Sorenson, Putnam'dan yirmi yaş büyüktü ama bu daha uzun boylu ve daha kuvvetli olmasına engel değildi. Omuzlarını sağa sola oynatarak ilerleyip sordu:

– « Bizi geride kalmaya zorlayacak kadar kuvvetli mi sanıyorsunuz kendinizi?»

Putnam cevap verdi:

– «Sizinle çok övünüyorum. Deniz piyadesi olarak sizi de birlikte götürmekten gurur duyardım ama... Gidin buradan, öteki sivillerle birlikte geri dönün, haydi!»

Putnam, çalılıklar arasından yola çıktı. Sorenson'la siviller de cephanelerini yükleyip arkadan geldiler. Havacı subay, askerlerini Hanna'nın topu önünde avcı hattına yaydı. Rüzgârın ve dalgaların gürültüsü öyle kuvvetliydi ki, başka bir ses duymuyordu. Neredeydi bu Japonlar?

İçlerinden 80 kişi, kimseye görünmeden Devereux'nün komuta postasına sokuluyorlardı. Fakat en büyük grup sağda, 1 kilometrelik kıyı üzerine yayılmış durumda, Devereux'nün asıl çıkarmanın yapılacağı nokta olarak düşündüğü yerdeydi.

Binbaşı, oraya Pointdexter'in komuta ettiği 20 deniz piyadesiyle 14 sivilden meydana gelen yedek kuvvetlerini yolladı. Bunlar zifirî karanlık içinde olanca hızlarıyla giderek uçak pisti boyunca kamyonla yola çıktılar. Pointdexter, alanın bitiminde durup oraya 2 ağır makineli yerleştirdi; kalan askerlerine de yüzleri güneydoğuya dönük durumda, aralıklı olarak dizilme emri verdi.

Japonların havan mermileri düşmeye başlamıştı ama, genç teğmen bunların hangi yönden geldiğini kestiremiyordu. İçini derin bir heyecanın kapladığını hissediyordu; zira savaşmaktan hoşlanan ve oldukça seyrek görülen insanlardandı.

Sağ yanında ansızın kuvvetli bir ateş başladı. Bir kamyonla atladı ve kıyıda, acemi askerlerin elindeki 4 ağır makineli mevzilenmiş buldu. Ağır makineli kullananlardan birinin bir gölgeye ateş ettiğini, ötekilerin de sinirlenerek onun gibi yaptıklarını düşündü.

– «Ateş kes!» diye bağırdı.

Ateş kesilince, birkaç yüz metre ileride karaya oturmuş iki geniş çıkarma gemisi gördü. İkisi de boştu ama, Pointdexter bunu bilecek durumda değildi. Yine ateş komutu verdi. İzli mermiler gidip teknenin üzerinde sekti. Yalnız el bombaları etkili olacaktı.

Dörder dörder suyun kıyısına kadar gittiler, herbirinde altışar tane el bombası vardı. Atışı yaptıktan sonra siper almak için hepsi de hemen geri döndüler. Pointdexter, ağır makineliyle yine birkaç yaylım ateş yapılması için komut verdikten sonra :

– «Biz de daha yakına gidelim de yine elbombası atalım,» dedi.

Koşa koşa denize doğru yola çıktılar. Onları seyreden tecrübeli deniz piyadeleri birbirlerine : «Bizim teğmen iyice aklını mı oynattı, yoksa kahraman mı?» diye sorup duruyorlardı.

Suyun içinde bata-çıkı ilerlediler, bir mercan kayasına ulaşp ellerindeki bombaları birinci teknenin içine atılar.

Birdenbire kuvvetli bir projektör ışığı onları aydınlattı ve Pointdexter gemilerin boş olduğunu farkettiler. Görünürde hiçbir Japon yoktu. Koşa koşa mitralyöz yuvasına dönerlerken bütün ışıklar söndü.

Işık, komşu Wilkes Adası'ndan geliyordu; oradaki Amerika'lılar kıyıyı aydınlatmak istemişlerdi. Projektörün ışığı Japon ağır makineliileri tarafından söndürölmeden önce, bir rastlantı sonucu iki çıkarma gemisini aydınlatmıştı. Fakat bu bir tek dakika, dev yapılı topçu McKinstry'nin tam önünde bir çıkarma gemisi bulunduğunu görmesine yetmişti. Bu arada, süngü takmış, suya atlayıp kıyıya doğru koşuşan Japonlar'ı farkettiler. Hemen topçularına dönüp:

– «Sıfıra ayarla!» diye bağırıldı.

Sonra 76'lık topun namlusundan nişan alıp çok yakından ateş etti. Saldırganlar gerilediler, sonra da oldukları yerde çarkettiler. El bombaları yağmaya başlayınca, McKinstry de yeni bir hat kurmak için gerilemeye karar verdi. Askerlerine topların kamalarını çıkarıp peşlerinden gelmelerini emretti. Sık çalılıkklar arasından geçerek adanın başlıca bölümüne, doğuya doğru ilerlediler. Kıyı ıssız görünüyordu. Beklemekten başka yapacak şey yoktu. Saat 2.30'da, beton sığınağının içindeki Devereux, adayı savunanlarla her türlü teması kaybetmişti. Yardımcısı Binbaşı Potter'e komuta postasının 100 metre güneyinde son bir direnme hattı kurmasını emretti. Potter, yardımcı sınıflardan otuz kadar asker toplayabildi ve bunları yolun her iki yanında siperlere soktu.

*
* *

Adanın öbür ucunda, vali Cunningham, Amiral Pye'a bir mesaj yollamıştı; «Düşmanın karaya çıktığını gösteren belirtiler var,» diyordu.

Sonra Triton denizaltısıyla temasa geçerek ondan Wake'in güneyindeki düşman teknelerine karşı saldırıya geçmesini istedi.

Cunningham, saat 3.19'da Pye'dan cevap aldı: «Yakınlarda gemi yok. 24 saatlik yol içerisinde bir tane bile görölmedi.»

*
* *

Sabahın saat dördünde, Wake mercan adalarının üzerine bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor; savaş da büyük bir kargaşalık içinde cereyan ediyordu. Japonlar da, Amerikalılar da durumun ne olduğundan habersizdi. Pointdexter'in adanın geri kalan bölümüyle bağlantısı kesilmişti. Havan mermileri uçuş pistinin ucuna, tutmakta olduğu mevzilere yağıyor, birçok sivilin ölümüne, 6 deniz piyadesinin de yaralanmasına yol açıyordu. Çavuşu:

– «Herifler her tarafa dağılmışlar! Her yandan geliyorlar!» diye fısıldadı.

Pointdexter, askerlerine küçük gruplar hâlinde batıya doğru çekilmeyi denemelerini emretti.

İlk olarak alarm işaretini vermiş olan Peale Adası'nın savunucuları yeniden temas kurabildiler ve Devereux'ye kendi kesimlerinde herşeyin sakin olduğunu bildirdiler. Binbaşı, komuta postasının savunmasını takviye için kamyonla en kısa zamanda gelip kendilerine katılmalarını emretti. O sırada bir sivil, şaşkın durumda, sendeye sendeleye çıkageldi. Bu, Pointdexter'in adamlarından biriydi; uçuş pistinin ucuna yerleştirilen ağır makinelerinin başında bulunanların hepsinin Japonlar tarafından süngülenerek öldürüldüklerini gördüğünü söyledi. Gözü dönmüş bir halde:

– «Hepsini öldürüyorlar! Hepsini öldürüyorlar!» diye bağırıyordu.

Devereux saatine baktı. Neredeyse şafak sökecekti. Peale Adası'ndaki askerler vaktinde yetişip yetişemeyeceklerini merak ediyordu. Hep telefonu dinlemekte olan Onbaşı Brown, bir sesin şöyle fısıldadığını duydu:

– «Bir şeyler oluyor. Çalılıkların arasında Japonlar var. Evet, muhakkak. Japonlar bunlar!»

Sonra bir yaylım ateş... Peşinden sessizlik...

Cunningham, saat beşte Pearl Harbor'a başka bir mesaj yolladı:

Düşman karaya çıktı. Sonucun ne olacağı belli değil!»

Pearl Harbor'da

Pearl Harbor'da Amiral Pye, yardımcılarıyla toplantı halindeydi. Şu sonuca vardılar: Artık Wake, ne boşaltılabilir, ne de oraya yardım gönderilebilirdi; iş işten geçmişti. En önemli husus şuydu; Amiral Fletcher, düşmana saldırmak için batıya doğru ilerlemeye devam etmeli miydi?

Az sonra bu sorunun cevabı *Saratoga* uçak gemisine ulaşıyordu. Amiral Fletcher, radyo mesajını okudu:

– «Bizi Pearl Harbor'a geri çağırıyorlar,» dedi.

Komuta köprüsünde «Yuha!» sesleri yükseldi. Subaylar üzgün ve öfkeliydiler. Amiral Fletcher'i verilen emre uymaması için sıkıştırdılar. O diretince, berikiler daha da ısrar ettiler; hattâ onlardan yana olan tuğamiral, öfkeyle komuta köprüsünden ayrıldı. Deniz piyadelerinin hava birliğindeki pilotlar, eskisini iptal eden bu yeni emri duyunca küfürü bastılar, aralarında ağlayanlar bile oldu.

Fletcher, söylenenlerin hiçbirine aldırmadı. Ün kazanma peşinde koşmuyordu. O da ötekiler gibi savaşımaya can atıyordu ama, verilen emirleri dinlememek için, bunları verenden daha fazlasını bilmek gerektiğini düşünüyordu. Oysa hiçbir bilgiye sahip değildi. Amiral Pye, herhalde kendisinin haberli olmadığı birçok şeyi biliyordu.

Gerçekte ise durum böyle değildi. Pye, aşırı bir ihtiyatla hareket etmişti; nitekim, Pearl Harbor felaketinden sonra herkes böyle yapıyordu. Fletcher'e batıya doğru yoluna devam etme iznini verseydi, Amerika'lılar, Wake'i kuşatmış olan Kajioka'nın istilâ filosunu kırıp geçirebileceklerdi. Hava korumasından yoksun olan Japonlar, *Saratoga*'nın uçakları için kolay birer av hâline geleceklerdi.

Pearl Harbor'daki Subaylar Kulübü'nde de Pye'in verdiği karar üzerinde ateşli tartışmalar yapılıyordu. Tokyo radyosunun yaptığı alaylı yorumlar ise işin üstüne tuz-biber ekiyordu:

«Birleşik Devletlerin donanması nerede? Nerede bu donanma?» diyordu radyo.

Pye, verdiği emri izah etmek için Washington'a bir radyo mesajı yolladı:

«Wake Adası'nın yükünü hafifletmek için, hep saldırma niyet ve arzusu besledim,» diyordu. «Fakat düşmanın adaya ayak basışından itibaren genel durum yine ön plana geçmekte ve kuvvetlerimizin korunması başlıca kaygım hâline gelmiş bulunmaktadır. Geri çekilme emrini çok üzümlere verdim.»

Wake Adası'nda

Binbaşı Putnam, bir çalılığın altına yüzükoyun yatmıştı. Bitmek bilmeyen bekleyiş yüzünden kasları uyuşmuştu; buna rağmen şimdiye kadar hiç kimseyi görmemişti. Tanyerinin ilk ışıklarıyla birlikte, ansızın tepesinde iki gölge belirdi. Tabancasını boşalttı... Bir Japon yana devrildi; öbürü de ileriye doğru düştü, miğferi Putnam'ınkine çarptı. İki asker ölmüştü. Sağda ateş başladı, çok geçmeden de göğüs göğüse korkunç bir çarpışmaya giriştiler. Zayıf savunma hattı, korumakta olduğu topa doğru geriledi. Japonlar, çalılıarın arasında gittikçe daha büyük sayıda fırlıyorlardı. Putnam, sivil gönüllü Sorenson'un karşısına dikilerek kendilerini taşla tuttuğunu gördü. Bir yayılım ateşiyle yere yıkılincaya kadar da taş atmaya devam etti. En gözü-pek pilotlardan biri olan Yüzbaşı Elrod:

– «Gebertin şu kerataları!» diye bağırarak yerinden fırladı.

Hafif makineliyle saldırganları taradı. Saldırı geçici olarak durdu.

Japonlar toparlanıp yeniden saldırıya geçtiler. Putnam, askerlerine Teğmen Hanna'nın topunun yanına kadar gerilemelerini emretti. Bu sefer havan mermileri yağmaya başladı, 8 asker de topun delikli çelikten sahanlığı altına saklandılar. Bir mermi Putnam'ın yanağını sıyırdıktan sonra boynuna saplandı, ilkin yaralandığının farkına varmadı; baştan ayağa uyuştüğünü hissederek şaştı. Bayıldı. Sonra kendine geldi, bir küfür savurdu, yine bayıldı.

*
* *

Saat 7.30'da Devereux, ada valisine telefon etti:

– «Japonlar adanın güney koluna büsbütün hâkim oldular,» dedi. «Elimdeki kıt bilgilere bakarak durumu böyle görüyorum.»

Telin öbür ucunda bir sessizlik oldu, sonra Cunningham cevap verdi:

– «Bu durumda, sanırım, işi olurluna bırakmak daha iyi olacak.»

Teslim olma fikri Devereux'nün aklının kenarından bile geçmemişti:

– «Yardım alamayacak mıyız acaba?» diye sordu.

Hiçbir şeyin ve hiç kimsenin geleceği yoktu. Hatta bir denizaltının bile... Devereux diretti:

– «Bırakın da yapacak bir şey olup olmadığına bakayım,» dedi.

Elde ne kadar piyade kaldığını sordu; oysa Cunningham'ın elinde topu topu 5 muhabere eri vardı.

Devereux o zaman durumun umutsuz olduğunu anladı. Savunmaya devam etmek, can kaybına yol açmaktan başka şeye yaramayacaktı. Bunun üzerine:

– «Peki. Emrinizi ilgililere ileteceğim,» dedi.

Wilkes adasındaki çarpışma, McKinstry'nin topları çevresinde yoğunlaşmıştı. Kızıl saçlı dev, biraz önce boşalttığı mevzii geri almaya çalışıyordu. Oraya 300 metre kala Teğmen McAlister'le yine buluştu. Ellerindeki 30 askeri bir araya toplayarak topların çevresinde siperlenmiş olan Japonlara doğru ilerlediler. Fakat kocaman bir kayanın ardına gizlenmiş olan üç düşmanla karşılaşınca durmak zorunda kaldılar.

Teğmen:

– «Gidip temizleyin şunları!» Diye emir verdi

McKinstry ilerlerken teğmen onu kolundan tuttu:

– «Sen değil, birini yolla!» Dedi.

Zayıf, çevik, ufak-tefek bir delikanlı olan Onbaşı Halstead atıldı:

– «Ben yaparım bu işi!»

Birkaç sıyrılmışta kayanın tepesine tırmanıp otomatik silahını aşağısında yatmakta olan Japonların üzerine boşalttı. Kayanın üzerinde ayakla durarak eliyle arkadaşlarına ilerlemelerini işaret etti. Üç ölüyü gören arkadaşlarının güvenleri yerine geldi.

McAlister'le McKinstry kısaç biçimi alarak saldırmaya karar verdiler. Teğmen kıyıdan dolaştı, kızıl saçlı ise askerlerini çalılar arasına yaydı. Topçu, arkadaşlarına:

– «Kanatları iyi tutun!» diye bağırırken el-bombalarını da mümkün olduğu kadar çabuk atıyordu. İki sivil de boyuna cephaneye yetiştiriyorlardı. McKinstry, yerde ölü gibi yatan bir Japon'un doğrulduğunu, kendi askerlerinden birine arkadan süngüyle saldırmak istediğini farkedince hemen geriye dönüp arkadaşlarına seslendi; bunun üzerine «ölü» bir kere daha öldü.

McKinstry:

– «Herifleri iyi şişle de sahiden ölsünler!» diye bağırdı.

Sağ kanadını bir ağır makineli yuvası durdurdu; askerler yere yattılar.

Dev yapılı adam:

– «Haydi, ileri» diye bağırdı. «Yaşlanıp ölünceye kadar burada kalacak değilsiniz ya!»

Askerler, saldırıya devam ettiler.

McKinstry, az önce cephaneleri koyduğu çukurda birkaç Japon gördü. Bir el bombası attı, cephaneler patladı. «Küçük» Onbaşı Halstead'la birlikte ileriye atıldılar. Topların durduğu yerden gelen bir yaylım ateşi, Halstead'i ölü olarak McKinstry'nin ayakları dibine serdi.

Onbaşı Lee ilk topa yaklaştı. «Ölü» bir Japon, ansızın doğruldu, iki asker süngülerini uzatarak birbirlerinin üstüne atıldılar, ilk saldırıları boşa gitti, gerileyip yeniden başladılar. Aynı anda ikisi de süngünlerini birbirlerine saplayarak yere düştüler.

McKinstry bir elbombası attı. Patlamanın ardından uzun bir sessizlik oldu ve topçu, bataryanın bulunduğu yerin karşısından bir askerin yavaşça doğrulduğunu gördü. Yüzbaşı Platt'tı bu; McKinstry'nin hiç haberi yokken öbür yandan saldırmıştı.

Güney Carolina'lı, sâkin sâkin:

– «Mac,» dedi, «o korkunç sesini duyduğum zaman melekler şarkı söylüyor sandım.»

3 Amerikan birliği, bataryanın mevziinde toplanmıştı. Çalılıkların içinden kaçmaya kalkışan 5 tanesi hâriç, bütün Japonlar ölmüşlerdi. Kaçanların peşine de McKinstry düştü. Platt:

– «Hiç olmazsa bir tanesini diri olarak getir!» diye bağırdı.

Birrdenbire adanın kuzeybatısında demirli duran iki uçak gemisinden havalanan pike bombardıman uçakları, Wilkes'in üzerine dalışlar yapmaya başladılar. Askerler çıplak toprağa kapandılar. Saat 7.40'tı. Bir deniz piyadesi, dalgalanmakta olan Japon bayrağını indirmek için toplara doğru sürünüyordu. Arkadaşlarından biri:

– «Bırak şunu canım!» diye bağırdı.

*
* *

Pointdexter, asıl adada uçuş pistinin ucundaki mevzii hala elinde tutuyordu. Saat sekiz olmuştu. Elindeki 34 piyade eriyle 10 ağır makineli, yarım daire biçiminde denize karşı yayılmışlardı. Öylesine dayanıyorlardı ki, Japonlar onları hırpalamakla yetinmek zorunda kalıyorlardı. Pointdexter, adanın ucuna doğru karşı-saldırı yapmaya karar vererek bulunacak bütün eli silahlı adamların toplanması için bir haberci gönderdi.

Gönderdiği asker, bir sığınağa girdi; içerde bir ışıldak mangasının askerleriyle birkaç kamyon şoförü ve levazım eri vardı:

– «Teğmen, tüfeği olan herkes yanıma gelsin, diyor,» dedi.

Kimse kımıldamadı. Birdenbire onsekiz yaşında, gözlüklü bir yazıcı yerinden fırlayıp bağırdı:

– «Burada hepimiz kışımızın üstüne oturmuşuz da ne yapıyoruz sanki?»

Silâhını kaptığı gibi kapıya koştu, ötekiler de hemen onu izlediler.

Bu takviyelerle birlikte Pointdexter'in elindeki silâhlı asker sayısı 55'e yükseldi. Hemen üç grupluk bir müfreze kurdu; saldırıya geçmek için çalımların içine daldı.

*
* *

Topçu Hamas, Devereux'nün sığınağının önünde:

– «Ateş kes! Teslim oluyoruz! Komutanın emri!» diye bağıırıyordu.

Devereux şaşkın, avurdu avurduna çökmüş bir hâlde, sığınağın kapısında göründü:

– «Benim emrim değil bu yahu!» dedi.

Teslim olma emri, ulaşılabilen bütün birliklere iletildi. Askerler tüfeklerinin mekanizmalarını söküp attılar. Topların ağızlarına da battaniyeler tıklandı. Muhabere kabloları kesildi, nişan alma cihazları tabanca ateşiyle tahrip edildi. Sınıra askerler gidip sakladıkları yiyecekleri aldılar; Japonlar'ı beklerken karınlarını doyurmak üzere oturdular.

Çavuş Ketner, Devereux'nün komuta postasına girdi; onu bitkin bir hâlde telefonun önünde oturur buldu. Elini uzattı:

– «Üzölmeyin komutanım, yiğitçe dövüştünüz, elinizden geleni yaptınız,» dedi.

Devereux, 400 metre ilerideki beton bir sığınağa kurulan hastanenin telefonla aranmasını istedi. Dr. Kahn'a beyaz bir bayrakla dışarıya çıkıp Japonlara teslim olmasını bildirecekti. Fakat hastane cevap vermedi.

Devereux:

– «Kendimiz gidelim oraya,» dedi. «Bir beyaz bayrak yapın.»

Bir çavuş, süpürge sapına bir beyaz bez parçası bağlayıp Devereux ile birlikte çıktı. Hastanenin bulunduğu sığınağın yakınında bir Japon piyadesi ihtiyatla yanlarına yaklaştı ve onları elinde kılıç bulunan bir subaya götürdü.

Devereux:

– «İşte, teslim oluyoruz,» dedi.

Subay ona bir sigara ikram etti:

– «1939'da San Francisco Fuarı'na gitmiştim...» diye söze başladı. O sırada heyecanlı çığlıklar duydular. Amerikan ordusunun bir kamyonu yol üzerinde durdurulmuştu. İçinden, lâcivert üniformasını giymiş olan, Yarbay Cunningham çıktı.

Japon Subayı:

– «Başkomutan kim?» diye sordu.

Devereux, Cunningham'ı göstererek:

– «Siz teslim şartlarını görüşürken ben de gidip adayı dolaşayım; herkesin durumdan haberi olup olmadığına bakayım,» dedi.

Saat 9.30'da Komutan Hanna'nın bataryasına ulaştı. Çevresinde Japonlar vardı. Alçak bir duvarın üstüne çıkarak bağırdı:

– «Ben komutan Devereux! Ada teslim oldu!»

Kimse cevap vermedi. Devereux bir kere daha bağırdı. Birkaç asker sendeleye sendeleye dışarıya çıktı. Topun onüç kişilik mürettebatından bir teki bile yaralı değildi.

Putnam ayıldı... Kan kaybindan güçsüzleşmiş; yaralandığının hâlâ farkına varamamıştı. Gözlerini Devereux'ye çevirirken de yüzü-gözü kan içindeydi:

– «Jimmy, çok üzgünüm! Elrod öldü!» dedi.

Yiğit yüzbaşı, bir elbombası attığı sırada vurulup ölmüştü. Putnam sendeleyerek ayağa kalktı. Askerlerinin artık savaşamayacaklarını öğrenince içi rahat etmişti. Fakat, elinde 100 havacıdan kala kala 20'sinin, 22 sivilden de 11'inin kaldığını henüz bilmiyordu.

Devereux ile Japon muhafızları oradan ayrılıp adanın ortasına gittiler.

Saat onbirde, Pointdexter zafer çılgınlıkları atıyordu. Giriştiği saldırı, sol kanatta bir saat süreyle durdurulmuştu ama, sonunda bir gece önceden beri kaybettiği bütün yerleri geri almıştı. Japonlar yavaş yavaş, fakat düzenli tarzda geriliyorlardı; teğmen de gece olunca adanın ucuyla bağlantı kurabileceğini düşünüyordu. O sırada yoldan küçük bir topluluğun beyaz bir bayrakla kendisine doğru ilerlediğini gördü.

Tabî, Japonlar'ın teslim olduklarını düşündü. Nişancılarına:

– «Beni koruyun!» Diye bağırdı.

Sonra ihtiyatlı davranarak yolun ortasına doğru ilerledi. Devereux ile yanındakiler korkunç bir görünümle karşılaştılar: Yanıklardan korunmak için yüzüne kara gres yağı sürmüş, palaskasındaki 45'lik tabanca bulunan bir adam, kendilerine yaklaşıyordu. Hâki gömleğinin cepleri el bombalarıyla doluydu; otomatik tüfeği de ateşe hazırды.

Pointdexter'in kara suratı bir zafer gülümseyişiyle kırıştı. Tam o sırada, bir sesin:

– «Tüfeğini yere at!» diye bağırdığını duydu.

Teğmen irkildi. Sonra Devereux'yü tanıdı ve tüfeğini yere attı. Kurulmuş bir makine gibi ilerlemeye devam etti. Devereux hâlâ bağırmakta olduğu için palaskasıyla tabancasını da yere attı. Komutana yaklaştı, şaşkın şaşkın yüzüne baktı.

Sonra bezgin bir tavırla el bombalarını ceplerinden çıkardı. Japonlar onun kendi canına kıyacağını sanarak darmadağın oldular. Fakat o, fitillerini koparmadan, bombaları yolun üzerine bıraktı.

Devereux:

– «Askerlerini çağır; söyle, silâhlarını orada bıraksınlar,» dedi.

Pointdexter'in askerleri bir araya toplanınca, sabahtan beri onlarla savaşmış olan Japonlar *Banzai!* (Zafer!) diye bağırarak doğrudular; süngü takmış durumda üzerlerine saldırdılar. Fakat Devereux'nün yanındaki Japon subayı

Amerika'lıların önünde yer alarak saldırıyı durdurdu.

Su terâzisinin üzerinde hâlâ bir Amerikan bayrağı dalgalanıyordu. Bir Japon, bayrağı indirmek üzere oraya tırmanmaya başladı.

Deniz piyadeleri, Japon'u bakışlarıyla izliyorlardı. Devereux, onlara:

– «Toparlanın! Önünüze bakın!» diye bağırdı.

Suterâzisinin öbür yanında, Çavuş Rush, ağır makinelisinin nişan çizgisinde Japon'un bayrağı yerinden söküşünü seyrediyordu. Tam ateş edeceği sırada Devereux ile öteki esirleri gördü. Silâhın mekanizmasını söküp denize attı.

Daha ilerideki başka bir grup, esirleri göremiyordu. Bir uçak alçaktan geçti. Bir ağır makineli ateş açtı; uçaktan kara dumanlar çıkmaya başladı. Makineli attığını vurmuştu ama, bunun toptan öldürmeye yol açmak gibi bir tehlikesi vardı. Pointdexter'le Devereux atıcıya doğru koştular:

– «Eller yukarı!»

Hanna'nın topunun yanında bulunan Japon komuta postasına götürülen Devereux, kendini bitkin, bomboş, umutsuz hissediyordu. Önünden don-gömlek esirler geçmekteydi. Kir-pas içinde, yorgunluktan bitkin durumdaydılar. En önde yürüyen iri gövdeli, pala bıyıklı Çavuş Hassig, onlardan yana dönüp:

– «Kendinizi koyvermeyin be! Deniz piyadesi olacaksınız sözde!» diye bağırdı.

Başlar dikildi. Hepsi de komutanlarının önünden gururla, uygun adımla geçtiler.

McKinstry'yi esir düştüğü yerin yakınında muhafaza ediyorlardı. Korkunç saldırılardan sonra sağ kalan üç Japon'un kocaman kıvılcık sakalını görüp kendisini tanımlarından korkuyor; bu yüzden de sakalını kesmek için usturaya benzer bir şey yarıyordu. En sonunda bir kasap bıçağı buldu...

Oradan birkaç yüz metre ilerde, Pointdexter, Amerikalı yaralıları topluyordu. Yanında kılıcını baston gibi kullanan bir Japon teğmeni vardı. Yüzüne yediği kurşunla ölmüş bir Japon subayı buldular. Teğmen cebinden küçük bir bayrak çıkardı. Ölünün göğsü üzerine yerleştirerek uçlarını kemerin ve apoletlerin altından tutturdu.

İki düşman subayla iki deniz piyadesi, ölüyü dar bir yoldan götürdüler. Pointdexter, yerde sürünen bir kutu konserve gördü; geçerken onu cebine indirdi.

Ölüyü bir kamyona attılar. Pointdexter onun yanına oturdu, konserve kutusunu açtı. Japon teğmeni de gelip Pointdexter'in yanına çöktü. Konserveyi yiyip bitirdiler; sonra Japon bir kutu sigara çıkardı, Amerikalılara ikram etti.

Öğleden sonra Amiral Kajioka bütün nişanlarını takmış, beyaz eldivenlerini giymiş ve merasim kılıcını kuşanmış olarak gelip Wake Adası'nı resmen teslim aldı. Buraya yine «*Kuşlar Adası*» adı verildi.

FİLİPİNLER'DE KÖPRÜBAŞI TUTULUYOR

Washington'da

Devereux'nün beyaz bir bayrakla Japonlara doğru ilerlediği sırada, bir uçak da Washington'da yere iniyordu. Aralık ayının 22'siydi; ikindi üzeriydi. Kim olduğu şapkasından ve elindeki purodan anlaşılan kısa boylu, tıknaz bir adam uçaktan indi; çevik adımlarla biraz ilerde onu bekleyen otomobile doğru ilerledi. Arka koltukta oturan ve kendisine gülümseyen adamın elini sıktı: Churchill, «Arcady Konferansı»nda bulunmak üzere Birleşik Amerika'ya gelmişti.

Beyaz Saray'da Bayan Roosevelt, konuk Başbakan'ı, Harry Hopkins'in yattığı odanın karşısındaki yatak odasına yerleştirdi. Sonraki günler boyunca bu üç kişi, Mihver'in yok edilmesini ve Pasifik'in güneydoğusunun yakın kaderini hazırlamak için, hole yığılan Noel armağanlarının çevresinden dolaşıp günün ve gecenin her saatinde birbirlerini ziyaret edecekti.

Churchill, Başkan Roosevelt'in dinlemekten hoşlandığı nâdir insanlardan biriydi. Roosevelt de İngiliz Başbakan'ı tarafından sözü kesilmeyen nâdir insanlardandı. Hopkins'in sonradan anlattığına göre, aralarında öyle büyük samimiyet vardı ki, bir gün Churchill çırlçıplak banyodan çıktığı sırada Roosevelt, tekerlekli sandalyesiyle kendisini onun odasına götürmüştü. Roosevelt özür dileyerek dışarıya çıkmaya hazırlanmıştı ama Churchill onu durdurmuş:

– «Büyük Britanya Başbakanı'nın Birleşik Devletler Başkanı'ndan gizleyecek hiçbir şeyi yoktur,» demişti.

Gerçi Hopkins sonradan Churchill'in:

– «Belime en azından bir havlu sarmadıkça Başkan'ın karşısına çıkmadım,» dediğini söylemiş; Churchill de bunu yalanlamıştı ama, daha o günün akşamında «Arcady Konferansı'nın» aralındaki görüş birliğini perçinleyeceği açıkça görüyordu.

Filipinler'de

Filipinler'de de Aralık ayının 23'üydü. Brereton'un hava kuvvetlerinden sağ kalanlar, şafak sökerken Lingayen Körfezi'ndeki Japon konvoyuna saldırmışlardı. 4 uçankale 50'şer kiloluk bombalarını attıktan sonra Avustralya'ya döndü.

Bombalar, zarardan çok korku verdi. General Homma'nın zâten karaya çıkmış olan birlikleri artık, hiçbir güçlkle karşılaşmıyorlardı. Binbaşı Trappnell'in ateşe verdiği köprü onarılmıştı; kuvvetlerin küllî kısmı Rosario'ya doğru ilerliyordu. O gün öğle üzeri, MacArthur'un adanın kuzeydoğusundaki bütün birliklerinin 'ric'at' hattını kesmişlerdi.

Dağınık birliklere komuta etmekte olan Yarbay John Horan, Japon kıtalarının ilerlediğini hemen MacArthur'a haber vermişti. Bir gün önce güneye doğru çekilmek için izin istemişse de, Genel Karargâh, kendisini «aşırı derecede telaşlı» bularak mevzilerini tutmasını bildirmişti. John Horan da öfkeli ve kaygılı bir hâlde, çekilme emrini bekleyip duruyordu. Şifreyi yakmış olduğu için, açık dille yazılı, fakat anlamı karanlık bir mesaj yollayarak şöyle dedi:

— «*Sağ elim bir mengenenin, burnum ters dönmüş bir huninin içinde, geri yanım apaçık, sol arka ayağım da öyle. Emirlerinizi bekliyorum.*»

Bu mesajla, her yandan sarılmış olduğunu; ancak kuzeye ya da doğuya kaçarsa kurtulabileceğini ifade etmişti, Bir haberalma subayının ne demek istediğini anlayabileceğini sanıyordu.

Japonlar hemen öğleden sonra, Yarbay Horan'ın 6 kilometre güneyindeki yol kavşağını tutan Filipinliler'e saldırdılar. Yerli askerlerden meydana gelen iki alay, topu topu on hafta eğitimini görmüştü. İçlerinden çoğu eski «Enfield» tüfekleriyle ateş etmesini bile bilmiyordu; ancak yürüyüp durmayı, «*esas duruş*»la «*rahat duruşu*»u, bir de selâm vermeyi beceriyorlardı. En sonunda, kaçınılamayacak şey oldu: Hepsi de topçularını açıkta bırakarak mevzilerinden çekildi.

Lingayen Körfezi'nin güney bölgesine komuta etmekte olan Tümgeneral Wainwright, bozgun haberini alınca durumun ciddi olduğunu anladı. MacArthur'a telefon ederek körfezi savunmaya devam etmenin imkânsız olduğunu söyledi ve Agno Nehri'nin güneyine çekilmek için izin istedi. Bu tabii engel, çıkarma noktasının 70 kilometre güneyinde, kuş uçuşuyla Manilla'dan 150 kilometre uzaktaydı. MacArthur kendisine biraz takviye verirse, oradan karşı saldırıya girişebilecekti.

MacArthur, iki Filipin tümeninin çöktüğünü duyunda çok üzülmüştü. Oysa bunda şaşılacak bir taraf yoktu. Üstünlüğü eğitilmiş olan bu birliklerin modern tankları olan bir düşmana karşı tüfekler ve su soğutmalı, sık sık da tutukluk yapan eski ağır makineli silahlarla savaşmaları gerekiyordu.

Ne havadan, ne denizden desteklenen MacArthur'un çok sevdiği bir taktikten, yani düşmanın köprübaşlarını kuşatıp onları denize dökmekten vazgeçmesi gerekiyordu. Şimdi «*Portakal-Üç*» planını gözönüne almak zorundaydı. Kendisinden önce Filipinler'de bulunan seleflerinin hazırladıkları bu strateji, Manilla Körfezi'nin savunulmasından ibaretti. Luçon Adası'na yapılacak bir çıkarma önlenemezse ve baskı da çok artarsa, savunmacılar ağır ağır Bataan Yarımadası'na doğru çekilecekler ve orada altı ay süreyle sınırsız tutunacaklardı. O zamana kadar da donanmanın bir karşı-saldırıya yetecek kadar ikmâl ve takviye göndereceği umuluyordu. MacArthur, takımadaların komutasını ele aldığı anda, Filipinlilerle arasını açacak olan bu bozguncu planı bir kenara itmişti. Ama şimdi yapılacak başka şey yoktu. Kurmayına:

— «*'Portakal-Üç' planını uygulayın!*» diye emir verdi.

*
* *

Japonların hızla ilerlemelerine, 11'inci ve 71'inci Tümenlerin bozguna uğramış olmalarına rağmen, öbür Filipin birlikleri paniğe kapılmamışlardı.

Lingayen Körfezi'nin aşağı bölgesini savunmakta olan 21'inci Tümen, düzenli bir tarzda güneye doğru çekilmekteydi. Bir keşif gemisine karşı.

10 Aralık gecesi verdikleri ünlü «muharebe» hesap dışı tutulursa, bunlar, henüz düşmanın yüzünü görmüş değillerdi.

Filipinler Meclis Başkanı'nın büyük oğlu ve avukat olan Teğmen Antonio Aquino, 8 kamyonu elkoymak üzere Manilla'ya gönderilmişti. Birlikleri tümene gitmek için yola çıkardıktan sonra, geceleyin ailesinin sahibi olduğu büyük şekerkamışı çiftliğine döndü. -Burası, Wainwright'in Agno Nehri üzerinde kurmak istediği savunma hattının 50 kilometre güneyindeydi.- Çiftlikteki tarım işçilerini topladı. Onların sözcülüğünü yapan bir işçi, utana-sıkıla:

– «Efendi,» dedi, «biz niçin savaşıyoruz? Amerika'lılar bizi niçin korumuyorlar?»

Hava çok sıcaktı ama, Aquino iyi terzi elinden çıkma şık keten üniformasını giymişti, başında da miğferi vardı, işçilerine durumu anlattı:

– «Amerika'lılar takviye gönderecekler ama, onlar gelinceye kadar Filipinliler çarpışmaların en çetinine katlanmak zorundalar. Biz, Amerikalılardan yanayız; zira onların hayat tarzını benimsiyoruz.»

Sonra onlara, Japonların kuzeyden gelmekte olduklarını söyledi. Bu yüzden, onlar için yapılacak tek şey, hepsinin aileleriyle birlikte gidip dağlara sığınmalarıydı.

– «Bu savaşı kaybedersek beni bekleyin,» diye devam etti. «Kaçarım, birlikte çete savaşı yaparız. Hani, büyükbabamın Arayat Dağı'nda saklandığı zamanki gibi...»

Sözünü ettiği, Amerika'lılara karşı savaşmış olan General Aquino idi. Onlara telkinde bulunarak sözlerini bitirdi:

– «Savaştan hiçbir zaman vazgeçmeyeceğiz. Amerika'lılar yine gelecekler, biz de güvenimizi hiç yitirmeyeceğiz. Tamam mı?»

Genç efendileri kendilerini iyice inandırmıştı; bütün işçiler alkışladılar.

Ertesi gün, MacArthur «Portakal-Üç» planını uygulamaya başlarken, herkes çiftlikten ayrılmıştı. Aquino tarlalara gitti, şekerkamışı ve pirinç fideleklerini ateşe verdi. Sonra gıcır gıcır spor otomobiline binerek emir eriyle birlikte tümenine gitmek üzere yola çıktı. 1 kilometre ötede durdu, ailesinin tarlalarından döne döne yükselen alevlere ve kara duman sütunlarına baktı. Babası, herhalde tarlaları yakma taktiğini onaylayacaktı.

Tarım işçilerine söylediklerinin tersine olarak, Tony Aquino da bütün öbür Filipinliler gibi için için savaşın en çok iki hafta ya da bir ay içinde sona ereceğini düşünüyordu. Asker, uçak ve top yüklü konvoylar San Francisco'dan gelmeye başlamışlardı bile. Arabasının portbagajında o zamana kadar yetecek miktarda yiyecek ve malzeme vardı: Bir kasa İskoç viskisi, tam bir mutfak takımı, av malzemesi, bir radyo, portatif bir masa ile sandalyeler, bir torba dolusu ping-pong topu, bir smokinle

bir kolalı gömlek ve rugan iskarpinler; ayrıca, -herhangi bir 'terslik' hâlinde kullanılmak üzere- ufaklık olarak 1000 dolar...

O gece General Wainwright, karşı-saldırıyı hazırlıyordu. Karşı-saldırı, MacArthur'un, seçme Filipin tümenini kendi emrine vereceği varsayımına dayanıyordu; zira elindeki 28000 askerden ancak 3000'inin tecrübesi vardı.

Telefon çaldı. MacArthur'un Genel Karargâh'ından arıyorlardı. Albay Irwin:

– «*Portakal-Üç*'ün uygulanmasına başlandı,» dedi.

Wainwright, hiç sesini çıkarmadı. Bu, MacArthur'un köprübaşlarını kuşatmak amacından, yâni en sevdiği teoriden vazgeçmesi demekti ki, dolayısıyla da durum umutsuzdu.

Wainwright'ın susuşuna şaşan Irwin:

– «Anladınız değil mi?» diye sordu.

General, sâkin sâkin cevap verdi:

– «Evet, anladım.»

Yüksek rütbeli subayların çoğu gibi, o da ancak «*Portakal-Üç*» planının Filipinler'in rasyonel bir savunmasını sağladığına inanmıştı. Fakat onbeş 'değerli' gün kaybedilmişti. İş işten geçmiş miydi acaba? Kesinlikle anlamış olduğu şeydu: MacArthur'un elindeki birliklerden artakalanı da Bataan'a sığınincaya dek Japon saldırısını durdurma işi kendisine düşüyordu.

*
* *

MacArthur, ertesi sabah en çok korktuğu şeyin gerçekleştiğini öğrendi: Geceleyin 24 gemi dolusu Japon birliği, Manilla'dan kuş uçuşu 95 kilometre güneydoğuda bulunan Lamon Körfezi'ne çıkmıştı. Şu anda kendini koskocaman bir kıskacın içine girmiş sayıyordu. Bu kıyıyı, herhangi bir topçu desteğinden yoksun olan, iki taburdan eksik bir piyade kuvveti korumaktaydı. 9500 Japon, çıkarmadan birkaç saat sonra üç koldan Manilla üzerine yürümeye başlamıştı. Saat onda, General George Parker, Luçon'un güneyindeki 2 tümeni yavaş yavaş Bataan'a doğru çekme emrini aldı. Güney savaşı daha başlamadan bitmişti.

General Sutherland, saat on birde MacArthur'un bütün subaylarını topladı; Genel Karargâh'ın Corregidor Adası'na taşınacağını onlara haber verdi. Herkes seferi teçhizatını, bir valizle bir uyku tulumunu yanına alacaktı.

Aynı anda, Amiral Hart, Borneo'ya yerleştiğini haber veriyordu. Amiral Rockwell yerinde kalıp orada bulundurulmuş kuvvetlerin komutasını kendi üzerine alacaktı.

64 yaşındaki Amiral konuşurken, uçaklar liman üzerinde dolaşmaya başladı. Rockwell'e:

– «Manilla'da depo edilmiş -mazot ve uçak benzini olarak- ne kadar yakıt varsa hepsini yok edin,» dedi.

Binanın üzerine bir bomba düştü.

– «Denizaltılar harekâta Manilla Körfezi'nden başlayıp mümkün olduğu kadar uzun süre devam edecekler.»

İkinci bir bomba düştü.

– «Albay Dessez, Sangley'deki ve Cavite Tersanesi'ndeki tesislerin geri kalanını havaya uçuracak.»

Bir üçüncü bomba daha düştü.

– «4'üncü Deniz Piyadeleri Birliği, MacArthur'un emrine verilecek.»

Bütün liman cayır cayır yanıyordu. Sokaklarda kocaman çukurlar açılmıştı. Tramvaylar binaların cephelerine doğru fırlamış, römorkları soyut heykeller gibi eğri-büğrü olmuştu. Toz hâline gelen taşların ve çimentonun kaldırdığı duman, öbür koyu duman bulutlarına karışıyor, şehrin üzerine kara bir perde geriordu.

Gıcır gıcır bir Packard araba Amerikan askerî alanına girdi ama, biraz sonra yıkıntılar yüzünden durmak zorunda kaldı. İçinden General Brereton indi, General MacArthur'un karargâhına kadar yaya yürüdü. «Beni ne diye çağırıyorlar acaba?» diye düşünüyordu. Birkaç gün önce güneye doğru çekilmek için izin istemişti. Elinde uçak olmadan Filipinler'de hiçbir şey yapamazdı. Başkomutan'ın heyecanlı olduğu açıkça görülüyordu. Az konuştu; havacıya, güneye doğru çekilmesini söyledi. Bunun üzerine Brereton 'şahsı adına' bir teklifte bulundu:

– «İsterseniz burada kalayım, uygun gördüğünüz işleri yapmak için emrinizde olayım,» dedi.

Üst'ü cevap verdi:

– «Hayır Lewis, siz de gidin. Elinizde birkaç bombardıman uçağı var, yakında başka uçaklar da alacaksınız. Bunlarla orada daha yararlı olursunuz.»

Brereton kalktı. MacArthur:

– «Umarım ki yaptıklarımızı herkese anlatırsınız ve benim savaşçı olarak ünümü korursunuz.» dedi.

Brereton, onun elini sıkarken:

– «Generalim, sizin ününüzün savunulmaya hiçbir zaman ihtiyacı yok!» diye cevap verdi.

Malacanan sarayında, Başkan Manuel Quezon, İcra İşleri Sekreteri Jorge Vargas'ı, Başkan Yardımcısı Sergio Osmena'yı ve Jose Laurel'i toplantıya çağırılmıştı. Heyecandan kısılmış bir sesle Filipinler'deki başlıca şahsiyetlerle birlikte Corregidor'a gideceğini haber verdi. Başkan, bir Amerikan üniforması giymişti. Hazır bulunanlara, söyleyeceklerini kimseye aktarmamaları için yemin verdirdikten sonra Laurel ile Vargas'a döndü:

– «Japonlarla görüşmeler yapmak üzere siz burada kalacaksınız,» dedi.

Laurel itiraz etti; işbirlikçi sayılmaktan korkuyordu. Quezon bunu çok iyi biliyordu ama, ulusal bir görev saydığı bu nokta üzerinde ısrar etti.

Laurel gözyaşlarını tutamadı:

– «Ne olur beni de Corregidor'a götürün!» diye yalvardı.

Quezon:

– «Ulusumuzu birinin koruması lâzım,» diye cevap verdi.

Laurel nihayet kabul etti ama, artık umutsuzdu. Burada hazır bulunanların dışında, hiç kimsenin işin içyüzünü bilemeyeceğini anlıyordu. Bu gerçek, hiçbir zaman açıklanmayacak ve belki de adı tarihe «*Hâin*» diye geçecekti.

Birkaç dakika sonra Başkan, yanında eşi Aurora, kızları Maria Aurora ile Zeneida ve oğlu Manuel junior olduğu halde arabasıyla limana gidiyordu. Arasında bir papağan kafesinin bulunduğu bagajları boşaltılırken, Başkan, çevresini saranlara birkaç şey söyledi. Öteden beri parlak bir hatipti ama, hiçbir zaman böyle güzel konuşmamıştı:

– «Ben gitmek istemiyorum!» diye bağıırıyordu. «Böyle bir işi yapmaktan tiksiniyorum ama, yapmak zorundayım; Başkan olarak ödevim bu benim.»

Yanına Vargas'ı da alarak ağır ağır gemiye doğru ilerledi. El sıkışırken, ikisi de heyecanlı görünüyordu. İskelet gibi sıska, avurdu avurduna çökmüş olan Quezon, pek yakında veremden öleceğini biliyordu. Ölmeden önce yurdu için birçok şey yapması gerektiği kanısındaydı... Gemi uzaklaştı...

Collier's dergisinin muhabiri Arch Gunnison, kıyıda Vargas'a sordu:

– «Peki, şimdi ne olacak?»

– «Ben ne bileyim. Ama her ne olursa olsun, epey uzun sürecek.»

Quezon'u götüren motorun *Mayon* gemisine yanaşışına bakarak, acı acı:

– «Elden ne gelir? Bazılarının da kalmaları gerek. Şimdi o kadar çok işim var ki neresinden başlayacağımı bilemiyorum.» diye ekledi.

Manilla sokakları, ordu kamyonlarıyla, asker ve yiyecek taşımak için elkonmuş otobüslerle doluydu. Kavurucu güneş altında trafik pek ağır ilerliyordu. Herkes aynı yöne -kuzeye-, Bataan'a doğru gidiyordu.

Manilla bölgesindeki bütün askerî tesislerde askerler acele acele en çeşitli taşıtlara doluşuyorlar, büyük bir kargaşalık yaratıyorlardı. Bir birlik emir ya da izahat istemek için telefon edince, kendisine kimse cevap vermiyordu. Brereton'la kurmay subayları gizlice ortadan kaybolmuşlardı. Adada artık bir tek uçankale kalmamış olduğundan, o da geceleyin Donanma'nın bir deniz uçağına binerek, Java'ya, sonra Avustralya'ya gidecekti.

Manilla'yı açık şehir ilân edebilmek için Nelson alanında da herkes Bataan üzerine çekilmeye hazırlanıyordu.

Zablan alanında Filipinli havacılar çok heyecanlı bir subaydan, Filipinler Hava Kuvvetleri'nin son 18 uçağını da tahrip etmek emrini almışlardı. İçleri kan ağladığı hâlde uçakları ateşe vermişler, sonra hangarlarla kışlalara el atmışlardı.

*
* *

Kuzeyde Homma, ilk olarak Wainwright'ın Agno Nehri üzerindeki başlıca savunma hattına 15 kilometre kala durdurulmuştu. Sabahın saat beşinden beri 26'ncı Süvari Alayı'ndan canlarını kurtaran 450 Filipinli, bitkin durumda olmalarına rağmen boyuna saldırıda bulunuyorlardı.

Saat 15.00'te artık kurtuluş umutları yoktu. Japon zırhlı kuvvetleri, bunların tanksavar toplardan yoksun olan yol engellerine doğru ilerliyorlardı. Arkadaşları harıl harıl kendilerine boy siperleri kazarlarken, Er Soria da yanına el bombaları ve benzin dolu üç coca-cola şişesi alarak hendeğin içine saklandı.

Soria, ilk gördüğü tankın arkasına atladı. «*Belki açarlar,*» diye düşünerek tabancasıyla giriş kapağının üzerine vurdu. Fakat tankın kulesi dönmeye başladı; Soria'yı yolun üzerine fırlattı. Tank da geriledi, ateş etti. Mitralyoz mermileri hendeği doldurdu. Tank kulesinin topuyla omuzundan bereler alan Soria fırladı, arkaya doğru koştu. Tanktakiler duraladılar; sonra da -herhalde Soria'nın atılğanlığından korkmuş olacaklar ki- gerilediler.

Filipinliler, Wainwright'tan teması kesme emri aldılar. Süvariler Agno Nehri üzerindeki direnme hattının kurulmasını sağlayacak kadar uzun süre dayanmışlardı. Askerler siperlerinden çıkarak atlarına doğru koştular. Hayvanları bazan rahvan sürüp bazan da tırısı kaldırarak nehre doğru yollandılar.

26'nci Süvari Alayı, birkaç coca-cola şişesiyle bir bozgunu önlemişti. Kendisi de eski bir süvari olan Wainwright, «bunun çok mükemmel bir geciktirme hareketi örneği olduğunu» söyledi. General'in bu sözleri dayanışma zihniyetiyle söylemiş olduğu kabul edilse bile, bu, MacArthur'un her zaman ileri sürdüğü tezi doğruluyordu: İyi eğitilmiş Filipinli, her zaman çok iyi ve çok yiğit bir askerdir.

MacArthur, ellerini arkasında kavuşturup, başını öne eğmiş, odasında bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Şahini hatırlatan yüzünde acı bir ifade vardı. Birdenbire durdu, başına Filipinler Ordusu'nun sarı sırmalı mareşal kasketini geçirdi, bayraklarına, Doğu biblolarından meydana gelme koleksiyonuna, «victory»nin(*) kocaman «V»sini gösteren afişe son bir kere baktı. Sonra basınla ilişkileri yürütmekle görevli olan Binbaşı Carlos Romulo'nun bulunduğu bitişikteki odaya girdi (Carlos Romulo, 1963'te Filipinler'in Birleşik Amerika Büyükelçisi'ydi).

(*)«Victory»: İngilizcede «zafer».

MacArthur, Bataan Savaşı'nı organize etmek üzere Corregidor'a gideceğini ona bildirdi. Romulo, gerideki birliğin başında kalacaktı. General:

– «Şimdi basınla olan ilişkilerimi geliştirmek zorundayım,» diyerek elini uzattı ve ekledi: «Yine geleceğim, Carlos!»

Don Esteban vapuru Manilla Körfezi'yle Corregidor Adası arasındaki 30 mili aşmaya başladığı sırada gece olmuştu. Ay ışıldıyor; askerler, ateşe verilen benzin tanklarının gökyüzüne doğru yükselen alevlerini seyrediyorlardı. Acayip bir Noel gecesiydi bu. MacArthur güvertede oturmuş, başını elleri arasına almıştı.

KASVETLİ NOEL

Hong-Kong'da

Noel gecesi bir kâbus hâlini aldı. Japonlar, dağlık adanın 83 kilometrekarelik alanının dörtte üçünü ellerinde tutuyorlardı; İngiliz kuvvetlerini ikiye bölmüşlerdi. Güneyde 2500 asker, Stanley Adası'na yığılmıştı. Kuvvetlerin büyük kısmı olan 5000 kadar asker, adanın -başkent Victoria'nın bulunduğu- kuzeybatı bölgesini işgal etmekteydi. Hava ya da deniz desteğinden, yeterince uçaksavar toplarından yoksun olan savunma hatları her yanda çökmeye başlıyordu. Cephane ve -su depolarının Japonlar'ın elinde oluşu sebebiyle- içme suyu kıtlığı başlamıştı.

Savunmacılar bitkin durumdaydılar. Kıt'adan gelen 3 tabur, boyuna savaşmışlar ve geri çekilmişlerdi. Öteki birliklerle Hong-Kong gönüllü kıt'ası, üç gündür durup dinlenmeden, aç, susuz savaşıyorlardı. Kayıplar fazlaydı ama, moral henüz yerindeydi; buna rağmen, umutsuzluk asker saflarında yer etmeye başlıyordu. Kaçınılmaz sonucu geriye atmakta ve birkaç saat daha dayanmak için birçok canı feda etmekte ne yarar vardı?

Sarp ve çıplak Hong-Kong adasında direnme -özellikle 1750 sivil gönüllünün kahramanlığı sayesinde- inatla devam ediyordu. Düzenli birliklerce ilkin «*bir operet ordusu*» sayılan; İngilizlerden, melezlerden, Çin'lilerden ve Portekiz'lilerden meydana gelen bu karmakarışık topluluk, çekirdekten yetişme askerler kadar yiğitçe savaşmıştı. Hattâ kimi subaylar, kentlerini yılmadan savunmaya hazır olan bu vatandaşların gösterdikleri azmin öteki savaşçılara da cesaret aşıladığını düşünüyorlardı.

Japonlar bile bu direnme karşısında şaşırılmışlardı. Umutsuzca sürdürülen savaşın hiçbir anlamı olmadığı kanısındaydılar.

Fakat Vali Young'la General Maltby bu fikirde değildiler: Onlara göre kazanılan her gün, her saat, İmparatorluk'un savaş çabası bakımından hayatî önemdeydi. Fakat, Noel bayramında, o geceyarısı işin sonunun geleceğini biliyorlardı. Japonlar, elektrik santralını işgal etmişlerdi; artık elde ne sebze, ne de et vardı. Victoria'nın 1750000'i bulan nüfusu kıtlık çekmeye başlamıştı. Elde edilebilen birkaç damla acı su ile yıkanma imkânı yoktu. Her yerdeki helalar tıkanmıştı, en lüks oteller bile pis pis kokuyordu.

Sabahın saat birinde, hastane haline getirilen St. Stephen Koleji iki ateş arasında kalmıştı. Şafak sökerken, Portekiz'li sedyecı Cruz, süngü takmış Japonlar'ın hastaneye doğru ilerlediklerini dehşetle gördü. Teğmenine sordu:

– «N'apacağız?»

– «Herkes başının çâresine baksın!»

Dışarda saldırganlar: «*Banzai!*» diye avaz avaz bağırırlarken, Cruz'la öteki sedyeciler tüfeklerini kaptılar.

Birisi:

– «Yooo! Silâhlarınızı bırakın! Kızılhaç kolluklarını taşıyorsunuz!» diye bağırdı.

Tek bir gemici fenerinin aydınlattığı büyük koğuştaki bulunan 65 yaralı korkudan yorganlarının altına saklandılar. Er Jones(*), bu hastaneye öğleden sonra getirilmişti; eşi de burada hastabakıcılık yapıyordu. Kadıncağz kocasını karyolanın altına itti, kendisi de yanına uzandı.

(*) Jones: 800'e yakın insanın anlattıklarını teker teker derleyen bu kitabın yazarı, sağ kalmış olan bu erin adını bile değiştirmiştir.

Giriş kapısı çatır çatır sökülürken, Cruz'la öteki sedyeciler birinci kata koştular. Kir-pas içinde, bir karış sakallı, gözleri dönmüş Japon askerleri koğuşa daldılar. Cruz onların yaralıların üstlerine atılarak dipçiklerini kıyasıya indirdiklerini dehşetle gördü. Belki de saldırganlar, giriş holünde yığılı duran tüfeklerle hafif makineliği görmüşlerdi ve savaşçıların karyolaların altlarında saklandıklarını sanıyorlardı.

Hong-Kong'un ünlü hekimi ve hastanenin komutanı Yarbey Black içeriye girdi:

– «Durun! Ayıptır bu yaptığınız!» diye bağırdı.

Arkasında asistanı Yüzbaşı Whitney olduğu hâlde, kapıyı kapamaya çalıştı. İkisi de yere düşürüldü, süngüyle delik-deşik edildi. Japonlar, deli gibi karyola dizilerine saldırmaya devam ettiler ve bu, subayları gelip bu katliamı durduruncaya kadar böylece sürüp gitti.

Alt katta, Cruz'la arkadaşlarından beşi bir koğuşa saklanmışlardı. Yaralıların iç paralayıcı feryatlarını, zafer kazananların da sevinç çığlıklarını duyuyorlardı. Ansızın kapı bir tekmeyle ardına kadar açıldı. Bir asker, elinde hafif makineliyle içeriye daldı. Cruz hemen ellerini havaya kaldırdı. Arkadaşları da onun gibi yaptılar. Japon, onları dipçikle bitişik bitişik koğuşa götürdü. Sağ kalan 40 kişi daha onların yanına geldi, sonra kapı çat diye kapandı; çarpışma gürültüleri duyulmaz oldu.

Japon vurucu kuvvetleri, iki saat sonra yine hastaneye geldiler. Askerler -7'si İngiliz, 4'ü Çinli olan-kadın hastabakıcıların kapandıkları odaya girdiler. Kızılhaç işareti taşıyan Çin'li hastabakıcıları birer birer alıp götürerek bitişik koğuştaki ırzlarına geçtiler. Sonra sıra genç İngiliz hemşirelere geldi. Bunlar arasında er Jones'un eşi de bulunuyordu.

Cruz'la arkadaşları kadınların çığlıklarını işitmek için kulaklarını tıkıyorlardı. Kapı açıldı. Bir Japon onlara İngilizce olarak:

– «Ne aptal heriflersiniz siz!» dedi. «Teslim olsaydınız ya! Yavaş yavaş hepinizi birer birer öldüreceğiz.»

Birkaç dakika sonra bitişik koğuştan can çekişenlerin hırıltıları yükselmeye başladı; Cruz, kendi sırasının ne zaman geleceğini merak ediyordu.

Başkenti savunan İngiliz kuvvetlerinin işleri başlarından aşkındı. Japonlar, kenar mahallelerdeki evlere girmeye başlamışlardı. Binbaşı Manners, saat dokuzda elinde beyaz bir bayrakla Japon

hatlarından geçti. General Maltby'ye çarpışmalara devam etmenin faydasız olduğunu söyledi. Japonlar, İngilizler'e -karar vermek üzere- üç saatlik bir ateş-keş teklif ediyorlardı. Teklif kabul edildi ve Maltby, hemen subaylarını yanına çağırdı.

Durum umutsuz olmasına rağmen savaşa devam kararı verildi. Öğle üzeri üç saatlik ateş-kes sona ermişti. Japon topçusu atışa devam etti. Saat 15.15'te, Maltby işin sonu geldiğini anladı. Artık her türlü direnmenin imkânsız olduğunu Vali Young'a bildirdi, subaylarına da teslim olmalarını emretti.

Haber şehirde yayıldı. Derin bir ferahlık duygusu, bozgunun utancından baskın çıktı. Boş yere adam öldürmeler durdurulmuştu. Gloucester otelinde, birisi bütün alkollü içkilerin yok edilmesini teklif etti. Bunun üzerine binlerce şişe içki helalara, banyolara boşaltıldı. Kanalizasyon boruları tıkalı olduğundan, şampanyalar, cinler, şaraplar, viskiler taşıp merdivenlerden aşağıya döküldü. Fakat yine de zengin ve umutsuz bir içki sofrasında pek çok şişe devrildi. Bu, son içki âlemi olacaktı!

Cruz, hastanede 40 arkadaşıyla hâlâ bekliyordu. «*İşkence odası*» diye adlandırılan bitişik koğuştan boyuna can çekişenlerin çığlıklarını işitiyorlardı ama, şimdilik kendilerine sıra gelmemişti. Saat 17.00'de kapı açılınca, Cruz son saatinin yakın olduğuna inandı. Bir Japon subayı içeriye girdi:

– «Şansınız varmış, Hong-Kong teslim oldu,» dedi. «Sizi öldürmemize artık lüzum kalmadı.»

Esirlere bitişik koşuğu temizleme emri verildi. Cruz oraya girdiğinde, az daha kusacaktı. 7 kadın hastabakıcı orada değillerdi artık. Fakat yerler kan içindeydi, şiltelerle yastıklar da kanı sünger gibi çekmişti. Esirler, kanlar içinde bata-çıkı yürüyerek yatak takımlarını avluya çıkardılar. Süngülerle delik-deşik edilmiş cesetleri sedyelere koyup taşıdılar. Bunlardan kiminin kulakları kesilmişti. Şilte yığınının ateşe verdiler, cesetleri de ateşin üstüne atılar.

O Noel gecesi alevler çevrelerine heyulâ gibi gölgeler saçtı; katliâmın 70 kurbanının sonuncusunun cesedi de yanıp bitinceye kadar, uzun süre göklere yükseldi.

*
* *

Ertesi gün esirlerden Jones hâlâ karısını arıyordu. Fakat kimse hastabakıcı kadının izini bulamamıştı. Japon subayı Yüzbaşı Kawai, üzüntüden çılgına dönen zavallı Jones'a acıyıp yardım teklifinde bulundu. Az sonra İngiliz askerini çağırdı, ona üzeri kaputla örtülü bir yığın gösterdi. Jones kaputu korka korka kaldırdı. Altında üç hastabakıcının ölüsü yatıyordu. Karısı da bunlar arasındaydı.

Deniz üzerindeki lokantalarıyla ün salmış olan Aberdeen limanında, teknelerin hepsi de Japon bayrağı çekmişti. Muzaffer kıt'alar Victoria şehrine girerek bir zafer yürüyüşü yaptılar. Beri yandan uçaklar da Doğu-Asya'ya refah vaadeden broşürleri, bildirileri yağmur gibi yağıdırıyorlardı. Binlerce Çinli kaldırımlara dizilmişler, «*Doğan Güneş*»in renklerini taşıyan bayrakları sallıyorlardı. Japonlar için unutulmaz bir tören oldu bu. Fakat onu Avrupa'lı seyirciler de hatırlayacaklardı. Vaktiyle bir Hollandalının olan otomobil, içinde gülümseyen bir Japon generaliyle en önde ilerliyordu. Ön cama eskiden yapıştırılan bir kâğıt yerinde kalmıştı. Üzerinde İngilizce olarak: «*Hollanda Yenecektir!*» diye yazılıydı.

Filipinler'de de Noel kasvetli geçiyordu. 25 Aralık sabahı MacArthur vahimleşen askerî durumu, Manilla Körfezi'nin girişinde, şeker külahı biçiminde bir ada olan Corregidor'daki yeni Genel Karargâh'ında incelemekteydi.

Corregidor'u elinde tutan, bütün körfezi kontrol ederdi; ada, körfezde, boğaza saplanmış bir kemik gibi duruyordu. Fakat MacArthur için önemi daha da büyüktü. Çünkü 4 kilometre genişliğindeki boğazın öbür yanında dağlık Bataan Yarımadası uzayıp gidiyordu, burası da Filipinler'in en büyük savaş alanı olmaya adaydı.

Takma adı «Kaya» olan Corregidor, savunma için çok elverişliydi. 160 metre yüksekliğindeki başlıca tepenin üzerinde sık bitkiler vardı. Bunlar, yarlara yerleştirilen, yapraklar altında gizlenen topları gözlerden saklıyorlardı. Adanın ortası hemen hemen deniz seviyesindeydi. Birkaç yüz metre ileride bir başka kaya bloku, «Manilla Hill» yükseliyordu. Bunun içine muazzam bir tünel kazılmış, yanlarına da birçok yollar açılmıştı. Burada 10000 kişi bombardımanlardan korunarak barınabilirdi.

MacArthur'la ailesi tünelin girişine 500 metre uzaktaki küçük bir köşkte oturuyorlardı. General, o Noel sabahı görünüşte çok yakın olan bir felâketi düşünmekteydi. Hava ya da deniz desteğinden yoksun olduğu için, Filipinler'i savunmak üzere hazırladığı cür'etli plan suya düşmüştü; bu yüzden, takviyeler gelinceye kadar Bataan'a geri çekilmenin utancına katlanmak zorunda kalmıştı.

Fakat o sabah, yarımada ya çekilme ihtimali bile çok zayıf görünüyordu. Bir tek zorlu bombardıman bütün ilerleyişi felce uğratabilirdi. Manilla Körfezi, ağır ağır ilerleyen mavnalar, motorlu sandallar, karakol gemileri ve römorkörlerle tıklım tıklımdı. Bunların hepsi Corregidor'a, Bataan'a asker ve yiyecek taşıyordu. Manilla'nın kuzeyindeki anayol, kamyonlar, top arabaları, elkonmuş yolcu otobüsleri, özel otomobiller ve öküz arabalarıyla doluydu. Manilla'nın 50 kilometre kuzeyinde yer alan geniş ve derin Pampagna Nehri'nin üzerindeki Calumpit köprüsüne atılacak bir tek bomba geri çekiliş hareketini büsbütün durdurabilecekti.

Bütün bu taşıtlar, karmakarışık bir sel hâlinde akıyordu. Filipinli askerler, güneşin kasıp kavurduğu yolda mavi ketenden üniformalarıyla yalınayak yürüyorlardı. Bu birbirine girmiş taşıt kalabalığının üzerinde toz bulutları yükseliyordu.

*
* *

Öğleden az önce kuzeyde bir motorun homurtusu işitildi. Gürültü artınca arabalar durdu; askerler de şekerkamışı tarlalarına dalıp dağıldılar. Japon uçakları bu kalabalığın üstünden bomba atmaksızın geçti. Hedefleri Manilla limanıydı; altlarında olup bitenlere hiç aldırmaz etmediler. Askerler ilerlemeye devam ettiler de korkularından sıyrılamamışlardı. Başka bombardıman uçaklarının geleceğini sanıyorlardı; zira Manilla'dan Bataan'a yılan gibi kıvrılarak giden yol, pek çekici bir hedefti.

Filipin köylüleri ağır ağır ilerleyen bu göç kafilesini seyrediyorlardı. Kimisi gülümsüyor, kimisi «V» zafer işareti yapıyordu ama, çoğunluğun suratı asıktı. «Siz kaçıyorsunuz, bizi burada bırakıyorsunuz,» diye düşünüyor gibiydiler.

Manilla'nın güneyinde Lamon Körfezi'nden gelen üç Japon kolu, başkentten kuş uçuşu ancak 90 kilometre uzaktaydı. Onların ilerleyişlerini geciktirmekte olan 1'inci Piyade Alayı, komutların anlaşılmayacak şekilde ulaştırılması üzerine, yanlışlıkla geri çekilmeye başladı. Manilla'nın güneyindeki kuvvetlere komuta eden Tuğgeneral Albert Jones, bunu Noel yemeğini bitirmek üzereyken öğrendi. General MacArthur, Gal asıllı enerjik bir subay olan Jones'u çetin bir saldırgan olması ve Japonlar'ın eninde sonunda yenileceklerine inanması yüzünden seçmişti. Jones, arabasına atladığı gibi cepheye gitti, 1'inci Alay'ın eğitim subayına çıkışarak:

- «Ne diye geri çekiliyorsunuz?» dedi.
- «Güney Bölgesi Komutanı'ndan çekilme emri aldım.»

Jones, askerlere örnek olmak için, şoförüne arabayı düşmanın bulunduğu yöne doğru sürmesini emretti. Japonlara rastlamak gibi bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu biliyordu ama, aldıracağı yoktu. Akşamın alacakaranlığında, kıyısında bambu ve hindistancevizi ağaçları dikili dar yolun bir dönemecinden sonra, bir zırhlı arabayla burun buruna geldi.

Amerika'lılar, otomatik silâhlarını generalin arabasına yönelttiler. Jones kendini tanıttı. Zırhlı arabadaki çavuş:

- «Sizi Japon sanmıştık da...» diyerek özür diledi.
- «Nerede onlar?»
- «Doğu yanında, buradan 3 kilometre uzakta.»
- «Keşif için oraya gidiyorum.»

General, zırhlı arabaya önüsıra gitmesi için işaret etti. 3 kilometre sonra araba durdu.

Jones, karanlıkta hindistancevizi ağaçlarının ardında sıçrayan gölgeler gördü.

Çavuş:

- «Dur!» diye bağırdı.

Bu emre karşılık bir mermi gelip zırhlı arabanın radyatörüne çarptı; sonra da yolun sağından bir ağır makineli atışı başladı. Jones, zırhlı arabaya sığınmak için kendi arabasından atlarken kurşunlar her yanda ısıklık çalıyordu. General, hendeğin çamuru içine yüzükoyun yattı. 25 metre ileride, yolun sol yanında başka bir ağır makineli ateş açarken, şoförü gelip generalin üstüne kapandı.

Zırhlı arabadaki askerler de dolu gibi mermi yağdırdılar, iki tarafın mermileri karşılaştı. Jones başının üstünde korkunç bir çatırtı duyunca yaralandığını sandı. Bir mermi, şoförünün tabancasına isabet etmiş, tabancayı alıp götürmüştü. Birdenbire sessizlik oldu.

Jones:

– «Savuşalım burdan!» diye bağırdı.

şoför arabayı çabucak çevirdi. Jones'la zırhlı arabadaki askerler komutanın arabasına atladılar, bütün ışıkları yakarak geriye dönüp hızla yola koyuldular. Yolun iki yanında kurşunlar ısıık çalıyordu.

Jones:

– «Farları söndür!» Diye bağırdı.

Fakat karanlık olduğundan, arabayı ışıksız sürme imkânı yoktu.

General:

– «Yak yine farları, olanca hızınla ilerle!» Dedi.

Birkaç kilometre sonra savaşa dönmekte olan 1'inci Piyade Alayı'yla yine buluştular. Askerleri, ilerletmek için dürtüklemeye ihtiyaç yoktu; onlar, Japonlar'dan çok generallerinden korkuyorlardı.

*
* *

26 Aralık günü, sabahın saat dördünde, Amiral Rockwell'in motoru Corregidor rıhtımından sessizce ayrıldı, içinde bir tek yolcu vardı: Baltimore'da F.B.I. ajanırken altı ay önce yine donanmaya atanan Teğmen Malcolm Champlin. İlkın şiddetle itiraz etmişti ama, şimdi kaderine boyun eğiyordu. Amiral Rockwell'in yaveri sıfatıyla kendisine değişik ve ilginç görevler verilmişti. Sözelimi, o sabah her dakika düşmesi beklenen Manilla'ya gizlice dönmüş; Albay Morsell'e, şehirdeki petrol yedeklerini havaya uçurması için gönderilen emri ulaştırmıştı. Morsell, petrol stoklarının Amerika'lı, İngiliz, Hollanda'lı ve Fransız sahipleriyle temas edecek; mümkün olduğu kadar diplomatça davranarak onları kendi mallarını yok etmeleri gerektiğine inandıracaktı. Rockwell, uzun uzun bu görevin önemini anlatmıştı.

Motor, karanlıkta kanalın girişini korumakta olan mayın gemisine yaklaştı. Champlin üç büyük geminin kara gölgelerini gördü.

Mayın gemisinin komutanı:

– «Bu gemileri mayın tarlasından geçirebilir misin?» diye bağırdı.

Champlin, hemen:

– «Hayır,» diye cevap verdi.

Komutan yine sordu:

– «şamandıraların yerlerini görebiliyor musun? Bu gemiler asker dolu, gündüzün körfezde kalamazlar. Japon uçakları batırır onları. Gemileri Bataan'a kadar götürmeni istiyorum.»

Mayın gemisinin komutanı daha yüksek rütbeliydi. Champlin kabul etti:

– «Peki komutanım. Birinci gemiye beni geriden izlemesini söyleyin. Geçidi bulacağım ama, bu koca gemilerin ardımdan gelmesini istemiyorum.»

Genç teğmen, mayın tarlasının şamandıraları arasında yol gösterirken iki hafta önce aynı yerde havaya uçmuş olan *Corregidor* vapurunu düşünüyordu. Peşinden, küpeşteye yığılmış askerlerle dolu birinci taşıma gemisi geliyordu. 3 gemi aralıklı olarak gelecekleri yerde sanki bu işi çabuk bitirmek için sabırsızlanıyorlarmış gibi, birbirlerini yakından izliyorlardı.

Teğmen nihayet mayın tarlasının sonunu gösteren son şamandıraya ulaştı. Motoru yan tarafa aldırttı, üç taşıma gemisi önünden geçip gittikten sonra o da yine Manilla'ya yollandı.

Şehirde çeşit çeşit söylentiler dolaşıyordu. Bazı kimseler Japonların dış mahallelere vardıklarını, bazıları ise henüz yüzlerce kilometre uzakta olduklarını söylüyorlardı. Champlin bir araba buldu, hemen Albay Morsell'in bürosuna gitti. Kimse yoktu. Amiral Hart'ın karargâhı da bomboştu. Amiral, *Shark* denizaltısına binerek bilinmeyen bir yere gitmiş; geri kalanlar da *Corregidor*'a yahut Bataan'a gitmek üzere ortadan kaybolmuştu. Champlin bula bula bir yarbay buldu. O da radyo cihazlarını tahrip etmekle meşguldü; petrol depolarıyla ilgili herhangi bir talimat almamıştı.

Champlin yerine getirilmesi gereken bir görevle, fakat ne yapacağını da hiç bilemeden, baş-başa kalmıştı. Petrol sahiplerini nerede bulacaktı? Sonra, onları kendi mallarını yok etmeleri konusunda nasıl ikna edebilecekti?

Öğleden sonra Donanma Kulübü'ne gitti, orada Manilla'daki petrolün büyük kısmını denetleyen kimsenin, *Standard Oil* firmasından Rock adında birisi olduğunu öğrendi. Araya taraya adamı buldu, o da her yardımı yapmaya hazır olduğunu söyledi.

Champlin, bu arada Pandacan'daki depolarda bütün Asya filosunun iki yıllık ihtiyacına yetecek kadar yedek stok bulunduğunu öğrenmişti.

– «Amiral Rockwell, Manilla'nın bugün açık şehir ilân edildiğini söyledi. Japonlar gelmeden önce bu benzin stokunu ortadan kaldırmak için bana yardım etmeniz gerek,» dedi.

– «Evet ama, bütün şehrin yakılması gibi bir tehlike de var. Petrol nehre akarsa, gemileriyle, binalarıyla, antrepolarıyla bütün limanı yakabilir. Tek çözüm yolu, sıvının yanmadan toprağın içine sızmasını sağlamaktır. Fakat bunun için de yüz kadar polisin bölge çevresinde güvenlik kordonu kurması gerekir. Bir kundura çivisinden çıkacak kıvılcım ya da bir sigara izmariti bütün bu petrolü vaktinden önce alevlendirebilir.»

Champlin teminat verdi:

– «Manilla'daki bütün itfaiyecilerle polisler bize yardım eder, merak etmeyin.»

Rock, kendi depolarının yakılmasına râzı oldu:

– «Fakat Fransız ve İngiliz kumpanyaları size çok güçlük çıkarabilirler,» dedi.

İngilizler hâriç, öteki kumpanyaların temsilcilerini hemen toplamayı başardılar. Champlin, bu tedbirin Müttefikler'in savaş çabası bakımından büyük önem taşıdığını anlattı ama, temsilciler bunu pek de hoş karşılamadılar. Bir saat süren ve sonuçsuz kalan tartışmalardan sonra, Rock telefona sarılıp ustabaşısına emretti:

– «Çabuk kırk tane işçi bul, Standard Oil'in bütün stoklarını yok et!»

Rock'un verdiği örnek, ötekileri de harekete getirdi, onlar da adamlarına buna benzer tâlimatlar verdiler. Champlin, Pandacan bölgesine hemen 8 itfaiye arabasıyla 100 polis gönderdi. Şimdi sıra, Shell kumpanyasındaki İngilizler'i ikna etmeye gelmişti.

Champlin, Hong-Kong'un karşısında, Kowloon'da bulunan depoları hatırlıyordu. İngilizler, Hong-Kong savaşıdan önce bunları yakmamışlardı. Benzinleri de şimdi Malaya yarımadasından Singapur yönünde ilerleyen Japon tanklarını besliyordu. Rock'a:

– «Ustabaşıya söyleseniz de, sizden emir alır almaz Shell'in depolarını da yakmaya hazır olsa?» dedi.

Rock kabul etti, gerekeni yaptı. Birkaç dakika sonra iki İngiliz, ayaklarında beyaz şortları, ellerinde tenis racketleriyle kulübe geldiler. Champlin, Japon öncü kıt'alarının belki de Pandacan'a yaklaşmakta olduklarını onlara anlattı. İngilizlerden biri:

– «Biz burada temsilci olarak bulunuyoruz,» dedi. «Singapur'daki Genel Müdürlük'ten bu konuda emir almamız gerek.»

Champlin:

– «Bu savaş sizin de savaşınız,» dedi. «Bu durumda, şeflerinizin olumlu cevap vereceklerini umabiliriz.»

İngilizler bunu kabule yanaşmıyorlardı. Tartışma uzayıp giderken Champlin birdenbire sordu:

– «Peki, size verilen talimata uymanız mı daha iyi, yoksa petrolünüzün Japonlar'ın eline geçmesi mi?»

İngiliz cevap verdi:

– «Nizamları çiğneyemeyiz.»

Champlin, Rock'a bir baş işareti yapınca o da telefona sarıldı; sadece:

– «Söylediğim gibi yapın,» dedi.

Dördü de koltuklara kuruldular, Champlin gidip içki getirdi. Bir süre oturup dereden-tepeden konuştular. Birdenbire uzaklardan boğuk bir patlama sesi duyuldu. Champlin, İngilizlerin kadehlerini bitirmelerini bekledikten sonra, ayağa kalkarak:

– «Baylar, petrolünüz yanıyor!» dedi.

Patlamalar birbirini izledikçe gökyüzüne duman sütunları yükseliyordu. Koca koca alevler Pandacan üzerinde akşamın alacakaranlığını aydınlatıyordu. Manilla'nın her yanında ışıklar yanmaya başladı; radyo, başkenti harap olmaktan korumak için MacArthur'un burasını açık şehir ilân ettiğini bildirmişti. Artık karartma sona ermişti.

Fakat şehirdeki kargaşalık devam ediyordu; sivil savunma nöbetçileri de hâlâ ışıklı pencerelere ateş açıyorlardı. Ne olup bittiğini kimsenin bildiği yoktu. Boğucu, nemli sıcaklığın içinde acayip, dehşet verici bir hava vardı. Kapkara duman bulutları, patlamalar, devam eden tahriplerin boğuk gürültüleri kıyamet gününü hatırlatan bir hâl yaratıyordu. Fakat hürriyetin belki de son saati olabilecek o anda, bütün eğlence yerleri açıktı.

*
* *

Bataan'a doğru alelacele kaçış bir kâbus haline gelmişti. Trafiği düzene sokacak polis kuvveti diye bir şey bulunmadığından, korku ve bencillik; tıkanmalara, kazalara yol açıyordu.

Askerlerin çoğunun, birliklerinin mevzileri hakkında bir şey bildikleri yoktu. Yol kıyılarında ne işaret taşları vardı, ne de levha. Herkes lüzumsuz eşyasını köylerde bıraktığı için buraları birer çöplük hâline gelmişti. Filipinliler bambudan evlerini kalın bir toz tabakası altında bırakarak geçip giden inanılmayacak kadar çok sayıdaki kamyonların, otomobillerin, top arabalarının geçişlerini şaşkın şaşkın seyreliyorlardı.

«Portakal-Üç» planı gereğince, Bataan'daki bütün sivil halkın boşaltılması gerekmekteydi; fakat şehirden çıkarılan olmadı. Üstelik Homma'nın ilerleyişi karşısında dehşete kapılan binlerce mülteci, külüstür otomobilleri, öküz arabalarıyla yarımadaya sel gibi akıyordu. Kuzeyden yarın savaş alanı hâline girecek bölgeye doğru ilerlerlerken, bunları kimse durdurmuyordu. Yine plan gereğince, istihkâm kıt'alarının gözetimi altında 20000 sivilin savunma tesisleri yapmaları öngörülmüştü. Fakat siperler de, tahkimat da kâğıt üzerinde kalmıştı.

İaşe işi en çetin meseleydi. Yapılan hesaplara göre, altı aylık yiyecek gerekliydi. Levazım Generali Charles Drake, emir alır almaz Corregidor'daki tünellere 10000 askere altı ay yetecek kadar yiyecek depo ettirmişti. Daha önce yarımadaya stok edilen 3000 ton et ve balık konservesi dışında Bataan'da başka yiyecek yoktu. Deniz, kara ve demir yoluyla gelmesi bekleniyordu ama, yollar kaç gün, hattâ kaç saat açık kalabilecekti?

General Wainwright, MacArthur'un planı uyarınca Homma'nın saldırısını 8 Ocak gününe kadar durdurmakla görevliydi. Bu, savunma mevzileri kazılmasına ve Jones'un güneyden gelip Manilla'dan geçerek yarımadaya kadar çekilmesine imkân sağlayacaktı.

Daha geceyarısı olmadan, Japonlar, Agno Nehri'ni on iki noktadan aşarak bu sonuncu tabîi savunma hattını yarmışlardı bile. Wainwright'in kötü eğitilmiş, kötü donatılmış bitkin kıt'alarının değil 8 Ocak'a; 7, hattâ 6 Ocak'a kadar bile dayanamayacakları şimdi açıkça belli oluyordu. Aslı aranırsa, ilk hatlardaki komutanların çoğu, kendi kendilerine: «1 Ocak'a kadar dayanabilecek miyiz acaba"?» diye sorup duruyorlardı.

Pearl Harbor'da

Noel sabahı bir deniz uçağı kuzeydoğudan Hawaii'ye yaklaştı. Kimmel'in yerine geçecek olan Amiral Chester Nimitz'i getiriyordu. Pearl Harbor'un, aklaşmaya başlayan saçları, keskin bakışlı mavi gözleriyle hep iki dirhem bir çekirdek olan yeni komutanı, buraya atanmasına pek sevinmemişti; kendisine denizde bir komutanlık verilmesi daha çok işine gelirdi. Aşağıya bakınca, yağmur sağanakları arasında, limanda toplanmış yüzlerce gemiyi görebiliyordu. Kendisini Tuğamiral Bellinger karşıladı.

Bindiğı motor, limanı kaplayan mazot tabakasının arasından ağır ağır ilerlerken Nimitz sordu:

– «Bütün bu gemiler orada ne yapıyorlar?»

– «Bunlar, boğulan denizcilerle deniz piyadelerinin tabutları.»

Nimitz korktuğunun başına geldiğini hemen anladı: Bu, çok büyük bir karamsarlıktı. Wake Adası destek kuvvetinin geri çağırılışından beri moral güç zayıflamıştı. Başhekim, ona:

– «7 Aralık saldırısının yarattığı şok yüzünden birçok subayın saçları bembeyaz oldu,» dedi.

Kurmay heyetinde sinirlilik o dereceyi bulmuştu ki, hekim, subayları yatıştırıcı ilâçlar almaya zorluyordu.

Yanında ancak bir tek sekreterle gelen Nimitz, bütün subayları topladı. Tatlı, nâzik tavrıyla:

– «Hiçbir şey değişecek değil,» dedi. «Size tam bir güvenim var. Çok ağır bir darbe yediniz ama, sonunda zaferi kazanacağımızdan hiç şüphem yok!»

Sonradan da Kimmel'e şunları söyleyecekti:

– «Sizi çok iyi anlıyorum ve size yakınlık duyuyorum. İçimizden herhangi biri de aynı durumla karşılaşabilirdi.»

Deniz akademisindeyken Nimitz'in adı «*Her-şeyi Tozpembe Gören Adam*»a çıkmıştı. Daha ilk günden, onun bu davranışı başkalarına da geçti. Fakat «Pearl Harbor» saplantısını zihinlerden iyice silmek için daha uzun süre beklemek gerekecekti. Ancak aylar sonradır ki, Pasifik Filosu, Japonlara ağır darbeler indirmeye hazır olacaktı.

O Nobel sabahında, artık *West Virginia* zırhlısının batmış teknesine içeriden vurulduğu işitilmiyordu. içeride hapis kalanlardan son üçü, 'A 111' bölmesinin duvarı üzerinde cansız yatıyordu. Yanlarında da bir takvim vardı, 7 Aralık'tan 23 Aralık'a kadar, her günün üzerine birer çizgi çekilmişti.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BATAAN SAVAŞI

ADANMIŞ TOPRAK

30 Aralık günü saat 16.00'da birkaç kişi, Corregidor Adası'nın Malinta tüneli önündeki düzlüğe yerleştirilen kürsüyle sahne arası tahta kerevetin üzerine oturmuşlardı. Miss Bewley, akordeonla «Şefe Selâm»ı çalmaya başlayınca, 150 kişi ayağa kalktı. Bu acayip tören, Başkan Manuel Quezon'la yardımcısı Sergio Osmena'nın ikinci defa göreve başlamaları dolayısıyla düzenlenmişti. Akordeon bitince, Quezon söz aldı. Hasta sandalyesinde oturmak zorunda olmasına rağmen bir delikanlı ateşliliğiyle konuştu; dağınık kır saçlarının altında, gözleri ıslıl-ıslıldı. Başkan Roosevelt'ten aldığı mesajı yüksek sesle okuyunca, gösterdiği coşkunluğun nedeni de anlaşıldı. Başkan şöyle diyordu:

«Japon saldırganlara karşı yaptığınız savaşla ilgili haberler bütün Amerika'lılarda derin bir hayranlık uyandırmıştır. Filipinler halkına resmen söz veriyorum ki, özgürlüğüne yeniden kavuşacak ve bizim yardımımızla tam bağımsızlığını kazanacaktır. Birleşik Devletler'in asker ve malzeme bakımından sahip oldukları bütün kaynaklar, bu vaatlerin teminatıdır.»

MacArthur da ayağa kalktı. Hazır bulunanlardan bazıları onu kocaman, fakat yorgun bir şahine benzettiler. Bir gün önce ölümle burun buruna gelmişti. Bir bomba oturduğu köşkü yerle bir ederken, o da küçük bir toprak yığınının ardında durmuş, akın yapan 72 uçağı seyrediyordu. Emir eri, miğferini zorla komutanının başına geçirirken, bir obüs parçası da miğfere çarpmıştı.

Ölümün böyle kendisine sürtünüp geçmesi, Başkomutan üzerinde bir kuvvet ilâcı gibi etki yapmış, üstelik Roosevelt'in mesajı da onu çok yüreklendirmişti. Belki artık bütün bu savsaklamalardan, atlatmalardan sonra, esaslı bir yardım alabilecekti. Sâkin sâkin, ağır ağır söz söyleyişi, Quezon'un sesindeki tiz çınlayışlarla çelişki yaratıyor ve dinleyicileri, onu izlemek için çaba harcamaya zorluyordu:

«Gökten inmekte olan ölümün ve yakıp-yıkma gücünün gürültüsü, askerlerimizin ilk hatta vermekte oldukları muharebenin uğultusuyla birlikte, tâ uzaklardan duyulmaktadır. Ufuk, yangınların dumanlarıyla kararmıştır; hava, patlamaların çatırtılarıyla titremektedir.

Bu yeni hükümetin, bu yeni ulusun beşiğini çevrelemekte olan atmosfer böyledir. Filipinliler dört yüzyıl boyunca bağımsızlıkları uğrunda savaştılar. Tam bağımlılık dönemi sona ererken ve hedeflerine varırlarken,

büyük kararı vermenin saati de geldi çattı. Bütün ülke en ufak bir çekingenlik göstermeden, bir an bile kuşkuya kapılmadan şefinin ardında yer alıyor ve köleliğe değil, özgürlüğe giden yolu seçiyor.

Bu göreve başlama töreniyle biz, bu önemli kararı da perçinlemiş oluyoruz. Birleşik Amerika ile ve dünyanın öteki özgür uluslarıyla elele olduğunuz hâlde, zafere kadar savaşıacaksınız. Her ne olursa olsun, nihaî zafer sizin mükâfatınız olacaktır.»

*
* *

Corregidor'un havasını titreten bu umut dolu sözler, Bataan Yarımadası'nda yankı uyandırmıyordu. Yollar karmakarışık bir hâlde istilâcının önünde göç eden askerî konvoylar ve sivil arabalarla tıkanmıştı. Fakat yarımadaya girişi sağlayan Calumpit köprüsü henüz sağlamdı.

*
* *

Japonlar bu yığın hâlindeki göçün anlamı üzerinde tamamen aldanmışlardı. General Homma ile subayları, Filipin ordusunun değersiz elemanlarından birkaçının karmakarışık bir halde kaçıştıklarını sanıyorlardı. Yalnız Kurmay Başkanı General Maeda, tâ Ekim ayından beri, MacArthur'un, kuvvetlerinin büyük bir kısmını Bataan üzerine çekeceğini söyleyip durmuştu. Fakat İmparatorluk Genelkurmayı ile Ordu'nun büyük şeflerinin çoğu, ısrarla savaşın kilit noktasının Manilla olduğunu ifade etmişlerdi. MacArthur, Corregidor'da birkaç hafta dirense bile, başkentin ele geçirilmesiyle herşey bitmiş olacaktı.

Bu yüzden, Japon kuvvetleri, Bataan'ın balta girmemiş ormanına dalıp kaybolan araba dizisine aldırmaksızın Manilla üzerine yığılmaya devam ediyorlardı.

*
* *

Çinhindi'ndeki komuta postasında 2'nci Filo Komutanı Amiral Kondo ve Güney Ordusunun başında bulunan General Terausçi, «Güney Asya seferi»nin geleceği üzerinde tartışıyorlardı.

Homma'nın Manilla'ya doğru hızlı yürüyüşü ve Yamaşıta'nın Malaya Yarımadası boyunca Singapur yönünde düzenli ilerleyişi, her türlü umudun üstünde olmuştu. Java'yı öngörüldüğünden bir ay önce niçin istilâ etmemeliydi sanki? Böylelikle Müttefikler dengelerini sağlamaya vakit bulamadan bütün Güneydoğu-Asya işgal edilmiş olacaktı.

Herkes meseleyi anlamış durumdaydı. Bu takdirde Homma'nın 48'inci Tümen'i Java istilâ kuvvetlerinin emrine girmek üzere yer değiştirecekti. Bu seçkin birliğin artık Filipinler'de gerekli olmadığı apaçık görülüyordu.

*
* *

Akşam geç vakit cepheden gelmekte olan General Jones, Manilla'nın güneyindeki cephe-gerisi karargâhına dönmüştü. Yorgundu ama, keyfi pek yerindeydi. Bütün gününü 60 kilometre güneyde, pusu kurmakla geçirmiş, askerlerini Japonlar'a baskın yapabilecekleri bir tepenin üzerine yerleştirmişti.

Komuta postasına yaklaştığı sırada bir araba kolunun bulunduğu yeri boşaltıyormuşçasına kuzeye doğru gittiğini gördü. Pek kızdı ve hemen binaya koştu ama, orayı boş buldu. Kendisinin haberi olmadan bütün emirlerin değiştiğini ve birliklerinin Bataan yönünde çekilmeleri gerektiğini öğrenince şaşıtı kaldı. MacArthur, Japon ilerleyişini durdurmak için eldeki bütün birliklerin Manilla'nın kuzeyinde küçük bir kasaba olan Plaridel'e hemen gönderilmesini istemişti. Birliklerinin kalanı Bataan Yarımadası'na ulaşınca kadar Jones'un da Plaridel'i elde tutması gerekiyordu.

Jones, kuzeyde durumun kötüleştiğini anladı; zira Bataan üzerine çekiliş, kararlaştırıldığından bir hafta önce başlamıştı. Bu yüzden kuzeye doğru yoluna devam etti ve 30 kilometre ilerdeki «Y» biçiminde bir kavşağa vardı. Sol kol, yâni 3 No.'lu yol, Pampagna Nehri üzerindeki Calumpit Köprüsü'nden geçerek Bataan'a gidiyordu.

Sağ kol, yâni 5 numaralı yol da General Homma'nın, elindeki birliklerin yüzde doksaniyle birlikte Manilla'ya doğru ilerlerken kullandığı yoldu. Jones bu yönde ilerledi; 5 kilometre uzaktaki Plaridel adlı küçük kasabaya ulaştı.

Haritaya şöyle bir göz atınca, MacArthur'un bu stratejik noktayı ne pahasına olursa olsun savunmak fikrinde ısrar edişinin sebebini hemen anladı. Homma, topu topu 30 kilometre uzakta olduğu Plaridel'den ya hemen sağa dönerek 8 kilometre uzaktaki Calumpit köprüsüne ulaşabilir; ya da dosdoğru yoluna devam ederek «Y» kavşağını işgal edebilirdi. Her ne olursa olsun, sonuç aynı olacak ve güneydeki birliklerin 'ric'at hattı' tamamen kesilecekti. Jones yönünden, verilecek cevap basitti: Plaridel'i elde tutmak gerekiyordu.

Bu görev için elinde prensip olarak General Wainwright'ın 71'inci ve 91'inci Tümen'leri vardı ama, bunların etkinlikleri hakkında bilgisi yoktu. Keşif için kuzeye doğru gitti; çok geçmeden de bu tümenlerden bitkin ve korku içinde kaçanlara rastladı.

Jones, Baliuag köyüne ulaşınca General Stevens'i bularak ona mevzii elde tutmasını emretti. Sonra Plaridel'e döndü.

Sabahın saat 10.00'unda, MacArthur'un kurmay başkanı General Sutherland kendisine telefon etti: Genel kargaşalık dolayısıyla Pampagna Nehri'nin doğusundaki bütün birliklerin komutasını Jones eline alacaktı:

– «1'inci Filipin Tugayı, yâni sizin artçılarınız geçinceye kadar Calumpit Köprüsü'nü elde tutmanız gerek,» diyordu. «Çok dikkat edin, bütün birlikler 1 Ocak günü, sabahın saat altısında nehri geçmiş olmalı. O anda da köprü havaya uçurulacak.»

Homma'nın ileri birlikleri Jones'un komuta postasının topu topu 8 kilometre kuzeyinde bulunan Baliuag'a ulaşmışlar, tanklarca desteklenen topyekûn bir saldırıya hazırlanıyorlardı. Bir koordinasyon eksikliği yüzünden, Jones'u, kendisinin de farkında olmadığı bir felâket tehdit ediyordu. Zira General Wainwright, kendi 71'inci ve 91'inci Tümen'lerinin Jones'un emrine verildiğini bilmiyordu; bu yüzden de onlara Bataan üzerine çekilmelerini emretmişti.

*

* *

Böylece saat 14.00'te, öncü Japon birlikleri Baliuag'a saldırmak için yayılırlarken köyü savunanlar da Calumpit Köprüsü'ne ulaşp güvenliğe kavuşmak için kamyonlara doluşuyorlardı.

Birkaç dakika sonra General Wainwright, Jones'un Plaridel'deki komuta postasına girerek emretti:

– «Calumpit Köprüsü'nün çevresinde yarım daire biçiminde mevzi alın!»

Jones:

– «Olmaz, Generalim!» diye cevap verdi. Plaridel'i elde tutmamak, güneyden gelen bütün birliklerini yüzüstü bırakmak demek olacaktı. Devam etti:

– «Bütün askerlerim geçinceye kadar köprüyü savunmak için emir aldım. Nehir yönünden çekilirsem, Japonları yavaşlatmak için yeterince manevra serbestliğine sâhip olamayacağım.»

Wainwright:

– «Bunu size emrediyorum!» dedi.

Sıska Wainwright'tan daha ufak tefek olan Jones, karşısındakine meydan okuyan bir tavırla baktı. Çok güç durumdaydı; zira Wainwright, ondan bir rütbe yüksekti. Wainwright'a cevap olarak:

– «General Sutherland, Pampagna Nehri doğusundaki bütün birlikleri komutasını bana verdi,» dedi.

Wainwright şaşakalmıştı. Jones, sözlerini:

– «Geri çekilmem söz konusu olamaz,» diye bağladı.

Kurmay subaylarından birisi koşa koşa içeriye girdi:

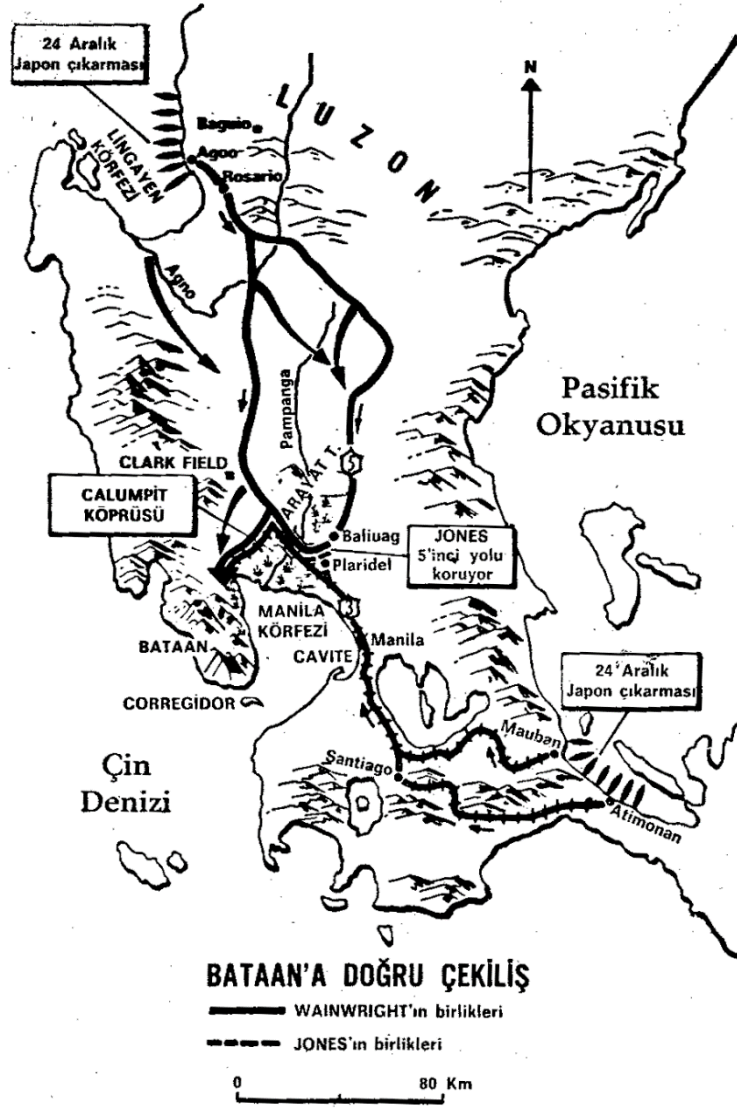
– «71'inci Tümen, Baliuag'dan gidiyor,» dedi.

Jones:

– «Durdurun şunu Allahaşkına!» diye bağırdı.

Komutadaki bu karışıklığa içerleyen Wainwright komuta postasından ayrılırken, Jones da kuzeye doğru koşuyordu. Fakat 71'inci Tümen'in gerileyişi artık önlenemeyecek derecede ilerlemişti.

Saat 17.00'de, Baliuag'da neredeyse başlayacak olan Japon saldırısına karşı koymak üzere, kala kala Teğmen Gentry komutasındaki 10 Amerikan tankı kalmıştı. Bunlar, alacakaranlıkta, kulübeleri ezerek, Japon piyadesini dehşete düşürecek bir hamle yaptılar. Yakından ateş ederek kıyasıya saldırıyorlardı. Kısa, fakat kanlı bir savaştan sonra 8 Japon tankı savaş-dışı edildi. Gentry, köyün geri kalanını ezmek ve Japon piyadesini püskürtmek işini topçuya bırakarak geri çekildi.

Piyade subaylarının bunca zaman hor gördükleri tankların işe yarayacağı, o gün ispatlanmış; Jones da soluk almak için muhtaç olduğu birkaç saati kazanmıştı. Şimdiye bekleyip ummaktan başka yapacak şey kalmıyordu. Jones, komuta postasından çıktı, çeşmenin oraya gidip uzandı. Ay gökyüzünde ışıldıyordu, havada güzel kokular vardı. Uzakta, güneyden gelip Calumpit Köprüsü'nden geçen kamyonların düzenli gürültüsünü işitiyordu. Artçı kuvvetleri de köprüyü geçmeye vakit bulabilecekler miydi acaba?

*
* *

Aynı anda *Mayon* vapuru, Mindanao'ya gitmek üzere Bataan Yarımadası'nın güney ucundan ayrılıyordu. İçindeki 650 havacı, güneydeki adaların havaalanlarına çekidüzen verecek ve bunları savunacaklardı.

Komutanları O'Donnel, savaşın bu ilk günlerinde hava kuvvetlerinin yaptıkları hayâl kırıcı işlerin etkisi altındaydı. Clark Alanı hiçbir zaman doğru dürüst donatılmamıştı. Kıyısında külüstür hangarlar bulunan bir çayırıktan ibaretti. *B 17* uçaklarının arkasında ağır makineli yoktu. Öte yandan, savaş

başladığı sırada ikmâl-iaşe yoktu, radar yoktu, doğru dürüst bina yoktu. Bürolarda birsürü işsiz güçsüz vardı. Çoğu da ilk bombardımanlarda savuşup gitmişlerdi. Bataan'a doğru çekiliş târif edilmez bir kargaşalığa yol açmış, O'Donnell'de bundan, tatsız bir anı kalmıştı. Yeni görevleri de herhalde aynı soydan bir enayilik olacaktı!

Corregidor'un kayalık bölgesi, ayışığı altında yükseliyordu. *Mayon*, ağır ağır Bataan'ın güney ucuna doğru ilerleyen bir gemiyle karşılaştı. İçinde Yarbay Stowel ile onbeş kadar asker, Corregidor'la Bataan arasına 100 devrelik bir denizaltı telefon kablosu düşüyorlardı. MacArthur, Yarbay'a, Japonlar'ın hiç kuşkulamadıkları bu işi bitirmesi için bir aylık süre vermişti.

*
* *

1 Ocak geceyarısından sonra, saat birde General Jones, Plaridel'den ayrıldı, 51'inci Tümen'in son birliklerinin aşmakta oldukları Calumpit Köprüsü'nden kendisini ayırmakta olan 9 kilometrelik yolu aldı. Artçıları da köprüden geçince, bütün Amerikan kuvvetleri kurtulmuş olacaktı. Bir saat sonra, Baliuag'da çok parlak bir zafer kazanmış olan Teğmen Gentry'nin tankları da köprüden geçtiler. Uzun bir sessizlik oldu. Sonra Jones, uzaklardan, güney yönünden boğuk bir gürleme işitti. Bu kendi artçı kuvveti; yâni Tuğgeneral Siméon de Jésus komutasındaki 1'inci Filipin Tugayı idi. Jones, arta kalan ve kilit noktası olan Plaridel'i son dakikaya kadar tutacak birliklerini de artık geri çağırabilirdi.

Yanında General Wainwright da vardı, bütün Amerikan birliklerinin köprüyü aşmış olmalarından ötürü o da rahat bir soluk almıştı.

Köprüyü havaya uçurmak için herşey hazırda ama, İstihkâm Albayı Casey, Manilla ile Bataan arasında tahripler yapmakla görevlendirildiği çeşitli birliklerin de çekilmelerini sağlamak için sabahın saat beşine kadar beklenilmesini emretmişti.

Albay Casey'in kendisi de henüz Manilla'daydı; geri kalan köprü, tünel v.b. ni havaya uçurmak için seferber ettiği sivil işçilerin şefiyle telefon konuşması yapıyor:

– «Calumpit'i biraz sonra uçuracağız,» diyordu. «Kara yoluyla ulaşmaya vakit bulamazsınız. İyisi mi Manilla'ya dönün, Japonlar gelmeden önce Corregidor'a ya da Bataan'a giden bir gemi bulmaya çalışın.»

Casey saatine baktı: Sabahın üçüydü. Vapura binmeden önce şehirde son bir inceleme yapmaya karar verdi. Arabası bombalarla delik deşik olmuş, taşlarla tıkanmış sokaklarda ağır ağır ilerlerken, Manilla üzerinde de kapkara duman sütunları yükseliyordu. Bütün petrol tankları yanmaktaydı. Askerleri, birkaç gün önce Teğmen Champlin'in başladığı işi bitirmişlerdi.

Casey'in Manillada yapacak işi kalmamıştı artık. Corregidor'a gitmek üzere bir motora bindi. Her yandan alev sütunları, duman bulutları yükseliyordu. Emrindeki istihkâm askerleri metodlu çalışmışlardı. Limanın yakınında da «*Grand Hôtel*»den özlem dolu bir dans müziği geliyordu.

*
* *

Jones'un artçılarının son kamyonu da Calumpit Köprüsü'nden geçmişti. General hemen telefona sarıldı:

– «Plaridel'de gizlenen kuvvetleri hemen geri çekin!» dedi.

Tam zamanıydı. Homma'nın öncüleri, köye girince, son Amerikan kamyonunun da buradan çıktığını gördüler. Sabahın saat beşinde Pampagna Nehri'nin doğu kıyısında 4 generalle 1 albaydan başka kimse kalmamıştı.

Wainwright:

– «Herkes geçti mi?» diye sordu. «Köprüyü uçurun öyleyse!»

İstihkâm Albayı Skerry, yeni bir mehil istedi. Ortada hiçbir ânî tehlike görünmediğinden, son dakikaya kadar beklemeyi daha uygun buluyordu.

Wainwright:

– «Peki, bir saat daha bekleyelim,» dedi.

İstihkâm Albayı, karayolu köprüsünün altındaki 4 ton dinamitle oradan 50 metre öteden geçmekte olan demiryolu köprüsünün altındaki 3 ton dinamiti bir kere daha kontrol etti.

Saat 3.45'te, Wainwright yarım saatlik yeni bir mehil verdi. Yorgunluktan bitmişti; ayakta duracak hâlde değildi; Jones'la birlikte, oradaki hendeğin içine devrilmiş bir yiyecek kamyonuna doğru ilerledi. İçinden bir şişe şampanya çıkardılar, tepesini kırdılar, yeni yılın ve geri çekilişin başarısının şerefine içtiler.

Şafak sökmeye başladığı sırada, Plaridel yönünden dağınık ateş sesleri duyuldu; sesler dakikadan dakikaya arttı. Wainwright:

– «İş ciddîleşmeye başlıyor,» dedi.

Dürbünle bakıyor, şimdi yavaş yavaş ilerleyen bir Japon devriyesi görüyordu. Saat 6.15'e geliyordu. İstihkâm Albayı'na döndü:

– «Üzgünüm ama, daha fazla bekleyemeyiz,» dedi.

Albay, köprünün kemer ayağı yanında sabırsızlıktan yerinde duramayan Teğmen'e doğru ilerledi:

– «Önce karayolu köprüsü, sonra demiryolu köprüsü,» dedi.

Herkes gidip bir yere sığındı. Tam saat 6.15'te korkunç bir gürültü yeri göğü inletti, bunu çok geçmeden bir ikincisi izledi. Demir parçalarının uçtuğu gökyüzü, patlamalarla aydınlandı. Ortalık yatışınca generaller kıyıya yaklaştılar. Derin Pampagna Nehri'nin şarıldayan suları, birbirine girmiş, eğri büğrü bir demir yığınının çevresinde kaynaşıyordu.

Wainwright:

– «Herşeye rağmen, böyle bir köprüyü yıkmak zorunda kalışımıza üzüldüm,» diye mırıldandı.

Manilla'da bütün dükkânlar kapalıydı. Binlerce insan en değerli öte-berilerini arabalara yükleyip kırlara doğru kaçmışlardı. Daha önce yola çıkmış olanlar ise, tersine, geri dönüyorlardı şimdi. Yere çömelmişler, bağırklarına taş basarak istilâcıcıyı bekliyorlardı.

Homma'nın birlikleri iki karşıt yönden şehre doğru ilerlemekteydiler. Güneyden gelenler, henüz 65 kilometre ötedeydiler. Casey'in askerlerinin her yeri sistemli tarzda dinamitlemeleri yüzünden gecikmişler, Japon generalinin kendisi bile, herhangi bir piyade eri gibi gününü güneş altında yürümekle geçirmişti.

Fakat Homma'nın komutasındaki kuvvetlerin çoğu daha çabuk ilerliyordu. Jones'un Plaridel'de gösterdiği direnmenin dışında, Manilla üzerine doğrudan doğruya ilerleyişlerini hiçbir şey geciktirmemişti. Homma, şehre 25 kilometre kala askerlerini durdurdu. Kendilerine çekidüzen vermelerini istiyordu. General, muharebenin yarattığı kargaşalığın yanısıra, her zaman yağmalara, aşırı davranışlara rastlandığını biliyordu. Temiz bir üniforma içinde düzenli olarak geçen askerler, daha dürüst ve disiplinli davranma eğiliminde olurlardı.

Limanın yakınlarında Collier's dergisinden Arch Gunnison ve Life dergisinden Carl Maydans adlı gazeteciler, sivillerin mağazalarla antrepoları yağma edişlerini seyrediyorlardı. Otomobilden fotoğraf filmine kadar herşey, 40000'e yakın sivilin giriştikleri sistemli ve yoğun faaliyet sonucu, 'kılı kırk yararcasına' denilebilecek bir titizlikle alınıp götürülmekteydi.

Gunnison, dağ gibi yükselen bir şapka yığınının yanında oturan adama yaklaştı. Filipinli gülümseyerek:

– «Hoşunuza mı gitti bayım?» dedi. «Hoşunuza gittiyse buyurun, alın.»

Gunnison:

– «İstemem,» deyince, adam diretti:

– «Alın bayım, alın. Şapka çokook, size de yeter, bana da. Herkese yeter de artar bile. Daha istediğim kadar da bulabilirim.»

Sonra gitmeye hazırlandı. Gunnison:

– «Gitmesen daha iyi olur,» dedi. «Şapkaları alıp götürebilirler.»

– «Benim bunlar. Onlara kimse elini süremez.»

Sonra gazeteciye sokak boyunca sıralanmış başka eşya yığınlarını gösterdi. Gerçekten de, başkasının malını alıp götürmek kimsenin aklına gelmiyordu.

Maydans otele dönünce, karısı ona Life'tan gelen bir telgrafi gösterdi: «*Görgü tanıklarının anlattığı yeni olaylarla ilgileniyoruz ama, bu hafta Amerikan saldırılarını anlatan röportajları tercih ederiz,*» deniyordu.

Karısı cevabı hazırlamıştı bile: «*Şimdiki şartlar altında sizi memnun edemeyeceğimiz için çok üzgünüz,*» demişti.

*
* *

150 mil güneyde; *Mayon* gemisi, Mindanao Adası'nın küçük bir koyunda gizlenmişti. Tehlikeli yolculuğuna devam etmek için karanlığın bastırmasını bekliyordu. Gemide 19'uncu Bombardıman Grubu'nun 650 askeri vardı; bunlar ya gezip dolaşıyor, ya da kâğıt oynuyorlardı. Nereye gideceklerini, niçin yolculuk yaptıklarını bilmiyorlardı. Öğleye doğru dört motorlu bir uçak gelip üzerlerinde dolaştı. Birisi:

– «Vay! Bizim kuşlardan biri bizi Japon sandı galiba!» diye bağırdı.

Fakat yanındaki, gövdenin üzerindeki «Kızıl Güneş »i gördü:

– «Saçmalıyorsun!» Diye seslendi.

Genç bir teğmen, güvertede koşmaya başladı:

– «Bombardımana uğrarsak suya atlamayın sakın, sarsıntı yüzünden ölebilirsiniz,» diyordu.

Uçak döne döne alçalıyordu. İlk bomba geminin 50 metre uzağına düştü. Teğmen kendi verdiği öğütleri unutarak balıklama denize atladı. Bir başkası da başında miğferi, belinde tabancasıyla mermileri olduğu hâlde onu izledi; bu yüzden de çabucak denizin dibini boyladı. Üzerindekilerden kurtulunca su yüzüne çıkmayı başardı.

İkinci bomba uzağa düştü. Üçüncü bomba küpeşteden sekti, gidip suyun içinde patladı, hiçbir hasar yapmadı. O'Donnel, uçağın yeniden bombardımana geçmek için sâkin sâkin manevra yapışını seyrediyordu. Bir şiltenin altına sığındı. Beş bomba daha hedefin çok yakınından geçti. Gemi kaptanı, ticaret filosunun eski kurtlarındandı:

– «Biraz yağ salıverin de isâbet ettirdiklerini sansınlar,» diye bağırdı.

Bir dakika sonra bacadan kapkara dumanlar çıkıyor, geminin çevresini de mazot tabakası kaplıyordu. Bombardıman uçağı yine şöyle bir dolaştı, sonra uzaklaşıp gitti. Kurnazlık, başarı sağlamıştı.

*
* *

Marshall, Corregidor'da bulunan MacArthur'a bir telgraf göndererek Başkan Quezon'un sürgündeki hükümetiyle birlikte Amerika'ya gidip orada yerleşebileceğini bildirmişti. MacArthur, cevabı hazırlamıştı: Quezon'un yola çıkması çok tehlikeli olacaktı. Fakat onun gidişi, özellikle «*Filipinlilerin direnme azmini tehlikeli tarzda azaltacaktı.*» Oysa, elindeki ordunun çoğunluğu Filipinli'lerden meydana gelmeydi. «*Bu yüzden,*» diyordu; «*Birleşik Devletler ya olanca güçleriyle Filipinlilere yardım etmeli, ya da Doğu'dan utanç içinde ayrılmalıdırlar.*»

Saat 20.00'de, Başkan'a Washington'un telgrafıyla kendi cevap tasarısını gösterdi; ne yapmayı düşündüğünü sordu. Quezon:

– «Önce bakanlarımla konuşmam gerek,» diye cevap verdi.

Hepsi Amerika'ya yerleşmekten yana oldular. Bu tedbirin Filipin ordusunun cesaretini kıracağını sanmıyorlardı. Tersine, Quezon Amerika'da bulunduğu sürece oradan daha çok yardım sağlanacağına inanıyorlardı. Fakat Başkan, onlara MacArthur'un cevabını okuyunca hemen fikir değiştirdiler. General, yapılması gerekeni onlardan daha iyi biliyordu!

Hâlâ tereddüt etmekte olan Quezon, dolambaçlı bir cevap verdi:

– «Birleşik Amerika'nın savaşa devam için en yararlı göreceği şeyi yapmaya hazırım,» dedi.

Heyecanlıydı, hasta oluşu, kaygılarını daha da arttırıyordu. Roosevelt'in kendisine Amerika'nın bütün yardımını vaadeden mesajı onu cesaretlendirmişti ama, takviyeler bir türlü gelmiyordu. Belirli taahhütler yapılmadıkça, askerlerinden böylesine umutsuz şartlar altında savaşmalarını isteyebilir miydi?

*
* *

Japonlar, Başkan Quezon'un başkentinin kapılarına doğru ilerlemekteydiler.

Şehrin üzeri, hâlâ koyu duman bulutlarıyla örtülüydü. Birçok yerde yangınlar çıkmıştı; alevler her yanı sarıyordu. Pek güzel bir şehir olan Manilla, şimdi bir kül, is ve enkaz yığını hâlindeydi.

Saat 17.45'te, General Koişi Abe, kuzeyden şehre girerken General Morioka da elkonan bir araba içerisinde güneyden giriyordu. Gözaltı kamplarından salıverilen Japonlar, önlerinden geçen birlikleri alkışlıyorlardı. Filipinliler ise, yüzleri asık, kendileri telâşsız, olup bitenleri seyreliyorlardı.

İki gazeteci, Maydans ile Gunnison, otellerinin penceresinden iki bölük Japon deniz piyadesinin Amerikan Yüksek Komitesi'nin konağı önündeki çimenler üzerinde sıralanışlarını seyreliyordu. Toplar atılırken bir denizci Amerikan bayrağını direktten indirip ayaklarının altında çiğnedi; Japon bayrağını bağladı; Japon millî marşı «*Kimigayo*» çalınırken, «*Doğan Güneş*» de yavaş yavaş göğe doğru yükseldi.

BİRİNCİ SAVUNMA HATTI

Bataan'da

Calumpit Köprüsü, Luçon Adası'nın kuzeyiyle güneyinden gelen kuvvetlerin geri çekilişleri için ne kadar önemli idiyse, daha güneydeki bir başka köprü de Bataan Yarımadası'nın kapılarını açıyordu.

5 Ocak günü, saat 22.00'de 8000'i aşkın Amerika'lı ile Filipinli, Layac Köprüsü'nden geçip Bataan kalesine girmek için hâlâ bekliyorlardı.

Ense köklerindeki Japonlar, bunları kuzeyden ve güneyden sıkıştırıyorlardı ama, en büyük tehlike kuzeydeydi. Burada, General Matteo Capinpin komutasındaki 21'inci Filipin Tümeni düşmanlarının ilerlemesini önlemekteydi.

General, askerlerini köprü'nün yakınlarında, yanında Amerika'lı askerî danışmanı Albay O'Day olduğu hâlde bekliyordu. General Wainwright da yanında sâdik köprü yıkıcısı Albay Skerry'yle birlikte orada bulunmaktaydı.

Saat 22.30'da kaçakların akışı yavaşladı. Sonra Capinpin'in öncüleri görüldü. Askerler, 'Adanmış Ülke'ye giriyorlarmışçasına ilerleyip, Bataan'a giden köprüye saldırdılar. O'Day için acıklı, üzücü bir manzaraydı bu. Bitkin hâlde olan askerleri, donanımlarının ve kendi eşyalarının ağırlığı altında ayaklarını sürüyorlardı. Bazıları, bambu dalları üzerinde koca koca elbise, cephan ve miğfer denklerini ikiye ikiye taşıyorlardı. Ayakları bağlı piliçler, tozlar arasında sallanıyordu.

Onlar böyle yavaş yavaş, sürünerek ilerlerken, General Capinpin de yürüyüş kolu boyunca bir aşağı, bir yukarı koşuyor; askerlerine vuruyor, onları hızlı yürümeleri için sıkıştırıyordu. O'Day şaşırmişti: Matteo, tanıdığı en yumuşakbaşlı savaşçılardan biriydi!

Wainwright da şaşırmişti. Şaka yollu sordu:

– «Bunlardan kaç tanesini kurşuna dizdiniz bugün, Matty?»

Sabahın saat birinde; düşmanın bulunduğu kıyıda sâdece doğu yolunu kapatan tank birliği kalmıştı.

O'Day, Wainwright'ın karşısına gelerek yemin anlamına sağ elini kaldırdı:

– «Bildiğim kadarıyla, çekilişi koruyan birliğin dışında 21'inci Tümen'in bütün birlikleri geçti,» dedi.

O'Day ile Filipinli General de, peşlerinde Wainwright ile Skerry olduğu hâlde köprüden geçtiler.

Bir dakika sonra da Tank Birliği'nin komutanı gelip Albay Skerry'nin önünde durdu. O da sağ elini kaldırarak:

– «Bütün tanklarım karşıya geçti,» diye yemin etti.

Ansızın gecenin karanlığında bir 'tırtıl tekerlek' gürültüsü duyuldu. Nereden geldiği bilinmeyen bir Amerikan tankı, ortaya çıkıverdi, şiddetli demir cayırtılarıyla köprüde ilerlemeye başladı.

Wainwright, Skerry'den yana dönerek:

– «Köprüyü havaya uçurun!» dedi.

Saat ikide korkunç bir patlama yeri göğü inletti. Bataan yolu kesilmişti.

Daha güneyde, Capinpin ile O'Day perişan piyadelerinin yanlarından geçmiş, ilerliyorlardı. Hep kaygılı, telaşlı olan General arabadan indi, yine askerlerine çıkışmaya başladı. O'Day:

– «Adamcağızlar yirmi dört saattir yürüyorlar, Matteo,» dedi.

General birden sâkinleşti, yine arabaya bindi. Yürüyüş kolunun yanısıra ilerlerken, arabadan dışarıya eğilerek her zamanki yumuşak tavrıyla:

– «Biraz daha dayanın çocuklar, kamyonlar sizi almaya gelecek!» diyordu.

*
* *

General Homma, MacArthur'un kendisini atlattığının hâlâ farkında değildi: Amerikan-Filipin kuvvetlerinin çoğu şimdi Bataan Yarımadasına sığınmıştı. Üstelik başka dertleri de vardı: En iyi birliklerinden birini, 48'inci Tümen'i elinden alıp Java'ya göndermişlerdi; General de temizleme hareketlerinin güç olacağını biliyordu.

Amerika'lıların Bataan'da izlenmesi işinin bu seçkin kıt'alarca yapılması gerekirdi. Bu iş, 65'inci Tugay'a düştü. Ne var ki Tugay'da genellikle oldukça yaşlı 7500 asker bulunuyordu ve bunlar işgal kuvveti diye seçilmişti; ilk hattaki savaşlar için hazır olmadıkları gibi donatılmış da değillerdi.

Taktikçi ve yönetici olarak ün yapmış bulunan General Nara, Amerika'yı iyi bildiği için bu garnizon kıt'alarının komutanlığına atanmıştı. Başkan Coolidge'in Amherst Koleji'nden, daha sonra da Fort Benning'deki Piyade Okulu'ndan arkadaşı olarak Amerika'da yıllar yılı oturmuştu.

Layac Köprüsü'nün havaya uçurulduğu gece, General Nara perişan durumdaki kıt'alarıyla cepheye doğru ilerliyordu. Birlikler önlerindeki 184 köprüyü havaya uçurmuş olan Albay Skerry'nin patlayıcı maddeleri yüzünden gecikmişlerdi. Askerler bu tropikal sıcak altındaki yorucu yürüyüşlere alışık olmadıklarından, tâ Lingayen Körfezi'ne kadar uzanan bu bitmez tükenmez yürüyüş kolunda birçok hasta vardı.

Güzel tropikal iklim gecesi, çiçeklerin ağır kokularıyla doluydu; ateş böceklerinin şimşekleri şurada burada parılıyordu. 141'inci Piyade Alayı Komutanı Albay Takeo İmai, askerlerin birdenbire durmalarının sebebini merak etti. Küçük bir dere yüzünden ilerleyemez olmuşlardı. Fakat dereyi geçemediklerinden değil... Donanımlarıyla ağır malzemelerini manda arabalarına yüklemişlerdi. Bu hayvanlar öteden beri çok sâkindiler, sırtlarında çocuklar bile uyurdu. Ancak, suyun kokusunu alınca hemen koşmuşlar, içine dalıp çıkıyorlardı; onları oradan çekip almak imkânsızdı.

MacArthur, bütün güçlüklere rağmen birliklerini Bataan'da güvenlik altına alma işini başarmıştı. Geciktirme savaşları sırasında Wainwright çoğu kaçıp gitmiş olan 12000 asker, Jones ise sadece 1000 asker kaybetmişti.

MacArthur'un elinde şimdi 15000 Amerika'lı, 65000 de Filipinli asker vardı ama bunlardan yalnız 10000'i meslek askeriydi. Geri kalanı perişan kılıklı, iyi eğitim görmemiş bir başıbozuk sürüsünden ibâretti. General, bu askerlerle sözde altı ay dayanacaktı.

Elindeki başlıca kozu, bölgenin coğrafi durumu sağlıyordu. Dağlar ve balta girmemiş sık ormanlarla kaplı bu sarp topraklarda, uçaklar savunma mevzilerini bulamazdı. 24 kilometre genişlikte, 48 kilometre uzunlukta olan yarımada'nın hemen hemen bütününü, biri kuzeyde, öteki güneyde bulunan, iki s nm ş yanardağ kaplamıştı. Kullanılabilir durumda sâdece iki yol vardı: Layac Köprüsü'nden başlayan yol, basık ve bataklık olan kıyıyı t  ucuna kadar izliyor, sonra batı kıyısının üçte ikisine kadar çıkıyordu. Öteki yol ise iki yanardağ arasında uzanıyor; yarımadayı enlemesine kesiyordu.

Başlıca savunma hattının Natib adlı birinci yanardağın hizasında kurulması gerekliydi. Mevziler hazırlanıncaya kadar 5000 askerin Layac Köprüsü'nün birkaç kilometre güneyinde savaşıp zaman kazanmalarından başka çıkar yol yoktu.

MacArthur'u asıl düşündüren şey, askerlerinin eğitimsizliğinden çok yiyecek ve giyecek eksikliğiydi. Bir haftadan beri gemiler ve mavnalar Manilla ile Bataan arasında gidip gelemez olmuşlardı. Son üç gün içinde, bir radyo çağrısına cevap veren 200 Amerikalı, İngiliz ve Müttefik sivil, bombardımanlara aldırmadan gelip Manilla doklarındaki yiyecek yükleme işlerinde gönüllü olarak çalışmışlardı.

Fakat kırtasiyecilik, aptallık ve panik yüzünden çok miktarda değerli yiyecek maddesi kaybedilmişti. Yarbay Lawrence, Japon firmalarının malı olan 2000 kutu konserveye elkoymak isterken harp divanına verileceği tehdidiyle karşılaştığından, bunu yapamamıştı. Genel Karargâh,  zel kişilerin malına elkoyma hakkını kendinde görmüyordu. Asıl kayıp, Bataan'daki bütün Filipinlileri altı ay doyurmaya yetecek olan 5 milyon kilo pirinci elden kaçırılması olmuştu. Birtakım idar  kararlar, bu pirincin bir ilden ötekine taşınmasını yasakladığından, bütün mal antrepolarda kalmıştı!

MacArthur, listeleri inceledikten sonra elinde ancak 30 gün yetecek kadar (100000 tane) günlük tayın olduğunu anladı. Umutsuzca tedbirlere başvurma zorunda kaldığından, herkese yarım tayın verilmesini emretti.

Buna karşılık moral çok yüksekti. Bataan'daki askerler, savaş vermeksizin kaçmaktan bıkmış usanmışlardı. Savunma hattı ikiye bölündü. Lingayen'den düzensiz çekiliş sırasında kötü duruma düşen Wainwright'la askerlerine nispeten daha sâkin bir bölge, Natib Dağı'nın batı kesimi verilmişti. Saldırı, herhalde General George Parker'in komutasındaki doğu kesimine y neltilecekti. General'in 25000 askerinin meydana getirdiği cephe, basık ve bataklık kıyıdan başlayıp Natib Dağı'na kadar bambu ve şekerkamışıyla kaplı tepeler üzerinde yavaş yavaş yükseliyordu. Natib Dağı'nın

yamaçlarında ise derin yarıklar ve sık bir tropikal bitki örtüsü vardı. General Parker'in sol kanadı, General Jones'un 51'inci Tümen'iyle orada son buluyordu. Zira, General, yanardağı savunmayı imkânsız ve yararsız bulmuştu. Bu kayalar, uçurumlar ve düz duvar gibi yarlar yığınınına hiçbir askerî birlik giremezdi.

General Parker en iyi birliklerini kıyı boyunca sağ kanadına, asıl saldırının yapılması beklenen yere yığmıştı. Böylece, adını bir şeker kamışı çiftliğinin ortasında kurulu küçük bir köyden alan «Abucay Hattı» meydana gelmişti.

Filipinliler, MacArthur'a güvenine lâyık olduklarına ve Lingayen Körfezi'ndeki bozgunun kargaşalığına bakıp da değerleri hakkında yargı yürütmemek gerektiğini ispatlamak istiyorlardı.

Buna karşılık tiksinişmiş, hayâl kırıklığına uğramış olan Amerikalı eğitimcilerde aynı şevk, aynı heyecan yoktu. Abucay Hattı'nda gerilemek söz konusu olamazdı. Ya savaşmak, ya da ölmek gerekti.

*
* *

Amerikan hatlarının kuzeyinde Japon Generali Nara ile askerleri vardı. Yürüyüşle geçen uzun günler yüzünden bitkin hâlde olan bu askerlerin yalnız yarısı silahlıydı. Java'ya gönderilen tümenin yerini alan birlik, saldırıya hazırlanıyordu. Düşmanın durumu hakkında generalin hiçbir fikri yoktu, yön bulmak için de elinde ancak bir karayolu haritasıyla 1/200000 ölçeğinde birkaç harita vardı. Düşmanı kovalama emri dışında herhangi bir tâlimat almış değildi.

Harbokulu'nda öğretmenlik yaptığı altı yıl boyunca, öğrencilerine: «Elinizde iyi haritalar olmadıkça, gereği gibi hazırlık yapmadıkça sakın saldırıya geçmeyin,» diye öğütler vermişti. Fakat generalin kurmay heyetinde iyimserlik havası vardı; Bataan'ın kolayca ele geçirileceğine inanıyorlardı. Burada bozgun hâlinde olsa olsa 25000 asker vardı; bunlar, yarımadanın ucuna doğru koşacaklar, orada biraz durakladıktan sonra küçük Corregidor Adası'na sığınacaklardı.

Nara, bu inanışa karşı çıkarak çok direndiyse de hemen saldırıya geçmek için emir aldı. Çarçabuk hazırladığı savaş planı çok basitti: Albay Takeo İmai, doğu kıyısı boyunca saldırıya geçerken, eski dostu Albay Takeçi de içeriden ve Natib Dağı yamaçlarından bir çevirme hareketi yaparak Amerikalıları kuşatacak ve İmai ile birleşecekti.

9 Ocak günü saat 15.00'te Japon topçusu baraj ateşine başladı ve bir saat süreyle Bataan'ın bütün kuzey bölgesini bir depremle titretmişçesine sarstı. Sonra da Japon birlikleri harekete geçtiler. Fakat birdenbire Nara'yı şaşırtan bir şey oldu. Parker'in topçusunun daha zorlu bir bombardımanı, Albay İmai'nin ileri hareketini durdurdu. Haberalma servislerinin Amerikalıların sözde güçsüz oldukları yolundaki raporlarının yanlış olduğu apaçık görülüyordu. Japon generali, asıl savunma hattı olan Abucay Hattı'nın beş kilometre daha güneyde olduğunun farkında değildi.

*
* *

Corregidor'dan gelen bir mesajla alarma geçen Wainwright'la Parker, ertesi 10 Ocak sabahı, şafak sökerken bütün generallerini topladılar. MacArthur'la Kurmay Başkanı General Sutherland, Kaya'dan

geldiler. Başkomutan iyimser bir söylev verdi, takviye ve uçak gönderileceğini vaadetti. Sonra mevzileri denetlemeye gitti.

Wainwright'in karargâhında içtenlikle şunları söyledi:

– «Jonathan, sizi burada gördüğüm için mutluyum. Çekilişi yönetim ve güneydeki kuvvetlerin çekilişini koruyuş tarzınız tarihe bir örnek olarak geçektir.»

Wainwright, kendi kendine: «*Böyle bir övgüye lâyık mıyım acaba?*» dedi ama, bir şey söylemedi.

MacArthur:

– «155'lik toplarınız nerede?» diye sordu.

Wainwright:

– «Gidip görelim isterseniz,» dedi.

Başkomutan cevap verdi:

– «Onları görmek değil, *duymak* istiyorum.»

Sutherland, zihnini kurcalayan kaygıyı açıkladı: Natib Dağı hiç savunulmamaktaydı; bu durum, savunma hattı üzerinde 8 kilometrelik bir gedik bulunmasına yol açıyordu. Wainwright ise bu kaygıyı paylaşmıyordu: Arazi çok sarp olduğundan, yanardağ bölgesinde saldırı yapılamazdı.

*
* *

11 Ocak günü saat 23.00'te, Albay İmai doğu kıyısı boyunca uzanan yol üzerinde saldırıya geçti. 57'nci Piyade Alayı'ndaki Filipinliler kendilerini güvenlik içinde hissediyorlardı. Zira hem dikenli tellerle korunuyorlardı, hem de atış alanlarını temizlemek için çalılıklarla bambuları ateşe vermişlerdi. Fakat ne yazık ki yolun batısındaki büyük şeker kamışı tarlasını unutmuşlardı.

Japonlar gündüzün oraya gizlenmişlerdi; saldırı da oradan başladı. İlk saldırganlar: «*Banzai!*» diye bağırarak gelip dikenli tellerin üzerine atıldılar. Arkadaşları da onların vücutlarına basarak cambazlar gibi dikenli tellerin üzerinden aşp Filipin hatlarına sokuldular.

Savunucular, her yönde birbirleriyle karşılaşan izli mermilerin ışığında yalın kılıç subayların yönettikleri Japonların, peşpeşe dalgalar hâlinde yayıldıklarını görebiliyorlardı.

O kesimi tutmakta olan Binbaşı Wood, yedek bölüğü getirmek için geriye doğru koştu. Sevimli, uysal bir adamdı ama, savaşta zincirden boşanmış gibi oluyordu. Yüzbaşı Ernest Brown'a askerlerini hazır tutmasını söyledi, sonra da hiç vakit kaybetmeden, avcı hattına yayılmalarını sağlamak için hazırlıklara başladı. Tam onların başında yola çıkmaya hazırlanıyordu ki, Brown'ı gördü: Biraz uzaktaki bir pirinç tarlasında oturmuş, rahat rahat sigarasını tütürüyordu. Öfkeyle:

– «Ne halt ediyorsun orada?» diye bağırdı.

– «Emir veren sizsiniz. Demek ki komutan da sizsiniz.»

Wood babacan bir tavırla gülümsedi; assubaylara bağırdı:

– «Benim bütün sözlerimi söylenmemiş sayın. Komuta eden yüzbaşısıdır.»

O zaman Brown bir sıçrayışta ayağa kalktı:

– «İleri!» diye bağırdı.

Sonra sökmekte olan şafağın kurşunî, belli belirsiz ışığı içinde koşmaya başladı. Telörgülerin üzerinden atlarken bir yırtılma sesi duydu. Matarasının ve tabanca kılıfının asılı olduğu palaskası tellere takılmıştı. Silâhını yerden aldı, bir çukurun içine atladı. Döndü, Binbaşı Wood'un bir kamyonun ardında saklanan bir Japon'a kızılderililer gibi yaklaştığını gördü. Wood ileriye sıçrayıp ateş etti ama, Japon'u vuramadı. Japon, kamyonun çevresinde koşmaya başladı; binbaşı da ardındaydı. İkinci turda Wood ile Brown gülüyorlardı. Mack Sennet'in bir güldürüsüne benziyordu bu. Üçüncü turda Filipinli bir nişancı, Japon'u öldürerek bu işe son verdi.

Güneş yükseliyordu; Brown da tarlada yatmakta olan 250'ye yakın düşman ölüsünü görebiliyordu şimdi. Ayrıca, hatlar içinde sokulmuş birçok düşman ölüsüne de rastladı. Temizliğe başladığı sırada, birinin: «İmdat!» diye bağırdığını duydu. Ağır yaralı bir Japon yalvaran bir tavırla kolunu kaldırmıştı. Brown, askerlerine:

– «Şunun yarasını sarın,» dedi.

Askerler yarayı sardılar; o sırada yakınlarda ölü gibi yatan bir Japon ansızın kalktı, bir tüfeği kaptığı gibi bir Filipin'liyi öldürdü. Brown bu sahneyi hiç unutamayacak; ileride ne yaralılara merhamet, ne de ölümlere saygı duyacaktı. Hepsi de süngüden geçirilecekti.

West Point Askerî Okulu'ndan yeni çıkmış olan Teğmen Nininger de Brown'ın düzenlediği harekâta katılıyordu. Çukurdan çukura atlıyor, el bombaları atarak Japonlar'ı bulundukları yerlerden çıkarıyordu. O sırada bir ağır makinelinin yaylım ateşi içinde kaldı. Atışın nereden yapıldığını görebildi, sendeleye sendeleye ilerledi. Tam el bombasını attığı sırada yüzüne doğru bir yaylım ateşi daha yedi. Nininger, İkinci Dünya Savaşı'nın «Şeref Madalyası»nı alan ilk subay olacaktı. Ölürken ağır makineliyi kullananların hepsini öldürmüş, böylece şekerkamışı tarlasının önündeki alanı temizlemişti.

*
* *

Albay İmai, kudurmuşçasına, saldırıları ve karşı-saldırıları kaygıyla izlemişti. Elindeki mevcudun üçte ikisi savaş-dışı olduğundan, giriştiği saldırının felâketle sonuçlanacağını anlıyordu.

O sırada General Nara'nın telefonla kendisini aradığını farkedince şaşırdı: General, sağ kanadı korumak için batıya kaymasını istiyordu. Onun yerine bir 'ihtiyat alayı' gönderilecekti.

Bu acayip emre, Albay Takeçi'nin Natip Dağı'ndaki balta girmemiş ormanda yolunu şaşırp esrarlı biçimde kayboluşunun sebep olduğunu bilmiyordu. General Nara, bunu General Homma'ya bildirmekten ya da harekât jurnaline yazmaktan bucak bucak kaçınmıştı: Takeçi arkadaşıydı ve onun ününü korumak istiyordu.

İmai, yeni mevziine gelince, elindeki -yalnız 250'si tüfekli- 500 askeriyle cepheden hücumla geçemeyeceğini anladı. Piyadelerine Amerikan hatlarının gerisine sarkmalarını ve -düşmanı dehşete düşürmek, kuşatıldığı izlenimini uyandırmak için- baskın hâlinde akınlar yapmalarını emretti.

Bu tasarı başarıyla sonuçlandı ve çok geçmeden büyük bir panik hüküm sürmeye başladı. Düşman, derin hendeklerle sık ormanın içinde neler olup bittiğini iyice bilemiyordu; sâdece çok sayıda kuvvetlerle her yandan saldırıya geçildiğini sanıyordu.

Corregidor'da

13 Ocak'ta Filipinler'le Amerika arasındaki ilişkiler, vahim bir tarzda kesilme tehdidi altındaydı. Başkan Quezon, Roosevelt'e bir telgraf çekmeye hazırlanıyordu. Birleşik Devletler Başkanı'nın yardım vaadinden bu yana onbeş gün geçmişti. Buna rağmen ne bir tek uçak, ne de bir tek asker gönderilmişti. Quezon, sert sözler kullanarak, elindeki kuvvetlerin büyük bölümünü hemen Japon istilâcılara karşı yöneltmesini Roosevelt'ten istiyordu. Bu telgrafın yanısıra MacArthur'a bir de «izahlı» not gönderdi:

«Bu savaşı biz ne istedik, ne de başlattık,» diyordu. «Yanıbaşınızda savaşıma karar verdik, elimizden geleni de yaptık; -durum ve imkânlar gözönünde tutulmak şartıyla- yapmaya devam ediyoruz. Fakat daha ne kadar zaman yüzüstü bırakılacağız? Washington savaşın nihaî sonucu bakımından Filipinler cephesinin hiçbir önemi olmadığına; dolayısıyla da hemen şu sırada, yahut da direncimiz sona ermeden önce herhangi bir yardım, beklemenin faydasız olduğuna mı karar verdi? Durum böyleyse benim de bunu bilmem gerekir; çünkü yurttaşlarıma karşı benim de bir sorumluluğum var...»

MacArthur, Quezon'un davranışını haklı bulmakla birlikte bu duruma çok üzülmüştü. Washington, Japonların Filipinler'le Avustralya arasında kurdukları ablukayı yarmaktaki güçlüklerden yakınıp duruyordu. Başkomutan, kendi hesabına bu ablukanın ancak kâğıt üzerinde tehlikeli olduğu fikrindeydi. Bir deniz müdahale kuvvetinin yapacağı zorlu bir saldırı ablukayı kolayca yarabilir, adaları kurtarabilirdi. Fakat donanma Pearl Harbor baskınından beri hâlâ belini doğrultamamıştı.

Bu yüzden, MacArthur, Quezon'un mesajını göndermeye karar verdi. Bunun Washington'u biraz harekete geçireceğini umuyordu.

*
* *

Yüksek makamların gerçek niyetleri hakkındaki kuşkusuna rağmen, MacArthur çökmek üzere olan morali yükseltmek için o gece Bataan'daki birliklerine günlük bir emir yollamaya karar verdi:

«Takviyeler yolda...» diyordu. «Binlerce askerle yüzlerce uçak yola çıkarıldı... Artık geri çekilmek söz konusu değil. Bataan'da bize saldıran Japonlar'a göre daha çok sayıdayız. İkmâl-iaşemiz yeterli. Azimli bir savunma bütün Japon saldırılarını püskürtecektir.

Bataan'daki her askerden kendisine gösterilen yerde savaşmasını ve her saldırıya karşı koymasını istiyorum. Tek kurtuluş umudumuz budur. Savaşsak yeneriz, gerilersek yok oluruz.»

Bu sözler genel bir coşkunlukla karşılanmadı. Özellikle assubaylar arasında bazı Amerikalılar, alay etmekten kendilerini alamadılar. İkmâl-iaşe yeterliydi ha? Hepsi yarım tayın alıyorlardı. El bombaları işporta malıydı; 4-5 tane atılınca yalnız bir tanesi patlıyordu. Eski havan topları Japonlardan çok bunları kullananlar için tehlikeliydi; 7 obüsten 6'sı, ulaştığı yerde patlamıyordu. Daha önce namluyu patlatmayışları da büyük mutluluktan doğrusu!

Bataan'da

16 Ocak'ta, şafak vakti. Natib Dağı'na dayanan sol kanadı tutmakta olan General Jones bir karşı-saldırıya girişti. Bir gün önce General Parker'den buna ilişkin emri aldığı anda itiraz etmişti. Emrindeki tümen, Luçon'un güneyinden çekilirken verdiği aralıksız savaşlar yüzünden bitkinleşmiş, Japonlar'ın cephe hatlarının gerisine yaptıkları akınlar yüzünden de mâneviyatı kırılmıştı.

Güçlü direnmeye rağmen, alaylarından biri Japonlar'ı püskürterek düşman hatlarında bir çıkıntı meydana getirdi. Albay İmai, bu «fıtık»ın kendisinden çok Amerikalılar için tehlikeli olduğunu farkedince doğu kanadına saldırdı. O sırada, beklenmedik bir rastlantı sonucu, Albay Takeçi, yolunu şaşırdığı Natib dağlarının yamaçlarından aşağıya inmiş, batı kanadına saldırmıştı. Jones'un birlikleri kuşatıldı. Öğle üzeri de çözüldüler ve Abucay hattında 3 kilometre genişliğinde bir gedik bırakarak karmakarışık bir hâlde geriye doğru kaçıştılar.

Albay Takeçi, General Nara'nın komuta postasına gitti. Natib Dağı'ndaki vahşî ormanda yolunu nasıl şaşırdığını anlattı. Nara onu anlayışla dinledikten sonra:

– «Sizi yedeğe alıyorum,» dedi.

— «*Hai* (peki), generalim.»

Nara'nın içi rahat etmişti. Takeçi yedekte olunca, saldırıya geçebilirdi. Fakat Albay, sözlerini yanlış anlamıştı. «Yedeğe alınmak,» onun için kepace olmak anlamına geliyordu, Nara'nın kararını da bir ceza saymıştı. Bu yüzden, dinlenmek ya da ikmâl-iaşe temin etmek için yine güneyin yolunu tuttu; bu sefer ya Natib Dağı'nı aşmaya, ya da ölmeye kararlıydı.

General Jones, her zamanki gibi yine ilk hatlarda vuruşuyordu; gerilerinde bozgunun ortalığı altüst ettiğinden habersizdi. Tümenin yok olduğunu, ancak güneş batarken öğrenebildi. Rastladığı kaçakları yeniden toparlamak istediye de pek başaramadı, geri çekildi.

Gece olurken elinde kala kala 100 asker kalmıştı. Acı acı: «*Dünyanın en küçük tümenine komuta ediyorum,*» diye düşündü. Bu bir avuç insanla Abucay hattının bütün sol kanadını tutacaktı! Yeni komuta postasını çamurlu bir hendekte kurup âmiri General Parker'e telefon etti. Epey uğraşıp onunla konuşabilmek imkânını elde edince, sâdece:

– «Benim işim bitti artık!» dedi.

Sonra telefonu kapadı. Muhakkak ki bir zılgıt yiyecek, belki de komutanlıktan uzaklaştırılacaktı. Fakat bir yandan da ara yerde dövüşmeye devam edecekti.

100 kişilik tümeni doğrudan doğruya Teğmen Perkins'in emri altındaydı; ne var ki Teğmen, piyade olmadığından, askerlerini yönetmeyi hiç mi hiç bilmiyordu. General, Japonlar yerini bulmasınlar diye telefonunun ziline tuvalet kâğıdı sardıktan sonra, Teğmen'e ne yapması gerektiğini alçak sesle anlattı. Bu iş bitince, telefonu kulağına yapıştırıp çamura uzandı, uyumaya çalıştı.

Talih, herşeye rağmen Amerikalılardan yanaydı. Albay İmai, kuşatılmaktan korktuğundan gedikten yararlanmak istemedi; saldırılarını doğuya yöneltti. «Kâşif» Takeçi'ye gelince; o da Natib Dağı'na tırmanarak namusunu kurtarmak için batıya doğru çark ediyordu. Soluk almak için kazanılan bu zaman, iki seçme Filipin alayına -ağır kayıplara uğramış olmalarına rağmen- boşluğu doldurmak için zifirî karanlıkta bir teşebbüste bulunma imkânını sağladı.

General, yorgunluktan âdeta ölü gibiydi ve üç geceden beri ilk olarak uyumaya çalışıyordu. Çamurlu çukurda altı kişiydiler, bir Japon devriyesi geldiği takdirde karşılıklı haber vermek için, herkes birbirini ayak bileğinden tutmuştu. Jones'un yaveri olan Yüzbaşı Andrew Soriano, General'i aslı çıkmayan alarm işaretleriyle sarsalayıp durdu. Bunun üzerine General:

– «Bak Andrew,» dedi, «beni bir kere daha uyandırırırsan, hapı yuttuğunun resmidir!»

Biraz zaman geçti. Sonra Soriano şüpheli bir gürültü duyduğunu sandı, General'i yine uyandırdı. Jones yerinden fırladı:

– «Burada Japon hergeleleri var mı yok mu, evet mi hayır mı?» diye bağırdı.

Sonra tabancasıyla havaya ateş ederek:

– «Şimdi nerede olduğumuzu biliyorlar ya, rahat uyuyabiliriz artık,» dedi.

Kendini çamurların içine bıraktı; hemencecik de uyudu.

ÇEKİLİŞ

General Nara'nın 21 Ocak gecesi peşpeşe yaptığı saldırılar, Abucay hattının savunucularını bitkin düşürmüştü. Gediği kapatmakla görevli iki Filipin alayı, sık bitkilerin, derin hendeklerin içine gömülüp kalmıştı. Beş gün süreyle boyuna saldırmışlardı ama, sarp arazideki bir kanadı pekiştirmenin imkânsız olduğunu anlıyorlardı. Birkaç gündür ne yiyecek, ne içecek vardı; yaralıları da geriye göndermek mümkün olamıyordu.

Orta kesimde General Lim'in 41'inci Tümen'i topçu ve hava bombardımanları altında, İmai'nin piyade saldırıları ve hatlara sokulan Japonlarla yapılan, tehlikeli olmaktan çok moral kırıcı çarpışmalar karşısında yorgunluktan, açlıktan ölüyordu.

General Lim'in komuta postasında, Filipinli bir telefoncu, uykusu arasında: «Benim koruyucu meleğim MacArthur'ladır,» diye homurdanıyordu.

Kimse buna aldırış etmedi. Telefoncu birden uyandı, doğruldu, başladı bağırmaya:

– «Siz Amerika'lılar, ne diye geride kalıyorsunuz? Ne diye savunmadayız hep? Saldırmaktan korkuyor musunuz yoksa? Öyleyse ben yapayım bu işi! Benim koruyucu meleğim MacArthur'ladır!»

Tabancasını havaya kaldırarak korulukların içinde koştu. Biraz sonra geri döndü; gözleri yerinden fırlamıştı. Deli gibi:

– «Niçin peşimden gelmediniz?» diye bağırıyordu. «Saldırmaktan korkuyorsanız ben yaparım bu işi! Hepiniz korkaksınız, bu yüzden de savaşı kaybediyoruz!»

Filipin'li subaylar telefoncunun çevresine toplanarak onu yatıştırmaya çalıştılar. Adamcağız yorgundu, dinlenmeye ihtiyacı vardı. Ama hâlâ:

– «Yorgun filân değilim ama, bu Amerikan hergeleleri korkak, biz de onlar için savaşıyoruz,» diyordu.

Filipin'li bir yüzbaşı:

– «Kapa çeneni! Sus! Yoksa tepelerim ha!» diye bağırdı.

– «Yüzbaşım, benim sizden bir şey istediğim yok. Yalnız, şu Amerika'lılar metelik etmez herifler!»

Derken karanlıkta iriyarı bir gölge belirdi; tok bir sesle:

– «Ben Amerikalıyım,» dedi. «Benimle dövüşür müsün, yoksa çeneni tutar mısın?»

Filipin'li onun üstüne atıldı; sonra da bir Amerikalı albayın yakasına yapıştı. Filipin'li subaylar onu yakalayıp, dışarıya sürüklediler. O, hâlâ bağırıyordu:

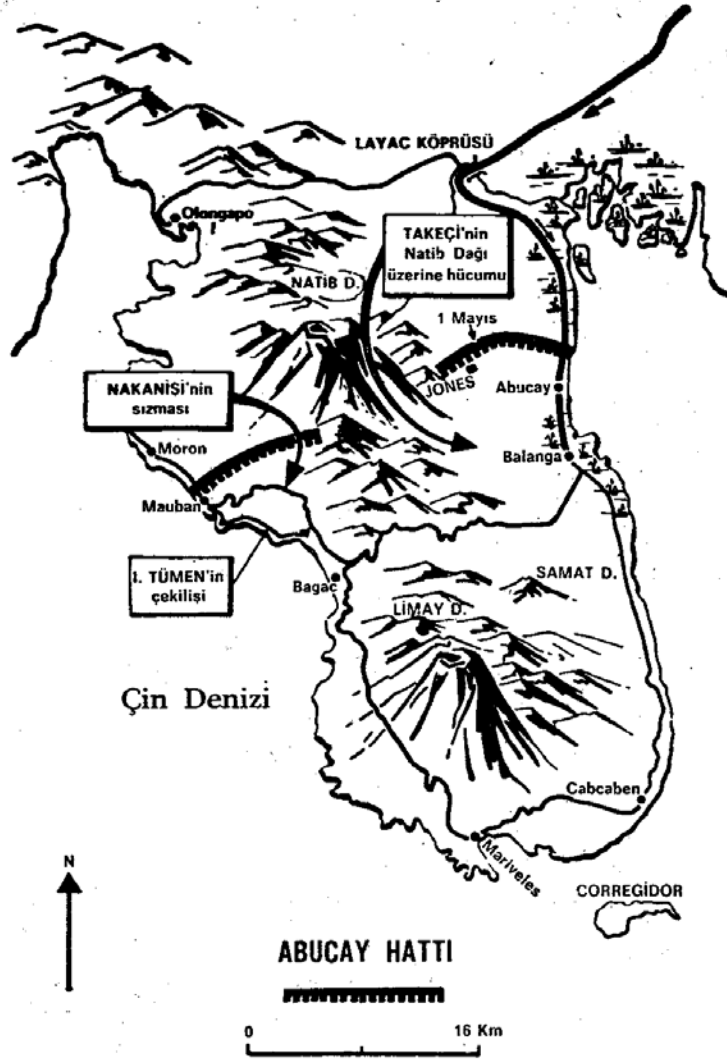
– «Hergele Amerikalılar! Korkak sürüsü, ne olacak!»

Kendini kurtarmaya çalıştı, sonra külçe gibi yere yıkıldı.

*
* *

Japonlar da karamsardılar. General Nara, Albay Takeçi'yi yine kaybetmişti: Takeçi, kendisine verilen emirlere rağmen alayıyla birlikte Natib Dağı'nın yamaçlarında yine yolunu şaşırıp kaybolmuştu.

Homma'nın kurmayı, Nara'yı boyuna hırpalıyordu. Hatları çoktan yarması, düşmanı yok etmesi gerekiyordu. Fakat bunun kolay olmadığını biliyordu. Ama yine de 22 Ocak öğleyin batı kanadına yığın hâlinde saldırı yapılması emrini verdi.

Saldırı başladığı sırada, MacArthur'un Kurmay Başkanı General Sutherland, Bataan'daydı. Böylece durumu apaçık görme imkânını buldu. Akşam Corregidor'a dönünce Başkomutan'a durumun kaygı verici olduğunu anlattı ve hemen iki yanardağın arasındaki Bataan'ı ikiye bölen yolun gerisine çekilmeyi salık verdi.

MacArthur, bu teklifi kabul etti. Genel geri çekilişin ertesi günü, yâni 23 Ocak'ta, gece olurken başlaması için emirler verildi.

*
* *

O gece bir Amerikan torpidosu Bataan'ın batı kıyısı açığında kol geziyordu. Komutanı Teğmen John Bulkeley, belinde çifte tabancası, çalı süpürgesi gibi uzun sakalı, uykusuzluktan ve gece görevlerinden kan çanağına dönmüş gözleriyle kaptan köşkünde dururken, suyun üzerinde hafif bir ışık farketti.

İlerlemeye devam edince ışıklı mors işaretleri veren acayip biçimde bir gemi gördü. Fakat Bulkeley ateş etmedi. Amerikan sularında, Wainwright'in hatlarının çok gerisinde bulunuyordu.

Bu acayip gemi kıyıya yaklaşmaya devam ederken, tekneden donanma fişeği gibi izli mermiler fışkırmaya başladı. Bu, içi Japonlarla dolu bir çıkarma gemisiydi. Gemi, torpidonun dört ağır makinelisinin mermi yağmuru altında kalınca, saldırgana bordasını göstermemek için dümen kırdı. Fakat Bulkeley ateş ederek olanca hızıyla ilerlemeye devam etti. Hantal tekne yavaş yavaş sulara gömüldü, sonra kayboldu. Kıyıda Amerikan topları Bulkeley'in üzerine ateş açtılar.

Bulkeley: «*Bu dangalaklar, dostu düşmandan ayırt edemiyorlar bile,*» diye homurdandı.

Bir obüs gelip geminin iki metre yakınına düştü; Bulkeley ise görevine devam etmek üzere kıyıda uzaklaştı. Kısa süre sonra bir başka çıkarma gemisine yaklaştı, saldırıya geçti, borda bordaya gelerek savaş verdi, üç Japon'u esir aldı, düşman gemisi batmadan önce de gizli belgeleri ele geçirdi.

Torpedo süvarisi, gecenin karanlığında bu istilâ kuvvetleri ve önemi hakkında bir fikir edinemiyordu. Sözkonusu olan, Yarbay Tsunehiro komutasındaki 900 kişilik bir müfrezeydi; hedefi Wainwright'in hatlarının çok gerisine çıkarma yaparak 3 kilometre içerideki yola ulaşmak, böylece içeriyle her türlü bağlantıyı kesmekti.

Bulkeley'in saldırısı, hiç değilse grubu ikiye bölmeyi başardı. Tsunehiro ve yanındaki 600 asker, denizin gelgitlerine ve eksik haritalara aldanarak öngörülenden 8 kilometre daha güneyde karaya çıkıp Quinauan adlı küçük koyda toprağa ayak bastılar. Kıyıda yarın üzerinde kımıldayan, fısıldaşan insanlar bulunduğunu farkettiler ama, hiç ateş etmediler. Hemen sık ormanın içine daldılar. Yar'ı Amerikan havacıları tutmaktaydı. Japonları görünce öyle korkmuşlardı ki, ağır makinelerini bıraktıkları gibi geriye doğru kaçışmışlardı.

Yolunu daha da şaşırان öteki 300 kişilik Japon grubu, Bataan'ın güney ucuna dek sulara kapılıp sürüklenmişti. Denizciler, bunları hâkî renge boyanmış beyaz keten üniformalarından tanıdılar ve kovalamaya başladılar. Bu sefer de Japonlar korktu. Gelenin gözalıcı renklere bürünmüş bir intihar komandosu olduğunu ve bunların saldırısına uğradıklarını sandılar, gidip ormanlıklara sığındılar.

*
* *

23 Ocak ikindi üzeri, Nara'nın sabahleyin başlattığı kitle hâlindeki saldırı, hiçbir ilerleme kaydetmemişe benziyordu. Japon generali dehşetli kızgındı ve düşmanın direnmekten vazgeçmek üzere olduğunu farkedemiyordu. Fakat cephe hattı hâlâ iyi dayanıyordu; Takeçi'den yine hiçbir haber yoktu, inatçı Albay, nihayet Natib Dağı'nın yamaçlarını aşmayı başarmıştı. O da eksik haritalar

yüzünden aldanmış, güneye doğru fazla ilerlemiş, sonra birden doğuya, kıyı yönüne dönmüştü. Fakat kıyı yoluna vaktinde ulaşırsa Abucay Hattı'ndaki gece olurken çekilmeleri öngörülen askerlerin çekilişlerini keseceğinin farkında değildi.

Nara'nın askerleri de -peşpeşe yaptıkları saldırılar yüzünden- düşmanları kadar bitkindiler, ilerideki bir taburun komuta postasında, Propaganda Servisi'nden Teğmen Kano, Amerika'lıları teslim olmaya çağırmak için ileri hatlara doğru gitmeye hazırlanıyordu. Tabur Komutanı: «Vazgeç canım,» demişti ama, o mikrofonlarını, hoparlörlerini ayarlamakla meşguldü. Binbaşı, Amerikalıların, Kano'nun her çağrısına zorlu bir topçu barajıyla karşılık verdiklerini biliyordu. O gece ilk olarak herşey sâkindi, kendisi de bunun böyle kalmasını istiyordu.

Telefon çaldı. Binbaşı:

– «Evet albayım,» diye cevap verdi. «Tabii, olup bitenleri öğrenmek için keşif kolları göndereceğim.»

Telefonu kapadı, ağır makineliyle birkaç yaylım ateşi açılması için emir vermekle yetindi. Karşıda kimse karşılık vermedi. Rahat bir soluk aldı:

– «Çekildiler galiba, daha iyi!» dedi.

Bölüğünde kala kala iki subay kalmıştı, asker mevcudunun yarısını da kaybetmişti.

Telefon yine çalınca yalan söyledi:

– «Hayır albayım,» dedi. «Devriyeler henüz dönmediler.»

Sonra subaylarına döndü:

– «Bir saate kadar kovalamaya başlamamızı istiyorlar,» dedi. «Olmaz böyle şey! Gün doğmadan yerimizden kıpırdamayalım.»

Kano çok içerlemişti. Şimdiye kadar hayâli kahramanlık hikâyelerinden başka şey duymamıştı. Binbaşının itirazlarına rağmen, gece olur olmaz ilk hatlara gitti. Ormanın içinden, askerî bölgenin ötesine ilerledi; mikrofonunu, hoparlörünü yerleştirdi. Bütün öğrenimini Amerika'da tamamlamış olan bu genç teğmen:

– «Kuşatıldınız!» diye bağırdı. «Anayol Japon ordusunun elinde. Bir alay, sol kanadınızı yardı ve size arkadan saldırmaya hazırlanıyor. Kurtulmak istiyorsanız ya hemen teslim olun ya da güneye doğru kaçın!»

Hoparlörün yükselttiği sesi sık bitkiler arasından geçerek Abucay hattının alıcı postalarında cınladı. Fakat ilk olarak buna atışla karşılık verilmedi. Teğmen, savaşçıların yüreğini yufkalaştırmak için romantik bir Filipin plağı çaldıktan sonra geriye doğru çekildi. Birdenbire arkasında bir takırtı duydu. Askerlerinden biri, keyifli keyifli:

– «Hoparlör, teğmenim,» dedi. «Amerika'lılar kalbura çevirdiler onu!»

Kano, mermilerin Japonlardan geldiğini biliyordu ama, hiç sesini çıkarmadı. Yanında yedek hoparlör yoktu, Manilla'ya dönmekten başka yapacağı şey kalmamıştı.

O gece Amerikan topçusu suskundu; zira yeni mevzilere doğru çekilme başlamıştı bile. Çekilmeyi koruyan ilk hat birlikleri ateş etmekten sakındılar. Mevzilerini ertesi akşam bırakmaları kararlaştırılmıştı; o zamana kadar durumun sâkin kalması işlerine geliyordu.

Corregidor'da

MacArthur, Malinta tüneline elindeki asker mevcudunun yüzde 35'ini kaybetmesi yüzünden zorunlu hâle gelen yeni çekilişi izah için Marshall'a bir telgraf çekiyordu.

Bu telgrafta, kendisi ölürse yerine General Sutherland'ın geçmesini de istiyordu. Gelecek yirmidört saatin Bataan'ın durumunu kesinlikle belirleyeceğini anlamıştı. Bütün birlikler yeni mevzilerine yerleşmeden önce Japonlar ince direnme hattını yararlar, ya da bombardımanlarla çekiliş yolunu keserlerse, bunun Filipin ordusunun sonu demek olacağını biliyordu.

Bataan'da

24 Ocak günü, saat 19.00'da, Jayon cephesi boyunca hafif silâhlarla zorlu bir ateş başladı. Herkes düşmanın, çekilmeyi haber aldığını sandı ama, böyle bir şey yoktu. General Nara, Bataan Savaşı'nın çabuk sonuca bağlanmasını isteyen Homma'nın emirlerini yerine getirmekle yetiniyordu.

Fakat koruma hattı iyi dayandı. Beri yandan, o karanlık gece de, ertesi gün boyunca da kamyon ve asker kolları bağırıp çağırmadan, paniğe kapılmadan, disiplinli bir düzensizlikle ilerleyip güneye doğru ormanın içine dalıyorlardı.

Tek tehlike, kendi başına buyruk Takeçi'den gelebilirdi. Fakat o, güneye doğru giderken yine yolunu şaşırmıştı ve henüz kıyıdaki ana çekilme yolundan uzakta bulunuyordu.

*
* *

Natib Dağı'nın batısında, Wainwright'ın komutasındaki cephenin ikinci kesimi de geri çekiliyordu. 16 Ocak'tan beri burada hiçbir çarpışma olmamıştı. Fakat Yarbay Nakanishi'nin komutasındaki Japonlar kıyıdan birkaç kilometre içeride olan çekilme yolu üzerinde bir engel kurmak için Amerikan kıt'alarının arkasından dolaşmışlardı.

Kuşatılmış 5000 askere komuta eden Albay Berry, bu kuvvetli Japon mevziine cepheden hücum etmeye ve sarp kıyılarla deniz kenarındaki orman boyunca çekilmeye karar vermişti. Askerler, amansız tropikal iklim güneşi altında güçlkle ilerliyorlardı. Tüfeklerini kaldırıp atıyorlar, üniformalarını çıkarıyorlar, fakat kunduralarını parçalayan bıçak gibi keskin kayalara tırmanmaktan kaçınmıyorlardı. Çok geçmeden -Berry dâhil- herkes yalınayak kaldı. Böylece de Japon engelini güneyindeki yola ulaştılar.

Albay, tüfeği elinde olduğu hâlde askerlerini durdurdu ve ihtiyatla Bagac köyüne girdi. Derken yanına bir araba yaklaştı; içinden uzun boylu, zayıf bir adam indi. Wainwright'ti bu! Berry, sırf kendi başına kararlaştırdığı bu geri çekilme için generalin ne diyeceğini merak ediyordu. General:

– «Berry, sizi gördüğüme pek sevindim,» dedi.

Albay cevap verdi:

– «Bütün askerlerim ormanlarda ve kıyılarda saklandılar. Ben keşif için önden geldim.»

Wainwright, ona güneyi gösterdi:

– «9 numaralı yola kadar şoseden ilerlemeye devam edin,» dedi. «Orada mevzi alırsınız.»

Meşinleşmiş yüzü bir gülümsemeyle buruşurken sözlerine ekledi:

– «Unutmayayım da günlük emirde senin de adından bahsedeyim.»

*
* *

26 Ocak'ta; yeni Amerikan savunma hattı yarımadayı ikiye bölen taş döşeli yolun ardında, iki yanardağ arasındaki vadide kurulmuştu. Zahmetli geçen çekilmeden sonra askerlerin her biri kendisine bir çukur kazıyor, buraya sığınıp dinleniyordu.

Çekilmeyi koruma işini sağlayan son tanklar da öğleye doğru yeni mevzie geldiler. Piyade subayları, zırhlı kuvvetlerdeki arkadaşlarını sık sık eleştirmişlerdi. Şimdiyse bu iki gün boyunca askerlerini korudukları için onlara minnet hissi besliyorlardı. Japonlar, MacArthur'un kuvvetlerini topçu barajları ve hava bombardımanlarıyla ezmek fırsatını bir kere daha kaçırmışlardı. Gerçi Wainwright'ın ve Parker'in askerleri yorgundular, açtılar, ağır kayıplara uğramışlardı ama, Filipin ordusu hâlâ savaşmaya hazırdı.

Teğmen Tee'nin yazdığı gibi, Bataan kurtarılmıştı; ne var ki:

*«Kan, ter ve kıtlık pahasına,
Yok olmak ve kahredici ric'at pahasına,
Yıkılmış bir umut, gözyaşları ve bozgun*

pahasına.»

kurtarılmıştı.

Yine Parker ve Wainwright arasında bölüşülmüş olan yeni hat, Abucay Hattı'na göre daha sağlam ve daha iyi organize edilmişti. Arkada, ormandan geçen dar bir ulaşım yolu şebekesi, mevzileri yarımadanın güneyine bağlıyordu.

26 Ocak sabahı; Tuğgeneral Clifford Bluemel, Parker'in mevzilerinin ortasından geçerek 2 numaralı patikadan cepheye doğru gidiyordu. 4 kilometrelik cephesini savunmak için, Bluemel'in elinde yalnız kendi 31'inci Tümen'iyle General Jones'un askerlerinden arta kalan birkaç kişi vardı. Bluemel, tüfeğini içi geçmiş bir piyade askeri gibi sallaya sallaya patikada hızla ilerliyordu. Bu tüfeği

elinden hiç düşürmüyordu; zira hatların gerisine sızan Japonlar, kendilerine öncelikle subayları hedef seçiyorlardı.

General Jones gibi Bluemel de emrindekilerin gözünü çok korkutmuştu. Filipin Savaşı'nın kaçınılmaz olduğuna inandığından, durmadan aynı konuyu işleyerek, acı eleştirilerde bulunarak onları canlarından bezdirmişti. Fakat Abucay hattında ilk defa ateş ve kanla karşı karşıya gelen subayları, onun sertliği sayesinde birçok insanın kurtulduğunu anlıyorlardı.

General, adı var kendi yok bir cepheye doğru ilerlediğini bilmiyordu. Parker onun fikrini almadan, hattâ ona haber bile vermeden, daha o sabah askerlerinin yarısını doğuya doğru kaydırmış; böylece Bluemel'in mevzileri ortasında kocaman bir boşluk bırakmıştı.

General, peşlerinde bir piyade kolu ile iki subayın kendisine doğru geldiğini gördü. Şaşırarak sordu:

- «Nereye gidiyorsunuz?»
- «Albay Irwin'i arıyoruz, generalim.»
- «İyi ama, o, doğu kıyısında.»
- «Bize, 'gidip onun emrine girin' dediler de...»

Bunun üzerine General Bluemel boşandı:

– «Bu mendebur tümene komuta eden, Irwin değil. Mevzilerinizden ayrılmayacaksınız, anlaşıldı mı?»

Tabur komutanı:

- «İyi ama, bunu General Parker emretti bize,» diye itirazda bulundu.

Bluemel:

– «Siz *benim* emrimdesiniz!» diye bağırdı. «*Benim emrim olmadıkça* da bir yere kıpırdayayım demeyin sakın!»

Bluemel, öfkeden deli gibi olmuştu. Japonlar 2 numaralı patika boyunca saldırıya geçerlerse bütün Doğu Cephesi çökecekti. Kurmay heyeti nasıl olur da böylesine aptal olabilirdi? Bulabildiği bütün askerleri topladı, yedek birliklerine de mevzii yine işgal etmeleri için alarm verdi.

Rastladığı 65 topçuyu gidecekleri yere kendisi götürdü. Komutanları olan, şevk ve heyecan dolu genç Filipinli teğmene:

– «Gidip oraya tıklılacak ve hiçbir yere gitmeyeceksiniz!» dedi. «Gerekirse olduğunuz yerde öleceksiniz. Ama Japonları durduracaksınız. Yoksa Bataan hapı yutar!»

*
* *

Nara'nın askerlerine hakettikleri istirahati vermesi, Amerikalıların işine yaramıştı. 65'inci Tugay'ın 7500 askerinden 2000'i aşkın er, savasdışı olmuştu. Ötekiler de Abucay hattı muharebesiyle bunalıp bitmişlerdi.

Aynı gün, Takeçi çıkageldi. Fethedilmesi imkânsız olan Natib Dağı'nı aştıktan sonra alayıyla birlikte ormanda yolunu şaşırmış, tam bir hafta aç, susuz kalmıştı.

Nara ona kendi ekmek ve sigara istihkakını verdi, sonra gazetecilerin bu şaşkın subayla yaptıkları konuşmayı gülerek dinledi. «Doğan Güneş» imparatorluğu çok geçmeden Albay Takeçi'nin cür'etli bir manevra ile kimsenin aşamayacağı Natib Dağı'nı aştığını, Amerikalıları arkadan vurduğunu, böylece de Abucay Hattı'nın çökmesine yol açtığını öğrenecekti. General Nara, arkadaşını hiçbir zaman ele vermedi, onun yaptığı itaatsizliği de savaştan çok sonra açıkladı.

Korgeneral Homma'nın kurmay heyeti, MacArthur'un birdenbire çekilişine pek sevinmişti; şimdi, bu sinir bozucu Bataan Savaşı'nı çabucak bitirecek olan yeni bir saldırı hazırlıyordu. Bu ufak harekâtın yavaşlığı yüzünden de Tokyo'dakiler sabırsızlanıyorlardı.

Derken, Amerikalılardan hiç beklemedikleri bir yardım gördüler. Gerçekten de, Manilla'da Bataan'ın savunma sistemini gösteren gizli bir harita ele geçirmişlerdi. MacArthur'un şimdiki mevzileri kırmızı bir çizgiyle gösterilmişti. Fakat çizgi üstünkörü çekilmişti. 8 kilometre daha güneyde ona paralel, daha belirli bir başka çizgi vardı. İlgili haberalma subayı da birinci çizginin ileri savunma tesislerini, ikincisinin ise asıl mevzileri gösterdiğini sandı.

Homma'nın kurmay heyeti de saldırı planını bu yanlış verilere dayanarak hazırladı.

*
* *

26 Ocak geceyarısı, General Bluemel enerjisi, inisiyatifi ve sezgisi sâyesinde, normal olarak bir tümenin tutması gereken kesime üç tabur yerleştirmeyi başarmıştı. Muhakkak olan şu ki, her boy siperinde birisi vardı; genç Filipinli teğmen de bunların birinden öbürüne koşarak generalin emirlerini tekrarlıyordu;

– «Oraya tıklın, hiç kımıldamayın. Gerekirse olduğunuz yerde ölün!»

27 Ocak günü saat 15.00'te, Albay Takeçi 2 numaralı patikaya karşı saldırıya geçti. Bataan'ı enlemesine kesen yolu aştıktan sonra birkaç yüz metre boyunca hiçbir engellemeyle karşılaşmadı. İyice ilerledikten sonra Bluemel'in askerleri öyle zorlu bir ateş açtılar ki, Japonlar bir bambu koruluğuna sığınmak zorunda kaldılar. Olup bitenleri öğrenince, General Nara'yı bir düşüncedir aldı. Normal olarak, Takeçi'nin ancak tek tek ileri karakollarla karşılaşması gerekirdi.

28 Ocak akşamı, Japon topçusu baraj ateşine başladı. Sonra da piyade, 2 numaralı patikaya saldırıya geçti. Japonlar, hemen üzerinde dikenli tel engelleri bulunan, dolma topraktan bir alana geldiler. Dikenli telleri aşmaya kalktıkları sırada Bluemel'in Filipinlileri, siperlerinden fırlayıp süngü hücumuna geçtiler. Japonlar ölümlerini dikenli tellere asılı bırakarak geri çekildiler. Bu korkunç öldürme faslı bütün gece sürüp gitti.

Şafak sökerken Filipinliler, 150 metrelik bir cephe üzerinde tam 97 ölü saydılar. Yirmi kadarı, kendi siperlerinin 5 metre ilerisinde yatıyordu.

General Nara bu başarısızlığı öğrenince Amerikan mevzileri hakkındaki bilgilerin yanlış olması gerektiğini düşündü. Fakat yapılacak başka şey olmadığından, saldırıya devam emrini verdi. Takeçi'nin askerleri, bitkin ve cesaretleri kırılmış bir hâlde yine ileriye atıldılar. Her seferinde de püskürtüldüler. Bu üç gün süresince, bambu koruluğunun her yanı kan içinde kaldı.

31 Ocak sabahı Nara, Takeçi'nin birliklerinden sağ kalanları geri çekip yerine taze birlikler göndermeyi kararlaştırdı. Japonlar, özellikle bütün 2 numaralı patika boyunca yeni baştan zorlu bir topçu hazırlığına giriştiler. Saat 19.00.da baraj ateşi durdu, yeni saldırganlar da karanlıkta mevzilerine doğru sokuldular.

Tam o sırada Bluemel'in topçusu atışa başladı ve kendi hatlarının önündeki derenin kıyısını sistemli bir biçimde dövdü. Sağ kalabilen Japonlar ilerlemeye devam ettiler ama, bu sefer de 2 numaralı patikanın ele avuca sığmaz savunucuları tarafından ağır makineli ateşiyle tarandılar. Bunun üzerine geriye doğru kaçıp gittiler.

Dokuz Filipin'li, durumu yakından incelemek için siperlerinden çıktı. 75 metre kadar gidince, kendi hatlarına doğru ilerleyen sıçanyolu tarzında bir sipere rastladılar. Burası ölülerle doluydu ve içerden öylesine korkunç bir koku geliyordu ki, Filipin'liler koşa koşa kendi boy çukurlarına dönmek zorunda kaldılar.

Ondan sonra da Japonlar, Bluemel'in ince bir savunma hattı hâlinde çabucak yerleştirdiği bir avuç askere artık saldırmadılar. Onların sert ve kanlı direnişi Bataan'ı şimdilik kurtarmıştı.

CEPLER MUHAREBESİ

Amiral Rockwell'in yâveri ve Manilla'daki petrol depolarını yakıp yıkma işinin düzenleyicisi olan Yüzbaşı Malcolm Champlin 31 Ocak günü, Bataan'ın en ucundaki küçük bir liman olan Mariveles'te karaya çıkıyordu.

General Wainwright, Japonların hatların gerisine yaptıkları çıkarmalarla savaşmak için, kendisine yardım edecek bir deniz danışmanı istemişti.

Champlin, yeni «patron»unu çalılıkların, fundalıkların ortasında kaybolmuş, açıklık bir yerde buldu: Bambular birbirlerine sarmaşıklarla bağlanarak yapılmış masaların çevresinde birkaç tane çadır vardı. Deniz subayı, pehlivan yapılı biriyle karşılaşacağını sanmıştı; oysa keskin bakışlı gözlerinden başka hiçbir olağanüstü yönü bulunmayan, ince-uzun bir askerle karşılaştı.

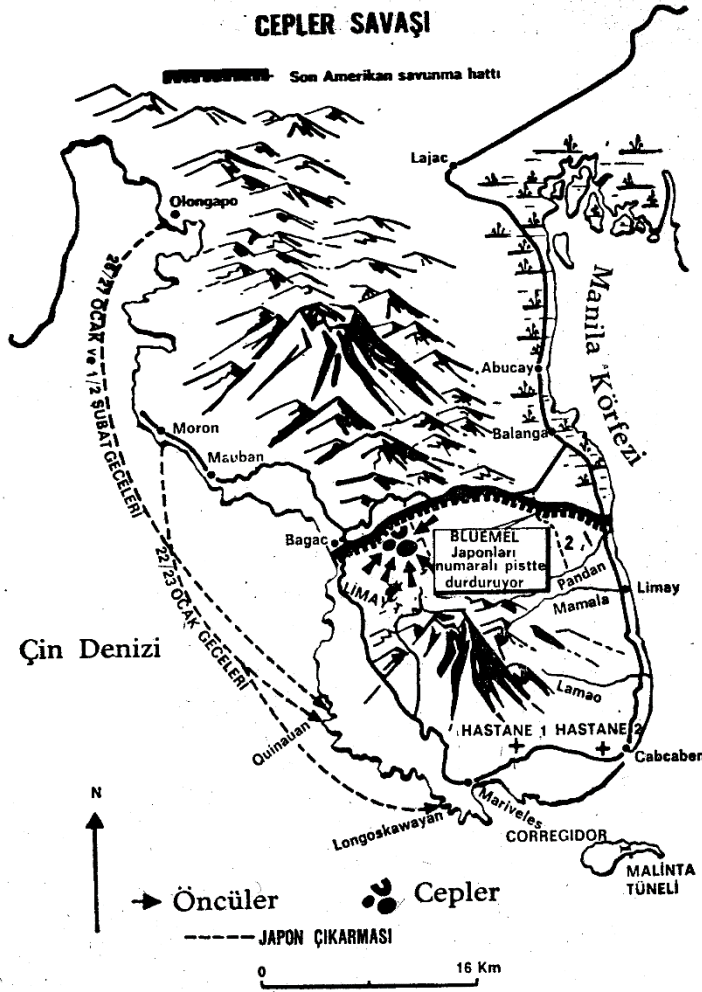
Champlin, taşımakta olduğu paketin kâğıdını çıkararak Wainwright'a bir şişe uzattı:

– «Generalim,» dedi. «Amiral Rockwell, Donanmayla kara ordusu arasındaki dostça ilişkileri pekiştirmek için beni, bunu size vermekle görevlendirdi.»

Wainwright şişeyi dikkatle, şefkatle eline aldı, batan güneşe doğru tutup parıldayışını seyretti:

– «Delikanlı,» dedi. «Dünyanın en iyi İskoç viskilerinden biri bu. Aylar var ki ağzıma komadım.»

Champlin, ertesi sabah Wainwright'la birlikte cepheyi denetlemek üzere yola çıktı. Patikayı boylu boyunca tarayan Japon topçu ateşiyle durmak zorunda kaldılar. Herkes gidip bir çukura sığındı. Fakat General, bir süvari yüzbaşısını kolundan tuttu, gidip bir kum torbası yığınının üzerine oturdu, onunla konuşmaya devam etti.

Champlin böyle soğukkanlılık görmemişti hiç. Bombardıman durup da arabalarına yine bindiklerinde, zihnini kurcalamakta olan soruyu sormaktan kendini alamadı:

– «Generalim,» dedi. «Bataan'daki birliklerin yarısına siz komuta ediyorsunuz. Nasıl olur da, demin yaptığınız gibi, canınızı tehlikeye atarsınız? Özür dilerim ama, pek akıllıca bir iş gibi görünmedi bu bana!»

Wainwright gülümsedi, sonra sâkin sesiyle cevap verdi:

– «Delikanlı, bir düşün hele... Ne yapabiliriz biz bu askerler için? Daha fazla yiyecek verebilir miyiz? Hayır. Daha fazla cephane verebilir miyiz? Hayır. Daha fazla teçhizat, tank, uçak ya da ilâç?.. Hayır. Elimizde hiçbir şey yok. Ama, iyi bir mâneviyat verebiliriz onlara. Bu görevlerimizin önemlisidir. Onun için ben her gün cepheye çıkıyorum; siz gidip bir sipere girerken ben bir kum torbasının üstünde rahat rahat oturuyorum.»

*
* *

1 Şubat gecesini parlak bir ayışı, -Amerika'lıların «Quinine=Kinin» diye ad taktıkları- Quinauan'a doğru ilerlemekte olan bir düzine kadar çıkarma gemisini aydınlattı. Bunlar daha önce karaya çıkmış

olan birlikleri takviye edeceklerdi. Temas kurulduktan sonra 1500 Japon, Mariveles üzerine yürüyecek, böylece de Wainwright kolordusunun bütün ikmâl-iaşe yollarını kesecekti.

Bir donanma sözcüsü durumu hemen Champlin'e haber verdi; o da, generalle birlikte şöyle bir savunma sistemi hazırladı: Karada bir süvari alayı, havada MacArthur'un hava kuvvetlerinin iyi-kötü onarılmış son dört P 40 uçağı, denizde de yorulmak bilmez sakallı Bulkeley'in torpidoları...

Ayıışığında saldırganlara karşı üçlü harekât başladı; birçok çıkarma gemisi batırıldı, ötekiler de güneye doğru kaçtılar.

Herkes çıkarmanın kesin olarak püskürtüldüğünü sandı. Fakat Japon Kimura, kolay kolay yılacak adam değildi; General Homma'nın kendisine anlattığı görevin önemini biliyordu. Kuvvetlerinin yarısını kaybetmişti ama, geri kalanını Quinauan'ın birkaç kilometre kuzeyinde karaya çıkarmayı, kendisinden önce gelenlerle temas kurmayı ve ormanın içine dalmayı başardı.

*
* *

Bu iki uçtan fazla olarak, Wainwright'ın hatlarının gerisinde, 10 kilometre kuzeydoğuda iki tane Japon cebi kurulmuştu.

Bir hafta önceki büyük saldırı sırasında, Albay Yoşioka komutasındaki bin kadar Japon, Filipin'liler mevzilerine yerleşmeden önce merkez bir yarma harekâtı yapmayı başarmıştı.

Japonlar, görülmeden güneye doğru 2 kilometre ilerlemeye devam etmişlerdi. Bunda da şaşılacak bir şey yoktu. Yerlerde sürünen ya da iri akaju kütüklerinden sarkan tropikal iklim sarmaşıklarıyla tepelerdeki hintinciri ağaçlarının geniş yaprakları, sık ormanı tamamen gizliyordu. Vâdilerin çukurluklarındaki yüksek şekerkamışları ile sık bambu korulukları, gözlerden herşeyi saklamaktaydı. Öte yandan, haritalar öylesine ilkeldi ki, bir ırmağı öbüründen ayırdetmek güçtü.

Yoşioka'nın kuvvetleri böylece üç gün gizlenebildiler. Meydana çıkarıldıklarında, ilkin hatlara sızmış olan «yirmi kadar akıncının sözkonusu olduğu» sanıldı. Fakat bir keşif taburu bu «birkaç başıboş asker» yüzünden ağır kayıplara uğrayınca, Wainwright işin düşünüldüğünden daha ciddî olduğunu anladı.

Biri büyük, öteki küçük iki cebe ayrılan ve önemli patikaların kavşaklarında bulunan Japonlar öyle iyi siperlenmişlerdi ki, ilk tank çarpışması bunların hakkından gelemedi.

Wainwright komutayı subaylarından bir tekine vermeyi kararlaştırarak onları topladı. General Jones'a harekâtı nasıl düşündüğünü sordu. Şu cevabı aldı:

– «Ben olsam iki cebi birbirinden ayırır, ikisini de iyice kuşatırım. Ancak ondan sonra saldırıya geçerim. Önce küçüğünden başlarım. Onu temizledikten sonra da büyüğüne el atarım.»

Wainwright'la Jones sık sık anlaşmazlığa düşerlerdi ama, taktik alanında anlaşıyorlardı ve ikisi de generallerin çarpışmada dolaysız etkileri olduğuna inanıyordu. Wainwright:

– «Anlaştık, Jones,» dedi. «Haydi bakalım, göster kendini!»

*
* *

Corregidor'da Binbaşı Fenno, komutasındaki *Trout* denizaltısından 70 ton cephane boşalttırmıştı. Yakıt ve torpil ikmâlini tam olarak yaptırmıştı ama, gemisi hâlâ çok hafifti. 25 ton safrayı nereden bulacaktı ?

Bu sorun çabucak çözümlendi. Başkan Quezon'la MacArthur'un Manilla bankalarından boşalttıkları hazine yüzünden haklı olarak başları dertteydi. 2 ton külçe altınla 18 ton gümüş para, âdî patates çuvaları gibi denizaltının teknesi içinde kayboluverdi.

Fakat bu, *Trout*'tan boşaltılan 70 ton dolayısıyla önemi daha da artan asıl meseleyi çözümlemiyordu. Bataan'ı kurtarmak için çok daha fazla cephaneye ihtiyaç varken ne kadar önemsiz çabalar! Washington uyuyordu; onu silkeleyip uyandırmak gerekirdi. MacArthur, Marshall'a bir telgraf daha çekti ve şu hususları belirtti: Müttefikler'in şimdi uygulamakta oldukları strateji çok yanlış. Avustralya'daki savunma tesislerini sağlamlaştıracak yerde, Japonlar'ın denizlerde iki bin mil üzerine yayılan ulaşım yollarına saldırmak gerekiyordu. Japonya, savaştan kaçılarak değil, savaşarak yenilebilirdi.

Filipinler'de işler aceleydi. Amerika'da sağ salim yan gelenlerin bunları acele olarak anlamaları gerekmektedir!

*
* *

Buna karşılık, Quinauan'da işin sonu yaklaşmıştı. Karaya çıkan 600 kişilik Japon kuvvetinden geriye kalanları Çin Denizi'nin kıyısına püskürtülmüşler, yarlardaki mağaralarda saklanmışlardı.

Tepede, eskiden avcı pilotuyken şimdi piyade olan Yüzbaşı Dyess, uçaksız 70 havacısıyla birlikte otların içine yatmıştı. Çevrelerinde düşman ölüleri vardı. Bunların kimisi ağaçlara asılıydı, kimisi de boy çukurlarında yatmaktaydı.

Makinist Hunt, bir iki lokma bir şey yiyebilmek için burun deliklerini pamukla tıkadı. Bulunduğu yerden bakınca, o yakınlardaki bir siper ve orada, açık yaralarının içinde kurtların kaynaştığı Ölüler görüyordu. Birinin sağ kolunda yanyana takılı üç saat vardı hâlâ. Ama dünyaları verseler, Hunt o saatleri almaya gitmezdi.

Yarın eteğinde, bir Japon oradaki mağaradan çıkarak denize doğru koştu. Hunt: «Eeeey, ahbap, Japonya'ya kadar yüze yüze gideceksen epey zamana ihtiyacın var,» diye düşündü. Filipin'li bir mitralyözcü, karavanasını sâkin sâkin yanına bırakıp rahatça yerine yerleşip özenle nişan aldı. Kısa bir yayılım ateşten sonra, Japon yüzücü kımiltısız kaldı; çevresine kocaman bir kan lekesi yayıldı. Hunt, denizin zümrüt yeşili üzerindeki bu kırmızı lekenin parıltısını hayranlıkla seyretti; korkunç ve harikulâde bir şeydi!

1 kilometre daha güneyde, iki başka Japon yüzücü, görünmeden kaçmayı başarmışlardı. Bambu dallarının boşluğu içindeki generale şöyle bir mesaj götürüyorlardı:

«Piyade ve tank saldırısına uğrayan tabur, şerefle ölmeye hazırlanıyor.»

Ne var ki, son saldırı yine denizden geldi. Ertesi 8 Şubat günü, Yüzbaşı Dyess'in havacıları ağır makineliler ve 37'lik toplarla silâhlı ve tekneleri zırh kaplı iki hücumbot eşliğinde ilerleyip küçük Mariveles limanına geldiler ve orada iki filikaya binerek uzaklaştılar.

Binbaşı Goodall'ın komutasındaki hücumbotta bulunan Dyess, sabahın saat sekizinde, yar'a gerilmiş bezler gördü. Bunların altında, son Japonların gizlendiği mağaralar vardı. Hücumbotlar ateş açtılar... On dakika sonra bir gözcü, düşman avcı-bombardıman uçaklarının gelmekte olduğunu haber verdi.

Dyess'ten yana dönen Goodall:

– «Uçaklar vızgelir bize!» Diye bağırdı. «Bundan sonraki hedefin neresi?»

Bombalar yağarken onlar da atışa devam ediyorlardı. Çok geçmeden 2 filika ile 2 hücumbot battı ya da savaş-dışı oldu. İçindekiler kıyıya doğru yüzerken, arkadaşları da yar'ın üzerinden dikkatle inmeye başladılar.

Öğle üzeri bütün mağaralar hiç esir alınmaksızın temizlenmişti.

«*Burunlar Muharebesi*» sona ermiş bulunuyordu.

Aynı gün; General Homma, bütün kurmay heyetini topladı. Rutubetli havayla 35 derece ısı, kurşun gibi ağırdı. Homma çok kaygılıydı ama, belli etmiyordu. Bataan Yarımadası'nda durum umutsuzdu; felâket hâlini almak üzereydi. Savaşlarda 7000 asker kaybedilmişti, ayrıca 10000 asker de sıtma, beriberi ve dizanteri hastalıklarına tutulmuşlardı.

Bununla birlikte, İmparatorluk Genelkurmayı, harekâtı birkaç günde bitirmesi için General'i boyuna sıkıştırıp duruyordu. Tek işe yarar birlik olan 48'inci Tümen elinden alınmışken böyle bir şey mümkün olabilir miydi? Daha önce, Filipinler'de uygulanan stratejinin yeniden ve baştanbaşa gözden geçirilmesini iki kere istemişti. Tabîî sert bir protestoda bulunmamıştı; zira bir Japon kolordu komutanı takviye isteyemez, kendisine verilenle yetinmek zorundadır.

Elindeki haritalar kötüydü; haberalma subayları da Filipin'lilerin Amerika'lılara başkaldıracaklarını rapor ederek kendisini aldatmışlardı. Bu subaylar, MacArthur'un imkânlarıyla niyetleri konusunda aldanmışlardı. Homma da kendi kendine: «*Tojo benim başarısızlığa uğramamı mı istiyor acaba?*» diye soracak hâle gelmişti. Aralarındaki düşmanlığı herkes biliyordu ve bu, hiçbir zaman da azalmayacaktı. Homma, üç yıl sonra, hapiste bulunduğu sırada şunları yazacaktı : «*Duyduğuma göre Tojo da bizim yanımıza gelecektmiş. Benim için bundan daha kötü şey olamaz. Onu her gün görmeye katlanmak, dayanılacak şey değil.*»

Toplantı, Kurmay Başkanı General Maeda'nın reisliğinde başladı. Batıdaki tersine olarak, Japon ordusunda âdet olduğu üzere Homma konuşmuyor, aşağı rütbedeki subayların kendi görüşleri ve planları hakkındaki açıklamaları dinliyordu. Böyle yapılarak onlardaki teşebbüs kabiliyetinin geliştirileceği düşünülmekteydi.

İmkânlar, Homma'nın düşündüğünden daha elverişsizdi. Elinde, ancak bütün Bataan cephesinde etkili bir savaş yapacak durumda bulunan 3 piyade taburu vardı.

MacArthur bunu bilse, 14'üncü Japon Ordusu'nu ezebilirdi!

Herkes görüşünü açıkladı. Bazıları saldırıya devamın tehlikeli olacağı düşüncesindeydiler. Harekât başkanı olan Albay ise, tersine, daha kuvvetli saldırılar yapmak, fakat batı kıyısı yerine doğu kıyısına ağırlık vermek gerektiği fikrindeydi.

Sonra General Maeda söz aldı. MacArthur'un Bataan'ı bir kale hâline sokacağını herkesten önce o söylemişti. Homma, bu parlak subayın fikrini açıklamasını sabırsızlıkla bekliyordu.

– «Ben saldırıyı durdurmak gerektiği görüşündeyim,» dedi. «Yarımadanın geri kalanı elimizdeyken, Bataan'ı abluka etmekle yetinelim. O zaman General MacArthur'un askerlerinin açlıktan ölmelerini ve teslim olmaya hazır bulunmalarını beklemekten başka yapacağımız şey kalmaz.»

Homma iki plandan hiçbirini benimsemeyeceğini anladı. Şimdiki kuvvetlerle saldırıya geçmek çılgınlık olurdu. Fakat çarpışmayı durdurmak ve Amerikalıların bulundukları yerde çürümelerini beklemek de akıl kârı değildi. Maeda'nın karşı konulması imkânsız mantığı, Tokyo'da hiçbir zaman kabul edilmeyecekti; zira bunun kabulü, kepaze olmayı göze almak demekti.

Bu yüzden, Homma, kurmayına daha güçlü yeni bir saldırıya girişeceklerini bildirdi. Bunun için de kendi onur duygularını bir yana bırakarak önemli takviyeler isteyecekti.

Orada bulunanlar büyük generalin yanaklarından utanç gözyaşları aktığını gördüler. Onun sesini hiç yükseltmeyen, kimseyi herkesin içinde azarlamayan çok insancıl, dürüst ve kültürlü bir kimse olduğu kanısındaydılar.

Sessizce salondan çıkmaya hazırlandıkları sırada, Genel Karargâh'tan Tokyo'nun bütün hoşnutsuzluğunu ortaya koyan bir telgraf geldi. Hong-Kong düşmüştü; General Yamaşita en büyük Japon zaferlerinden birini kazanmaya, Singapur'u ele geçirmeye hazırlanıyordu. «Doğan Güneş» Filipinler hâriç, her yerde zafer ışıkları saçmaktaydı. Homma'nın yüzünü târif edilmez bir kaygı ifadesi kapladı. Sonra başı birdenbire masanın üzerine düştü. Utancından bayılmıştı! Askerleri, 14'üncü Japon Ordusu Komutanı'nın iri vücudunu saygıyla taşıdılar.

*
* *

Cepheyle genelkurmaylar arasındaki anlaşmazlıklar, yalnız Japonlar'a özgü bir şey değildi.

Corregidor'da da herkes acı acı Washington'u kendilerini yüzüstü bırakmış olmakla suçluyordu. Roosevelt'le Marshall'ın MacArthur'u Filipinler'de çürümeye terkedecekleri düşünülüyordu; Marshall ile MacArthur'un arası iyi olmadığını orduda herkes biliyordu. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra gözalıcı bir tarzda, ok gibi yükselen MacArthur, bütün rütbeleri peşpeşe çabucak alıp Genelkurmay Başkanlığı'na kadar erişmiş, kıdemi ondan bir yıl az olan Marshall ise yarbaylıkta kalmıştı. Elinde

yetki varken onu generalliğe yükseltmemesi yüzünden, Marshall'ın arkadaşını hiçbir zaman bağışlamadığı söylentisi ağızdan ağıza dolaşıyordu.

O gün Roosevelt radyoda bir konuşma yapacak ve yakında cepheye -yâni Avrupa'ya- gönderilecek olan binlerce uçaktan sözedecekti. Quezon'un bu konuşmayı dinleyeceğini ve çok içerleyeceğini bilen MacArthur, haberalma subayı Albay Willoughby'yi, yatıştırmaya çalışsın diye, Başkan'ın yanına yolladı.

Quezon biraz temiz hava almak için Malinta tünelinin girişi yanındaki bir çadırın altına gelmişti. Koltuğunda oturmuş, Roosevelt'in söylevini öfkeyle dinlerken, içeriye Willoughby girdi. Amerika Cumhurbaşkanı konuşmasını bitirir bitirmez, Filipin Cumhurbaşkanı İspanyolca acı acı, uzun uzun söylenmeye başladı. Amerikalı Albay da İspanyolca'yı çok iyi biliyordu. Başkan, bir deri bir kemik kalmış elini kaldırıp, kendi memleketi Bataan'dan yükselen dumanı gösterdi:

– «Otuz yıl boyunca ulusum için çalıştım, umutla yaşadım,» dedi. «Bakın, yurttaşlarım, şimdi kendilerini korumaktan bile âciz olan bir bayrak uğrunda nasıl yanıp ölüyorlar! Tanrı ve bütün azizler şâhit olsunlar ki, boyuna İngiltere'den ve Avrupa'dan böyle söz edilmesine artık dayanamıyorum. Bu utanmazın böylesine övündüğü uçaklar nerede? Ne şeytan adam! Dükkânın arka bölümünde kızının ırzına geçilirken uzak bir hısımin başına gelenler için dövünmek, tam Amerikalılara yaraşan bir şey!»

Başkanı hafakanlar boğuyordu... Willoughby onu yatıştırmayı başardı. Fakat Quezon, akşamüstü MacArthur'la görüştü. Çok karamsar bir hâli vardı:

– «Belki de benim Corregidor'da kalmamın anlamı yok artık,» dedi. «Bâri Manilla'ya gideyim de beni esir alsınlar.»

Tojo'nun son günlerdeki Filipinler'e tam bağımsızlık verme vaadinin, ulusunun moralini gevşetmesinden korkuyor:

– «Böylece Japonlara meydan okumuş, direnme hareketini de güçlendirmiş olurum,» diyordu.

MacArthur, böyle bir davranışın yanlış olacağı kanısındaydı:

– «Sizin sarayınıza gitmenize izin verecekler, yanınıza kimseyi yaklaştırmayacaklar. Ağızınızdan demeçler yayınlayarak Filipinlilerden savaşı bırakmalarını istiycekler. Davranışınız da yabancı ülkelerde yanlış yorumlara yol açacak.»

Quezon birden boşandı:

– «Başkalarının ne düşünecekleri vızgelir bana!» diye bağırdı.

Fakat hemen yatıştı. MacArthur dostuydu, ona güveniyordu:

– «Bu işi bir düşüneyim bakayım,» dedi.

İkinci bir Apolinari Mabini olmak istiyordu: Büyük bir millî kahraman olan bu adam, felçli bir esirdi. Amerika ile savaş sırasında bağlılık andı içmek istememişti.

Aynı anda Filipinli bir genç teğmen, Quezon'u görmek için Bataan'dan Corregidor'a doğru yüzüyordu. Antonio Aquino'ydu bu; aynı zamanda Meclis Başkanı olan «Şekerkamışı Kralının» oğlu Antonio Aquino. General Capinpin'in tümeniyle birlikte geri çekilmiş, şimdi de 2 numaralı patikanın yanında mevzie girmişti. Filipinlilerle Amerikalılar arasındaki gerginliğin artmasından telâşlanmış, General Capinpin'e bundan söz ederek:

– «Amerikalılar, bu zavallı ülkeyi kesin olarak savaşıla, sivrisineklerle, kıt tayınlarla baş-başa bıraktılar,» demişti.

Askerleri Amerikalılara sert davranışlarından ötürü kızıyorlardı; kendilerine daha az yiyecek verildiği kanısındaydılar. Capinpin, gidip Başkan Quezon'u görerek ona durum hakkında bilgi vermesi için genç Aquino'ya müsaade etti.

Aquino, mermi parçalarıyla delik deşik olmuş sarı renkteki açık spor arabasına binerek hemen güneşe doğru yola çıktı. Tam karanlık basmadan önce Corregidor'a giden küçük bir balıkçı kayığına binmeyi başardı. Kayalık küçük adaya bir mil kala balıkçı daha ileriye gitmek istemedi; sinirli bir nöbetçinin kurşunlarına hedef olmaktan korkuyordu. Bunun üzerine Aquino soyundu, yağlandı, can yeleği diye de boynuna ping-pong toplarıyla dolu bir torba bağladı, elbiselerini paket edip suya daldı.

Üç buçuk saat sonra Malinta tüneli yakınında kıyıya ulaştı. Elbiselerini kurutup üstündeki yağları sildikten sonra tünele girdi; Quezon'un oturduğu kısma doğru yürüdü. Koridorda Başkan'ın iki kızını, Nini ile Baby'yi gördü. Onu güçlkle tanıdılar: Zayıflamış, güneşten yanmıştı... Teğmeni alıp babalarının odasına götürdüler:

– «Bak baba, yüze yüze kim geldi buraya: Tony Aquino,» dediler.

Aquino selâm verdi, sonra Başkan'ın elini saygıyla öptü.

– «Otur Tony de bir bakayım sana. Bataan'da işler nasıl gidiyor?»

Aquino yorgunluğunu hemen unuttu:

– «Herşey yolunda gidiyor, sayın Başkan,» dedi. «General Capinpin size en derin saygılarını sunuyor, sağlık diliyor.»

Sonra Başkan'a Filipinlilerle Amerikalılar arasında gittikçe artan uyuşmazlığı anlattı. Fakat Quezon bu sözleri sâkin karşıladı:

– «Amerikalı'yı anlamak için onu iyi tanımak gerek,» dedi. «Asık suratlıdır, serttir ama, huyu böyledir.»

– «Başka bir şey de var, sayın Başkan. Onlarla aynı tayını almıyormuşuz gibimize geliyor. Sombalıği ile sardalyadan başka şey yediğimiz yok. Günde iki kere, 30 kişiye bir kutu veriyorlar.»

Quezon şaşırdı:

– «Neee?» diye bağırdı.

– «Evet efendim. 30 kişiye bir kutu sombalığı, iki karavana piring, kahvaltıda da 2 kutu süttozu veriyorlar.»

Başkan:

– «Vay canına! Haberim yoktu bundan!» diye bağırdı.

O sırada içeriye MacArthur girdi, Aquino esas duruşa geçti.

Quezon:

– «General,» dedi. «bu delikanlı Tony Aquino'dur. Benim Ticaret ve Tarım Bakanı'm Benigno'nun oğlu.»

MacArthur onun elini sıkarak:

– «Nasılsın bakayım, delikanlı?» dedi.

Genç Filipinli, konuşurken, MacArthur'un arkasında duran Amerikalı subayların pek sıkıntılı göründüklerini farketti.

Başkan, General'den yana döndü:

– «Tayınları arttırmanızı istiyorum.»

MacArthur:

– «Olur,» dedi. Dışarıya çıkarken de Aquino'nun elini sıktı: «Çok yararlı bir iş yaptın delikanlı!»

O gittikten sonra Quezon acı acı gülümsedi:

– «Kırk yaş genç olsaydım ben de sizlerle olurum,» dedi. «Bataan'ı cebimin içi gibi bilirim. ihtilâl sırasında savaştım orada. Ama Tanrı'nın yardımıyla zaferi kazanacağız. Umudunuzu kesmeyin.»

Quezon yalnız kalınca dostunun oğlundan duyduklarını düşündü. Sonra kabinesinin üyelerini çağırdı. Kararını vermişti:

– «Roosevelt'ten bir bildiri yayınlamama izin vermesini isteyeceğim. Bunda da Birleşik Devletler'den Filipin'lere hemen tam ve mutlak bağımsızlık sağlamasını talep edeceğim,» dedi.

Sonra orduyu terhis edecek, adaların tarafsızlığını ilân edecekti. O zaman da Amerikalılarla Japonlar, ordularını çekmek zorunda kalacaklardı.

Manuel Roxas'la Başkan Yardımcısı Osmena bu tasarıyı onaylamadılar:

– «Başkan Roosevelt ileri sürdüğünüz sebepleri yanlış anlayacak,» dediler.

Fakat Quezon sesini yükselterek sert bir tartışmaya girişti: Bataan'da ağıza atacak tek lokma yoktu. Filipin birlikleri böyle aç-susuz uzun süre dayanamazlardı.

Bir öksürük nöbeti, onu susmak zorunda bıraktı. Osmena ile Roxas, Başkan'a fikir değiştirtmeye çalışmanın hiçbir şeye yaramayacağını anladılar. Daha uzun süre karşı koymak, onun sağlığını biraz daha bozacaktı. Mesajın Roosevelt'e gönderilmesi oybirliğiyle kabul edildi.

MacArthur da az sonra bunun metnini aldı. Quezon'un kaygılarını yatıştırmak için elinden geleni yapmıştı ama, kendisi de Amerika'nın Filipinler'i terketmeye hazırlandığını düşünmekten geri kalmıyordu.

Roosevelt'e büyük saygı besliyor; Başkan'ın da kendisine karşı aynı duyguyu beslediğini biliyordu; fakat bunlar, ona 1933'te yaptıkları kavgayı unutturmuyordu: MacArthur Genelkurmay Başkanı iken Roosevelt ordunun bütçesinde kısıntı yapmak istemiş, kavga bundan çıkmıştı. MacArthur bu tedbirlerin ulusal bir tehlike ânında ordunun moralini bozacağını ileri sürmüştü. Birbirlerine epey sert sözler söylemişlerdi. Sonra general ayağa kalkmış:

– «Sayın Başkan,» demişti. «Amerikan ordusunu mutlaka yıkacak olan böyle bir politikada ısrar ederseniz, size karşı açıkça cephe almaktan başka bir şey yapamayacağım. Genelkurmay Başkanlığı görevimden hemen alınarak emekliye sevdekilmemi isteyeceğim. Sonra da tartışmayı ulusun önüne götüreceğim.»

General selâm vermiş, soldan geri etmiş, Beyaz Saray'dan çıkıp gitmişti. Fakat bir ara durarak çimenlerin üzerine kusmuştu. Birkaç gün sonra da bütçede kısıntı yapılmasından vazgeçilmişti.

MacArthur, Quezon'u mesajı göndermemesi için ikna edemeyeceğini biliyordu. Belki de böylesi daha iyi olurdu. Hattâ mesaja kendi eliyle bir yorum ekleyerek Bataan'la Corregidor'daki acıklı durumu anlatacaktı... Mesajda: «*Kendimizi aldatmayalım, mahvolduk!*» diye yazdı.

Sonra Filipinlilerin, «*Birleşik Amerika'ya karşı derin bir öfke duyduklarını*» ekledi. Yorumunu şöyle bağladı: «*Bilinmesi gereken Quezon planının, askerî bakımdan yakında felâketli bir bozgun hâlini alacak olan genel durum için daha iyi bir çözüm yolu olup olmadığıdır.*»

Filipin Cumhurbaşkanı'nın planının aşırı oluşu, Washington'u harekete geçmeye zorlamak gibi bir ihtimal yaratmaktaydı. MacArthur, giriştiği bu bahisle, bütün askerî meslek hayatını tehlikeye atmış oluyordu.

*
* *

Ertesi 9 Şubat gününün sabahında General Jones, «*Cepler Muharebesi*»ni kendisi gözden geçirip denetliyordu. Dizanteriden öyle zayıf düşmüştü ki, ayakta zor duruyordu; buna rağmen cepheden ayrılmayacağını söylemişti. Albay Berry, küçük cebi temizlemiş, şimdi de büyüğüne yapılan saldırıya katılıyordu.

Jones ise Japonları her yandan dövüyordu. Havan topları, obüslerini kuşatılan askerlerin üzerine yağdırıyorlardı. Patlamaları izleyen sessizliğin içinde, Jones yaralıların çığlıklarını duyuyordu. Gecenin karanlığında da duaların acayip, tekdüze nağmeleri yükselirken bunların ardından ele avuca sığmaz, ufacık adamların devirdikleri ağaçların gürültüsü işitiliyordu: Japonlar, durup dinlenmeden siperlerini pekiştiriyorlar, atış alanlarındaki engelleri gideriyorlardı.

5 Filipin'li esir, kocaman bir ağaca bağlandı. Tam on gün, cebin daralmasını, kendilerini esir alanların da açlıktan gittikçe zayıflayışlarını görerek kâbus içinde yaşamışlardı. Başlangıçta,

yakındaki dereden esirlerin geceleyin gidip getirmekle görevli oldukları suyu içebiliyorlardı. Fakat şimdi dere, Amerikalıların elindeydi; kıyısında da, çok susadıkları için ihtiyatlı davranmamış olan Japonların kokmuş ölüleri yığılıydı.

O 9 Şubat gecesı, 5 Filipin'li, bekçilerinin davranışlarında bir başkalık sezdiler. «Birazdan bizi öldürecekler,» diye düşünerek paniğe kapıldılar.

Albay Yoşiooka, çekilme emrini uçakla almıştı. Durum vahimdi ama, bu haber bir ferahlık yaratıyordu; zira emir almadan geri çekilmek diye bir şey düşünülemezdi. Albay'ın 1000 askerlik mevcudu, 600'den aşağıya inmişti; kalanların 100 tanesi de yaralıydı. Atlarını bırakacaklar, üç dağ topunu ve bir tanksavar topunu gömecekler, sonra geceleyin kendilerine kuzeye doğru bir çıkış noktası bulmaya çalışacaklardı. Hafif yaralılar da onlarla birlikte gidecekti. Ötekiler ise harakiri yapacaklardı.

Washington'da

Birleşik Devletler'in başkentinde günlerden 9 Şubat'tı; saat ise 15.00... Franklin Roosevelt, Savunma Bakanı Stimson ve Sumner Welles; Başkan Quezon'a gönderecekleri cevabı yazıyorlardı. Roosevelt, Filipin'li Başkan'dan aldığı mesaj üzerine pek sarsılmıştı. Ayrıca, MacArthur'un, Quezon'u niyetlerinden vazgeçirecek yerde kendi mesajıyla onu destekler gibi davrandığı kanısına kapılmıştı.

«Atlantik Savaşı», önemli bir noktaya ulaşmıştı. Alman denizaltıları konvoylara gittikçe artan kayıplar verdiriyorlardı. Ocak ayının sonunda toplamı 200000 tonu bulan 31 gemi, denizin dibini boylamıştı. Şubat'ın ilk haftasında kayıplar yüzdesi daha da yüksek olmuştu, işler böyle giderse -başka türlü olacağını gösteren bir umut da yoktu-, ay sonuna kadar en azından 70 gemi batırılmış olacaktı. Sabotajcılar da denizaltılar kadar çalışkan görünüyorlardı. Bunlar, özellikle o gün 49'uncu sokağın bitimindeki rıhtıma bağlı duran Fransız *Normandie* transatlantiğinin esrarlı bir tarzda yanmasından dolayı suçlanıyorlardı.

Kuzey Afrika'da da felâket belirtileri vardı: Rommel, elini kolunu sallaya sallaya, İngilizleri İskenderiye'ye kadar süreceğe benziyordu.

Başkan Roosevelt, Washington'da herkesin kabullendiği ve önce Hitler'i devirmekten ibâret olan politikayı Quezon'la MacArthur'un da onaylamalarını bekleyemezdi. Fakat karşısındaki insanların, onlar için elden gelen herşeyin yapıldığına inanmazmış gibi bir hâlleri vardı. Güneybatı Pasifik'e, asker ve ikmâl-iaşe olarak, hakettiğinden fazlası zâten gönderilmişti. Ocak ayında Avustralya'ya gitmek üzere hazırlanan 4 konvoy, San Francisco'dan ve New York'tan ayrılmışlardı. Boston'da *Queen Mary*, San Francisco'da da *Monterey* ve *Matsonia* gemileri asker yüklüyorlardı. Mart ortasında 79000 asker Pasifik cephesine gitmek üzere Amerika'dan ayrılacaktı ki bu, Avrupa'ya gönderilenin dört katı demekti. Eldeki uçakların çoğu da Doğu'ya gönderilmekteydi.

Roosevelt, bütün bu olayları Quezon'a bildirmesi gerektiğini biliyordu ama, cevabı ne suçlama, ne de tehdit edâsı taşınmalıydı; bunun için, sözlerini özenle seçecekti. Filipinler'in yakın geleceği bunu gerektiriyordu.

Quezon, telgrafı 10 Şubat'ta aldı. Roosevelt bunda, Birleşik Devletler'in Quezon'un teklifini hiçbir zaman kabul etmeyeceğini açıkça söylüyor, fakat şunları ekliyordu:

«Birleşik Devletler bayrağını, Filipin toprağında dalgalandığı sürece, ölünceye kadar savunacağız. Şimdi orada bulunan Amerikan garnizonunun kaderi ne olursa olsun, toplanmakta olan kuvvetler son istilâcıcı da toprağınızdan kovmak için Filipinler'e geri gelmedikçe çabalarımızdan vazgeçmeyeceğiz.»

Cevapta en ufak bir acı söz, hattâ üstü kapalı bir tehdit bile yoktu. Bu telgraf, hasta Başkan üzerinde mucizevî bir etki yaptı. Daha Donanma Bakanı olduğu sıralarda Roosevelt'le şahsî bir dostluk kurmuş bulunmaktaydı. Quezon şimdi, onun 'büyük adam' olduğu kanısına varıyordu. Roosevelt, Filipinler'in savunması işinin bütün sorumluluğunu yalnız Amerikan ulusunun omuzlarına yüklüyordu.

Quezon, hem kendi kendisine söz verdi; hem de Tanrı önünde andı: Yaşadığı sürece Amerika'nın yanında kalacak, bu davranışın kendisi ve ulusu için doğurabileceği sonuçlara aldırış etmeyecekti. Kararsızlığı, korkuları yok olmuştu. Ne yapacağını biliyordu şimdi!

MacArthur da Roosevelt'in kişisel bir mesajını okuyordu:

«...Japon istilâsına sonuna kadar karşı koyma görevi ve gereği, önem bakımından Filipinler'de karşılaşabileceğimiz bütün öteki yükümlerin üzerindedir...

Herkes mutlak surette inanmalıdır ki, Amerika'nın azmi ve önüne geçilmez yenme iradesi, en son askere kadar herkeste vardır. Bu yüzden, yakında karşılaşmak tehlikesinde olacağınız umutsuz durumu çok iyi bilerek bu ağır görevi size veriyorum. Şu anda cereyan eden devler savaşında sizin ve subaylarınızın ülkenize yapacağınız hizmetler hesaplanmayacak kadar büyüktür. Sizden özellikle şunu istiyorum: Kuvvetlerinizle savunma sisteminizi çabucak örgütleyiniz ki, direnciniz hâl ve şartların müsaadesi nispetinde etkili ve insan gücünün elverdiği ölçüde de uzun olabilsin.»

MacArthur, bu satırları okuyunca Filipinler'in artık kesin olarak ve geriye dönmemesine defterden silindiğini anladı; bu adalar, artık sonuna kadar direnişin sembolik değerini taşıyordu.

Ertesi 11 Şubat günü, Roosevelt'e cevap verdi: Başkan'ın kararını kabul ediyordu. Kendisi de, ailesi de Filipinler'de kalacaklar, garnizonun kaderini paylaşacaklardı. Bataan ve Corregidor adalarının Amerika tarihine ebediyen geçmesi için bu iki yerde ölünceye kadar savaşacaktı.

*
* *

Bataan'da moral çok yüksekti. Abucay çekilişinden beri, Japonlar'ın bütün ilerleyişleri önlenmişti. Yarımadaya korkak ve acemi askerler olarak gelen Filipinliler, çetin, tecrübeli ve güvenilir savaşçılar olmuşlardı. Amerikalı eğitimcileri, bunların savaştan kaçan o başıbozuk askerler olduklarına

inanamıyorlar; hattâ bazıları, başlangıçtaki bozgunlardan doğan sorumluluğun bir bölümünü kendileri yükleniyorlardı.

Bataan'daki askerler açtılar, yırtık pırtık üniformaları içinde dizanteriden, malaryadan kırılıyorlardı ama, inanç ve cesaretle doluydular.

Büyük cepte General Jones, bütün itirazlarına rağmen, sedyede taşınıyordu. Dizanteriden öylesine güçsüz düşmüştü ki, artık yürüyemiyordu. Bir yandan sonuna kadar orada kalmak istiyor; öte yandan da kıyasıya vuruşmanın hemen hemen sona erdiğini biliyordu. Askerleri, Albay Morioka'nın bir gece önce 400'den az bir asker mevcuduyla çemberden çıkmayı başardığını bilmeksizin, her yandan saldırıyorlardı.

Saldırganlar, korkunç bir savaş alanıyla karşılaştılar. Yüzlerce mezarın üzerlerine -yerleri belli olsun diye- küçük tahta parçaları ya da sigaralar dikilmişti. Fakat ölülerin çoğu gömülmemiş, sıcak havada çürüyerek kokmaya başlamış, yerde yatıyordu. Kimi ölülerin ellerinde çiğ at eti parçaları vardı; yalnız bununla beslenebiliyorlardı. Kocaman mavi sinek bulutları bunların çevresinde vızıldıyordu. Subaylar, bu korkunç ölüler yığınının görünce, salgın hastalıklar çıkmadan hepsinin yakılmasını emrettiler. Kimi subaylar, askerlerinin, karınları deşilmiş atların etlerini çıplak elleriyle koparmalarını önlemek için zor kullanmaya mecbur kaldılar.

Topu topu iki esir alındı. Bunlardan bacağı kırılmış olan biri, Albay Berry'nin komuta postasına götürüldü. İskelet gibi sıska, hemen hemen çıplaktı. Berry bir şortla şekerli süt verdi ona. Japon sütü içti ve ayağa kalkmaya çalışarak albayı şaşırttı. Fakat kalkamadı; teşekkür anlamına başını saygıyla eğdi ve kustu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İKİ İMPARATORLUĞUN ÖLÜMÜ

SİNGAPUR ZAPTEDİLEMEZ!

Malaya yarımadasının güney ucunda bulunan Singapur adası, Britanya İmparatorluğu'nun Asya'daki kilit taşı ve Doğu ile Batı'nın karşılaşma noktasıydı. Fakat General Yamaşıta'nın 26000 seçkin askerinin temsil ettiği Doğu, Batı'yı en geç 1 Mart'a kadar denize dökmek için ilerliyordu.

Batı, Yamaşıta'yı durdurmak amacıyla, General Percival'ın komutasındaki 86895 asker tarafından savunulmaktaydı. Zayıf, uzun boylu bir kimse olan General'in ileriye çıkık iki tane ön dişi vardı ve bunlar, kendisine bir tavşan profili vermekteydi. Mükemmel bir kurmay subayıydı ama, bazılarının değişine göre emrindeki birbirlerine yabancı İngiliz, Avustralyalı ve Hintli birlikleri sımsıkı kaynaştırmak yeteneğinden yoksundu.

Ağır *Buffalo* avcı uçakları, Japon *Zero*'larına karşı hiçbir başarı elde edememişlerdi. Bir haftadan kısa süre içerisinde Malaya gökleri büsbütün Japonlaşmıştı. Percival, yerde de üstün durumda değildi. Malaya'da bir tek Müttefik tankı yoktu; çünkü İngiliz uzmanları, zırhlı birliklerin vahşî ormanda yapılacak savaş için elverişsiz olduğu kanısına varmışlardı. Japonlar ise bunun tam karşıtı fikirdeydiler ve tankları da savunucuların saflarını kasıp kavuruyordu. Hele bunları ilk olarak gören Hintliler, patika yollarında hücumla geçen bu çelik canavarlar karşısında dehşete kapılıyorlardı.

Yamaşıta, Noel'de, hedefine giden yolun üçte birini alınış bulunmaktaydı. Saat 11.20'de C.B.S. radyosunun muhabiri Cecil Brown, her zamanki gibi dobra dobra yazdığı yorumunu radyo ile Amerika'ya gönderiyordu:

«Bugün Noel yortusu. Hz. İsa'nın sözlerini de hep biliyoruz: 'Yeryüzündeki iyi niyetli insanlar arasında huzur ve sükûn hüküm sürsün,' demişti. Fakat bu sabah görüştüğüm kimselerin hiçbirinde ne böyle bir söz söylemeye, hattâ ne de bunu düşünmeye istek vardı. Japonlar çok yakındalar; herkes de çok iyi biliyor ki bu Noel gününde Singapur, vaktiyle gösterilen basiretsizliğin meyvelerini toplamaktadır.

... Bugünkü günde Singapur, elli yıl boyunca yerlilere karşı uygulanan, en azından acayip diye nitelenebilecek bir yönetimi ve bir yıl süren askerî uyuşukluğu birdenbire düzeltmek zorundadır. Doğu'da bir savaş olabileceğine burada hiçbir zaman inanılmadı. Bu kasvetli Noel gününde İngilizler buna hazırlanmak durumundadırlar; aslında savaş çoktan başlamıştır, Japonlar yarımada'nın büyük bir bölümünü işgal

etmişlerdir, göklere de tam anlamıyla hâkim bulunmaktadırlar. Yiğitçe ölmesini çok iyi bilen İngilizler için acıklı bir Noel bu...»

Bununla birlikte, İngiliz subayları güvenlerini yitirmemişlerdi. Avustralya'lıların inatla direnecekleri kanısındaydılar.

Fakat Avustralyalı komutan General Gordon Bennett, bu iyimserliği paylaşmıyordu. Asıl mesleği muhasebecilikti ama, kızıl saçlı ve sert tavırlı Bennett, Malaya'daki herhangi bir generalden çok daha 'askerî' davranıyordu. Cepheyi denetledikten sonra Melbourne'daki genel karargâha şunları yazdı: «*Saldırı ruhu diye bir şey olmadığını görmüş bulunuyorum.*» General'e göre Japonlar, herhangi bir karşı saldırıyı ancak hemen gönderilecek hava takviyelerinin desteğiyle durdurulabileceklerdi.

Bennett'in kaygıları Avustralya Başbakanı John Curtin'e ulaştırıldı. O da «*Arcady Konferansı*» dolayısıyla Washington'da bir araya gelmiş bulunan Churchill'le Roosevelt'e telgraf çekerek, henüz iş iştin geçmemişken takviye gönderilmesini istedi.

Roosevelt'le Churchill bu isteğe, Güneybatı Pasifik Bölgesi Başkomutanlığına General Sir Archibald Wavell'i atayarak cevap verdiler. Eldeki bütün uçaklarla tanklar ve askerler Singapur'a gönderilecekti.

Wavell, tahkimli adaya 7 Ocak'ta geldi. Bir önceki gece, 15 Japon tankı 11'inci Hint Tümeni'nin cephesini yarmıştı ve kuş uçuşu topu topu 400 kilometre uzaktaydı. General hemen cepheye gitti. 3'üncü Kolordu'yu karmakarışık, Hint'lileri de bozguna uğramış bir hâlde buldu. 200 kilometre gerideki yeni mevzilere çekilmesini emretti. Bennett'le Avustralyalı askerleri de burayı ne pahasına olursa olsun elde tutacaklardı.

Yarımadada gördükleriyle çok etkilenen Wavell, «*kale*»nin kuzeydeki savunma tesislerini de görmek için Singapur'a döndü. Kale diye bir şey olmadığı gibi, kıt'adan gelecek bir saldırı gözönüne alınarak yapılmış bir savunma planı bile yoktu. Adadaki bütün toprakların denize doğru yöneltildiğini ve Japonlara karşı kullanılamayacağını da şaşırarak öğrendi. Oysa Singapur çıplak bir adadan başka bir şey değildi.

Altı gün sonra önemli bir Amerikan konvoyu limana yaklaştı. Singapur yüzüstü bırakılmamıştı; takviyeler de geliyordu nihayet! Sonra kuzeyden gelen boğuk bir homurtu, bir sürü Japon uçağının yaklaştığını haber verdi. Fakat gökyüzünü kapkara bulutlar kapladı; Japonlar daha Müttefik gemilerini göremeden, zorlu bir fırtına patlak verdi. Doğrusu bu, bir 'mucize'ydi. İngiliz takviyeleri karaya çıktılar. 53'üncü Piyade Tümanı'ndan, 6'ncı ve 35'inci Uçaksavar Alay'larından, 85'inci Tanksavar Alay'ından ve 51 tane 'Hurricane' avcı uçağından meydana gelmeydi.

Ertesi gün cepheden gelen haberler üzerine iyimserlik daha da arttı. Percival'ın tersine olarak, saldırgan Bennett, Yamaşıta'nın ancak zorlu karşı saldırılarla durdurulabileceği düşüncesindeydi. Günlüğüne şunları yazmıştı: «*Malaya'da çok sayıda parlak subay var ama, yeterince gerçek savaşçı yok.*» Nihayet teorilerinin doğruluğunu ispatlayacaktı; Avustralyalı askerlerini de Singapur'un 200 kilometre kuzeybatısındaki Gemencheh Köprüsü'nün iki yanında uzanan ormanın içine saklamıştı.

Saat 16.00'da bisikletlere binmiş bir Japon kolu, beşer-altışar kişilik sıralar hâlinde yaklaştı. Bir turist topluluğunu andırıyorlardı. Avustralyalılar, bunlardan 250'sinin geçmesine göz yumdular; sonra korkunç bir patlama köprü kirişlerini, bisikletleri ve insan vücutlarını havaya uçurdu. Yol, şiddetli bir ateş altındaydı. Baskına uğrayan Japonlar, bisikletlerin kadrolarına bağladıkları tüfeklerini çözmeye vakit bulamadılar. 300 metrelik yol, yirmi dakika içinde ölenler ve can çekişenlerle dolmuştu.

Ertesi gün Avustralyalılar 5 tankı tahrip ettiler, birçoğunu da hasara uğrattılar. Singapur radyosu, savaştın gidişinin değiştiğini haber verdi.

Fakat bu coşkunluk kısa sürdü. 17 Ocak sabahı, Associated Press ajansının muhabiri Yates McDaniel, felâketli bir bozgundan sözedildiğini duydu. Hemen cepheye gitti. Çin'de doğmuştu; annesiyle babası Amerikalı misyonerlerdi, o da Çin-Japon savaşını izleyen ilk yabancı muhabir olmuştu. Meslekdaşlarının çoğu, haklı olarak onun Asya'yı herhangi bir Batılıdan çok daha iyi tanıdığını kabul ediyorlardı. Açık alnı, berrak mavi gözleri, hemen hemen şeffaf teni, bu otuz beş yaşındaki gazeteciye bir şair ya da keşiş edâsı vermekteydi. Fakat bu nârin görünüşüne rağmen, Asya'nın çetin, bozuk yollarında onun kadar yolculuk yapan pek az 'beyaz' vardı.

McDaniel, Bennett'i bir kauçuk ağacı çiftliğinin kıyısında, öteki generalleri beklerken buldu. Avustralyalı general, boyuna geri çekilişler yapılmasından şikâyet etti. Batı kıyısını korumakta olan 45'inci Hint Tugayı da iki gün önce direnmekten vazgeçmişti. Çarçabuk gönderilen Avustralya takviyeleri vuruşuyorlardı ama, başarı şansları pek büyük değildi. Sağ kanat çökerse, bütün hat tehlikeye düşecekti. Bennett şu acı gerçeği de ifade ediyordu: Bir karşı-saldırı yapma zamanı gelmişti ama, buna rağmen belki de gerilemek zorunda kalacaklardı.

*
* *

Malaya Cephesi'nde bozulmakta olan durum, Churchill'le Avustralya Başbakanı arasındaki gerginliği de artırıyordu. İngilizin yolladığı öfkeli bir mesaja, Avustralyalı da aynı tarzda cevap vererek şöyle demişti:

«Kara ve hava birlikleriyle olduğu kadar malzemeyle de Malaya, cephesine yapabileceğimiz yardımın âzamisini yaptık ve savunma sisteminin güçlendirilmesi için ayak diremekten bir an bile geri durmadık. Fakat görünüşe göre orada, Japonların yıldırım hızıyla ilerleyişlerinin hiç de haklı göstermediği bir memnunluk havası esmektedir.

Girit'le Yunanistan hakkındaki görüşlerim, sizlerle ilgili bir kınama sayılmamalıdır. Kimseyi yargılamıyorum, fakat hava desteğinin yapılan vaatlere uygun olmadığı da inkâr edilemez...»

Churchill, Londra'ya dönünce Wavell'in bir raporunu buldu. General, Singapur'un kuzey kıyısının savunma tesislerinden yoksun olduğunu açıklıyordu. Başbakan buna inanamıyordu ve savaşın başından beri bu güçsüzlüğü gidermek için Singapur'un çeşitli komutanlarınca hiçbir tedbir alınmayışına şaşmaktaydı. Şimdiye kadar hiç kimse durumun böyle olduğunu ona bildirmemişti.

Herkes gibi o da Singapur kalesine tam bir güven besliyordu ve bundan kendini sorumlu hissediyordu. Fakat artık şunu-bunu suçlamanın, ah-vah etmenin zamanı değildi. Bu ihmâli tâmir için kurmay başkanlarına şu yazıyı gönderdi :

«Wavell'in telgrafını alınca çok üzıldüm... Çok güzel bir su engeline sâhip olan Singapur'un kuzeyden gelecek bir saldırıya karşı iyice tahkim edilmemiş olması aklıma bile gelmezdi. Ele geçmez bir burç hâline konulmadıktan sonra, bir adayı kale hâline sokmak neye yarar? Bu konuyu tartıştığımız zaman nasıl oldu da bana kimse bundan söz etmedi? Özellikle şundan dolayı ki, ben, 'berzah'ta yapılacak bir direnmeye değil de, yalnız Singapur adasının bir kuşatmaya karşı savunulmasına tam anlamıyla güvendiğimi söyleyip durdum.

Singapur adası her çâreye başvurularak savunulacaktır. Her birlik, her direnme noktası ayrı ayrı yok edilinceye kadar, adanın her metrekaresinde savaşmak gerekecektir.

Singapur şehri bir kale hâline getirilecek ve ölünceye kadar savunulacaktır. Teslim olmak hiçbir suretle sözkonusu olamaz.»

Melbourne'un duymakta olduğu kaygıyı, nihayet Londra da duymaya başlamıştı.

*
* *

2 milyon Singapur vatandaşı, savaşın katı gerçekleriyle karşılaşmaya başlıyordu. 22 Ocak sabahı 50 bombardıman uçağı birçok yeri yakıp yıkmış, yüzlerce ölü ve yaralı enkaz altında kalmıştı. Bununla birlikte mâneviyat iyiydi henüz. Uçaklar kentin üzerine binlerce bildiri atarak, «Japon kuvvetlerinin şehrin bir kül yığını hâline gelmesini önlemekten başka şey düşünmediklerini» ileri sürüyorlardı ama, kitle psiko, hükümet konağının üzerine yazılan şu sözlerle belirtilmekteydi: «Bizim saatimizi durduramayacaklar!»

Ertesi gün, C.B.S. radyosundan Cecil Brown, Singapur'dan ayrılmaya hazırlanıyordu; toksözlülüğü yüzünden başı sansürle derde girmişti. Havaalanında bir sansür memuru kimlik belgelerini, notlarını ve makale metinlerini inceledi. Gazeteci bütün bunlara elkonulmasını bekliyordu ama, sansür memuru alçak sesle şöyle dedi:

– «Umarım ki Singapur'un bütün başına gelenleri yazarsınız. Ne kadar bildiğiniz varsa hepsini... Haydi, kapatın bavulunuzu...»

Curtin'le Churchill arasındaki ateşli tartışma yeniden, hem de daha zorlu başladı. Londra'daki Avustralya temsilcisi Sir Earle Page, Churchill'in 21 Ocak'ta kurmay başkanlarına gönderdiği bir yazıyı okuma imkânını bulmuştu. Başbakan şöyle diyordu:

«Singapur limanıyla top bataryalarını havaya uçurarak bütün kuvveti Burma'nın ve Hindistan yolunun savunulması üzerinde yoğunlaştırmak daha iyi olmaz mı acaba? Kargaşalığı sürdürerek ve çok acıklı bir karar almaktan çekinerek hem Singapur'u, hem Hindistan yolunu kaybetme tehlikesiyle karşılaşıyoruz. Herşey, şüphesiz ki Singapur'un dayanma süresine bağlıdır. Fakat bu, birkaç haftadan ibaret olacaksa, takviyelerimizi ve uçaklarımızı kaybetme zahmetine değmez.»

Page, bu yazının bir örneğini hemen Avustralya Başbakanı'na gönderdi. Fena hâlde alınan Curtin, Churchill'e şu telgrafı yolladı:

«Page, Savunma Komitesi'nin Malaya ile Singapur'un boşaltılmasını teklif ettiğini bildirdi. Bize verilen bunca teminattan sonra böyle bir tedbir burada da, başka yerlerde de affedilmez bir ihanet sayılacaktır.»

Churchill, bu mesajı alınca bir karar vermek durumunda kaldı. Singapur'a takviye göndermenin israftan başka şey olmadığından emin bulunmakla birlikte, 18'inci Tümen'in evvelce de öngörüldüğü gibi kuşatılan şehre gönderilmesini emretti. Sonraları şunları yazacaktı: «Amerika'lılar Corregidor'da bu kadar inatla çarpışırken, İngiltere'nin Singapur'u kendi kaderine terketmesi dünyada ve özellikle Birleşik Amerika'da felâketli bir etki yaratacaktı. Bununla birlikte, sâdece askeri bakımdan alınacak karar konusunda hiçbir kuşku yoktu.»

*
* *

23 Ocak'ta, Malaya Yarımadası'nda her türlü tutunma umudu kayboldu. Bennett, Avustralya'lıların bir süre daha savaşabileceklerine inanıyordu ama, savunma hattının kalan bölümü çökmekte olduğuna göre, Singapur üzerine çekilmek zorunlu hâlde gelmişti.

31 Ocak geceyarısı, Percival'ın birliklerinin büyük çoğunluğu, adayı kıt'aya bağlamakta olan 20 metre genişliğindeki mendireği aşmıştı.

Bennett, bu acıklı geçidi seyrettikten sonra, komuta postası olarak kullanacağı villaya girdi ve günlüğüne şunları yazdı: «Şimdi görevimiz, ilk fırsatta Malaya'yı geri almaktır. Bu, ülkemize olan borcumuzdur! Kendimize de borçlu bulunuyoruz!»

1 Şubat sabahı, şafakla beraber, yiğitçe, fakat boş yere çarpışmış olan Hintliler de mendirekten Singapur'a geçtiler. Onları Avustralyalılar izledi. O sırada «A hundred pipers» marşını çalan gaydaların ince sesleri duyuldu: Argyll İskoçya taburundan sağ kalan bir avuç asker -90 kişi-, uygun adımla geçti. Komutanları General Mac A. Stewart en gerideydi; Malaya toprağını terkedenlerin sonuncusu olmak istemişti. Seyredenlerin çoğu gözlerinin dolduğunu hissettiler.

İstihkâm birlikleri, mendireğin üzerine tahrip kalıplarını yerleştirdiler. Bunlar sabahın saat sekizinde patladı. Duman dağılınca dalgaların 20 metre genişliğindeki gediğe hücum ettiği görüldü. Fakat artık kalelerinin saldırganlardan tamamen arındığını düşünenler, gelgit sonucu sular çekilince bu gediğin su yüzünden 120 metre derinliğe doğru inebileceğini akıllarından geçirmiyorlardı!

*
* *

Wake ya da Hong-Kong'dan çok daha büyük olan Singapur Adası, doğudan batıya 40, kuzeyden güneye 22 kilometre uzunluğundaydı. Mendireğin hizasında karadan uzaklığı 1100 metreyi buluyordu ama, batı kıyısı üzerindeki Johore Boğazı'nın genişliği topu topu 600 metreydi.

Nüfusun çoğunluğu, güneyle doğuda toplanmıştı. Adanın geri kalan bölümü, en yükseği 150 metreyi geçmeyen birkaç tepeyle, kauçuk ağacı çiftlikleri ve tropikal bitkilerle kaplıydı.

Kuşatmanın ilk günlerinde, bombardımanlar dışında pek bir şey olmadı. Sonra, 5 Şubat'ta; batı kıyısını savunan Avustralyalılar, karadan gelen çekiç ve testere sesleri duydular. Şehrin içinde halk, bombardımanların yol açtığı kayıplara rağmen, soğukkanlılığını hâlâ koruyordu. Gerçi Churchill bütün halktan savunma tesislerinin inşasına katılmasını istemişti ama, askerî birlikler gelmeden önce hiçbir şeye el sürülmemişti. Bir tek pasif korunma sığınağı dahi yapılmamıştı ve Singapur'da birkaç gün içinde ölenlerin sayısı, Malta'da iki yıl içinde ölenlerin sayısından daha yüksekti.

Adanın savunmasının sorumluluğunu General Percival üzerine almıştı. Yapacağı iki şey vardı: Ya herhangi bir çıkarmayı önlemek için kuvvetlerini kıyıya yığacak; ya da kıyıda ileri karakollar bırakarak kesin bir çarpışma için geride önemli yedek kuvvetler bulunduracaktı. Kıyıların uzunluğu 100 kilometreyi aşındı ama, savunma kuvvetlerinin büyük bir kısmını kıyılara yerleştirmeye karar verdi. Cephanelikler çok dağınıktı; Japonların karaya çıkmalarına imkân verilirse bunlardan bir bölümünü kaybetmek gibi bir tehlike vardı. İşin moral yönünü de küçümsemek gerekiyordu: Japonlar karaya çıkarsa, askerlerin de, sivillerin de paniğe kapılmalarından korkulabilirdi.

Teorik bakımdan durum, gerçekte olduğundan daha iyi görünüyordu. Japonlar, belki 60000 askerle saldıracaklardı. Şimdi 17'nci İngiliz Tümeni'yle 44'üncü Hint Tugayı gelmişti ya, Wavell'in elinde 85000 asker vardı. Fakat bunların 15000'i yardımcı servislerde çalışıyordu; kalanı da genel olarak az eğitim görmüştü, yeterince silâhlı değillerdi. Öte yandan, adaya gelen *Hurricane* avcı uçak gruplarından bir teki adada kalmıştı. Havaalanlarının dörtte üçü de düşmanın doğrudan doğruya ateşi altındaydı. Öteki gruplar Sumatra'ya gönderilmişti.

8 Şubat'ta batı kıyısındaki topçu bombardımanı öylesine sertleşti ki, General Bennett: «*Çıkarmaya hazırlık olmak üzere baraj ateşi açıyorlar galiba,*» diye düşündü. Bundan böyle uyku uyumaya fırsat bulamayacağına inandığından, o akşam erkenden yattı.

Askerleri ise çok üzgündüler. Kuzeybatıda, işgal etmekte oldukları bataklık bölgede -burası karaya çok yakındı-, savunma için hiçbir siper kazılmamıştı. Bunlar, sözde 2500 askerle 30 kilometrelik bir cepheyi tutuyorlardı!

Baraj ateşi arttıkça arttı. Bennett kalktı; ileri postalardan haber gelip gelmediğini sordu. Sonra yine yattı ama, uyuyamadı. Bombardıman, bitmek bilmeyen bir trampet çalışına benziyordu. General, saat 22.15'te bir daha kalktı, kendi komuta postasına gitti.

*
* *

Aynı anda lâstik sandallar eşliğindeki Japon çıkarma gemileri kuzeybatı kıyısına yaklaşıyorlardı. 15000 piyade, Bennett'in 2500 askerine saldırmaya hazırlanıyordu.

Saldırgan gemilere nişan alan havan topları, ateşe başladılar. Japon topçusu, atışlarıyla koruyucu bir duman perdesi meydana getirdi. Saat 22.30'da ilk grup kıyıya ulaştı. 24'üncü Avustralya Taburu, saldırganları ağır makineliyle taramaya başladı ve bir cephane gemisinde yangın çıkarmayı başardı. Bu muazzam meşale sayesinde başka gemiler de batırılabilirdi. Fakat bazı müfrezeler biraz uzakta, sakızağaçlarıyla dolu, iyi savunulmayan bir bataklıkta karaya ayak bastılar.

Avustralyalılar bütün gece kıyasıya dövüştülerse de Japonları püskürtemediler. Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte büyük sayıda tank da karaya çıktı ve piyade eşliğinde içerilere doğru ilerlemeye başladı. Avustralyalılar, söndürmek isteyenleri kuşatan bir orman yangınıyla savaşıyorlardı sanki. 9 Şubat günü şafak sökerken, Yamaşıta, adanın batı kesiminde sağlam tarzda tutunmuştu; şehre doğru hızla ilerliyordu ve oraya kuş uçuşu 15 kilometre uzaktaydı.

Ertesi gün General Wavell, Java'daki karargâhından uçakla geldi, Singapur'u kuşatan hava ablukasını yarmayı başardı. Yapılan bazı yanlışlıklar yüzünden kargaşalık daha da artmıştı. Sözgelimi, bütün birlik komutanlarına Percival'in son savunma çevresinin gizli planı dağıtılmıştı. Umutsuz bir çarpışma yüzünden bitkinleşen ve çılgına dönen subaylar, bu planı hemen bir geri çekilme emri saydılar ve planda sözü edilen mevziler üzerine doğru gerilemeye başladılar.

Karargâhta da işler pek yolunda gitmiyordu. Wavell, Japonlar'ın karaya çıkmalarını önleyemedi diye, Percival'i sert bir tarzda azarlamıştı. Sonra da Bennett'in yaptığı yorumlar üzerine çileden çıkmış; Avustralyalıya:

– «Defol git buradan, bütün kangurularını da al, götür!» demişti.

Wavell, öğleye doğru birlik komutanlarının gerilemekte olduklarını öğrenince karşı-saldırı emri verdi ama, bu, çok geçmeden bozguna dönüştü. Ayrıca pek Churchill'vârî bir günlük emir çıkardı; bu emirde:

«Birliklerimiz, sayıca düşmandan çok üstündür,» diyordu. *«Onun için Japon'ları yenmeliyiz. Savaşçı olarak ünümüz ve Britanya İmparatorluğunun şerefi tehlikededir. Bataan'da Amerika'lılar sayıca çok daha üstün kuvvetlere karşı koydular. Ruslar, Alman ordusunun en seçkin elemanlarını püskürtüyorlar. Modern donanımdan yoksun olan Çin'liler, dört buçuk yıl boyunca Japonlara kafa tuttular. Bu kadar göklere çıkarılan bu Singapur kalesini sayıca az düşman kuvvetlerine teslim edersek, namusumuz beş paralık olur.*

Teslim olmak diye bir şey düşünülemez. Her birlik düşmanla her zaman teması koruyup sonuna dek savaşmakla görevlidir... İmparatorluğu yaratan cesaret ve yiğitliğin, onu savunmak için de daima yaşamakta olduğunu ispatlamak üzere, sonuna kadar dövüşeceğinize güveniyorum.»

Fakat Yamaşıta, ertesi 11 Şubat günü, şafak sökerken, adanın hemen hemen yarısını ele geçirmişti. Ağır makinelilerin yaylım ateşleriyle uyanan General Percival, arabasına atladığı gibi hipodroma gitti. Yangın dumanları gökyüzüne yükseliyor, Japon uçakları rahat rahat uçararak, kendilerine hedef arıyorlar; uçaksavarların ateşinden pek o kadar rahatsız olmuyorlardı. Öteden beri trafiğin sıkışık olduğu anayolda, Percival, arabasında yalnızdı. Birdenbire kendisini çok âciz hissederek, şöyle düşündü: *«İleriyi görmeyen vatanımız Büyük Britanya, bütün kudretine rağmen niçin çocuklarını hava kuvvetlerinin yardımı olmaksızın böyle dövüşmek zorunda bırakıyor?»*

Japonya İmparatorluğu'nun kuruluş yıldönümü olan o günün sabahında uçaklar yere 50'şer santim uzunluğunda 29 tane tahta kutu atıldılar. Hepsinde de, Yamaşıta'nın Singapur'daki İngiliz Kuvvetleri Başkomutanı'na hitap eden bir mesajı vardı. Yamaşıta şöyle diyordu:

«Tamamen yalnız ve yüzüstü bırakılan Singapur'u İngiliz geleneklerine uygun olarak yiğitçe savunan ordunuza en içten saygılarımı sunarım... Fakat savaşın ve genel durumun gelişimi, kaderinizin ne olacağını bir daha değişmemecesine çizmiş bulunmaktadır. Böyle boşu boşuna direnmeye devam etmek, şehirdeki savaşın korkunçlukları içine dalmış bulunan, binlerce sivilin acılarını arttırmaktan başka sonuç vermeyecek, buna karşılık da ordunuzun şerefine hiçbir şey eklemeyecektir.»

Wavell sonuna kadar savaş emri vermişti; Percival, Japon generaline cevap bile yollamadı.

*
* *

Bombardımanlara rağmen siviller hâlâ sinemaların önünde kuyruğa giriyorlar, gökten yağan ve Roosevelt'in Japonya ile ayrı barış imzaladığını bildiren beyannamelere aldırış bile etmiyorlardı. Orkestralar yine çalıyor, başka yapacak işleri olmayan kurmay subayları Raffles Oteli'nde kumar oynamaya, dövüşmeye devam ediyorlardı. 1500000 şişe şarap ve likörle 250000 litre Çin pirinç rakısını imha emri gizlice verilince, işin içyüzünü bilenler, sonun yakın olduğunu anladılar.

Tek yabancı muhabir olan Yates McDaniel, halkın soğukkanlılığı karşısında şaşırmıştı. Bir duvarın önünden geçerken tebeşirle yazılmış şu yazıyı gördü: «İngiltere, İngilizlerin; Avustralya, Avustralyalılarındır. Malaya da, hangi aptal istiyorsa onundur!»

Asker-sivil Avrupalıların acele acele limana doğru gittiklerini gördü. Oradan da küçük teknelere binerek kaçıyorlardı. O da onlarla gitmek istediye de sonunda kararından cayıp, biraz daha kalmaya karar verdi. Singapur hikâyesi henüz bitmemişti.

Otele dönünce, İngiliz sansür memurunun bavullarını hazırlarken buldu:

– «Sansür olmadan nasıl çalışırım ben ?» diye çıkıştı.

İngiliz ona dostça bir-iki küfür savurdu, sonra birkaç tane boş kâğıdın üzerine «Sansürce Görülmüştür» damgasını basıp verdi:

– «Al, ne istersen yaz, ben buradan çekip gidiyorum,» dedi.

McDaniel makinesinin başına oturdu; yazmaya başladı:

«Bu, yıkılmak üzere olan kaleden, size gönderdiğim belki de son mesajdır...»

Ertesi gün, çarpışmaların şiddeti daha da arttı. Saat sekizde Yamaşıta'nın tankları hipodromun önünden geçtiler, yarım saat sonra da şehrin kenar mahallelerine ulaştılar. Orada İngilizlerle Avustralyalılar, ellerinde tüfeklerle Japon'ları durdurdular.

Percival, tehlikeye düşen şehrin önündeki savunma hattını kuvvetlendirmek için, adanın kuzey ve doğu kıyılarını korumakta olan İngiliz ve Hint kıt'alarını geri çağırdı.

Associated Press ajansının muhabiri Yates McDaniel de odasında oturmuş, son yazısının son satırlarını yazıyordu:

«Bu sabah Singapur'un üzerinde gök, eskiden o kadar güzel, o kadar mutlu, o kadar sakin olan bu şehri yerle bir eden yangınların dumanıyla kararmış bir hâlde. Top atışlarının ve patlamaların gürültüleri yazı makinemi

ve korkudan terleyen ellerimi titretiyor. Dokuz hafta önce buradan 650 kilometre uzakta başlayan savaşın, İngiliz İmparatorluğu'nun bu kalesinin sarsılan surları önüne ulaştığını bilmek için resmî bir bildiriye ihtiyacım yok.

Bu tropikal bölgenin güneşi, dumanların üstünde bir yerde parlıyordur; fakat ben, yine de elektrik ışığı altında çalışmak zorundayım... Japon uçaklarının havada döndüklerini, sonra askerlerin üzerine dalış yaptıklarını buradan görüyorum. Bu uçaklar gökyüzünde büsbütün yalnız değiller. Modası geçmiş, çift satırlı iki uçak da saatte zar-zor 150 kilometre hızla Japon mevzilerinin üzerinden uçarak oralara bomba atıyor. Bu zavallı çocukların bu işten sıyrılma şanslarının pek az olduğunu düşündükçe, onların eski motorlarından daha hızlı atan yüreğimle burada kalmaya utanıyorum. Yigitlerin ebedî şan ve şerefe kavuşmaları mukadderse, İngiliz Hava Kuvvetleri'nin pilotları bunu bu sabah hakettiler.

Singapur'da başka kahramanlar da var. Özellikle, daha iyi bir atış alanına sâhip olmak için her yanı alabildiğine açık yerlere bataryalarıyla birlikte yerleşen uçaksavar topçuları... (Verdiğim bu ara için özür dilerim, ama bir bomba demeti o kadar yakına düştü ki, hava basıncını belki azaltır diye duvara doğru balıklama daldım. Duvar dayandı!) Bir Japon uçağı görünür görünmez, bu uçaksavar topçuları, bulutlu gökyüzünü kalbura çeviriyorlar. Yâni bir bakıma, durmadan ateş ediyorlar.

Alarımın bittiği haber verildi. Bu da iyi bir şaka doğrusu; zira buradan 1 kilometre ileride 3 avcı uçağının yere sürtünürcesine uçtuğunu görüyorum. Bir de acıklı konuşma dinledim. Radyo Müdürü, Ada Valisi Sir Shenton Thomas'tan şehrin kenar mahallelerindeki verici istasyonu havaya uçurma izni istedi. Sir Shenton: 'Durum o kadar ciddî değil,' diyerek izin vermedi. Dinlemeye başladım: Halkı soğukkanlı olmaya çağıran bir mesaj birdenbire yarı yerde kesildi. Sonra hiçbir şey duyulmaz oldu...»

*
* *

McDaniel, son mesajını yollamak için postaneye gitti. Yıkıntılarla dolu sokaklardan geçerken kentte birtakım yeni şeyler olup bittiğini farkettiler. Yıkılan binalardan yaralılarla ölüleri çıkarmak için İngilizlerle Çin'liler ve Malaya'lılar yanyana çalışıyorlardı. Hastanede kan vericilerin hangi ırktan olduklarına kimsenin aldırdığı yoktu. İngilizler, muhteşem villalarını bütün mültecilere açmışlardı. Daha önce akla bile gelemeyecek olan bir eşitliğin Singapur'da kurulabilmesi için savaşın patlak vermesi gerekmişti.

McDaniel'in İngiliz dostları, eskiden iç karartıcı tavırlarla: «Bu Asya'lılar bize kalleşlik edecekler,» derler de başka bir şey demezlerdi. Şimdiyse bu çok vefalı, çok yiğit çocukları öve öve göklere çıkarıyorlardı. Çin'li öğrencilerden, Hintli ve Çinli işçilerle ırgatlardan, milliyetçilerden ya da komünistlerden meydana gelme karmakarışık birkaç grup, İngiliz polis memuru Dalley'in komutasında kıyasıya dövüşüyorlar; böylece İngilizler'in -bu «yerliler»i daha önce silâhlandırmamakla hatalı davrandıklarını ispatlıyorlardı.

Postanede McDaniel, telgrafçıyı telgrafını «resmî» olarak göndermeye ikna etti. Dışarıya çıkarken ondokuz yaşında bir İngiliz kız ona, elindeki kâğıdı uzattı. Bunu, sevgili arkadaşı, Doğu'nun en ünlü aktüalite filimleri alıcı yönetmeni olan ve Şanghay garının yıkıntıları arasında ağlayan bir bebeği

gösteren filmi dünyayı dolaşan Wong Hai Sheng yazmıştı. Wong: «Yeğenim Doris Lim'i gazetecileri götürecek gemiye bindirmemişler, şuna göz-kulak oluver, çok rica ederim,» diyordu.

McDaniel korkudan tir tir titreyen kızcağıza:

– «Merak etme kızım, bir çâresini buluruz,» dedi. Ama nasıl bulacaktı? O, başka meseleydi! O sırada 1700 tonluk bir vapurun limandan ayrılacağını bildirdiler. Adı *Kung Wo* olan bu gemi, eskiden Yangçe Nehri'nde işlermiş, şimdi de mayın gemisi hâline getirilmiş. Yedeksubay olan kaptanı, inatçı bir İskoçya'lıydı. Askerlerden, ticaret gemilerinin tayfasından ve Çin'lilerden oluşan acayip bir mürettebatın başındaydı. Onları gemiye alacağına söz verdi ama, emir almadan yola çıkmak da istemedi:

– «Zâten ancak 10 millik yola yetecek kömürüm var,» dedi.

McDaniel, dağ gibi terkedilmiş kömür yığınlarının bulunduğu rıhtıma yanaşmaya ikna etti. Herkes işe koyuldu, elleriyle kömür taşıyarak vapurun kömürlüğünü doldurdu.

Sonra McDaniel, askerî durum hakkında bilgi edinmek ve İskoçya'lı kaptana demir alma imkânını sağlayacak bir bahane bulmak için şehre gitmeyi düşündü. Terkedilmiş arabalarla dolu rıhtımda taşıt bulmakta da güçlük çekmedi.

Şehre varınca, savunma çemberinin gittikçe daha tehlikeli tarzda daralmakta olduğunu, Japonların nihaî yarma hareketinin ise neredeyse başlayacağını öğrendi. Gidip Singapur Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Spooner'i buldu. Amiral, gizli belgeleri yakıyor, hemen o gece bir devriye gemisiyle yola çıkmaya hazırlanıyordu. McDaniel hemen odasına koştu, iki şişe Ren şarabıyla iki fotoğraf makinesini, bir Alman dürbününü, dört kutu Camel sigarasını çabucak koltuğunun altına sıkıştırdı. Bu iş de bitince, çektiği telgrafa son bir paragraf daha eklemeye karar verdi. Şöyle diyordu:

«Buradan kurtulma şansımız yüzde ellinin altında. Şimdi otomobille limana gidiyorum. Yemin ediyorum, bakın: Gemiye binmeden önce arabayı vitese takıp denize süreceğim. Herhalde birkaç gün benden haber alamazsınız ama, sizden istediğim şu: Java'da, Bandoeng şehrinde, Preanger otelinde bulunan karıma, bu yaşayanlar ve ölümler dünyasından ayrıldığımı haber verin.»

McDaniel, Doris Lim'le birlikte limana yaklaşırken Japon avcı-bombardıman uçakları ağır makineli silahlarla ateş ederek kımıldayan herşeyin üzerine daldılar. McDaniel, rıhtımlarda sıralanmış duran tanklarla arabaları kullanılmaz hâle getirmeyi pek istiyordu ama, gittikçe yaklaşan savaşın gürültüleri bu hususta da tehlike yaratıyordu.

Güneş batarken Japon uçakları uzaklaştı. *Kung Wo* gemisinin kaptanı, açıkça emir almadığını bahane ederek hâlâ demir almaya yanaşmıyordu.

McDaniel:

– «İyi ama, Amiral Spooner gitti bile,» diye diretti.

İskoçya'lı kafasını salladı; emir istiyordu o, emir.

McDaniel cevap verdi:

– «Nasıl emir alacaksın yahu? Emir verecek kimse kalmadı ki!»

Saat 23.00'te yakınlarda tabanca, tüfek sesleri duyuluyordu ama, *Kung Wo* gemisi hâlâ limanda demirli duruyordu. Geminin kaptanı işaret bayrakları kullanarak kara ile haberleşebiliyordu. En sonunda cevap aldı: «*Malaya Komodoru gitti,*» diyorlardı.

Kaptan hâlâ çekiniyordu. Bir saat süren tartışmalardan, savsaklamalardan ve tehditlerden sonra nihayet yola çıkış emrini verebildi. Köhne vapur, geceyarısı güney yönünde ağır ağır yola çıktı.

13 Şubat cuma günü şafak sökerken, külüstür tekne Singapur'un güneyinde, 150 kilometre boyunca bir inci gerdanlık gibi uzanan küçük adalar dizisi açıklarında, ıhlaya puflaya ilerliyordu.

Ekvator'a yaklaştılar ve yakıcı güneş altında, geminin sancak tarafından Sumatra'nın sarp ve yeşil kıyılarını gördüler.

Singapur'dan kaçan her gemiyi batırmakla görevli Japon uçakları *Kung Wo*'ya yaklaştılar. Kaptan, adalardan birinin arkasına sığınmaya çalıştı. Bombalardan kurtulmak için zikzaklar yaparak saatte 10 mil hızla ilerliyordu. Bombalardan biri makine dairesinde, öbürü komuta köprüsünün yakınında patladı. Yaşlı gemi dibe oturdu, tehlikeli tarzda da sancak tarafına yattı. İngiliz donanmasının bütün geleneklerine aykırı olarak, mürettebat iyi durumda olan tek filikaya tıklım tıklım doldu. Öteki filikalar da zar-zor denize indirildi. McDaniel'le 3 subay, başıboş gemide yalnız kaldılar.

Mürettebatın bindiği can filikası kıyı boyunca ilerlerken yolunu şaşırmıştı; gazeteci de bu filika ile aynı zamanda, saat 19.00'da küçük adaya yanaştı. Kazazedelerin hepsi de güneşten yanmış, susuzluktan kavrulmuştu. Yiyecek ve ispirotolu içki almayı akıl etmişlerdi de, su almayı düşünmemişlerdi.

Ertesi 14 Şubat günü, sıcağın denizin üstüne çöken kalın sis perdesi içinde, Japon bombardıman uçaklarının yaşlı *Kung Wo*'ya öldürücü darbeyi indirdiklerini gördüler. Gemi devrildi, sonra battı... İskoçya'lı kaptan ağlamak için ellerini yüzüne kapadı.

130 kazazede yardım ya da Japonların gelmesini beklemek için kıyı boyunca gizlendiler.

*
* *

Singapur'un sonu yaklaşmıştı.

13 Şubat cuma günü, Percival'ın komutasındaki bütün subaylar hep bir ağızdan:

– «Daha fazla dayanmak için artık hiçbir umut yok,» diyorlardı.

Hattâ yeni gelmiş olan 18'inci Tümen bile, komutanının deyişiyle «tasfiye edilmiş»ti. Cephaneler çabucak bitiyordu. Cephenin her yanında askerler tabanları yağlayıp kaçıyorlardı. Moral çok kötüydü. Hemen teslim olunmasına izin vermesi için Java'da bulunan Wavell'e bir mesaj gönderilmesi kararlaştırıldı.

14 Şubat sabahı, bütün şehir Japon topçusunun ateşi altındaydı. Asker kaçakları sürüler hâlinde sokaklarda dolaşıyorlardı. Gömlekleri sigara paketleri, konserve kutularıyla şişmişti.

Siviller, çekilmez bir durum içerisinde yaşıyorlardı. Hastanenin bahçesindeki çimenlikler, sayısız mezarlar yüzünden altüst olmuştu. Binanın içinde korkunç bir kan ve çürüme kokusu duyuluyordu. Karyolaların içinde, arasında, koridorlarda... Her yerde, ölümlerle ölmek üzere olanlar yatıyorlardı. Ameliyathanelerde hekimlerle hemşireler kan içinde bata-çığa yürüyorlardı. Cerrahî âletler madensuyu ile sterilize ediliyordu, elde sâdece o vardı.

*
* *

Wavell'den Percival'e cevap geldi:

«Mümkün olduğu kadar uzun süre dayanarak, hattâ gerekirse sokak savaşları da yaparak düşmana azamî kayıp verdiriniz. Geciktirici eylemlerinizi ve düşmana verdireceğiniz kayıplar, savaşın bundan sonrası için çok büyük bir önem taşıyabilir. Durumunuzu anlıyorum, ama, savaşa devam etmeniz çok gereklidir.»

Percival, durumun umutsuz olduğunu bildiği için, bu sefer de hiç su bulunmadığını belirterek, Wavell'e bir telgraf daha gönderdi. Hemen cevap geldi:

«Direnişinizin değeri büyüktür ve bu direniş, tahammülünüzün son sınırına kadar devam etmelidir.»

Oysa, aynı anda Yamaşıta'nın kurmay subayları, İngiliz topçusunun her attığını vurmasından çok etkilenmişler, generallerine saldırıları durdurup daha güvenilir bir mevzie çekilmesini salık veriyorlardı. Yamaşıta bu sözleri hiçbir şey söylemeden dinledi; sonra saldırıların daha da artırılmasını emretti.

Ertesi sabah -15 Şubat-, Percival, bombardımanlar yüzünden bütün su dağıtım şebekesinin işlemez hâle geldiğini haber aldı. Sabahın saat onbirinde subaylarını toplantıya çağırdı.

Onlara şöyle dedi:

– «Benzin kalmadı, sahra ve uçaksavar topları için cephane kalmadı. Yirmi dört saate kadar da bir damla su kalmayacak. Yapılacak tek şey var: Ya saldırıp su depolarını yeniden ele geçirmek ya da teslim olmak.»

Bütün subaylar bir karşı-saldırının imkânsız olduğunu söylediler.

Percival için hayatının en önemli kararını verme zamanı gelmişti. Hiç çekinmedi; Japonlardan saat 16.00'da ateşi kesmelerini ve teslim şartlarını görüşmek üzere görevliler yollamasını isteyecekti.

O sırada Wavell'in bir mesajını getirdiler. Wavell:

«Düşmana kayıplar verdirmek durumunda olduğunuz sürece savaşa devam etmelisiniz. Kazanılan zamanın ve düşmanın zayıflamasının bu bunalımda hayatî bir önemi vardır. Böyle bir eylemin artık imkânsız olduğuna inandığınız anda savaşı durdurma konusunda sizi serbest bırakıyorum. Fakat daha önce bütün silâhlar, teçhizat ve taşıtlar kullanılmaz hâle getirilmelidir. Çarpışmalar durmadan önce her asker ya da asker topluluğu silâhlarıyla birlikte kaçma imkânına sahip bulunmalıdır. Niyetlerinizi bana bildirin. Her ne olursa olsun, size de, askerlerinize de şu son günlerde gösterdiğiniz yiğitlik için teşekkür ederim,» diyordu.

Bu resmî onaylama ile ferahlayan Percival, Japon hatlarına müzakereciler yolladı ve son bir mesaj olarak da Wavell'e şu telgrafi çekti:

«Su, benzin ve cephane tamamen bittiğinden savaşa daha uzun süre devam etmek imkânsızdır. Herkes elinden geleni yaptı ve yardımınız için size teşekkür ediyor.»

Yamaşıta ile Kurmay Başkanı General Suzuki, küçük bir tepenin üzerinden savaşı seyrediyorlardı. Suzuki, ona Canning Kalesinin üzerinde dalgalanan İngiliz bayrağını göstererek:

– «Orayı ele geçirmek için en azından bir hafta lâzım,» dedi.

Singapur'un tamamen ellerine geçmesinden önce, bir başka kale ile tahkimli bir küçük adada çetin çarpışmalar yapılması gerekecekti.

O sırada İngilizlerin ellerinde beyaz bayrakla geldikleri Yamaşıta'ya telefonla bildirildi.

İngiliz'leri Albay Sugita karşıladı. Japonca olarak:

– «İngiliz ordusu teslim olmayı kabul ederse ateşi geçici olarak keseriz. Razı mısınız?» diye sordu.

İngiliz tercüman Yüzbaşı Wild:

– «Evet!» diye cevap verdi.

Bunun üzerine Sugita, Percival'le General Yamaşıta'nın burada buluşmalarını teklif etti.

Saat 16.45'te Sugita cepheye gelerek İngilizlerle buluştu. Arabada Percival'ın yanına oturdu; ona kötü bir İngilizce'yle ve nâzik tavırla:

– «iki ay süreyle savaştık; şimdi işin sonuna yaklaşıyoruz, İngilizlerin gösterdikleri direnişten dolayı sizi kutlarım,» dedi.

Percival hiç cevap vermedi. Belki de, hayatının en acı saatlerini yaşıyordu. O gün de İngiltere'de kızı Marjorie'nin onikinci yaş günü kutlanıyordu.

Bir fabrikaya kurulmuş olan Japon karargâhına geldiler. Birkaç dakika sonra içeriye Yamaşıta girdi:

– «Japon ordusu kayıtsız şartsız teslimden başka hiçbir şeyi kabul edemez,» dedi.

Eski bir üniversite profesörü olan bir Japon subayı, kafa-göz yaparak bu sözleri çeviriyordu. Sugita ile Wild'de -bilgilerinin kıtlığına rağmen- tercümana yardım etmeye çalışıyorlardı.

Yüzü kıpkırmızı, gözleri kan çanağına dönmüş olan Percival:

– «Korkarım ki kesin cevabımızı yirmi dört saatten önce veremeyeceğiz...» diye cevap verdi.

Yamaşıta bozulmuştu; sesini yükselterek:

– «Ancak şartlarımızı kabul ederseniz cevap verebilirsiniz, işler çabuk yürümeli. Biz çarpışmalara yeniden başlamaya hazırız,» dedi.

Tartışma her iki tarafça yalan-yanlış çevrilerek devam etti. Dil güçlükleri yüzünden olduğu kadar Percival'in direnmesi yüzünden de hiçbir anlaşmaya varılamadı. Sugita için bu sahnenin, gergin ve tehlikeli olmakla birlikte, yine de komik bir yanı vardı.

Yamaşıta'nın sabrı tükeniyordu:

– «Teslim olmazsanız önceden kararlaştırdığımız gibi gece saldırımıza başlayacağız,» dedi.

Percival şaşırmişti:

– «Japon ordusu şimdiki mevzilerinde kalamaz mı?» diye sordu. «Görüşmelerimize yarın sabah saat beşte yeniden başlarız.»

Yamaşıta gittikçe daha çok bağırarak:

– «Öyle şey olmaz,» dedi. «Çarpışmaların bu akşam bitmesini istiyorum, işte bu kadar!»

Percival, alçak sesle sordu:

– «Çarpışmayı saat 20.30'da durduracağız. Bu gece mevzilerimizde kalalım mı?»

Bunun üzerine şu şartlarla anlaşmaya varıldı: *«Ateş saat 20.30'da kesilecek; İngiliz birlikleri mevzilerinde kalacaklar ve şehirde düzeni sağlamakla görevli 1000 asker dışında hepsi silâhsızlandırılacak.»*

Percival'in kararsızlığı Yamaşıta'nın zihnini kurcalıyordu:

– «Şartları kabul ettiniz ama, teslim olmayı kabul edip etmediğinizi açıkça söylemediniz,» dedi.

Percival bir-iki öksürdü, sonra bir baş işareti yaptı.

Yamaşıta'nın sabrı tükenmişti:

– «Bu yetmez bana,» dedi. Cevabınızı işitmek istiyorum: «Ya evet, ya hayır... Ya teslim, ya savaş!»

Percival, güç işitilebilen bir sesle:

– «Evet,» dedi. «Yalnız, bir istekte bulunacağım sizden. İmparatorluk ordusu, kadınları, çocukları ve İngiliz sivillerini koruyacak mı?»

– «Göz-kulak oluruz. Siz anlaşmayı imzalayın, ateşi de kesin.»

Saat 17.50'ydi. Elli dakikalık sinir gerginliğinden sonra, Percival imzasını attı.

Generaller fabrikadan çıktılar. Çok yorgun olan iki tercüman da bâzı ayrıntıları çözümlemek için kaldı. Sugita, çalışmaya başlamadan önce, Yüzbaşı Wild'a iki tayın paketi verdi. Birlikte çalışmaya başlayalı beri ona karşı dostluk duymaya başlamıştı.

Saat 20.30'da çarpışmaların uğultusu birdenbire kesildi. Singapur'un -Aslan şehri'nin- üzerine acayip, kasvet verici bir sessizlik çöktü; şimdi burası, ölü bir şehir hâline gelmişti. Dünyanın en ünlü kalesi düşmüştü. Büyük Britanya tarihinin en büyük felâketi ve en önemli 'teslim oluş'uydu bu! Yetmiş iki günde askerlerinin yalnız 9824'ü savaş-dışı olan Yamaşıta, Malaya'nın 1000 kilometresini ele geçirivermişti. İngilizlerin asker kaybı ise 130000'den fazlası esir olmak üzere 138708 kişiydi.

Fakat aynı zamanda bir de imparatorluk kaybetmişlerdi.

«ŞU BAŞA ÇIKILMAZ HOLLANDA'LILAR»

19 Şubat günü şafak sökerken, Yates McDaniel'in giriştiği çılginca göç de sonuna yaklaşıyordu. Adada kaygılı bir bekleyişle geçen ilk günden sonra, Doris Lim ve birkaç başka kazazedeyle birlikte suya atlayarak küçük bir Malaya şalupasına çıkmış, o da onları Sumatra'nın kuzey kıyısına bırakmıştı. Japonlar adanın her iki ucunu da işgal etmiş olduklarından, McDaniel ve arkadaşları adayı denizden dolaşacak durumda değillerdi; bu yüzden, güney kıyısına varabilmek üzere karayolundan gitmişler, en akla gelmez taşıtları kullanmışlardı. Şimdiyse Java'ya doğru yol alan bir İngiliz destroyerindeydiler. Gecenin karanlığından yararlanarak Sumatra ile Java arasındaki tehlikeli Sunda Boğazı'ndan geçip başkent Batavia'ya ulaştılar.

Singapur'dan kaçanların yarısından fazlası ölmüş ya da esir düşmüştü. Japonlar, Avustralya Hükümeti temsilcisi V. G. Bowen'in yaşına hiç saygı göstermemişler ve onu, öldürmeden önce kendi mezarını kazmak zorunda bırakmışlardı. Malaya'nın eski komodoru Amiral Spooner ile hava Vismareşali Pulford, kazaya uğrayıp sıtmanın hüküm sürmekte olduğu bir adaya sığınmışlar, orada can çekişiyorlardı.

McDaniel gemide, Java'da hüküm sürmekte olan savaş atmosferi hakkında ferahlatıcı hikâyeler duymaktaydı. Hollandalılar, İmparatorluklarını çetin bir tarzda savunmaya hazırdılar ve hâlâ Japonlar'ın yenilebileceğine inanıyorlardı. Fakat Hollandalılarla Amerikalılar arasında birçok sürtüşmeler olduğundan da söz ediliyordu. Hollanda Filosu'nun Komutanı olan Amiral Helfrich çarpışmak istiyor; buna karşılık Amiral Hart direnmeyi bir intihar sayıyordu.

Müttefik Kuvvetler Başkomutanı Sir Archibald Wavell ise Java'nın ortasındaki dağlarda, Bandoeng'da bulunan genel karargâhının durumunu karanlık görüyordu. Churchill ile Roosevelt'ten «*Malaya engeli*»ni savunma emri almıştı. Bu savunma hattı, gittikçe daha sembolik bir hâl alıyordu. Sol kanatta Singapur çökmüştü. Merkezde Japonlar, nihaî darbeyi vurmak için Java'yı seçmişlerdi. Batıda Sumatra, yavaş yavaş paraşütçülerce işgal edilmekteydi. Doğuda ise bir çıkarma konvoyu gelip «Cennet Adası» Bali önünde demir atmıştı.

Hollandalılarla Amerikalılar arasındaki ilişkilerin bozulmakta oluşu da Başkomutan'ın moralini yükseltecek bir şey değildi. Amerikalı Amiral Hart'ı beğeniyordu: Uzun boylu, dâima sâkin, soğuk ve boş lâf etmeyi sevmeyen bir adamdı. Fakat Hollandalı Helfrich'e de derin saygısı vardı: Bu sonuncusu ise ufak-tefek, tostoparlak, düşündüğünü açıkça söyleyen, enerji ve inatla iş gören bir adamdı. Hollandalı, savaştan yana olduğuna göre, Wavell'in onu desteklemekten başka yapacağı şey yoktu, İngiliz generali, ayrıca, Helfrich'in kendi savunma imkânlarını zayıf düşürmekten çekinmeksizin Singapur'un savunması için yaptığı yardımı da hiçbir zaman unutamayacaktı.

Bu anlaşmazlık, kısa süre içerisinde bir çözüme bağlanacaktı. Altmış dört yaşındaki Amiral'in, başarmak zorunda olduğu görevler için gerekli saldırganlığa artık sahip olmadığı hususu, Roosevelt'e

kabul ettirildi. Hart'ın sağlık sebepleriyle görevinden alınmasını istediği ve Amerika'ya döneceği resmen açıklandı. Tümamiral Conrad Helfrich de Müttefik Deniz Kuvvetleri'nin Başkomutanlığına atandı.

Hollandalı da, Amerikalının meziyetlerine hayranlık duyuyordu. Fakat Hollanda Hindistanı'nın savunulması meselesini kaybedilmiş bir dâva saymamakta ısrar ediyordu. Küçük filosunun bir avuç denizaltısı, tek başına, Amerikan deniz ve hava kuvvetlerinde yer alanların hepsinden fazla tonajda Japon gemisi batırmıştı. Üstelik düşmanın Java kıyılarında beklenmesi yanlış bir hareket olurdu; onun üzerine gitmek gerekti. Helfrich, 4 Amerikan destroyerine Makassar Boğazı'nda bir yıldırım akını yaptırıp 3 Japon asker taşıma gemisini batırtarak bunu Amerikalılara anlattı.

Japon subayları da bu kadar az bir direnmeyle karşılaştıkları için kendi hesaplarına şaşıyorlardı. Borneo ile Celebes'lerin tamamını işgal etmişler, Sumatra'ya da iyiden iyiye yerleşmişlerdi. Fakat muazzam petrol, kalay ve tungsten kaynaklarıyla Java, bütün seferin nihaî hedefi olarak kalmaktaydı ve bu kaynakları Hollanda'lılar tahrip etmeden önce ele geçirmek gerekiyordu. Bu petrol olmayınca, bütün Japon savaş makinesi duracaktı.

İki konvoy Java üzerine ilerliyordu ve buraya 27 Şubat'ta ulaşmaları gerekmektedir: Batıda Çinhindi'nden askerî birlikler ve malzeme yüklü 56 taşıma gemisi yola çıkmıştı. Doğuda ise, Filipinlerin güneyinden ayrıca 40 taşıma gemisi daha gelmekteydi. Her iki konvoyu da güçlü kruvazör ve destroyer birlikleri koruyordu.

McDaniel ile Doris Lim'i getiren gemi 21 Şubat günü Batavia rıhtımlarına yanaşırken güneş de doğuyordu. McDaniel, Associated Press ajansının bürosunda, eşinin daha önce Avustralya'ya gitmiş olduğunu öğrendi. Aynı zamanda kendisine Wong'un bir mektubu da verildi: «*Ben Seylan'a ve Kalküta'ya gidiyorum. Doris'le meşgul ol,*» diyordu.

McDaniel kaçarken geçirdiği türlü maceralar yüzünden bitkin hâldeydi. Kendini bir yatağa atıp uykuya daldı. Biraz sonra New York'tan telefonla arandı ve uyandırıldı: Maceralarını anlatması isteniyordu.

Bandoeng'da, General Wavell, Washington'un bir telgrafını okuyordu:

«*Her günün önemi var. Hangi milliyetten olursa olsun, hiçbir birlik veya hava kuvveti hiçbir zaman gerilememelidir. Teslim olmak diye bir şey düşünülmemelidir.*»

*
* *

22 Şubat sabahı, hedeflerinden topu topu altı günlük yolda olan iki Japon istilâ konvoyuna önemli deniz birlikleri (4 zırhlı; 5 uçak gemisi; 9 ağır, 7 hafif kruvazör ve 52 destroyer) de katıldı.

Wavell, Japon kuvvetlerinin önemini iyice bilmemekle birlikte, bunların kendi küçük filosundan çok üstün olduğunu seziyordu. Bunu da o gün Churchill'e gönderdiği bir mesajda açıkça anlattı:

«*Bu bölgenin savunmasının başarısızlığa mahkûm olmasından ve çok uzun süre uzatılamamasından korkuyorum,*» diyordu. «*Bu savunma dâima hava üstünlüğüne dayanmıştır... Java'ya şimdi gönderilebilecek*

takviyelerin çarpışmanın uzatılmasına büyük etkisi olmayacaktır; asıl mesele, neyi kurtarmaya karar verdiğinizi bilmektir... Buradaki Genel Karargâh'ın ne gibi bir şeyde hâlâ yararlı olabileceğini kestiremiyorum... Kendimle ilgili bir-iki söz de söyleyeyim: Beni göndermeyi uygun göreceğiniz her yerde elimden geleni yapmaya her zaman olduğu gibi hazırım. Burada başarısızlığa uğradım ama, belki başka birisi başarı kazanırdı... Şu başa çıkılmaz Hollanda'lılardan ayrılacağımı düşündükçe üzülüyorum; yararlı görürseniz onlarla birlikte uzun süre savaşmaya hazırım.

«En iyi dileklerimi sunarım. Korkarım ki güç bir dönem geçiriyorsunuz, fakat cesaretinizin bunun üstesinden geleceğine inanıyorum.»

Java'da durum kötüleşiyordu. Dünyanın petrolden yana en zengin bölgelerinden birinin ortasında, yakıt sıkıntısı çekiliyordu. En önemli yedek stoklar, ülkenin içlerine yerleştirilmişti; kıyı boyunca rastlanan yükleme-boşaltma tesisleri ise yetersizdi; yerli işçiler de Japon uçaklarının akınlarından kurtulmak için kaçmışlardı.

Zâten hiçbir zaman kuvvetli olmayan Müttefik hava savunması, iskelet hâline gelmişti. 200 Hollanda uçağından kala kala, modası geçmiş birkaç külüstür uçak kalmıştı. Bunların yanısıra, yine aynı külüstürlükte, Malaya felâketinden kurtulmuş, bir avuç İngiliz uçağı vardı. Amerikalıların 23 ağır bombardıman uçağıyla birkaç avcı uçağı da, pilotların acemiliklerine ve uçaksavar korumasının yokluğuna dayanabilmişti. Fakat zorlu tropikal iklim fırtınaları ve haberleşme imkânsızlığı yüzünden, uçakların ancak yarısı hedeflerine ulaşabiliyordu. Her gün göreve çıkmalarına rağmen, ancak 5 taşıma gemisiyle 2 petrol tankerini batırabilmişlerdi.

Avcı uçaklarının durumu daha parlak değildi. Avustralya'dan Java'ya gitmek üzere yola çıkan P 40 tipi 83 uçaktan ancak 39'u gidecekleri yere ulaşabilmişti. Havacıların çoğu bunları ilk defa kullanıyorlardı. Bununla birlikte, birkaç tane Zero düşürmeyi başarmışlardı ama, az sayıda olduklarından, düşman hava saldırılarını yavaşlatmaktan başka bir şey yapabilecek durumda değillerdi.

*
* *

McDaniel, 23 Şubat akşamı, Doris Lim'i Batavia rıhtımına götürüp Seylan'a gitmekte olan bir vapura bindirdi, İngiliz Başkonsolosu'nu, genç kızın İngiliz vatandaşı olduğuna inandırabilmişti. Doris, bu hızlı ve modern yolcu gemisine binebildiği için hayatından memnundu.

McDaniel artık kendi işi-gücüyle uğraşabilecekti ama, Avustralya'ya gitmeden önce önemli bir haberi atlamadığından emin olmak istiyordu.

Bandoeng'da, Wavell, Japonya'yı Avustralya'dan ayıran takımadaların doğu ucundaki stratejik Timor adasının şimdi Japonların elinde bulunduğunu öğrenmişti. Orta yerde tek başına kalan Java, zaptedilmeye hazır haldeydi ve sadece, Helfrich'in küçük uluslararası filosunca korunmaktaydı.

Amiral, çevresinde dolaşan kaygı verici söylentilere rağmen hâlâ umudunu yitirmemişti. Londra'ya bir telgraf çekerek İngilizlerle Amerikalıların çok karamsar olduklarını bildirmiş, bu arada şunları eklemişti:

«Sunda ve Bali boğazları hâlâ serbest. Deniz yoluyla ikmâl-iaşe almamız hâlâ mümkün. Fakat sarsılmaz bir iradeyle, hemen harekete geçmek ve bütün tehlikeleri göze almaktan da çekinmemek gerekir.»

Wavell'in Müttefiklerarası genel karargâhı lâğvedip Hollanda Hindistanı'nın savunulması işini Hollanda genel valisine bıraktığı öğrenilince, 25 Şubat'ta Bandoeng'da hava daha da karardı. Dostlarından resmen müsaade istedikten sonra, İngiliz generali hareket hazırlığına başladı. Hindistan'a gidecekti. Ona, batmak üzere olan bir başka geminin kaptanlığı mı verilmişti acaba?

İstilâyı durdurma sorumluluğu şimdi yalnız Helfrich'in omuzlarına yüklenmişti. Yardımcısı da kendi hemşehrisi, Tuğamiral Karel Doorman'dı. Helfrich, 1 ağır kruvazör, 2 hafif kruvazör ve 7 destroyerle, yani Hollanda Hindistanı'ndaki Müttefik filosunun yarısıyla Java'nın doğusunu savunma işini üzerine almıştı. Kesin an yaklaşıyordu. Makassar Boğazı'nda güneye doğru yol alan önemli bir Japon konvoyunun bulunduğu haber verilmişti. Adanın doğu kıyılarına herhalde iki-üç gün sonra varmış olacaktı.

Helfrich, Japonları durduramayacağım biliyordu ama, onlara hiç değilse çok zarar verebilirdi. Java'nın korunmasıyla görevli olduğundan, Japonlar karaya çıkmadan önce, onların çoğunu öldürmesi gerekiyordu. Sonuç ne olursa olsun dövüşmeye kararlıydı.

Yine o 25 Şubat günü öğleden sonra McDaniel Batavia deniz üssünden beş savaş gemisinin ayrılışını seyrediyordu. Bunlar Java'da sonuncu olacağa benzeyen çarpışmada Doorman'ın kuvvetlerini destekleyeceklerdi. Rüzgârda dalgalanan bayraklarıyla mağrur bir görünüşleri vardı: Bu gemiler, *Graf Spee* ile yaptığı çarpışma yüzünden üne kavuşan İngiliz kruvazörü *Exeter*, Avustralya hafif kruvazörü *Perth* ve yepyeni 3 İngiliz destroyeri. Bunlar, insanda bir kuvvet ve güven duygusu uyandırıyorlardı ama, McDaniel ölümle buluşmak üzere Singapur'dan ayrılan *Prince of Wales* ile *Repulse* zırhlılarının savaşçı görünümelerini de unutamıyordu.

McDaniel aslında Java savaşının bitmiş olduğunu biliyordu. Nereye gittiğini kimsenin bilmez görüldüğü bir Hollanda yük gemisine bindi. Yalnızca, geminin ablukayı aşmaya çalışacağı açıkça biliniyordu. Bunu başarması ve gazetecinin, umduğu gibi Avustralya'ya ulaşması zordu. McDaniel, Singapur'un, sonra da Java'nın düştüğünü görmüştü. Avustralya'ya da mı uğursuzluk getirecekti acaba?

*
* *

26 Şubat sabahı iki Japon konvoyu, gidecekleri yere yaklaşıyorlardı. 56 taşıt gemisi, 4 ağır kruvazör, 2 hafif kruvazör, 2 destroyerden kurulu batı konvoyu, Java adasının batı ucundan 250 mil uzaktaydı.

Doğudaki öteki konvoyda ise 40 taşıt gemisi vardı. Bunlara bir hafif kruvazörle 6 destroyer eşlik ediyordu. Daha geriden de 2 ağır kruvazör, 1 hafif kruvazör ve 7 destroyer gelmekteydi. Tuğamiral Sokiçi Tagaçi'nin komutasındaki bu konvoy da Java'nın topu topu 200 mil uzağındaydı.

Helfrich, Doorman'ın kuvvetlerini doğuda toplamayı kararlaştırmıştı ve yardımcısına hücum emrini verdi. Doorman'ın elinde batı konvoyunun karşısına çıkacak doğru dürüst bir kuvvet yoktu ama, kalanları ileri sürdü: Modası geçmiş iki eski kruvazörle yine onlar kadar yaşlı iki destroyer.

Zayıf hava kuvvetlerine komuta etmekte olan Hollanda Generali Van Oven, Amiral'e, Amerika'lı pilotların sonuna kadar savaşma emri almış olmalarına rağmen, Avustralya'ya gitmek üzere trenle güney kıyısı yönünden yola çıktıklarını bildirdi. Hollanda'lı havacı: «Askerden kaçmak işte buna derler!» diye acı acı yorumda bulundu. Bununla birlikte, Amerika'lılar âmirlerinin emrini yerine getirmekten başka şey yapmıyorlardı! Java'nın kaybedilmiş olduğu herkesçe bilinen bir şeydi!

Aynı anda Churchill, adadaki son çarpışmaları yapacak olan İngiliz ve Avustralya kuvvetlerine şu sonuncu mesajı gönderiyordu:

«Java'da bulunan bütün Britanya kuvvetlerine, başlayacak olan büyük savaşta en candan başarı dileklerimi yolluyorum. Kazanılan her günün değeri vardır ve savaşı uzatmak için insan gücünün yettiği her şeyi yapacağınızı biliyorum.»

Saat 18.30'da Doorman emrindeki 14 savaş gemisiyle Surabaja limanından ayrıldı. Helfrich bu uzun boylu, düşük omuzlu adamı, güç anlarda büyük bir beceriklilik gösteren mükemmel bir taktikçi olarak tanıyordu. Java'daki bütün öbür Hollandalılar gibi o da ülkesi, ailesi ve geleceği uğrunda savaşıyordu, Kraliçe'sinin yolunda ölmeye hazırdı.

Konvoy akşamın mor alacakaranlığı içinde kuzeye doğru yollandı, sonra Takagi'yi aramak için doğuya dümen kırdı.

Uyandırdığı güven ve kudret duygusuna rağmen, gerçekte bu filo, karmakarışık bir topluluktü. Ortak hiçbir doktrini, felsefesi ya da tekniğı olmayan Amerikalı, İngiliz, Hollandalı ve Avustralyalı dört ayrı unsurıyla büyük bir orkestraya benziyordu: Uluslararası üne sahip, fakat hiçbir zaman birlikte prova yapmamış solistlerden meydana gelme bir orkestra...

Saat 20.55'te Helfrich: «*Düşmanı yokedinceye dek saldırıya devam edeceksiniz,*» diye bir telgraf yolladı. Doorman'ı her ne pahasına olursa olsun hemen saldırıya geçmesi gerektiğine inandırmak istiyordu. Her gecikme felâket doğurabilirdi. Müttefikler sayı üstünlüğüne ancak çarpışmanın başlangıcında sahip olabileceklerdi.

Doorman bütün gece denizde boş yere dolaştı durdu. Şafak sökerken uçaklardan yardım istedi ama, elde uçak yoktu. Yorgun düşen, cesareti kırılan Doorman, Java'ya dönüş emri verdi.

Adanın güneyinde, deniz, Avustralya'ya doğru kaçan gemilerle kaynaşıyordu. Yalnız 2 gemi, yanlarında hiçbir koruma teknesi olmadığı halde, iş işten geçmeden Java'ya ulaşmak için kuzeye doğru yol alıyordu. Bunlardan *Seawich*, 27 P 40 uçağını, *Langley* ise 32 P 40 uçağını ve bunların Amerikalı pilotlarını götürüyorlardı.

Başta olan *Langley*'in Java'ya güpegündüz yaklaşması gerekmekteydi. Bu, tehlikeli bir işti ama, Helfrich bu tehlikenin göze alınması için diretmişti. Hazırlanmakta olan deniz savaşı bakımından kazanılan her dakikanın önemi vardı, hava kuvvetlerinin gözleri olmazsa, donanma bu savaşı körler gibi bir şey görmeden yapmak zorunda kalacaktı.

Bir Japon keşif uçağının saat sekizde gördüğü *Langley*, saat 12.00'de uğradığı ilk bombardıman sağanağını zikzaklar çizerek savuşturdu. Beş dakika sonra ikinci bir sağanak hedefe beş bomba isabet

ettirdi. 1922'de Amerikan donanmasının ilk uçak gemisi olarak inşa edilen bu emektar tekne, saat 13.32'de sulara gömülüyordu.

*
* *

Saat 14.27'de Doorman'ın amiral gemisi olan *De Ruyter* kruvazörü, Surabaja limanına girmeye hazırlanırken, Helfrich'ten bir mesaj aldı: Helfrich, Bawean adasının doğusunda, yani 90 mil daha kuzeyde bulunan düşman kuvvetlerinin önünü kesmesini Doorman'dan istiyordu.

Bir hücum planı hazırlamak için vakit çok azdı. Darmadağınık filonun hiçbir ortak şifresi bulunmadığından, Doorman'ın verdiği seyir emri Amerikan irtibat subayına ulaştırıldı ve radyo ile, ışıklı işaretlerle, bayraklarla gemiden gemiye iletildi. Emir kısaca şöyle diyordu:

«Beni izleyin! Düşman 90 mil açıktadır!»

Doorman'ın filosu dümen kırdı, yine açıldı. Başta 3 İngiliz destroyeri ilerliyordu. Sonra amiral gemisi *De Ruyter*'le Doorman geliyor, onu İngiliz ağır kruvazörü *Exeter* ve Başkan Roosevelt'i yolcu olarak dört kez taşımış olmakla övünen Amerikan *Houston* kruvazörü izliyordu. Daha arkadan Avustralya'nın *Perth* ve Hollanda'nın *Java* kruvazörleri geliyorlardı. İskele yanında 2 Hollanda destroyeri ilerlemekte, bunları da 4 tane emektar Amerika'lı arkadaşları izlemekteydi.

Bütün gemileri heyecan kapladı. Dört ulusun subaylarıyla tayfaları nihayet bir hedefin üzerine ateş edebilecekleri için mutluydular. Bir aydan beri boyuna bombardıman edilmişlerdi, şimdiyse karşılık verebileceklerdi. Herkes savaş postalarına koşmuştu, kimse yemek yemeyi düşünmüyordu. Buna vakitleri yoktu, düşman belki de ufuk çizgisinin tam gerisindeydi.

Doorman'ın elinde keşif yaptırmak için hiç uçak yoktu. Gece görevi için yola çıkarken, uçaklarını karada bırakmıştı. Kendisine acele bir hava desteği gönderilmesini radyo ile istedi. Fakat eldeki birkaç Amerikan uçağı, Takagi'nin konvoyuna saldırmakla görevli bombardıman uçaklarına eşlik etmek zorundaydılar. Ayrıca da onun emri altında değillerdi. Doorman ya çarpışmadan vazgeçerek ya da gözleri bağlı olarak muazzam bir körebe oyununa katılacaktı. 14 savaş gemisi kuzeybatıya doğru yoluna devam etti.

*
* *

Amiral Takagi kesin üstünlüğe sahipti. Herşeyden önce gözleri vardı: Uçaklarından üçü Doorman'ın varlığı ve yaptığı harekât hakkında ona bilgi vermişlerdi. Sayı bakımından da ufak bir üstünlükten yararlanıyordu: Elinde 14'e karşı 17 gemi vardı. İki taraf da 2'şer ağır kruvazöre sahipti, ama, Takagi'nin 2 hafif kruvazörünün karşısına Doorman, 3 hafif kruvazörle çıkmasına rağmen, Japonların 13 destroyeri terazinin kefesinde ağır basıyordu.

Japon amirali, Hollanda'nın gözünün özellikle kendi taşıt gemilerinde olduğunu sezmişti. 40 gemiden oluşan konvoyuna hemen dümen kırıp savaş alanından uzaklaşma emri verdi. Sonra kruvazörleriyle destroyerlerini kademeli olarak sıraya dizdi ve körlemesine ilerlemekte olan Hollandalıyı beklemeye başladı.

Japon gemilerindeki askerler, beyaz eğitim kıyafetlerini ve miğferlerini giymiş oldukları halde düşmanı sabırsızlıkla gözlüyorlardı, zaferin yakın olduğundan emindiler. Amiral Tanaka'nın binmiş olduğu Jintsu hafif kruvazörünün bir gözcüsü ilk olarak 17 mil güneydoğuda gemi direkleri gördü. Biraz sonra Amiral Takagi'nin *Haguro* kruvazörlerindeki askerleri de *De Ruyter* gemisinin modası geçmiş ve korkunç üstyapılarını görmüşlerdi. Kendi gemilerinin daha hızlı olduğunu ve 205'lik 10 topuyla büyük bir ateş gücüne sahip bulunduğunu biliyorlardı ama, Hollanda kruvazörü büyüdükçe, bir tarih öncesi canavarının korkutucu görünümüne bürünüyordu.

*
* *

En başta devriye gezmekte olan İngiliz *Electra* destroyeri, Tanaka'nın destroyer filotillasını saat 16.12'de gördü, hemen Doorman'a alarm verdi:

«330 derecede bir kruvazörle birçok destroyer var. Hız 18 mil, yön 220 derece.»

Electra'dakiler şimdi birkaç mil ilerideki Tanaka'nın filotillasını, Takagi'nin ağır kruvazörlerini ve Tuğamiral Nişimura'nın destroyerlerini seçebiliyorlardı. Japonlar dümen kırdılar ve üç muazzam ok gibi Doorman'ın üzerine çullandılar.

2 Japon ağır kruvazörü, *Nachi* ile *Haguro*, Müttefik gemi konvoyuna 25.000 metre mesafeye kadar yaklaştılar. Saat 16.15'te ateş açtılar. Mermiler kısa düştü. Saat 16.16 da *Houston* ile *Exeter* karşılık verdiler. Fakat çarpışma şartları eşit değildi. Kruvazörlerden birinin bir taret 4 Şubat bombardımanında harap olmuştu ve Doorman'ın elinde 20'ye karşı 12 top vardı.

Houston'un 1 numaralı taretinde, Hamlin, atışı gözlüyordu, ilk salvo bir Japon ağır kruvazörünü çember içine aldı. İkincisinde Japon gemisinden turuncu, parlak bir alev yanısıra bir duman bulutu yükseldi. Taretteki askerler işlerini bir hokkabazın el çabukluğu ve ustalığı ile görüyorlardı ve manzarayı seyretmeye vakitleri yoktu. Birdenbire hoparlörde Teğmen'in sesini duydular:

– «10 toplu bir Japon kruvazörünü havaya uçurduk!»

Herkes coşkunlukla bağırdı. Ama, Teğmen çok iyimserdi.

*
* *

Tuğamiral Tanaka, *Jintsu* kruvazörü ve 7 destroyeriyle Müttefik konvoyunun ucuna saldırdı. İngiliz *Electra* destroyeri, ateş çemberine alınmıştı; bir yandan da kaptanı Yarbay May, patlamaların ortasında sâkin sâkin volta vuruyordu. Mürettebat, nedenini kendileri de pek bilmeden, aşırı sevinç gösterileri yapıyordu. Bir hava bombardımanı ne denli dehşet verici ise, bu deniz savaşı da kendilerine o kadar olağan görünüyordu.

İngiliz destroyerlerinin ardından *Exeter*'le *Houston*'un eşliğinde Doorman'ın 3 hafif kruvazörü geliyordu. Japonlara erişebilecek kudrette toplar, yalnızca *Exeter*'le *Houston*'da vardı.

Japon salvoları ilkin 25 metre kısa, sonra 25 metre uzun düşerek *Perth*'i ateş çemberine almaya başladılar. Mürettebat denize dalmadan önce üstlerinden uçan obüslerin kara lekelerini

seçebiliyordu. Fakat *Perth*'ten ses seda çıkmıyordu, içindekiler de işe seyirci kalmakla yetinmek zorundaydılar: Ateş etmenin bir yararı yoktu, topların menzilleri yeterli değildi çünkü. Doorman, hafif kruvazörlerine düşmanın üzerine çullanıp uygun bir mesafeye kadar onlara yaklaşmaları için neden emir vermiyordu acaba?

Amiral'in yapmak istediği de tam buydu işte, çünkü tek üstünlüğünün elindeki hafif kruvazörler olduğunu biliyordu. Fakat daha âcil bir durum karşısında bulunmaktaydı. Kendisine doğru ilerlemekte olan üç düşman konvoyunun üzerine doğru yol almaya devam ederse, kendi konvoyunun yolunu, Tagaki, dik açılış biçiminde kesecekti. Bu klâsik manevrayla da bütün ateş gücüyle saldırma olanağını elde edecek, oysa Doorman, yalnız ön toplarıyla karşılık verebilecekti. Onun için Hollanda'lı, saat 16.21'de dümen kırdı.

Japonlar da dümen kırdılar ve iki filo birbirlerine paralel olarak yol almaya koyuldu. Gökyüzünde, 3 pike bombardıman uçağı ile 10 P 40'taki Amerikan havacıları, bu olağanüstü manzarayı seyrediyorlardı. Görevleri, Takagi'nin savaş alanından uzaklaştırdığı taşıma gemilerine saldırmaktı, fakat gördükleriyle âdeta büyülenen komutanları, bir uçak gemisi arayarak onları savaş düzenine soktu. Hiçbir uçak gemisi bulamayınca olacağı boyun eğerek ilk görevini yerine getirmek için daha kuzeye doğru yoluna devamı kararlaştırdı. Gerçi sonradan üç gemi batırdığını söyledi ama hiçbir Japon gemisi ne battı, ne ciddî hasara uğradı. Helfrich'in ısrarla istemesine rağmen Amerikan P 40 uçaklarının Doorman'ın emrine verilmeyişleri üzücü bir şey olmuştu. Hiç değilse atışları düzeltip Japonlara korkunç bir üstünlük sağlayan 3 düşman keşif uçağını savaş-dışı ederek Java denizi muharebesini Hollandalıların bir zaferi haline sokabileceklerdi.

Takagi birdenbire torpidolarla bir saldırı yapılmasını emretti. 12 destroyer aynı anda öldürücü araçlarını fırlattılar. Yeni bir model olan ve oksijenle yol alan bu torpiller hiçbir iz bırakmıyorlardı ve 25000 metrelik bir menzilleri vardı.

Bu emir tam Doorman'ın, hafif kruvazörlerinin etkili atış yapmaları olanağını sağlamak üzere, kendisini düşmandan ayıran mesafeyi azaltmak için dümen kırmaya karar verdiği ana rastladı. Fakat daha bu manevra, meyvelerini vermeden önce her yandan görünen torpidolarla kuşatılan Hollanda'lı Amiral, herşeyden önce kendini kurtarma çarelerini düşündü. Böyle bir menzili olan araçlara sahip bulunmayan Müttefikler, ilkin bir denizaltı sürüsünün muharebenin tam ortasına daldığını sandılar. Vakitsiz bir iki patlama, bazı gemilerin battığı sanısını yarattı ama bu ilk saldırıda hedeflere hiçbir isabet kaydedilmedi.

Saat 17.00'de, Amiral Takagi kendi taşıt konvoylarının bulunduğu yönde şüpheli dumanlar gördü. Muharebenin tehlikeli bir tarzda bu doğrultuda yer değiştirmesinden korkarak, menzil gerçek bir etkinlik elde etmek için çok büyük olsa bile, bütün filosuna genel hücum emri verdi. 50 yeni torpil daha atıldı ama hiçbir hedefe vurmadı.

Bunun üzerine Japon destroyerleri savaşçılar arasına bir duman perdesi salıverdiler. Doorman şimdi hiçbir şey görmez olmuştu, yalnız *Exeter*'de radar vardı çünkü. Buna karşı 3 Japon keşif uçağı Takagi'nin atışlarını yöneltmeye devam ediyorlardı.

JAVA DENİZİNDE

Her deniz muharebesinde bir kesin an vardır, bunda şans, çarpışan taraflardan birinin lehine döner. Java denizi muharebesinde de bu an, *Hagura*'nın 205'lik obüslerinden birinin, *Exeter*'in uçaksavar toplarından birinin kundağını, sonra da çeşitli güverteleri delip kazan dairesinde patlamasıyla, tam saat 17.08'de geldi çattı. Birdenbire sekiz kazandan altısı haraboldu ve hızı yarıya inen ağır kruvazör, *Houston*'la, çarpışmamak için birdenbire iskele tarafına dümen kırdı.

*
* *

Exeter'in torpidolarından korunmak için Doorman'ın bir emrine uyduğunu sanan *Houston* da dümen kırdı, *Perth* ile *Java* onu izlediler. Fakat *Exeter*'in isabet aldığı bildirilince *Perth* hemen yol değiştirdi, iki yanından muazzam bıyıklar misâli dikilen beyaz köpükler saçarak ve bayraklarını rüzgârda şaklatarak, isabet alan kruvazöre koruyucu bir örtü olsun diye kalın, beyaz bir duman perdesi salıverdi.

Saat 17.15'te Müttefik gemilerinin ortasında korkunç bir patlama oldu. Hollanda destroyeri *Kortenaer*, bordadan bir torpido yemişti. Koca tekne, bir çakı gibi iki büküm oldu, sonra baş tarafı havaya kalktı, uskurları ise boşlukta ağır ağır dönmeye devam ediyordu. Bir dakika sonra denizin yüzünde enkaz parçalarıyla muazzam bir yağ lekesinden başka şey kalmamıştı. Amerikan *Houston* ağır kruvazörü o yakınlardan geçtiği sırada, mürettebat, bir tahta parçasına tutunan Hollanda'lı bir denizcinin kendilerine el sallayarak neşeli neşeli selâm verdiğini gördüler.

Doorman yeni bir felâket olmadan önce kruvazörlerinin manevra planını yeniden düzenlemek gerektiğini anladı. Saat 17.20'de bütün gemilere peşinden gelmelerini emretti ve isabet alan kruvazöre kaçma fırsatı sağlamak üzere *Exeter*'le Japonların arasında bulunacak tarzda manevra yaptı.

Japon duman perdesinin ardında neler olup bittiğini bilmek güç olmakla birlikte, Doorman, yaralı geminin işini bitirmek üzere düşman destroyerlerinin yeniden toparlanmakta olmalarından korkuyordu. 3 İngiliz destroyere, Japon saldırısını durdurmak için duman perdesinin içine dalmalarını emretti.

Electra destroyeri en baştaydı; kaptanı olan Yarbay May iki arkadaşını beklemeye vakti olmadığını düşündü. Duman perdesini geçtikten sonra kendisini, yanında 7 destroyeri de olduğu halde, Amiral Tanaka'nın *Jintsu* hafif kruvazörünün karşısında tek başına buldu.

Electra hemen ateş açtı, kruvazöre isabet kaydederek Japonlara 1 ölü, 4 yaralı verdirdi. Fakat fırsatlar arasında büyük eşitsizlikler vardı. Düşmanın ateş çemberi içinde kalan küçük destroyer, Japon mermilerinin düşmesiyle su sütunları fişkırان bir denizin ortasında çalkalanıp duruyor, fakat atışını durdurmuyordu. Amiral Tanaka'nın gemisine iki mermi daha isabet etti. İngiliz mürettebatın coşkun nâralarını, kulakları sağır eden bir patlama sesi bastırdı. *Electra* ağır bir yara almış, bütün

CAVA DENİZİ SAVAŞI

N

EKVATOR

MALEZYA
Kuala Lumpur

SUMATRA
Medan
Palembang

BORNEO
BANEAN

CELEBES
MAKASSAR

Japonya

Japon Batı istila konvoyu

Japon Doğu istila konvoyu

Cakarta
Bandung

SUNDA BOĞAZI

CAVA

Lombok BOĞAZI

Avustralya'ya doğru

Avustralya'ya doğru

0 800 Km

..... ENCOUNTER batıyor

- - - - - PERTH batıyor

* 27 Şubat:
Cava Denizi Savaşı

1 Mart: EXETER ve POPE kaçıyor.

28 Şubat: 4 A.B.D. destroyeri
kaçıyor

Saat 17.40'ta muharebenin dumanı, batmak üzere olan parlak güneşi karartıyordu. Doorman, *Exeter*'e, yanına *Witte de With*'i de alarak Surabaya'ya limanına doğru çekilmesini emretti. Çarpışmanın kargaşalığı içinde iki gemi güneye doğru kaçmayı başardı. Şimdi Doorman'ın elinde Takagi'nin 17 gemisine karşılık 10 gemi vardı ve Japonların 205'lik 20 topuna karşılık da *Houston*'un 6 ağır topuna sahipti.

Müttefikler hesabına ne mutlu ki, Japon Amirali, ezici üstünlüğünün farkında değildi, hattâ *Exeter*'in savaş-dışı olduğunu bile bilmiyordu. Bununla birlikte olayların gidişinden memnundu,

hiçbir Japon gemisi batırılmamış, ciddî bir hasar bile görmemişti. Kuzeyde bekleyen taşıma konvoyuna Java doğrultusunda yol almasını emretti.

Buna karşılık kimi Japon subayları da amiralin fazlaca korkak davrandığı düşüncesindeydiler. Daha güçlü bir saldırıda bulunmak için Müttefikler'e daha çok yaklaşmak gerekti. Bunun suçunu da genel olarak Kurmay Başkanı Albay Kou Nagasawa'nın üzerine atıyorlardı. Söylendiğine göre, *Houston*'un kızıl obüslerinden biri yakınlarda kan rengi, korkunç bir su sütununu havaya fişkırtınca, Kurmay Başkanı dehşete kapılarak geminin pusulasına sımsıkı yapışmıştı.

Fakat Amerikan kruvazörü cephanesini idareli kullanmak zorundaydı şimdi. 1 ve 2 numaralı taretlerde hiç cephane kalmamıştı ve askerler bunu gidip, 205'lik ağır obüsleri kullanılmaz hale gelen 3 numaralı taretten getirmek zorundaydılar.

Hollanda'lı Amiral, gemilerini aşağı yukarı düzenli bir tarzda tutmayı başarıyordu. Bununla birlikte ilkel radyo ulaşım sistemi artık işlemediğinden, amiral ışıkla ya da bayrakla işaret vermek zorundaydı, bunlar ise duman ve sis içinde pek işe yaramıyordu. Torpidolardan korunmak için düşmanın önünde volta vuruyor, öldürücü bir darbe indirmek için uygun zamanı bekliyordu.

Saat 18.09'da kızıl güneş ufka doğru inerken, *Electra* batmaya başladı. Topçu eri Cain, bacağından yaralanmıştı. Kamarasına gidip karısının resimlerini aldıktan sonra güvertede bir kamarota rastladı. Adam ona bir şişe viski uzatarak:

– «Özür dilerim, kadeh yok ama benimle bir viski içersin herhalde,» dedi. «Yapacak başka şey kalmadı artık.»

Cain içmedi. Biraz sonra suyun içinde olacaklarını, alkolün susuzluklarını artırmaktan başka şeye yaramayacağını biliyordu.

Kısa zamanda denizin üzeri yüzen insanlar ve sallarla doldu. Kaptanın bulunduğu taraftan haykırışlar yükseldi. Kaptan Yarbay May küpeşteden eğilmiş, denizcilerini selâmlıyordu. Denizdekiler:

– «Atlayın komutanım, atlasanıza!» diye bağırdılar.

Electra büyük bir şiddetle sarsıldı:

– «Gemi batacak! Atlayın Allahaşkına!»

May eliyle son bir işaret yaparak uzaklaştı.

Cain:

– «Öbür tarafa gidiyor galiba,» dedi. Kamarot:

– «Artık çok geç!» diye cevap verdi.

Geminin baş tarafı suya daldı, pupası gökyüzüne doğru dikildi, sonra tekne suların içinde kayboldu. İngiliz Krallık Donanması'nın beyaz bayrağı son dakikaya kadar direkte dalgalandı. Cain gözyaşlarını o zaman tutamadı.

Saat 18.15'te Amerika'lı Yarbay Binford, Doorman'dan bir işaret aldı: «Çekiliyorum, beni koruyun!» diyordu. Hollanda'lı Amiral'in ne istediğini pek iyi anlayamayan Amerika'lı komutan, en iyisinin yine hücum etmek olacağını düşündü. İşaret vererek 4 eski destroyerini Japon kruvazörlerinin yolunu kesmek için tek kol halinde dizdi. Dumanın içinde 2 destroyer az daha çarpışacaktı, sonra düşmanın da göreceği tarzda ortaya çıktılar. Kruvazörlerle paralel hale gelmek için dümen kırdılar.

Japonlar 10000 metre uzaktaydılar ama saat 18.22'de sancak tarafındaki bütün torpidolar atıldı. Sonra tek kol halindeki gemi dizisi hemen geri döndü, birkaç dakika sonra da iskele tarafındaki torpidolar atıldı.

Takagi, izlerin kendisine yöneldiğini gördü, kaçmak için manevra yaptı. Şimdi Surabaja feneri açıklarındaydı, mayınlarla denizaltılardan korkmaya başlıyordu. «Ne olur ne olmaz» diyerek 30 mil kuzeybatıda Java'ya doğru yol almakta olan konvoyuna radyo ile alarm vererek dümen kırmasını istedi. Yarım saat önce Doorman'ı tepelediğini sanıyordu ama, Hollanda'lı, gemilerini mükemmel bir savaş düzeninde yönetmeye devam ediyordu. Müttefikler şimdi ne yapacaklardı? Yakıt almak için Surabaja'ya mı döneceklerdi? Yoksa onun ardından dolaşıp kendi konvoyuna yetişmeye mi çalışacaklardı? Takagi düşmanla teması keserek kuzeye doğru çekildi. Saldırıya geçmek için Japon denizcilerinin en hoşlandıkları ânı, geceyi bekleyecekti.

Doorman, dumanların arasından onun yaptığı manevrayı gördü ve saat 18.30'da Helfrich'e bir radyo mesajı göndererek: «Düşman batıya doğru çekiliyor. Konvoy nerede?» diye sordu. Helfrich: «Hiçbir bilgim yok,» diye cevap verdi.

Saat 18.31'de Doorman arkadaşlarına: «Peşimden gelin!» diye işaret verdi ve Japon taşıt gemilerini aramak için gözü kapalı, rastgele yola koyuldu. Oysa birkaç saat önce Amerikan pilotları konvoyu görmüşler ve bulunduğu yeri radyo ile kendi üslerine bildirmişlerdi. Fakat bu bilgi ne Helfrich'e, ne de Doorman'a ulaştırılmıştı. Hollanda'lı Amiral, bunu sonradan: «Rezilce bir koordinasyon yokluğu!» şeklinde niteleyecekti.

*
* *

Doorman, kendisi de haberi olmadan tam üstüne basmıştı. Saat 19.25'te 40 Japon taşıt gemisi, kendisinin bulunduğu yerden topu topu 20 mil uzaktaydılar. Fakat iskele tarafında da, yanında 3 destroyer olduğu halde, *Jintsu* Japon kruvazörünü gördü. Bu gemilerin konvoyu korumak için perde görevi yaptıklarını düşünerek onların çevresinden dolaşmayı kararlaştırdı, güneye doğru dümen kırdı.

Peşinde öteki kruvazörlerle 2 destroyer olduğu halde, *De Ruyter*, Java kıyılarının sığ suları boyunca ilerlemeye başladı. 4 Amerikan destroyeri ise çekiniyorlardı. Yakıtları azalmış, torpidoları kalmamıştı.

Yarbay Binford: «Onun peşinden gitmeyeceğim. Bu Hollandalıda beyinden çok yürek var,» dedi.

Kendi 4 destroyerine ikmal-iaşe yapmak için 50 mil doğudaki Surabaja üzerine dümen kırmaları için emir verdi.

Doorman kendi vatandaşları tarafından öğleden sonra kıyı boyunca dökülen bir mayın tarlasının yanından tehlikeli bir tarzda geçtiğini bilmiyordu. Her gemide askerler gözlerini dürbünlerle periskoplara yapıştırmışlar, düşman konvoyunun varlığını haber verecek gemi direkleri ormanını görmek için bakıyorlardı. Birdenbire, saat 21.25'te, dizinin sonunda şiddetli bir patlama duyuldu, İngiliz *Jupiter* destroyeri alevler içinde kaldı. Ötekiler onun bir denizaltının torpidosuna çarptığını sandılar ama, bu bir Hollanda mayını olsa gerek.

Hâlâ inatla Japon konvoyunu araştırmakta olan Doorman, kuzeye doğru dümen kırdı ve gemiler geceyle meçhulün içine daldılar. Kendilerinin de *Jupiter* gibi esrarlı bir şekilde darbe yemek korkusu, mürettebatın içinde yer etmeye başlıyordu. Saat 21.50'de, bir aydınlatma fişegi, üzerlerinde parlayıp paraşütünün ucunda hafifçe sallanarak aşağıya inerken, bütün gemi dizisini ışık içinde bırakınca, bu belli belirsiz korkunun yerini büyük bir dehşet duygusu aldı. Bu acayip ve korkunç oyunda, konvoyun izi üzerinde olan Doorman'ın kendisi, gece savaşları için özel olarak yetiştirilmiş ve psikolojik bakımdan buna alışık bir düşman tarafından kısıtılmıştı ve bu düşmanın uçakları, gemilerinin bıraktığı yakamozlu izi kolayca takip edebilirlerdi, iki dakika sonra 6 tane başka aydınlatma fişegi, Müttefik filosunu, geceleri mezarlıklarda görülen ışıklar gibi tehlikeli bir tarzda çember içine aldı. Kuzeye doğru ilerlemek için gösterdiği bu inatta, Doorman'ın sanki bir tuzağa göz göre göre girer gibi bir hali vardı.

Tam saat 23.00'ten sonra *De Ruyter* amiral gemisinin gözcüleri, iskele tarafında karşı yönden gelen iki Japon ağır kruvazörü gördüler. Hollandalıların ağır topları gürledi. *Perth*, *Houston* ve *Java* da ateşe başladılar. Takagi'nin kruvazörleri de karşılık verince patlamaların kaldırdıkları su sütunları gökyüzünü aydınlattı.

Atış birden durdu, denizin üzerine korkunç bir sessizlik çöktü. Öteki Müttefik kruvazörleri var hızlarıyla kuzeye doğru ilerlemeye devam ettiler. Doorman'ın bulunduğu *De Ruyter*'i hemen arkadan izleyen *Perth*'te Yarbay Owen gözlerini karanlığa dikmişti. Hiçbir şey göremediği için kendi kendine: «*Hayaletlere mi ateş ettik acaba?*» diye soruyordu. Bu acayip ve tabiata aykırı durgunluk içinde suyun fışirtısından ve uskurların vınlamasından başka ses duymuyordu. Güvertenin canlıymış gibi titreşmesi, ona yine de güven veriyordu. «*Acaba şafağın ilk ışıklarıyla birlikte Japon taşıma gemilerini görebilecek miyiz?*» diye düşündü. *Perth*'in bütün Avustralyalı mürettebatı gibi, o da bu konvoyu muhakkak yoketmek istiyordu. *Java* onların son direnme hatlarıydı. O da düşerse, çok geçmeden Avustralya da fethedilecekti.

Müttefikler 2 Japon kruvazörünün, *Nachi* ile *Haguro*'nun geri dönerek kendilerini kovaladıklarının farkında değillerdi. Müttefikler'e 10000 metre mesafe kalıncaya kadar hafifçe geriden yaklaşmak için hızlarını artırıyorlardı. Saat 23.22'de *Nachi* 8, *Haguro* da 4 torpido attı.

Doorman'ın kruvazörleri suyun altından kendilerine doğru hızla ilerleyen tehlikeli araçlardan habersiz, var hızlarıyla ilerlemeye devam ediyorlardı. Saat 23.36'da *Houston* kruvazöründe bulunan Teğmen Hamlin, dev bir çakmağınkini andıran muazzam bir alevin birdenbire parladığını gördü. *De Ruyter* kruvazörü yanıyordu! Biraz sonra şenlik fişegini andıran ışıklı çizgiler, dört bir yana

fıskırmaya başladı. Yangın, cephaneliği de sarmıştı. Bu korkunç yangından bir tek insanın canlı çıkması imkânsız görünüyordu.

De Ruyter'ın hemen ardından gelen *Perth*'te Teğmen Owen'in, hemen önünde fışkıran ışıklı sütun yüzünden, gözleri kamaşmıştı. Muazzam bir alev yığınıydı bu, ömrü boyunca gördüğü en akıl almaz, en korkunç şeydi. *Perth* birdenbire savrulurken Owen yere düştü ve yanan gemiyle neredeyse çarpışmak üzere olduklarını gördü.

Perth'ın hemen ardındaki *Houston*'da bulunan Albay Rooks da Avustralya kruvazörünün Waller'in vereceği kararı beklemişti. O da birdenbire dümen kırdı ve askerler hızla bölmelere doğru fırladılar. Amerikan kruvazörü *Perth*'in teknesine değdi ama, ona çarpmamayı başardı.

Saat 23.40'ta *Houston*'un tam arkasında bir başka korkunç patlama daha duyuldu. İkinci Hollanda kruvazörü olan *Java*, cayır cayır yanıyordu. Birkaç dakika içinde dengesini kaybetti, baş tarafı gökyüzüne doğru dikildi. Yüzlerce asker denize düştü ya da atladı, sonra gemi büsbütün sulara dalıp gözden kayboldu. Kısa bir sessizlik çöktü ve yüzmekte olan 500 kadar asker, Majeste Hollanda Kraliçesi için üç defa: «Hurra!» diye bağıldılar.

De Ruyter kruvazöründe sağ kalanlar, pruva üzerinde toplanmışlardı. Bir başka patlama daha duyuldu, sonra herşey büyülenmiş gibi yok oluverdi, inatçı Amiral Karel Doorman'la 360 subay ve mürettebatı da suların içine sürüklendi.

Perth kruvazöründeki Albay Waller, şimdi en yüksek rütbedeki en kıdemli subay olarak kalmış bulunmaktaydı. Son emirlerinden birinde Doorman, sağ kalanların «*düşmanın merhametine terkedilmesini*» söylemişti. Waller çabucak kararını verdi: *Houston*'a kendisini güneydoğu yönünde izlemesini emretti. Takagi onları kovalamaya başladı ama, 2 Müttefik kruvazör Japonları aldatarak birdenbire Batavia'ya doğru dümen kırmayı başardı, düşman da onları kovalamadı.

Jutland muharebesinden beri en büyük deniz savaşı olan Java Deniz Muharebesi sona ermişti artık. Tam bir Japon zaferiydi bu: Takagi hiçbir gemi kaybetmemiş, önemsiz sayılabilecek hasarlara uğramış, konvoyunu korumayı da başarmıştı. Doorman ise 3 destroyer ve 2 kruvazörle birlikte canını kaybetmişti.

Java'yı da kaybetmişti aynı zamanda.

*
* *

Bütün şiddetiyle yedi saat süren bu acıklı savaş, 2 istilâ konvoyunu ancak yirmi dört saat geciktirebilmişti. Fakat, 28 Şubat günü şafak sökerken, Batı istilâ kuvvetlerinin 56 gemisi Java'nın uç kısmına yaklaşıyorlar ve geceleyin askerlerini karaya çıkarıyordu. Doğu kuvveti bütün gün yakınındaki muharebe yüzünden güçlüğü uğramıştı ama 40 gemisine hiçbir şey olmamıştı ve Java'nın merkezine doğru yol alıyordu. Buraya da çıkarma geceyarısı yapılacaktı.

Deniz muharebesinden kaçan 10 Müttefik savaş gemisi o sabah Batavia ve Surabaja limanlarındaydı. Teknelerin bordalarında ve üstyapılarında savaşın izleri görünüyordu, mürettebatın şaşkın yüzlerinde ise yorgunluk ve yenilmişlik belirtileri vardı.

Surabaja'da, Amerikan destroyerlerinin komutanı olan Yarbey Binford, Amiral Glassford'un Bandoeng'daki genel karargâhına gizli hattın telefon ederek şunları söylüyordu:

– «Elimde 4 gemiyle 700 asker var. Burada herşey mahvoldu. Avustralya'ya gitmek istiyorum. Yirmi dört saat daha beklersek iş işten geçmiş olacak.»

Ama yine de ikinci vaktine dek cevap beklemek zorunda kaldı. Savaştan dönen bu denizcilere, gemileri Surabaja'da sanki bir kapana kısılmış gibi geliyordu; oysa gizlendikleri yerde siperde bulunan kurmay heyetleri, yan gelip oturmakla meşguldüler. Binford, Bandoeng'u bir daha aradı, şu cevabı aldı:

– «Siz 4 geminizle birlikte Avustralya'ya gidebilirsiniz. Beşinci destroyer olan *Pope*, eşlik etmek için *Exeter*'i bekliyecektir.»

– «Öyleyse *Pope* kayboldu demektir. Yalnız yarısı sağlam olan kazanlarıyla *Exeter*'in bu işten sıyrılmasına imkân, ihtimal yok.»

– «Üzücü ama, gerçek böyle. *Pope* onarımdaydı, muharebeye katılmadı. Bütün torpidoları henüz yerli yerinde. *Exeter*'e eşlik etmesi gerek.»

Saat 17.00'de 4 Amerikan destroyeri Surabaja limanından ayrıldı. Yaralı kruvazörün önünden geçerken, küpeşteye dizilen mürettebat, Müttefiklerini «Hurra!» diye bağırarak selâmladılar. Sonra 4 nârin gemi, gecenin karanlığından yararlanarak geçmeyi umdukları Bali Boğazı yönünde, doğuya doğru dümen kırdı.

İki saat sonra yaralı *Exeter* yanında *Pope* ile İngiliz destroyeri *Encounter* olduğu halde limandan ayrıldı ve kuzey, yani Borneo doğrultusunda yola çıktı. Teknesi büyük olduğundan, çok dar olan Bali Boğazı'nda Amerika'lıların peşinden gidemiyordu. Onun için süvarisi, karaya çıkmaya hazırlanan Japon konvoyunun arkasından dolaşmayı uygun bulmuştu, ertesi akşam da Java'nın batı ucundaki Sunda Boğazı'ndan geçecekti.

*
* *

Aynı anda Batavia'da, muharebede sağ kalan iki tekne, *Perth* ve *Houston* kruvazörleri de bu deniz üssünden ayrılmaya hazırlanıyordu. Onlar da arkalarında, sessiz yıkıntıları üzerine bombardıman dumanlarının çöktüğü ölü bir şehir bırakarak Sunda Boğazı'ndan geçmeye çalışacaklardı.

Houston'da Başkan Roosevelt'in sevdiği zarif savaş gemisinden hiçbir şey kalmamıştı. Gezileri sırasında kaldığı amiral kamarası, sanki sarhoşların kavgasına sahne olmuştu: Aynalar kırılmış, mobilyalar devrilip her yana saçılmış, ses geçirmez kaplamalar, bölmelerinden kopmuştu. Geminin her yanında durum aynıydı: Ağır topların atışlarıyla meydana gelen sarsıntılar, çekmeceleri boşaltmış, duvarlarda asılı resimlerle saatleri yere düşürmüştü.

Yakınlardaki patlamalar yüzünden meydana gelen çatlaklar ve eğrilen levhalar yüzünden tekneye su sızıyordu. Bununla birlikte mürettebat, gemilerinin ölümsüz olduğu gibi bir duygu beslemekteydi. Daha önce iki defa Japonlar bu gemiyi batırdıklarını iddia etmişler, sonunda ona «*Java'nın yıldırımlar saçan hayaleti*» diye ad takılmıştı. Şimdi de Kaliforniya'ya gideceği söylentisi ağızdan ağıza dolaşıyordu.

Aynı sâkin ruh hâli, Avustralya'nın *Perth* kruvazöründe de vardı. Tıknaz, ensesi kalın ve gösterişsiz bir adam olan süvarisi Hector Waller, mürettebatının güvenini kazanmış bulunmaktaydı.

Waller de kendine güveniyordu. Bu güveni, kendisine Sunda Boğazı'nda hiçbir düşman gemisi bulunmadığını haber veren bilgilere dayanmaktaydı. Çıkarma konvoyuna gelince, Batavia'nın ancak 50 mil kuzeydoğusunda olması gerekiyordu.

Ancak bu haberler eskimişti, çünkü Japonların 2 hafif kruvazörü ile 8 destroyeri, Java ile Sumatra arasındaki dar körfezin en dar noktasında bulunmaktaydı. Bunları da birkaç mil daha kuzeyde *Ryujo* uçak gemisiyle 4 ağır kruvazör ve birkaç destroyer izliyordu. Bu güçlü filo, Java'nın batı ucuna demirlemekte olan Batı konvoyunun 56 taşıma gemisini koruyordu.

2 Müttefik kruvazörü çok geçmeden boğaza girecek ve çıkarma gemileriyle onlara eşlik eden kuvvetli filo arasında bulunacaktı.

Deniz durgundu, rüzgâr yoktu ve ay, açık bir gökte pırıl pırıl parlıyordu. Sıcak ve şehvet dolu, tam bir tropikal geceydi. Saat 22.39'da 1 Japon destroyeri 2 Müttefik gemisini gördü. 1 hafif kruvazörle 6 destroyer, demirlemiş konvoyu korumak için, o yana atıldı.

2 Müttefik kruvazörü tehlikeden habersiz, yollarına devam ediyordu. Boğaza girdiler. Saat 23.06'da *Perth* kruvazöründe süvari Waller, yabancı bir gemi gördü. Bu bir Japon destroyeri idi. Kruvazör ateş açtı. Çok geçmeden, boyuna ateş püsküren toplarının karşısında dört hedefle karşılaştı.

Saat 23.26'da *Perth*'in ön bacasına mermi isabet eti. Altı dakika sonra da dümen dolabının yakınında bir obüs patladı. Fakat bu yaralar hafifti.

Başka Japon savaş gemileri de boğaza doğru yol alıyordu. Güneyden gelen 2 destroyer, saat 23.40'ta torpidolarını attı. Kuzeybatıdan *Natori* kruvazörü geliyordu. Düşman gemileri o kadar kalabalıktı ki, çok geçmeden iki Müttefik gemisi hangi hedefe ateş edeceklerini bilemedi. Düşman destroyerleri hiç çekinmeden yaklaşıyor ve onları projektörleriyle aydınlatıyorlardı.

Saat 23.48'de dev gibi su sütunları *Perth*'i çember içine aldı. *Mogami* ve *Mikuma* adlı iki ağır kruvazör, hücumla geçmişti. Saat 23.50'de bir obüs sancak tarafında, su kesiminin yakınında patladı. Komutan savaşı bırakarak son hızla güneye doğru kaçmaya karar verdi. Saat 24.05'te bir torpido, sancak tarafında, pruva kazan dairesinin yakınında patladı. Az önce canlı bir varlık gibi sıçrayan, sallanan kruvazörün şimdi ölüm uyuşukluğuna uğramış gibi bir hali vardı. Sonra, korkunç sessizliğin içinde ikinci bir torpido daha gelip hedefe çarptı. Tekne âdeta ezilen bir kibrit kutusuna döndü. Gemiye terketme emri verilince, askerler denize atladılar. *Perth* acıdan kıvrandır gibi oldu, sonra yana yattı, denizin içinde kaybolup gitti.

Birkaç kilometre doğuda da 4 Japon taşıma gemisi batıyordu. *Mikuma* ağır kruvazörünün *Houston*'a, doğru attığı 8 torpido hedefi geçmiş, dost gemilerin teknelerinin ortasında patlamıştı. Batan 4 gemi arasında 16'ncı Ordu'nun genel karargâhı da bulunmaktaydı. General İmamura, yaveri ve birkaç yüz asker denize atlamaktan başka şey yapamadılar.

Fakat *Mikuma* aynı zamanda hedefine isabet de kaydetmiş, *Houston*'u bir yandan ağır toplarının ateşi altında tutarken, bir torpidoyla onu ağır hasara uğratmıştı. Amerikan kruvazörünün top taretleri birbiri ardınca sustular. Geminin her yanını ateş sardı, cephanelikleri suya boğmak gerekti. İşleyemez hale gelen makineleriyle tekne, saatte ancak 6 mil yapabiliyordu. Saat 24.33'te Albay Rooks gemiyi terketme emri verdi.

Askerler paniğe kapılmadan, soğukkanlılıkla sıraya dizilirlerken, Japonlar hâlâ obüs yağdırıyorlardı. Komutan, askerlerine iyi şanslar dilemek için bir merdivenin altbaşında durmaktaydı. 125'lik bir obüs gelip birkaç metre uzakta patladı ve onu o anda öldürdü.

Komutanın öldüğü haberi çabucak yayıldı. Kendisine Buda adı takılan Çin'li aşçı Tai Chi-sah kamarasının önünde oturuyordu. «Denize atla!» diye emir verilince, «olmaz» anlamına başını salladı:

– «Komutan öldü, gemi öldü. Şimdi de Buda öldü,» dedi.

Geminin kalıntısından kulaç atarak uzaklaşan askerlere, *Houston*, denizin üzerinde yüzen kocaman bir ceset gibi görünüyordu: Teknesi obüslerle delik-deşik olmuş, suskun topları acayip yönlerde doğrulmuştu. Turuncu renkte parlak bir alev grandi direğini yaladı. Sonra kruvazör yavaşça yana yattı. Direktteki seren suya gömüldü. Bir duraklama oldu, o sırada yıldızlı bayrağın meydan okurcasına hâlâ dalgalandığı görüldü. Koca tekne titredi, sonra suların içinde kayboldu.

Saat 24.45'te denizi birden dehşet verici bir sessizlik kapladı. Muharebe sona ermişti. Sağ kalanlar kıyıya doğru yüzüyorlardı. *Houston*'un 1000 kişilik mürettebatından yalnız yarısı sağ kalmıştı ama, onların çoğu da suya batmaktaydı. *Perth*'teki 680 denizcinin aşağı yukarı yarısı, soluklarını keserek kendilerini boğan mazot tabakasına rağmen yaşamaya çalışıyordu.

Yanlışlıkla torpidolanan taşıt gemilerindeki Japonlar da yüzerek kıyıya ulaşmaya çalışıyorlardı. Yaveri, General İmamura'yı nihayet buldu; yüzü mazottan kapkara, bir bambu yığınının üzerine oturmuştu:

– «Bu başarılı çıkarma için tebriklerimi sunarım generalim,» dedi.

*

* *

1 Mart günü tanyeri ağarırken, Batı istilâ kuvveti de Surabaja'nın batısında karaya çıkmaya başlamıştı. Java'nın son uçakları, Filipinler'den kaçan 9 tane P 40, son görev uçuşlarını yaptı. Kıyının yakınında birkaç mavna batırdılar ve ancak altı uçak, altlarında Japon piyade kollarının karınca sürüleri gibi fundalıkların arasına daldıklarını gördükten sonra, geri döndüler. Bunlar olup biterken, bir yük gemisi, Java'nın güney kıyısına birtakım sandıklar boşaltıyordu. Bunların içinde 27 tane P 40 tipi uçak vardı. Fakat hep aynı hikâyeydi bu: Çok az ve çok geç! Sandıklar hiç açılmadan denize atıldı.

Java'nın savunulması işi çıkmaza girmeye başlıyordu. İngiliz Amirali Palliser ile Amerikan Amirali Glassford, Helfrich'e giderek sonuna kadar savaş emrini geri almasını istediler.

İnatçı Hollanda'lı:

– «Elimde gemi olduğu sürece savaşacağım,» diye cevap verdi. «Bir denizaltı yığnağı ile hâlâ başarılar elde edebiliriz.»

İngiliz amirali devam etti:

– «Direnme etkisiz hale gelirse Majestelerinin gemilerini Java'dan geri çekmek için Amirallik Dairesi'nden emir almıştım, bana göre bu an gelmiştir.»

Helfrich ters ters:

– «Hâlâ benim emrim altında olduğunuzun farkında değil misiniz?» diye cevap verdi.

– «Tabii. Ama bu önemli anda görevim neyi gerektiriyorsa öyle hareket etmek zorundayım.»

Hollanda'lı:

– «Malaya'da size yaptığım yardımları unuttunuz mu?» dedi. «Bütün savaş kuvvetlerimi, kruvazörlerimi, destroyerlerimi, denizaltılarımı, uçaklarımı, herşeyimi emrinize verdim. Hem de ağır kayıplar vermek pahasına. İngiliz filosunun Hollanda Hindistanı'nı savunmak için yaptığından fazlasını ben Singapur'u savunmak için yaptım. En modern denizaltılarımın Malaya'nın doğu kıyısıyla Borneo'nun batı kıyısındaki o cehenneme atılmış oldukları, su-üstü gemilerimin de sizin konvoylarınızı korudukları şu sırada, sizden de aynı fedakârlığı istiyorum... Ama şimdi, tam da şimdi «olmaz» diyorsunuz bana!»

– «Yaptığınız yardımdan dolayı size çok derin minnet besliyorum ama, kararımı değiştiremem.»

Helfrich, Glassford'dan yana döndü:

– «Ya siz?» dedi. «Sizin kararınız ne?»

Amerika'lı da İngiliz gibi savaşa devamın boşuna olduğunu düşünüyordu. Ama yine de şu cevabı verdi:

– «Aldığım talimatta sizin emrinize girmem bildiriliyor. Vereceğiniz her emri hemen yerine getireceğim.»

Helfrich derin bir soluk aldı:

– «Amiral Palliser, gemilerinize istediğiniz emri verebilirsiniz,» dedi.

Sonra Glassford'a dönerek yaptığı işbirliğinden dolayı kendisine içten teşekkürlerini sundu ve şunları ekledi:

– «Gemilerinize Avustralya'ya doğru çekilme emri verin.»

Borneo'nun 60 mil güneyinde, *Exeter* kruvazörü, yanında iki refakat destroyeri, *Pope* ile *Encounter* de olduğu halde, uğradığı hasarlara rağmen düşmanın elinden kurtulmaya çalışıyordu. Fakat Albay Gordon, bunun umutsuz bir teşebbüs olduğunu bilmekteydi.

Saat 9.35'te, güneyde 2 Japon ağır kruvazörünün, *Nachi* ile *Haguro*'nun direkleri görüldü, yanlarında 2 de destroyer vardı. Kuzeyden de Tümamiral Takahashi'nin komutasındaki 2 başka kruvazör, 2 destroyerle birlikte, savaşa katılmak için var hızlarıyla geliyorlardı.

Saat 10.20'de tuzak kapanmıştı, Japonlar ateş açtılar. Obüsler gittikçe daha yakına düşmeye başladılar ve saat 11.20'de, henüz işlemekte olan son buhar borusunu kestiler. Güçlü gemi, şimdi tamamen felce uğramıştı: Ne makineler işliyordu ne dinamolar, dolayısıyla elektrik akımı da yoktu. Suskun topları her yöne çevrili olan taretler durmuşlardı; dümen, artık komutlara cevap vermiyordu. Pruvadaki kazan dairesinde mazotlar etrafa saçılarak alev almış, teknenin içi dumanla dolmuştu.

Komutan gemiyi batırma emri verdi. Cephanelikler, kazan daireleri su ile dolduruldu. Bütün su geçmez bölmelerin kapakları açıldı. Aşağıda yangın, bütün şiddetiyle devam ediyor, bütün deliklerden koyu, kara bir duman çıkarken, kruvazör de yana yatmaya başlıyordu.

Kendisini öldürecek olan son darbeyi yemesine kalmıştı iş. Bunu da bir Japon destroyeri üzerine aldı. İskele tarafına yaklaştı, yakından bir torpido attı. Koca kruvazör, sanki can çekişerek sıçradı, direkleri yatay hale gelene dek denizin üzerine yattı, sonra büyük bir duman, buhar ve su girdabı içinde kaybolup gitti.

Kruvazörün kurtulamayacağını anlar anlamaz, 2 Müttefik destroyeri, doğuya doğru kaçtı. *Encounter*'in hesabı çabucak görüldü. *Pope* daha uzun süre dayandı. Çok şiddetli bir sağnağın ortasına düşmek gibi bir şansa erdi, bunun içinde geçici olarak saklandı. Fakat saat 12.30'da 6 bombardıman uçağı tarafından görüldü, bunlar ilk hücum için pike yaptılar. Arkadan bir hücum dalgası daha geldi, gemiyi kullanılmaz hale getirdi. Saat 13.00'te Takagi'nin kruvazörleri de yaklaştılar ve salvoları ile *Pope*'u onbeş saniye içinde batırdılar.

Bütün Java Denizi'nde bir tek Müttefik gemisi kalmamıştı artık.

Exeter'den kurtulan Binbaşı Cooper, sağ kalan 300 kişiyle birlikte bir Japon destroyerindeydi. Yüzlerce başka denizci de suda onları kuşatmışlar, yardım istiyorlardı ama Japon subayları işitmezlikten geliyorlardı. Gemi denizde çırpınanların arasından var hızıyla geçerken, Cooper, süvariye bakıyordu: Ağzında bir sigara, kımiltısız ve telâşsız duruyordu. Hiçbir memnunluk, ferahlık, hattâ yorgunluk belirtisi göstermemekteydi. Geziye çıkmış bir yat kaptanı kadar aldırışsız bir hali vardı.

*
* *

2 Mart sabahı Japon istilâ birlikleri Java Adası'nı çabucak işgal ettiler. Kahraman Amiral Helfrich, şafakla beraber bir deniz uçağına binip buradan ayrılmıştı. Hollanda'lı Amiral, yanında sadece küçük bir valiz götürmüştü. Arkasında dostlarını, malını mülkünü ve bilinmez bir gelecek için yurdu saydığı bir toprağı bırakıyordu.

Japon piyadesi direnmeyle karşılaşmadan ilerlerken, 5'inci Destroyer Filotillası'ndan Yarbay Toşikava'ya da General İmamura'dan özür dilemek gibi çetin bir görev verilmişti. *Houston*'la yapılan savaş sırasında onun gemileri dört Japon taşıt gemisini torpidolayıp batırmışlar, General'in kendisini de yüzerek karaya çıkmak zorunda bırakmışlardı. Fakat Kurmay Başkanı, işi gizli tutmasını salık verdi:

– «General İmamura'ya bir şey söylemeyin,» dedi. «Gemileri *Houston*'un batırdığını sanıyor. Varsın öyle bilsin.»

Şimdiye kadar da iş, resmen öyle bilindi.

*
* *

Şimdi savaş, gelip Avustralya'nın kapılarına dayanmıştı. Güpegündüz yaptıkları atakça bir akın sırasında, Pearl Harbor'da kazandığı zaferle acıklı bir ün kazanan Amiral Nagumo'nun gemilerinden havalanan 81 bombardıman uçağı, Darwin limanını yerle bir etmiş, 9 savaş gemisini batırmış, 9 başka gemiyi hasara uğratmış, 22 Müttefik uçağını da düşürmüştü.

Malaya'nın ve Yeni-Gine'nin yarısının kaybedilişi yüzünden, Avustralya istilâya açık hâldeydi.

Gazeteci Yates McDaniel, karısıyla buluşmuş, Associated Press ajansının Avustralya bürosu şefliğine atanmıştı. Aktüalite filimleri operatörü Wong, onun geldiğini öğrenince, kendisini görmek için hemen uçakla Seylan'dan koşup geldi:

– «Doris nerede?» diye sordu.

McDaniel bu soruyu duyunca telâşlandı. Genç kızı bindirdiği yolcu gemisinin çoktan Seylan'a varmış olması gerekirdi. Hemen haber almaya koştular ama, kendilerine bilgi verebilecek hiç kimseyi bulamadılar. Savaş bittikten sonra geminin Java'dan ayrılır ayrılmaz batırıldığını öğrendiler. Hiç kimse sağ kalmamıştı.

*
* *

Java'da ise çarpışmalar sona ermek üzereydi. Müttefik savunması dağınık, düzensiz bir hâldeydi. 5 Mart'ta Müttefik Kara Kuvvetleri Komutanı General H. ter Poorten, Endonezyalıların Hollandalılara düşman olmaları dolayısıyla gerilla komandolarıyla direnmeye devamın imkânsız olduğunu anladı. 8 Mart'ta da savaşı durdurma emrini verdi.

Dünyanın Java'dan duyduğu son mesaj, Bandoeng'daki bir özel radyo istasyonundan geldi, bu mesaj:

«Yayınlarımızı kesiyoruz. Daha iyi günler gelene dek Allahaismarladık. Yaşasın Kraliçe!» diyordu.

Sonra sessizlik oldu.

Java düşmüştü: Guam, Wake, Hong-Kong, Singapur gibi. Denizde tek olan bütün öteki kaleler gibi. Bu son çarpışma Japonlara 1 mayın tarama gemisine, (kendilerinin batırdıkları) 4 taşıma gemisine, birkaç çıkarma mavnasına, ufak tefek hasara ve 1000'den az ölüye malolmuştu. Fakat

kazandıkları bu çok kolay zaferin aleyhlerine döneceğini kendileri de bilmiyorlardı. Japon subayları hiçbir şey öğrenmemişlerdi çünkü ve şimdiki taktikleriyle teçhizatlarının, daha sonra yapılacak olan bütün harekâta da çok uygun düşeceği gibi bir sonuca varmışlardı.

Müttefikler, utanç verici bir yenilgiye uğramışlardı. Daha başlangıçta, umutsuzca savaşmışlardı ama, yararsızlığına rağmen sonuna dek götürülen bu direnme, basit bir yiğitlik gösterisinden ibaret değildi. Fransa'daki gibi, vaktinden önce bir teslim oluş, Pasifik cephesinin maneviyatını tamamen kıracaktı. Öte yandan Amerika'lılar, İngilizler, Hollandalılar ve Avustralyalılar birbirlerine olan güvenlerini korumuşlardı. Karşılıklı suçlamalara ve kavgalara rağmen Pasifik Müttefikleri arasında derin bir birlik duygusu vardı ve şimdi onlar bakışlarını yeni Japon İmparatorluğu'nun ortasında yükselen iki kaleye, Bataan'la Corregidor'a çevirmişlerdi.

BEŞİNCİ BÖLÜM

FİLİPİNLERİN SONU

«YİNE GELECEĞİM!..»

Bütün Şubat ayı boyunca Bataan'da durum değişmeksizin kaldı. Günler geçtikçe Tokyo'da başbakan Tojo daha çok sabırsızlanıyordu. Askerî bakımdan Bataan'ın önemi çok küçüktü ama propaganda, bakımından değeri düşmanın lehine olarak boyuna artıyordu. Bu yarımada çabucak tasfiye edilmeliydi. General Homma bir süre önce, büyük piyade ve topçu takviyesi olmadıkça zaferi kazanamayacağını İmparatorluk Genel Karargâhı'na bildirmişti. Bu takviyeler yerlerine varmışlar, son saldırının hazırlıkları da başlamıştı ama, Tojo, Homma'nın yeteneklerinden şüphe ediyor ve onun, muhtaç oldukları çabuk zaferi kazanma olanağını sağlayacak bir saldırı planını yapabileceğine inanmıyordu.

Tojo'nun eski özel sekreteri olan Hattori, parlak bir kurmay subayı ve ordunun en becerikli diplomatlarından biriydi. Saldırının ayrıntılarını tespit görevi ona verildi.

Hattori durumu bir hafta boyunca inceledikten sonra şu sonuca vardı: En elverişli etkiyi yaratacak olan baskın, Samat Dağı'na saldırmak olacaktı. Burası, Amerikan savunma hattının tam arkasında bulunan 500 metre yükseklikte bir tepeydi. Hattori'nin planı basitti. Samat Dağı önündeki 3 kilometre boyunca yoğun bir topçu ve hava bombardımanı yapılacak, bunu güçlü bir piyade saldırısı izleyecek, böylece Amerikan cephesi çökerek, bu, düşmanın teslim olmasına yol açacaktı.

Şimdi bütün güçlük, bu planın, muhakkak uygulanması gerektiği izlenimini uyandırmadan, General Homma'nın kurmayına sunulmasından ibaret kalıyordu. Bu diplomatik görev başarıyla sonuçlandı, Hattori de saldırı sırasında Filipinler'de bulunacak tarzda tedbir aldı. Planının gerçekleşmesinde kendisi de hazır bulunmak istiyordu.

*
* *

Japon ceplerinin ortadan kaldırılışından sonra Amerikalılarla Filipinlilerin arasına devriyeler düzenlemekten, ilerideki harekât için birlikleri eğitmekten ve yarımadayı ikiye bölen hattı pekiştirmekten başka şey yaptıkları yoktu. Bir zaman maneviyat çok mükemmel oldu. Peşpeşe uğradığı yenilgiler yüzünden Homma'nın harakiri yaptığı söylentisi dolaşıyordu. Yerine de *Malaya kaplanı* Yamaşıta geçmişti. Bu palavranın yanısıra acayip ayrıntılar da vardı: Homma canına kıymak için MacArthur'un Manilla'da kaldığı otel dairesini seçmiş, cenaze töreni de orada yapılmıştı.

Fakat ikmal-iaşe sorunu Bataan'da en çok zihinleri kurcalayan konuydu. Cephedeki birliklere bağlı olanlar, günde ancak üçte bir tayın alıyor, gün geçtikçe birer canlı cenaze haline geliyorlardı. Japon ablukasını yarıp Corregidor'la Bataan'a yiyecek göndermek için yapılan bütün çabalar başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Gemilerle denizaltılar ancak 1000 tonluk tayın getirebilmişlerdi, bu da Bataan'daki 80000 askerle 26000 sivil ancak dört gün doyurmaya zar-zor yetiyordu.

Mandaların çoğu kesilip yenmişti. Mart ayının başında bir süvari yüzbaşısı 250 atla 48 katır için artık yem kalmadığını General Wainwright'a bildirmişti.

Wainwright:

– «Ben de bunu bekliyordum zaten,» diye cevap verdi. «Alt tarafı, askerlerimiz aç, at eti de hiç fena sayılmaz.»

Atlar arasında kendi hayvanı da vardı. *Joseph Conrad* adını taşıyan bu at birçok yarış kazanmıştı.

Wainwright bir süre sustuktan sonra ekledi:

– «Şimdiden tezi yok, bütün atları kesmeye başlayın. İlkönce de *Joseph Conrad*'ı kesin.»

Sonra gözleri dolu dolu, arkasını döndü.

Aç olan askerler çok daha güçsüz düşmüşlerdi. Kinin yoktu, bulundukları bölge ise dünyanın en sıtmalık yeri idi. Martın ilk haftası boyunca 500'ü aşkın askeri hastaneye kaldırmak gerekti. Korkunç bir salgın başlamak üzereydi. Bütün yardım postalarıyla hastaneler tıklım tıklım doluydu.

Açlığa, sıtmaya, dizanteriye, beriberiye ve iskorpite karşı durmadan verdikleri savaş yüzünden güçsüzleşen askerlerin sağ kalmaktan başka şey düşündükleri yoktu. Bu düşünce boş zihinleri düşman propagandası, kuşku ve korku için kolay birer av haline sokuyordu. Önemli takviye ve iaşe geleceğini kendilerine bildiren genel karargâhın iyimser haberlerine başlangıçta inanmışlardı. Hasta zihinlerin, biçimini değiştirttiği bu söylentiler, bazan akıl almaz hikâyeler haline giriyordu. Kimi askerler tam bir tümen süvarinin geleceğine gerçekten inanıyorlardı: Kara derili askerlerden oluşan bu süvari birliği, kır atlara binip Japon hatlarına dört nalla saldıracaktı.

Fakat bu hikâyelere şimdi askerlerin ancak en bönleri inanıyorlardı. Umudun yerini hayâl kırıklığı almıştı. Amerika'lılar, Roosevelt'le «*cephe gerisinde yangelen*», MacArthur hakkında hiç de hoş olmayan sözler söylüyorlardı. Filipin'liler ise: «*Çoluk çocuğumuzdan uzak, ne işimiz var bizim bu Bataan'da?*» diye söyleniyorlardı. Cephedeki bütün kıtalar, geridekileri kıskanıyorlar, çoğu zaman da haklı olarak, onların savaştan birliklere göre daha iyi yedirilip içirildiklerini, daha iyi donatıldıklarını ileri sürüyorlardı, ilk hatta ancak 4 askerden birinin battaniyesi vardı, 20000 asker de yalınayak yürüyordu.

Bataan'dakiler Corregidor'da yan gelip yatanları kendi sırtlarından semirmekle suçluyorlardı. Üç uçaksavar bataryasının Corregidor'dakilerin tayınları üzerinden ne kadarını aldıkları öğrenilince, bu eleştiriler özellikle acı bir hal aldı. Mevcutları nispeten az olan bu birlikler, 1 kutu jambon, 24 kutu sentetik domuzyağı, bezelye, domates, mısır, şeftali, 24 kutu domates salçası, 50 karton sigara, 300

kilo da piriñ almışlardı. Söylenti ağızdan ağıza yayıldıkça, bu lüks maddeler listesi de boyuna büyüyordu. Arasına içine maymun ve kertenkele eti de konulmuş piriñle zar-zor karın doyurabilen askerlerin gözünde bu çeşit haksızlıklardan sorumlu olanlar, Japonlardan da kötüydü. Tek başına şu 50 karton sigara tayını bile, bir piyade tümeninin aldığından daha fazlaydı. Cephede günde bir sigara içebilen, kendini mutlu sayabilirdi.

Japon propaganda servisleri başlangıçtaki taktiklerini değiştirmişlerdi: Filipinlileri, Amerika'lı «efendileri» aleyhine kışkırtmaya çalışmıyorlardı artık. Bunların iyiden iyiye Amerika'dan yana olduklarını anlamışlardı. Attıkları bildirilerin konusu açlık, aile ve -tabii- seksle ilgiliydi. Uçaklardan Filipinlilerin üzerine nefis yemeklerin renkli resimleri ya da Manilla'daki en büyük otellerin yemek listeleri yağdırılıyordu. Bunların üzerinde kırmızı mürekkeple basılmış şu cümle vardı: «*Bunlardan ne diye siz de yararlanmayasınız?*»

Başka afişlerde de oğlunu isteyen gözü yaşlı bir ana, ya da yanında güler yüzlü karısı ve çocukları olduğu halde bol ve nefis yemekler yiyen üniformalı bir asker görülmekteydi.

Fakat en etkili ve en tehlikeli afişler, cinsel duygulara hitap edenler, özellikle de *striptiz* dizisiydi. Uçaklar çok güzel bir kadının yüzünü gösteren resimleri atmakla işe başladılar. Bir zaman sonra ikinci bir uçak dalgası aynı kadının bu sefer gövdesini gösteren resimler attı. Kadının memeleri bir şalla örtülüydü. Üçüncü resim kadını yatakta, fakat göğsü yine şalla örtülü olarak gösteriyordu. Dördüncü resimde ise kadın çıplaktı. Beşinci ve sonuncu resimde ise bir sevişme sahnesi vardı.

Bu afişlerin, bildirilerin çoğu kaldırılıp atıldı, ya da tuvalet kâğıdı diye kullanıldı ama, inkâr götürmez bir psikolojik etki de uyandırdı. Mart ayı başında maneviyat tehlikeli biçimde kırıldı. Basın muhabiri Frank Hewlett, Bataan'daki askerlerden çoğunun düşüncelerini birkaç mısra ile şöyle dile getirmişti:

«Bataan'ın yenik piçleriyiz biz:

Ne babamız, ne anamız, ne de Sam Amca'mız

var!

Kardeşimiz, halamız, kız erkek

yeğenimiz de;

Tüfeğimiz, el bombamız, topumuz da yok...

Herkes vızgeliyor bu iş, ahbap!»

10 Mart sabahı General Wainwright cepheye gitti. Bulutsuz, sıcak bir gündü. Arabada General'in yanında oturan Teğmen Champlin: «*Kurşun yemek için bire bir,*» diye düşündü. Fakat görünürlerde hiçbir uçak olmadığından Champlin yatıştı, güneş gözlüklerini taktı. Bir gün önce General'le konuştuklarını düşünmekten kendini alamıyordu. General, Champlin'den, kimseye söylemeyeceğine dair söz aldıktan sonra şöyle demişti:

– «Biz Filipin'lerde üç büyük yanlış yaptık. Subaylar cephedeki askerleriyle yeterince ilgilenmediler. Oysa, onlara verebileceğimiz tek şey, iyi bir moralden ibaretti. İkincisi, iyi eğitim görmemiş Filipinlilere güvenmek zorunda kalmamalıydık ve savaştan önce buraya çok sayıda asker

göndermeliydik.» Son olarak da, Wainwright'in düşüncesine göre üçüncü yanlışı MacArthur yapmıştı: «Yetersiz bir ordu ile kıyıda gözalıcı bir direnme hareketi yapacak yerde, Bataan'a çekilme planını hiçbir zaman terketmemeliydik.»

Champlin gözlerini güneşe doğru çevirdi, hayretten donakaldı. Kara bir nokta dosdoğru Jeep'in üzerine geliyor, gittikçe büyüyordu, derken kanatlar da göründü.

Champlin birden konuşabildi:

– «Savuşalım buradan! Çabuk!»

Öteki subaylar: «*Deli mi ne?*» gibilerden, Champlin'e baktılar. Denizcinin içinde «ralanti» bir film seyredermiş gibi bir izlenim vardı sanki. Yine bağırdı, General'in emniyet kemerini çözdü, boynuna sarıldığı gibi onu dışarıya attı. Hep birden hendeğin içine yuvarlandılar.

Champlin yola baktı, kurşunların boş arabayı kalbura çevirdiklerini gördü. O sabah General'den aldığı *Garand* tüfeğiyle uçağa ateş etti.

Uçak birkaç kez daha geçti, sonra gözden kayboldu. Başlar ihtiyatla hendekten dışarıya çıktı.

İçlerinden biri:

– «Vay canına, az kaldı gidiyorduk!» dedi.

General Wainwright sâkin sâkin oturmuş, gülerek Champlin'e bakıyordu:

– «Bu tüfeği pek sevdin galiba, ha?»

– «Evet, generalim.»

– «Öyleyse al, senin olsun. Ayrıca teşekkür de ederim. Vaktiyle görmeseydin bu hergele hepimizi haklayacaktı.»

Champlin itiraz etti:

– «İyi ama, generalim, bu tüfek devlet malı.»

– «Savaşan kim? Washington'da masa başında oturanlar mı, yoksa senle ben mi?»

Yine o gün öğleyin, Wainwright, MacArthur tarafından çağırıldı, Corregidor'a gitti. Malinta tüneline onu Kurmay Başkanı karşıladı. Sutherland:

– «General MacArthur, Avustralya'ya gidecek,» dedi. «Şimdi evinde, sizi görmek istiyor, ama daha önce olayları anlatayım.»

22 Şubat'tan beri Roosevelt, MacArthur'u Filipinleri boşaltmaya ikna etmek için uğraşmıştı. O zamana kadar General: «Olmaz,» demişti. Ama sonunda şu kararı vermişti: Hemen o akşam bir torpidobota binerek Corregidor'dan yola çıkacaktı. Torpidobot onu Mindanao Adası'na götürecekti, General de oradan bir uçankaleye binerek Avustralya'ya gidecekti. Sutherland devam etti:

– «Luçon adasındaki bütün birliklerin komutasını siz ele alacaksınız. Eğer bunlar işinize geliyorsa, General Jones'a bir yıldız daha verilecek, o da sizin yerinize kolordunuzun başına geçecek.»

Sonra Sutherland ekledi:

– «Acıkmışa benziyorsunuz. Gelin bir iki lokma bir şey yiyin, sonra Başkomutan'ı görmeye gideriz.»

Wainwright başparmağıyla Bataan yönünü göstererek:

– «Hayır, teşekkür ederim,» dedi. «Biz orada günde bir öğün yemek yiyoruz ancak.»

MacArthur'un oturduğu kurşunî renkli küçük eve gittiler. Başkomutan onları kapıda karşıladı, Wainwright'a elini uzatarak:

– «Jonathan, durumumu iyice anlamanızı istiyorum,» dedi.

Sonra Filipinler'den ancak Roosevelt'in ısrarı ve peşpeşe verdiği emirler yüzünden ayrıldığını anlattı:

– «İstemeye istemeye gittiğimi herkese iyice anlatasınız istiyorum,» dedi.

– «Bana güvenebilirsiniz, Douglas.»

– «Avustralya'ya geçmeği başarabilirsem, biliyorsunuz, imkân bulur bulmaz ne kadar asker ve malzeme elde edebilirsem onları alıp öyle geleceğim.»

Sonra derinlemesine bir savunma sisteminin lüzumu üzerinde durdu.

– «Topçunuzu iyi kullanmaya bakın, elinizdeki en iyi silâh o,» dedi.

İkisi de bir süre sustu. Uzaklarda, Bataan muharebesinin boğuk uğultusu işitiliyordu; Wainwright, bitmeye başlayan cephaneyi, yiyecek azlığını, 2 tane P 40'tan ibaret hava kuvvetlerini, sıtmayı, dizanteriyi ve ilâç yokluğunu düşünüyordu. Kısaca:

– «Avustralya'ya geçersiniz,» dedi.

MacArthur üzerine basa basa:

– «Geri de geleceğim,» diye ekledi.

Wainwright'a bir kutu puro sigarası, iki tüp de tıraş kremi verdi:

– «Hoşça kalın Jonathan,» dedi. «Ben dönünce hâlâ Bataan'da olursanız, sizi korgeneral yapacağım.»

– «Sağ kalırsam orada olurum tabî.»

Ertesi 11 Mart günü, gece olurken MacArthur eşiyle birlikte evinden çıktı. General'den nefret edenler bile karısını alçak gönüllü, sevimli ve yiğit buluyorlardı.

General sâkin bir tavırla:

– «Haydi gidelim,» dedi.

Dört yaşındaki oğulları, Çin'li bir dadı ve Doktor Binbaşı Charles Morhouse'la birlikte bir arabaya bindiler. Doktor kendini rüyada sanıyordu. Daha dün Bataan'da, yaralılarıyla hastalarının arasındaydı. Avustralya'ya birlikte götürmek için MacArthur hiç tanımadığı halde onu seçmişti.

Küçük katile babacan ve sakallı Bulkeley'in komutasındaki torpidobota bindi.

Gemi ağır ağır rıhtımdan uzaklaştı, MacArthur ayakta duruyor, Corregidor'a bakıyordu. Rıhtımda bir hoparlörden Carlos Romulo'nun sesi duyuluyordu: *Özgürlüğün Sesi* adlı yayınında Romulo, Filipin'li birliklere sesleniyordu. MacArthur, Filipin ordusu mareşalinin sırmalarıyla dopdolu kasketini çıkararak: «Allahaismarladık,» anlamına salladı.

Adayı korumakta olan mayın tarlasını aştıktan sonra, torpidobotun yanına üç gemi daha geldi. Bunlar da Amiral Rockwell'le MacArthur'un genel kurmayının geri kalanını götürüyorlardı.

Başta Bulkeley, güney yönünde ilerliyor, peşinden Teğmen Kelly geliyordu. İki gemi arasındaki uzaklık artmaya başlayınca, Amiral Rockwell, Kelly'ye yavaşça:

– «Biraz geride kalıyoruz galiba, ha?» dedi.

Fakat temizlenmemiş, yağlanmamış motorlarıyla Kelly, daha hızlı gidemezdi.

Amiral:

– «Haydi canım, yaklaşsana!» dedi.

Kelly makinistlerine yavaşça:

– «Gaz manetlerini boşa alın, karbüratörleri de elle son kerteye getirin,» diye fısıldadı. Torpidobot yarış arabası gibi bir cayırtı kopardı, ileriye atıldı, çabucak konvoyun başına geçti. Amiral bu acayıplıklardan pek hoşlanmamışa benziyordu. O zaman genç Teğmen, gemisinin kötü durumunu ona açıklamak zorunda kaldı.

Amiral içini çekerek:

– «Hay Allah!» dedi sadece.

Sonra da Kelly'nin parmaklarıyla nişan alır gibi bir şeyler yaptığını gördü:

– «Kerteriz âletiniz yok mu?» diye sordu.

– «Hayır, amiralim.»

– «Nasıl seyir yapabiliyorsun öyleyse?»

– «Kararlamadan... Tanrı da yardım ediyor.»

Tam şafaktan önce, üçüncü torpidobota komuta eden teğmen, dürbünle ufka baktıktan sonra bağırdı:

– «Bir Japon destroyeri geliyor! 127'lik topları var. Karşı koyarsak hepimiz gebeririz!»

MacArthur'un kurmay heyetinden General Casey: «Nasıl karşı koyarız yahu?» diye sordu.

Torpidolar bir anda kovanlara yerleştirildi, ağır makineler ateşe hazır hale getirildi. Tanyerinin ilk ışıkları altında, hızla yaklaşan öbür gemi seçilebiliyordu.

Casey:

– «Bu, bizimkilerden biri!» diye bağırdı.

Düşman sanarak az daha üzerine saldıracakları gemi az sonra gelerek borda bordaya yanaştı. Bu, Bulkeley'in torpidobotuydu. MacArthur yanında eşi ve oğlunu kucağında taşıyan dadı ile birlikte kaptan köprüsünde duruyordu. Dalgaların sivruntusundan hepsi sıılsıklamdı, çocuğu da deniz tutmuştu.

MacArthur subaylarıyla durumu tartıştı. İlk uğraklarından çok uzaktaydılar henüz, güneş de nerdeyse doğacaktı. Gerçi hava saldırısına uğrama tehlikesi yüzünden yola devam etmek tehlikeliydi ama gece olmasını beklemek daha da tehlikeliydi. Adaya ancak öğleden sonra saat dörtte ulaştılar, orada da Teğmen Kelly'nin torpidobotuyla Amiral Kelly'yi buldular. Belki bir yardıma ihtiyaçları olur diye, ertesi gün buraya bir denizaltının gelmesi kararlaştırılmıştı, MacArthur da: «*Yolun kalanını denizaltı ile mi yapsam acaba?*» diye düşünüyordu.

Amiral:

– «Buradan hemen savuşup gidersek iyi ederiz,» dedi. «Üstelik denizaltı gelir mi, gelmez mi, onu da iyice bilmiyoruz.»

Bulkeley:

– «Önümüzdeki yolculuk bir öncekinden daha çetin olacak, zira hava gittikçe bozuyor,» diye haber verdi.

Amiral ise, tersine, gitmekte acele ediyordu, MacArthur'a:

– «Hava düzelecek,» diye teminat verdi. Bunun üzerine General, Kurmay Başkanı'na döndü:

– «Dick,» dedi. «Amiral Rockwell'e bir şey yapamam, o, bahriyeli çünkü. Ama bu gece deniz fırtınalı olursa, çekeceğin var benden.»

Amiral önde olduğu halde Mindanao Adası'na doğru yola çıktılar. Derken kuzeydoğuda bir Japon kruvazörü belirdi. Torpidobotlar batan güneşin ışıklarından saklanmak için kıyı boyunca gittiler. Yarım saat sonra, tropikte görülen bir çabuklukla gece olmuş, her yana zifirî karanlık çökmüştü. Rüzgâr esmeye başladı, gökte şimşekler çaktı. Dümene Amiral geçti ve dar bir geçitten ilerleyerek, onları Mindanao Denizi'ne götürdü. Haritaya bakmıyor, içgüdüleriyle ve yakındaki adaların kokusuyla yolunu buluyordu. Peşinden Bulkeley gelmekteydi. İki gemi karaya oturmadan geçmeyi başardılar, Mindanao Denizi'ne girdiler. Orada 5 metre yükseklikte dalgalar gelip narin tekneleri dövmeye başladı.

Rockwell, Kelly ile birlikte arasıra dalgaların kapladığı komuta köprüsünde kalmıştı. MacArthur'un havayla ilgili sözlerini hatırladı; kendi kendine: «*Eyvahlar olsun! Kim bilir ne yapacak bana?*» diye söylendi.

13 Mart günü tanyeri ağarırken Mindanao Adası göründü.

Amiral:

– «Aferin, Kelly,» dedi. «Başaracağımızı hiç sanmamıştım.»

Sabahın saat yedisinde, başa geçmiş olan Bulkeley, önceden kararlaştırıldığı gibi Del Monte'nin ananas çiftliğinin rıhtımına yanaştı.

Bir müfrezeyle bekleyen Albay Morse, geminin pruvasında uzun boylu bir gölge gördü. Bu, ona, Washington'u Delaware nehrini geçerken gösteren tarihî resmi hatırlattı. Kasketin siperi güneşte parıldıyordu. Yanlış olamazdı, dünyada bir taneydi bu.

Yüzü sararmış ve gözleri mor halkalarla çevrili olduğu halde, MacArthur rıhtıma indi. Yorgunluktan bitkin görünüyordu ama, doğruldu, Bulkeley'den yana dönerek:

– «Bütün mürettebatınıza *Silver Star* (Gümüş Yıldız) nişanı verilmesini isteyeceğim. Beni ölümden kurtardınız, bunu unutmayacağım,» dedi.

General Sharp, MacArthur'la yanındakileri geniş ananas çiftliğinin içinden geçirerek dağa götürdü. Burada dört uçankale, General'i bekleyecekti.

Sharp biraz utana sıkıla, uçakların henüz gelmediklerini söyledi. Ertesi gün yalnız bir tek uçak gelip alana indi. Dördü de Avustralya'dan yola çıkmıştı ama ikisi bazı makine arızalarından ötürü geri dönmek zorunda kalmış, üçüncüsü de denize düşmüştü. Avustralya'daki Amerikan kuvvetlerinin komutanı olan General Brett, bu kadarını bulabilmişti ancak. Avustralya ve Yeni Zelanda kuvvetleri komutanı Tümamiral Leary'den dört başka uçak almak istemişti ama, Amiral, ne kadar önemli olursa olsun, bir taşıma işi için dört uçağı elinden çıkarmak istememişti.

MacArthur, Del Monte'ye inmeyi başaran bir tek B 19 uçağını görür görmez dehşetli kızdı. General, uçağın yaşlılığı kadar pilotun gençliği yüzünden de öfkelenmişti. Sharp'a:

– «Ben bu toy çocuğun kullandığı külüstür uçağa dünyada binemem,» dedi. (Şunu belirtmek yerinde olur ki adı geçen pilot teğmen Pease genç görünüşüne rağmen Pasifik'teki havacıların en iyilerinden biri sayılmaktaydı).

MacArthur, Avustralya'dan hemen yeni uçaklar istedi, Washington'a, General Marshall'a da bir telgraf çekerek şöyle dedi:

«Birleşik Devletlerdin en iyi uçaklarından üçü çok bilgili mürettebatla birlikte emrimize verilecekti. Yetersiz araçlarla böylesine umutsuz ve önemli bir yolculuğa çıkmak, bütün grubu ölümün kucağına atmak olur, böyle bir sorumluluğu da ben, hiçbir zaman kabul edemem.»

Bu sefer herhalde Washington tarafından harekete geçirilen Amiral Leary, yepyeni bombardıman uçakları vermek için hiçbir güçlük çıkarmadı. Fakat bunları bu uzun yolculuğa hazırlamak için yine de bir gün çalışmak gerekti.

Beri yandan, Del Monte'deki sinirli hava gittikçe artıyordu. MacArthur'un orada olduğunu herkes öğrenmişti artık. Japonlar adanın güney bölgesini ele geçirdikleri için, General Sharp, düşman hava akınlarından korkuyordu.

16 Mart'ta 3 tane B 17 Avustralya'dan geldi. Saat 21.30'da MacArthur'la yanındakiler hava alanındaydılar. Taşıma işinden sorumlu olan Yüzbaşı Monay, bagajları denetledi. Rütbesi ne olursa olsun, hiç kimsenin 18 kilodan fazla bagaj götürme hakkı yoktu. MacArthur bu kuralın bozulmasını istememişti. Motorlardan biri kesik kesik çalıştı, sonra durdu. Herkes uçaktan indi. General hemen orada sigara içmekte olan bir subaya yaklaştı:

– «Bir püron var mı? Ben almayı unutmuşum,» dedi.

Beklerken, çevresini saran subaylarla sohbet etti. Onlara, büyük Amerikan kuvvetlerinin kendisini Avustralya'da beklediklerini söyledi:

– «Yakında dönüp yardımınıza geleceğimi umuyorum,» dedi.

Birinci uçağı havalandırmak kesinlikle imkânsız olduğundan, MacArthur'a uçak değiştireceğı bildirildi. Askerler, Bn. MacArthur'la çocuğı için bir şilte getirip uçağı yerleştirdiler. Uçankale nihayet havalanarak herkesi sevindirdi.

Daha ikinci uçak onu izlemeden önce, ipsiz sapsız lâflar dolaşmaya başladı. Birisi bir askerin, şiltenin çok ağır olduğundan yakındığını duymuştu: «içerisi çil çil altınlarla dolu da ondan,» diye iddia etti. Birkaç saat sonra bazı kimseler uçağı bir konsolla bir de buzdolabı bile yüklendiğini gördüklerine yemin etmeye hazırıldılar. Bu asılsız söylentiler MacArthur'u sevmeyenler tarafından bütün Amerika'da kulaktan kulağı fısıldandı.

Ertesi sabah saat dokuzda iki uçak Avustralya'nın kuzey kıyısındaki Darwin'e ulaştılar. MacArthur, Japon ablukasını yarmayı başarmıştı. Şimdi iş, Avustralya'nın kuzeyindeki uçsuz bucaksız çöllerden geçerek uzun ve çetin bir yolculuk yapmaya kalıyordu.

MacArthur kendisini hava alanında bekleyenlere:

– «Ucuz atlattık,» dedi. «Ama savaşta hep böyledir. İnsan ya kazanır ya kaybeder, ya sağ kalır ya ölür, ikisi arasında ancak kıl payı vardır.»

Az sonra Doktor Binbaşı Morhouse, hava üssü komutanının odasına girdi. Orada MacArthur'un sinirli sinirli söylenerek bir aşağı bir yukarı dolaştığını gördü:

– «Bir şey mi var generalim ?» diye sordu.

MacArthur öfkeyle cevap verdi:

– «Çok tembel herifler bunlar, istediğimi yapmıyorlar; Alice Spring'e kadar trenle gitmek istiyorum. Karım uçaktan bıktı usandı.»

Doktor:

– «Generalim, elimden gelen herşeyi yaparım,» dedi. «Ama çölde yapılacak bu 1300 kilometrelik yolculuktan sonra oğlunuzun sağ kalacağından emin değilim.»

MacArthur «zınk» diye durdu:

– «Sahiden öyle mi dersin doktor?»

– «Evet, generalim.»

– «Uçağı hazırlayın öyleyse.»

Topluluk tam Binbaşı Carmichael komutasındaki süperuçankaleye yerleştiği sırada alarm verildi: Japon avcıları alana yaklaşıyorlardı. Carmichael çabucak havalandı, Japonların erişemeyecekleri bir noktaya kadar alçaktan uçup uzaklaştı.

Üç saat sonra uçak Alice Springs'de yere iniyordu. MacArthur elini Morhouse'ın omuzuna koyarak:

– «Teşekkür ederim, doktor,» dedi.

Gazeteciler heyecanla General'i bekliyorlardı.

Kendisinden bir demeç istediler. General, eski bir zarfın arkasına şunları karaladı:

«Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı, bana, Japon hatlarını yarıp Corregidor'dan Avustralya'ya gitmemi ve orada, Filipinlerin kurtarılmasını ilk hedef alarak, Japonya'ya karşı Amerikan saldırısını örgütlememi emretti. Bu işi başardım, yine geleceğim!»

General'in ailesi çok hasta ve yorgun olduğundan, yolculuğun geri kalanı trenle yapıldı. Yolda MacArthur, içlerinde tek bir piyade bulunmayan 25354 Amerikan askerinin Avustralya'da olduğunu öğrendi. Tank yoktu, 250 uçağın çoğu da işe yaramaz hâldeydi. Her dakika başlayabilecek bir istilâya karşı bu ülkeyi korumak için elde iyi eğitim görmüş 7000 Avustralyalı vardı, o kadar...

Bunları duyunca, MacArthur'un benzi sarardı, dudakları titredi:

«Ulu Tanrım, sen bize acı!» diye mırıldandı.

Bataan'da sayıca üç defa üstün birlikler bırakmış ve Avustralya'ya büyük bir kurtuluş ordusunun komutasını ele almak için geldiğini düşünmüştü.

*
* *

Başkan Quezon bir denizaltıya binerek MacArthur'dan üç hafta önce Corregidor'dan kaçmıştı ama, hâlâ Filipinler'deydi. Ulusunu yüzüstü bırakmaya gönlü razı olmuyordu. Hükümetinin üyeleriyle ve kaygıya kapılan Amerikan komutanlarıyla haftalar süren tartışmalardan sonra ancak 18 Mart'ta Mindanao'ya gitmek için, varlığından bir türlü vazgeçilemeyen Bulkeley'in torpidobotuna binmeye razı oldu.

Fakat orada da mırın kırın etti, kendisini Del Monte'ye gitmeye razı etmek için bir hafta daha çekişe çekişe pazarlık etmek gerekti.

Hava alanında General Sharp, gittikçe daha düşünceli bir hal alıyordu. MacArthur ona görevinin önemini ve başkanın nasıl adam olduğunu anlatmıştı. Japonlar daha şimdiden adanın bütün güney yarısını kontrol ediyorlardı ve Del Monte üzerine her an baskın halinde bir saldırı yapabilirlerdi.

Fakat Quezon doğru havaalanına gitmedi. Her fırsatta yolu uzatmak için dolaşüyor, birden duruveriyor, yolların kötülüğünü bahane ederek daha ileriye gitmeye yanaşmıyordu. Nihayet Del Monte'ye vardı ama, birkaç saat sonra buradan da savuştu, böylece Amerikalıları, yerleştiği evin çevresine koruyucu bir kordon çekmek için kamyonlar dolusu asker göndermek zorunda bıraktı.

26 Mart gecesi 3 tane B 17 geldi. Yurttaşlarından istemeye istemeye ayrılan ağır hastaya uçağa binmesi için yardım etmek gerekti. Olup bitenleri seyreden Amerikalı askerlerin içinde onu zorluyorlarmış gibi bir his vardı. Oysa onun yerinde olmak için, kendilerinden ne isteseler verirlerdi. Quezon ömründe ilk kez uçağa biniyor, bunu düşünerek de çok korkuyordu. Ciğerlerinin hasta oluşu yüzünden yükseklerde soluk almakta güçlük çekeceğinden de korkuyordu.

MacArthur'un yola çıkışı sırasında olup bitenler noktası noktasına yine tekrarlandı. Başkanın uçağının motorlarından biri yine işlemedi, yine uçak değiştirmek gerekti. Dört pervane normal olarak dönmeye başladı, sonra durdu. Seyirciler yolcuların inişlerini görmek için uçağa doğru koştular. Pilota gazı kesmesini Quezon emretmişti. Başkanlık papazını görememişti, o olmadan yola çıkmak istemiyordu. Rahip Ortiz'in de uçakta, fakat başka bir kompartımanda olduğunu Başkan'a anlatıncaya kadar akla karayı seçtiler. Başkan bunu ille kendi gözüyle görmek istedi, uçak da nihayet havalanınca bütün seyirciler rahat bir soluk aldılar.

Başkan Quezon'a yurdunu bir daha görmek nasip olmayacaktı! MacArthur sözünü tutamadan önce o ölecekti çünkü.

*
* *

General Winwright şimdi Corregidor'daydı. Washington onu korgeneralliğe yükselterek Filipinler'deki bütün kuvvetlerin başına geçirmişti.

MacArthur bunu 21 Mart'ta öğrenince hemen Washington'a telgraf çekerek Filipinleri dört ayrı komutanlığa bölmek ve yalnız Bataan'ı Wainwright'a vermek istediğini bildirdi. Kendisi de Avustralya'daki karargâhından adaların tümünü denetlemeye devam edecekti. «Filipinler'deki durumun belirsizlikleri yüzünden ortaya çıkan özel sorunlara» dayanarak planını yaptığını anlattı. MacArthur'un kurmayındaki bazı subaylar ve özellikle Sutherland, kendi düşüncelerine göre Wainwright'ın böyle bir komutanlığı yüklenecek çapta olmadığını söylemekten çekinmiyorlardı.

Ertesi gün General Marshall cevabını yolladı. MacArthur'un tasarısını eleştirmemekle ve uzlaştırmacı bir tavır takınmakla birlikte, Marshall, eğer MacArthur'un çok kuvvetli bir itirazı yoksa Wainwright'ın yeni görevinin başında kalacağını açıkça anlatıyordu. MacArthur bu kaçınılmaz durumu gönül hoşluğu ile karşıladı.

Yüzeydeki bu anlaşma havasına rağmen, iç anlaşmazlıklar gizliden gizliye sürüp gidiyordu. Wainwright doğrudan doğruya Marshall'a başvurarak Bataan'da ancak 15 nisana kadar yiyecek

bulunduğunu bildirdi; Mesajında: «O zamana kadar yiyecek gelmezse, birlikler açlık yüzünden teslim olmak zorunda kalacaklar,» diyordu.

MacArthur bu mesajın örneğini okuyunca Washington'a hemen sert bir yorum gönderdi:

«Benim ayrılışımdan sonra sert istihkak tedbirlerinin gevşemiş olması da mümkündür tabîi,» dedi.

Fakat Bataan'daki askerler Wainwright'a hak verirlerdi. Açlıktan ölüyorlar, durumda hiçbir iyileşme umamayacaklarını biliyorlardı. MacArthur'un şimdi Avustralya'da olduğunu da öğrenmişlerdi. Amerikalılar arasında düşünceler çok dağınık haldeydi. Bazıları General'in akla en uygun gelen tek şeyi yaptığını söylüyor; askerlerle genç subayların çoğunluğu ise onun kendilerini düpedüz yüzüstü bıraktığını ileri sürüyordu. Siperden sipere yergiler dolaştırılıyordu. Hattâ bunlardan biri de ünlü bir askerî marşın müziğine uydurulmuştu, şöyle diyordu:

«Mac utangaç değildir de ihtiyatlıdır yalnız,
Hükümetinin mallarını koruyor o:
Dört yıldız bulunmaz şeydir, acından ölen

Bizlere Bataan'da yiyecek bulunmayışı gibi.

Mac korkmaz, kahramanca göğüsler
Teknesinde denizi, dalgayı, akıntıyı
Japonlar Bataan'ı istilâ ederken,

Bizler de açlıktan geberirken...»

Kimileri onun: «Yine geleceğim,» diyen sözlerini dayanılmaz tarzda iddialı buluyor, başkaları da buna gülüp geçiyorlardı. Sık sık, bir askerin şöyle dediği duyuluyordu:

– «Ben kenefe gidiyorum... ama, yine geleceğim!»

Buna karşılık Filipinliler, MacArthur'u yaşayan insanların en büyüğü sayıyorlardı hâlâ. Onlar için «Yine geleceğim,» sözü, Filipinlerin bir gün kurtulacaklarını Birleşik Amerika'nın şahsen garanti etmesi demekti.

1 Nisan'da, durgunluğun artık sona ermek üzere olduğunu herkes anladı. General Homma, cephe hatlarına kırmızı-beyaz kurdelelerle bağlı kutular attırmıştı, içlerinde teslim olma önerisi vardı.

«Sayın general Jonathan Wainwright'a» hitap eden bu metinde şöyle deniyordu:

«Japon savaşçısının şeref yasası olan Buşido'nun insancıl ilkeleri uyarınca size hitap etmekle şeref duyuyoruz... Sayın General, elinizden geldiğince iyi savaştınız. Şerefli bir yenilgiyi kabul ederek Hong-Kong'u, Singapur'u ve Hollanda Hindistanı'nı savunmaların örneğine uymakta ne gibi bir şerefsizlik var?.. Canları kurtulacak olanların sevinciyle mutluluğu, ailelerinin ve onları sevenlerin acılarının dinmesi de anlatılamayacak nitelikte olacaktır.»

Wainwright cevap vermedi. Düşmanın önemli takviyeler aldığını bilmiyor değildi: Devriyeler daha saldırgan hal alıyorlar, ileri hatlarda boyuna çarpışmalar oluyor, bir aydır ortalıkta gözükmeyen Japon uçakları gittikçe daha çok sayıda ortaya çıkıyorlardı.

Wainwright güçlü bir saldırının başlamak üzere, cephede ise durumun berbat olduğunu biliyordu. Fakat elinden bir şey gelmemekteydi. Hastalık ve beslenme yetersizliği yüzünden her gün bin kadar asker hastalanıyordu. Birliklerindeki savaşıçılardan yüzde yetmiş beşi sıtmaya tutulmuştu. Daha kötüsü şu ki askerleri hırçın, vücutça bitkin, yoksunluklar yüzünden uyuşuk bir hale gelmişlerdi. Bataan'a herhangi bir ikmâl-iaşenin gelmesinden yana ise hiçbir umut yoktu.

Paskalya yortusundan önceki kutsal haftanın perşembe günü 2 nisana rastlıyordu, o gün cephenin tümü üzerinde sâkin geçti. Kuzeyde, aralarında 15.000 kişilik taze kuvvet de bulunan 50.000 Japon, saldırı için yığılmış bulunuyordu. Geride 150 ağır top, obüs ve havan topları bütün seferin en öldürücü baraj ateşini başlatmaya hazır, bekliyorlardı. Albay Hattori'nin planı ertesi gün uygulanacaktı. O gece general Homma şunları yazdı: «Bütün askerlerimiz yerli yerinde. Elimizde büyük bir topçu kuvveti var, bu saldırının başarıyla sonuçlanmaması için de hiçbir sebep yok.»

Homma'nın birliklerinin karşısında 80.000 kadar Amerika'lı ile Filipin'li vardı ama bunların ancak 27.000'i «savaşacak halde» sayılmaktaydı. Bu da iyimser bir sayı idi, çünkü üçte biri sıtmadan zayıf düşmüş durumdaydı. Hepsi de açlıktan ölüyordu.

Cephe hatlarında Teğmen Henry Lee'nin yazdığı ve herkesin düşüncelerini çok iyi anlatan bir şiir dolaşmaktaydı, şöyleydi:

«Günlerin ufkunda parlak zaferlerin, kazançların,
Ganimetlerin yok hiçbir umut ışığı.
Çekilen her acı, yeni bir acı doğuruyor
Ve çektiklerimin ıstırap olacak mükâfatı.
Fakat sevinç, coşku ve umut ölse bile
Yine de bir şey beni çarpışmaya itiyor.»

KUTSAL CUMA GÜNÜ YAPILAN SALDIRI

E rtesi sabah berrak ve sıcak bir şafak söktü. Büyük saldırı günü olan o 3 Nisan, bir Japon ulusal bayramına rastlıyor, ilk İmparator Jimmu'nun ölüm yıldönümüne düşüyordu.

65. Tugay Komutanı General Nara, güney yönünde sık bitkilerle örtülü bir tepeciğe bakıyordu. Onunla Samat Dağı arasında Amerikan ve Filipin askerleri siperlenmiş bulunmaktaydılar ve onları, korkunç bir topçu barajı çok geçmeden 3 kilometrelik bir cephe boyunca ezecekti. Sonra tanklar, peşlerinde piyadelerle ilerleyeceklerdi. Herşey yolunda giderse tepenin doruğunun bir hafta sonra işgal olunacağı umulabilirdi.

Filipinler'e ayak bastığı sırada 68 kilo gelen General Nara, o zamandan beri 18 kilo kaybetmişti. Bu saldırının sonuncu olmasını yürekten diliyordu. General Homma ona:

– «Herşey yolunda giderse düşman üç dört haftada ezilecek,» demişti. Yoksa zaten çok çekmiş olan kendi tugayı çökecekti.

Avurdu avurduna göçmüş olan General, Samat dağının kuzey yamacını dikkatle inceledi. Bu kesimi General Vicente Lim'in birliklerinin tuttuğunu biliyordu. Talihin cilvesine bakın ki Lim'i iyi tanıyor ve beğeniyordu: 1928'de, Fort Benning'deki piyade okulunda birlikte bulunmuşlardı.

*
* *

O sabah Lim'in askerleri kendi tümenlerinin bütünüyle sağ kanatlarında bulunan General Capinpin'in tümeninin bir bölümünün, Albay Hattori tarafından büyük bir özenle seçilen bölgenin içinde olduğunu akıllarından bile geçirmeden uyandılar.

Merkez kesimini Binbaşı Rigoberti Atienza'nın emrindeki 42. Alay tutuyordu. İaşe subayına:

– «Bugün öğleden sonra hava kapalı olacak,» dedi. «Malum ya, bugün paskalya yortusundan önceki kutsal cuma günü. Annem, dünya İsa peygamberin acılarını paylaşsın diye o gün gökyüzünün karardığını söylerdi bana hep. Bunun doğru çıktığını da her zaman gördüm.»

İaşe subayı:

– «Boş bir inanç!» diye homurdandı.

Birdenbire, saat dokuzda bir obüs gelip önlerinde 50 metre uzağa düştü, tozu dumana kattı. Herkes siperlere, sığınaklara koştu. Yarım saat sonra Atienza, taburlarını alarma geçirerek:

– «Saldırıya hazır olun!» dedi.

Fakat, bu sâdece mesafe tâyini için yapılan bir atıştı. Asıl baraj ateşi saat onda başladı. Mermilerin birbirleri üzerinde patlar gibi bir halleri vardı. Birinci Dünya Savaşı'nda Avrupa cephesinde savaşıran birkaç Amerika'lının dışında, kimse böyle bombardıman görmemişti.

Sonra bombardıman uçakları göründü ve öldürücü mermilerini, seçilmiş olan küçük bölgenin üzerine salıverdiler. Durgun geçen haftalar boyunca güçlükle kurulan savunma tesisleri hallaç pamuğu gibi atılmış, yıkılıp yokolmuştu. Dehşete kapılan askerlerin herbiri kendi boy çukurunun içine büzülüyor; bu çukurlar onlara hiç değilse kişisel bir güvenlik sağlıyordu. Öğleye doğru başka uçaklar göründü, küçük çubuk demetleri atılar. Bunlar yere değince kuru yapraklarla bambuları alev alev yakmaya başlıyorlardı. İlk askerler işi alaya aldılar ve buradan sigaralarını yakarak eğlendiler. Başka yangın bombaları da atıldı ve kuru mevsimin sonuna gelinmiş olduğundan, ateş çabucak yayıldı. Savaşçılar birdenbire kendilerini, dayanılmaz bir sıcaklık yapan yüksek alevlerle kuşatılmış buluverdiler.

Boy siperlerinden dışarıya fırlayıp ikinci savunma hattına doğru koştular, fakat bombardımanların toprağı dümdüz ettiğini dehşetle gördüler. Bu çıplak alana da öldürücü mermiler yağmaya devam ediyordu. İnsan, daha önceki patlamaların açtığı çukurlar içine sığınabilirdi ancak. Derken, rüzgâr esmeye başladı, ateşi, askerden arınmış bölgenin üzerine yaydı. Gür ve sık bitkiler alev aldı, yüzlerce asker yanarak öldü. Ötekiler de peşlerinde yanmış yaprak, odun, meşin ve et kokusu olduğu halde, paniğe kapılmış hayvanlar gibi gerilere, daha uzağa doğru kaçtılar.

Japon piyadesiyle tankları bu alev ve duman perdesinin ardında saat 15.00'te saldırmaya başladılar. Nara'nın tugayı hedef olarak, Atienza'nın alayının tutmakta olduğu hatları almıştı. Atienza'nın askerleri ise karmakarışık bir halde gerilere doğru kaçıyorlardı.

İkinci üzerine Atienza'nın kendisi de daha güvenli bir komuta postasına doğru çekilmeye hazırlanıyordu. Bir çantaya çamaşırlarıyla bazı belgeleri tıktığı sırada şaşkın askerler her yandan koşup gelmeye başladılar. Gözleri yuvalarından fırlamış bir Yüzbaşı koşa koşa gelerek:

– «Bitti! Hapı yuttuk!» diye bağırdı.

Atienza:

– «Ne oluyor?» diye sordu.

– «Bitti! Hatlar çöktü! Bütün askerlerim ya diri diri yandı, ya da obüslerle öldü.»

Yüzbaşı, gözleri faltaşı gibi açılmış, üstü başı yanıp yırtılmış, saçları kavrulmuş bir halde, öylece duruyordu.

Atienza:

– «Yeter!» diye bağırdı. Yüzbaşı tekrar etti:

– «İyi ama, herşey hapı yuttu diyorum size!»

Subaylarla askerler de onların çevresini almaya başlıyorlardı. Atienza ne olursa olsun paniği önlemek gerektiğini anladı. Tabancasını çekip Yüzbaşı'ya doğrulttu:

– «Sus diyorum sana!» dedi.

– «Vallahi, beni öldürün isterseniz, ama, hepimiz hapı yuttuk!.. Hapı yuttuk!..»

Atienza var gücüyle tokatladı onu. Yüzbaşı sendeledi. Atienza elini yine kaldırdı. Yüzbaşı başını salladı:

– «Çok üzgünüm,» dedi.

Atienza cevap verdi:

– «Ben de öyle...»

Sonra Yüzbaşı'nın koluna girip onu kendi çadırına götürdü, kendisine bir sigara verdi.

*
* *

Bataan cephesinin yarısına komuta etmekte olan General Parker, Samat Dağı'nın önündeki hatlarında yaklaşık olarak 5 kilometre genişliğinde bir gediğin açılmış olduğunu o akşam öğrendi. Yedekte ancak 600 askeri vardı, gediği kapasınlar diye de onları yolladı.

Homma bunu öğrenince hem şaşırdı, hem sevindi. Nara'ya hemen şu emri verdi: *«Ertesi sabah Samat dağına batıdan çevireceksin, Şanghay'dan gelecek taze kuvvetler de aynı hareketi doğudan yapacaklar.»*

4 Nisan günü de çok zorlu yeni bir bombardımanla başladı. Akşam olurken Samat Dağı'nı kuşatma işlemi hemen hemen tamamlanmış, Japonlar da ilk hesaplarına göre bir gün kazanmışlardı.

*
* *

Wainwright, Corregidor'a çekilirken Bataan'daki bütün kuvvetlerin komutasını Tümgeneral Edward King'e vermişti. General alçakgönüllü bir adamdı, çok yetenekli bir topçuydu ama, bir askerî sheften çok bir öğretmen gibi davranıyordu.

Cephe hattını yeniden kurma işi bu kültürlü ve ölçülü adama düşüyordu. O da oraya çarpışmalarda en sağlam kalan birliği, yalnız Amerikalıların bulunduğu 31. Piyade Alayı'nı gönderdi.

Paskalyanın Cumartesiye rastlayan 4 Nisan gecesi bunlar yeni hedeflerine gitmek üzere cengelin içine daldılar. Tepelerinde Güney Kutup Yıldızı ışıldıyordu. Alay rahibi Teğmen Robert Taylor, haç biçimindeki bu yıldızı seyretmek için durdu. Yanında yürüyen çavuş, parmağıyla yıldızı göstererek şu düşünceyi ileri sürdü:

– «Yeryüzünde daha çok insan haçı izleseydi, daha az savaş olurdu!»

Sonra bir omuz hareketiyle tüfeğini dikleştirdi, gecenin karanlığında uzaklaştı.

Paskalyanın Pazar günü, sıcak daha sabahın ilk saatlerinde her yanı kapladı, imkân bulanlar dinî âyinlere katılırlarken, büyük saldırının her sabahında olduğu gibi bombalar düşmeye başladı. Sonra saat onda Japonlar, Samat Dağı'nın kendisine saldırıyı başlattılar. Üç saat bile olmamıştı ki, Doğan Güneş'li sancak dorukta dalgalanıyordu. Oradan da Japonlar, Amerikan hatlarını ya da bunlardan arta kalanını görebiliyorlardı. Atışlarının etkinliği sayesinde saldırıyı yavaşlatmış olan 41. Topçu Alayı, dağın güney yamaçlarını terketmek zorunda kalmıştı. Topçular toplarını uçurumlara attılar, teçhizatlarından arta kalanı yokettiler, geriye doğru kaçtılar.

Wainwright, Parker'in komuta postasında idi. Yorgunluktan ikisinin de gözleri mor halkalarla çevriliydi. Düşman, hatlarda derin bir köşeyi çökertmiş, iki tümen de hemen hemen yokolmuştu. Yalnız bir karşı-saldırı durumu düzenlenebilirdi. Bunun ertesi gün sabahleyin yapılması kararlaştırıldı.

Wainwright planı onayladı ama, içine de kara kara bir şeyler doğmadı değil. Askerler yorgunluktan ölgün, açlıktan bitkin hâldeydiler, maneviyatları da çok bozuktu. Umutsuz bir tedbirdi bu, ama kendilerine kalan son fırsattı.

Üstelik o sırada Japonların Samat dağı'nın tümünü işgal ettiklerinden ve güney yamacı boyunca aşağıya inmeye hazırlandıklarından haberi de yoktu.

*
* *

Paskalyanın Pazartesi gününe rastlayan 6 Nisan, Bataan'ın kaderini belli etti.

Amerikalılarla Filipinlilerin karşı-saldırıları yığılçeydi ama, umutsuzdu. Askerlerin tekrar umutsuz bir çarpışmaya girmeleri inanılmaz görünüyordu ama, birlikler şafağın ilk ışıklarında saldırıya geçmek üzere yola koyuldular. Bunu da şevkle değilse de, görevlerini yerine getirmeye kararlı olarak yaptılar.

Samat Dağı'nın batısında muharebe hızla bozguna dönüşüyordu. Öğle üzeri, Parker'in kolordusunun yarısı dağılmıştı. Nara'yı durdurmak için, yarımada'nın güney ucuna kadar yer alan engebeleri kalıyordu ancak.

Dağın doğusunda karşı-saldırı daha da kötü koşullar altında başladı. Bu saldırı için hazırlanan kıtaların sol kanadını tutan Capinpin'in tümeninin bir gece önce ezildiğinden ve Generalin esir düştüğünden Parker'in haberi yoktu. 31. Piyade Alayı'na komuta eden Yarbay Jasper Brady, bunu şafaktan az önce öğrendi.

Brady'nin elinde topu topu 800 asker vardı. Başarı kazansa bile bir tümenlik bir cepheyi elde tutmaya yeterli kuvveti bulunmadığını biliyordu. O kesimin komuta postasına telefon etmeye çalıştı ama, başaramadı. Sonra kendi sağ kanadında bulunan General Bluemel'e telefon etti. Birliğinin çıkış hattında olduğunu haber vererek saldırı emrini tasdik etmesini istedi.

Bluemel ters ters:

– «Öyle şey olur mu?» dedi.. «Ne diye verilen emirlere uymadın?»

Brady bunu ona izah etti.

General cevap verdi:

– «Önceden kararlaştırıldığı gibi benim topçu desteğim atışa başladı, birliğim de sizin ilerleyişinize eşlik etmeye hazır.»

Brady saldırı emrini tasdik etmesini bir kere daha istedi.

General:

– «Olmaz öyle şey!» dedi. «Bunu da benim sırtıma yüklemeye kalkışma! Beni dinlersen hemen saldırıya geç. Geçmezsen ben de bu kesimin komuta postasına haber veririm.»

– «Generalim, ben de onlarla temas kurmaya çalıştım ama, hat elde edemedim.»

– «Öyleyse hemen General Parker'e haber verirsen iyi edersin.»

Bluemel telefonu kapattı. Onun da çâre bulması gereken kendi dertleri vardı. Kuşatılmaktan kurtulmak için San Vicente ırmağı üzerine çekilme iznini iki kez Parker'den, istemiş, her seferinde de «olmaz» diye cevap almıştı.

Öğleye doğru Bluemel, kolorduyla yeniden temas kurdu, Brady'nin kendisine verilen emri yerine getirmek istemediğini bildirdi. Fakat ara yerde Brady'nin kendi kesiminden karşı-saldırıya geçmeyerek olduğu yerde kalmak için emir aldığından ne Parker'in, ne Bluemel'in haberi vardı.

Bluemel bir kez daha San Vicente ırmağı üzerine çekilmek için izin istedi. Kendisine yine «olmaz» denildi. Buna karşılık ırmağın önündeki tepelik üzerinde bir savunma hattı kurması emri verildi. Bluemel telefonu kapattı, sonra bir küfür savurdu. Bu, suya düşen karşı-saldırı için Brady'ye gösterilen hareket üssüydü, atış alanı serbest olmayan kötü bir mevzi idi. O yerin keşfini bile yapamamıştı hattâ. «*Hep aynı şey,*» diye düşündü. «*Kurmaylar araziye bile tanımadan emir veriyorlar.*»

Bununla birlikte Bluemel yine de yeni mevziini örgütledi, bunun için de kendisi oradan oraya gitti. Saat 16.00'da kolordudan, San Vicente ırmağının güney kıyısında yeni bir savunma hattı kurmak için emir aldı. Bu sefer Bluemel öfkesini zaptedemedi. Neredeyse gece oluyordu, zemini hazırlamak için çok geç kalacaktı. Üstün-körü bir keşif yapsınlar diye hemen subaylarını yolladı, birliklerini geriye doğru yola çıkardı. Beri yandan da çekilişin düzenli olarak yapıp yapılmadığını denetliyordu.

Patikalarda boyuna gezip dolaşarak maneviyatı kırılmış kaçakları kendi tüfeğiyle tehdit edip grup halinde cepheye yolladı. Geceyarısı zayıf olmakla birlikte yine de gerçek bir savunma hattını San Vicente ırmağının güney kıyısı üzerinde kurmayı başardı ve yatmaya gitti.

*

* *

Bu saldırının planını hazırlamış olan Albay Takuşiro Hattori, uygulandığını da Samat Dağı'nın tepesinden gözlemişti. Doğuda, Şanghay birlikleri Bluemel'i San Vicente ırmağına kadar geriletmişlerdi. Herşey kendisinin öngördüğü gibi olup bitmişti ve bunun yaratacağı heyecan verici zafer, çarpışmayı basit bir geçit töreni haline sokuyordu.

Gece olurken Homma, Parker'in kolordusunun bütün sol yarısını çökertmiş, geri kalanını da denize doğru püskürtmek gibi bir tehlike yaratmıştı. Japonlarla nihaî zafer arasında Bluemel'in çabucak kuruverdiği zayıf savunma hattından başka bir şey kalmamıştı.

*

* *

Yine 7 Nisan günü güneş, yükseklerde, berrak bir gökte sıcak sıcak ışıldamaktaydı.

Japon uçakları hatların gerisine gidip buraların altını üstüne getirdiler. 1 numaralı hastanede Teğmen-Hemşire Hattie Brantley, haç biçimi serilmiş olan ve hastanenin yerini gösteren yatak çarşaflarının üzerinde bombardıman uçaklarının dolaşmalarını kaygı ile seyrediyordu. Hastane, yarımadanın güneyini bir baştan öbür başa kesen dar ve eğri bögür yolun tepesindeki bir tarladaydı. Daha şimdiden üzerine bombalar düşen beyaz haç, Miss Brantley'in içini rahat ettirmiyordu.

Saat 10.00'da, bir bomba, ısıklklar çalarak gelip hastanenin önündeki yolda duran bir cephaneye kamyonunun üzerine düştü. Muazzam bir patlamadan sonra tufanı andıran bir taş ve demir yağmuru gelip iğreti binaların üzerine çöktü.

Ortopedi servisindeki hastabakıcılar, yaralılar yataklardan kalkabilsinler diye kırık kollarla bacakları gerili tutan bütün çekiş tellerini çabucak kestiler. Rahip Cummins, koğuşun ortasına geldi, herkesten, yüksek sesle *Pater Noster* duasını okumasını istedi.

Başka bombalar da yemekhaneye, sonra hekimlerle hemşirelerin konaklama yerlerine düştü, demirlerle tahtaların korkunç bir çatırtı çıkardıkları duyuldu. Demir karyolalar kibrit kutusu gibi eğrilip bükülerek paramparça olurken, yaralılar da iç paralayıcı çığlıklar koparıyorlardı.

Başka bombalar da daha yakınlarla düşerek tozu dumana kattı. Miss Brantley, ortopedi servisine koştu. Paniği andıran bir hava içinde rahip Cummins'i bir masanın üzerinde ayakta durur gördü. Rahip duaları okurken sesi uçakların homurtusunu bastırıyordu. Yaralılar yavaş yavaş yatıştılar. Miss Brantley de içini bir huzur ve ferahlık duygusunun kapladığını hissetti, sessiz sessiz ağlamaya başladı.

Rahip masadan indi, sâkin bir sesle:

– «Benim yerime başkası geçsin, yaralandım,» dedi.

*
* *

Parker'in cephesinin sol yarısı yokolmuştu ama, doğudaki sağ yarısı güçsüz ve sallantıda olsa bile, yine dayanıyordu. General Bluemel, iki Filipin'li subayla cepheye gitmezden önce bir saat uyumuştı ancak. Cephe hattına 1 kilometre kala, kendi tümeninden askerlerin geriye doğru kaydıklarını gördü. Askerler Lamao'ya gittiklerini ileri sürdüler.

General:

– «Orada ağıza atılacak tek lokma yok,» diyerek, onları geri çevirdi.

Bluemel mevzileri denetledikten sonra dönüp bir saat daha uyudu, sonra yine cepheye gitti. Bu sefer de kaçmakta olan askerleri gördü.

– «Neden kaçılıyorsunuz?» diye bağırdı.

Kimse cevap vermedi. Fakat askerler, bir karış suratla yine çarpışmaya gittiler.

Derken, cepheden hızla gelen bir kamyon göründü. Bluemel yolun ortasına dikilerek, durması için ona işaret etti. Fakat şoför yavaşlamadı ve General son anda yana sıçramak zorunda kaldı. Arkadan başka arabalar da geliyorlardı. Bir tanesi yavaşladı, 31. Piyade Alayı'ndan bir Amerika'lı eğilerek:

– «Bütün San Vicente hattı çöktü!» diye bağırdı.

Bluemel, Amerikan askerlerinin böyle hızla kaçışlarını görünce üzülmüştü. Geri dönerek komuta postasını daha geriye aldirttı ve kötü haberleri Parker'e ulaştırmak için bir subayı yola çıkardı. Sonra cepheye gitmek için bir Jeep'e atladı. Vaktinde yetişebilirse birliklerinin bir bölümünü toparlayabilecek, belki direnmeye benzer bir şeyler düzenleyebilecekti. 2 numaralı patika, hasta ve maneviyatı bozuk askerlerle doluydu. Çoğu silâhlarıyla teçhizatlarını kaldırıp atmıştı. Patikaya bombalar yağıyordu, Bluemel yola yaya devam zorunda kaldı. Hemen hemen eksiksiz bir tabur buldu ve onu, küçük bir tepenin üzerinde mevzie yerleştirdi. Bu sefer üzerlerine topçu ateşi başladı. Duman dağılınca, askerleri ortadan kaybolmuştu. General iki ay önce yine bu patikanın başlangıcında tümeninin Nara'yı nasıl kahramanca durdurduğunu hatırladı. Şimdiyse ilâç ve yiyecek yokluğu, bu tümeni lâf anlamaz bir kalabalık haline sokmuştu, içlerinde yarıdan fazlası sıtmaya, dizanteriye tutulmuştu. Hiçbir ümit yoktu artık.

Bluemel, yaralıların çadır bezleri üzerine yerleştirilmelerine yardım etti. Şoförüyle Jeep'i ortadan kaybolmuştu. 31. Tümen'den kala kala bir general kalmıştı.

Sağ yanda hafif silâhlarla bir yayılım ateşi başladı. Japonlar aynı anda iki yönden geliyorlardı. Kalabalığın peşine takılmaktan başka yapılacak şey yoktu.

Biraz uzakta subaylarından birkaçına rastladı, onlarla bir olup kaçanları topladı. Uçak pilotları görmesinler diye askerleri patikanın iki yanında gizleyerek iki kol halinde yürüttü.

Fakat bu düzenle bu disiplin çok sürmedi. Askerler ilk fırsatta kaçıp cengelin içine dağıldılar, Bluemel de devriyeleri ancak birkaç yüz metre geride olan Japonları durdurmak için yine tek başına kaldı.

Biraz ileride, 2 ve 10 numaralı patikaların kavşağına yaklaştığı sırada, on askerle bir binbaşuya rastladı, binbaşuya yanında durmasını söyledi. Fakat o haritaya bakıncaya kadar hepsi yine ortadan kaybolmuştu.

Patikada bir keşif arabası ona doğru ilerledi. Bir süvari binbaşısı:

– «General Bluemel'i nerede bulabilirim acaba?» diye sordu.

– «Burada!»

Böylece General, 26. Süvari Alayı'nın kendisini, emrine girmek üzere, 2 ve 10 numaralı patikaların kavşağında beklediğini öğrendi. Bu, günün ilk iyi haberi idi.

Yol kavşağında oyalayıcı bir faaliyete girişmek üzere elindeki birkaç yüz askeri yeniden derleyip topladı, ikindi üzeri Japonlar zorlu bir saldırıya giriştiler. Böylesine zayıf imkânlarla onların durdurulamayacağı anlaşıldı. Mamala ırmağı oradan 1 kilometre güneydeydi. Bluemel yeni bir hat kurmak için oraya çekilmeye karar verdi.

Gerilere giden patika, arabalar, askerlerle doluydu. Uçaklar bu çok güzel hedefin üzerine pike yaparak bir cephane kamyonunu havaya uçurdular. Bluemel yere kapandı. Her yana demir ve tahta parçaları saçan patlamaların şiddetinden kulak zarları yırtılacak gibiydi. Bacağına bir şey çarptı.

Süvari Alayı'nın komutanı Albay:

– «Yaralandınız mı Generalim?» diye sordu. Bluemel pantolonunu sıyırdı:

– «Kan yok! Bir şey de yok demek!» dedi. Geri çekiliş genel bir panik halini aldı. General, «*Böyle bir başıbozuk sürüsüyle insan ne yapabilir?*» diye düşündü.

O gün öğleden sonra General Wainwright, Corregidor'dan, komuta postasını 1 numaralı hastanenin yakınına kurmuş olan King'e telefon etmişti. Bataan'ın doğusundaki karşı konulmaz Japon ilerleyişini durdurmak için bir çâre bulmak üzere umutsuzca didiniyorlardı.

Cephenin batı yarısını tutmakta olan Amerikan ve Filipin birlikleri hemen hemen oldukları gibi duruyorlardı, çünkü bu kesim sâkin kalmıştı. Wainwright bunların doğuya doğru saldırıya geçirilmesini önerdi. Böylece belki yarımada'nın ortasında yeniden bir savunma hattı kurabileceklerdi.

King kararsızdı, ama biricik çözüm yolu da buydu, Wainwright da bu umutsuz planın uygulanmasını emretti. King hemen Jones'a telefon etti. Wainwright'ın eski kolordusuna komuta etmek için bir rütbe terfi ettirilen Jones'un tutulduğu dizanteri hastalığı artık geçmişti.

Jones patavatsızca ona cevap verdi: Bu saldırıyı anlamsız ve gerçekleşmesi imkânsız bir şey saydığını bildirdi. Askerleri açlıktan, hastalıktan öylesine güçsüz düşmüşlerdi ki, Pantingan ırmağının kıyılarına bile tırmanamıyorlardı. Onlar nasıl olur da muharebeye sokulabilirdi? Ayrıca bu saldırıyı hazırlamaya vakit de yoktu. Üç general arasında tartışma sürüp gitti, sonunda sabrı tükenen Wainwright, karar vermeyi King'e bıraktı.

Fakat King de Jones'un düşüncesini paylaşmakta gecikmedi. Onun için de, yarımada'nın doğusundaki Japon ilerleyişi yüzünden çekilme hattı kesilmesin diye birliklerini dört safhada geri çekmesini emretti.

İkinci üzeri King, Kurmay Başkanı General Funk'u Corregidor'a gönderdi.

Wainwright'ın önünde Funk, askerlerin berbat fizik durumlarını, Parker'in sol kanadının çöküşünü anlattı, sonra:

– «General King teslim olma zorunda kalabileceğini size söylemem için beni buraya gönderdi,» diye ekledi.

Wainwright: «*Zaten Funk'un yorgunluktan, acıdan çökmüş yüzü de Bataan'daki durumun ne olduğunu çok iyi gösteriyor,*» diye düşündü. Yarımada'da geçen facianın bilmediği hiçbir yanı yoktu ama, masasının üzerinde de MacArthur'un bir telgrafi duruyordu. Başkomutan şöyle demektedir:

«*Hal ve şartları ne olursa olsun, her türlü teslimi mutlak olarak karşıyım. İkmal-iaşe yoksa saldırıya geçin!*»

Wainwright, «Bir direnme imkânı varoldukça» teslim olmayı yasaklayan bir emri de Roosevelt'ten almıştı. Funk'un bitkin yüzüne baktı, sonra sâkin bir sesle:

– «Gidip General King'e teslim olamayacağını söyleyin. Saldırıya geçsin. Öyle emir aldım,» dedi.

Funk duraladı. Yiğitliği ve açıksözlülüğüyle tanınmıştı. Gözleri dolu dolu cevap verdi:

– «Generalim, oradaki durumu biliyorsunuz. Bunun sonu ne olacağını da biliyor musunuz?»

– «Evet.»

Funk geri döndü ve çıktı.

*
* *

7 Nisanda Parker'in çökmekte olan cephesinin yakınında bir tek general kalmıştı: Clifford Bluemel. Doğu cephesindeki birliklerin komutanı olarak, Bataan'ın son ucundan kuş uçuşu yalnız 10 kilometre uzaktaki Alangan ırmağı üzerine yeni bir çekilme emri vermişti.

Saat 21.00'de, çekilme 26. Süvari Alayı'nın koruması altında başladı, öyle koyu bir karanlık vardı ki, Bluemel askerlerine, önde yürüyenin gömleğine tutunmalarını emretti:

– «Yavaş yürüyün, her 50 metrede bir durun,» dedi.

Bu çok yorucu ilerleyiş sırasında hastalarla yaralılar patikanın kenarına düşüyorlardı, inliyor, arkadaşlarının kendilerini orada terketme zorunda kalacaklarını biliyorlardı. Arasına kuzeye doğru silâh sesleri geliyordu. O zaman askerler telâşa kapılıyor, daha hızlı yürüsünler diye önlerindeki itiyorlardı.

Şafak sökerken, Bluemel, Alangan ırmağı boyunca bir savunma hattı kurmuştu. Burası sözüm ona tahkim edilmiş bir mevzi idi. Gerçekte ise 1400 asker vardı topu topu. Sağında kendisini Albay Irwin'in 1200 askerinden ayıran 2 kilometrelik bir gedik vardı. Irwin'in 1200 askeri, kıyı boyunca uzanan yolu, birkaç sâbit deniz topu ve 3 tane 155'lik topla koruyordu.

Bluemel de herkes gibi yorgunluktan bitkin hâldeydi. Savunmanın bütün yükünün kendi omuzlarında olduğunu görüyor, bir an kendini bırakırsa, herşeyin yıkılabileceğini biliyordu. Parker'in kurmay heyetiyle temas kurabildi, gediği hemen kapamak için kıyı savunma birlikleri istedi. Oradan:

– «Birlikler yarın gece gönderilecek,» cevabını alınca,

– «Evet ama,» dedi, «o zaman da iş işten geçmiş olacak! Düşman gediğin varlığını çok daha önce öğrenecek ve oraya dalacak. Bundan emin olabilirsiniz.»

Kurmay subayı bütün hattın kendi emri altında olduğunu söyledi. Kolordu, şimdi Bluemel'den ibaret kalıyordu. Ona ne gibi ihtiyaçları olduğu soruldu; Bluemel:

– «4 kurmay subayı ile muhabere personel ve malzemesine ihtiyacım var,» dedi.

– «Onları oradan tedarik edin.»

– «Evet ama, elimde topu topu iki tane Filipin'li subay var. Onlar da benim gibi iki gündür ağızlarına tek lokma koymadılar, gece de ancak bir buçuk saat uyuyabildiler! Muhabereyi sağlamak için de elimde ne malzeme, ne insan var.»

– «Subaylarla muhtaç olduğunuz malzemeyi kendi birliklerinizden tedarik edin.»

Bluemel tiksinti içindeydi. En azından 30 Amerikan subayı 2. Kolordu'nun kurmayında boş oturuyordu. Doğru dürüst uyuyup karınlarını doyuruyorlardı ama, birisi çıkıp da bunlardan birkaçını cepheye göndermeye yanaşmıyordu! Daha sert bir eda ile cevap verdi:

– «Bu akşamdan tezi yok bana takviye göndermezseniz, bu mevzii elde tutmam imkânsızdır. Bundan sonraki direnme hattım neresi olacak? Bu sefer gafil avlanmak istemiyorum, her birlikten subaylar yollayıp bir gündüz keşfi yaptırmak istiyorum.»

– «Şimdiki hat üzerinde dayanmanız gerek.»

– «Buna imkân yok diyorum size! Gedik hemen kapatılırsa o başka.»

– «Olduğunuz yerde kalın!»

Bluemel telefonu «çat!» diye kapadı, gidip ırmağın güney kıyısını denetledi: Burası üzerinde bir metre yükseklikte otlar, şurasında burasında çalılıklarla birkaç ağaç bulunan, sarp ve dik bir kıyı idi. Üstlerinde Japon keşif uçakları dolaşıyordu. Bluemel de bundan, askerlerinin yeni mevziler için siper kazarlarken görüldüklerini anladı. Kaygı içinde kolorduyu yine telefonla aradı, hattı sağlamlaştırmak lüzumu üzerinde durduktan sonra subay ve muhabere malzemesiyle personeline ilişkin isteklerini tekrarladı. Yine «olmaz» cevabını verdiler.

Saat 11.00'de pike yapan uçaklar, hatlar üzerine yangın bombaları attılar. Kuru otlarla bambu çalılıkları hemen alev aldı. Bluemel'in askerleri siperlerinden dışarıya fırladılar, ateşi söndürüp yine sığınaklarına yerleştiler.

Sağda, kıyı yolunu savunanlar da bombardımana uğramışlardı. Geriye doğru kaçtılar, Albay Irwin'in subayları tarafından durduruldular. Uçaklar üç kez dalgalar halinde saldırdı. Her seferinde askerler kaçtılar, çoğu zaman tabanca tehdidi altında yine cephe hattına sürüldüler. Fakat sayıları azalıyordu ve saat 15.00'te Irwin'in tuttuğu hatta, asker namına bir şey kalmamış gibiydi.

Aynı anda Şanghay birlikleri araziye yoklamışlar, generalin daha önce haber verdiği gibi, gediği bulmuşlardı. Bunun üzerine Japonlar hatların gerilerine sarkmaya başladılar.

Kargaşalık ve düzensizlik için muharebe gece olana dek sürdü. Takviyeler nihayet geldi ama Japonlar 26. Süvari Alayı'nı tanklarla kuşatmaya başlamışlardı bile. Süvariler soğukkanlılıklarını bozmadılar ve bir Filipin istihkâm taburunun da yardımıyla öyle sürekli bir ateş açtılar ki, Japonlar devrilmiş kamyonlarla kapatılan yolu açmak için tanklarından dışarıya çıkmak yürekliğini gösteremediler.

Bu direnmeye rağmen, Bluemel eğer kuşatılmak istemiyorsa askerlerini çabucak geri çekmesi gerektiğini biliyordu. Onun için de inatçı süvarilerine düşmanla teması kesme emri verdi.

Bluemel'le kurmay heyeti de geriye doğru yola çıktıklarında gece olmuş, zifirî karanlık her yana çökmüştü. Saat 21.00'de bitkin haldeki küçük grup, bir dereye ulaştı. General orada beklemekte olan iki birlik bulunca şaşırdı. O sırada kolordudan kendisinin telefonla arandığını haber verdiler. Arayan, General Parker'in harekât başkanıydı:

– «Lamao ırmağı üzerinde bir direnme hattı kurun,» dedi.

– «Neredeymiş bu ırmak?»

– «Yanınızda bulunan dere.»

Bluemel yorgundu ama, öfkelenecek kadar dermanı kalmıştı:

– «Bu sabah sizden bunu sorduğum zaman bana bunu ne diye söylemediniz?» diye terslendi. «Bir gündüz keşfi yaptırabilirim. Şimdi ortalık çok karanlık, içimizden hiç kimsenin arazi üzerinde en ufak bilgisi yok. Sonra bizim için keşif yapsın diye elinizdeki 30 kurmay subayından bir tekini bile yollamak zahmetine katlanmadınız. Ne diye gelip de askerlerime yol göstermiyorlar?»

Telefon hattında bir sessizlik oldu. Sonra:

– «Birliklerinizi nasıl yerleştireceğinizi bilmiyorduk,» dediler.

– «Nasıl yerleştirirsem yerleştiririm, yeter ki burada olsunlar! Gerisi bana vızgelir! Ufacık bir iyilik yapmak istiyorsanız, emrime 4 subay verin de askerlerimi yerleştirme işinde bana yardım etsinler.»

– «Çok üzgünüz ama, elimizde verebileceğimiz hiç kimse yok.»

O zaman Bluemel öfkeyle parladı:

– «Bu mevzilerde tutunamayız,» dedi. «Beni berbat bir duruma sokuyorsunuz. Gebermiş haldeyim, herkes de benim gibi. Üç gündür ağzımıza tek lokma koymadık dedim size. Dövüşelim istiyorsanız 1600 tayınla cephane gönderin.»

Sonra tiksintiyle telefonu kapattı. Dereye doğru ağır ağır yürürken bütün kasları ağrıyordu. Kunduralarını çıkararak ayaklarını soğuk suya daldırdı, bu da içinde çok hoş bir ferahlık duygusu yarattı. Sonra eğildi, avuçlarına biraz su alarak kir içindeki yüzünü ıslattı.

«BATAAN'IN YENİK PİÇLERİ»

8 Nisan Çarşamba günü ikindi üzeri General Nara'nın tugayından 141. Piyade Alayı Komutanı Albay Takeo İmai «Doğan Güneş»li bayrağı Limay Dağı'nın doruğuna dikmişti. Bu yüksekliklerden bakınca, akşamın alacakaranlığında Bataan'ın güneyi ile en ucu doğrultusundaki patlamaların ışıklarını görebiliyordu. Düşman, belki de teçhizatıyla cephanesini tahrip etmekteydi. Daha ötede Corregidor kayasının çevre çizgileri daha koyu bir leke halinde şekillenmekteydi. Deniz topları kıyı yolunu keserek ilerleyişi durdurmaya çalıştıkça, kayalık adanın doruğunda da zaman zaman küçük şimşekler çakıyordu.

Fakat bu, Amerikalılarla Filipinlilerin amansız Japon kolları önünde cengelin içinden umutsuzca kaçışlarını engelleyemiyordu. Yoldan ya da patikalardan ilerleyerek, yahut sık bitkiler arasından kendilerine yol açarak gelmişlerdi. Hepsi de yarımadanın ucunda buluşmuşlardı ama, her yanda kargaşalıkla umutsuzluk hüküm sürdüğünü biliyorlar; olup bitenler hakkında başka hiçbir şey bilmiyorlardı. Hepsi üzgün ve büyük bir dehşet duygusu içinde; uyuşuk, bitkin, korkmuş ve enerjisiz haldeydi. Çoğu açlıktan düşüp ölmek ya da çıldırmak üzere olduğundan, yahut sıtmaya tutulmuş olduğundan habersizdi. Buna karşılık dizanteriye tutulanlar bunu bilmezlik edemiyorlardı ama, hallerinden uzun süredir utanç duymaz olmuşlardı.

Çavuş Bernacki, 28 havacı ile birlikte Cabcaben köyü önünde, doğu kıyısındaki yol üzerinde bulunan 4 köprüyü korumaktaydı. Birdenbire karşısına çılgın ve karmakarışık bir Amerikalı ve Filipin'li kalabalığı çıkıverdi. Bir çavuş ona:

– «Herşey hapı yuttu. Hatlar çöktü. Siz de buradan kirişi kırın!» diye bağırdı.

Bernacki duraladı. Bu haber doğruysa, Japon öncüleri şu anda ona doğru ilerliyorlardı. Telefonda bir subayla konuşabildi:

– «Ne yapmam gerek?» diye sordu.

– «Siz de pılınızı pırtınızı toplayın, çekip gidin.»

– «Savaşmadan mı?»

– «Nasıl savaşacaksınız yahu? Canınızı kurtarmaya bakın. Ben Corregidor'a kapağı atmaya çalışacağım.»

Bernacki 28 askerini topladı. Birkaç tane arabayı enlemesine yolun üzerine devirdiler, bu engeli de ağaç kütükleriyle pekiştirdiler. Kaçaklar boyuna geçiyorlardı, zaman zaman ağır makineli silahların ateşleri duyuluyordu ama, görünürde hiçbir Japon yoktu.

Bernacki askerlerini bir kamyonu bindirdi, kendisi de dönüş yolunu tuttu. Önce 2 numaralı hastanenin önünden geçti, sonra 1 numaralı hastanenin bulunduğu tepeye çıktı, oradan da zikzaklar

yapan bir yolu izleyerek Bataan burnundaki son kent olan Mariveles'e indi. Tam bir tımarhaneydi burası. Birkaç gemi belli sayıdaki kodamanları Corregidor'a götürmeye hazırlanıyordu. Başka gemiler de bu bitkin ve karmakarışık yenikler ordusunun sönük bakışları altında römorkörlerle çekilerek batırılmak için körfeze götürülüyordu.

Bir general limandaki rıhtımların kapısını tutmuştu:

– «Kimse Corregidor'a gitmeyecek!» diye bağırdı.

Sonra asık bir suratla Bernacki'ye:

– «Oldu bize olanlar,» dedi. «Japonların bizi gebertmeleri ya da esir almaları için burada beklemekten başka yapacağımız iş yok! Silâhınız varsa, defedin başınızdan!»

Körfezde *Manapala* gemisi, denizaltılara ikmal-iaşe üssü görevi yapmış olan *Canopus*'u çekmiş, dönüyordu. Birkaç talihlinin ağır ağır sulara gömülüşünü seyrettikleri eski gemi, Bataan seferinin en hoş anılarından biri olarak kalmaktaydı: Herkes orada bir sıcak duş, bir bardak buzlu su bulabilmiş, sofraya örtüsü üzerinde dört-başı mâmur bir yemek yiyebilmişti.

Filipin'li General Lim'in tümeninden kurtulanlar arasında Binbaşı Atienza, bir kamyon bulmak talihine ermişti. Mariveles yakınlarına gelince uyumak için Yüzbaşı Tinio ile birlikte bir ağaç kümesinin altına yerleşti. Fakat çok geçmeden uyandı. Zangır zangır titriyordu. «*Gecenin serinliğinden olsa gerek,*» diye düşündü, gömleğini ilikledi, kasketini giydi. Fakat gittikçe daha çok üşüyordu.

Yüzbaşı da uyandı, elini Atienza'nın alnına koydu:

– «Ateşiniz var, binbaşım,» dedi.

Onu battaniyesine sardı. Atienza'nın dişleri birbirine vurmaya başlamıştı. Sıtmaya tutulduğunu biliyordu. Bulunduğu yerin aşağısında, Mariveles'de arasına patlama seslerinin de karıştığı yangınlar, ortalığa kızıl bir ışık saçıyordu. Birdenbire yer hareket etmeye başladı. Şiddetli bir deprem, Bataan'ın bütün güney yarısını sarsıyordu.

Cabcaben havaalanında deprem, uçmaya hazırlanan son Bataan uçağını da sarstı.

Pilot Teğmen Barnick, arkasında oturan beş yolcusuna:

– «Kesin böyle sallanmayı artık!» diye çıkıştı.

Hem karaya, hem denize inebilen bu donanma uçağı batmış, birkaç ay önce de Mariveles limanında sudan çıkarılıp o zamandan beri ikmal-iaşe işlerinde kullanılmıştı.

Külüstür uçak, mermilerle delik-deşik olmuş pistin üzerinde gıcırdayarak, salına salına ilerledi. Sonunda yerden ayrılmayı ve Manilla Körfezi üzerinde birkaç metre yükselmeyi başardı.

Pilot Barnick, Wainwright'tan gitme emri alıncaya kadar Corregidor'dan *Özgürlüğün Sesi* adlı radyo yayınlarını yönetmiş olan en önemli yolcusu Carlos Romulo'ya döndü. Motorun gürültüsünü bastırmak için bağıra bağıra:

– «Bataan'dan son kaçan biziz, değil mi albayım?» dedi.

Japon projektörleri kaçak uçağı buldular, mermiler ısıık çalmaya başladı.

Barnick 70 kademe çıkmayı başardı, fazlasına çıkamazdı zaten. Bir kâğıt parçasına bir şeyler karalayıp yolcularına uzattı. Onlar da hemen bagajlarını, miğferlerini, hattâ paraşütlerini kaldırıp aşığıya attılar. Uçak hafifleyince güney yönünde 50 kadem daha yükseldi.

*
* *

Wainwright, Corregidor'da ancak bölük-pörçük haberler alıyordu ama, bütün doğu cephesinin çökmüş olduğunu yine de biliyordu. MacArthur'un umutsuzca bile olsa son bir saldırıya geçilmesini isteyen açık-seçik direktifler verdiğini hatırlıyordu.

Saat 23.00'te General King'e telefon ederek:

– «Jones'un kolordusuyla kuzey yönünde saldırıya geçin,» dedi.

Böylelikle Parker'in birlikleri üzerinde düşmanın yaptığı baskıyı azaltacağını umuyordu.

Wainwright daha sonra Bataan'daki birliklerin çekilmekte olduklarını ve çok güçsüz düşen askerlerin direnecek halde olmadıklarını bildirmek için MacArthur'a telgraf çekti.

General King, 1 numaralı hastanenin yanındaki komuta postasında, kendisini güç duruma sokan Wainwright'ın emri üzerine düşünüyordu. Emri dinlese, bu, askerlerin toptan ölümüne sebep olacaktı. King, Jones'a telefon etti:

– «Sizin kolorduyla hemen saldırıya geçmek için emir aldım,» dedi.

– «Saçma, olmaz böyle şey. Askerlerim bitkin haldeler.»

King lâfı uzatmadı. Jones'a:

– «Peki, peki,» diyerek telefonu kapattı.

Acıklı nihaî kararı verme zamanı gelip çatmıştı. Muharebeyi uzatmak, can kaybını boş yere artırmaktan başka şeye yaramayacaktı.

Geceyarısı kurmay başkanıyla harekât başkanını çağırıp bir toplantı yaptı. Durumu uzun uzun gözden geçirdiler, her faaliyet imkânını incelediler. King nihayet en önemli soruyu sordu:

– «Japonların Mariveles'e hâkim tepeleri ele geçirmelerini önleyebilir miyiz?»

Öbür ikisi «hayır» anlamına başlarını salladılar. Her türlü direnişe rağmen, düşman, ertesi akşam Mariveles'e ulaşmış olacaktı.

King düşündü. MacArthur'un saldırı emri ve Roosevelt'in mesajı yüzünden, Wainwright'ın eli kolu bağlı bulunuyordu. Şu halde emirlere karşı geldiğini gayet iyi bilerek gerekli kararı vermek, ona düşmekteydi.

– «Teslim olacağız,» dedi.

Günün birinde Amerika'ya dönebilirse, bunun, harp divanına verilmek nedeni olacağını biliyordu. Fakat 78000 askerin canı, ona, mesleğinin geleceğinden daha önemli görünüyordu.

Karşısında bulunanlar şaşmadılar ama, ağlamaklı oldular.

King ekledi:

– «Wainwright'a telefon etmedim, çünkü, sorumluluğun bir bölümünü de olsa yüklenmek zorunda kalmasını istemiyorum.»

İki bekâr subay Japon hatlarına gitmek için gönüllü olarak ortaya çıktı. Birlik komutanlarına teslim işinin ertesi sabah saat altıda olup biteceği haber verildi. Komuta postası King'inkinin yakınında olduğu için haberi ilk olarak öğrenen Parker, Bluemel'i telefona çağırdı:

– «Lamao ırmağı hattını işgal edebilirsiniz onu yarın sabaha kadar elde tutmanıza gerek kalmayacak,» dedi.

– «Neden?»

– «Beyaz bayrak taşıyan bir araba, yarın şafak sökerken hatlarınızdan geçecek de ondan.»

– «Teslim oluyoruz mu demek istiyorsunuz yani?»

– «Evet. Araba geçer geçmez ateşi hemen kesin. Cephaneyle tayınları aldınız mı?»

– «Cephaneyi aldım, tayınları almadım.»

– «Bu işle ben uğraşırım.»

*
* *

İki hastanedeki hemşireler eşyalarını hazırlayıp yarım saat sonra Corregidor'a gitmek için emir almışlardı. Fakat hastalarından ayrılmak istemiyorlardı. Cerrahî servisinin önünde can çekişmekte olan uzun bir insan dizisi ameliyat olmak için bekliyordu. Hekimler hemşirelere: «Merak etmeyin, herkes arkanızdan gelecek,» diye söz vererek onları yola çıkmaya zorladılar.

Teğmen-Hemşire Lucy Wilson'un kalmak isteyişinin bir başka nedeni vardı: Ertesi gün topçu Teğmeni Dau Jopling'le evlenecekti. Ama yine de arkadaşlarının üçü ile birlikte bir kamyonu binip hastaneden ayrıldı. Birdenbire korkunç bir patlama yeri göğü sarstı. Her yandan taş yağıyordu. Gökyüzü acayip ışıklarla aydınlandı. Bunu başka patlamalar izlerken bütün trafik akımı durdu. Lucy Wilson çevresinden cehennem ateşi gibi fişkıran alevlere şaşkın şaşkın bakıyordu.

Cephanelikler havaya uçurulmaktaydı. Milyonlarca dolar değerinde patlayıcı madde, obüs ve bomba gökyüzünü muazzam bir donanma fişegi halinde dolduruyordu.

O sırada General King'i General Jones telefona çağırdı.

Batı cephesi komutanı:

– «Ne oluyor Allahaşkına?» diye sordu. General King soğukkanlılıkla:

– «Cephanelikler havaya uçuyor da,» dedi. Başının üstündeki çatının bu arada uçup gittiğini belirtmedi bile.

– «Burada bile yerin titrediğini hissediyorum. Olur şey değil, bu bir deprem olsa gerek.»

– «Dinleyin beni, Jones, bunu size söylemek hoş şey değil, ama saat altıda teslim oluyorum. Herifler hastaneyi bombardıman ediyorlar. Parker'in cephanesi yok oldu. Ne yapayım istiyorsunuz? Bütün hatlarınız boyunca beyaz bayraklar dakin. Toplarla ağır makineleri kullanılmaz hale getirin, olduğunuz yerde kalarak emir bekleyin.»

General Jones da:

– «Yapılacak başka şey yok,» diye hak verdi. «Topları bozacağım ama, ağır makineleri alıkoyacağım. Son dakikada mekanizmalarını ormana atarız.»

– «Nasıl işinize gelirse...»

9 Nisan sabahı saat dokuzda duyulan o patlamanın bir başka deprem olduğunu düşünen yalnız Jones değildi. Yerin titrediğini herkes duymuştu.

General Bluemel sarsıntıyı hissedince: «Yer yarılsa, herkesi yutsa da şu müthiş kargaşalık sona erse,» diye düşündü. Derken, telefon çaldı. General Beebe, Corregidor'dan onu arıyordu.

Wainwright'ın yardımcısı:

– «King'le Parker'i bulmaya uğraşıyorum ama, boşuna,» diyordu.

Patlama bu kesimle olan telefon bağlantısını kesmiş olacaktı herhalde. Bluemel arkadan Wainwright'ın sesinin geldiğini de duyuyordu, kulağı ağır işittiğinden telefonu kendisi seyrek olarak kullanırdı.

Bluemel bu gökten inme telefon konuşmasından yararlanarak, karşılaştığı bütün güçlükleri sayıp döktü. İsteddiği kurmay subaylarını elde edememişti. Hem zaten Lamao ırmağı üzerinde tutunma olanağı da yoktu. Küçük bir sessizlikten sonra Wainwright'ın bağırdığını duydu:

– «Bluemel'e söyleyin, neyi uygun buluyorsa onu yapsın. Kararlaştıracığı herşeyi onaylayacağım.»

Görünüşe göre Wainwright'ın zihnini, King'e yapmasını emrettiği karşı-saldırı kurcalıyordu: Ondan hiçbir haber almamıştı. Beebe, Bluemel'le konuştuktan sonra King'le bağlantı kuramayınca, Jones'u bulmayı denedi. O da King'in hiçbir saldırı emri vermediğini söyledi.

– «Öyleyse, hazır olun, emir her an gelebilir.»

Bu telefon haberini duyunca, King, daha uzun süre mırın kırın edemeyeceğini anladı, sabahın saat üçünde Corregidor'u aradı. Telefona Beebe çıktı. King sordu:

– «Alacağım tedbirler ne olursa olsun, General Jones benim emrimde kalacak mı? Bunu açıkça bilmek istiyorum.»

Beebe bu soruyu Wainwright'a aktardı, o da şu cevabı verdi:

– «Ona söyleyin: Bataan'daki bütün kuvvetlerin başında daima o vardır.»

Bilinmeyen, yalnız yorgunluk ve sinirliliğin yarattığı telâşla izah edilebilecek bir sebepten ötürü, Wainwright, karşı-saldırı hakkında hiçbir şey sormadı. King'e gelince, müzakereciler yola çıkmaya hazır olmakla birlikte, o da âmirine birkaç saate kadar teslim olacağını haber vermeye cesaret edemedi.

King, Corregidor'u yine telefonla aradı ve niyetlerini üç saat sonra bildirebildi ancak. Telefonda kendisine nöbetçi subayı cevap verdi, söylediklerini duyar duymaz Wainwright'in tünelin içinde bulunan odasına koştu:

– «Generalim, King teslim olacaktı!» dedi.

Wainwright'in şaşkınlıktan dili tutuldu. Nöbetçi subay ekledi:

– «Japonlara adam gönderiyormuş.»

– «Git çabuk söyle ona, sakın böyle bir şey yapmasın!»

Nöbetçi subay telefona koştu, Wainwright ise kaygı içinde bekliyordu. Subay geri geldi.

— «Geç kaldık!» dedi.

– «İyi ama, bunu yapamazlar! Olur mu böyle şey?»

Wainwright kendini topladı, odasına giderek MacArthur'a bir telgraf çekti:

«Bu sabah saat altıda General King, benimle anlaşmadan ve bana haber vermeden Japon komutanına teslim olmak için müzakereciler göndermiştir. Bunu öğrenir öğrenmez bu tedbiri onaylamadığımı bildirdim ve her türlü teslim olmayı yasakladım. Bunun üzerine herhangi bir şeyi değiştirmek için iş işten geçmiş olduğunu ve teslim işinin yürütülmeye başlandığını bildirdiler,» dedi.

*
* *

Teğmen-Hemşire Lucy Wilson'la arkadaşları cephaneliklerin havaya uçurulması yüzünden geç kalmışlar, fakat şafak sökerken küçük bir vapura canlarını atabilmişlerdi. Gemi, Corregidor'a doğru yol alırken, Lucy Wilson da yenilgiye uğrayan Bataan'ın dumanlar tüten kıyılarını seyrediyordu. Teğmen Jopling'le o gün evlenecekti ama, onun hayatta olup olmadığını bile bilmiyordu.

*
* *

King'in Japonlarla görüşmek için yolladığı Albay Williams, kıyı yolundaki Amerikan hatlarını aştı. Jeep, bir bambu kamışına takılı beyaz bez parçasıyla, kuzeye doğru yoluna devam etti. Williams'ın cebinde makineyle yazılmış, generalinin imzasını taşıyan bir mektup vardı; general onu Homma ile King arasında bir buluşma düzenlemeye çalışmak işiyle görevlendirmişti. Williams bunu başaramazsa, Bataan'ın teslimi işini müzakere etmek için her türlü yetkiye sahipti.

30 kadar askerden oluşan bir Japon devriyesi süngü takmış olduğu halde birden yolun ortasına fırladı. Japonlar biraz durakladılar, sonra arabaya saldırdılar. Komutanları olan assubay birden fikir

değiştirdi, onlara gerilemeleri için komut verdi. Sonra elinde bir bomba olduğu halde tek başına yaklaştı. Tam fitilini koparmaya hazırlandığı sırada sık ormanlığın içinden bir teğmen çıktı:

– «Dur!» dedi. Kısa bir fiskostan sonra teğmenle 6 asker Jeep'e bindiler, şoföre de kuzeye doğru yoluna devam etmesi için işaret ettiler.

İki Amerika'lı, General Nagano'nun karşısına çıkarıldı. Bu general, kıyı yolu boyunca saldırıya geçen birliğin komutanıydı.

Williams bir tercümana:

– «General King, beni, General Homma ile teslim şartlarını görüşmek için temas kurmak üzere yolladı,» dedi.

Nagano sabah saat on birde Homma ile King arasında bir buluşma düzenlemeyi kabul etti. Bunun üzerine Williams:

– «Ben gideyim de bunu General King'e haber vereyim,» dedi.

Fakat Nagano «olmaz» anlamına başını salladı: Amerikan subayı esir olarak orada kalacaktı. Mesajı şoför de götürebilirdi. Jeep gittikten sonra Williams'ın zihnini King'in teslim şartlarını tespit etmek için kendisine yetki veren mektubu kurcalamaya başladı. Mektubu gizlice yırtmak için elini cebinde tuttu, ilk fırsatta da kâğıt parçalarını ağzına aldı, çiğneyip yuttu.

Sabahın saat dokuzunda, King, son temiz üniformasını giymiş olduğu halde Jeep'e binip cepheye doğru yola çıktı. Peşindeki bir başka araba ile yaverleri ve harekât başkanı onu izliyorlardı. Her iki Jeep'te de beyaz bayrak vardı ama birçok uçak pike yaparak bunları kurşun yağmuruna tuttular. Amerikalılar kendilerini hendeklere atıyorlar, saldırıdan sonra yine yola çıkıyorlardı. Yalnız bir ara bir uçak pike yaptı, fakat pilot son anda beyaz bayrağı görmüş olmalıydı ki ateş edecek yerde kanat çırparak selâm verdi.

Japon kılavuzlar, Amerikalıları komuta postasına götürürlerken, King, Amerikan İç Savaşı'nda yenilen Güneylilerin başkomutanı olan General Lee'nin, Kuzeylilerin başkomutanı General Grant'a teslim olmaya ve böylece iç savaşa son vermeye giderken, Appomatox'ta söylediği sözleri hatırladı: «General Grant'ı gidip görmekten başka yapacak şey yok ama, bunu yapmaktansa ölmeyi bin defa tercih ederdim.»

King, Lee'nin o anda neler hissetmiş olduğunu şimdi çok iyi anlıyordu.

Uzun bir masanın başına Williams'la birlikte oturmuş bir Japon generali gördü. Bu, Nagano idi. Japon, Amerika'lıya yer gösterdi, çat-pat İngilizce konuşan bir tercümanın aracılığıyla, teslim belgesini imzalamaya yetkili olmadığını ve General Homma'nın bir temsilcisinin beklendiğini söyledi.

Birkaç dakika sonra, az önce zengin bir Filipin'linin malı olan lüks bir Cadillac, grubun önünde durdu. İçinde Homma'nın harekât başkanı Albay Nakayama indi, yanında kendi tercümanı vardı. King yeni geleni selâmlamak için ayağa kalktı, fakat Nakayama onu görmezlikten geldi, gidip

masanın başına oturdu. King dimdik yine yerine oturdu, ellerini masanın üzerine koydu. Yaveri onda hiç bu kadar askerce bir hal görmemişti.

Belirli bir Alman şivesiyle konuşan tercüman, King'e sordu:

– «Siz General Wainwright mısınız?»

– «Hayır, ben General King'im; Bataan'daki kuvvetlerin tümüne ben komuta ediyorum.»

Japonlar bir an çekindiler. Sonra tercüman devam etti:

– «Gidip General Wainwright'ı getirmek gerek.»

– «Benim General Wainwright'la hiçbir alışverişim yok. Sadece kendimi temsil ediyorum, onunla temas etmek için de hiçbir imkâna sahip değilim.»

Yeni bir fiskos daha oldu. Sonra sordular:

– «Buraya niçin geldiniz?»

– «Bataan'ın teslim şartlarını tespit etmeye geldim.»

Nakayama pek bozulmuştu. Tercüman yine tekrarladı:

– «General Wainwright'i bulmak gerek. Japonlar teslim şartlarını sizinle görüşemeyecekler.»

King büyük bir sabır göstererek bir kez daha anlattı:

– «Ben yalnız Bataan'daki kuvvetleri temsil ediyorum, General Wainwright'la hiçbir haberleşme imkânına sahip değilim.»

Bir yandan tartışırken, birçok insanın canının kendi davranışına ve sözlerine bağlı olduğunu biliyordu:

– «Birliklerim artık gereği gibi savaşıyorlar. Boş yere kan dökülmesini önlemek istiyorum,» diye ekledi.

Sonra da bütün birliklere haberciler göndermek üzere kendi komuta postasına dönmek için izin istedi. Ayrıca on iki saatlik bir mütareke yapılmasını ve askerlerini esir kampına kadar kendi kamyonlarıyla götürmek için kendisine izin verilmesini de istedi.

Nakayama tercümana ters ters bir şeyler söyledi, o da bunları çevirerek:

– «Teslim kayıtsız şartsız olmalıdır!» dedi.

King soğukkanlılığını bozmadı:

– «Yine de bu şartları inceleyin,» dedi. «İzin verin de ileri hatlara haber göndereyim. Öte yandan, Japonlar mevzilerinde kalırlarsa birçok insanın hayatı kurtulmuş olacaktır. Son olarak da, biz kendi araçlarımızı kullanırsak, esirlerin taşınması işi büyük ölçüde kolaylaşacaktır.»

– «Teslim kayıtsız şartsız olmalıdır.»

– «Askerlerime iyi muamele edilecek mi?»

– «Biz barbar değiliz. Kayıtsız şartsız teslim olmayı kabul ediyor musunuz?»

King aradan zaman geçerse boş yere birçok insanın öleceğini anladı. «Evet» anlamına gelen bir baş işareti yaptı.

Tercüman:

– «Kılıcınızı verir misiniz?» dedi.

– «Kılıcım yanımda değil. Manilla'da bıraktım.»

Yeni bir fiskostan sonra tercüman, kılıcın yerine tabancayı kabul etti.

Nakayama kalktı, Cadillac'a binip gitti. Amerikalılar da yine Jeep'lerine bindiler, yirmi kilometre kadar kuzeydeki Balanga'ya, Bataan'ın merkezine götürüldüler. Orada Japon gazetecileri esir generalin birçok resmini çektiler. Sonra Albay Nakayama birkaç soru sormaya başladı:

King'in elinde kaç tane Japon savaş esiri vardı? King «60» rakamını söyleyince, Japonlar esir sayısının bu kadar çok oluşuna şaşırılmış göründüler. Sonra söz döne dolaşa Corregidor'a geldi. King orada bulunan asker ve top sayısı hakkında hiçbir bilgisi olmadığını söyledi.

– «Toplar nereye yerleştirildi?»

– «Bilmiyorum.»

– «Nasıl olur da bir Amerikan generali bu kadar bilgisiz olabilir?»

– «Şimdiye kadar yapmakta olduğum komutanlıkla ilgili bütün sorularınıza cevap verebilirim ama, Corregidor'un savunma tesisleri hakkında hiçbir bilgi veremem.»

– «Bu hiçbir şey bilmediğiniz anlamına mı, yoksa cevap vermek istemediğiniz anlamına mı geliyor?»

– «Şu anlama geliyor: Corregidor'un savunma tesisleriyle ilgili hiçbir bilgi vermeyeceğim.»

King sâkin sâkin ayak ayak üstüne attı, bir sigara çıkarıp yaktı. Japon tercüman masanın üzerinden eğildi, bir fiske vurarak sigarayı havaya uçurdu, dizine de sert bir tokat indirdi:

– «Askerce duruşu bozmayın!» diye bağırdı.

King toplandı. Sonra önüne Corregidor'la Bataan'ın güneyini gösteren bir harita yaydılar:

– «Mariveles ile Corregidor arasındaki tünel nerede?» diye sordular.

King'in ilk kez gülmek geldi içinden:

– «Tünel filân yok,» dedi.

– «Bir tünel olsa gerek!»

King «hayır» anlamına başını salladı.

– «Öyleyse Mariveles yakınında yeraltı depolarınız var, yedek toplarınızı da orada saklıyorsunuz.»

King büyük bir açık yüreklilikle böyle bir şeyin olmadığını söyledi. Fakat Japon subayı, Mariveles'in doğu yamacındaki sarp yarıları göstererek belirtti:

– «Yalan söylemeyin! Toplarınız birkaç defa yokedildi ama, yine de boyuna yeni topları mevzie soktunuz.»

King bir kere daha «hayır» anlamına başını salladı.

Amerika'lılar küçük bir eve götürüldüler. İki nöbetçi onlara gülümsedi, askerlerden biri de King'e bir paket sigara verdi. Yarım saat sonra bir Japon subayı içeriye girdi, kasketini çıkardı, saygıyla eğildi ve kendini tanıttı:

– «Ben, Albay Takasaki. Şimdi sizin için savaş bitti artık, hepimiz dost olduk.»

King onun selâmına terbiyeli bir tavırla cevap verdi:

– «Evet, savaş bizim için bitti ama, dost değiliz. Sizin elinizde esiriz.»

– «Yok, yok! Dostuz biz. Yemek yediniz mi?»

Albay onların aç olduklarını öğrenince hemen bir emireri çağırdı. Er biraz sonra sıcak süt, bira ve sigara getirdi.

Takasaki ayağa kalkarak:

– «Ben birazdan gelirim, sonra birlikte gideriz,» dedi.

Nezaketle gülümseyerek dışarıya çıktı.

*
* *

Bataan'da herkes esir alınmayı beklemekle birlikte, General Bluemel çarpışmaya devam ediyordu. Lamao ırmağındaki hattı boşaltmış, öğleye doğru 20 numaralı patikanın yakınlarına yerleşmişti. Her yerle bağlantısı kesilmişti ama Japonların kendisini iki yandan kuşattıklarını biliyordu. Askerlerine avcı hattına yayılmalarını, saldırganlara karşı koymalarını emretti.

Amerika'lı subaylar kaygılanarak gelip onu buldular. Sözcüleri:

– «Generalim,» dedi. «Başkomutanlık şafak sökerken teslim oldu. Şimdiyse öğle oldu, biz de çarpışmaya hazırlanıyoruz. Sizin dışınızda herkes teslim oldu.»

Bluemel:

– «Siz ne isterseniz yapın,» dedi. «Bana gelince, çarpışmaya devam edeceğim.»

Biraz sonra bir başka subay ona, hatları üzerinde dalgalanan beyaz bayrakları gösterdi. General, ağır tropikal havada zar-zor kımıldayan bez parçalarına baktı. Üniforması yırtık pırtıktı. Apoletinde tek bir yıldız vardı; öteki, çarpışmalar sırasında kaybolmuştu. Elinden gelen herşeyi yapmıştı. Tüfeğini attı, yere çökerek Japonları beklemeye başladı.

Bataan'ın bütün güney ucunda askerler de bekliyorlardı. Çoğu açıktan açığa ağlıyordu: Bozgunun utancından olduğu kadar, bu işkencenin sonuna yaklaştığını düşünerek duydukları ferahlıktan...

Çavuş Madden, 300 havacıyla birlikte, zikzaklar yaparak Mariveles'e doğru inen yolun kıyısına oturmuştu. Subayları onlara bütün hastaları bir kamyona taşımalarını emretti. Derken Japonlar geldiler, tüfek dipçikleriyle vurarak herkesi aşağıya indirdiler.

Amerika'lı subay, askerlerini kuzeye doğru götürmek için sıraya soktu. Fakat Japonlar kızdılar, onları Mariveles yönünde geri çevirdiler. Havacılar artık hiçbir şey anlamıyorlardı. «Bizi doğru Japonya'ya giden gemilere bindireceklermiş,» diye söylentiler dolaştı. Sonra kendilerini Mariveles havaalanına yerleştirilen öteki 3000 esirin yanında buldular.

Şaşkın ve kaygılı, tozların içine oturdular. Uzun bir bekleyişten sonra Japon askerleri geldiler, onlardan battaniyelerini, yüzüklerini, traş makinelerini, yiyeceklerini, hatta diş fırçalarını bile almaya başladılar. Bu yağma işi bittikten sonra esirler beşer beşer kol halinde dizildiler, kuzeye doğru yola çıkarıldılar.

Mariveles'in başka bir kesiminde topçuların da nesi var nesi yoksa ellerinden alınmıştı. Bir Japon askeri o gün hemşire Lucy Wilson'la evlenecek olan Teğmen Jopling'in ametist yüzüğünü aldı. Yanındaki arkadaşından da Notre-Dame Üniversitesi'nin armasını taşıyan yüzüğü aldılar. Tam o sırada bir Japon subayı oradan geçti, yüzüğü askerin elinden aldı:

– «Kimin bu?» diye sordu.

Yüzüğün sahibi:

– «Benim,» dedi. Subay, Japon askerine okkalı bir yumruk yapıştırdı, yüzüğü nezaketle sahibine geri verdi, sonra sordu:

– «Notre-Dame Üniversitesi'nden hangi yıl çıktınız?»

– «1935'te.»

Subay sevimli bir tavırla:

– «Ben de Güney California Üniversitesi'nden 1935'te diploma almıştım,» dedi.

Sonra gözü Jopling'in parmağındaki beyaz ize ilişti:

– «Kim aldı yüzüğünüzü?» diye sordu.

Jopling hırsız gösterdi. Subay, askere birkaç tokat vurdu, sonra ametist yüzüğü geri getirdi.

Giderken de:

– «Üzerinizde değerli bir şey varsa saklayın,» dedi.

*
* *

Yarbay Stowell hâlâ Parker'in komuta postasının muhabere merkezindeydi. Bir Japon subayı telefon santralını inceliyor, peşpeşe bütün hatları deniyor, cevap alamıyordu. Stowell'e döndü:

– «Şifre! Şifre!» dedi.

Amerika'lı subay hiç cevap vermedi. Bir asker ona yaklaşarak şakağına bir tabanca dayadı. Stowell başını kaşdı:

– «Haaa! Şifre! Tabîî, tabîî!» dedi.

Sonra bir kâğıt parçasının üzerine uluslararası şifreyi karaladı.

Subay yarı memnun, yine diretti:

– «Daha! Daha!»

Stowell tümenin kullandığı, fakat uzun süredir değeri kalmamış eski bir şifreyi alıp getirdi. Bu sefer Japon subayı pek sevindi, askere tabancasını kılıfına sokması için emir verdi.

10 kilometre daha doğuda, Teğmen Tony Aquino bir ağaç kütüğünün üzerine oturmuştu. Sarı renkte, açık spor Buick arabası hep yanındaydı ama ne tamponları kalmıştı, ne çamurlukları. Motor kaportası yırtılmıştı, kırık farları da göz yuvaları çukur bir kuru kafayı hatırlatıyorlardı.

Güneyden gelen madenî bir şıkırtıyla ağır makineli atışları duydu. Tanklardı bunlar! Hepsi birbirlerine yaklaştılar. Silâhları yoktu. Uçaklar üzerlerine doğru dalınca siperlenmediler, beyaz bayraklarını sallamakla yetindiler.

Yanlışlık olmuştu. Sonuncu uçak döndü, ağır makinelileriyle ateş etti. Aquino bir ağacın ardına sığınmaya zor vakit bulabildi. Tesbihini çıkarıp dua etmeye başladı.

Yerde ölüler yatıyordu. Sonra tankların gürültüsü daha da arttı, ağır makinelilerin mermileri yolun üzerinden küçük küçük toz bulutları kaldırdılar.

Birisi:

– «Tüyelim buradan!» diye bağırdı.

Aquino kendini iniş aşağı bıraktı, bir sıçrayışta bir dereyi aştı. Yüreği gümbür gümbür atıyor, kendini avcıların kıstırdıkları bir geyik gibi hissediyordu. Bir şeyler yapmak istiyordu ama, korkudan eli ayağı tutulmuştu.

Bir hoparlör bar bar bağırmaya başladı:

– «Filipin'li askerler! Gelin ve teslim olun! Sizlerle dostuz! Japonlar sizi öldürmeyecekler! Gelin!»

Aquino, arkadaşlarından birinin, elinde beyaz bir bayrakla bir çalılıktan çıktığını gördü. Ağır makinelilerin yaylım ateşini bekledi ama hiçbir ses çıkmadı. Filipin'liler kendilerine şeker ikram eden bir yabancıya yaklaşan çocuklar gibi çekine çekine ilerlediler. Aquino, Japonların önlerindeki kalabalık adamakıllı artınca, ateş açmalarından korkarak yine bekledi.

Bir Japon subayı tankının kulesine çıkmış:

– «Filipinli askerler!» diye bağıırıyordu. «Japonya sizi Amerikalıların boyunduruğundan kurtarmaya geliyor. Evlerinize dönün! Manilla'ya dönün!»

Tankın çevresindeki kalabalık daha arttı. Filipin'li bir subay teslim olduğunu anlatmak için selâm verdi. Japon subayı da selâm verdi, herkes işin sonu geldiğini anladı. Esirler subayı alkışladılar. Subay gülümsedi, kollarını havaya kaldırarak salladı. Filipin'liler de ona cevap verdiler. Savaş bitmişti! Herkes sevinçle hoplayıp zıpladı, birbirini kucaklayıp öpüştü.

Aquino ile arkadaşları Buick'e doluştular, doğuya ve Cabcaben'e doğru yola çıktılar. Sevinçlerinden yerlerinde duramıyorlar, gelecek için tasarılar yapıyorlardı. Aquino:

– «Gelin, ömrünüzün sonuna dek benim şekerkamışı çiftliğinde kalın,» diyordu. Bir başka Japon grubuyla karşılaştılar, coşkunlukla selâm verdiler. Fakat bir asker:

– «Dur!» diye bağırırdı, tüfeğini üzerlerine doğrultarak onlara yaklaştı. Hepsini arabadan indirip hemen oracıktaki Cabcaben havaalanına götürdü, burası esirlerle doluydu. Aquino üzüntüyle son bir kez Buick'ine baktıktan sonra arkadaşlarının peşinden yürüdü. Yine korkmaya başlamıştı.

*
* *

Bataan'ın batısında, hatlar henüz bozulmamıştı ama, General Jones toplarını tahrip etmiş, bütün cephe hattına da beyaz bayraklar diktirmişti. Fakat Japonlar üzerlerine ateş açarlarsa karşılık vermelerini de askerlerine emretmişti: Teslim şartları adamakıllı belli olmadığı sürece askerler beyaz bayraklara rağmen çarpışmaya devam edeceklerdi.

Akşam olurken, Jones, Corregidor'la ne telefon, ne radyo bağlantısı kurabilmişti. King'le de bağlantı kuramadığından, Jones'un, ne yapması gerektiği hakkında hiçbir fikri yoktu. Emrindeki bir Amerikan generali, gözleri yuvalarından fırlamış bir hâlde koşarak geldi:

– «Herşey mahvoldu!» diye bağırırdı.

Jones onu bir yatağa yatırdı, yerine de Filipin'li bir generali geçirdi.

*
* *

Corregidor'da Wainwright'ın Bataan'da olup bitenlerden hâlâ haberi yoktu. Bununla birlikte teslim olmaya biraz gecikerek izin veren Roosevelt'in mesajını alınca, kaygısı biraz yatışmıştı. Başkan şöyle diyordu:

«Bu çetin muharebeyi yönetirken karşılaştığınız büyük güçlükleri gayet iyi biliyorum. Birliklerinizin aşırı yorgunluğu, bir karşı-saldırıyı hiç şüphesiz imkânsızlaştırmaktadır, meğer ki size ikmal-iaşe iletmek için giriştiğimiz çabalar başarıyla sonuçlansın. Bu durumu göz önüne alarak, verdiğim emirleri değiştiriyorum...»

Bataan garnizonunun geleceğiyle ilgili bütün kararları sizin takdirinize bırakıyorum... Tam bir hareket serbestisi içinde alacağınız her kararın doğruluğundan kesinlikle emin olacağımı belirtmek isterim.»

Wainwright, Başkan'a hemen cevap vererek Bataan'la her türlü muhaberenin kesik olduğunu; bu yüzden General King'in başladığı görüşmelerin hangi koşullar altında cereyan ettiğini bilemediğini haber vererek mesajını şöyle bağladı:

«Fakat bayrağımız kuşatılmış adanın üzerinde hâlâ dalgalanmaktadır.»

Melbourne'da da MacArthur basına bir bildiri okuyordu:

«Bataan'daki birlikler son dakikaya kadar, zayıf bir umut ışığının son kıvılcımı da sönünceye kadar savaştıktan sonra susmuşlardır. Hiçbir ordu bu kadar az şeyle bu kadar çok iş başarmamıştır ve hiçbir şey de onun değerini bu son ıstırap ve can çekişme saati kadar iyi belirtmemektedir. Ölen oğullarının ardından gözyaşı döken analara sadece şunu söyleyeceğim: Nâsıra'lı İsa'nın fedakârlığı onların üzerine inmiştir ve Tanrı, ebedî huzur ve sükûnu içinde, onları yanında alıkoyacaktır.»

«ÖLÜM YÜRÜYÜŞÜ»

King'in, 12000'i Amerika'lı olmak üzere, 76000 askerinin silâhlarını bırakışı, Birleşik Amerika Askerî tarihinin en büyük teslim olayı idi. 1 ve 2 numaralı hastanelerdeki yaralılar dışında bunlar, 10 Nisan sabahı Clark Field havaalanının birkaç kilometre kuzeyindeki O'Donnell kampına doğru yola çıkmaya başladılar. Bataan yarımadasının son ucundaki Mariveles ile San Fernando şehri arasındaki ilk 90 kilometrelik bölümün aşılması, tarihe bu savaşın en tüyler ürpertici hâdisesi olarak ve «Ölüm Yürüyüşü» adı altında geçecekti.

Toplama merkezi görevini yapan Mariveles alanında muazzam bir kargaşalık hüküm sürüyordu. Ufak ufak gruplar düzenli olarak buradan doğu yönünde yola çıkıyorlar; beri yandan, özellikle batıdan gelen başkalarının ardı arası kesilmiyordu.

Amerika'lı ve Filipin'li askerlere 26000 sivil de eklenmişti. Bunlar Ocak ayının başından beri koyun sürüleri gibi gidip yarımadanın burnuna yığılmışlardı. Japon muhafızlar bu sürüye az-çok çekidüzen verme bakımından her türlü umudu yitirmekte gecikmediler. Onlara: «Bu iş çok basit,» denilmişti, «25000 kadar esiri toplarsınız, yaya olarak Balanga'ya götürürsünüz, sonra da oradan kamyonlarla kamplarına taşınırlar.» Zaten muhafızlara üstünkörü direktifler verilmişti, teslim olayı başkomutanlığı gafil avlamıştı çünkü. Gerçekten, Japonlar çarpışmaların daha bir ay süreceğini hesaplamışlardı.

Homma kendi ordusunun taşıt işleriyle uğraşan General Yoşikata Kawane'yi bu sorunu çözümlemekle görevlendirmişti. Kawane de planını saldırı başlamadan on gün önce sunmuştu. İki safhası vardı: Önce Albay Takatsu bütün esirleri Balanga'da toplayacaktı. Bu kent en uzak nokta olan Mariveles'ten topu topu 30 kilometre uzaktaydı ki bu, bir Japon askeri için bir günlük yürüyüş demekti. Hattâ yiyecek dağıtmak bile gerekmeyecekti, çünkü bu ilk günde esirler kendi tayınlarıyla karın doyurur sayılıyorlardı. Balanga'dan sonra ikinci safhayı Kawane kendisi yönetip denetleyecekti. Elindeki 200 kamyon, Balanga ile oradan 58 kilometre uzaktaki San Fernando arasında karşılıklı seferleri sağlamaya yeter de artardı bile. Sonra taşıma işini Capas'a kadar yük trenleri sağlayacaktı. Capas'tan O'Donnell kampına ise yaya yürünecek 13 kilometrelik yol kalıyordu.

Esirlerin doyurulması da mesele değildi. Bunlar Japon askerlerinin aldıkları tayını alacaklardı. Kendilerine Balanga ile San Fernando'da, bir de aradaki noktalar olan Orani ile Lubago'da kumanya verilecekti.

Homma hastalarla yaralıları da düşünmüştü. Balanga ile San Fernando'da iki tane sahra hastanesi kurulması öngörülmüştü. Japonya'dan beklenen sağlık malzemesi vaktinde gelirse yarı yolda bir üçüncü hastane daha kurulabilecekti. Ayrıca da yol boyunca yardım ve dinlenme postaları bulundurulacaktı.

Homma bu tasarının tümünü onaylamış bulunmaktaydı.

Ama ne yazık ki bu tasarı birkaç yanlış nokta üzerine kurulmuş bulunuyordu. Homma, Wainwright'in askerlerinin yiyecekleri olmadığını biliyordu ama, bunların tam anlamıyla açlıktan ölmekte olduklarından haberi yoktu. Hastaların yüzde oranını da bilmiyordu, çünkü sıtma, Japon hatlarına göre Bataan'ın güneyinde ortalığı çok daha fazla kasıp kavurmaktaydı. Ayrıca, bu yenikler sürüsünü beklemeye başladıkları zaman, kendi askerlerinin ne gibi bir tepki göstereceklerini hesaplamamıştı. Fakat en büyük yanlış, sayı bakımından yapılmıştı. Homma'nın kurmay heyeti ona Bataan'da bulunan Amerika'lı ile Filipin'li sayısının otuz bini aşmadığını söylemişti.

*
* *

Mariveles'te, siviller askerlerden ayrıldı. Bir Japon subayı esirleri yatıştırmak için saflar arasında dolaşüyor:

– «Gazetelerde esirlerin öldürüldüğü yolunda çıkan haberler yalandır,» diyordu. «Japon ordusu sizlerle ilgilenecektir. Size karşı iyi davranılacak, yiyecek verilecektir. Balanga'da kamyonlara bindirileceksiniz. Esirlere ilişkin Cenevre anlaşmasına saygı göstereceğiz.»

Sonra esirler 300 kişilik gruplar halinde yola çıkarıldı. Kimi grupların muhafızı yoktu, kimisinde 4 tane vardı, başka gruplar da kolun başında ilerleyen bir bisikletli tarafından götürülüyordu.

General Capinpin'in tümeninde eğitim subayı olan Albay Ray O'Day, uyku tulumunu kaldırıp atmış, yanında yalnız bir ekmek torbası alıkoymuştu. Derken kuzeyden de Japonlar geldi, bunlar cephede savaşanlardan daha gaddardılar ve yağmaya girişmekten çekinmiyorlardı. İçlerinden ikisi O'Day'in altın yüzüğünü gördüler, işaretler:

– «Bunu bize ver,» dediler.

O:

– «Benim karım var! Evliyim!» diye itiraz etti.

Adamlar directtiler, o da boyun eğmek zorunda kaldı. Birkaç dakika sonra kimlik kâğıtlarıyla 6 kutu konserve de elinden alındı. Albay bağırıp çağırınca adam 5 kutuyu geri verdi ama kâğıtlarla resimleri alıkoydu.

Olup bitenleri seyreden bir başka Japon, O'Day'e acıyarak baktı:

– «Vah, vah, çok yazık!» dedi.

Yürüyüş kolu Little Baguio'ya doğru çıkan yolu kıvrıla kıvrıla tırmanıyordu. Hendekler ateşe verilmiş kamyonlar, bozulmuş kırılmış motorlu toplar, tüfekler ve teçhizatla doluydu. O'Day soluk almak için biraz durdu. Bir Amerikan piyadesi, bacağına sürükleye sürükleye yanından geçti:

– «İyisin ya babacığım?» diye sordu.

Albay kendini birden, çok yaşlanmış hissetti.

Tepenin doruğunda 1 numaralı hastane yükseliyor, üzerinde de beyaz zemin üzerine kırmızı güneşli bayrak dalgalanıyordu. Nöbetçiler arkadaşlarının hastaları hırpalamasını ya da eşyalarını yağma

etmesini önlemek için çepeçevre devriye geziyorlardı. Bir tank binbaşısıydı, Albay Duckworth'un 42 Japon esirini tedavi ettiğini öğrenince hastaneyi himayesine almıştı.

Biraz uzaktaki, şimdi Binbaşı Sekiguçi'nin emri altına verilen, 2 numaralı hastanede ise durum aynı değildi. Hastanenin Amerika'lı komutanı hastalarıyla hastabakıcıları için yiyecek isteyince, Japon şu cevabı vermişti:

– «Ordunuz sizi gereği gibi beslemediyse bu işi ben mi yapacağım, tayınlarınızı ben mi artıracam?»

Aynı anda da yiyecek ve ilâç yüklü kamyonlar hastaneden ayrılıyorlardı. Amerika'lı hekimler bu yağmadan ötürü Sekiguçi'ye şikâyet ettiler. Binbaşı:

– «Elinizde makbuz var mı?» diye sordu. «Yok mu? Öyleyse bu, Japon ordusunun sizden hiçbir şey almadığını gösterir!»

Yarası ve hastalığı olmayan küçük bir Filipin'li hekimler ve askerler grubu hastaneden çıkarak yürüyüş koluna katılma emri aldı. Hemencecik de bütün barakalara şu söylenti yayıldı: «Japonlar Filipinlileri salıveriyorlarmış!»

Operatör Yarbay Schwartz, servisten servise dolaşarak hastanede kalsınlar diye yaralılara yalvarıyor, bunun bir palavra olduğuna onları inandırmaya çalışıyordu. Fakat sorumluluklarından kurtulmaya can atan Japon nöbetçileri onları yola çıkmak için teşvik ediyorlardı. Kimi askerler işi yola çıkış emri vermeye dek vardiye ediyorlar, alçıları kendileri kırıyorlar, esirleri yol üzerine itiyorlardı. Yataktan kalkamayacak kadar dermansız olan 500 Filipin'li kaldı, fakat bu genel isteri nöbetine tutulan 5000 başka Filipin'li, tozlu patıkaya doğru koştu. Bacakları kesilenler koltuk değneği yapmak için ağaç dalları kestiler ve yırtık-pırtık giysileri içinde seke seke yola koyuldular. Karınlarından yara almış olanlar, sendeliye sendeliye özgürlük olduğunu sandıkları nesneye doğru ilerlediler. Çok geçmeden yol, kolu bacağı kesikler, yaralılarla doldu. 1 kilometre yol gidince çılgınlıkları yatıştı ve aldatıldıklarını anladılar ama, geriye dönmek için iş işten geçmişti artık. Çok geçmeden hendeklerin içi ölümler ve can çekişenlerle doldu.

Çavuş James Madden, baştaki gruplardan birindeydi. Yuttuğu toz, ağrıyan boğazını tırmalıyordu. Cabcaben köyüne gelmeden az önce esirler bir dere gördüler, hemen koştular. Muhafızlar onların su içmelerine, el-yüz yıkamalarına ses çıkarmadılar. Onları yeniden yol üstüne toplamaksızın, bir saat böyle sessiz sedasız geçti. Esirler grubunu bir ferahlama ve sevinç duygusu kapladı. Savaşın sözediyorlar, hepsi bir yıla kalmadan herşeyin sona ereceğini düşünüyorlardı. Ansızın duydukları peşpeşe gümbürtüler yüzünden sustular. Arkalarına yerleştirilen Japon ağır toplarının mermileri başlarının üzerinde ısıklık çalarak Coregidor'a doğru yol alıyorlardı. Kayaların üzerinden yükselen duman bulutçukları, bombaların çarptıkları yerleri gösterdi. Kimsede sevinç diye bir şey kalmadı.

Birkaç dakika sonra Madden, bir süt kamyonunun gürültüsünü andıran bir gürültü duydu: Madenî tel kafesler içinde yüzlerce şişe birbirine çarparak şingirdiyordu sanki. Bunlar da

Corregidor'dan atılan havan mermileriydi. Patlamalar toprağı altüst ederken, esirler yere kapanarak bir sığınak aradılar.

Amerikan obüsleri 2 numaralı hastanenin çevresine de düşüyordu. Albay Schwartz kalan birkaç hastayı yatıştırmaya çalışırken, korkunç bir patlama, tahtaları, ağaç dallarını havaya kaldırdı. Birkaç mermi bir arada hastanenin bir barakasının yanına düşmüştü. Schwartz, koyu bir toz bulutunun ardından yükselen korku çığlıklarına, iniltilere doğru koştu.

Cabcaben'de nöbetçiler esirleri sıraya sokmak için acele ediyorlardı. Bu noktada yol kuzeye doğru kıvrılarak şaşırtıcı güzellikteki bir manzara içinde Bataan'ın doğu kıyısı boyunca yükseliyordu. Solda Bataan dağı yükseliyordu, yılların aşındırdığı doruğu genel olarak bulutlarla kaplıydı. Sağda ise Manilla körfezinin firuze renkli suları alabildiğine uzanıyordu. Yol gür tropik bitkilerinin ortasından kıvrıla kıvrıla geçmekteydi: Her yanda kırmızı tepeleriyle muz ağaçları, zarif ve alçak gönüllü bir tarzda eğik Hindistan cevizi ağaçları, hafif hafif sallanan uzun yapraklarıyla palmiyeler vardı.

Fakat o gün güzellik diye hiçbir şey kalmamıştı. Bütün yapraklar kalın, beyaz bir tozla kaplıydı. Yolun kendisi bile kıvrıla kıvrıla yükselen koskocaman bir bulut haline gelmişti: Ardı arası gelmeyen bir Japon top, tank ve kamyon kolu kuzeyden iniyordu çünkü. Kamyonlardaki Japon piyadeleri geçerken esirlere küfürler, hakaretler yağıdırıyorlardı. Bazıları da zâlimce bir oyun icat etmişlerdi: Geçerken uzun bambu sııklarıyla yenik askerlerin miğferlerini ya da şapkalarını havaya fırlatıyorlardı. Arasına genellikle subay olan bir Japon, bu oyunu durdurmak için işe karışıyor, kurbanlardan da özür diliyordu. Hattâ bir Japon subayının Amerika'lı bir tank binbaşısına doğru koşarak boynuna sarıldığı görüldü. Vaktiyle sınıf arkadaşymışlar. Bir süre sohbet ettiler, sonra herbiri ters bir yöne gitmek üzere birbirinden ayrıldı.

Bir yeni motorize kol, esirlere doğru ilerledi. İçindekilerden bazıları golf sopaları bulmuşlar, zavallı yenikleri bunlarla tehdit ediyorlardı. Yolda ilerlenip savaşı birliklerin yerini geri hizmetlerindeki aldıkça kaba, sert davranışlar da artıyordu. Güneşle toz, susamışlığı artırarak çekilmez hale sokuyordu. Teğmen Tony Aquino bir nöbetçiye işaret ederek avucunun içinde su içer gibi yaptı.

Japon homurdandı, sonra sanki burnuna konmuş bir sineği kovmak istercesine, eliyle bir hareket yaptı. Aquino bunun «hayır!» anlamına geldiğini biliyordu. İkinciye doğru esirler bir sulama kanalının yakınında durdular, nöbetçi de nihayet su içmelerine izin verdi. Filipin'liler suyun kıyısına koştular, başlarını içine daldırdılar.

Aquino kana kana su içtikten sonra başını kaldırdı, nöbetçilerin katıla katıla güldüklerini ve birbirlerine birkaç metre ileride bir şeyi gösterdiklerini gördü. Kanalın içinde karnı deşik, çıplak bir ceset yatıyordu, barsakları suda yüzüyordu, şişkin yüzü kurtlarla kaplıydı. Aquino peşpeşe üç defa kustu.

Aynı yol üzerinde başka esirler derelerden, hendeklerden ya da mandaların ayak izleriyle meydana gelen çukurlardan su içmeye kalkıştıkları zaman dipçik yiyorlardı. Buna karşılık daha şanslı olanlar Japon piyadeleri tarafından durduruluyor, bunlara mataralardaki sular ikram ediliyordu. Görünüşe

göre Japonların mantıksız davranışlarında ipe sapa gelir bir taraf yoktu. Esirler için muhakkak olan tek şey vardı: Durum gittikçe kötüleşiyordu.

*
* *

Parker'in kolordusundaki askerler, Bataan'ın doğu kıyısından yavaş yavaş yukarıya doğru çıkarlarken, yarımadanın öbür yanında, Jones'un birlikleri, açık ordugâhlarında yahut siperlerinde hâlâ bekliyorlardı. Beyaz bayrak taşıyan bir Japon arabası Jones'un karargâhına gece olduktan sonra geldi ancak.

General silâh çattırdı. Kendini büyük bir yükten kurtulmuş, ferahlamış hissediyordu. Ertesi sabah saat dokuzda Mariveles'e götürülerek eski düşmanı, 16. Japon Tümeni'nin komutanı General Susumi Morioka'nın karşısına çıkarıldı. İki asker birkaç dakika dostça sohbet ettiler.

Morioka:

– «Savaşı kim kazanacak?» diye sordu.

Jones cevap verdi:

– «Biz kazanacağız tabî.»

– «Yok canım. Siz değil herhalde.»

– «Ben değil. Ama evde dört oğlum daha var.»

Morioka bir kahkaha attı.

Jones'un ileri birlikleri yarımadanın cengeli içinden geçirilip Bataan'ı ikiye bölen ve doğu kıyısındaki Balanga'ya ulaşan taş döşeli yola getirildi. Gerideki askerler de komutanların peşi sıra güneye ve Mariveles'e doğru ilerleyerek yarımadanın burnunu döndüler. Aralarında Tuğgeneral Luther Stevens'le Kurmay Başkanı Albay Edwin Aldridge de vardı.

Arabalarını avazı çıktığı kadar bağırarak bir Japon subayı durdurdu. Aldridge kapıyı açtı, önce bacağına bir tekme, sonra yüzüne sert bir tokat yedi ve arabadan dışarıya çıkarıldı. Eşyasını almak için döndüğü sırada, sırtına da okkalı bir yumruk indi.

O sırada Albay Don Bonett'i ve 71. Filipin Alayı'nın subaylarını götüren bir kamyon gelip arabanın yanında durdu. Japon, uzun bir bambu değneğini kaptığı gibi vargücüyle Amerikalılara vurmaya başladı, Albay Bonnett'i de başından ağır yaraladı. Sonra herkesi kamyonu bindirdi. Mariveles'e 15 kilometre kala araba durdu, 22 Amerika'lı subay yandaki dar bir yoldan götürüldü. Onları ikişer ikişer birbirlerine bağladılar. Biraz İngilizce bilen bir Japon subayı bu topluluğu gördü, General Steven'le yaverinin iplerini çözdü. Fakat Steven arkadaşlarının iplerini de çözmeye başlayınca başka bir subay onların yeniden bağlanmasını emretti.

Beri yandan doğu kıyısındaki ağır ağır ilerleyiş devam ediyordu. Çoğu zaman Mariveles'ten Balanga'ya gitmek için iki-üç gün gerekmişti. Bu kargaşalığa çekidüzen vermek için yapılan her çaba boşa gitmişti. Sinirlenen nöbetçiler de gittikçe daha azgın bir hal alıyorlardı. Bataan'ın başkentine

giden tozlu yol üzerinde, kurşun gibi bir güneş altında sendeleye sendeleye ilerleyen aç ve hasta esirleri hırpalayarak hızlı yürümelerini sağlamaya çalışıyorlardı.

Çavuş Floyd Grow'un yanında bulunan genç bir Amerikan askeri soluk soluğa idi, bu gidişe ayak uyduramıyordu:

– «Herif beni öldürsün!» diye bağırarak sıradan çıktı.

Nöbetçi onu ötekilerin arasına itti. Asker yine geride kaldı, Japon bir kez daha onu ileriye doğru itti. Zavallı çocuk sendeledi, düştü, ayağa kalkamadı. O zaman nöbetçi onun kafasına bir kurşun sıktı.

Grow, bir oluğun içinde oturan bir Amerika'lı'nın önünden geçti, zavallı yalvaran bir eda ile ellerini ona doğru uzatmıştı. Grow ona doğru ilerledi; ölmüş olduğunu, vücudunun da o halde sertleşip taş kesilmiş olduğunu gördü.

Bir köyden ötekine hiç gölge yoktu. Ayaklarını sürüye sürüye ilerleyenlerin kaldıkları kireçli toz terli vücutlara yapışıyor, gözlere batıyor, sakalları kırılaştırıyordu. Zaman zaman geçen Japon motorlu konvoyları da köredici toz bulutları kaldırıyorlardı.

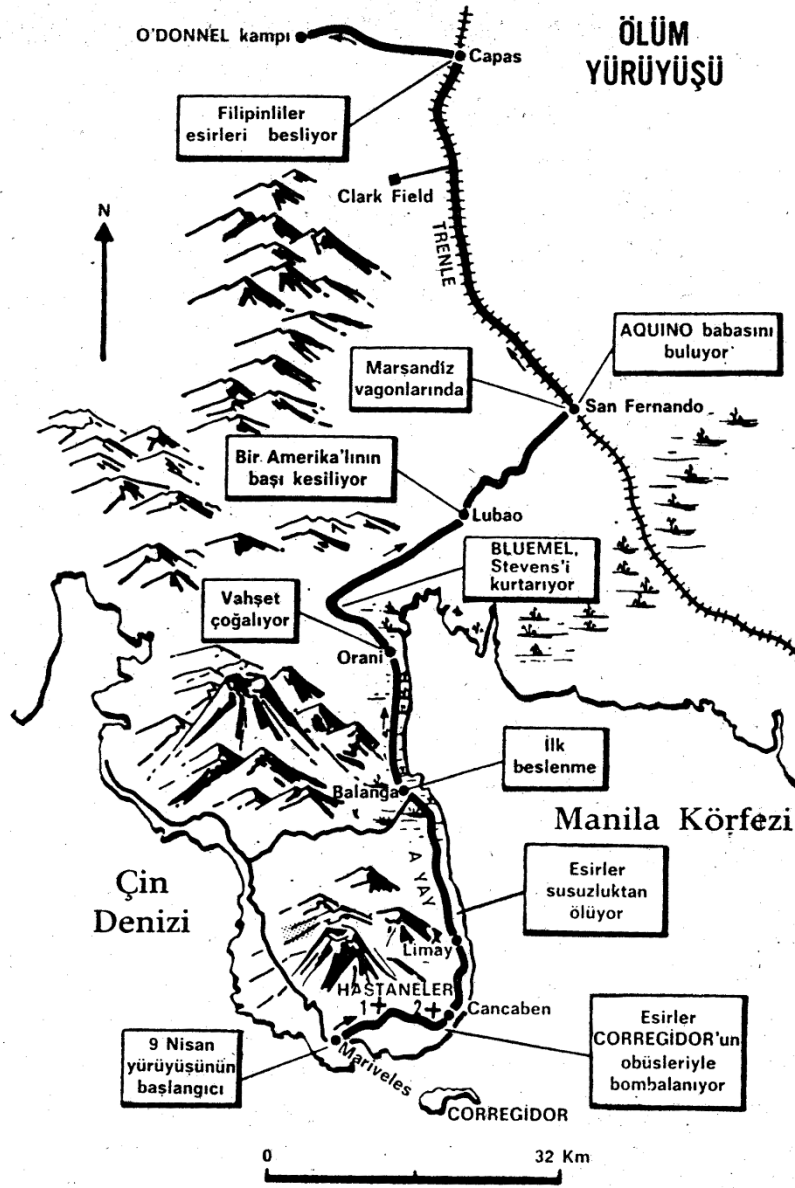
Çevredeki manzara korkunç, dehşet verici bir çöl halini almıştı. Binlerce bomba, tepelerdeki bitkileri köklerinden budamış, yalnız kara kara kütükler bırakmıştı. Paskalyanın kutsal Cuma günü yapılan cehennem bombardımanında ateş alan koruluklardan hâlâ duman çıkıyordu.

Kolun başındakiler Balanga'ya 11 Nisan günü saat 14.00'te girdiler. Sonra birbiri ardınca gruplar, pek çekici bir serinliği olan Talisay ırmağına yaklaştılar. Kimi nöbetçiler esirlerin orada yıkanmalarına, su içmelerine ses çıkarmadılar. Başkaları ise tersine, esirlerin iç paralayıcı çığlıklarına aldırmadan onları ileriye doğru sürdüler.

Esirler kenar mahallelere gelince orada muz ağaçlarıyla palmyelerin meydana getirdikleri kubbenin altında biraz gölge buluyorlardı hiç değilse. Canlı, görülmedik parlaklıktaki kırmızı, mor, mavi tropik çiçekleri yolu şenlendiriyordu.

Jones'un askerlerinin bir bölümü de batı kıyısındaki yoldan geliyordu. Çok geçmeden Bataan'ın başkenti Japon nöbetçilerle esirlerden meydana gelme karmakarışık bir yığın halini aldı. Hiç kimse ne olup bittiğini, kimin komuta ettiğini bilmiyordu. Emirler veriliyor, bunları tam tersi emirler izliyor, ya da ilk emirler unutuluyordu.

Esirlerin cepheden alınmaları işinin ilk bölümü böylece, hiçbir düzen, denetim ya da disiplin olmadan, tam bir fiyasko ile sona ermekteydi. Albay Takatsu'nun sorumluluğu bitmişti, şimdi General Kawane'ninki başlıyordu.

Bununla birlikte, düzenliliğe benzer bir şey yine de kendini hissettirdi. Üç günden beri ilk kez, esirleri doyurmak için çaba gösterildi. Bazılarına şehirden ayrılırken bir avuç pirinç, biraz su ile tuz verildi ve bunlar aralıklı dinlenmelerle, düzenli olarak yola çıkarıldı. Başka bazıları da ilk yemeklerini yiyemediler, her kuyunun başından kovuldular; ya çok hızlı, ya çok yavaş bir tempo ile yürüdüler. Bazı muhafızlar insanca davranıyordu, çoğu aldırışsız, zâlim ve ihmalciydi, bazıları ise hayvanca bir sadizm gösteriyorlardı.

Balanga'da rütbelerin önemi kalmamıştı artık. Albay Harrison Browne üstünde nesi var nesi yok çaldırırken bir inilti duydu. Dönünce, komutanı General Maxon Lough'u çömelmiş bir hâlde gördü. Bir Japon teğmeni elinde sopa, General'in başına kıyasıya vuruyordu.

Browne ile başka bir subay generali kaldırıp bir ağacın altına götürdüler. Esir bir hekim yaralarını elinden geldiğince sardı, Browne da ona, bir şampuan şişesine sakladığı viskiden bir yudum verdi.

General Jones, Balanga okuluna götürüldü. Kendisine hiçbir kötü davranışta bulunulmamıştı ama, 11 Mayıs günü öğleden sonra, kendisine, bir sonraki konak yeri olan 15 kilometre daha kuzeydeki Orani'ye gönderilen bir kolun başına geçmesi emredilmişti. Jones itiraz etmiş, askerlerinin kamyonlarla taşınmalarını istemişti. Nöbetçiler ise hiç aldırmamışlardı. Bu ana-baba gününde taşıma diye bir şey de sözkonusu olamazdı zaten. Esirler Balanga'ya sel gibi akmaya devam ediyorlardı, önceden tasarlanan 25000 rakamının en azından iki katına çıkacağı apaçıktı, binlerce sivil de caba. Japonların elinde ise 200 araba bile yoktu, çünkü çoğu onarımdaydı. Aslı aranırsa bütün Japon XIV. Ordusu'nun elinde o gün için işler halde topu topu 230 kamyon vardı.

Savaş ganimeti olarak ele geçirilen bütün Amerikan kamyonları, Corregidor'a yapılacak istilâ gözönünde tutularak, Japon askerlerini yarımadanın ucuna taşıma işinde kullanılıyorlardı.

Böylece, tarihte ilk defa Amerikan generalleri esir kamplarına yayan gitmek zorunda kaldılar. Jones, önünde bir bisikletli Japon askerinin ilerlemekte olduğu kolun başındaydı. Her 200 metrede bir Japon duruyor, askerlerini daha hızlı yürütsün diye Jones'u sıkıştırıyor, sonra yine yola çıkıyordu. Çok hızlı olan yürüyüş, pek zahmetliydi.

Birisi:

– «Daha yavaş!» diye bağırdı. «Bu kadar hızlı yürüyemeyiz. Geride kalanlar var.»

Nöbetçinin itirazlarına aldırmayan Jones, hızı azalttı. Orani'ye ancak geceyarısından sonra ulaştılar. General'i bir kenara çektiler, askerleri dikenli tellerle çevrili bir pirinç tarlasına soktular. Sonra Jones, bu çevresi kapalı yerin bir köşesine götürüldü. Askerler öylesine sıkışık haldeydiler ki yere uzanamıyorlardı bile. Koku, dayanılmaz hâldeydi. Jones'un tam yanında açık-hava helâları vardı, içinde kurtlar kaynaşıyordu. Bütün kamp, insan pislikleriyle kaplıydı.

Su kıttı, yiyecek ise hiç yoktu. Bir asker, General'e bir avuç çiğ pirinç verdi:

– «Birkaç tanesini dilinizin üzerinde tutun,» diye öğütledi.

Ertesi sabah, dikenli tellerin içindeki esirlere koyu, yapış yapış bir pirinç lapası verildi ama, kimse bundan bir kırıntı bile bırakmadı. Esirleri öldürücü güneş altında sıraya dizdiler; bu insan sürüsü 20 kilometre uzaktaki Lubao'ya doğru yine yola çıktı. O gün, bir gün öncekinden daha çetin oldu: Zira, tropik güneşinin ortalığı kasıp kavuran ışınları altında ilerlemek zorundaydılar. Askerler geride kalıyor, hendeklerin içine yuvarlanıyorlardı. Her köyden geçişlerinde:

– «Su! Su!» diye bağııyorlardı.

Siviller çoğu zaman onlara su getirme tehlikesini göze alıyorlar, fakat nöbetçiler onları kovuyor, suyu da yolun ortasına döküyorlardı. Su içmek, herkeste marazî bir saplantı haline gelmişti.

Bir kamyon konvoyunun yanından geçip ilerlediği sırada, Jones, kendisini bir Japon subayının çağırdığını duydu. Yaveri Albay Maher'le birlikte kamyonu bindi. Onları kırmızı çiçekli sarmaşıklar ortasındaki bir kulübeye götürdüler. General King ile Brougher de yüksek rütbeli Filipin subaylarıyla birlikte oraya gelmişlerdi. King'le Jones fotoğrafçıların önüne götürüldü.

Bir Japon subayı:

– «Güneş gözlüğünüzle miğferinizi çıkarın!» diye emir verdi.

Jones adama ters ters baktı. Emir almaktan ve yapmaktan bıkmıştı artık. Sert bir tavırla:

– «Hayır,» dedi.

Japonun kendisini tokatlamasını bekliyordu ama, o omuzlarını silkti, fotoğrafçılara:

– «İşinizi yapın, haydi,» dedi.

Jones'tan sonra Orani'deki kampa gelenler daha az şanslı çıktılar. Dizanteriye tutulmuş askerler, oraya geldikçe, dikenli tellerle çevrili alan, gitgide daha pis, berbat bir hal alıyordu. O zamana kadar zaman zaman gösterilen sert davranışlar, esirlerin sayısı arttıkça genelleşmeye başladı.

Çavuş Floyd Grow'un grubunda, nöbetçiler birliğine komuta eden assubay, askerleri yol boyunca dizdi:

– «Siz Amerikalılar,» dedi. «Çok laçka heriflersiniz siz! Ben bunu bilir, bunu söylerim. Çünkü San Francisco'da doğup büyüdüm. Soyunun bakayım. Size güneş tedavisi yapacağım.»

Esirler söyleneni yaptılar.

– «Şimdi de, esas duruş!»

Hepsi yakıcı güneş altında kımıltısız durdular; sıska, çıplak vücutlarından terler akıyordu.

Çok geçmeden yolun iki yanı, sıcaktan şişen ölümlerle doldu. Kargalar gagalarıyla cesetleri paralıyor, üzerinde iri mavi sineklerin kaynaştığı birkaç lokma kokmuş et parçası için dövüşüyorlardı. Bu askerlerin çoğu hastalıktan, yorgunluktan yahut açlıktan ölmüşlerdi.

Teğmen Tony Aquino'nun bulunduğu grup, durup dinlenmeden, su içmeden saatlerce yürümüştü. Hepsinin bacakları şişmişti, gözleri de ışıktan ve tozdan cayır cayır yanıyordu. Bir Amerika'lı, yolun taşları üzerine yıkıldı, taşlar yüzünü kesti. Bir nöbetçi hemen koştu, zavallının kaburgalarına bastı tekmeyle. Esir ağır ağır dizlerinin üstünde doğruldu, sonra bitkin bir halde yine yere düştü. Japon daha hızlı vurdu. Amerika'lı biraz daha gayrete geldi, ağzından akan kanlara bulanmış, yara-bere içindeki yüzünü kaldırdı. Sağ elini yalvaran bir tavırla nöbetçiye doğru uzattı. Japon süngüsünün ucunu yavaşça, özene bezene esirin boynuna dayadı, sonra sert bir vuruşla batırdı.

Amerika'lı iğneye geçirilmiş kelebek gibi bir süre yolun üzerinde çömelmiş olarak kaldı, silâh geri çekilince de yana doğru yıkıldı. Bu manzara, Aquino'nun zihninden bir daha hiç silinmeyecekti. Japon süngüsünü bir kez daha yumuşak vücuda sapladı, bu hali dehşet içinde seyredenleri de ileriye doğru iteledi.

31. Piyade Alayı'ndan Çavuş Jack Cape, zalim bir nöbetçiye düşmüştü. Herif onların yalnız kirli hendeklerden, çamurlu çukurlardan su içmelerine izin veriyordu. Dizanterili bir hasta yolun üzerine yıkıldı, iki arkadaşı onu taşımak istedi ama, kendileri de çok dermansız olduklarından vazgeçmek zorunda kaldılar. Cape, bir nöbetçinin bu iki kişiye iki kürek verdiğini ve işaret ederek:

– «Şunun işini bitiriverin,» dediğini gördü. Onlar buna yanaşmayınca nöbetçi tabancasını çekti. İki asker arkadaşlarına küreklerle vurdular.

Bir kilometre daha ileride iki esir sendeleyip yere düştü. Cape, nöbetçilerin yine yürüsünler diye onlara vurduklarını gördü. Para etmeyince ikisini de süngüleriyle delik-deşik ettiler.

Albay Edwin O'Connor'un gözleri önünde bir başka Japon, bir Filipinliyi saflardan çıkararak, tek kurşunla öldürdü. Az sonra bir başka Filipin'li deli gibi çılgınlık koparmaya başladı. Adamı alıp bir çalılığın ardına götürdüler. O'Connor bir el silâh sesi duydu, sonra Japon tek başına geri geldi. O'Connor'un yanında uzun boylu, güçlü kuvvetli bir Amerika'lı yürüyordu. Muhafızlardan biri nedense adama düşman olmuştu, onu boyuna süngüsüyle dürtüyordu. Yüzünde de kocaman bir yara açtı.

Çavuş Calvin, 2 Amerika'lı havacının yorgunluktan yere yıkıldıklarını gördü. Nöbetçiler ellerinde sopalarla üstlerine üşüşüp vurmaya başladılar, ikisinin de kafası tamamen ezilinceye kadar vurmaya devam ettiler.

İlerleyiş devam ettikçe herkes hendeklerde daha çok sayıda kafası kesik ölüler görmeye başlıyordu. Yarbay Allen Stowell bunların boylarına bakarak Amerika'lı mı, Filipin'li mi olduklarını anlayabiliyordu. Tenlerinin rengi çabucak esmerden karaya dönüşüyordu çünkü. Böyle 27 ölü sayınca: «Şu oyunu durdurayım artık!» diye düşündü, gözlerini dosdoğru önüne dikerek yürümeye devam etti.

Esirlerin çoğu fazla aptallaşmış, şaşkınlaşmış haldeydiler, bir yerde su görür görmez oraya doğru sürüklenmekten başka şey düşündükleri yoktu. Buna karşılık bazıları da susuzlukla savaşmak için tedbir almaya çalışıyorlardı. Albay Edwin Aldridge, bir evde 20 litrelik eski bir teneke bulmuş, bunu yarısına kadar su ile doldurmuştu. Arkadaşlarından 9 kişiyle bu tenekeyi nöbetleşe, ikişer ikişer taşıyorlardı.

Çavuş Charlie James'in grubunda da içleri boş bambu dallarıyla kaplar yapılmıştı. James'in kendisi dizanteriye tutulmamak için yalnız kuyu suyu içiyordu, susuzlukla savaşmak için de dilinin altına bir konserve açacağı yerleştirmişti. Bir derenin kıyısında, bir Filipinlinin gözleri dalgın, oturmakta olduğunu gördü. Kalçalarındaki süngü yaralarından kanlar akıyordu.

Bununla birlikte, esirlerin sayısı dağdan inen askerlerle durmadan artıyordu. Bunlar esirliğe ya da ölüme doğru yol aldıklarını bilmeden yürüyüş koluna katılıyorlardı.

Japonlar belirli sayıda sivilleri kamyonlara yüklemişlerdi ama, ötekiler yürümek zorunda kaldılar. Analar kızlarını çirkinleştirmek için yüzlerine çamur sürüyorlardı. General Homma'nın ırza geçmeyi şiddetle cezalandırdığını herkes biliyordu ama, Japon askerleri geceleyin sivillerin kamplarına girip kadınları götürüyorlardı.

*
* *

Balanga ile Orani arasında başlayan zâlimlikler bir sonraki konak boyunca Libao'ya kadar daha da arttı. Bombardımanlardan delik-deşik olmuş yolda yürümek gittikçe güçleşiyordu.

General Clifford Bluemel, General Stevens'in yanında ilerliyordu. Yürüyüş kolunun sonunda olduklarında, önlerinde gidenlerin kaldırdıkları bütün tozu onlar yutuyordu. Kuzeyden gelen bir kamyon onlarla karşılaştı. Bir Japon askeri eğildi, General Stevens'in yüzüne sopayla vurdu. Bluemel, arkadaşının gözlüğünün düştüğünü gördü, yerden aldı. Sonra da yolun kıyısına otursun diye ona yardım etti. Stevens kendine gelmeye çalışırken bir süre öylece kaldılar. Bir nöbetçi onlara doğru ilerledi, tabancasını Bluemel'in göğsüne doğrultarak:

– «Yürü!» dedi.

General itiraz etti, fakat Stevens'e dönen silâhın horozunun kalktığını gördü. Ayağa kalkması için arkadaşına yardım ettiyse de yola devam edemeyeceğini anladı. Yeniden yola çıkacak yerde onu hemen o yakınlardaki bir pirinç tarlasına doğru götürdü. Stevens, Bluemel'in ölüm tehlikesi karşısında olduğunu bildiğinden, gitmek istemedi. Bir başka süngülü muhafız, belki kaçmak istediklerini sanarak, onlara doğru koştu. Fakat Stevens'in yüzündeki kanı görünce, Bluemel'i tüfeğiyle iterek sıraya sokmakla yetindi.

Stevens yolun kıyısından geçen sulama kanalının içinde sürüne sürüne gidip bir çalılığın ardında saklandı. Yürüyüş kolu büsbütün gözden kayboluncaya kadar da hiç kımıltısız orada durdu. Bluemel yüreklilik göstermeseydi şimdi beynine bir kurşun yemiş halde, yolun ortasında yatacağını biliyordu.

Biraz daha geride, Çavuş Robert Franklin, bir Filipin'linin yürüyüş kolundan ayrılarak bir mersin ağacına tırmandığını gördü. Tam bir yemiş koparacağı sırada bir silâh sesi duyuldu, adam ölüp yere düştü.

Bir Filipin'li ve Amerika'lı grubu yolun kıyısında durmuştu. Nöbetçiler:

– «Yürüyün!» dediler.

Yüzbaşı Joseph Revak'ın yanında oturan askerin yürüyecek hali yoktu. Japon tabancasını çıkardı ve dehşete kapılan Yüzbaşı'nın gözleri önünde adamcağızı öldürdü. Yine yürümeye başladılar. Ertesi molada da artık Revak, yerinden kalkamayacak hale geldi. Bir muhafız tüfeğini üzerine doğrultarak ona yaklaştı ama, Amerika'lı subayın umurunda bile değildi.

Soluk soluğa:

– «Haydi, ateş et!» dedi.

Revak, Japonun karşısında dikili durduğunu görüyordu. Parmağının ucunu bile kımıldatacak halde değildi, fakat tüfeğin namlusu üzerine doğru eğilince dermanı birden yerine geldi, sıçrayıp sendeleye sendeleye ayağa kalktı, sonra kendinden yarı geçmiş bir halde yola koyuldu.

Birkaç kilometre kuzeyde Onbaşı Roy Castleberry, katı, kuru toprakta çukur kazan iki sivilî seyrediyordu. Yanıbaşlarında bir Amerika'lı yüzbaşı yerde yatmış, çırpınıp sayıklıyordu. Sonra bayıldı. Çukura yerleştirilince kendisini diri diri gömdüklerini birden anladı, mezarından çıkmak için umutsuzca çırpınmaya başladı. Bir nöbetçi :

– «Kürekle vurun kafasına,» dedi. Vurmadılar. Japon tüfeğini ateşe hazır halde onlara doğrulttu. İki sivil çok güç durumdaydı; «hık mık» ettiler ama sonunda mezarın üzerini toprakla örttüler. Az sonra topraktan bir el çıktı, parmakları hafifçe oynadı...

Esirler Layac köprüsünden geçip doğuya, San Fernando'ya doğru yöneldiler. Nihayet Bataan yarımadasından ayrılıyorlardı. Yolun bu bölümü düz ve gölgesizdi. Susuzluktan çılgına dönenler, ölümü göze alarak o yakınlardaki şekerkamışı tarlalarına girdiler. Şekerkamışının sapını emiyor, kabuğunu tükürüyorlardı. Canlarını tehlikeye atmak istemeyen başkaları da onların ardından çiğnenmiş lokmaları toplayıp yine çiğneyerek biraz olsun rutubet elde etmeye çalışıyorlardı. Askerler öylesine susuz kalmışlardı ki, çişlerini bile edemiyorlardı. Zar-zor edebilseler bile çıkan birkaç damla, erkeklik organlarını kızgın demir gibi yakıyordu. Yine de bu yüzden büyük bir ferahlık duyuyorlardı.

Pilot Yüzbaşı Ed Dyess, 6 Filipinlinin bir artezyen kuyusuna doğru fırladıklarını gördü. Tam kuyuya yaklaştıkları sırada nöbetçiler bir yaylım ateş açtılar. 4'ü öldü. Öbür 2'si ağır yaralanmıştı, bakışları donuklaşmış bir halde, ellerini uzatarak, suya doğru süründüler. Yeni bir yaylım ateş onları kımıltısız bıraktı.

Lubao'ya gelmeden önce Dyess, bir bahçeyi çeviren dikenli tellerin üzerinde acayip bir şey gördü. Yaklaşınca bunun süngüyle karnı deşilmiş Filipin'li bir asker olduğunu anladı. Barsakları, kurşuniye çalan kızılılıkta bir uçkur gibi tellere dolanmıştı.

Bu yürek parçalayıcı topluluk, orada burada toplanan Filipinliler kalabalığı önünden geçiyordu. Siviller esirlere haşlanmış yumurta, muz yapraklarına sarılı kızarmış piliçler ya da ham şeker parçaları vermek için canlarını tehlikeye atıyorlardı. Bazıları da yolun kıyısına pilâv tencereleri, su testileri koyuyorlardı. Kimi nöbetçiler bunlara ses çıkarmıyordu. Kimi nöbetçiler ise tencerelerle testileri deviriyorlar, yürüyüş kolunu besleyen sivilleri dipçikliyorlardı.

Pek az Filipinli yiyecekleri satıyor, büyük çoğunluk kendilerine verilen parayı almak istemiyordu. Lubao sokaklarının iki yanına siviller dizilmiş, ağlaşıyorlar; nöbetçiler de her türlü teması önlemek için boyuna ileri-geri koşuyorlardı. Bununla birlikte, baştan ayağa bol, kapalı entariler giymiş yaşlı kadınlar, şaşkın ve ayakta duramaz haldeki askerleri sıralardan çıkararak uzun eteklerinin altında saklamayı başardılar. Nöbetçi geçip gitti mi, esir bir kulübeye götürülüp saklanıyordu. Yırtık-pırtık üniformalarının askerlikle ilgili yanı kalmamış birkaç Filipinli asker, kalabalığın içine daldılar. Kimi bir kızı kucaklayarak, kimisi bir çocuğu kucağına alarak izlerini kaybettirdiler.

Esirleri bir çeltik fabrikasının içine soktular. Damı oluklu saçlarla kaplı büyük bir binaydı burası. İnsan pisliği öbeklerinin ortasında kokuşmaya başlamış ölümler yatıyordu. Binlerce asker için bir tek su musluğu vardı. Hepsini 20 metre genişlik, 45 metre uzunluktaki bir ambara tıktılar. Ancak, kapılarla pencereleri kapadılar, duvarların çatlaklarından hava giriyordu.

Bina tıka-basa dolunca, öteki esirleri dışarıda topladılar. Orada da su tek bir musluktan, sicim gibi akıyordu. Askerlerin her biri birkaç damla suya kavuşabilmek için sıraya girmişti. Muhafızlar daha da canavarlaştılar. Albay Berry, musluk başında bir Amerikalı ile bir Filipinlinin kavga ettiklerini gördü. Nöbetçiler hemen koştular. İki esir kaçıp kalabalığa karışmak istediler ama, çabucak yakalandı. İkisi

de bir ağaca bağlanarak kurşuna dizildi. Berry, bir başka muhafızın da bir Filipin'liye saldırdığını gördü. Japon bir kazma sapıyla adamın kafasını yardı, beyni dışarıya fişkırıncaya dek de vurmaya devam etti. Berry, içinden: «*Ne suç işlemiş acaba?*» diye sordu. Bunun ne olduğunu da Albay Aldridge biliyordu: Az önce esir, Japona yan bakarak meydan okumuştı.

Çavuş James Madden musluğun yanındayken iki nöbetçi yirmi yaşında bile olmayan bir Amerikalıyı sürükleyerek yaklaştı.

Bir tercüman ona:

– «Niçin kaçmaya kalkıştın?» diye sordu.

– «Dağa çıkıp çetelere katılmak istiyordum. Amerikalılara ne yapacağınızı biliyorum.»

Onu yolun öbür yanına götürdüler, elleri arkasında bir ağaca bağladılar, iki muhafız diz çöktü, nişan alıp ateş etti. Kurşunlar ağacın üzerinde sekti. Japonlar yine ateş ettiler ama bu sefer de silâhları tutukluk yaptı. Bir subay bağırarak, kılıcını havaya kaldırarak onlara doğru koştu. Esas duruşa geçen iki askeri tokatladı. Amerikalının ellerini kollarını çözerək yere çömeltiler. Yolun öbür kıyısındaki esirler arasından homurtular yükseldi ama, hiçbir itiraz haykırışı duyulmadı. Subay, Amerikalıyı ayağa kaldırıp çalıların ardına götürdü. Biraz sonra geri geldi, kılıcından kan damlıyordu. Yolun öbür kıyısına geçti, Madden'le arkadaşlarını iterek uzaklaştırdı, kızıl kana boyalı kılıcını musluğun suyunda yıkadı.

Esirlerin çoğu, Lubao'da bir gece geçirdiler ama, içlerinde iki, hattâ üç-dört gün kalanlar da oldu. Genellikle kendilerine günde iki kere yemek veriliyordu. Bu da bir avuç pirinçle bir tutam tuzdu. Tarladakiler gecenin serinliğinden korunmak için birbirlerine sokuluyorlardı. Ama hiç değilse soluk alabiliyorlardı ya.

San Fernando'ya kadarki 15 kilometrelik merhale, en kısası, fakat aynı zamanda da en çetini oldu. Askerler kızgın güneşin altında, erimiş ve tankların altüst etmiş oldukları asfaltın üzerinde yürümek zorundaydılar. Çıplak ya da paramparça kunduraların içindeki ayaklarıyla, âdeta kızgın korlar üzerinde yürüdüklerini hissediyorlardı. Bu aç, susuz, hasta adamlar için her kilometre, bitmek bilmez mesafe bir hâlini alıyordu. Uçsuz bucaksız şeker kamışı tarlalarının yanından geçiyorlardı. Bazıları da onların ardındaki kuzeybatı yönüne, özgürlük sembolü olan Zambales dağlarından yana bakıyorlardı.

Birkaç bin Filipinli kaçtı. O dolayları iyi bilmeyen, yerli dili konuşamayan Amerikalılar için kaçmak daha güçtü. Yüzleri güneşten yanmış olsa bile boyları ve sesleri, onları çabucak ele verecekti.

Havacı Çavuş Franck Bernacki bu maceraya atıldı. Nöbetçiler üzerlerinde tebeşirle «Singapur» yazılı tankların mürettebatıyla tartıştıkları sırada yanındakilere:

– «Ben tüyüyorum arkadaşlar,» diye fısıldadı. «Var mı benimle gelen? Thorp'ta 50000 dolar varmış diye duydum.»

Gerçekten, ortalıkta şöyle bir söylenti dolaşıyordu: Claude Thorp adında bir yüzbaşı iki ay önce Bataan'dan yüklü bir parayla kaçmıştı. Ona bu parayı mukavemet çeteleri kursun diye MacArthur vermişti.

Kimse Bernacki ile gitmek istemedi. O da yılanların kaynaştığı bir şekerkamışı tarlasında sürüne sürüne yola çıktı. Bıçak gibi kesen yaprakların altında, sıcak, boğucu bir hava içinde elleriyle, ayaklarıyla sürünerek yavaş yavaş ilerliyordu. Sonunda yere kapanıp bayıldı.

Umutsuzluk ve hınç yüzünden bir başka havacı, Çavuş Ray Hunt da kaçtı. 80 kilodan 50 kiloya inmişti. Küçük bir köprü'nün üstünden geçerken kendini birden derin bir hendeğe attı, çalılıklar arasında gizlendi. Birisinin:

– «Bakmayın! Yakalatacaksınız onu!» dediğini duydu. Hendek boyunca sürüne sürüne ilerledi ve iki Amerika'lıyla daha karşılaşınca şaşırıldı. İkisi de korkudan taş kesilmiş, yüzükoyun yatmıştı. Birisi Chatum adında bir onbaşı, öteki de topçu yüzbaşı Jones'du.

Hunt hendekten çıkmak istiyordu. Ötekiler ise korkudan kımıldanamıyorlardı. Havacı ağır ağır doğruldu, derenin öbür kıyısındaki Filipin'li köylülere seslendi. İçlerinden biri yaklaştı. Hunt:

– «Buralarda Japon var mı?» diye sordu.

Köylü:

– «Yerden kalkmayın,» diye cevap verip uzaklaştı.

Az sonra gelip 3 Amerika'lıyı aldı, kazıklar üzerine oturtulmuş, bambudan yapılmış bir kulübeye götürdü. Orada bir başka Amerika'lı ile daha karşılaştılar; bu Teğmen Kerry idi. Bambu kamışlarının aralıklarından bakınca, yoldan arkadaşlarının ağır ağır geçtiklerini görüyorlardı. Bu arada bir hemşehrilerinin süngüyle öldürüldüğünü de gördüler.

Köylüler günde birkaç kez gelerek gizlice kulübeye giriyor; bu sığıntılara su, pirinç; ham şeker getiriyorlardı.

Günün birinde küçük bir oğlan çocuğu, onlara, o yakınlardaki bir çiftlik evinde kalan bir Amerikalı'dan sözetti:

– «Sizi ona götüreyim isterseniz,» dedi. O gün 4 Amerika'lı bir ot arabasının içine saklandı, bir manda da arabayı çekerek onları kuzeybatıya, Zambales dağlarının girintili çıkıntılı doruklarına doğru götürdü.

*
* *

Esirler kafilesi nihayet son konağa, büyük şeker endüstrisi merkezi olan San Fernando'ya ulaştı. Kentin kenar mahallelerinde onları yeni bir sınav bekliyordu: Sıra sıra dizilmiş kamyonlar yüzünden, arabalara binmiş olan Japon askerlerinin salladıkları tüfek dipçiklerinin altından geçmek zorunda kaldılar.

Fakat şehirde kaldırımlara siviller dizilmişlerdi, nöbetçilere aldırmaksızın yiyecek sepetleriyle, su testileriyle esirlere doğru koşmaktan çekinmiyorlardı. Bir genç kız, Çavuş David Duran'a bir pirinç köftesi attı. Bir muhafız kıza doğru koşarak tüfeğinin dipçiğiyle yüzüne vurdu. Yürüyüşün başından beri Duran'ın ağzına attığı ilk lokmaydı bu.

Bütün o dolaylardan, bu paçavralar içindeki içler acısı kalabalık arasında arkadaşlarını, hısımlarını bulacaklarını uman birsürü insan gelmişti. Bu iskeletler ordusu, gözleri önünde sürüklenirken, kalabalık ağlayıp ah-vah ediyordu. Bir çocuk ya da bir baba, Filipin'li bir askeri tanıyıp ona doğru koşuyordu. Muhafızlar onları kovuyorlardı ama, pek de sert davranmıyorlardı.

San Fernando'da esirlere birer pirinç topağı, su verildi, ilkel tıbbî tedaviler yapıldı. Hepsi de az-çok her yana, fabrikalara, okullara ve *Blue Moon* dans salonuna dağıtıldı. Garın yakınındaki büyük arsada Albay Aldridge, General Stevens ile durmuş, neredeyse ölecek gibi bir halleri olan genç havacıların sendeleye sendeleye ilerleyişlerini seyrediyordu. Nitekim birisi yere düştü: Ölmüştü. Hepsi dizanteriye tutulmuş olan ötekiler ise birer canlı cenazeydiler.

Teğmen Aquino kendi grubundan arkadaşlarıyla birlikte eski bir sirke imalâthanesine götürüldü. Burası İspanyol stilinde, kocaman bir yapıydı. Tony, sarı, açık spor otomobiliyle savaşa başladığında 75 kilo geliyordu, şimdiyse 45 kiloydu. Bir saman yığınının üzerine yığıldı, tam on dört saat deliksiz bir uyku çekti. Uyanınca onu alıp bir kışlaya götürdüler. Orada babasını bir Japon albayının yanında görünce şaşırdı.

Baba, oğlunu kucaklayarak:

– «Tanrı'ya şükürler olsun ki hayattasın!» diye fısıldadı.

– «Annemle çocuklar nasıl?»

– «Herkes iyi. Ama seni o kadar merak ettik ki!»

Sonra babası, yanındaki subayı tanıttı: Bu, *Kempeitai*'den (Japon gizli polisi) Albay Ota idi.

Ota, mükemmel bir İngilizceyle:

– «Bay Aquino büyük bir Japon dostudur,» dedi. «Bizim denetimimiz altında Filipin'de yeni hükümetin kurulmasına yardım edecek. Buna teşekkür etmek için, Japon halkı büyük bir insancılık göstererek, ona oğlunun yuvasına dönebileceğini bildirdi.»

Teğmen Aquino: «Beni salıvererek bir borç mu ödemek istiyorlar acaba?» diye düşündü, sonra cevap verdi.

– «Albay Ota, aileme yaptığınız iyilik ve gösterdiğiniz saygı için teşekkür ederim ama, bu cömertçe teklifinizi reddetmek zorundayım. Çünkü askerlerimden ayırlamam. Ama, bana sahiden yardım etmek istiyorsanız bizlere yiyecek ve ilâç verin.»

Albay:

– «Babanızın hakkı varmış,» dedi. «Bana, kabul etmeyeceğinizi söylemişti. Hepinize yapılan muameleden ötürü özür dilerim, lütfen özürlerimi kabul edin.»

Sonra dışarıya çıktı. O odadan ayrılır ayrılmaz, Benigno Aquino, oğluna şunları anlattı: Cumhurbaşkanı Quezon gitmezden önce Filipin'in birkaç önemli kişisine Japonlarla işbirliğini kabul etmeleri için emir vermişti. Yalnız bunun içindir ki kendisi de Lauret hükümetine girmeye hazırlanıyordu. Delikanlı babasının yurdunu hiçbir zaman satmayacağını biliyordu. Yaşlı adam, bütün Filipin'li esirlerin kısa zamanda salıverilmeleri için General Homma ile birlikte çalıştıklarını söyledi.

Aquino:

– «Çabuk olun baba, hepimiz sinekler gibi geberiyoruz,» dedi.

Baba-oğul çay içip pasta yediler, Albay Ota gelince kucaklaşıp öpüştüler. Baba:

– «Haydi hoşça kal evlâdım. Annene söyleyeyim de gelip seni görsün.» dedi.

Sonra oğluna bir yiyecek paketi verdi. Aquino kampa döner dönmez askerlerini topladı, yiyeceği onlarla paylaştı. Her birine bir lokma düştü. Birkaç dakika sonra kapılar açıldı, Japonlar pirinç dolu el arabalarını süre süre içeriye girdiler.

*
* *

Esirlerin çoğu San Fernando'da bir-iki gün kaldı, fakat bazıları doğruca gara götürüldü, sonra aç susuz, «40 kişilik - 8 beygirlik» leri andıran vagonlara bindirildi. Bir vagona 100, hattâ 115 kişi tıklıyor, kapılar kapatılıyordu. Askerler Capas'a kadar üç-dört saat süren yol boyunca balık istifi halinde ve korkunç bir dizanteri kokusu içinde ayakta duruyorlardı.

Çavuş James Madden'in bindiği vagon, yola çıkmadan önce garda duruyordu. Solukları kesilen esirler:

– «Açın kapıları yahu!» diye bağıırıyorlardı.

Bu bağıırışlar çabucak isterik inilti, çığlıklar halini aldı. Lokomotif manevra yaparken vagona birdenbire hızla çarptı, kapı açıldı. Bir nöbetçi elinde tüfek, hemen koşup vagona tırmandı ama, kapıyı açık bıraktı. Böyle olduğu halde içerilere yığılmış olanlar yine de zor soluk alabiliyorlardı.

Esirlerin en dayanıklıları, işi tartışmaya dökmeksizin, kendilerinden yerlerini en hasta, en halsiz olanlara verdiler, böylece onların biraz olsun taze hava alabilmelerini sağladılar. Madden: «*Tuhaf şey, bunca acı çekmiş olan bu adamlar, insancıl duyguları yine de büsbütün yitirmiş değiller,*» diye düşündü. Yolculuğun sonuna dek bu yer değiştirmeler en ufak bir kavga bile çıkmadan böylece sürüp gitti.

Fakat vagonların çoğu yol boyunca kapalı kaldı. Çavuş Charlie James burnunu vagonun ateş gibi yanan madenî duvarındaki küçük bir deliğe dayamak talihine erişmişti.

Birisi:

– «Boğuluyorum!» diye inledi.

Bir ses cevap verdi:

– «Sus be, çaresi yok bunun.»

Bir başkası:

– «İdareli soluk al, oksijeni har vurup harman savuruyorsun,» dedi.

Dizanteriye tutulan askerler abdeslerini tutamıyorlardı, başkaları da arkadaşlarının üstlerine, başlarına kusuyorlardı. Ölenlerle bayılanlar bu sımsıkı kalabalığın içinde ayakta kalıyorlardı. Duraklarda, en insancıl muhafızlar kapıları açıyorlar; kapı önlerine hemencecik üşüşen Filipin'li siviller, esirlere şişelerle su, domates, muz, pirinç, yumurta, kahve, şeker veriyorlardı. Amerikalılardan o güne kadar Filipinlileri aşağı bir ırk saymış olanlar, onların insancılığını, yiğitliğini şimdi arıyorlardı. Arasına bir esirin vagondan kaçmayı, seyircilerin arasına karışmayı başardığı oluyordu. Birkaç nöbetçi, öfkeli kalabalıkla çatışmayı göze alamıyordu. Bu yüzden bu kaçakların çoğu yakalanamadı.

Esirler Capas garında trenden indiler. Temiz hava onları canlandırırverdi. Orada da yüzlerce sivil, yiyeceklerle bekliyordu. Orada da kimi nöbetçiler olup bitenlere göz yumdular, kimileri de karşı durdular. Güneşli, tozlu bir yolda O'Donnel kampına kadar daha 13 kilometre yol tepmek gerekiyordu. Ama askerler açık havaya çıkmış olmaktan yine de memnundular. San Fernando'dan beri gösterilen kucak dolusu sevgi ve iyilikseverliğin kendilerini ayakta tutmuş olduğunu hissediyorlardı. Nöbetçiler daha insancıl görünüyorlardı, orada kimseye karşı sert davranışta bulunulmadı. En güçsüz esirlere muhafızların yürüsünler diye yardım ettikleri bile görüldü.

Esirler, adanmış toprağı nihayet gördüler: Bazıları bitmemiş, külüstür ve harap binalar, çorak bir ovanın ıssızlığı içinde yükseliyordu. Burası O'Donnel kampıydı. Esirler acılarının sona erdiğini belki de burada görecektlerdi.

İki yanında gözetleme kuleleri bulunan kapıdan, dikenli tellerle çevrili bir avluya girdiler. Üzerinde Japon bayrağı dalgalanan bir yapının önüne götürüldüler. Uzun bir bekleyişten sonra kampın komutanı geldi ve bir tercümanın aracılığı ile onlara şunları söyledi:

– «Yüzbaşı diyor ki: *'Japonya, Java'yı, Sumatra'yı, Yeni Gine'yi almıştır.'* Yüzbaşı diyor ki: *'Amerika'lılarla Japonlar birbirlerine düşmandır, Amerika Japonlaşınca kadar da savaş olacaktır.'* Yüzbaşı diyor ki: *'Sizler savaş esiri değilsiniz ve köle muamelesi göreceksiniz. Sizler asker gibi davranmıyorsunuz,'* diyor. *'Disiplininiz yok. Size söz söylendiği zaman esas duruşa geçmiyorsunuz.'* Yüzbaşı diyor ki: *'Benim elimden çekeceğiniz var.'»*

Esirler O'Donnel kampında acılarının ancak ölümle dineceğini hemen anladılar.

*
* *

19 Nisan'da Manilla'da çıkan *Tribune* gazetesi, Bataan esirlerini dizi dizi gösteren birçok resim ve Japonların yazdırdıkları açıkça belli olan şöyle bir yazı yayınladı:

«Teslim oldukları 9 Nisan'dan beri, Bataan savaşı esirlerinin San Fernando'ya kadar yaptıkları işler acısı yürüyüşten sözetmek çok acıklı bir iş. Onun için bu acı olay üzerinde ayrıntılar vermekten sakınacağız.

Fakat, okuyucularımızın bu gözlem üzerinde yanlış bir düşünceye kapılmamaları için şu noktayı açıklamaya önem veriyoruz: Başlıca görevleri savaşı nihaî zafere kadar sürdürmek olan Japon İmparatorluk Kuvvetleri, daha dün düşmanları olan 50000 askeri beslemek, onlara yardımda bulunmak için büyük çaba harcamaktadırlar.»

Japonlardan gördükleri insancıl muameleye rağmen bu esirler, kalacakları kampa yine çok güçsüz bir hâlde vardılarsa, bunun sorumluluğunu Amerikan Kuvvetleri Başkomutanlığına yüklemek gerekir. Çünkü Başkomutanlık, hastalıktan ve yiyecek noksanlığından askerler büyük ölçüde güçsüz düştükleri sırada teslim olma anlaşmasını imzalamıştır.»

General Homma esir sayısının, evvelce öngörülenin en azından iki katı olduğunu şimdi biliyordu ama, General Kawane, onların işler acısı sağlık durumlarını kendisine bildirmemişti.

Bu konuda yardımcısına güvenen Homma, kendini tamamen Corregidor'a yapacağı saldırıya vermişti. Hazırladığı istilâ planları dışında başka şeyle uğraşmayan ve Balanga'daki karargâhına kapanmış bulunan General'in, San Fernando'ya giden yolu dolduran binlerce ölüden hiç haberi yoktu.

Esir kampına doğru ilerlerken ölen Amerika'lı ve Filipin'li sayısının, Bataan'daki muharebe alanlarında ölenlerin sayısından daha çok olduğunu iki ay sonra öğrenebildi. Yola çıkan 70000 kişiden yalnız 54000'i O'Donnel kampına varabilmişti. Kaç kişinin öldüğünü kesinlikle bilmek hiçbir zaman mümkün olamayacaktı, çünkü kayıpların çoğu da kaçmıştı. Fakat sağ kalanların söylediklerine bakılırsa, sıtmadan, yorgunluktan, açlıktan, kötü muamelelerden ölenlerin ya da Japonlarca öldürülenlerin 7000 ile 10000 arasında olduklarını söylemek, aşırılık olmaz. Bunlar arasında 2330'u Amerikalıdır.

Sağ kalanların çoğu bu gaddarlığın sistemli bir biçimde uygulandığına inanıyorlardı. Bu, pek de doğru görünmemektedir. Esirlerin aşağı-yukarı yarısı Balanga'dan San Fernando'ya kamyonlarla götürülmüşler ve nispeten az sıkıntı çekmişlerdi. Yaya yürüyen başkaları da hiçbir kötü davranışla karşılaşmamışlar, karınları iyice değilse bile arasına doyurulmuştu. Ama yine de 1 kilometre geride arkadaşlarından bazıları gaddar nöbetçilerce dövülüp sövülüyor, öldürülüyordu.

Sertlik, Japon askerlerinin günlük yaşantısının ayrılmaz bir parçasıydı. Subaylarından sık sık dayak yediği olurdu, onun için o da kendi gördüğünü yapıyordu. Ona derhal ve körükörüne itaat etmesi öğretilmişti. Amerikalılar ya da Filipinliler verdiği emirleri anlamadıkları ya da bunlara uyamayacak kadar güçsüz oldukları zaman, Japon da zorbalığa, hattâ öldürmeye başvuruyordu. Doğru-dürüst bir plan yoktu. Tersine, bu işlem yüksek makamların hiçbir emri ve talimatı olmadan, gelişigüzel yapılmıştı.

Japon askeri teslim olanları küçümsüyordu. Bu askerin elkitabında: «Öleceğini bilsen bile sakın esir olma. Unutma ki senin esir düşmen yalnız orduyu lekelemekle kalmaz; ananla baban, ailen için de bir şerefsizlik olur. Bu yüzden onlar sokakta hiçbir zaman açık alınla yürüyemezler. Son mermiyi daima kendine sakla.»

Sebepleri ne olursa olsun, Bataan'da çekilen acılarla katlanılan işkenceler bunlara kurban ya da tanık olanların akıllarından hiçbir zaman çıkmadı. Yapılanları pek az kimse bağışlayabildi. «Ölüm Yürüyüşü» sonradan Amerikalılar ve Filipinliler için bir hınç ve öç alma konusu olacaktı.

ALTINCI BÖLÜM

UTANÇ VE ZAFER

«ALLAHAISMARLADIK, SAYIN BAŞKAN»

18 Nisan günü şafak sökerken, Japonya'nın 1000 kilometre kuzeydoğusunda bir keşif uçağı, *Enterprise* uçak gemisine, 16. Müdahale Kuvveti komutanı Amiral Bill Halsey'e hitap eden bir mesaj attı. Oradan 42 mil uzakta bir düşman devriye gemisi vardı ve pilot, geminin kendisini gördüğünden emindi. Halsey bir küfür savurdu, kötü haberi de o yakınlarda bulunan *Hornet* uçak gemisine ilettili.

Hemen alarm verildi ve havacılar evvelce öngöröldüğü gibi o akşam 16 tane B 25 tipi uçaklarına binip Japonya'dan yalnız 800 kilometre uzakta havalanacakları yerde, belki de hemen uçuşa geçeceklerini öğrendiler.

Şefleri olan Albay Jimmy Doolittle, Amiral Halsey ile işaretlerle yaptığı bir konuşmadan sonra komuta köprüsünden aşağıya indi:

– «Haydi bakalım çocuklar, gidiyoruz!» dedi.

Pilotlar için kötü bir sürpriz olmuştu bu! Son litre benzine dek herşey titizlikle hazırlanmıştı. Geceleyn gidip Tokyo ile başka üç Japon kentini bombalayacaklar, sonra Çin'e doğru yollarına devam ederek sabahleyn orada yere ineceklerdi. Artık sürpriz diye bir şey kalmamıştı, bombardımanlarını gündüz yapmak ve fazladan 200 kilometre daha yol gitmek zorunda kalacaklardı.

Hollywood'da filim yapımcısı olarak daha çok tanınmış bulunan Yarbay John Ford'la kameramanları, dalgaların ıslattığı güverteye B 25 uçakları sıralanırken filim çekiyorlardı.

Her uçağa 200 litre benzin daha konuldu. Depoların ölçekleri «dolu»yu gösteriyordu ama, tayfalar kanatlardaki depolarda hava kabarcıkları oluşmasını önlemek için uçakları sarstılar, benzin depolarını silme doldurdular. Fazla bir litre benzin bir ölüm-kalım sebebi olabilirdi.

Önce Doolittle havalandı: Saat 7.24'te motorlarını tam hızla çalıştırdı, tekerleklerin önündeki takozlar çekildi. Zorlu bir rüzgârın yaladığı güvertede uçak, hantal hantal ilerledi. Öteki pilotlar kaygılı kaygılı seyrediyorlardı. Doolittle, baş-kıç yapan gemi kendisini tam en yüksek noktaya kaldırdığı zaman güverteden ayrılmak için, havalanışını çok doğru ayarlamak zorundaydı; yoksa doğru gidip denize balıklama dalma tehlikesi vardı. B 25 hızlandı, geminin dalgalar tarafından kaldırılan pruvası tam gökyüzüne dikildiği sırada da havalandı.

Doolittle, alçaktan uçarak *Hornet*'in üzerinden yine geçip doğru Tokyo yönünde uzaklaşırken, herkes; «Hurra!» diye bağırdı. Arkadaşlarının sıraya dizilmelerini bekleyecek kadar benzini yoktu.

Hepsi de birbiri ardınca havalandı. Sonuncu uçağın dışında herşey yolunda gitti. Başmakiniist Thomas Respass'le yardımcıları, uçağı kalkış çizgisinin üzerinde tutarlarken askerlerden biri, bir önceki uçağın hava basıncı yüzünden bir pervaneye doğru fırladı, pervane de onun sol kolunu kökünden kesti.

Pilot çarpmayı hissetti, dönüp bakınca güvertede yatan yaralıyı gördü. Şaşırdı, derinlik kanatlarıyla yanlış bir manevra yaptı. Uçak ilerlemeye başladığı sırada kanatlar, havalanma için gerekli pozisyonun tersi durumdaydılar. Uçak güverteden ayrılınca dalıp gözden kayboldu.

Herkes uçağın denizde parçalanmış olduğundan emindi ama, o, dalgaların birkaç metre üzerinde yine göründü. Ağır ağır yükseldi, arkadaşlarına yetişti.

13 uçağın herbiri Tokyo'nun stratejik hedeflerine 4'er bomba atacaktı. Öbür uçaklar da gidip Nagoya, Osaka ve Kobe'yi bombalayacaklardı. İlk olarak Doolittle hedefine vardı. Bir futbol sahasının üzerinden öylesine alçaktan uçtu ki oyun durdu. Hiçbir avcı uçağı ve hiçbir uçaksavar ateşi uçakların görevini engellemedi.

Az önce, hava akınlarından korunma denemesi yapılmış, Tokyo halkı da Amerikan akınının, bu denemenin bir bölümü olduğunu düşünmüştü. Okulların bahçelerindeki çocuklar ve sokaklardan gelip geçenler uçaklara işaretler yapıyorlar, mavi-beyaz-kırmızı kokartı «Doğan Güneş'in yuvarlağıyla karıştırıyorlardı (Savaşın başlangıcında Amerikan uçaklarında, 1914-1918'de olduğu gibi, kokartlar vardı. Uçaklara beyaz yıldız koyma usulü sonradan uygulandı).

Gerçek alarm işareti bir çeyrek saat sonra verildi ancak. Zaten sonradan Halsey'in batıracağı *Nitto Maru* devriye gemisi, genel karargâha uçak gemilerinin varlığını haber vermişti ama, büyük askerî şefler, akının ertesi gün yapılacağını sanıyorlardı. 15'i Çin, 1'i de Vladivostok yönünde olmak üzere, uçaklar rahatsız edilmeden yollarına devam ettiler.

Bu bombardıman az hasar yaptığı için, halk arasında hiç paniğe yol açmadı ama politik ve askerî sorumluları bir kaygıdır aldı. Dışişleri bakanı Togo şunu belirtti: «*Askerlerin verdikleri teminata rağmen, başkentin korunmasının ne derece zayıf olduğunu bu da göstermektedir.*»

Japonya'nın hava savunmasına 4 avcı grubu ayrıldı. Başkomutanlık Çin'deki seferî heyete bütün harekâtını durdurmak ve ilkönce Çekiyang bölgesindeki düşman üslerini tasfiye etmek emrini verdi. Fakat Japonların zihnini en çok Midway Adası kurcalamaya başladı. Zannettiklerine göre, orası, bu saldırı için üs olarak kullanılmıştı.

Akının Müttefikler üzerindeki etkisi çok daha önemli oldu. Bataan'ın düşmesi maneviyatlarının sifıra inmesine yol açmıştı. Doolittle'in dillere destan akını, maddî bakımdan fazla etkili olmamakla birlikte onlara, Amerika'nın yakında saldırıya geçeceği müjdesini veriyordu. Her savaş alanında, her esir kampında yeni bir umut doğuyordu. Gazeteler, olayı koskocaman başlıklarla haber verdiler. *Los*

Angeles Times gazetesi en orijinal başlığı buldu: «DOOLITTLE DID IT.» (Fonetik bakımdan *Doolittle* «az yapmak» anlamına gelir. O zaman başlık aşağı-yukarı şu anlamı ediniyordu: «AZ YAPAN ÇOK YAPTI.»)

Donanmanın ve uçak gemilerinin oynadıkları rol, tabii, gizli tutuldu, Roosevelt de sadece uçakların Shangri-la'dan havalandıklarını söyledi.

Vladivostok'a giden uçak, ârızasız yere indi, Ruslar ona el koydular. Öteki 15 uçak Çin'de parçalandı ya da havada mürettebatı tarafından terkedildi. Doolittle'in 80 havacısından 2'si boğuldu, 1'i paraşütü açılmadığı için öldü, 8'i de esir düştü.

Bombardıman uçaklarını Chungking, Singapur, Filipinler ve daha yüzlerce savunmasız kent üzerine göndermiş olan Japonlar, bu 8 kişiyi «*insanlığa aykırı davranışlar*»dan ötürü mahkemeye verdiler. Baştan sona kadar Japonca görülen dâvâ, yarım saatten az bir zamanda karara bağlanıverdi. Sanıkların hepsi suçlu bulundu, ama, ne dosyayı okuyabildiler, ne tercümandan yararlanabildiler, hattâ ne de mahkemenin bir harp divanı olduğunu bilebildiler. 5'i müebbet hapse mahkûm oldu. 1'i beslenme yetersizliğinden orada öldü. Teğmenlerden Hallmark ve Farrow ile Çavuş Spatz idam edildiler. Fakat, Japonya'da dolaşan söylentilere inanmak gerekirse, daha önce tıbbî deneyler için kobaylık yaptılar.

*
* *

Filipin takımadalarından Mindanao Adası'ndaki Del Monte'de Yarbay Grover, Corregidor'dan acele ilâç gönderilmesini isteyen bir radyo mesajı almıştı. Hemen bir uçak gönderilmesi gerekiyordu. Son aylar boyunca «*Bambu Filosu*» diye adlandırılan külüstür sivil ve askerî uçaklardan yararlanan küçük bir havacı ekibi, Bataan, Corregidor ve Del Monte arasında küçük bir taşıma servisi kurmuştu.

Şimdiyse elde bir tek uçak, vaktiyle Filipin taksi-uçak kumpanyasının malı olan eski bir *Bellanca* kalmıştı. Yüzbaşı Bradford bu uçağı iyi tanıyordu; Birinci Dünya Harbi'nin eski bir savaşçısı olan Yüzbaşı, o şirketin genel müdürlüğünü ve baş pilotluğunu yapmıştı. Beş hafta önce Corregidor'dan Albay Fischer'i yanında kınakına tohumlarıyla kaçırırken, Filipinler üzerinden uçarak 5000'inci uçuş saatini tamamlamıştı. Bu tohumlar Amerika'da ekilerek, çok önemli bir ilâç olan kinin elde edilecekti, iki gün önce de tam Japonlar, Panay Adası'na çıkarlarken, Albay Carlos Romulo'yu da oradan kaçırmıştı.

Bu yüzden de Albay Grover, Corregidor'a ulaşabilme şansının ne olduğunu Bradford'dan sordu.

Yaşlı pilot:

– «Hiç!» diye cevap verdi.

Gerçekten, Japonlar şimdi Panay ve Cebu adalarını işgal etmiş bulunuyorlardı, üç saat sonra da başka birkaç adaya daha çıkıp çıkmayacakları belli değildi.

Fakat Coregidor'da bu ilâçlara mutlaka ihtiyaç vardı ve birisinin de düşman toprakları üzerinden geçerek eski *Bellanca* uçağını oraya kadar götürmesi gerekiyordu. En tecrübeli pilotlar bir araya toplandı, Bradford'a da bir deste iskambil kâğıdı verildi:

– «Kâğıtları karıştır ve kes,» denildi.

Kim en küçük kâğıdı çekerse görevi o yapacaktı. Bradford kâğıtları karıştırdı, kesti, bir tanesini çekip cebine koydu, ötekiler de çektikleri kâğıtları gösterdikten sonra o da yavaşça kendisininkini çıkardı: Karonun ikilisini çekmişti.

Bu sahneyi seyreden Yüzbaşı Monay onu bir kenara çekti:

– «Senin hile yaptığını gördüm,» dedi.

Bradford:

– «Ne münasebet? İnsan böyle bir göreve gönüllü yazılmak için adamakıllı aptal olmalı,» dedi ve ekledi:

– «Ama ötekilerin hiç mi hiç başarı şansları yok. Ben son dönemecin nerede alınacağını biliyorum, onu geceleyin bile bulabilirim.»

Birkaç saat sonra Bradford, tıka-basa ilâç dolu külüstür *Bellanca'sı* ile havalandı, ilk uğrağı, kimin işgalinde olduğunu bilmediğı, Panay ile Cebu arasındaki Negro Adası oldu. Uçağının deposuna benzin dolduran Amerika'lılar Japonların akşama sabaha oraya gelmelerini bekliyorlardı. Geceleyin sonuncu ve en tehlikeli merhaleyi aşmak için yine yola çıktı. Corregidor'a kadar üç saat uçacaktı, oraya tam şafak sökerken inmek istiyordu.

Luçon Adası'nın köyleri üzerinden uçtu. Buraların gece karanlığında parıldayan ışıkları, o geçerken sönüyordu. Ne yeşil-kırmızı fenerleri, ne de radyosu olduğundan, günün ilk ışıklarını beklemek için denizin üzerinde döndü durdu.

Tropikal bölgelerin yabancısı değildi ama, gökyüzünün çabucak aydınlandığını görerek yine de şaşırdı. Corregidor'dan yarım saatlik yoldaydı henüz, dalgaların doruklarını tam gazla yalayarak ilerledi, başının üstündeki ince sis tabakası onu gizliyordu. Adaya birkaç kilometre kala, birdenbire güneş ışığının içine giriverdi. Kayalık adanın güney kıyısı boyunca yol aldı. Her an dost mermilerin kendisini düşürmelerini bekliyor, beri yandan Japon avcılarının peşine takılmalarından korktuğı için arkasına bakıyordu. Düşman işgali altındaki topraklarda saatte 130 kilometre hızla zar-zor uçup yine de sağlam kalmak, ona imkânsız gibi görünüyordu. Adanın bitiminde kanadı üzerine döndü, sonra gelip Corregidor'un minicik havaalanının girintili çıkıntılı zeminine kondu. Külüstür uçağını siper bir yere götürdü, kontağı kapadı ve sinirli titreyişi geçsin diye beklemek için birkaç dakika kımıltısız durdu.

Uçağındaki yük boşaltılırken o da General Wainwright'in karşısına çıktı. General onun elini hararetle sıktı:

– «Gececeğini biliyordum Brad,» dedi. «Başarından dolayı çok mutluyum. Kutlarım seni.»

Bradford son gelişinden beri olup biten değışikliğı görünce korktu: Avurdu avurduna çökmüş, şaşkın yüzlerde, yenilginin izleri okunuyordu.

Bu, bombardımanların etkisiydi. Bataan düşeliberi bombardımanların ardı arası kesilmemişti. Bunlar az kayıp verdirmişlerdi ama, adanın da tarla gibi altını üstüne getirmişlerdi.

Maneviyat henüz, oldukça yüksekti ama, garnizondaki 13000 asker hiçbir kurtulma umudu beslemiyordu. En sevdikleri şarkı *Hiç gelmeyecek gemileri bekliyorum*'du. Herkes miğferlerin üzerine tebeşirle yazılı V harfinin «Zafer (Victory)» mi, yoksa «Kurban (Victim)» mı anlamına geldiğini alaycı bir tavırla soruyordu.

Adayı ve tünelin içinde oturmayanları yeni bir tehlike tehdit ediyordu. Bataan kıyısına 240'lık Japon obüs topları yerleştirilmişti ve bunların dikey atışları, Corregidor'un 305'lik havan mermilerini kasıp kavuruyordu. Halbuki, burası o güne kadar menzil dışında kalmıştı. Ölü ve yaralı sayısı kaygı verecek oranda arttı.

İmparator Hiro-Hito'nun yaş günü olan 29 Nisan'da bombardıman şiddetlendi, ayrıca, adadaki 260'ıncı hava alarmı da verildi. Kombine saldırı öğleden sonraya dek sürdü. Hemen her yerde yangınlar çıktı, iki cephanelik havaya uçtu. Akşam üstü koyu toz, duman bulutları Corregidor'un üzerine bütün ağırlıklarıyla çökmüş bulunuyordu.

O gece 2 deniz uçağı ablukayı yarmayı başardı. Malzeme ve özellikle ilâç boşalttıktan sonra 30 hemşireyi, 2 sivil kadını, 17 erkeği alıp gitti. Geceleyin havalanmak isterken uçağını zedeleyen Bradford da onlar arasındaydı.

O günden sonra da top ateşi arttıkça arttı. General Homma 2 Amerikan havan bataryasını, Geary ile Way'i susturmadıkça çıkarma filosunu ileri süremeyeceği düşüncesindeydi.

2 Mayıs sabahı Way'de ateş edebilir halde 2 top kalmıştı, fakat Geary bataryası sağlamdı. Öğleye doğru, topçu eri Ralph Houston, blokhavuzda, geçici olarak susmuş bulunan muazzam topların yanında duruyordu. Kendi kendine: «*Şu bacaklarımdaki uyuşukluğu gidereyim hele,*» dedi, kalın madenî kapılardan dışarıya çıktı. Dışarıda arazi tanınmayacak hale gelmişti. Derken birdenbire korkunç bir gümbürtü işitildi ve birkaç saniye süreyle Houston, zifirî karanlık içinde kaldı. Sonra cephaneliğin, içinden dumanlar tüten kocaman, derin bir çukur haline gelmiş olduğunu şaşkınlıkla gördü. Toprağa diri diri gömülerek yardım isteyen askerlerin seslerini duydu. Onlara:

– «Gidip yardım getireceğim,» diye seslendi. Sonra bombardımana aldırmadan Malinta tüneline doğru koştu.

Corregidor'da herkes korkunç bir şeyin olup bittiğini biliyordu. Patlama, adayı bir deprem gibi sarsmış, Geary bataryası kesin olarak susmuştu. 10'ar tonluk 8 havan topunun namluları kibrit çöpü gibi havaya uçmuş, bir tanesi oradan 150 metre ileride yere düşmüştü. Neredeyse başlayacak olan çıkarmalara karşı kendini korumak için, Corregidor'un elinde güçsüz kıyı savunma tesislerinden başka şey kalmamıştı.

Dışarıda yaşamak tehlikeli ve çetindi, fakat temiz hava ve aydınlık vardı hiç olmazsa. Buna karşılık, Malinta tüneline gerginlik artıyordu. Hastanenin 1000 yatağının hepsi doluydu, yeni gelen yaralılar koridorlarda yatıyorlardı. Her yere ölüm kokusu sinmişti. Tepeye vuran her merminin

kaldırdığı tozlar, içeridekilerin üzerine dökülüyordu. Hava akınları sırasında vantilatörler durdurulunca, hava pis pis kokmaya, sıcaklık çekilmez hâl almaya başlıyordu. İri mavi sineklerle hamam böcekleri her yanı kaplamıştı.

Birçok kimse «tünelis (tünel hastalığı)» diye ad takılan bir illete tutulmuşlar, dışarıya çıkmak istemiyorlardı. Arkadaşları bunlara «sıçan» diyordu. Henüz altı-sekiz hafta yetecek kadar yiyecek vardı ama tayınlar kıttı. Herkes yanında bulundurduğu kişisel yiyecek-içecek yedeklerini harcayıp bitirmişti. Quezon'un batırılan yatından çıkarılan yüzlerce şarap ve viski şişesi boşaltılmıştı.

Tünelde sınırlar çok gergindi, herkes hiç yüzünden kolayca öfkeleniveriyordu. Paranın artık hiçbir değeri kalmadığından, çok ve yüksek kumar oynanıyordu. Caz seanslarını herkes pek seviyordu. Son özgürlük anları olduğunu bildikleri bu dakikalarda kimisi kendini dine veriyor, vücutlarını veren kadınlara rastlamak şansına erişenler ise geceleyin bunları dışarıya götürüyorlardı. Bombardımanlara rağmen, Corregidor'da hâlâ aşk yapılıyordu.

3 Mayıs'ta, su yedeklerinin tehlikeli şekilde azaldığı Wainwright'a haber verildi. O da MacArthur'a bir telgraf çekerek: «*Burada durum, hızla umutsuz bir hal almaktadır,*» dedi.

O gece *Spearfish* denizaltısının Corregidor'un 5 kilometre açığında esrarlı bir randevusu vardı. Bataryalarını doldurarak karanlıkta beklerken, süvarisi Teğmen Dempsey küçük bir teknenin yanaştığını gördü. İçinde 12 subayla 12 hemşire, bunlar arasında da Bataan'da kalmış olan nişanlısından hâlâ bir haber almamış olan Teğmen-Hemşire Lucy Wilson vardı. Makyajsız olan kadınlar, hâkî pantolon ve gömlek giymişlerdi ama, denizde otuzbeş gün geçirmiş olan Dempsey'le denizcilerine hepsi de Paris'teki ünlü Folies-Bergère müzikholünün *girl'*leri gibi göründü.

Dempsey, Corregidor'dan özgürlüğe doğru kaçan son yolcularına acele ettirdi. Sonra denizaltı suyun yüzünde ilerleyerek çabucak uzaklaştı. Ay da birdenbire bulutların ardında göründü, aynı anda adanın üzerine bombalar yağmaya başladı. Patlamalar denizi öyle iyi aydınlatıyorlardı ki, Dempsey bir Japon devriye gemisinin kendisine doğru geldiğini görebildi. Denizaltı hemen daldı ve düşmandan kaçıp kurtulmak için manevra yaptı.

Denizaltıda kadınların bulunuşunun ortaya çıkardığı nâzik sorunları çözümlemek konusunda, hiçbir askerî teori kitabı Dempsey'e yardım edemezdi. Savaşın bu olayı daha sonra *Operation Petticoat* adlı filme konu olacaktı. Yataklar iyi-kötü dağıtıldı, fakat listenin sonunda bulunan Lucy Wilson'a yatak kalmadı. Saç örgüleri yüzünden Lucy'yi küçük kız sanan bir denizci onu koynuna almak isteyerek:

– «Sen de babanla yatarsın,» dedi.

Lucy Wilson yerde yatmayı daha uygun buldu.

*
* *

4 Mayıs'ta, Corregidor üzerinde sürekli bir gürlemeyle tam 16000 mermi patladı. Bu patlamalar bazan dev ağır makinelilerin atışlarını andırıyordu.

Daha önce MacArthur'un oturduğu beyaz badanalı küçük odada, kendisinden durumun açıkça bir değerlendirmesini yapması isteyen Marshall'a Wainwright şunları yazıyordu:

«Bana kalırsa düşman Corregidor'a her an saldırabilir.

Bu girişimin başarısı ya da başarısızlığı yalnızca kıyıları savunan birliklerin direnmelerine ve sıkı durmalarına bağlı olacaktır. Maneviyatlarının şimdiki durumunu göze alarak söyleyeyim: Bir saldırıyı püskürtme şansımız azdır. İsteğinize cevap vermiş olmak için durum üzerindeki düşüncemi size açıkça bildiriyorum.»

Bu kıt'alarda hâlâ maneviyat diye bir şeyin bulunması, akıl almaz görünüyordu. Bataan düştüğü sırada kıyılar boyunca mevzilenmiş olan 4000 askerin sayısı şimdi 3000'e inmişti, bunlar arasında da yalnız 1300'ü 4'üncü Deniz Piyade Alayı'nın eğitilmiş savaşçılarıydı. Geri kalanı havacılardan, Filipin'li topçulardan, Bataan'dan sığınmış Amerikalılardan meydana gelme karmakarışık bir sürüydü.

Önceki haftaların korkunç bombardımanlarına rağmen, bu askerlerin çoğu, Corregidor'da tutunabileceklerine hâlâ inanıyordu. Bazılarını ise saklandıkları çalılıklardan ya da girdikleri tünelden muntazaman çıkarıp yine mevzilerine göndermek gerekiyordu. Çoğunun yerlerinde kalması ise Deniz Piyade Alayı komutanı Albay Samuel Howard'ın disiplinli idaresinden ve emrindeki seçkin kıtaların savaşçılık ruhundan ileri geliyordu.

*
* *

Boğazın öbür yanında, Bataan yarımadasında ise, General Homma, Corregidor'a yapılacak nihai saldırı için son direktiflerini veriyordu. Zaten birkaç hafta geç kalmıştı. Birlikleri arasında birden bir sıtma salgını başlamış, kinin yedekleri bitmişti.

Çıkarma birlikleri hastalıktan özellikle sarsılmış, mevcutları üçte bir oranında eksilmişti. Başkomutan: «*Acaba harekâtı belirsiz bir tarihe mi erteleyem?*» diye düşünürken Japonya'dan gelen 300000 kinin kaşesi, salgına son verdi.

O akşam, Homma, içlerinde 2000 asker ve tanklar olduğu halde ağır ağır Lamao'dan ayrılan ilk gemilerin gidişlerini kaygıyla seyrediyordu. Bunlar iki kol halinde Corregidor'un kuzey kıyısına çıkacaklar ve batıya doğru, Malinta tüneli yönünde ilerleyeceklerdi. Ertesi gece de 3000 asker daha yola çıkacak, kendilerinden önce gelenlerle temas kuracaktı.

Önceden yapılan bütün tahminler yanlış çıktı. Singapur seferinin tecrübeli askerleri, çok basit harekâtın sözkonusu olduğunu sanıyorlardı. Gemileri gideceklerinden başka yerlere muzipçe sürükleyen gelgit ve akıntılardan hiç haberleri yoktu. Bu yüzden ilk grubun komutanı Albay Sato, kaleye 1 kilometre daha batıdan yaklaşıyordu. İkinci grup da farkında olmadan istilâ planlarında gösterilenden başka bir noktaya doğru yol alıyordu.

Bu yüzden, harekâtı hazırlayacak olan Japon baraj ateşi, daha batıda kalan bölgeyi dövmeye başladı. Siperlerinin içine büzülmüş olan savunucular, bekliyorlardı. Saat 23.00'te kuzey burnuna doğru ilerleyen gemilerin hantal silüetlerini hayâl meyâl seçtiler. Eldeki bütün toplar, zaten yollarını

şaşırmış olan saldırganların üzerlerine yöneldi. Bu, korkunç bir kıyım oldu, Sato'nun 1'inci Tabur'unun yarısı hiçbir zaman kıyıya ulaşamadı. 2'nci Tabur'da ise askerler, üzerlerine bir demir ve ateş tufanı yağarken, çıkarma gemilerinin diplerine yatmışlardı. Gemilerin çoğu batırıldı. Kıyıya 90 metre kala bir teğmen, erlerine suya atlayıp karaya kadar yürümelerini emretti. Fakat kıyı sığ değildi ve 50 kilo teçhizat yüzünden ağırlaşmış olan erlerin çoğu denize gömüldü. Teğmen nihayet kıyıya ulaştığında askerlerini saydı: 10'da yedisi eksikti.

Bu korkunç kayıplara rağmen Albay Sato yine de iki taburundan sağ kalanlarla birlikte karaya çıkmayı başardı ve tünel yönünde adanın içine daldı.

*
* *

Geceyarısı deniz piyadelerinin bir posta eri soluk soluğa harekât şubesine girdi:

– «600 kadar Japon karaya çıktı!» diye haber verdi.

Sabahın saat 03.00'ünde Wainwright, tünelin girişinden 2 kilometreden daha az bir uzaklıkta bulunan uçaksavar bataryasının düşman eline geçtiğini öğreniyordu. Birkaç dakika sonra da kendisine Washington'dan gelen bir telgrafı verdiler, içinde şunlar yazılıydı:

«Topçu ve hava kuvvetlerinin gittikçe şiddetlenen bombardımanlarına karşı gösterdiğiniz kahramanca direnişin destanını, son haftalar boyunca, artan bir hayranlıkla günü gününe izledik.

Tamamen kuşatılmış olmanıza, yiyecek ve cephane eksikliğine rağmen dünyaya yurtseverliğin, manevî cesaret ve fedakârlığın parlak bir örneğini verdiniz.

Amerikan halkı bundan daha güzel bir direniş, enerji ve yenilmez kahramanlık örneği bekleyemezdi. Umutsuz bir durumda komutanlık görevinizi yaparken gösterdiğiniz azimli sükûnet, bütün dünyadaki askerlerimize örnek olacaktır.

Her askerî kampta ve deniz üssünde askerler, denizciler ve deniz piyadeleri, Filipinler'deki arkadaşlarının yiğitçe çarpışmalarından esinlenmektedirler. Tersanelerimizle cephane fabrikalarımızın işçileri, izinizde yürümek için çabalarını artırıyolar.

Siz ve askerleriniz, ülkümüzün ve zafere olan inancımızın canlı sembolü haline geldiniz.

Franklin D. ROOSEVELT.»

Wainwright bu mesajı değerli bir hatıra olarak saklamak için yeniden özenle katladı. Sonra kendi cevabını yazdı:

«4 Mayıs tarihli lütuflukâr ve âlicenap mesajınızı almış bulunuyorum. Size olan minnet hislerimi ifade edecek söz bulamıyorum, sayın Başkan... Bu satırları size sabahın saat 3.30'unda yazıyorum. Şu anda devriyelerimiz düşmanın durumunu iyice tespit etmeye çalışıyorlar. Şafak sökerken düşmanı denize dökmek ya da yoketmek için karşı-saldırıya geçeceğim. Birliklerimin tümüne ulaştıracağım hârikulâde mesajınız için teşekkürlerimi bir kere daha sunarım, sayın Başkan.»

Saat 4.30'da Albay Howard, son yedekleri olan 500 acemi deniz erini muharebeye sürdü. Hiç savaşımamış olan bu askerler uzun süredir tünelin girişinde bekliyor cepheden getirilen yaralıların önlerinden geçişlerini seyrediyorlardı. Bu manzara da herhalde maneviyatlarını yükseltmiyordu.

Ellerinde yalnız tüfekler olduğu hâlde, denizciler gecenin karanlığına daldılar. İnsanın içini karartan tünelden çıkınca ilkin gürültünün sertliğini duyarak şaşırdılar. Bütün çarpışma bölgesi düşman topçusunun ateşi altındaydı. Bir karışıklık ânından sonra Binbaşı Williams ilerlemeye devam için askerlerini toparlamayı başardı. Denizciler, acemiler için inanılmayacak bir yüreklilik göstererek onu izlediler.

Cephe hattı üzerinde mevzie girdiler ve hat, bu takviyelerin yardımı ile, iyi dayandı. Bütün hattın şafakla birlikte saldırıya geçeceği kendilerine haber verildi. Saat 6.15'te ileriye atıldılar. Uçaklarla tankların desteğini rahat rahat bekleyerek siperlerinde gizlenmiş olan Japonlar için saldırı tam bir baskın oldu. İki kanat çöktü ama, merkezdeki küçük bir tümseğin üzerinde mevzilenmiş bir ağır makineli yuvası, Amerikan saflarında kayıplara yol açtı.

Deniz piyade Teğmeni Otter, 5 gönüllüyle birlikte düşman mevziine doğru sürünerek ilerledi. Hedefe 25 metre kala elbombalarını attılar ve Japonları susturdular. Fakat mevzii ele geçiremeden önce gelen düşman takviyeleri tarafından öldürüldüler.

Takviye yokluğu yüzünden, Amerika'lılar bu yıldırım ilerleyişinden yararlanamadılar. 300 metre ilerlemiş olan bütün hat, saat 9.00'da yine olduğu yerde mihlanmıştı. Mevzilerini elde tutmak için en ufak bir yardım almak bile mümkün olamadı.

Saat 10.00'da korkunç bir homurtu, tankların geldiğini haber verdi ve bunlar, savunucular arasında panik yarattı. Birçok savaşçı geriye doğru kaçtı, fakat subaylar tarafından vaktinde durduruldu, böylece bir bozgun önlenmiş oldu.

Wainwright hiçbir tanksavar silâhına sahip olmayan askerlerinin tankların saldırısına uğradıklarını öğrenince, çabucak bir karar vermesi gerektiğini anladı. Aşağı yukarı bütün ağır topları tahrip edilmişti, elindeki 75'lik 50 topun 46'sı kullanılmaz hâldeydi. Üstelik muhabere de kesilmişti.

Bir Japon tankının topunu tünelin girişine doğrultarak yaralılarla hemşirelerin üzerine ateş açtığını hayalinde görür gibi oldu. Bacağından yaralandığı günden beri elinden düşürmediği bastonuna dayanarak komuta postasına girdi, General Moore ile General Beebe'yi telefonla aradı:

– «Daha uzun zaman dayanamayız,» dedi. «Belki bütün gün tutunabiliriz ama, bu işin sonu muhakkak bu akşam gelecek. Gün kararmadan önce bu işleri yoluna koymak daha iyi olacak.»

Wainwright, saat 10.15'te Beebe'ye teslim olma haberini radyo ile yaymasını emretti, heyecandan titreyen bir sesle de ekledi:

– «Öğle üzeri ateşi keseceğiz, Japonlara söyleyin.»

Corregidor'daki askerler 45'ten yukarı çaptaki bütün silâhlarını kullanılmaz hale getirme emri aldılar. Sonra Wainwright, Visayan ve Mindanao'daki kuvvetlerin komutanı olan Tümgeneral Sharp'a

bir telgraf çekerek, Corregidor'la Manilla körfezindeki öbür küçük adalar dışında bütün Filipinler'in komutanlığını kendisine verdiğini bildirdi. Sharp hemen ve doğrudan doğruya MacArthur'un emri altına girecekti. Wainwright:

– «Size bu emri niçin vermek durumunda olduğumu anlayacağınıza inanıyorum,» diye ekledi.

Böylelikle, teslimi, Manilla körfezindeki dört tahkimli adayla sınırlamayı ve o zamana kadar kendi emrinde olan Filipinler'deki Amerikan kuvvetlerine savaşa devam olanağını vermeyi umuyordu.

Saat 10.30'da Beebe, berrak fakat yorgun bir sesle teslim haberini *Özgürlüğün Sesi* radyosunda okudu. Okuduğu İngilizce metin sonradan Japoncaya çevrildi.

Son toplar kullanılmaz hale getirilir, şifreler yakılır, radyo malzemesi tahrip edilir ve 2 milyon peso tutarında kâğıt para makaslarla doğranırken, Wainwright da Roosevelt'e göndereceği son mesajı yazıyordu:

«Yüreğim utançtan değil, kederden sızladığı hâlde, Manilla körfezindeki tahkimli adaların teslim şartlarını bugün tartışmak zorunda olduğumu Ekselansınıza arz ederim.

İnsandaki direnme gücünün bir sınırı vardır ve bu sınır çok uzun zamandan beri aşılmış bulunmaktadır. Takviye alma umudu olmadığından, boş yere kan dökülmesine ve birçok hayatın fedâ edilmesine son vermeyi yurduma karşı olduğu kadar yiğit savaşçılarımıza karşı da kendim için görev sayıyorum.

Eğer uygun bulursanız, sayın Başkan, milletime şunu iletiniz: Askerlerim ve ben, insan gücünün yapabileceği herşeyi yaptık ve Birleşik Devletlerle onun ordusunun en soylu geleneklerini ayakta tuttuk.

Tanrı sizi de, bütün milletimizi de takdis etsin, korusun ve nihaî zafere kadar rehberiniz olsun.

Derin bir üzüntü ve askerlerim hesabına gurur duyduğum hâlde, Japon Birlikleri Başkomutanının karşısına çıkıyorum. Allahaismarladık, sayın Başkan.»

CORREGİDOR'UN SONU

Saat 11.00'de deniz yarbayı Melvyn McCoy son mesajını yazıyor ve radyo muhabere onbaşı Strobings'e veriyordu:

– «Bunu Honolulu'ya gönder. Şifrelemek istemez.»

Mesaj şöyleydi:

«Bu bölgeye doğru yola çıkmış olan bütün gemilere üslerine dönmeleri için haber verin.

Yayınlarımızı şu anda kesiyoruz. Yine görüşürüz, iyi şanslar.»

Strobings'in yapacak hiçbir işi yoktu artık. Bununla birlikte, kendisini dış dünya ile birleştiren bağı koparmaya bir türlü karar veremiyordu. Onun için de, son âna kadar teması korumak üzere, Corregidor'un son dakikaları hakkında kendi izlenimlerini radyo ile şöyle anlatmaya başladı:

«Neyi bekliyoruz, Tanrı bilir... Zorlu çarpışmalar devam ediyor. General Wainwright çok iyi adam, onun her istediğini yapmaya hepimiz hazırız ama, bütün gece üstümüze aralıksız mermi yağdı. Bu kadarı bir insanın dayanacağından fazla... Eskiden Corregidor fena yer değildi ama, şimdi bir cehennem...»

Herşey hapyı yuttu. Herkes çocuklar gibi bağıırıyor. Ölülerle yaralılar tünelin içinde yığılı duruyor... Şimdi kapana tutulan ve gelip kendisini öldürmelerini bekleyen bir farenin neler hissettiğini çok iyi biliyorum.»

Öğle üzeri bütün Amerikan topları «ateş kes» emri aldı. Albay Bunker tünelden çıkarak bombardımanlar yüzünden iki kere devrilen direktan, Amerikan bayrağını indirdi. Yerine beyaz bayrağı çekti, Amerikan bayrağını da yaktı.

Japonlar hâlâ ateşe devam ettikleri için, Beebe, radyo ile yaptığı çağırığı tekrarladı. Sonra da Wainwright, müzakereciler göndermeye karar verdi.

Saat 13.00'te deniz piyade yüzbaşı Clark, yanında bir tercüman, bir borazan ve beyaz bayrak taşıyan bir er olduğu halde Japon hatlarının önüne gitti. Ateş kesildi, kendisini hemen Albay Nakayama'nın karşısına çıkardılar; Albay, Wainwright'ın kendisini görmek için diretti.

Bir saat sonra karşı karşıya idiler. Tercümanlık yapan Japon teğmeni Wainwright'a çıkışmaya başladı:

– «Teslim olma teklifinizi, takımadaların tümündeki Amerikan ve Filipin kuvvetlerini kapsaması şartıyla kabul ederiz.»

Wainwright ters ters cevap verdi:

– «Ben seninle değil, ancak en yüksek rütbeli subayla tartışırım.»

Nakayama'ya Wainwright'ın yalnız Manilla körfezindeki dört tahkimli adayı teslim etmeyi öngördüğü tercüme edildiği zaman, Albay büyük bir öfkeye kapıldı: Homma, Wainwright'ın ancak Filipinler'in tümünün teslimi şartlarını görüşmek üzere Bataan'a getirilmesi için kesin emir vermişti.

*
* *

Malinta tüneline, Onbaşı Strobing, Honolulu ile tek başına yaptığı konuşmaya devam ediyordu:

– «Adım Irving Strobing. Bu mesajımı anama iletin. Adresi şöyle: Bn. Minnie Strobing, 605 Barbey Street, Brooklyn, New York. Babama, Joe'ya, Sue'ya, Mac'a, Carry'ye, Joyce'a ve Paul'a sevgiler. Bütün aileye ve arkadaşlara selâmlar. Tanrı yardımcınız olsun. Dönünce inşallah hepinizi sağ-salim bulurum. Joe'ya söyle de tarafımızdan kan kustursun onlara. Tanrı'ya emanet olun.»

Strobing, «Z.Z.A.» yani «*dinlemeye devam edin*» diye ekledi ama hepsi bu kadarla kaldı. Corregidor, artık kesin olarak susmuştu.

Okyanusun öbür yanında, Honolulu'da, er Arnold Lappert mesajın devamını bekliyordu ama, bu, hiçbir zaman gelmeyecekti. Yüzünden aşağıya yaşlar akıyordu.

Homma, Bataan'daki karargâhında, telâşlıydı. Çıkarmanın tam bir başarısızlıkla sonuçlandığından emindi. Corregidor'da beyaz bayrağın dalgalandığı birdenbire kendisine haber verildi. Japon Başkomutanı önce buna inanmak istemedi. İlk girişimde 31 geminin batırıldığı, onun için de ertesi gece gönderilmesi öngörülen ikinci grubun yola çıkarılmasından vazgeçmek gerektiği kendisine bildirilmişti: Elde kala kala 21 çıkarma gemisi kalmıştı çünkü. General, beyaz bayrağın bir Amerikan kurnazlığı olmadığına nihayet inandıktan sonra, Albay Nakayama'ya hemen bir radyo mesajı göndererek, daha önce verdiği emirleri iptal etti ve Wainwright'ı hemen getirmesini istedi.

Saat 16.00'da bir Japon hücumbotu Cabcaben rıhtımına yanaşıyordu. Wainwright, hep bastonuna dayana dayana, içinde sonsuz bir keder duygusu olduğu halde, dertli Bataan toprağına ayak bastı. Amerikalılar arabaya bindirilerek kız ağaçları içinde gizli küçük bir mavi eve götürüldü. Mermi savruntularıyla delik-deşikti ama, burası tek sağlam yapıydı.

Wainwright, General Beebe, Albay Pugh, Binbaşı Dooley ve Binbaşı William, Çavuş Carroll'la birlikte sokak kapısının sundurması altında bekledi. Güney yönünde, Corregidor, yalçın bir kaya halinde yükseliyor, her yanda patlamaların parıltıları görölüyordu. Körfezden esen rüzgâr, adanın doruğına koyu toz ve kum bulutları yığmıştı. Bir Japon emireri onlara soğuk su getirdi, kana kana içtiler. Yarım saatlik bekleyişten sonra gazeteciler geldi, resim çekmek için onları evin önüne dizdiler.

Saat 17.00'de kuzeyden gelen bir Cadillac, köşeyi döndü ve tekerlerini gıcırdatarak önlerinde durdu.

Arabadan General Homma indi. Zeytin rengine çalan kurşunî üniformasının içinde sert ve askerce bir tavrı vardı. Kar gibi beyaz gömleğinin yakası açıktı, göğsünde sıra sıra nişanlar, belinde de kılıcı vardı.

Bu kısa boylu tıknaz adamın karşısında, zayıf Wainwright, canlı bir tezat teşkil ediyordu. Bulabildiği en güzel üniforma, sadece hâkî bir gömlekle bir pantolondan ibaretti, ne nişanı vardı ne kılıcı.

Homma, Japonca:

– «Cabcaben'e hoş geldiniz,» dedi.

Gerçi güzel İngilizce konuşuyordu ama, subayları da bütün konuşmayı anlasınlar istiyordu:

– «Herhalde çok yorgunsunuzdur,» diye devam etti.

Wainwright cevap verdi:

– «Teşekkür ederim, General Homma.»

Japonlar yüzleri Manilla körfezine dönük, karşılarında Amerika'lılar olduğu halde uzun bir masanın başına oturdular.

Wainwright teslim belgesinin metnini Homma'ya uzattı. Japon komutanı ise belgeye bakmadı bile, tercümanın önüne sürdü, o da kâğıdı yüksek sesle okudu. Metinde yalnız Manilla körfezindeki dört müstahkem adanın sözü ediliyordu.

Homma:

– «Takımadaların tümündeki bütün Amerikan ve Filipin kuvvetlerini kapsamına almazsa, teslim olma teklifinizi kabul edemem,» dedi.

– «Benim yetkim Corregidor'la öbür üç müstahkem adayı içine alıyor. Vasayan ve Mindanao adalarındaki birlikler artık komutam altında değiller. General Sharp'ın emrindeler, o da doğrudan doğruya General MacArthur'a bağlı.»

Homma pek bozulmuş göründü. Wainwright onu aptal yerine mi koyuyordu yoksa? Tercümanına döndü:

– «Söyle ona,» dedi. «Biz Washington'dan gönderilen ve onun Filipinler başkomutanı olduğunu tasdik eden mesajları radyolarda dinledik.»

Wainwright, yetkilerini küçük göstermeye ısrarla devam etti. Fakat kurnaz ve kavrayışlı bir adamın karşısında bulunuyordu. Homma:

– «Sor bakalım, Sharp ne zamandan beri onun emri altında değil ?» dedi.

Wainwright cevap verdi:

– «Birkaç günden beri. Ama ne olursa olsun, Sharp'ın birliklerinin sorumluluğu da üzerimde olsaydı, onlarla bağlantı kurmak benim için imkânsız olurdu. Radyo malzememi tahrip ettim.»

– «Önemi yok. Ona bir kurmay subayı yollayın. Size bir uçak veririm, olur biter.»

Wainwright hep gerekli yetkiye sahip olmadığını söyleyerek:

– «Olmaz!» dedi.

Bunun üzerine Homma öfkелendi. Masaya bir yumruk indirdikten sonra, soğuk bir sesle, ağır ağır konuşmaya başladı:

– «General King, Bataan'da teslim olduğu zaman sizinle tartışmak ihtiyacını duymadım. Siz de aşağı rütbede bir birlik komutanı iseniz bunu bugün yapmak gereğini duymuyorum. Ancak rütbece bana eşit olan biriyle, yani Filipinlerdeki bütün kuvvetlerin başkomutanıyla müzakereye girişebilirim. Madem ki o, siz değilsiniz, benim de burada bulunmamın gereği yok.»

Sonra gitmek için ayağa kalktı.

Albay Pugh:

– «Durun, efendim,» diye rica etti.

Amerika'lı generallerle bir süre konuştu. Sonra Wainwright, yüzünde bozgunun izlerini taşıdığı halde, kabul ettiğini göstererek başını eğdi:

– «Bundan sonra dökülecek kanların boşuna olacağını gözönüne alarak, savaştan sonra hükümetimce suçlanmak pahasına da olsa, Filipinler'deki bütün Amerikan kuvvetlerinin komutanlığını üzerime alıyorum,» dedi.

Fakat Homma, yenik generalin içtenliğine inanmıyordu. Sert bir sesle, Japonca olarak şunları söyledi:

– «Yetkinizi inkâr etmekle işe başladınız, askerleriniz de belki bu karara üzülecekler. Benden size tavsiye: Corregidor'a dönün ve düşünün. Teslim olmak işinize geliyorsa, o zaman Corregidor'daki birliklere komuta eden subaya teslim olun. Sonra o, sizi benim Manilla'daki karargâhıma gönderir. Görüşme bitti. Allahaismarladık.»

Hafif bir baş işareti yaptıktan sonra arabasına doğru gitti.

Amerikalıların şaşkınlığı, Homma'nın son söylediklerinin çok yarımıyamalak çevrilmesi yüzünden, daha da artmıştı. Wainwright sinirli sinirli sigarasını dudaklarında evirip çeviriyordu. Beebe ise suspus olmuştu.

Binbaşı Dooley ciddi bir tavırla:

– «Generalim,» dedi. «Bir şeyler yapmanız gerek. Emriniz üzerine bütün askerleriniz bugün öğleden sonra silâhlarını kullanılmaz hale getirdiler. Japonlar bu savunmasız askerlerin hepsini öldürecekler.»

Bacağını gittikçe daha çok sürüyen Wainwright, kendilerini Corregidor'a götürmekle görevli Albay Nakayama'ya doğru ilerledi ve sordu:

– «Ne yapalım istiyorsunuz?»

Bu soru Japoncaya çevrildikten sonra Japon albayı cevap verdi:

– «Sizi Corregidor'a götüreceğiz. Sonra canınızın istediğini yaparsınız. Orası da bize vızgelir!»

Bu arada Albay Pugh, eskiden Osaka'da öğretmenlik yapan dost görünüşlü genç bir teğmeni kenara çekmiş, Homma'nın tam olarak ne söylediğini sormuştu. Teğmen, Homma'nın sözlerini tekrarladı:

– «Wainwright, Corregidor'a dönecek, sonra ya yine çarpışmaya başlayacak, ya da oradaki Japon kuvvetlerinin komutanına teslim olacak.»

Pugh, karşılaştığı davranış yüzünden hâlâ öfkeli bir hâlde odanın içini arşınlayan Wainwright'a koştu, ikisi Homma'nın sözlerini açıklığa kavuşturduktan sonra, birlikte Albay Nakayama'ya yaklaştılar. Pugh:

– «General Wainwright, Filipinler'deki bütün birliklerin kayıtsız şartsız teslim olmaları işini bitirmeye hazır,» dedi. «Bizi General Homma'nın yanına götürün. Sonra ben de hemen Mindanao'ya giderek General Sharp'ı General Wainwright'ın emirlerine uyması için zorlayacağım.»

Öğrenimini Amerika'da yapan ve Amerikalıların iyiliğini isteyen Kazumaro Uno adında bir gazeteci, bereket versin Nakayama'nın yanında bulunuyordu. Tercümanlığı o yaptı. Japon albayı karar vermeden önce bir süre düşündü, sonra:

– «Sizi tekrar Corregidor'a götürür, adadaki birliklerimize komuta eden subaya sağ-salim teslim ederim. Geceyi orada geçirirsiniz. Yarın sabah erkenden yeni teslim şartlarınızla birlikte General Homma'ya götürüleceksiniz; şu şartla ki, Filipinler'deki öbür Amerikan birlikleriyle de temas etmiş olacaksınız.»

Dönüş yolunda gemi kuzey burnu yakınlarında, kıyının biraz açığında karaya oturdu. General Beebe'yi deniz tuttuğundan kendisini kucakta taşımak gerekti. Ötekiler sulara bata-çıkı kıyıya ulaştılar.

Nakayama önden yürüdü, gazeteci Uno da bir cep feneriyle onu izledi. Bombardımanlar yüzünden kömürleşmiş koruluklar ve altüst olmuş topraklardan ilerlediler. Acayip durumlarda kıvrılıp kalmış ölümler, manzaranın korkunçluğunu daha da artırıyordu.

Wainwright, Japon hatlarının Malinta tünelinin girişinden 100 metre bile uzakta olmadıklarını görünce pek fena oldu. Albay Sato'nun adanın ortasındaki komuta postasına kadar yollarına devam ettiler. Japon kuvvetleri komutanı:

– «Biz tüneli işgal ettik bile, yaralılar dışındaki herkesi de dışarıya çıkardık,» dedi. Yeniden saldırıya geçmeye hazırlanıyordu.

Hemen teslim olmazsa bütün askerlerinin öldürüleceğine kani olan Wainwright, Sato ile birlikte Homma'nın şartlarını esas alan bir belge hazırlamayı kabul etti. Geceyarısı da altına imzasını attı.

Bitkin bir hâldeydi, onu alıp tünelin batı girişine götürdüler. Yenildiği için iki büklüm olmuş o uzun boylu adam, esir kafilelerinin önünden ağır ağır geçti. Bazıları eline sarılmak için ileriye atıldılar. Başkaları da omuzuna hafifçe vurarak:

– «Aldırmayın generalim, elinizden gelen herşeyi yaptınız,» dediler.

Wainwright gözleri yaşlı, tünelden içeriye girdi. İçerisinin Japonlarla dolu olduğunu görünce acı bir şaşkınlık duydu. General Moore'un odasına gitti, genel teslim belgesini imzaladığını haber verdi. Yapacak başka şey olmadığını Moore da kabul etti. Wainwright:

– «Belki öyle, ama, bu kararı vermek korkunç oldu,» diye mırıldandı.

Bir nöbetçi onları odalarına götürdü. Hepsi kendilerini yataklarına attılar ve kırksekiz saatten beri ilk defa bir uyku çektiler.

*
* *

Ertesi sabah Homma'nın haberalma subayı Yarbay Hikaru Haba teslimin son ayrıntılarını tespit etmek için Wainwright'in yanına geldi.

Teslim, bütün adaları kapsamazsa, askerlerinin öldürüleceklerine hâlâ inanmakta olan Amerikan generalinin ilkin General Sharp'ı ikna etmesi gerekiyordu. Bu önemli ve tehlikeli görev için Mindanao'ya, Albay Traywick'i göndermeyi kararlaştırdı. Eline de şu mektubu verdi:

«Müstahkem adalarda bir sürü insanın boş yere canlarını kaybetmelerine son vermek için dün General Homma'ya Manilla körfezindeki dört müstahkem adayı teslim teklifinde bulundum.

Komutamdaki birliklerin tümünü içine almıyor diye, General Homma bu teslim teklifini reddetti. Bu kalelerdeki garnizonların bombardımanlar altında ve Corregidor'a yayılmış bulunan piyadelerle tanklar tarafından ezilecekleri apaçıktı.

Bir anlaşmaya varamadan General Homma'nın yanından ayrıldıktan sonra insancıl duygularla onun önerilerini kabule karar verdim ve 6-7 Mayıs 1942 geceyarısı Corregidor'daki Japon kuvvetlerine komuta eden subaya, Filipin takımadalarındaki bütün birliklerin teslim olduklarını belirten belgeyi imzaladım. Siz de ona göre hareket ediniz; Visayan'da olduğu kadar Mindanao'da da emriniz altında bulunan bütün birlikleri mahallî Japon komutanına teslim etmekle görevlisiniz, tekrar ediyorum: Görevlisiniz. Bu kararı, değiştirmesi elimde olmayan hâl ve şartlar yüzünden vermek zorunda kaldığımı herhalde anlayacaksınız.

Size bu mektubu getirecek olan kurmay Başkan Yardımcım Albay Jesse Traywick, benim adıma hareket etmek için tam yetkiye sahiptir. Filipin takımadalarındaki Amerikan ordusunun en yüksek rütbeli subayı sıfatıyla bu mektupta yazılı şartları ve kurmay subayımın benim adıma size verebileceği bütün tamamlayıcı talimatı titizlikle yerine getirmenizi emrediyorum.

Bu mektubun tam metnini ve Albay Traywick'in talimatını General MacArthur'a radyo ile ulaştırınız. Fakat sizin için bu emirlerin dışına çıkmamanın sözkonusu olamayacağını da iyice biliniz. Eğer bunların tümünü titizlikle uygulamaktan kaçınırsanız, bu davranış en felâketli sonuçları doğurmaktan başka şeye yaramayacaktır.»

Japonlar, Manilla körfezindeki öbür üç adayı işgal etmiş bulunuyorlardı. Hughes kalesinde tayfa Cecil Brown'la arkadaşları yanyana oturmuşlardı. Öfkeli bir Japon binbaşısı, onların önünde bir aşağı, bir yukarı gidip geliyordu. Birisi bir kutu konserve çalmıştı. Herkes bu işi kimin yaptığını biliyordu: Bir Amerika'lı subaydı bu. Fakat kimse onu ele vermek istemiyordu.

Binbaşı:

– «Japon İmparatorluğu'nun malı olan yiyecekler çalındı!» diye kükrüyordu. «Bu yağma eyleminin suçlusu, cezasını görmelidir, yoksa bundan hepiniz zarar göreceksiniz!»

Uzun bir sessizlik oldu. Suçlu ortaya çıkmadığı için, ufaktefek, sıska bir denizci ayağa kalktı, kısaca:

– «Ben çaldım,» dedi.

Herkesin şaşkın bakışları altında, Binbaşı, memnun bir gülümseyişle ağzı kulaklarına vararak:

– «Sen de bir Japon askeri kadar mertsin!» dedi.

Kılıcını kınından çıkardı, tiyatrodan oynar gibi bir poz takınarak birine emir verdi, er gitti, biraz sonra 3 kiloluk bir kutu sığır konservesiyle geri geldi. Binbaşı da kutuyu, ciddî bir tavırla şaşkın denizciye sundu.

*
* *

Saat 17.00'de Wainwright'la kurmay subaylarından beşi, Albay Haba ile birlikte tünelden çıktılar. General, bitkin ve aç askerlerinin önünden bir daha geçti. Hepsi ayağa kalktı. Kimisi esas duruşa geçip selâm verdi, kimisi kasketini çıkarmakla yetindi. Wainwright'ın gözleri dolmuştu, elini kolonyal şapkasına doğru kaldırdı.

Yıkık binalardan birinin üzerine tebeşirle yazılmış şu yazı, Amerikalıların teslim olmakla mizah duygularını yitirmediklerini gösteriyordu: «*Corregidor devam ediyor! Yalnız yönetim el değiştirdi!*»

Oradan çok uzakta, güney yönündeki Avustralya'da, MacArthur kurşun kalemle şatafatlı bir övgü cızıktırıyordu:

«*Her türlü yorum gereksizdir. Corregidor'un tarihi, topların namlularıyla yazıldı. Kitabesi de düşmanın mermileriyle kazındı. Fakat son patlamaların kızıl ışığında, hep bu tehditkâr, sıska, solgun ama korkusuz askerlerin siluetlerini göreğim.*»

Wainwright'la beş subayı bir Japon çıkarma gemisine binerek boğazı Bataan yönünde yeniden geçtiler. Lamao'ya yanaştılar. Orada iki saat beklediler; beklerken de kendilerine pirinçle çok kılçıklı balık sunuldu, iki günden beri yedikleri ilk katı yiyecekti bu. Wainwright bu fırsattan yararlanarak Albay Traywick'e direktiflerini yine tekrarladı:

– «Jesse, durumu ele almak için tam yetkiye sahipsiniz,» dedi.

Zihnini en çok Mindanao kurcalıyordu. Sharp'ın teslim olma emrine mırın kırın etmeden uyması gerekiyordu. Talimat mektubundan ayrı olarak Traywick bir mektup daha götürüyordu, bunu da ancak Sharp teslim olmak istemezse kullanacaktı: Mektup Traywick'e, Mindanao komutanını tutuklama yetkisini veriyordu.

General vücutça ve moral bakımından bitkin hâldeydi. Sözlerini:

– «Bu görevin başarılmasında size güveniyorum Jesse,» diye başladı.

Gece olmaya başlıyordu ki bir araba gelip onları aldı, kuzeye doğru götürdü. Balanga, Orani, San Fernando'ya kadar « l m Y r y   » yolundan gittiler, sonra güneydoğuya dönerek saat 23.00'te Manilla'ya ulaştılar. Araba onları radyo istasyonuna bıraktı, orada da Japon ordusu propaganda servisinden Teğmen Hisami i Kano karşıladı. Öğrenimini New York'ta yapmış olan Kano, onlara büyük nezaket gösterdi, meyve ikram etti.

Wainwright kendisi için radyoya verilmek üzere hazırlanan demeci okumaya başladı. Demeci de daha alışılmış bir  sl pla baştan başa yeniden yazdı.

Saat 23.43'te Wainwright radyo stüdyosunda küçük bir bambu masanın başına oturdu. Kano da teknisyenin yanındaki kabine yerleşti, General, metnin dışında bir şeyler söylerse mikrofonu kesmeye hazır durumda bekledi.

Fakat Wainwright heyecandan kısılmış bir sesle elindeki kâğıdı harfi harfine okudu:

– «Sizlere ben, General Wainwright hitap ediyorum. şimdi Mindanao ve Visayan'daki kuvvetlerin komutanı General Sharp için şu mesajı yolluyorum: Tekrar ediyorum: Mindanao ve Visayan'daki kuvvetlerin komutanı General Sharp için. Bu mesajı duyan herkesin hemen General Sharp'a haber vermesini rica ederim. Mesajım şudur: Ben, Filipin takımadalarındaki Amerikan kuvvetlerinin başkomutanı Wainwright, Birleşik Devletler Başkanı tarafından bana verilen yetkiye dayanarak, Mindanao ve Visayan'daki kuvvetler komutanı Tümgeneral Sharp'a ve onun emrindeki bütün birliklere doğrudan doğruya komuta etme görevini yeniden üzerime alıyorum.»

Wainwright mesajı titizlik ve dürüstlükle tekrarladı, sonra devam etti:

– «şimdi de William Sharp'a doğrudan doğruya şu emri vereceğim. Tekrar ediyorum: Bu mesajı duyan herkesin hemen General Sharp'a haber vermesini rica ederim...»

Sonra Wainwright, Albay Traywick'e verdiği mektubun metnini okudu. Gittikçe boğuklaşan bir sesle, Lu on adasının kuzeyinde hâlâ direnmekte olan Albay Horan'la Albay Makar'a yolladığı talimatını açıkladı, sonra sözlerini şöyle bağladı:

– «Bu emir dürüstlükle yerine getirilmedikçe Japon ordusuyla donanması harek t  durdurmayacaklardır. Bu emirlere noktası noktasına uyulmalıdır, yoksa Japon  mparatorluk Ordusu'yla Donanması harekâta devam edeceklerdir. Bu emirlerin harfi harfine yerine getirildiğini görünce, Filipin takımadalarındaki Japon Başkomutanı, genel ateş kes emrini verecektir.»

Generale bir öksürük gıcığı geldi, bir süre sessiz durdu. Sonra devam etti:

– «Hal ve şartları gözönünde bulundurarak...»

Yine duraladı. Mikrofon kesildi, spiker Marcela Victor Young kısa bir bitiş anonsu yaptı. O gün, Mayıs'ın sekiziydi, saat de geceyarısını yirmi dakika geçiyordu.

Bu güç iş sona erince, Kano, General'le subaylarını bürosuna çağırdı. Bir şişe İskoç viskisi çıkardı, onlara ikram etti. Beri yandan da Amerika'lılar bitkin haldeki komutanlarını avutmaya, onun kendisine gelmesini sağlamaya çalışıyorlardı.

*
* *

Bu radyo yayını Mindanao'da birçok Amerikalıyla Filipin'li dinledi. Wainwright'in kendisini tanımayanlar bunun bir sahtekârlık olduğunu ileri sürüyorlardı. Dostları, her zamankinden daha kısık olmakla birlikte, onun sesini tanıdılar ama bu işi baskı altında yaptığını düşündüler.

General Sharp çok güç durumdaydı. Daha o sabah Wainwright'tan Mindanao ile Visayan'ın komutanlığını bıraktığını kendisine bildiren bir mesaj almıştı. Az sonra da kendisine Melbourne'dan şöyle bir telgraf gelmişti:

«Wainwright teslim oldu. Şu andan itibaren bütün işler için doğrudan doğruya benimle temas edin. Chynoweth'le temas halinde misiniz?»

MacArthur.»

Sharp, MacArthur'a hemen telgraf çekerek Wainwright'ın radyo mesajının özetini bildirdi ve kendisinden talimat istedi. Askerî durumun bozulması yüzünden iş daha çapraşık bir hâl almıştı. Panay ve Cebu adaları da işgal edilmişti şimdi. Mindanao'da Japonlar üç noktaya çıkarma yaparak Sharp'ı Del Monte'yi terkedip daha içerilere yerleşmek zorunda bırakmışlardı. Orada da yeni komuta postası yine tehdit altındaydı. Öte yandan güneye doğru çekiliş yolu da kesilmiş bulunuyordu.

MacArthur, Sharp'ın mesajını alır almaz Washington'a şu telgrafı çekti:

«Wainwright'ın radyoda sözde yayınlamış olduğu mesaja ben inanmıyorum.»

Washington, Filipin'lerin komutanlığını kendisine bırakmış olsaydı bütün bu karışıklığın olmayacağını düşünüyordu. Takımadaların tümünün komutanlığı Wainwright'a verilmemiş olsaydı, Japonlar pekâlâ da Manilla Körfezi'ndeki dört müstahkem adanın teslim olmasıyla yetinmek zorunda kalacaklardı.

Uzun uzun düşündükten, birkaç müsvedde hazırladıktan sonra MacArthur'la kurmayı, Sharp için kılavuzluk ödevi görececek bir telgraf hazırladılar, saat 4.45'te de gönderdiler:

«General Wainwright'tan gelen emrin hükmü yoktur. Mümkünse kuvvetlerinizi gerilla harekâtı için küçük birliklere bölünüz. İvedi durumlar gerektirirse her türlü kararı alma yetkisine sahip olduğunuz tabiidir. İmkân ölçüsünde benimle teması muhafaza ediniz. Siz yiğit ve her duruma çare bulan bir şefsiniz. Yaptıklarınızla övünüyorum.»

Sharp, bu mesajı aldığı zaman, durumda yine bir gelişme olmadığını gördü. Evet, kendi kafasına göre hareket etmek için tam yetkiye sahipti ve artık Wainwright'ın emri altında değildi ama, Manilla radyosunun yayınladığı mesajdaki tehdidi de görmezlikten gelemezdi. Kendisi de askerî bir bozguna uğramak üzere olduğundan, Wainwright'ın gönderdiği Albay Traywick'le konuştuktan sonra bir

sonuca varmayı kararlaştırdı. Söylenildiğine göre, Albay, radyo yayınından hemen sonra Manilla'dan ayrılmış bulunuyordu.

Bu arada emrindeki bütün bellibaşlı subaylara mesajlar göndererek, onları komutası altından çıkardı ve bağımsız kalmalarını sağladı. Teslimin her an beklendiğini de bildirdi. İsterlerse dağa çıkabilir ve orada gerilla birlikleri kurabilirlerdi.

Eskiden bir bombardıman uçağında telsizci iken şimdi General Sharp'ın muhabere işleriyle görevli bulunan Çavuş Frank Trammell, arkadaşlarından bir grupla birlikte Mindanao'nun doğusundaki yalçın dağlara gitmeye hazırlanıyordu. Karısına son bir mesaj gönderdi:

«Sakın üzölme. Her gecenin bir sabahı vardır. Sevgiler.»

Sonra arkadaşlarıyla birlikte balta girmemiş ormanın içine daldı.

Jesse Traywick, bir süredir General Saburo Kawamura'nın komuta postasında bulunuyordu, Albay Haba ile birlikte bir gün önce gelmişti. Traywick:

– «Beni ana yoldan arabayla Amerikan hatlarına dek götürün,» demişti. Fakat Japon generalinin başka bir planı vardı: Uçakla Amerikan hatlarının üzerine Traywick'in imzasını taşıyan yüzlerce mektup attırdı. Mektuplarda ateş kesilmesi ve Traywick'le görüşecek bir Amerika'lı subayın gönderilmesi isteniyordu.

Traywick itirazda bulundu, bu usulün gerçekçi olmadığını, başarısızlıkla sonuçlanacağını ileri sürdü, ama, boşuna. Hava kararırken bir subay, onu arabayla Japon hatlarına götürdü, sonra eline bir harita ile bir matara su vererek kırlarda, dağlarda yola çıkardı. Söylenildiğine göre, oradan 60 kilometre ileride Amerikan kamyonları vardı.

Traywick bu görevin aptalca bir şey olduğunu tekrar tekrar belirtti ama, ilk seferki gibi yine sonuç elde edemedi. Gecenin karanlığında cengelin içinden giden bir patikada ilerledi. Bir dereyi yürüyerek geçti, derin bir çukuru aştı. Bir saat sonra yol diye bir şey kalmadı, o da sık çalılıklar içine dalmak zorunda kaldı. Birçok derenin içine dalıp çıktıktan sonra 10 Mayıs sabahı saat 02.00'de bir kulübenin önüne geldi. Seslendi kimse cevap vermedi. İçeriye girip bir yatağın üstüne uzandı. Küçük bir kedi yatağın üstüne sıçradı, gelip ona sokuldu.

Böylece koyun koyuna şafağa kadar uyudular. Traywick, batısında dağların yükseldiği yabanî ve sarp bir bölgede bulunduğunu anladı. Güneye doğru yürüdü, bir Japon ağır makineli yuvasıyla karşılaştı. Seslendi, askerler şaşkınlıktan ağızları bir karış açık, onun yaklaşmasını seyrettiler. Bir sopanın ucuna beyaz bir bez bağlamış, havaya kaldırmıştı.

Bitkin ve üstü başı paramparça olan Albay, General'in komuta postasına götürüldü. Amerikan hatlarına yolu izleyerek ulaşmak için yine ayak diredi.

General:

– «İyi ama, köprüler uçuruldu,» dedi.

– «Arabayla gidebildiğimiz kadar gideriz, sonra da yürürüz.»

Traywick, Albay Haba ile yine yola çıktı. Havaya uçurulmuş ilk köprüye ulaşınca arabadan inip yola yaya devam ettiler. Uzun, yorucu bir yürüyüş oldu bu. 3 Japon ölüsünün yanında oturup dinlendiler. Yola çıkacakları sırada Traywick esas duruşa geçip ölen askerleri selâmladı. Albay Haba da eğildi, sonra minnetini göstermek için onun omuzuna dostça vurdu.

Nihayet öğleden sonra Amerikan hatlarına ulaştılar. Doğrudan doğruya General Sharp'ın komuta postasına götürüldüler. Yol boyunca Traywick ona söyleyeceklerini boyuna kendi kendine tekrarlamıştı. Bu kanıtlar etki yapmazsa, onu tutuklamaya kararlıydı.

General'in hiçbir itirazda bulunmadığını ve Kawamura'ya teslim olmaya hazır bulunduğunu görerek çok şaşıtı. Sharp ilkin takımadaların bütün adalarındaki komutanlarına yolladığı bir mesajda şöyle dedi:

«Henüz teslim olmadığım için dün size yolladığım ve sizleri benim emrim altından çıkaran talimatı iptal ediyorum. Komutanlığınızı yine üzerime alıyorum ve Japon ordusuna karşı bütün harekâtı hemen durdurmanızı emrediyorum. Beyaz bayrak çekin ve kurmay subayımın gelmesini bekleyin. Kendisi birliklerinizin teslim oluş koşullarını tespit edecektir. Bu boş yere kan dökülmesini önlemek için yerine getirilmesi gereken kesin bir emirdir. Mesajımı aldığınızı bildirin.

Sharp»

*
* *

Saat 17.15'te de MacArthur'a bir başka mesaj yollayarak şöyle dedi:

«Wainwright'ın gönderdiği subayı gördüm, öteki adaların komutanlığını yine üzerime aldım, ve teslim olma emri verdim. Acı zorunluk beni bu tedbiri almak zorunda bıraktı.»

Bütün Mindanao adasında, askerler teslim olmaya başladılar. Başkaları da gidip dağlarda saklandılar. Onbaşı Brooks'la arkadaşlarından dokuzu kendileriyle gelsin diye teğmenlerini kandırmaya uğraştılar ama, o buna yanaşmadı:

– «Şehirde doğup büyüdüm, o yaşantıya hiçbir zaman ayak uyduramam,» dedi.

Washington'da da General Marshall, MacArthur'dan gelen şu telgrafı okuyordu:

«General Sharp'tan bir mesaj aldım. 7/8 gecesi General Wainwright'ın radyoda konuştuğunu bana haber veriyor. Filipinler'deki bütün kuvvetlerin komutanlığını yeniden üzerine aldığını ve genel teslim olma emri verdiğini bildirmiş, öyle gibime geliyor ki Wainwright geçici olarak aklî dengesini yitirmiş, düşman da onun bu zaafından yararlanarak kendisini bu işte kullanmıştır.»

*
* *

Luçon'un kuzeyinde, Albay Horan Wainwright'ın radyo konuşmasını duymamıştı. Bataan'ın düşüşünden beri Baguio'nun kuzeyindeki yalçın dağlarda boyuna köyden köye dolaşıp durmuştu.

10 Mayıs'ta subaylarından birine, Yüzbaşı Brown'a telefon etti:

– «Yağmur mevsimi başlamak, çarpışmalar kesilmek üzere. Ben de gidip birkaç ay Kalanga kabilesinde saklanmayı düşünüyorum,» dedi.

Bunun üzerine Brown, ona: Wainwright'ın radyo mesajından sözetti.

– «Size de, kuzeydeki öbür gerilla gruplarına da hemen teslim olmanızı emrediyor,» dedi.

Horan şaşırıp kaldı. Teslim olması için hiçbir neden yoktu. Gerçi cephanesi yakında muhakkak tükenecekti ama, Filipin'li askerlerini köylerine göndermeyi başarmıştı. Kendisi ise sâdık ve güvenilir insanlar olan Kalanga'lara yağmur mevsiminin sonuna kadar sığınacak, o mevsim bitince de MacArthur geri gelecekti.

Albay Horan tam dört gün vicdaniyla mücadele etti. Elinin altında önemli bir çeteci grubunun çekirdeği bulunduğunu biliyordu. Askerleri çok ustalaşmışlar; köprüleri havaya uçurmayı, Japonların cephane ve yiyeceklerini yağma etmeyi, öldürücü yıldırım akınları yapmayı öğrenmişlerdi. Subayları bu yeni hayat tarzına iyice alışmışlardı. Bunların başında Walter Cushing geliyordu. Eskiden maden mühendisiydi, Meksika'lı ve İrlanda'lı kökten olduğu için çete savaşına istidatlıydı. Japonları dehşete düşüren akınlarıyla efsane kahramanı haline gelmişti. Hattâ depolara bile saldırmayı başarmış, cephane sandıklarını alıp götürerek düşman hatlarından geçip geri çekilebilmişti.

Fakat Horan, Wainwright'ın boş yere birçok insan hayatının fedâ edilmesini önlemek gerektiği yolundaki sözlerini düşünmekten de kendini alamıyor: «*Demek ki Corregidor'daki askerler rehine sayılıyor,*» diye düşünüyordu.

Uykusuz geçen üçüncü bir geceden sonra, Horan, 14 Mayıs sabahı Japonlara teslim olmaya karar verdi. Düşmanın kazancının çok az olacağını düşünerek kendini avuttu: Topu topu birkaç Amerika'lı subay. Bir ay önce Cushing'i kendi yardımcılığına atamış, ona şöyle demişti:

– «Esir düşer ya da teslim olursam, sana vereceğim emirleri hiç dinleme. Çarpışmaya devam et.»

*
* *

Visayan adalarında durum daha karışıktı. Mahallî komutanlıkların çoğu, Wainwright'ın radyo konuşmasını duymuştu ama, ya düşmanın bir kurnazlık yaptığını, ya da General'in baskı altında konuştuğunu düşünüyorlardı. Sharp'la subaylarının arasının açık olması işleri daha da çatallaştırıyordu. Bu genç ve dinamik askerlerin çoğu, Sharp'ı savaşan kimselere komuta edemeyecek kadar yaşlı buluyordu. Filipin'lilerle acemi erlere karşı davranışını da eleştiriyorlardı. Buna delil olarak da birkaç ay önce bir denetleme gezisi sırasında geçen bir olayı gösteriyorlardı. Sharp bir Filipin'liye:

– «Sen kimin onbaşısısın?» diye sormuştu.

İngilizceyi zar-zor anlayan adamcağız ne cevap vereceğini bilememiş, General devam etmişti :

– «Sen ne yüzbaşının, ne binbaşının, ne de albayının onbaşısısın. *Benim* onbaşısısın.»

O gün, bugün Filipin'li kimseyi dinlememiş:

– «Ben ancak General Sharp'tan emir alırım,» demişti. Böylece de alayın içinde bütün disiplini kısa zamanda yok etme işini başarmıştı.

Çok enerjik ve tok sözlü bir adam olan Albay Christie de Panay Adası'nda Sharp'ın kendisine teslim olmasını emreden telgrafını aldı, hemen cevap vererek şöyle dedi:

«Sadece başka bir birlik yenildi diye ben, teslim olmaya hiçbir sebep göremiyorum. Corregidor'daki bombardımanlardan rahatları kaçanlar öyle karar verdiler diye de teslim olmaya niyetim yok. Öte yandan, General Sharp'ın teslim emri vermeye yetkisi olduğu da şüphelidir. Herşeyden önce bana MacArthur'un onayı lâzımdır, yoksa bu bir ihanet de olabilir.»

Ertesi 11 Mayıs günü Sharp, MacArthur'un da işten haberi olduğunu söyleyerek emirleri tekrarladı, Yarbay Ailen Thayer'in oraya geleceğini ona haber verdi ve sözlerini şöyle bağladı:

«Emir dinlememeniz felâketli sonuçlara yol açabilir.»

Christie, Cebu adasına yerleşen Tuğgeneral Chynoweth'in doğrudan doğruya emri altındaydı. Sharp'ı dinlememekte ayak diredi. Chynoweth böyle bir durumun ortaya çıkabileceğini düşünerek birkaç ay önce mukavemet grupları kurmuştu. Panay'ın coğrafi durumu buna elverişliydi. Kuvvetler iyi eğitilmişti. Silâh ve cephaneleri kıttı ama yiyecekleri boldu. Christie, Sharp'a şu cevabı verdi:

«Verdiğiniz teslim olma emri bana tamamen yararsız görünmektedir. MacArthur'un aracılığı ile Savunma Bakanlığı'nın onayını almanız için ısrar ediyorum. Doğrudan doğruya emri altında olduğum General Chynoweth'e danışacağım. Bu nâzik durumda bana artık kesin emirler göndermemenizi rica ederim: Bunlar bana güçlük çıkarmaktan ya da aramızda anlaşmazlıklar yaratmaktan başka şeye yaramıyor çünkü. Mahallî eylemlerle ilgili sinir hallerinin etkisi altında kalmadan görevimi yerine getirmeye devam için serbest kalmayı daha uygun buluyorum. Hiçbir ordu genel çabaya yardım edecek durumda olan özgür, tam mevcutlu birliklerini düşmana teslim etmez... Bana bağımsızlık verin ve fedakârlık bahanesiyle beni de kurban etmeyin.»

Sharp çileden çıkmıştı, bu sert mesaja cevap vermedi. Albay Thayer'i yola çıkarmıştı ya, dikkafalı Christie'yi yola getirme işini o başaracaktı.

Yine o gün, durum yüzünden büyük kaygıya düşen MacArthur. Marshall'a Sharp'ın teslim oluşuyla ilgili ayrıntıları telgrafla bildirdi ve sözlerini şöyle bağladı:

«General Chynoweth'le her türlü teması 12 Nisan'dan bu yana kaybettim. Filipinler'le haberleşmem tamamen kesildi.»

Tuğgeneral Bradford Chynoweth, birkaç yüz Filipin'li ve altmış kadar subay ve siville birlikte Cebu'nun kuzeyindeki ormanlık dağlarda gizleniyordu. Wainwright'ın radyodaki konuşmasını dinledikten sonra o da bu konuşmanın ona baskı altında yaptırıldığı sonucuna varmış, kendini bu emirlere uymaya zorunlu saymamıştı.

Onun için de çarpışmaya devam ve Panay Adası'nda gizli savaşın komuta postasını kurmak üzere kendi kurmay heyetini de oraya götürmeye karar verdi. O sırada radyoda Christie'nin Sharp'a gönderdiği bir mesajı duydu. Ses çok hafif geliyordu:

– «General Chynoweth nerede? Söyleyin ona da bizlere katılsın ve başımıza geçsin.»

Chynoweth, emri altındaki bu subayın iyimserliği ve yiğitliği karşısında keyiflendi. Birkaç dakika sonra Sharp'ın Visayan'daki bütün birliklere verdiği teslim olma emrini tekrarlayan bir mesajını duydu. Fakat Chynoweth şimdi Mindanao'dan gelen herşeyi şüpheli buluyordu, muhabere askerlerine de:

– «Artık General Sharp'tan hiçbir mesaj kabul etmeyin,» diye emir verdi. O sırada Albay Hilsman'ın komutanı olduğu Negro Adası'ndan bir haberci geldi: Sharp'ın emirlerinin gerçekliliğini doğruluyor, yakında bir kurmay subayının geleceğini bildiriyordu.

Chynoweth ne düşüneceğini bilemiyordu artık. Sharp hâlâ MacArthur'la temasta mıydı, o da teslim olmayı onaylamış mıydı? «Belki MacArthur'un kendisi durumu aydınlatır,» diyerek akşamki radyo yayını beklemeyi kararlaştırdı. Fakat yayından sadece «Filipin'lerle bütün haberleşmenin kesik olduğunu» öğrendi.

Chynoweth: «Bu sözler bu işin burada bittiğini gösteriyor,» diye düşündü. MacArthur onları artık defterden silmişti. Sonraki saatler gerçek bir işkence oldu. Chynoweth en yüksekleri de dahil, bütün askerî okullarda öğrenim yapmıştı ama, nasıl ve nerede teslim olunacağını ya da olunmayacağını ona hiçbir yerde öğretmemişlerdi.

Gecenin birkaç saatini Filipin Cumhurbaşkanı yardımcısının oğlu olan Dr. Emilio Osmena ile tartışarak geçirdi. Doktora:

– «Bizden ayrılabilir, rahat rahat evinize dönebilirsiniz,» dedi. «Ya da teslim olursak bizimle gelebilirsiniz.»

Osmena Japonların kendisini işbirlikçi hükümete katılmaya zorlamalarından korkuyordu. General:

– «İyi ama, bu iş de birinin yapması gerek,» dedi. «Millet sizin, bu milletin yönetilmesi de gerekli. Bunu yapan ha siz olmuşsunuz, ha başkası.»

– «Fakat Japonların beni Amerikalılara karşı düşmanca davranışlarda bulunmaya zorlamalarından korkuyorum. Bunu da hiçbir zaman yapamam.»

Ertesi sabah bir dağ oteline gittiler. General, askerleriyle orada buluşmayı kararlaştırmıştı. Otelde Mindanao'dan gelen haberci Yüzbaşı Gray'le karşılaştılar, General Sharp'ın yazılı emirlerini getirmişti. Şunları söyledi:

– «Japonlar Corregidor'da bulunan Amerikan birliklerini orada alıkoydular. Teslim olma işi gerçekleşmezse onları bombardıman etmeye hazırlar.»

Chynoweth askerlerini topladı, teslim olacağını onlara haber verdi, isteyen gidip dağda saklanabilirdi. 16 Mayıs sabahı, Chynoweth, Dr. Osmena, birkaç subay ve 50 Filipin'li, Japonlarla buluşmak üzere yola çıktılar ve onlara bir gün sonra rastladılar. Albay Kawakami onlara doğru ilerledi.

Chynoweth çok heyecanlandığından söz söyleyecek halde değildi. Görüşmeleri yapma işini Kurmay Başkanı Albay Scudder üzerine aldı.

Sonra subaylar, Cebu'nun büyük resmî binalarına götürülmek üzere bir arabaya bindirildi; yol boyunca, yanmış mahalleler, bombaların yerle bir ettiği rıhtımlarla antrepolar arasından geçtiler.

Kawakami:

– «Bir şehri yıkmak, içme suyunu kesmek korkunç şey, değil mi?» diye sordu.

Chynoweth cevap verdi:

– «Savaşın facialarına ben de üzülüyorum ama, bu işe başlayan biz değiliz.»

O zaman Kawakami şunları söyledi:

– «İçme suyu pompa tesisleri işlemez hale getirilmiş. Binaların anahtarı da meydanda yok. Nerede acaba?»

General:

– «Size yardım edecek nitelikte hiçbir bilgi veremem,» dedi.

Kawakami, Albay Scudder'e döndü, Albay ona anahtarın yerini gösterdi ama, başka hiçbir soruya cevap vermek istemedi. Japon subayı nâzik bir tavırla Chynoweth'e, kendisinin rehine olarak ücra yerdeki bir evde alıkonulacağını bildirdi:

– «Kaçmayacağınıza söz verirsiniz size bir kolluk veririz, şehirde serbestçe dolaşırsınız,» dedi.

Amerika'lı general ters bir tavırla:

– «Kaçmak için en ufak bir fırsat bulursam kaçarım,» diye cevap verdi.

Tam o sırada bitişik odadaki bir radyo, *The Stars and stripes for ever*(*) adlı vatan şarkısını çalmaya başladı. General'in dayanabileceğinden fazlaydı bu kadarı, boğazı heyecandan düğümlenmiş olduğu halde sessiz sessiz durdu.

(*) Amerikan bayrağındaki yıldızlarla çizgilerin ebediliğinden söz eden marş (çeviren).

Kawakami:

– «Neler hissettiğinizi anlıyorum,» dedi. Sonra çay ikram etti.

*
* *

Christie hâlâ direniyordu. Chynoweth'in teslim oluşunun ertesi günü, MacArthur'un cevabının ne olduğunu Sharp'tan telsizle sordu. Sharp'ın sabrı tükenmişti, ters ters cevap verdi:

– «Yapacağınız hiçbir yorumu kabul etmiyorum artık. Bu mesajı aldığınızı bildirin ve yaptıklarınız hakkında hemen tekmil haberi verin.»

Yine o 18 Mayıs günü, Sharp'ın yola çıkardığı Albay Thayer nihayet Panay adasına ulaştı. Dikkafalı Christie'ye durumu anlatarak:

– «Filipinler'deki bütün kuvvetlerin teslim olması şartıyla Corregidor'un teslim olması kabul ediliyor,» dedi.

Christie de şimdi Horan ile Chynoweth'in zihinlerini kurcalamış olan aynı sorun karşısında bulunuyordu. Panay adasında direnmek, Corregidor'daki esirleri feda etmeye değer miydi? Teslim olmayı istemeye istemeye kabul etti.

*
* *

Wainwright bütün o günleri Manilla'da, kaygılı bir bekleyiş içinde geçirmişti. Subaylarından kimisinin teslim olmaktan niçin bu kadar uzun süre çekindiklerini anlayamıyordu. Bu bitmez tükenmez bekleyişin, arkadaşlarından binlercesinin canını tehlikeye koyduğunu bilmiyorlar mıydı?

Beri yandan, onu yenen General Homma da kazandığı zaferden ötürü hiçbir sevinç duymuyordu. Gerçi sonunda Filipin'leri fethetmişti ama, Başkomutanlığın gözünden düştüğünü de biliyordu. Güney Ordular Grubu Komutanı General Kont Hisaiçi Terauçi o günlerde bir denetleme gezisi yapmış, Homma'nın Filipin'li sivillere çok yumuşak davranmasından hiç memnun olmadığını açığa vurmuştu. Homma birliklerine Filipinlileri düşman saymamaları, törelerine, geleneklerine, dinlerine saygı göstermeleri için emir verdiğini kabul etmişti. Yağmayı, ırza geçmeyi yasaklamıştı. Amerikalıları Filipinlileri utanmazca sömürmekle suçlayan bir broşürün dağıtımına engel olduğunu da itiraf etti:

– «Olayları olduğu gibi görmemiz gerek,» dedi. «Amerikalılar Filipinlileri hiçbir zaman sömürmediler. Böyle yalanları yaymak yanlışır. Amerikalılar bu adalar üzerinde çok yumuşak, insancıl bir denetim kurdular. Bize de bu alanda onları aşmak düşer.»

Terauçi, Malacanan'daki başkanlık sarayını işgal etmediği için de takazada bulundu ona. Homma itiraz etti:

– «Amerika böyle bir şey yapmadı. Japonya saraya elkoyarsa yanlış davranmış olurdu.»

– «Gevşek davranıyorsunuz!»

Sonra Terauçi, emrindeki bu generale, uyguladığı yöntemleri değiştirmesini emretti.

Homma, askerî meslek hayatının tehlikeye girdiğini biliyordu ama, değişmek elinde değildi. Filipinlilerin sevgisini en iyi kazanma yolunun onların kafasına vurmak değil, akıllıca yönetmek olduğuna inanmaya devam ediyordu. Filipinli esirlerin hemen saliverilmesi için giriştiği hazırlıklara devam etti.

Japonya'nın zaferi, Manilla sokaklarında yapılan büyük bir geçit töreniyle kutlandı. Binlerce sivil, muzaffer askerlerin geçişini sessizce, sonra işbirlikçiler olan Vargas, Laurel, Aquino ve hükümetin öteki üyelerinin geçişlerini tiksintiyle seyretti. Hükümet üyeleri küçük Japon bayrakları taşıyorlardı. Arkada da bir Filipin orkestrası ilerliyordu. Homma'nın bulunduğu tribüne yaklaşıncı hareketli bir marş çalmaya başladı. Seyirciler de ilk kez olarak çılgınca bir alkış kopardılar.

Oysa orkestra *The Stars and stripes for ever* adlı marşı çalıyordu!

Az zaman sonra Homma komutanlık görevinden alındı ve yumuşak davranışında ayak dirediği için yarı-gözden düşmüş hâlde bir köşeye çekilmek zorunda kaldı. Dört yıl sonra da yendiği adam olan MacArthur tarafından savaş suçlusı diye yargılanarak idam edilecekti.

*
* *

Sırası gelmişken şurasını belirtmek yerinde olur: Bu dâvâ Amerika'da çok eleştiriye uğramıştır. Avukat John Skeen'e savunmasını hazırlamak için ancak on beş günlük bir süre verilmiştir. Kulaktan kulağa dolaşan söylentiler ve yazılı demeçler kanıt olarak kabul edilmiş, savunmaya da tanıklara soru sorma hakkı verilmemiştir. Nitekim John Skeen sonradan şunları yazacaktı:

«Bu dâvâ tamamen usulsüz olmuş, duruşmanın sonucu hakkında hiç şüphe bırakmayacak bir hava içinde cereyan etmiştir.»

Yüksek Mahkeme'nin birçok yargıçları da bu itirazlara katılmışlardır.

«BİR TEK KİŞİ KALSA BİLE...»

Java Denizi zaferinden ve Hollanda Hindistanı'nın fethinden sonra, başta Yamamoto olduğu hâlde, Japon donanmasının büyük şefleri ilk hedeflerinin pek de öyle parlak olmadığı sonucuna vardılar. Sonuna dek gitmek gerekiyordu. Buna karşılık kara ordusu kurmayı, Japonya'nın başarılarını pekiştirmesi ve ihtiyatla ilerlemesi gerektiğini düşünüyordu.

Bu çelişme stratejik anlayışların birbirlerinden temelde ayrılmamaları tarzında ortaya çıktı. Ordu kimi bölgelerde, küçük olmak şartıyla, oraları etkisiz hale sokacak harekâta girişmek gerektiğini kabul ediyordu. Japonya doğal kaynaklar bakımından efsanevî bir zenginliğe sahip bölgeleri ele geçirmişti. Düşmanı saldırıya geçmeye zorlarken, bunları da elde tutmak ve sömürmek gerekiyordu. Bu taktik savaşı uzatmak gibi bir tehlike yaratıyordu ama, başlangıçta yapılan planlara da uygun düşüyordu. Alelacele yapılacak üstünkörü davranışlar, işi felâkete götürebilirdi.

Donanma ise tersine, Avustralya'ya, Hawaii'ye ve Hindistan'a karşı sistemli harekâta girişmek gerektiği düşüncesindeydi. Bu yüzden büyük deniz savaşları yapılacak, bu savaşlarda da, Java denizinde olduğu gibi düşman yokedilecekti. Denizciler tezlerini istatistiklerle de destekliyorlardı: Kayıpların yüzde yirmibeş oranında olacağı hesaplanmışken, bu yeni imparatorluğun fethi sırasında yalnız 25000 ton tutarında gemi kaybedilmişti, batan en büyük savaş gemisi de bir destroyerdi. Saldırıya devam etmek ve düşmanı savunmada kalmaya zorlamak gerekiyordu. İlk hedef de, Müttefiklerin karşı-saldırı için sıçrama tahtası haline sokmaya çalıştıkları Avustralya olmalıydı.

Kara ordusu harekât dairesi başkanı Albay Takuşiro Hattori, bu maceraya karşı koyuyordu. Avustralya'nın 8 milyon kare kilometreye yaklaşan bir yüzölçümü, buna karşılık da topu topu 7 milyonluk bir nüfusu vardı ve bu nüfus, ülkesini inatla savunmaya hazırdı. Ulaşım araçları çok sınırlıydı. Böyle bir istilâ için donanmanın büyük bölümünü, 12 piyade tümenini ve bir buçuk milyon ton ikmâl-iaşe taşıyacak gemileri kullanmak gerekecekti.

Hattori donanma harekât dairesi başkanı Albay Sadatoşi Tomioka'ya bu takdirde ordunun Mançurya'da Sovyetler Birliği'ne karşı savunma gücünü azaltması, Çin cephesinde de yer yer boşluklar bırakması gerekeceğini anlattı:

– «Uzayacak bir savaş gözönünde bulundurarak, bütün ulusal gücümüzü yoğun hâlde tutmalıyız,» dedi.

Tomioka hâlâ belirttiği için, Hattori fincanını eline aldı:

– «Şu fincandaki çay, kuvvetlerimizin yoğun halini göstermektedir,» dedi.

Sonra çayı yere döktü:

– «Gördünüz ya?» dedi. «Ancak sınırlı bir yüzeyi kapladı. Bu plan onaylanırsa ben istifa ederim.»

Ordu Kurmay Başkanı General Sugiyama'nın desteğiyle, savaşın gelecekteki yönetim tarzı üzerinde 7 Mart günü bir uzlaşmaya varıldı. Avustralya'nın istilâsından vazgeçilecek, fakat ordu daha küçük harekâtla fetihlerini artırmayı kabul edecekti: İlk olarak da dünyanın ikinci büyük adası olan Yeni Gine'nin güneyinde, Avustralya'dan da ancak 400 mil kuzeyde olan Port Moresby'ye bir saldırı yapılacaktı. Hattori, Avustralya'nın kuzeydoğu kıyısında başka üç adayı; Samoa, Fidji ve Yeni Kaledonya'yı ele geçirmeyi de kabul etti. Böylece Avustralya ile Amerika arasındaki ulaşım kesilmiş olacaktı.

Hattori, Amiral Yamamoto'nun gözünün çok daha yükseklerde olduğunu, Midway ile Aleut adalarını zaptetmeyi tasarladığını bilmiyordu. Bu iş ancak donanmanın içinde tartışılıyor, tasarı da büyük bir muhalefetle karşılaşıyordu. Zafer kazanılırsa garnizonun ikmâl-iaşesi nasıl sağlanacaktı? Sonra bir Amerikan karşı-saldırısı nasıl püskürtülecekti ?

Yamamoto fikir değiştirmeye yanaşmadı. Japon askeri şeflerinin çoğunun tersine olarak, Amerikan endüstrisinin sahip olduğu muazzam potansiyeli çok iyi biliyordu:

– «Bir yıl boyunca fetihlerimizi daha artırabiliriz. Sonrasını bilemem,» diyordu.

Japon donanmasının şimdiki ezici üstünlüğü tartışma konusu olmadan önce nihaî zaferi elde etmek için Amerika'nın Pasifik filosunu açık denize çekip yoketmek gerekti.

Japon donanmasına başkomutan seçimle gelseydi, İsoroku Yamamoto bütün denizcilerin, özellikle genç subayların oylarını alırdı. İngiliz nezaket kuralları içinde yetişmiş olan öteki Japon amirallerine benzemiyor, donanmasına demir bir elle, askerce komuta ediyordu. Fakat savaş taktiğinde atılgan bir muhayyileye sahip olduğunu gösteriyor, pokere ve briçe çılgınca meraklı bir kumarbaz içgüdüleriyle hareket ediyordu. Havacılar Yamamoto diyorlardı da bir daha demiyorlardı: Eski kuşaktan olup havacılığın önemine inanan nâdir subaylardan biriydi çünkü. 1915'te bir Amerikalı yazar bu genç ve henüz tanınmamış denizciye geleceğin savaş gemisinin nasıl olması gerektiğini sormuş, o da hemen:

– «Uçak taşıyabilenler geleceğin savaş gemileri olacaklardır,» diye cevap vermişti.

Donanma Kurmayı, Yamamoto'nun ısrarı karşısında nihayet boyun eğdi: Midway ve Aleut adalarını istilâ planı 16 Nisan'da hazırıldı. Bununla birlikte amiral tam bir zafer kazanmış değildi, istilânın yapılacağı tarihin yeri, planda boş bırakılmıştı. 18 Nisan'da Doolittle'in gökten bir yıldırım gibi inen hava akını, Yamamoto'ya muhtaç olduğu kanıtı verdi.

Kendisiyle tartışanlara Rus-Japon Savaşı sırasında Rus savaş gemileri Tokyo açıklarında göründükleri zaman şehir halkının tutulduğu paniği hatırlattı, Midway'e saldırının hemen başlatılması için ayak diredi. Ada hemen ele geçirilmezse anavatan kıyıları açığındaki deniz ve hava devriyelerini büyük ölçüde kuvvetlendirmek gerekecekti. Böyle yapılırsa bile Tokyo'yu muhtemel akınlara karşı korumak imkânsız olacaktı.

7 Haziran tarihini önerdi. Birkaç günlük gecikme bir aylık bir gecikmeye yol açacaktı, çünkü gemilerden havalanacak uçakların gece yapacakları akın için dolunaya ihtiyaçları vardı. En zorlu

hasımları bile doğudan gelen tehlikenin, Avustralya'dan gelecek olandan daha önemli olduğunu kabullenmek zorunda kaldılar. Doolittle, Japon donanmasının oybirliğine varmasını sağlamıştı. Fidji ve Samoa adalarının istilâsı, ilerideki bir tarihe ertelendi, Midway'e saldırının da 7 Haziran'da yapılması kararlaştırıldı.

Bu tasarı orduya sunulunca, Albay Hattori bunda ulusal toprakların basit bir savunma tedbirinden başka şey görmedi. Midway'in ele geçirilmesi aynı zamanda Amerika ile Rusya arasındaki ulaşım yollarını kestiğinden, o da Amiral Yamamoto'nun planını onayladı.

Japon donanması coşkunluk ve şevk içinde en büyük harekâta hazırlanırken, Port Moresby'nin istilâsı da öngörüldüğü gibi başlıyordu. 3 Mayıs günü Tümamiral Şigeyoşi İnuye'nin komutasındaki IV. Filo, Guadalcanal'ın 25 mil kuzeyindeki küçük Tulagi adasını ele geçiriyordu. Ertesi gün 1 hafif kruvazörle 6 destroyerin eşlik ettiği ve *Shoho* uçak gemisiyle 4 ağır kruvazörün ve bir torpidonun koruduğu 14 taşıt gemisi Yeni-Britanya'daki Rabaul limanından ayrılıyordu.

Amerikan şifre servislerinin *Purple Code*'u (Kızıl Şifre) bildiklerinden Japonların hâlâ haberleri yoktu. Pearl Harbor'da Amiral Kimmel'in yerine geçen Amiral Nimitz'in Port Moresby harekâtından gayet iyi haberi olduğundan ve bunun 3 Mayıs'ta yapılacağını bildiğinden kuşkulandırmıyorlardı. Nimitz 2 uçak gemisinden, 6 ağır kruvazörden, 2 hafif kruvazörden, 11 destroyerden oluşan bir deniz kuvvetini Tuğamiral Fletcher'in emrinde, Mercan denizinde toplamıştı.

Tulagi'ye yapılan çıkarmayı öğrenir öğrenmez, Fletcher *Yorktown* uçak gemisinden oraya bir hava akını yaptırdı. 99 uçak üç grup halinde Tulagi'yi bombardıman etti. Pilotların iyimser raporlarına rağmen, orada az hasar oldu.

Fakat Japonlar o yakınlarda önemli bir Amerikan kuvvetinin bulunduğunu böylece öğrenmişlerdi. Daha kuzeyde *Zuikaku* ve *Shokaku* uçak gemileri, 2 ağır kruvazör ve 2 destroyerle beklemekte olan Tümamiral Takeo Takagi hemen savaş yerine doğru yollandı.

Onun gelişi Fletcher'i sayı bakımından zayıf duruma sokuyordu. O da bunu çok iyi biliyordu ama Yeni-Gine'nin doğu ucunu 7 Mayıs'ta dolaştıkları sırada Japon kuvvetlerinin karşısına çıkmaya kararlıydı. Bu tarihle bu yol programını ona kendi haberalma subayları vermişlerdi. Pearl Harbor'dan beri ilk kez Amerikan filosu Japon istilâsını durdurmak için önemli harp gemilerini savaşa sokuyordu. Pasifik filosunun 4 uçak gemisinden 2'si muharebeye katılıyordu. Singapur'daki çıkarma birliklerini durdurmaya çalışırken batırılan *Prince of Wales*'le *Repulse* gibi onlar da batırılırsa, Pasifik'teki bir Amerikan zaferi bugün ebediyen «yatmış» olacaktı.

Wainwright'ın teslim oluşunun ertesi günü olan 7 Mayıs sabahı, bir Japon keşif uçağı Amerikan petrol gemisi *Neosho* ile *Sims* destroyerini gördü, fakat heyecana kapılarak bunları bir uçak gemisi ve bir kruvazör diye haber verdi. Yüksek irtifa uçuşlu bombardıman uçakları, peşlerinde 36 pike bombardıman uçağı olduğu hâlde, iki dalga halinde geldiler. *Sims* öğleye doğru battı, *Neosho* denizin ortasında başıboş kaldı.

Fakat keşif uçakları Fletcher'i hâlâ bulmuş değillerdi. O sabah İngiliz Tuğamirali Crace'e konvoyun karşısına çıkması için emir vermişti. Kendisi ise geride duracak ve Japon uçak gemilerini savaşa zorlamaya çalışacaktı.

Saat 11.00.de Japon uçakları *Sims*'le *Neosho*'nun üzerine çullanırlarken, *Yorktown*'la, *Lexington*'un 93 bombardıman uçağı da *Shoho* kruvazörünü keşfediyorlar, ona karşı torpidoyla saldırıya geçiyorlardı.

Saat 11.36'da *Shoho* suların içinde kayboluyordu. Beş aylık Pasifik savaşı boyunca ilk defadır ki destroyerden daha yüksek tonajda bir Japon harp gemisi batırılmış bulunuyordu.

Telâşa düşen Amiral İnuye taşıt gemilerine geriye dönmelerini ve denizde hiçbir Amerikan gemisi kalmayınca dek beklemelerini emretti. Öğleden sonra görüş alanı azaldı ve sağanaklar hava keşiflerini sınırladılar. Geceyarısı iki deniz kuvveti teması kaybetmişti.

Fletcher düşmanı bulmaya ve uçak gemilerine saldırmaya her zamankinden daha kararlıydı. Saat 06.25'te *Lexington*'dan 16 keşif uçağı havalandırıldı. İki saat süreyle hiçbir haber alınamadı. Saat 08.15'te ilk gelen bir radyo raporu, Japonların görüldüğünü bildirdi. 13 dakika sonra da şu açıklamalar geliyordu:

«2 uçak gemisi, 4 ağır kruvazör, birçok destroyer, rota 120 derece, hız 20 mil. Konum: 175 mil kuzeydoğu.»

Fletcher hemen hava saldırısı yapılması için emir verdi. Saat 10.57'de *Yorktown*'ın 39 uçağı, kruvazörler ve destroyerlerce adamakilli korunan *Zuikaku* ve *Şokaku* uçak gemilerini gördüler. Binbaşı Taylor ilk saldırıyı yaptı. Gerçi bütün torpidolar ya hedefe isabet etmedi, ya da patlamadı ama 2 bomba *Şokaku*'ya, isabet etti ve tehlikeli yangınlara yol açtı.

Bu sırada da 70 Japon uçağı *Lexington*'la *Yorktown*'a saldırıyordu. 400 kiloluk bir bomba *Yorktown*'ın dördüncü güvertesine kadar delip girdi, fakat yangının genişlemesi çabucak önlendi. *Lexington* daha az şanslı çıktı. İki torpido teknesinin iskele yanında gedik açtı, güvertenin provasına ve üstyapılara da iki bomba düştü.

Uçak gemileri arasındaki tarihî savaş öğle üzeri sona ermişti. İlk defa olarak savaş gemileri birbirlerini görmeden ve karşılıklı mermi atmadan savaşmışlardı. Zafer Fletcher'e gülümsemişe benziyordu: 1 kruvazör, 1 destroyerle 3 başka gemi batırmış, buna karşılık 1 destroyerle 1 petrol gemisi kaybetmişti. Fakat öğleden sonra zaten ağır yaralar almış olan *Lexington* iki patlamayla sarsıldı ve yer yer yangınlar çıktı. *Lady Lex'i (Lex Hanımı)*(*) kurtarma çalışmaları ağır kayıplara rağmen akşama kadar sürdü. Gemideki herkes cephaneliklerin her an havaya uçabileceğini biliyordu ama ne gevşeme oldu, ne panik.

(*) İngilizcede gemi isimleri daima «dişil» dir.

Savaş umutsuzdu. Saat 17.05'te uçak gemilerinin komutanı Tuğamiral Fitch, *Lexington*'un süvarisi Albay Sherman'ı aradı:

– «Haydi Ted, askerlerine söyle, gemiyi terketsinler,» dedi.

Sallar küpeşteden denize atıldı. Askerler kunduralarını özene bezene güverteye dizdiler ve sakin sâkin küpeşteyi aşmaya başladılar. Bu iş bir eğitim disiplini içinde olup bitti. Sıraları gelsin diye beklerlerken, tayfalar gidip dondurma alıyorlar, rahat rahat yiyorlardı.

Öğleden sonra 4 *Zero* uçağı düşürmüş olan pilot Teğmen Noel Gaylor, suya atlayan ilk pilotlardan biri oldu. Birkaç kulaç attıktan sonra döndü, yine güverteye çıktı.

Bir arkadaşı:

– «Niye döndün?» diye sordu.

– «Kendimi pek yalnız hissettim de. Bu adamların hiçbirini tanımıyorum. Sizler ne zaman geleceksiniz?»

Tek kişi boğulmadı, süvarinin köpeği bile kurtarıldı. Herkes gemiden ayrıldıktan sonra Amiral Fletcher her yanından dumanlar tüten tekne kalıntısının batırılmasını emretti. Saat 20.00'de sancak tarafına 4 torpido atıldı.

Yakınlardaki bir gemide bulunan gazeteci Stanley Johnston, uçak gemisinin sulara gömülüşünü seyrediyordu. Yanıbaşında *Lexington*'un bir subayı şefkatli bir eda ile şöyle mırıldandı:

– «Sevgili *Lex*. Başı yukarıda olduğu halde battı. Sonuna dek gerçek bir hanımefendi gibi davrandı.»

Lexington'un kaybıyla Mercan Denizi savaşı Japonlar için taktik bir zafer haline geliyordu. Fakat Fletcher için de stratejik bir zafer olarak kalmaktaydı, çünkü Amiral İnuye, Port Moresby'yi işgal etmekten hemen o akşam vazgeçti ve bütün taşıma gemilerini geri çağırdı. Fletcher görevini yerine getirmiş, savaşta ilk kez olarak, bir Japon istilâsı püskürtülmüştü.

Bunu öğrenince Yamamoto küplere bindi ve çok ihtiyatlı bir denizci olan İnuye'ye Fletcher'i kovalayıp «geride kalanları» tahrip etme emrini verdi. Japonlar boyun eğdiler ve 9 Mayıs saat 2'de dümen kırdılar ama, iş işten geçmiş, Fletcher gözden kaybolmuştu.

*
* *

Savaş haberi bütün dünyada heyecan yarattı. 9 Mayıs tarihli *New York Times* manşette şu haberi veriyordu:

«Pasifikteki büyük savaşta Japonlar püskürtüldü. 17-22 gemi batırıldı ya da hasara uğratıldı. Müttefik gemiler kaçan düşmanı kovalıyor.»

*
* *

Avustralyalılar sevindiler, büyük bir ferahlık duyular. Kıyılarının açığında yapılan bu savaş, ülkelerini kurtarmıştı. Sydney'de, Brisbane'de Amerikalılara kahraman muamelesi ediliyor, onlar için ne yapılsa az görülüyordu.

Japonların coşkunluğu onlardan aşağı kalmıyordu: 2 zırhlı, 2 uçak gemisi batırdıklarını iddia ettiler. 9 Mayıs'ta büyük *Asahi Şimbun* gazetesi şunları yazıyordu:

«Bütün karşı saldırı hülyaları Mercan denizinin dibini boyladı. Düşmanın elinde topu topu 3 uçak gemisi kaldı. Bu, Birleşik Devletler'in çöküşünün işaretidir.»

Almanya'da da herkes alkış tutuyordu. Hitler şöyle dedi:

«Bu yeni bozgun'dan sonra Amerikan savaş gemileri artık Japon donanmasıyla karşılaşmaya cesaret edemeyeceklerdir. Savaşı kabul eden her gemi önceden kaybedilmiş olacaktır çünkü.»

İmparatorluk genel karargâhı parlak bir zafer kazandığına gerçekten inanmış bulunuyordu. Onlara göre *Lexington*'la *Yorktown*'ın battığı kesindi ve Amerikalılar bütün Pasifik'te topu topu 2, belki 3 uçak gemisine sahiptiler. Filoları birkaç gün sonra limana girdiğinde de iyimserlikleri azalmadı. 2 uçak gemisinin Midway harekâtına katılamayacakları anlaşıldı. *Zuikaku* büyük sayıda uçak ve pilot kaybetmişti. Büyük hasara uğramış olan *Şokaku* ise bir ay süre ile havuza alınacaktı.

Fakat kimsenin bunlarla uzun boylu uğraştığı yoktu. Çünkü Japonya'nın elinde ezici bir kuvvet üstünlüğü vardı. Aleut adalarıyla Midway'in ele geçirilmesi aslında ikinci derecede önem taşıyordu. Yamamoto özellikle Nimitz'in filosundan arta kalanı açık denize çekip kesin olarak yoketmek istiyordu. Planı basitti: 3 Haziran'da Aleut adalarına yapacağı akında filo, Yamamoto'nun sol kanadını koruyacak, dikkati Midway bölgesinden başka yere çekecekti. Ertesi gün Amiral Nagumo'nun filosu bombardıman uçaklarını adanın üzerine saldırtarak hava mukavemetini yok edecekti. Çıkarma 6 haziranda yapılacaktı. Yem böylece yerine konulacak, fare kapanı kurulu olacaktı. Midway'in stratejik önemi Nimitz'i son hızla Pearl Harbor'dan ayrılmaya itecek, bunu yaparken de iki üç kat üstün kuvvetlerin kendisini pusuda beklediklerinin farkında olmayacaktı. Bu gerçek bir katliâm olacaktı.

Fakat Yamamoto hesabına ne yazık ki, yaptığı plan, bir varsayım üzerine kuruluydu. Planın başarısı bu baskının yapacağı etkiye bağlıydı. Mercan Denizi savaşı için olduğu gibi, «Kızıl Şifre» ile yazılan Japonca mesajlardan, Amerikan Donanmasının şefleri, yakında yapılacak olan harekâtı haber almışlardı. Bununla birlikte bunda önemli bir unsur eksik bulunuyordu ki bu, «AF» işaretiyle gösterilen, hedefin gerçek adıydı. Washington bunun Oahu adası olabileceğini düşünüyordu ama Nimitz bunun Midway olduğundan emindi.

Amiral, adada bir denetleme gezisi yaptı, karadan ve denizden yapılacak bir saldırıyı önlemek için savunma tesislerini kuvvetlendirmeye karar verdi. Elindeki bütün uçakları oraya gönderdi. Bu uçaklar şunlardı: 16 pike bombardıman uçağı, 7 *Wildcat* avcı uçağı, 30 deniz keşif uçağı, 18 uçankale ve 4 B 26. Yeni uçaksavar bataryalarını mevzilere yerleştirtti, garnizon mevcudunu da 2.000 kişiye çıkardı. Hesabı yanlış çıkarsa bütün filosunu kaybetme tehlikesiyle karşılaşacağını düşünerek bu tedbirleri aldı. Fakat bu tehlikeyi göze alması da gerekliydi.

Mayıs ayının ortasına doğru Nimitz, Fletcher'e mümkün olduğu kadar çabuk Hawaii'ye gelmesini söyledi. *Hornet* ve *Enterprise* uçak gemilerini de çağırdı.

Japonların hedefinin neresi olduğu hâlâ şüpheli olduğundan, Nimitz'in haberalma servislerinden Yarbay Rochefort şöyle bir öneride bulundu: Midway şifresiz, açık bir mesaj göndererek içme suyu tesislerinde ciddî bir ârıza çıktığını bildirip sızlanacaktı.

İki gün sonra Pearl Harbor'daki «karanlık oda»nın esrarı içinde, Amerikan şifre subayları Japonların şu mesajını yakalıyorlardı: «AF'de tatlı su kıtlığı başladı.» Nimitz aldanmamıştı: «AF» Midway demekti.

Fakat bu haberin kendisinde uyandırdığı memnurluk, Amiral'i olayları serinkanlılıkla muhakeme etmekten alıkoymuyordu. Üstünlük, itiraz götürmez şekilde, Japonlardaydı.

Japonya şimdiye kadar bir araya getirilmiş en büyük deniz kuvvetiyle darbeyi indirmeye hazırlanıyordu: İçlerinde 11 zırhlı, 8 uçak gemisi, 65 destroyer, 21 denizaltı ve 700 kadar da uçak bulunan 200'ü aşkın gemiydi bu. Amiral Nimitz'in elinde bunlara karşı koymak için 8 kruvazör, 15 destroyer ve 3 uçak gemisi vardı. Bunlardan *Yorktown* öyle ağır hasar görmüştü ki uzmanlar onun üç aydan önce savaşa giremeyeceğini sanıyorlardı.

Nimitz iki komutanını, Tuğamiral Fletcher'le arkadaşı, hastalanan Halsey'in yerine geçmiş bulunan, Raymond Spruance'ı çağırdı. Onlara durumu anlattı, Japonların planlarını en ince ayrıntılarına dek açıkladı. Aldıkları emir; «bir yıpratma taktiği kullanarak düşmana en çok hasarı verdirmek» idi. Başka bir deyişle, hava saldırılarını artıracaklardı. Sonra Nimitz, astlarının herbirine talimatını yazılı olarak içeren birer mektup verdi:

«Size verilen görevi yerine getirirken kendinizi 'hesaplı tehlike' ilkesine göre ayarlıyacaksınız,» diyordu. «Bu demektir ki üstün düşman kuvvetlerinin size verdirebileceklerinden fazla kayıp verdirmek için elinizde ciddî bir fırsat olmadıkça, onların saldırılarına uğramaktan kaçınacaksınız.»

Yamamoto'nun filusunun sonuncu teknesi de Japonya'dan ayrılmadan önce, amiral Spruance *Enterprise* ve *Hornet* uçak gemileri, 6 kruvazör ve 9 destroyerle Pearl Harbor'dan yola çıktı. İki gün sonra da Fletcher 2 kruvazör, 7 destroyer ve *Yorktown* uçak gemisiyle onu izliyordu. Tersanelerin 1.400'den fazla işçisi aralıksız çalışarak Mercan denizinde hasara uğrayan uçak gemisini evvelce öngörülen üç ay yerine iki günde onarma işini başarmışlardı.

*
* *

Kötü havaya rağmen, Midway'i istilâ edecek kuvvetleri taşıyan gemiler 31 mayısta, gidecekleri yerden 1.000 mil uzaktaydılar ancak. Çok hızlı ilerliyorlardı.

Buna karşılık, Yamamoto'nun harekâtın çekirdeğini meydana getiren, 32 gemisi gecikmişti. Kötü hava ve sis, açık denizde yakıt ikmali işlerini daha güç hale sokmuştu. Yamamoto'nun keyfi yerinde değildi: Midesinden rahatsızdı, sonra da Hawaii'ye iki tane deniz uçağının keşif için gönderilmesini istemiş, bunlar gönderilmemişti. Pearl Harbor'da Nimitz'in elinde bulunan kuvvetlerin önemi hakkında hiçbir bilgisi yoktu. 1 haziranda 1 168 denizaltısı Midway yakınında büyük bir hava devriye faaliyeti yapıldığını haber verdi. Ada alarına geçmişe benziyordu, birçok vinç, birkaç yerde birden inşaa faaliyeti olduğunu göstermekteydi. Görünüşe göre savunma tesisleri takviye ediliyordu.

Amiral Nagumo'nun da düşmanın mevcudu ve amacı hakkında hiçbir bilgisi yoktu. Radyoların susmaları zorunlu olduğundan, Midway'in alarm halinde olduğunu bile bilmiyordu. Aralarında 2 uçak gemisiyle 2 kruvazör de bulunan 21 gemisi öyle koyu bir sisin içine dalmıştı ki, yakındaki teknelerin belirsiz ve tabiatüstü silüetleri zar-zor seçilmekteydi.

Nihaî zaferin kazanılması büyük ölçüde Amiral Nagumo'ya bağlıydı. Amiral, Pearl Harbor'da ve Hint Okyanusu'nda kazandığı başarıların zafer hâlesini hâlâ taşıyordu ama, genç subayları onun dillere destan olmuş ateşliliğinden ve dinamizminden kuşkulandırmaya başlamışlardı. Onu, canlılığından çok şey yitirmiş ve yaşlanmış buluyorlardı.

Artık insiyatifi ele almıyordu, onun bu ruh hali de, genç subayların belki en saygıdeğeri ve en parlağı olan, Harekât Başkanı Yarbay Minoru Genda'nın zihnini özellikle kurcalıyordu. Pearl Harbor'u kasıp kavuran sığ suda torpilleme tekniğini geliştirmiş, Midway'e yapılacak saldırının ön-tasarısını hazırlamıştı. Şimdi Nagumo, Genda'nın her yaptığını onaylıyor, o da önerilerinin hiç değişmeksizin emir haline geldiğini görüyordu. Genç subay şüphesiz kendine güveniyordu, ama bu güveni hiçbir yanlış yapmayacağına inanacak kadar değildi.

Ertesi 2 Haziran günü sis daha da yoğunlaştı ama, Amiral başka nedenlerden ötürü kaygılıydı. Midway'e yapılacak harekâtın planı öyle çabuk hazırlanmıştı ki, içinde bazı çelişkiler vardı. Nagumo'ya iki görev birden verilmişti: Uçakları 4 Haziran'da Midway'e saldırarak iki gün sonra yapılacak çıkarmayı hazırlayacaklardı ama, Nagumo aynı zamanda Nimitz'in filosu ile temas kurup onu yoketmekle de görevliydi. Bu iki işi nasıl bağdaştıracaktı? İkinci görev, Midway'e yapacağı saldırıyla bağdaşmayan bir hareket serbestliği ve gizlilik istiyordu.

Öncelik sırasını tespit etme ânı gelmiş olduğundan, Nagumo kurmay heyetini topladı. İlk olarak Albay Oişi söz aldı:

– «Başkomutanlık, düşman filosunun yokedilmesini, çıkarma kıtalarıyla yapılacak işbirliğinden daha önemli saymaktadır,» dedi. «Fakat Midway'in hava savunmasını zararsız hale getirmezsek, düşman uçakları istilâya karşı direnebilecekler, böylece istilâ harekâtı büyük ölçüde tehlikeye girecektir.»

Nagumo:

– «Peki ama, düşman filosu nerede?» diye sordu.

Kimsenin bir şey bildiği yoktu. Oişi devam etti:

– «Düşman gemilerinin hareketlerimizden haberli oldukları ve bizimle karşılaşmak için yola çıktıkları kabul edilse bile, şu anda üslerinden çok uzakta olamazlar ve muhakkak ki bizden çok uzakta bulunuyorlar. Bu yüzden de düşüncem odur ki, Midway'e havadan saldırmak görevimizi daha önce yapmamız için bol bol vaktimiz var.»

Herkes ona hak verdi.

*

**

3 Haziran sabahı, Amiral Kakuta'nın uçakları Aleut adalarını bombaladılar, fakat fazla bir hasar yapmadılar. Nimitz'i kuzeye çekmek amacını güden bu şaşırtma hareketi ne de olsa sonuç vermemişti, çünkü Amerikan amirali, başlıca saldırı hedefinin neresi olduğunu biliyordu.

Bir *Catalina* keşif uçağını kullanmakta olan ve Midway'den devriyeye çıkmış bulunan Teğmen Jack Reid, birdenbire şaşırtıcı bir manzara ile karşılaştı: Göğün yüksekliklerinden bakılınca, bu, küçük bir havuzda yüzen minyatür gemiler topluluğunu andırıyordu.

Yardımcısına:

– «Hayal mi görüyorum, nedir?» diye sordu.

– «Herhalde, ben de aynı şeyi görüyorum!»

Reid, bulutların ardında gizlenerek gemileri bir süre izledi. Saat 11.00'de de 11 geminin adadan 700 milden eksik bir uzaklıkta olduklarını, saatte 19 mil hızla doğuya doğru ilerlediklerini Midway'e haber verdi. Japon filosunun büyük bir kısmının bu olduğunu düşünüyordu.

Aslında bunlar istilâ birliklerini taşıyan gemilerdi. Onlar da Reid'i görmüşler, Yamamoto'ya haber vermişlerdi. Amiral, saat 16.24'te herhalde Midway'de üslenmiş olan 9 uçankalenin konvoyu saldırdıklarını, fakat sonuç alamadıklarını öğreniyordu.

Yamato amiral gemisindeki Japon Başkomutanının duymakta olduğu güvene biraz kaygı karışmıştı. Nagumo'nun yapacağı hava saldırısından önce taşıma konvoyunun keşfedileceği kimsenin hatırına gelemezdi.

O akşam Fletcher'le Spruance, Midway'in 300 mil kuzeydoğusunda ve Nagumo'nun ertesı gün uçaklarını ada üzerine hava saldırısına geçireceği noktanın da 400 mil uzağında bulunuyorlardı. Harekâtın tümüne komuta etmekte olan Fletcher, Reid'in yaptığı işi öğrenince haklı olarak şöyle düşündü: «Bunlar, *Catalina*'nın pilotunun dediği gibi, filonun büyük bir kısmı değil, taşıma gemileri ve onlara eşlik eden savaş gemileri...»

Uçak gemilerinin Midway'e kuzeybatıdan yaklaşacaklarını tahmin ederek, o da rotasını güneybatıya doğru değiştirdi. Uçaklarını Nagumo'nun gemilerinin üzerine göndermek için, ertesı gün Midway'in yaklaşık olarak 200 mil kuzeyinde bulunmak istiyordu.

Amiralinden dümen neferine kadar bütün Amerikalılar önemli ve şiddetli bir çarpışmanın yakın olduğunu hissediyorlardı. Bir gün önce Spruance bütün askerlerine şu emri yollamıştı:

«Midway'in ele geçirilmesini amaçlayan bir saldırı neredeyse başlamak üzeredir. Önemli olan düşman kuvvetleri varlığımızdan habersiz olmaya devam ederlerse, Midway'in kuzeydoğusundaki bir noktadan başlayarak Japon uçak gemilerine baskın biçiminde yandan saldırılar yapma olanağını elde edebileceğiz. Çarpışmaların sonrası bu saldırıların sonucuna, Midway'deki kuvvetlerin verdirecekleri kayıplara ve düşmanın yapacağı hareketlere bağlı olacaktır. Şimdi başlamakta olan harekâtın başarı ile sonuçlanması ülkemiz için hayati önem taşımaktadır. Uçak gemileri çarpışma sırasında düşman hava kuvvetlerinin saldırıları yüzünden ayrı düşerlerse, teması korumaya çaba göstereceklerdir.»

O gece bir gerginlik ve heyecan havası içinde geçti. Amerikan gemilerinde Japon şifresinin çözüldüğü ve Midway'i istilâ edecek olanlara bir tuzak kurulduğu söylentisi dolaşıyordu. Her denizcinin candan özlediği, savaşın ilk büyük zaferi yarın kazanılacaktı.

*
* *

4 Haziran günü saat 2.45'te *Akagi*'nin hoparlörleri Nagumo'nun amiral gemisinin her yanında çınladı. Uçakların mürettebatı ranzalarından yere atladılar, ısınmak için işletilmekte olan motorların cehennemi gürültüsüne doğru seğırttiler. Genç Yarbay Genda, gözleri ateş nöbetinden çıkmak çıkmak olduğu halde, komuta köprüsüne çıkmak için çabucak revirden ayrıldı:

Nagumo'ya:

– «Bu kadar uzun zaman burada bulunamadığım için özür dilerim amiralim,» dedi.

Amiral bir kolunu onun omuzlarına koyarak:

– «Nasıl hissediyorsun kendini?» diye sordu.

– «Hâlâ biraz ateşim var ama, çok daha iyiyim.»

Komuta köprüsünde genç ve dinamik Genda'nın görünmesi, herkeste bir ferahlık ve rahatlık duygusu yarattı. 4 uçak gemisi şimdi Midway'in 240 mil kuzeybatısında bulunuyor, rüzgâra karşı son hızlarıyla yol alıyordu.

Saat 4.30'da yerölçer, bir rüzgâr hızı gösterdi, Nagumo uçakların havalanmalarını emretti. *Akagi*'nin güvertesinden ilk ayrılan, bir *Zero* avcı uçağı oldu, onu 8 başka *Zero*, sonra 18 pike bombardıman uçağı izledi. Öteki uçak gemileri, *Hiryu*, *Kaga* ve *Soryu* da aynı şeyi yaptılar. Bir çeyrek saat içinde 108 uçak havalanmış, aralarında gruplaşıyorlardı. Gemilerin mürettebatı bunların nizamî ışıklarının Midway'e doğru yol aldığını gördüler.

Aynı zamanda *Haruna* zırhlısı ile *Tone* ve *Çikuma* ağır kruvazörlerinden da katapultla keşif uçakları havalandırılmıştı.

Genda bunların yola çıkışlarını biraz kaygıyla seyrediyordu. Normal olarak görevlerini iki evrede yapmaları gerekiyordu ama Genda'nın elinde çok sayıda uçak yoktu ve saldırıyı en çok Midway üzerinde yoğunlaştırmak istiyordu.

Akagi'nin uçuş güvertesi şimdi tamamen boş ve sessizdi. Saat 5'te, tam güneş doğmadan önce hoparlörün sesi çınladı:

– «İkinci saldırı grubunu hazırlayın!»

Asansörler uçakları güverteye getirmek için inip çıkarlarken gemiyi yine gürültü kapladı. *Akagi*'nin 18 uçağı ile *Kaga*'nın 18 uçağı gemilere karşı daha etkili torpidolar taşıyorlardı. *Hiryu* ile *Soryu*'da da pike bombardıman uçakları hazırlanıyordu. Böylece, düşman filosu görünse bile, Nagumo hazırlıklı hale gelmişti.

Yarbay Walter Sweeney'in komutasındaki 15 uçankale, şafak sökmeden önce Midway'den havalanmıştı. Görevleri, çıkarma konvoyuna saldırmaktı.

Catalina keşif uçakları da düşman kuvvetlerini araştırmak üzere tehdit altındaki adadan ayrılmışlardı. Saat 5.25'te *PBY 5'i* kullanmakta olan Teğmen Howard Ady ile Teğmen William Chase, karşılarında bir sürü gemi gördüler. Ady gözlerine inanamıyordu.

Telsizle hemen: «*Düşman uçak gemileri,*» diye haber verdi. Sonra gidip bulutların arkasına saklandı ve Japonlar arkadan yaklaşmak için dönüş yaptı.

Enterprise onun mesajını saat 5.34'de aldı. 11 dakika sonra yeni bir açıklama geldi:

«*Çok sayıda düşman uçağı Midway'e gidiyor. 320 derece. Mesafe 150 mil.*»

Saat 6.03'te üçüncü rapor geldi:

«*İki uçak gemisiyle zırhlılar gördük. Mesafe 180 mil. Rota 135'te. Hız 25.*»

Yorktown'da, Amiral Fletcher bu kez hücum kuvvetlerinin topyekûn harekete geçtiğini anladı. Fakat kendi keşif uçakları gemiye dönmedikçe saldırı yapmamaya karar verdi. Sprunace'i alarma geçirdi:

– «Güneybatıya doğru ilerleyin, düşmanın konumu belli olunca saldırıya geçin. Keşif uçaklarım gemiye döndükten sonra ben de sizi izleyeceğim.»

200 mil doğudaki Midway adasında alarm düdükleri tehlike işareti veriyorlardı. Radar, Nagumo'nun 108 uçağını tespit etmişti. Bombardıman ve keşif uçakları dağıldılar. Avcılar, Japonların yolunu kesmek için kuzeybatıya doğru havalandılar. Torpido taşıyan 6 *Avenger* ve 4 *Marauder* de düşman uçak gemilerine doğru yola çıktılar.

Deniz piyadelerinin avcı uçakları ilk Japon bombardıman uçaklarını Midway'in 30 mil açığında gördüler: 13000 kadem yükseklikte, kusursuz bir V halinde ilerliyorlardı. Bunların üzerinde de *Zero* avcıları uçmaktaydı. Deniz piyadeleri 17000 kademe çıktılar, hücum grubunun üzerine pike yaptılar. Fakat 2'ye karşı 1 kuvvetle savaşan Amerikalıların külüstür *Buffalo* ve *Wildcat*'leriyle başarı kazanma şansları yoktu.

Bombardıman uçakları yollarına devam ettiler, saat 6.30'da bombalarını atmaya başladılar. Birkaç dakika sonra pike bombardıman uçakları, zorlu bir uçaksavar ateşi arasından dalarak birçok binayı, baruthaneyi, benzin tanklarını ve uçak hangarlarını tuzla buz ettiler. Yirmi dakikada herşey olup bitmişti.

Deniz piyadelerinin 25 avcı pilotundan 15'i ölmüştü. Sağ kalan 10'u ise moral yönünden yıkılmıştı. Yüzbaşı Philip White sonradan şöyle diyecekti:

– «Bir pilota bir *Buffalo* uçağına binip de savaşmak emri veren her komutan, pilot daha havalanmadan önce onu ölmüş bilmelidir!»

Midway adasındaki hasarlar, fâcia halinde değildi. Binalar yanıyordu, benzin tankları zarar görmüştü ama, ölü sayısı azdı. Bombardıman başlıca amacına ulaşamamıştı, Midway'in hava savunması ezilmemişti çünkü. Saldırıdan beş dakika sonra, deniz piyadelerinin 16 pike bombardıman uçağı, Nagumo'nun uçak gemilerini araştırmak üzere havalanıyordu.

Japon saldırıcıları, üslerine karışık duygularla döndüler. Kendileri 5 uçak kaybederek 42 uçak düşürdüklerini sanıyorlardı ama komutanları Teğmen Tomonaga, Midway'in savunma gücünün hâlâ tehlikeli olduğunu anlıyordu. Saat 7.00'de Nagumo'ya haber verdi:

«İkinci bir saldırı yapmak gerek.»

Bu mesajın Nagumo'ya ulaşmasından beş dakika sonra, onun amiral gemisi *Akagi*'de hava alarm düdükları çalmaya başlıyordu. Herkes kaygı ile güneye doğru baktı. 6000 kadem yükseklikteki yoğun bulutlara rağmen gökyüzü berraklaşıyor, o gün havanın güzel olacağı anlaşılıyordu. Birdenbire destroyerin biri: «Düşman uçakları görüldü,» anlamına gelen işaret bayrağını çekti. Bunlar bombardımandan hemen önce Midway'den ayrılmış olan 6 *Avenger*'le 4 *Marauder*'di.

Akagi'nin güvertesindeki gözcüler, 4 düşman uçağının 20 derece iskeleden geldiğini gördüler. Japon avcılarını üzerlerine çullanarak 3'ünü düşürdüler. Dördüncüsü doğu yönünde kaçtı.

Birkaç dakika sonra öteki 6 uçak 20 derece sancaktan yaklaştılar. Destroyerle kruvazörler ateş açtılar. Sonra da *Kirişima* zırhlısı, bataryalarıyla ateşe başladı. Bu ateş barajına rağmen, 4' *Marauder*, 2'si *Avenger* olmak üzere 6 Amerikan uçağı ilerlemeye devam etti. *Akagi*'nin topları da gürlemeye başladı, *Zero*'lar 6 uçağın üzerine çullandılar.

Bir dakikadan daha kısa bir zamanda, inatçı saldırganların üçü yanmaya başladı. Öteki 3 uçak, yollarını değiştirmede, torpidolarını attı ve sağa dönüş yaptı. 2'si kaçabildi, fakat baştaki uçak *Akagi*'nin güvertesini sıyırttıktan sonra alevler içinde patladı, denize daldı.

Uçak gemisi, torpidolardan kaçmak için ânı bir dönüş yaptı, onlar da teknenin birkaç metre açığından geçtiler. Bu tehlike Teğmen Tomonaga'nın dediğı gibi, Midway'in üzerine ikinci bir saldırı yapma gereğini doğruluyordu. Amiral Nagumo belki bir deniz muharebesi yapılabileceğini gözönüne alarak ikinci gruptaki uçakların torpidolarının çıkarılmasını, yerlerine bombalar konulmasını emretti. Aynı şey *Kaga*'da da yapıldı. Bu nâzik işlemi yerine getirmek için uçaklar hangarlarına indirilirken iki uçak gemisinde de hummalı bir faaliyet hüküm sürdü.

Sonra *Akagi*'nin güvertesindeki gerginlik bir parça azaldı. Saat 7.40'ta amirale devriye uçaklarından birinin yolladığı mesaj verildi:

«Düşman oldukları anlaşılan 10 gemi görüldü. 10 derecede, Midway'den 240 mil uzaktalar, rota 150'de, hız 20 milin üstünde, saat 7.28.»

Düşmanın iki günden önce gelemeyeceğı sanılmıştı, oysa oradan topu topu 200 mil uzaktaydı! Saat 7.45'te Nagumo, telsizle devriye uçağını aradı:

«Gemilerin tiplerini açık olarak bildirin, teması koruyun, » dedi.

Uçaklardan torpilleri boşaltma işi hemen durduruldu, torpiller gemilere karşı daha etkiliydi çünkü. Amiral istediği açıklamaların gelmesini sabırsızlıkla beklerken, başka düşman uçaklarının geldikleri haber verildi.

Midway'e yapılan saldırıdan sonra havalanan 16 bombardıman uçağı da çıkageldi. Başlarında bulunan deniz piyade Binbaşını Henderson, alçak irtifadan basit bir bombardıman yapılmasını emretti. Çünkü pilotları pike yaparak saldıracak kadar tecrübeli değillerdi. Kurban olarak *Hiryu*'yu gözlerine kestirdiler.

Japon avcıları bunlardan 8'ini düşürdüler. Ötekiler yiğitçe görevlerine devam ettiler. Bombaları *Hiryu*'yu bir duman ve fışkıran su sütunları çemberinin içine aldı. Herşey yatıştıktan sonra, *Akagi*'de, kardeş uçak gemisine bir şey olmadığını anlayan herkes rahat bir soluk aldı.

O sırada da devriye uçağından cevap geldi:

«*Düşman gemileri 5 kruvazörle 5 destroyerden ibaret.*»

Bu haber derin bir ferahlık yarattı. Elinde uçak gemisi olmadığına göre, düşman şimdilik tehlikeli değildi. Fakat Japonlar uzun boylu sevinmeye vakit bulamadılar. Çünkü gökte yeni yeni düşmanlar görünmeye başlıyordu: Bunlar, konvoyu saldırmak için Midway'den şafak sökmeden önce ayrılmış olan 15 uçankaleydi. Uçuştayken yollarından saptırılmışlar ve çok daha ilginç olan bu yeni hedefler üzerine gönderilmişlerdi. Bombalarını 20000 kademlik bir irtifadan salıverdiler, *Hiryu* ile *Soryu*'yu çember içine aldılar ama bu sefer de bir hasara yol açamadılar.

Birkaç dakika sonra Japon keşif uçağı üçüncü mesajını yolladı:

«*Düşman filosuna artçı olarak eşlik eden ve uçak gemisine benzeyen bir şey var.*»

Akagi'de herkes bunu kuşkuyla karşıladı: Sahiden bir uçak gemisi var idiyse, niçin saldırıya geçmemişti? Muhakkak olan şu ki, uzun boylu korkulacak bir şey yoktu. Midway'den gelen uçakların boşa giden akınları, düşman saldırısının az etkili olduğunu ispatlıyordu.

Saat 8.30'da Japon keşif uçağı dördüncü mesajını yolladı: İki Amerikan gemisi daha gördüğünü haber veriyordu, bunlar herhalde kruvazör olacaktı. Nagumo bu filonun büyüklüğüne bakarak içinde en azından bir uçak gemisi bulunması gerektiğine hükmetti. Genda da ona hak verdi ve hemen saldırıya geçilmesini istedi. Fakat daha önce bir sorunu çözmesi gerekiyordu: Uçakların belirli bir bölümünde şu anda 800 kiloluk bombalar vardı. Onlar öylece mi gönderilmeliydi, yoksa gemilere daha uygun düşen torpidolar bunlara yeniden mi yüklenmeliydi?

Genda mevcut şartlar altında hemen saldırıya geçmenin daha iyi olacağını düşündü: Bombalar yine de ciddî hasarlara yol açabilirlerdi. Fakat avcı uçağı olmayışı onun zihnini daha çok kurcalıyordu. İkinci grubun bütün Zero avcıları Midway'den saldırıya geçmeleri ihtimali olan Amerikan uçaklarının yolunu kesmek için gitmişlerdi bile.

Tartışma sürüp giderken, Nagumo'nun emri altındaki 2 hafif uçak gemisine komuta eden Tuğamiral Yamagiçi'den ona şu mesaj geldi:

«Düşman filosuna hemen saldırmanın uygun olacağını sanıyorum.»

Nagumo duraladı, Genda'ya döndü. Fakat genç subayın şimdi başka bir derdi vardı. Birinci grubun Midway'den dönen uçaklarına kaygılı kaygılı bakıyordu: Bunlar kendi uçak gemilerinin üzerinde dönerek güverteye iniş işaretini bekliyorlardı. Fazla benzinleri kalmamış olsa gerekti. Bazıları isabet almışlar, duman sorguçları salıveriyorlardı. Avcıların da yakıtları kalmamış olsa gerekti. Halbuki saldırıcılara eşlik etmeleri gerekiyordu, yoksa bütün harekât başarısızlığa uğrardı. Oysa avcılar, bombardıman uçaklarına, onların hedeflerine kadar eşlik edebilecek ve onları koruyacak durumda olsalar bile, hiçbiri gemiye dönme olanağını bulamayacaktı.

Genda bu pilotların herbirinin kendi arkadaşı olduğunu unutamazdı. Nagumo'ya döndü:

– «Öyle sanıyorum ki, önce bütün uçaklarımızın benzin ikmali yapmalarını sağlamak gerek. Sonra da saldırıya geçeriz.»

Nagumo onun dediğini yaptı ve güvertenin boşaltılmasını emretti. Havalanmaya hazır olan uçaklar teker teker hangarlara indirildi. Yeteri kadar yer açılınca Midway'e saldıran uçaklar peşpeşe gelip kondular.

Saat 9.18'de harekât tamamen sona ermişti. Nagumo'nun emriyle gemi hızını 30 mile çıkardı ve kuzeydoğuya sert bir dümen kırarak Midway'den uzaklaştı. Bir yandan da 4 uçak gemisinde harıl harıl cephane yükleniyor, benzin ikmali yapılıyor, saldırıya hummalı bir şekilde hazırlanıyordu. Amerika'nın Pasifik filosu üzerine torpido atan 54 bombardıman uçağı ile 36 pike bombardıman uçağı, koruyucu av uçaklarıyla birlikte çullanacaklardı. Büyük zafer yaklaşıyordu.

Fletcher, Japon uçak gemilerinin yerleri iyice belli olur olmaz, bunlara saldırmasını Spruance'e emretmişti. Amiral de uçaklarını, hedeflerinden 100 mil kadar uzakta oldukları sırada, saat dokuza doğru havalandırmayı tasarlamıştı. Fakat Midway'e yapılan önemli saldırıyı öğrenince, Albay Miles Browning, saldırının daha erken yapılması için directti. Browning böylece Japon uçak gemilerini, uçaklarına bomba, torpido ve benzin yüklerken bastırmak mümkün olabileceğini düşünüyordu.

Halsey'le halefi kadar birbirine zıt iki adam güç bulunurdu. Spruance, donanmada «beyin» olarak tanınmıştı; sâkin, çalışkan, akıllı olduğundan, ancak gelecek üzerinde inceden inceye tahminler yaptıktan sonra saldırıyı bile bile yapıyordu.

Halsey ise tıpkı arkadaşı General Patton gibi, kendinden sözettirmekten hoşlanıyordu. Buna karşılık Spruance, tıpkı General Courtney Hodges gibi, kalabalık içinde görünmekten nefret ediyor, gazetecilerden bucak bucak kaçıyor. Kimse onu iyice tanımıyordu, *Enterprise*'in askerleri için bile bir bilmeceydi. Yürüyüş yapmış olmak için güverteyi saatler boyu arşınılıyordu. Kamarasında da haritaları incelemekle vakit geçiriyordu.

Spruance için Midway harekâtı şöyle özetlenebilirdi: 1- Japonların Midway'i ele geçirmelerini önlemek; 2- Düşman kuşkusuz çok daha güçlü olduğundan Amerikalılar ona baskın yapmak, kendileri baskına uğramamak durumundaydılar; 3- Bunun için de eldeki bütün olanaklarla uçak gemilerini en kısa zamanda vurmak gerekiyordu.

Onun için Spruance, Browning'in öğüdüne uydu. Sonra yine çok önemli ikinci bir karar verdi: Devriyeye çıkanlar dışında bütün uçaklar harekâta katılmalıydı. Saat 7.02'de de *Hornet* ile *Enterprise*'dan havalanmaya başladılar. Toplam olarak 60 pike bombardıman, 20 avcı, 29 torpido uçağı idiler. Benzinleri de sonradan gemiye dönmek için zar-zor yetecekti... Ama, talihleri yaver giderse, Spruance, Nagumo'nun katlanmak istemediğı tehlikeyi göze alıyordu.

Yorktown'daki uçaklar ise ancak saat 8.38'de havalanmaya başladılar. Saat 9.06'da 12 bombardıman, 6 avcı ve 17 torpido uçağı da *Fletcher*'in amiral gemisinin güvertesinden ayrılmışlar, Nagumo'nun gemilerine doğru uçuyorlardı.

Oniki dakika sonra Japon amirali dümen kırdı. Midway'den gelecek yeni bir saldırıdan korkuyor ve böylece sola dönerek kendisini arayan 144 Amerikan uçağından uzaklaştığını tabii bilmiyordu.

Hornet' in 35 pike bombardıman ve 10 avcı uçağı, normal olarak Nagumo'yu bulmaları gereken noktaya ilkönce vardılar. Bunlara komuta eden Yarbey Stanhope Ring bir şey göremeyince, Japonların Midway yönünden hızlarını artırmış olabileceklerini düşündü. Onun için güneydoğuya dönerek Japonlardan daha da uzaklaştı.

Fakat torpido atan 3 uçak grubu dosdoğru düşmanın üzerine ilerliyordu. Başlarında *Hornet*'in 15 uçağı gelmekteydi. Arkadaşlarını Midway yönünde izlememişlerdi, çünkü filotilla şefleri olan Binbaşı John Waldron Japonların gösterecekleri tepkiyi noktası noktasına sezmişti.

Dörtköşe çeneli, buruşuk yüzlü bir adam olan Waldron'un dedeleri arasında bir Sioux kızılderilisi vardı. Arkadaşları Meksika'lı bir devrim çetesini andırıyorlardı. Herbiri sol koltuk altında bir, belinde bir tabanca ile bir de iri av bıçağı taşıyordu.

Waldron bir gün önce karısına mektup yazdıktan sonra, kendi filotillasına şu günlük emri yazmıştı:

«... Taktik bakımından durumun bizim için elverişli olacağını umuyorum. Fakat durum aleyhimize dönerse herbirinizin düşmanı yoketmek için elinden geleni yapmasını istiyorum. Aramızdan bir tek kişi kalsa bile yolunu değiştirmemeli ve gidip düşmanı vurmalıdır. Tanrı yardımcımız olsun! İyi şanslar dilerim, düşmana kan kusturun!»

Waldron'un 8 mil aşağısında ve sağ yanında, uçak gemileri dörtken biçiminde ilerliyorlardı. Filotillanın kanatlarının güneşte ışıldadığını görmüş olacaktı ki, saldırganları şaşırtmak için zikzaklar çiziyorlardı.

Uçak gemilerinin çevresinde perde görevi yapan tekneler zorlu bir uçaksavar ateşi açtılar. Sonra 30 Zero, hiçbir avcı uçağının korumadığı Amerikalıların üzerine ok gibi dalış yaptı. Waldron kanat çırparak adamlarına kendisini izlemeleri için işaret verdi, sonra tam gazla ileriye atıldı. Bir uçak suya düştü.

Waldron'un kendi telsizinde:

— «Zero uçağı mı o?» diye sorduğı duyuldu.

Oysa düşen, Amerikan uçağıydı.

Teğmen George Gay, başka bir uçağın düştüğünü kendi uçağından gördü.

Telsizci Huntington:

– «Dönelim de ona yardım edelim,» diyecek oldu.

Gay cevap verdi:

– «İmkânsız. İşimiz var.»

Bir üçüncü, bir dördüncü Amerikan uçağı daha denize düştü. Hiçbir pilot da yolunu değıştirmedi. Kimsenin sağ kalmayacağı apaçıktı ama, hepsi de uçaksavar ateşinin arasından çullanmaya devam ediyorlardı. Çok daha hızlı olan *Zero*'lar, onlara, şahinlerin güvercinlere saldırışları gibi saldırıyorlardı.

Çok geçmeden filotillanın yarısı kaldı ancak. Fakat peşinde değerli arkadaşları olduğu halde, Waldron boyuna ilerliyordu. Baraj daha sıkı bir hâl aldı, hava kapkara dumanla doldu.

Derken, Gay, şefinin uçağından alevler fışkırdığını gördü. Waldron alevler içinde kalan pilot kabininden çıkmak için boş yere uğraştı, uçağı da gidip dalgalara çarparak gözden kayboldu.

Bir tane daha! Gay'in aklına birden, bir çocukluk anısı geldi: Kendini bir motordan denize portakal kabukları atarken gördü. Onun dışında kala kala 2 uçak kalmıştı ancak: Biri aşağısında, biri solundaydı. Arkadaşını aramak için uçağının burnunu biraz aşağıya eğdi. Kimse yoktu. Soluna baktı. Kimse yoktu. Tek başına kalmıştı. Waldron'un direktiflerini hatırladı: «*Bir tek kişi kalsa bile...*»

Telsizcisi:

– «Mr. Gay, yaralandım...» diye inledi.

– Önemli mi? Kımıldayabiliyor musun?»

Cevap çıkmadı. Gay dönüp baktı, Huntington'un başının gevşek gevşek göğsü üzerinde sallandığını gördü. Sol kolunun yukarısında bıçak yarasını andırır bir acı duydu. Uçağını sol eliyle yönetmeye devam ederek yenini sıyırdı, kurşunu çıkarmak için yaranın üzerine bastırdı. Hâtıra diye saklamak için onu cebine koymak istedi ama kemeri kendisine engel oluyordu. Kurşunu ağzına koydu.

Nişanladığı uçak gemisi sancağa dümen kırdı. Gay de bu hareketi izledi, torpidoyu atacak olan düğmeye bastı. Hiçbir şey olmadı. Uçağı yöneten kolu bacaklarının arasına sıkıştırarak sağ eliyle imdat kolunu vargücüyle çekti. Torpido düştü.

Şimdi gemiden 500 metre uzakta bulunuyordu. Sert bir hareketle doğruldu ve pruvanın 3 metre üzerinden geçti. Birkaç *Zero* ona saldırdı. Bir mermi sol pedalını hasara uğrattı, Gay, uçak gemisinden 400 metre ileride düştü.

Uçak sulara gömülürken, Gay, pilot kabininin kapağını sert bir hareketle açtı, kendini suyun yüzünde buldu. Yüzmekte olan siyah bir yastığı yakaladı ve kendini korumak için başının üzerinde

tuttu, önünden 2 Japon kruvazörü, sonra da çok yakından 1 destroyer geçti; öyle ki, beyazlar giymiş denizcilerin kendisini parmakla gösterdiklerini görüyordu. Fakat kimse üzerine ateş etmedi.

O sırada ikinci grup, yani *Enterprise*'in torpido atan 14 uçağı geldi. Binbaşı Eugen Lindsay, *Kaga*'ya yandan saldırmak için döndü. Waldron gibi onu da hiçbir avcı korumuyordu. Pilotlar aynı yiğitlikle ateş barajına aldırmadılar ve *Zero*'lar hedeflerine doğru yola devam ettiler. Birkaç dakikada, filotilla şefininkiyle birlikte 10 uçak düşürüldü. 4'ü geçebildi ve torpidolarını attı. Uçak gemisi bunların hepsinden kaçmanın yolunu buldu.

O zaman *Yorktown*'dan havalanan üçüncü grup, Binbaşı Lance Massey komutasındaki torpido uçakları görüldü. Uçak gemilerine ulaşmayı başardıktan sonra, *Zero*'lar 6 refakat avcı uçağını düşürdüler. Kendilerinden öncekiler gibi, yılmaz havacılar, dalgaları sıyrarak çullandılar. Massey'le adamlarından 6'sı *Hiryu*'ya ulaşmadan önce düşürüldü. 5 pilot torpidolarını atabildiler ama, yalnız 2 kişi sağ kaldı.

5 torpido iz bırakarak kaçmak için umutsuzca manevra yapan *Hiryu*'ya, doğru yol aldı. Hepsi de hedefe vurmaksızın, yanından geçtiler. *Akagi*'de Nagumo ile subaylarının önce kaygıdan, sonra da ferahlıktan dizlerinin bağı çözülmüştü. Bütün saldırılar başarısızlıkla sonuçlanmış, 41 Amerikan uçağından 35'i düşürülmüştü. Fakat havacıların azim ve cesareti, neticeyi son âna kadar şüphede bırakmıştı. Son dakikaya kadar herkesin içine kaygı çökmüş, bunu izleyen ânî sessizlik herkesin hoşuna gitmişti.

*
* *

Amerika'lılar en büyük darbeyi indirmişlerdi. 10 torpido, 27 bombardıman uçağı ile 15 uçankale Midway'den, sonra da 41 torpil uçağı gemilerden havalanmış, fakat hiçbirisi hedeflerine tek isabet kaydedememişti.

Kala kala uçak gemilerinin pike bombardıman uçakları kalıyordu. Onlar da başarısızlığa uğrarlarsa, bu belki de Pasifik filosunun sonu demek olacaktı. Yarbay Ring'in emrinde olup *Hornet*'ten havalanarak güneydoğuya doğru yollarını şaşırان 35 uçak safdışı sayılmak gerekti. Binbaşı Maxwell Leslie'nin emrinde olup *Yorktown*'dan havalanan 17 uçak da güneydoğu yönünde yola çıkmıştı. Onlar da Ring gibi o doğrultuda ilerlemeye devam ederlerse, hedeflerine ulaşamayacaklardı.

Binbaşı Clarence McClusky komutasında *Enterprise*'dan havalanan 37 uçak, Leslie'den bir saat önce yola çıkmıştı. Nagumo iskeleye dümen kırınca, McClusky de arkadaşları gibi onu elden kaçırmıştı. Yoluna devam etmiş, fakat bir şey bulamayınca kuzeye doğru gitmişti.

Saat 9.55'te bir Japon destroyerinin, Araşi'nin beyaz izini gördü. Haklı olarak, yetişeceğini düşünüp onu izledi. Biraz sonra telsizle heyecanlı bir sesin:

– «Saldırıya geçin! Saldırıya geçin!» diye bağırdığını duydu.

Spruance'in kurmay başkanı olan Albay Browning'in sesiydi bu. Nagumo'nun nerede bulunduğunu tam tamına öğrenmişti.

McClusky:

– «Mesaj anlaşıldı. Bu keratolar bulunur bulunmaz gereği yapılacak,» diye cevap verdi.

Yirmi dakika kadar güneydoğuya doğru gitti ama, bir şey göremedi. Benzini azalmaya başlıyordu, çok geçmeden araştırmayı bırakıp gemiye dönecekti. Saat 10.20 idi.

*
* *

Aynı anda *Akagi*'nin bütün uçakları da uçuş güvertesindeydi, hepsinin motorları gümbür gümbür çalışıyordu. Öteki üç uçak gemisinde de uçaklar hazırды.

Nagumo:

– «Uçuşa geçmeye hazır ol!» diye komut verdi.

Gemi rüzgâra karşı yer almak için dümen kırmaya başladı. Komuta köprüsünde Genda ile öbür subaylar ferahlamış hissediyorlardı kendilerini. Uçaklar beş dakikaya dek havalanmış olacaklar, Amerikan gemilerine doğru uçacaklardı.

ŞANS DÖNÜYOR

Genda uçuş emrini vermezden az önce, Binbaşı Leslie *Yorktown*'ın pike bombardıman uçaklarıyla birlikte sağ yanında, ufukta duman lekeleri görmüştü. Filotillasının yönünü kuzeybatıya çevirdi. Bulutların içine girdiler ve bulutsuz bir bölgeden geçerlerken Leslie birdenbire 20000 kadem aşağısında 2 Japon uçak gemisi gördü.

Soryu nispeten küçüktü, ötekiyse adamakıllı daha büyüktü. Bütün Japon avcı uçakları 3 torpido saldırısını durdurmak için alçalmışlardı. Onun için Leslie'nin istediğini seçmeye bol bol vakti vardı. Waldron'la arkadaşları canlarını boş yere feda etmemişlerdi. Leslie arkadaşlarına işaret verdi, sonra uçak gemilerinin en büyüğünün üzerine doğru var hızıyla daldı. Bu belki *Kaga* idi.

Leslie'nin yanında 500 kiloluk bombası yoktu artık, bomba bir saat önce kaza sonucu yerinden kopup düşmüştü. Fakat arkadaşlarını 70 derecelik bir açıdan hedefin üzerine götürdü, sarı güvertenin üzerine boyanmış kocaman «Doğan Güneş»e nişan aldı. Onun çevresinde de havalanmaya hazır bir sürü uçağı görebiliyordu.

10000 ayak yükseklikte ağır makinelileriyle ateşe başladı. 4000 kademde ağır makineliler tutukluk yaptılar. Leslie ortadan çekildi, arkasında olan Teğmen Holmberg ise tehlikeli dalışına devam ediyordu. 2500 kadem kala nişangâhının tam ortasında «Doğan Güneş» bulunduğu hâlde, bombayı salıverecek olan düğmeye bastı, belki işlemez diye bir ihtiyat tedbiri olarak yardımcı kolu da aynı anda çekti.

Tam o sırada da McKlusky'nin 37 bombardıman uçağı güneybatıda görünüyordu. Elleri boş olarak dönmeye hazırlanırken altlarındaki yüzlerce mil-karelik okyanus alanının uçak gemileri, zırhlılar, kruvazörler ve destroyerlerle kaplı olduğunu görmüşlerdi.

McKlusky kendi filotillasından ayrı olarak Teğmen Gallaher ile Teğmen Best'in filotillalarına da komuta ediyordu. 2 uçak gemisinin, uçaklarını havalandırmak için rüzgâra karşı gelmek üzere dümen kırdığını gördü. Best'e daha küçüğüne, *Soryu*'ya saldırması için emir verdi. O da Gallaher'le birlikte ötekiyle, amiral gemisi *Akagi* ile uğraşacaktı.

Gallaher uçuş güvertesinin pruvasına resmedilmiş olan «Doğan Güneş»e nişan almıştı. Pearl Harbor limanında, iskeletinden dumanlar çıka çıka yatmakta olan *Arizona*'yı görelî beri, bir Japon uçak gemisine pikeyle saldırmayı hayal etmişti. Ne uçaksavar ateşiyle, ne de avcı uçaklarınca rahatsız edilmeden bombasını 1800 kademden salıverdi, sonra uçağın burnunu havaya kaldırdı, bombanın yörüngesini izlemek için olduğu yerde döndü. Oysa, uçaksavar ateşine çok kolay bir hedef haline gelmemeleri için, pilotlarına böyle davranmalarını yasaklamıştı. Fakat bu kez bombasını hedefe isabet ettireceğinden öylesine emindi ki, başkalarına yasakladığı şeyi dayanamayıp kendisi yapmıştı. Az sonra bombasının, toplu hâlde duran uçakların tam ortasında patladığını gördü. *Arizona*'nın öcü alınmıştı.

Kaga'da, Leslie'nin filotillasının ilk bombaları hedefe vurmamış, peşlerinden gelen 4 bomba ise güverteye bütün uzunluğunca sıra halinde çarpmıştı. Bir an içinde döne döne yükselen alevler, ölüme mahkûm olan *Kaya*'yı sarıverdi.

McKlusky ile Gallaher *Akagi*'ye de birkaç bomba isabet ettirmişler, uçuş güvertesinin orta yerine koskocaman bir delik açmışlardı. Uçakları indirip çıkararak asansör, artık bir hurda demir yığını halindeydi. Acayip, gülünç biçimlerde devrilmiş olan uçaklardan uzun alev sütunları ve kara duman bulutları yükseliyordu. Yangın bir uçaktan ötekine yayılmaktaydı. Derken gövdelerinin altında taşıdıkları torpidolar patlayarak güvenlik servislerinin işe elkoymalarını önlediler. Ateş, güverte üzerine yığılmış olan cephaneye benzin bidonlarına da sıçradı. Gittikçe sıklaşan patlamalar, gemiyi kocaman maden parçaları halinde âdeta doğruyorlardı.

Nagumo'nun kurmay başkanı olan Tuğamiral Kusaka, komutanına hemen *Nagara* hafif kruvazörüne geçmesi için yalvardı.

Nagumo bu ânî felâket karşısında birden çöküvermişti, komuta köprüsünden ayrılmak istemedi.

Uçak gemisinin süvarisi olan Albay Taijiro Aoki de söze karışarak:

– «Amiralim,» dedi. «Ben gemiye göz kulak olurum. Allahaşkına komuta postanızı *Nagara*'ya nakledin de filonun komutasını yeniden ele alın.»

Fakat hâlâ direnmekte devam ettiği için, Kasuka birkaç subaya onu zorla sürükleyip götürmelerini emretti. Duman bulutları arasında öteki subaylar tarafından itilip kakılan Amiral, komuta köprüsünün penceresinden bacağına aşırıldı, bir ipe tutunarak güverteye indi.

Best de işini iyi başarmıştı, *Soryu* uçak gemisi de alevler içindeydi. Saat 10.25'te bir bomba güverteyi delip geçmiş, hangarlarda patlamıştı. 2 başka bomba da güverteyle asansörü ağır hasara uğratmışlardı. Yangın çabucak benzin depolarına ve cephaneliklere de geçti. Saat 10.30'da gemi, bir ateş kasırgası halindeydi artık. Patlamaların gürültü patırtıları arasında makineler stop etti. Saat 10.45'te *Soryu*'nun süvarisi Albay Ryusaku Yanagimoto, alevler arasında:

– «Cankurtaran postalarına!» diye bağırdı.

Fakat kendisi komuta köprüsünden inmeyi reddetti. Eski bir jiyu-jitsu şampiyonu olan Assubay Abe, komutanı kendisi istemese de kurtarmakla görevlendirildi. Duman bulutları arasında komuta köprüsüne çıktı. Yanagimoto elinde kılıcı, kararlı bir tavırla önüne bakıyordu.

Assubay:

– «Bütün askerleriniz adına geldim buraya, komutanım,» dedi, «Sizi emin bir yere götüreceğim. Hepsi sizi bekliyor.»

Komutanın duymamış gibi bir hali vardı. Abe kollarını uzatarak ona doğru ilerledi. Yanagimoto döndü. Komutanın kaygı veren kararlılığı Abe'yi çok etkiledi. Gözleri yaşla dolu olduğu hâlde

uzaklaştı. Köprüden inerken Yanagimoto'nun hafif bir sesle Japon ulusal marşı *Kimigayo*'yu söylediğini işitti.

54 Amerikan pilotu birkaç dakika içinde 3 Japon uçak gemisini yoketmişler, savaşın gidişini değiştirmişlerdi. Nagumo'nun elinde kala kala bir *Hiryu* kalıyordu. Amerika'nın Princetown Üniversitesi'nde okumuş olan Amiral Yamaguçi, Pasifik'teki Amerikan filosuyla artık tek başına savaşıyordu. Saat 10.40'ta 6 *Zero* ile 18 pike bombardıman uçağı Teğmen Kobayaşi'nin komutasında havalandılar. Amerikan gemilerine doğru 13000 kadem yükseklikten uçtular. Çok geçmeden filotilla komutanı düşman bombardıman uçaklarını gördü, kendi uçak gemilerine döner gibi bir halleri vardı. Kendilerini dosdoğru hedeflerine götürmeleri için, pilotlarına onları izleme emri verdi.

*
* *

Uçaklar, Fletcher'in Mercan Denizi'nde yara almış amiral gemisi *Yorktown*'a doğru yol alıyorlardı.

Öğleden az önce, Leslie'nin bombardıman uçakları *Kaga*'ya karşı kazandıkları parlak zaferden dolayı hâlâ birbirlerini kutlarken, bir yandan da güverteye inmeye hazırlandıkları sırada, o yakında bulunan *Enterprise*'in radarı, düşmanın geldiğini haber verdi. Leslie'ye muharebe alanından uzaklaşması bildirildi, bir avcı devriyesi Japonların yolunu kesmek için havalandı.

Amiral'in yaveri:

– «Az sonra saldırıya uğrayacağız komutanım,» dedi.

Fletcher, incelemekte olduğu haritadan başını kaldırdı:

– «İyi ya, miğferim başımda. Başka ne yapayım istiyorsun?» dedi.

Sonra yine haritalarına daldı.

Wildcat'ler Kobayaşi'nin uçak grubuna öylesine coşkunlukla atıldılar ki, yalnız 8 bombardıman uçağı geçmeyi başarabildi. 2'sini uçaksavar topları düşürdüler, fakat 6'sı bombalarını attılar.

Yorktown üç isabet aldı. Birincisi uçuş güvertesini deldi, bir yangının başlamasına yol açtı ama, ateş hemen söndürüldü. İkincisi bacanın içinde patladı, iki kazanı çalışamaz hale getirdi. Sonuncusu ise ufak tefek hasarlara yol açtı.

Saat 12.20'de *Yorktown* hareketsiz kalmıştı. Fakat koruma servisleri öyle çabuk iş gördüler ki, saat 13.40'ta yine 18 mülle yol almaya koyuldu. Avcılar benzin aldıkları sırada alarm düdükleri yeni bir uçak dalgasının geldiğini haber verdiler.

12 *Wildcat* havaya fırladı. *Zero*'lar tarafından engellendiklerinden, 10 torpido uçağının geçmesini önleyemediler. Bunların 5'i uçaksavarlarca düşürüldü, 4 de torpil atıldı. Uçak gemisi torpidoların 2'sini savuşturmayı başardı, fakat öbür 2 torpido hedefe isabet ederek dümeni işlemez hale soktu ve elektrik akımını kesti. Gemi 17 derece yana yattı ve süvari Buchmaster teknenin her dakika alabora olmasında korktu. Saat 15.00'te gemiyi terk emrini verdi.

Geriye sağlam olarak iki Amerikan uçak gemisi kalıyordu: *Enterprise* ile *Hornet*. Bunlara komuta etmekte olan Amiral Spruance günün ikinci hücumunu başlattı. McKlusky sabahleyin dönüş yolunda iken kolundan yaralandığı için, filotillaya Teğmen Gallaher komuta ediyordu. 24 pike bombardıman uçağı yanlarına tek avcı uçağı almadan birinci Japon uçak gemisi *Hiryu*'nun doğrultusunda havalandılar. Sonra Spruance *Astoria* kruvazörüne yerleşmiş bulunan Fletcher'e kendi yaptıklarını haber vererek:

– «Bana bir emriniz var mı ?» diye sordu.

Spruance'ın elinde kendi 2 uçak gemisi vardı ama, Fletcher kendisinininkini kaybetmişti. Gerçi filonun tümüne o komuta ediyordu ama, astını eylemlerinde serbest bıraktı:

– «Hiçbir ricam yok. Biz de sizin manevralarınıza uyacağız.»

Yamamoto büyük muharebenin ilk haberlerini saat 10.50'de, Midway'in 700 mil kadar kuzeybatısında bulunduğu sırada haber almıştı. Muhabere subayı tek söz söylemeden ona şu radyo mesajını uzatmıştı:

«Midway'den ve uçak gemilerinden gelen düşman uçaklarının saldırıları sonunda Kaga, Soryu ve Akagi uçak gemilerinde şiddetli yangınlar çıktı. Düşman uçak gemilerine Hiryu ile saldırı yaptırmayı öngörüyoruz. Kuvvetlerimizi toplamak için şimdilik kuzeye doğru çekiliyoruz.»

Yamamoto böylesine korkunç bir felâketin üzerlerine bu kadar ânî olarak çökebileceğine inanamıyordu. Sonra, aradan biraz zaman geçince Japon filosunun sert başkomutanı bütün enerjisine yeniden sahip oldu. Kendisine bir fırsat kalıyordu: Bütün kuvvetlerini bir araya toplarsa, sayı üstünlüğü sayesinde Amerika'nın Pasifik filosunu hâlâ ezebilirdi. Bunun üzerine, Midway çıkarma konvoyunu koruma işini sağlayan Amiral Kondo'ya, gemilerini ikiye bölmesini emretti. Bunların bir bölümü, çıkarma gemilerinin şimdilik yapacakları gerilemeyi koruyacaktı. Geri kalanı da hemen Nagumo'nun yanına gidecekti. Henüz Aleut adalarının yakınında bulunan Amiral Kakuta da son hızla savaş alanına yetişecekti. Yamamoto'nun kendisi ise *Yamato*, *Nutsu* ve *Nagato* zırhlılarının önderlik ettikleri filosu ile ve son hızla ilerliyordu. 63.700 tonluk *Yamato*, dünyanın en korkunç savaş gemisiydi. 460'lık dev taretleri 13 tonluk bir çelik levhayı delebiliyordu. Amiral düşmanı yenebileceğinden ve Midway'i ele geçirebileceğinden hâlâ kuşku etmiyordu.

Fakat Nagumo'nun yeni amiral gemisi *Nagara*'da onun iyimserliğini paylaşan yoktu. Yarbay Genda yenilginin nedenlerini çözümlüyor ve objektif olarak, kendisinin iki yanlış yaptığı sonucuna varıyordu. Herşeyden önce, keşfin iki dalga halinde yapılması gerekirdi; fakat özellikle -ki asıl vahim olan da buydu- Midway'den gelen uçakların güverteye inmelerini beklemeden, Amerikan uçak gemilerine hemen saldırı emri vermesi gerekmekteydi. Arkadaşlarına ölüme mahkûm etmeye yüreği razı olmadığı için, şef olarak değil de pilot olarak yargı yürütmüştü. Daha sonra general olarak Japonya'nın hava savunma başkomutanlığına getirilecek olan Genda, muharebede arkadaşlığın hesaba katılmaması gerektiğini o gün öğrendi.

Yorktown'a yaptıkları saldırıdan sonra saat 13.30'da bütün uçaklar son Japon uçak gemisi *Hiryu*'ya dönmüşlerdi. Pilotların raporlarına göre, Amiral Yamaguçi, iki Amerikan uçak gemisi batırdığını sanıyordu. Saat 17'de az önce, yeni bir saldırı için «hazırol» emri verdi. Saat 17.03'te bir keşif uçağı «sonuncu» Amerikan uçak gemisinin yerini tam olarak bulmak için havalanmaya hazırды. Uçak henüz güvertede iken gözcüler:

– «Düşman bombardıman uçakları geliyor!» diye bağıldılar.

Herkes dehşete kapılarak güneybatıya doğru baktı. Batan güneşin ışıkları altında Gallaher'le 24 pike bombardıman uçağı dosdoğru *Hiryu*'nun üzerine dalıyorlardı. Birkaç *Zero* onları önlemek istediler, bir Amerikan uçağını da düşürdüler. Ötekiler cehennemi ısıklarını çala çala yollarına devam ettiler. Gallaher tam hedefe isabet kaydedeceğinden emindi ki, gemi birdenbire yana kaçtı, Gallaher hemen doğruldu ama, bombası gemiden 50 metre uzağa düştü. Bununla birlikte peşinden gelenler rotalarını düzeltme olanağını buldular ve 4 bomba hemen hemen aynı anda gelip komuta köprüsünün yakınında patladı. Çok geçmeden, alevler, havalanmaya hazır bütün uçakları sardı.

Gallaher arkadaşlarıyla haberleşmesine yarayan mikrofona: «Yanıyor hergele!» diye bağırdı.

Şimdi Nagumo'nun bütün uçak gemileri ya batırılmıştı, ya yanıyordu. Japon pilotlarının en iyilerinden birçoğı da ölmüştü.

Gallaher'in kendisi de güçlüklerle karşılaşmıştı. Yaptığı sert manevradan beri sırtı dehşetli ağrıyordu. Enlemesine gerili tellere takılıp uçağını güvertede durduracak kancayı indirmek için komuta koluna kadar bile uzanamıyordu. Komutayı yardımcısına aktardı ve herkes güverteye ininceye dek havada dolaştı.

Kanca olmadan durma olanağının bulunmadığını biliyordu. Suya düşerse uçağından çıkamayacağı muhakkaktı. Bütün enerjisini toplayarak komuta kolunu çekebildi ama acıdan az daha bayılıyordu. Güverteye olasıya yavaş yaklaştı, uçak şiddetle sarsılarak durduğu zaman korkunç bir şok daha duydu. Kendisini büyük bir dikkatle uçaktan çıkardılar. Fakat onun için muharebe bitmişti artık.

Amiral Spruance Nagumo'ya ağır hasar verdirdiğini biliyordu ama, 4 uçak gemisinin tamamen kullanılmaz hale gelip gelmediğinden haberi yoktu. Gallaher'in yaptığı hücumdan bir saat sonra 12 uçankale alev alev yanan *Hiryu*'yu bombardıman etmişler, fakat isabet kaydedememişlerdi. O dolaylarda da birçok *Zero* uçağının bulunduğunu haber vermişlerdi. Bunlar *Hiryu*'dan «öksüz» kalan uçaklardı, güverteye inemiyorlardı artık, denize iniş yapmadan önce de benzinlerini harcıyorlardı. Fakat Spruance yeni bir saldırı olanağının bulunmadığını kabule yanaşmıyordu.

Nimitz'in talimatında sözünü ettiği «*hesaplı tehlikeler*»i hatırlıyordu. Kendisinden belki üstün, ayrıca bu tür muharebeler için Amerikalılara göre herhalde çok daha iyi eğitilmiş bir düşmanla geceleyin çarpışma tehlikesini göze almaya hakkı var mıydı? Bu beşinci ve adı var kendi yok Japon uçak gemisinin süvarisi kendisi olsa, ne yapardı acaba? Yeniden muharebe etmek için, muhakkak batı yönünde yoluna devam ederdi.

Görünüşe göre Japon başkomutanlığı bir gece çarpışması istiyordu ya, Spruance bunu göze almamaya karar verdi. Yakıttan tasarruf için filosunun hızını bir mil azalttı, doğruya doğru çekildi. Fakat Japonlar yine de çıkarma yapmaya karar verirlerse müdahale edebilmek için Midway'in uçuş menzili içinde kalacaktı.

*
* *

Gece, uçsuz bucaksız bir yangın yeri haline gelen denizin üzerine çöktü. *Soryu* alabora oldu ve saat 17.13'te 718 ölü ile sağ kalan bir tek kişiyi, süvari Yanagimoto'yu da birlikte götürerek suların içinde kayboldu.

40 mil batıda bir başka tekne, iki korkunç patlama ile paramparça oldu. *Kaga* da 800 kişilik mürettebatıyla battı.

Çöken maneviyatı yükseltmek için Yamamoto o akşam darmadağın olan bütün filosuna bir mesaj yollayarak şöyle dedi:

«1- Düşman filosu fiilen tahrip edilmiştir ve doğu yönünde çekilmektedir.

2- O yakınlarda bulunan gemilerimiz kaçakları kovalamaya ve Midway'i işgal etmeye hazırlanmaktadırlar.

3- Kuvvetlerin tümü, 5 haziran sabahı saat 3'te 320 derece 08 kuzey, 175 derece 45 doğruya ulaşacaktır. Rota 090'da. Hız 20 mil.

4- Uçak gemilerinin saldırı kuvveti, (7. Kruvazörler Tümeni dışında) istilâ kuvveti ve denizaltı kuvveti hemen temas kuracaklar ve düşmana saldıracaklardır.»

Yamamoto ile kurmay heyeti Pasifik filosunu yoketme ve böylece çok önemli saydıkları görevlerini yerine getirme umudunu yitirmemişlerdi. Fakat saat 21.30'da Nagumo'dan gelen bir mesaj, zihinleri allak-bullak etti:

«Düşman kuvvetlerinin toplamı: 5 uçak gemisi, 6 ağır kruvazör ve 15 destroyer. Batıya doğru ilerliyorlar. Hiryu'ya eşlik ederek biz de kuzeybatıya doğru çekiliyoruz. Hız: 18 mil.»

Bu yalan-yanlış mesaj okunduktan sonra, Kurmay Başkanı Tuğamiral Ugaki, küçümser bir tavırla şu yorumda bulundu:

– «Gece muharebesinden korkuyorlar!»

Saatler geçtikçe şurası iyice anlaşıldı ki Amerikalılar batı yönünde ilerlememekte, Yamamoto'nun umduğunun tam tersini yapmaktadırlar. Yâni tehlikeden uzaklaşıyorlardı. Spruance'in uçak gemilerini muharebeye zorlama umudu, geceyarısı yokoldu.

Bunun üzerine Yamamoto'nun kurmay heyeti en umutsuz ve gerçekleşmesi imkânsız tasarıları gözden geçirmeye başladı. Albay Kurişima, Midway'i zırhlıların toplarıyla döverek yerle bir etmeyi bile önerdi.

Amiral Ugaki ters bir tavırla şu yorumda bulundu:

– «Albay, bu planın ne kadar aptalca olduğunu herhalde sen kendin de anlıyorsun. Zırhlılar daha yeterince kıyıya yaklaşmadan uçaklarla denizaltılar tarafından batırılırlar. Bekleyelim, Aleut adaları filosu da yanımıza gelsin, bir hava saldırısı yapalım. Bunun imkânsız olduğu anlaşılrsa ve bu geçici bozgunu kabullenmek zorunda kalsak bile, savaşı kaybetmiş olmayız. Japonya'nın elinde daha 8 tane uçak gemisi var. Şu halde, umutsuzluğa düşmemiz için hiçbir sebep yok. Savaşta olduğu gibi satrançta da, umutsuzluğa kapılıp ihtiyatsızca bir hamle yapan, aptallık etmiş olur.»

Kimi subaylar namusu kurtarmak için her tehlikeyi göze almaya hazırdılar. Birisi sordu:

– «Kendimizi Majeste imparatora nasıl bağışlatabiliriz?»

O âna kadar sesini çıkarmamış olan Yamamoto ters ters cevap verdi:

– «Bunu yapmak bana düşer.»

Geceyarısını 15 dakika geçe Kondo ile Nagumo'ya, batıya doğru ilerlemeleri için emir verdi.

Birkaç saat sonra Japon filusunun karşısına bir mesele çıktı. Uzun süredir cayır cayır yanan *Akagi*'yi batırmak gerekiyordu. Süvarisi olan Albay Aoki bu istekte bulunduktan sonra kendisini uçak gemisinin çapasına bağlatmıştı. Yamamoto bunu istemeye istemeye kabul etmiş, 4 destroyer de torpidolarını güçlü geminin üzerine savurmuşlardı.

Sonuncu uçak gemisi de meslek hayatının sonu gelmiş olduğunu görmekteydi. Alevlerin kırıp geçirdiği *Hiryu*, sulara gömülüyordu. Dikbaşı Amiral Yamaguçi sağ kalan 800 kişiyi sabahın saat ikisinde güverteye topladı:

– «Bu uçak gemileri tümeninin komutanı olarak *Hiryu* ile *Soryu*'nun kaybından yalnız ben sorumluyum,» dedi. «Sonuna kadar gemide kalacağım. Herbirinize gemiyi terketmenizi ve Majeste imparatora canla başla hizmet etmenizi emrediyorum.»

Kurmay heyetinin kendisiyle birlikte gemide kalma isteğine «olmaz» dedi. Birer bardak su ile, sessiz sessiz, şerefe içtiler. Amiral hiç kimseye hiçbir mesaj göndermeyeceğini bildirdi. Kara kasketini hâtıra diye kendi kurmay başkanına verdi ve bir ip istedi. Bununla kendini komuta köprüsüne bağlayacağını herkes biliyordu.

Hiryu'nun süvarisi Albay Tomeo Kaku gemiden ayrılması için Amiral'e bir kez daha yalvardı. Yamaguçi «hayır» anlamına başını sallayıp gülümsemekle yetindi, ancak süvari gelip komuta köprüsünde kendisinin yanında yer alınca itirazda bulunmadı.

*
* *

5 haziran günü şafak sökmeden önce, talihsizlik hâlâ Yamamoto'nun peşini bırakmamıştı: 2 ağır kruvazör, *Mogami* ile *Mikuma* birbirlerine çarptılar. Gün doğduktan sonra Midway'den havalanan bir *Catalina* uçağı, filonun ta gerilerinde sürüklenmekte olan 2 gemiyi gördü. 6 pike bombardıman ve 6 Vindicator uçağı adadan havalandılar ve yağ lekesini izledikten sonra 2 kruvazöre saat 8.05'te saldırdılar. Uçaksavar savunması öylesine etkiliydi ki, hiçbir bomba hedefe isabet etmedi. Fakat Yüzbaşı Richard Fleming, alevler içindeki uçağı ile *Mikuma*'nın arka taretine pike yaptı.

Öğleden sonra Waldrom filotillasından sağ kalan tek kişi olan Teğmen Gay'i bir deniz uçağı kurtardı. Hekim ona yaralarını nasıl tedavi ettiğini sorunca şu cevabı aldı:

– «On saat süreyle tuzlu suda salamura olarak.»

Ertesi 6 haziran günü saldırılar yine başladı. Amerikan keşif uçakları yine öyle yavaş yavaş ilerlemekte olan 2 kruvazörü gördüler. Spruance üzerlerine birbiri ardınca üç dalga gönderdi. *Mikuma* nihayet batırıldı. *Mogami* 6 tane bomba yedi ama, koruma servisleri gemiyi kurtarmayı başardılar, o da batıya doğru yoluna devam etti.

Japonlar da boş durmuyorlardı. O gün saat 11'de Binbaşı Yahaçi Tanabe *I 168* borda işaretli denizaltısının güvertesinde durmuş, ufku gözlüyordu. Birdenbire, denizde bir nokta gördü. Denizin yüzünde ilerleyerek yaklaştı. Loke irileşti. 6 mil kala, Binbaşı *Yorktown*'ı tanıdı! Uçak gemisinin yana yatmış olarak sularla sürüklendiği ve işini bitirmesi gerektiği daha önce kendisine haber verilmişti. Bunun üzerine dalarak yaklaşmaya devam etti.

Periskopla bakınca, dev gibi geminin çevresinde devriye gezen 7 destroyer saydı. Daha derine daldı, uçak gemisinin altından geçip döndü, yine baktı. Ses alma cihazında birçok sesler duydu ama, koskocaman bir tarihöncesi canavarı gibi, *Yorktown*'ın heybetli silüetinden başka hiçbir şey görmedi. Özene bezene mevzie girmek için manevra yaptı.

Saat 13.30'da hazır olmuştu. 57 metre derinden giderek uçak gemisinden yavaş yavaş ayrıldı. 1.300 metre uzağı varınca iki torpido salladı. Üç saniye sonra iki torpil daha salladı ve beklemeden 100 kademe daldı. Mürettebat birdenbire üç büyük sarsıntı hissetti ve «Banzai!» diye zafer çığığı kopararak coşkunluğunu açığı vurdu. Hedefe üç torpido isabet ettirmişlerdi.

Tanabe:

– «Susun!» diye bağırdı.

Denizaltının içindeki en ufak gürültü dışarıdan zaptedilebilirdi.

Tanabe'nin torpidolarından biri gidip *Hammann* destroyerine vurmuştu. İkiye bölünen gemi dört dakikada battı. Öbür iki torpido da *Yorktown*'a isabet etti ama koca gemi yine de çok uzun süre can çekişti. Birkaç saat geçtiği halde askerler teknenin dibindeki su dolmuş bölmelerde hâlâ mahpus bulunuyorlardı. Bir subay onlarla temas kurmayı başardı:

– «Ne durumda olduğunuzu biliyor musunuz?» diye sordu.

Denizin dibinden gelen bir ses cevap verdi:

– «Evet, ama, kendimizi hızlı bir poker partisine kaptırdık. Yalnız, istediğimiz tek şey var: Gemiye batırırken torpidoları tam üzerimize sallayın da çabuk bitsin bu iş.»

Yorktown ancak ertesi sabah, şafak sökerken iskeleye yan yattı. Yakınında bulunan destroyerlerdeki askerler esas duruşta ve başları açık, onun sulara gömülüşünü seyrettiler.

*

* *

Tanabe torpidolarını salladıktan bir buçuk saat sonra, Amiral Yamamoto hâlâ, elinden kaçan zaferi umutsuzca yakalamaya çalışıyordu. Saat 15'te bütün gemilerine şu emri yolladı:

«Filonun bu bölgede bulunan birlikleri, Wake adasında üslenmiş olan hava birliklerinin menzili içinde düşman kuvvetine baskın yapıp tahrip edeceklerdir.»

Bu, gereksiz bir davranıştı. Nimitz, Halsey'in yerine geçirmek için kurnaz Spruance'dan daha iyisini seçemezdi: O da kendisinden çok daha kuvvetli bir düşmanla muharebeye tutuşmaya yanaşmadı. Yamamoto bunu 7 haziran sabahı anladı ve cesaretini yitirmiş bir halde Japonya'ya döndü.

Bütün çağların en büyük deniz savaşlarından biri sona ermişti. Bu savaş, olağanüstü hal ve şartların yardımıyla kazanılmıştı: Bunlar arasında gizli bir şifrenin çözülmesi; Japonların yaptıkları yanlışlar; çarpışma sırasında verilen parlak kararlar ve Waldrom, Gay, Leslie, McClusky, Gallaher gibi adamların kararlı yiğitlikleri de vardı.

Japon İmparatorluk Donanması beklenmedik bir yenilgiye uğramış ve bu, Pasifik Okyanusu'nun denetimini yeniden ele geçirme olanağını Amerika'ya vermişti. Kimilerinin mevsimsiz saymalarına rağmen, Amiral Nimitz'in 6 haziran günlü bildirisi durumu iyi özetliyordu:

«Pearl Harbor'un öcünden bir bölümünü aldık. Fakat Japon deniz gücü ezilmedikçe, bu öcalma tam olmayacaktır. Bu yönde esaslı ilerlemeler kaydettik. Hattâ, bu hedefin yarı yolunda olduğumuzu söyleyebiliriz.»

Mercan Denizi'nde Port Moresby'nin istilâsının başarısızlığa uğraması ve Midway zaferinin kazanılması ilk olarak Avustralyalılara güven duygusu verdi.

Pasifik'te gerileme ve savunma artık sona ermişti. Pearl Harbor'dan beri ilk defa, Müttefikler hücum yapacak durumdaydılar.

MacArthur talihin döndüğünü ileri sürerek Rabaul üzerine baskın şeklinde bir saldırı yapılmasını öneriyordu. Elinde iki yeni Amerikan tümeniyle seçkin bir Avustralya tümeni vardı. Sözünü yerine getirmek üzere yeniden Filipinler yolunu tutmakta acele ediyordu.

*
* *

Filipinler'de ise herkes bu dönüşü hazırlanıyordu. Asker-sivil yüzlerce Amerika'lı ve Filipin'li hemen hemen her yerde partizan grupları teşkil ediyorlardı. Başkaları ise casusluk şebekeleri kurmuşlardı.

Zambales dağlarında 2 Amerika'lı sivil, Fassoth kardeşler, «Ölüm Yürüyüşü»nden kaçıp kurtulanlar için bir yardım kampı kurmuşlardı. Çavuşlar Hunt ve Bernacki, 200'den fazla arkadaşlarıyla oraya sığındılar. Bunlar arasında Binbaşı Volckmann'la Yüzbaşı Blackburn de vardı; ikisi de açlıktan, hastalıktan yarı-ölü haldeydiler.

1913'ten beri şeker kamışı ekicisi olarak oraya yerleşmiş bulunan Fassoth kardeşler, konuklarının sağlığından başka şey düşünmüyorlardı. Fakat aralarından çoğu, MacArthur dönünceye kadar boş

oturup dağlarda gizlenmek istemiyorlardı. Hunt, Volckmann ve Blackburn gibi adamlar kendi kişisel küçük savaşlarını yürütmek için çok geçmeden örgütlenmekte gecikmediler.

Daha kuzeyde, o yakınlardaki Baguio dağlarında, 2 grup eyleme geçmişti bile. Birisi Filipin'li Yarbay Guillermo Nakar'ın komutasındaydı. Albay Horan'ın kurduğu öteki grup ise şimdi eski maden mühendisi Walter Cushing'in emri altında bulunuyordu. Şimşek gibi atik ve tetik olan, korkunç ve ele avuca sığmaz Cushing, Luçon adasında en çok aranan adamdı.

Daha güneyde, Cebu adasında onun kardeşi olan eski madenci ve eski boksör Jim de takımadalarda efsane kahramanı haline gelmişti. Panay Adası'ndaki direnme harekâtı, General Chynoweth'in eski harekât başkanı olan Macario Peralta tarafından örgütlenmişti.

Mindanao Adası'nda yüzlerce Filipinli ile Amerika'lı, Albay Wendell Fertig'in komutasında gerçek bir partizan ordusu meydana getirmiş bulunuyorlardı.

Siviller de Japonlara karşı savaşmaktaydı. Filipin Kızılhaçı'nın yöneticisi olan Dr. Romeo Atienza, O'Donnel kampındaki esirlere kaçak olarak ilâç, yiyecek ve mesaj göndererek, her gün canını tehlikeye atıyordu. Kamptaki esirlerden her gün 370'i açlıktan, hastalıktan ölmekteydi. Bütün bir gizli örgüt tarafından desteklenen Dr. Atienza'nın yaptığı maddî yardım ve aşıladığı umut olmasaydı, bu acıklı ölüm oranı çok daha yüksek olacaktı.

Fakat onların, kurtuluşları için daha çok beklemleri gerekecekti. Ancak bütün yarımadalarda erkekler, kadınlar, hattâ çocuklar, Japonlara karşı komplolar hazırlıyorlar; gizli gizli çalışıyorlar ve sözünü tutacağından emin oldukları kimsenin geleceğini umuyorlardı: MacArthur'du bu.

*
* *

Japonya'da Genel Karargâh, savaşın gerçek olaylarını açıklamadı. Batırılan gemilerden sağ kalanlar gözaltında tutuldu ve Midway muharebesi, Tokyo sokaklarında yapılan bir zafer alayı ile, İmparatorluğun en büyük başarılarından biriymiş gibi kutlandı. 11 haziran günlü resmî bildiri şöyle diyordu:

«Midway muharebesi sonucunda Birleşik Devletler hemen hemen bütün uçak gemilerini kaybetmiş, Japonya da bütün Pasifiğin denetimini ele geçirmiş bulunmaktadır... Artık gelecekte korkmuyoruz. Bu savaş, Pasifik'te durumu kesinlikle belirlemiş bulunmaktadır.»

Evet, bu son cümle doğrudu, ama, İmparatorluk Genelkurmayının anladığı mânâda değil: Midway, gerçekte fetih umutlarının sona erişini gösteriyordu. Yumruklarını vargücüyle indiren, fakat hasmını yenemeyen bir boksör gibi, Japon da açık vermiş, zayıf yanları ortaya çıkmıştı. Bu arada, demokrasilerin tersaneleriyle silâh fabrikaları tam verimle üretim yapıyorlardı. Müttefik pilotları modası geçmiş uçaklara binip Zero avcılarıyla savaşmayacaklardı artık. Japon tankları da elbombalarıyla, tüfeklerle ya da benzin dolu Coca-Cola şişeleriyle durduramayacaklardı.

İlk altı ayda Pasifik savaşını kötü eğitim görmüş, kötü donatılmış ve çoğu zaman kötü yönetilmiş askerlerle denizciler yapmışlardı. Bunların doğurduğu felâketlerin sorumluluğu doğrudan doğruya

Kimmel'in, Short'un, MacArthur'un, Percival'ın, Wavell'in ya da Helfrich'in üstüne atılamayacağı gibi, savaş başlamadan çok önce boyuna savaş araçları istemiş olan Roosevelt ve Churchill gibi siyasî liderlerin üstüne hiç mi hiç atılamazdı. Bu utanç verici hazırlık noksanlığı yüzünden Amerika ve Büyük Britanya halklarının da kınanması gerekirdi.

Midway muharebesi bunalımın sona erdiğini gösterecekti. Savaşın bundan sonrası da şüphesiz, peşpeşe kazanılacak kolay zaferler halinde geçip gitmeyecekti. Müttefikler, sağlam biçimde siperlenip yerleşmiş inatçı düşmanlarını üst üste verdikleri kanlı muharebelerle bulundukları yerlerden birer birer söküp atacaklardı. Fakat Pasifik komutanlığını paylaşacak olan Nimitz'le MacArthur'un emri altında, yeni fethedilen bu Japon İmparatorluğu adadan adaya gittikçe küçülecekti.

Guadalcanal, Yeni Georgia, Bougainville, Yeni Britanya, Yeni Gine, Filipinler, Tinian, Saipan, İwo Jima... Hepsi, hepsi birbiri ardınca teker teker düşecekti...

Tâ 6 Ağustos 1945 pazartesiye: Hiroşima'ya kadar...

SON

**Başkan Yayınları'nın
«Savaş Romanları Serisi»nde
bugüne kadar yayımlanmış eserler:**

1 – İkinci Dünya Harbinde Casuslar ve Hainler
(*Kurt Singer*)

2 – Pueblo Olayının Esrarı
(*Elliott Arnold*)

3 – Normandiya Çıkarmasının Perde Arkası
(*Hans Speidel*)

4 – Pearl Harbor Baskını ve Sonrası
(*John Toland*)

*
* *

**Savaş Romanları Serisi'nde
yayımlanacak olan kitap:**

5 – Ölüm Denizaltıları U-Boat'lar
(*David Mason*)

Genel Dağıtım : BATEŞ-Cağaloğlu/İSTANBUL